

Ayuntamiento de Madrid

A
4090

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

28-10

A
4090

P. n.º 5050

LIBROS
DEL DR.
L. MARCO

CONCILIORVM

ET PONTIFICVM A PE-

TRO VSQVE AD IVLIVM TER-

tium, succinctè complectens omnia quæ
 alibi sparsim tradita sunt: per F. Bartho-
 lomæum Garranzam Mirandam instituti
 sancti Dominici, Theologiæ professorè,
 & Regentem in collegio sancti Gregorij
 in Valle Oletina.

O. S. S. Pet. Madrid 1797
203

State super vias & videte, & interrogate
 de semitis antiquis, quæ sit via bona,
 & ambulate in ea: & inue-
 nietis refrigeriū animæ.

his vestis. Ric. S.
Non aliter de peccato erigim.

Habentur & alia quæ versa pagella indicabit.

LIBROS
 DEL DR.
 PARISII S.

L. MARCO

Ex officina Iacobi Puteani, è regione
 Collegij Cameracensis, sub insi-
 gni Samaritanæ.

S V M M A
C O N C I L I O R V M

E T P O N T I F I C V M A P E -

T R O V S Q V E A D I V L I V M T E R -

tium, succinctè complectens omnia quæ

alibi sparsim tradita sunt : per F. Bartho-

lomæum Garranzam Mirandam instituti

sancti Dominici, Theologiæ professoris,

& Regentem in collegio sancti Gregorii

in Valle Oletana.

O. S. Fr. Pet. Madrid 1797

State super vias & videte, & interrogate

de semitis antiquis, quæ sit via bona,

& ambulate in ea : & inue-

nietis refrigeriū animæ

bus vestris. Hic. 6.

Oso al... de peccato...

Habentur & alia quæ versa pagella indicabit.

P A R I S I I S.

Ex officina Iacobi Puteani, è regione

Collegij Cameracensis, sub inli-

gni Samaritanæ.

1560.

Ayuntamiento de Madrid

Q. VAE TN HOC VO-
lumine continentur,

Canones Apostolorum.

Summa omnium Conciliorum,
in qua hi canones adiecti sunt.

Canones sextę synodi generalis.

Septima synodus generalis, & ca-
nones eiusdem.

Octava synodus generalis, & ca-
nones eiusdem.

Canones concilii Ephesini gene-
ralis.

Decretalis Martin quinti & Ca-
listi tertii de annui census li-
cita emptione & venditione
explicatio.

ADMODVM ILLVSTRI
& Præclaro Domino Diego Hurtado Mendo-
zæ, apud Remp. Venetorum oratori, & in
sacro sancta synodo Tridentina Cæ-
sarea maiestatis vicegerenti, F.
Bartholomæus Carranza
Miraden. Instituti san-
cti Dominici
S. D.

Y M mecum hisce dieb⁹ vo-
luerem Diege magnum &
nobilitatis & studiorum
decus, & nostrę laus Hispa-
niæ, quid mihi potissimum
agendum foret dum Deus
Opt. Maximus viam aliquã
ostendit concilio futuro, si quando, nunc ad-
modum necessario, in tantis ecclesię procel-
lis & vitę malis, subiit animum relegere ma-
iorum nostrorum acta in conciliis antiquior-
rib⁹. Et puduit me, vt ingenuè fatear, nostro-
rum morum expuere libuit in sinum, subinde
repetens, En à quanto culmine decidimus,
in segnitiam, & oscitantiam nostram in gen-
tem à Christo & redemptam, & factam rerum
dominam? Vbi ille charitatis ardor? Vbi a-
nimus τῷ χρημάτων κρήττων? Vbi dolorum
& mortis contemptus dum prope redimamur

tatem circumcidisti, ita vt multa in eorum li-
bris abundare, in hoc nihil deesse ostenderis,
adco præstitisse visus es, vt prudentissimi vi-
ri in eligendo, magni oratoris atque Philoso-
phi in disponendo, maximi theologi in con-
siderando, atque declarando quæcunque le-
gentibus impedimento ob difficultatem, ob-
scuritatémque futura forent, partes comple-
ueris. Quòd autem nomen meum in tuis
scriptis & conspici & legi voluisti, maxi-
mas tibi gratias ago. Vale, Nonis Ianuarij,
Venetijs.

INDEX PONTIFICVM RO- manorum Alphabeticus.

A Deodatus.	313
Adrianus primus. 357. Secundus 397. Ter- tius 406. Quartus 413. Quintus 425. Sex. 464.	
Agapetus primus. 217. Secundus	410
Agatho.	313
Alexander primus 16. Secundus 412. Ter 413	
Quartus 424. Quintus 429. Sextus	456
Anacletus.	13
Anastasius primus 118. Secundus 207. Tertius	
410. Quartus.	413
Anicetus 19. Antherus.	23
B enedictus 1. 251. Secundus 351. Tert. 388	
Quartus 410. Quintus 410. Sext. ibidem.	
Septimus ibi. Octauus 416. Non ^o ibi. Deci- mus 412. Vndecim ^o 426. Duodecimus. 428	
Bonifacius 1. 131. Secundus 215. Tertius 266	
Quartus 267. Quintus 270. Sextus 409. Se- ptimus 410. Octauus 426. Nonus.	428
C aius.	413
Calixtus primus 20. Secundus 413. Ter- tius.	453
Christophorus.	410
Clemens primus 13. Secundus 411. Tert. 414.	
Quartus 424. Quintus 426. Sextus 428	
Septimus	464

INDEX

Cletus.	12
Cælestinus primus 159. Secundus 413. Terti ^o	
414. Quartus 422. Quintus.	425
Conon.	351
Constantinus primus. 351. Secundus	357
Cornelius.	25
D Amasius primus. 99. Secundus	411
Deusdedit.	264
Dionysius.	28
Donus primus. 313. Secundus.	410
E Leuterius.	19
Euaristus.	15
Eugenius primus. 404. Secundus. 387. Ter-	
tius. 413. Quartus.	453
Eusebius.	37
Eutychianus.	30
F Abianus.	23
Felix prim ^o . 22. Secū ^o du ^s . 387. Tertius. 203	
Quartus.	215
Formosus.	409
G Aius.	30
Gelasius primus. 204. Secundus	413
Gregorius primus. 265. Secū ^o du ^s . 351. Tertius	
352. Quartus. 387. Quintus 411. Sextus. 411.	
Septimus. 412. Octauus. 414. Nonus. 423.	
Decim ^{us} 424. Vndecimus. 428. Duod. 429	
H Iginus.	17
Hilarius.	202

ALPHABETICVS

Honorius primus 270. Secundus 413. Tertius
423. Quartus 425

Hormisda. 212

Innocentius 1. 125. Secundus 418. Ter. 414
Quartus 423. Quintus 425. Sextus 428
Septimus 429. Octauus. 456

Ioannes 1. 216. Secund. 216. Ter. 251. Quart.
293. Quintus 351. Sextus 352. Septimus ibid.
Octauus 388. Nonus 406. Decim. 410. Vnde-
cimus ibid. Duodecim. ibid. Decimuster. ibid.
Decimusquart. ibid. Decimusquintus ibidem
Decimussext. ibidem decimussept. 411. Deci-
musoct. ibid. Decimusnonus ibid. Vicesimus
ibid. Vicesimusprimus ibi. Vicesimussécúdu.
415. Vicesimuster 428. Vicesimusquart. 429.
Iulius 1. 71. Secundus 456. Tertius, in fine libri.

L Andus 410
Leo 1. 175. Secundus 311. Ter. 377. Quart.
388. Quintus 410. Sextus ibid. Septimus ibid.
Octauus ibid. Non. 411. Decimus 456
Liberius. 86

Lucius 1. 27. Secundus 414. Tertius 419

M Arcellinus. 31
Marcellus. 37

Marcus 72

Martinus 1. 294. Secundus 406. Tertius 410.

Quartus 432. Quintus. 425

Melchiades. 38

INDEX

N icolaus 1. 388. Secundus 412. Ter.	425.
Quartus 245. Quintus	452
P aschalis primus 387. Secundus.	412
Paulus primus 357. Secundus 454. Ter-	
tius.	464
Pelagius primus 238. Secundus.	252
Petrus 12. eius primatus.	14
Pius 1. 17. & 18. Secundus 454. Tertius.	456
Pontianus.	23
Romanus.	410
S abinus.	266
Sergius primus 351. Secundus 388. Tertius	
410. Quartus.	413
Seuerinus.	293
Siluerius.	217
Simplicius papa.	203
Siricius papa.	97
Sicinius.	351
Sixtus primus 17. Secundus 28. Tertius 166.	
Quartus.	454
Soter papa.	19
Stephanus primus 28. Secundus 357. Tertius	
ibid. Quartus 387. Quintus 409. Sextus ibid.	
Septimus 410. Octauus. ibid. Nonus	412
Syluester primus 41. & 49. Secundus 411. Ter	
tius, ibid.	
Symmachus papa.	208
T heodorus primus 293. Secundus.	410
Thelesphorus.	17

ALPHABETICVS.

V Alentinus papa.	387
Victor primus 20. Secund. 411. Ter.	412
Vigilius papa.	217
Vitellianus papa.	306
Urbanus primus 21. Secund. 412. Tertius 414.	
Quartus 424. Quintus 428. Sextus ibid.	
Xystus. vide supra Sixtus.	
Z Acharias pontifex.	352
Zepherinus.	20
Zosimus papa.	130

INDEX CONCILIORUM Alphabeticus.

A Gripinense seu Colonienſe.	72
Agatenſe.	160
Ancyranum.	31
Antiochenum.	72
Antiochenum quoddam concil. inſertum a- ctiōni 4. Chace. concilij.	190
Antiochenſe.	266
Apoſtolorum concilium primū ſub Petro.	12
Aquilienſe.	174
Arauficanum.	175
Arelatenſe primum 60. Secundum 60. Ter- tium.	183
Auernenſe.	237
Aurelianenſe primum 231. Secundum.	229
Tertium 231. Quartum, 238. Quintum.	249

INDEX.

B Afiliense concilium.	240
Beluacense.	465
Bracarense primum 288. Secundum 291. Tertium	311
C Abilonense.	304
Cæsar Augustanum.	214
Carpentoraſtense.	183
Carthaginense sub Cypriano.	26
Carthaginense primum 69. Secundum 102.	
Tertium 104. Quartum 109. Quintum 118.	
Sextum 121. Septimum ibid.	
Chalcedonense.	184. & 190
Colonense.	72
Constantinopolitanum 1.95. Aliud 219. Aliud	
314. & 328. Aliud 393.	
Constantiense.	429
E Libertinum.	51
Epaunense.	207
Ephesinum.	133. 163. 465
Florentinum.	446
G Angrense. - 62 (bis) <i>vero.</i>	624
Gerundense.	214
H ierolosymitanum primum 12. Secun-	
dum.	83
Hispalense primum 255. Secundum.	270
Illerdense.	209
L Aodicense.	87
Lateranense. 18.	414. & 485

ALPHABETICVS.

M Aguntiaticum.	378
Matiscenense primum 261. Secūd. 263	
Mileuitanum.	352
N Eocæsariense.	39
Nicenum primum 41. Secundum.	357
Parisiense.	247
R Hegiense.	160
Remense.	386
Romanum.	49. 72. & 202
S Ardicense	77
Seleuciense Arrianum.	465
Syrmienſe.	83
T Arraconense.	204
Taurinatense.	118
Telense.	98
Toletanum primum 120. Secundū 216. Tertiū	
254. Quartum 275. Quintū 285. Sextum 286.	
Septimum 293. Octauum 297. Nonum 299.	
Decimum 300. Vndecimum 302. Dudecimum	
348. Decimum tertium	351
Tiburienſe.	406
Tridentinum.	465. & de in.
Turonense primum 202. Secundum.	242
V Alentinum Galliz.	96
Valentianum Hispaniz.	211
Vasense.	181
Veneticum.	202
Viennense.	416
Vormaciense.	384

CONCILIORVM ORDO.

H ierosolymitanum primum.	12	
Carthagenen.	26	
Ancyranum.	31	
Neocæsariæ. 39.	Nicænum 1.	41
Romanum.	49	
Elibertinum.	51	
Arelatense. 1.	60	
Gangrense	62	
Arelatense 2.	96	
Carthagenen. 1.	69	
Romanum aliud.	72	
Coloniæ.	72	
Antiochenum.	72	
Sardicense.	77	
Hierosolymitanum 2.	83	
Syrmien. 83. Laodicense.	87	
Constantinop. 1.	95	
Valentinum Galliæ.	96	
Talense.	98	
Carthagenen. 2.	102	
Carthagenen. 3.	104	
Carthagenen. 4.	109	
Taurinatense.	118	
Carthagenen 5.	118	
Toletanum 1.	120	
Milenitanum.	152	
Carthagenen. 6.	121	
Carthagenen. 7.	ibid.	
Ephesinum 1.	163	

— f. 62 (bis) verso.

CONCILIORVM ORDO.

Rhegiense.	160
Agathense.	ibid.
Aquileiense.	174
Arausicanum.	175
Vasense.	181
Carpentoraſten.	183
Arelatense 3.	ibid.
Calcedonen.	184.190
Veneticum.	202
Turonense.1.	ibid.
Tarraconense.	204
Epaunense.	207
Illerdense.	209
Valent. Hispaniz.	211
Aurelianen.1.	213
Gerunden.	214
Cæſar auguſtanum.	ibid.
Toletanum 2.	216
Cõſtantino. cū alijs illud cõcernentibus.	219
Aurelianen 2.	229
Aurelianen.3.	231
Auernense.	237
Aurelianen.4.	238
Turonen.2.	242
Parifienſe.	247
Aurelianen.5.	249
Hiſpalen.1.	253
Toletanum 3.	254
Matifconen.1.	261

INDEX

Matifconen.2.	263
Hispalen.2.	270
Toletanum 4.	275
Toletanum 5.	285
Toletanum 6.	286
Bracaren.1.	288
Bracaren.2.	291
Toletanum 7.	293
Toletanum 8.	297
Toletanum 9.	299
Toletanum 10.	302
Cabilonen.	304
Toletanum 11.	306
Bracaren 3.	311
Constantinop. aliud.	312. & 328
Toletanum 12.	348
Toletanum 13.	351
Nicenum 2.	357
Maguntiacum.	278
Vormacien.	384
Constantinop. aliud.	393
Tiburienfe.	406
Lateranen.1.	414
Viennense.	426
Constantien.	429
Basilien.	440
Florentinum.	446
Lateranen.2.	455
Tridentinum concilium.	465. & dein.

R E R V M I N H A C
 summa Conciliorum maxi-
 mè insignium Index
 Alphabeticus.

A Aron sacerdotij origo.	14.272
Abiuratio hæreseos.	455
Abraham primus vocatus presbyter.	14
Adulterorum pœnitentia.	35. 386
Actius hæresiarcha.	86
Abbatis Ioachim damnata opinio.	416. 417.
Alea clericis interdicta.	339
In Altaris sacramento quid offerendum.	106
Anabaptistarum error.	426
Angeli an sint corporei.	365
Anima hominis vnica.	401. 426. 453
Annunciatio dominica.	302
Apocalypsis Ioannis.	278
Aqua benedicta.	16
Archiepiscopi Toletani dignitas.	412.
Arrius.	72
Ab Arrianis decem concilia celebrata.	465
Artic. Ioã Vvici. & Ioã. Hufs dánati.	430. 433
Auinium emptione Pontificij iuris facta.	418
B Aculus, signum dignitatis pastoralis.	397.
Baptismus.	20. 38. 69. 276. 447
Berengarij palinodia.	412
Bis ordinari presbyter aut baptizari nemo de- bet. 2.	

INDEX

C alendarum Ianuarij obseruatio superstitiosa.	245. & 267
Canes venaticos sacerdotes ne habeant.	173
Canonica scriptæra.	99. 108. 118. 452. 468
Canonicorum institutio.	378
Cardinales papæ assistant.	460
Cardinalibus attributa pontificis eligendi auctoritas.	412.
Carnium esus, 211. in quadragesima vetitus.	299
Carthusiani.	412
Cathecumenorum promotio ad episcopatum.	396
Cereus paschalis.	277
Chor episcopi.	94
Chrisma.	24. 123. 267
Christi vna subsistētia est & persona	220. vna
& adoratio.	226
Christi naturæ duæ, vna persona.	273
Christi vna persona tres substantiæ	308
Christi incarnatio.	ibid.
Christi voluntas vnica ne, an plures.	316
Christus vt pingendus.	334. & dein.
Christus & eius discipuli habebāt aliquid proprium.	428
Cibus vt à Christianis sumendus.	377
Cisterciensis ordo.	414
Clericus coram seculari iudice ne cōueniatur.	422

ALPHABETICVS.

Clerici acephali.	380.
Clerici & monachi singuli cubent.	244
Clerici ne negotientur.	33
Clerici sine formatis ne peregrinentur.	98
Ludicris spectaculis ne intersint.	92
Clericis deferendus honor.	265
Clericis grauamina non imponenda sine cōsilio & permissu pontificis.	421
Clericis mulierum consortia interdicta.	28
Clodouei regis Franciæ fides.	213
Cœlibatus sacerdotum.	103
Coma clericis interdicta.	19
Conceptio Mariæ virg.	445.
Concilium prophanum in Nicæ ciuitate.	86
Côciliū sine Ro. pōtificis autoritate irritū.	37.
Concilia decem ab Arrianis celebrata.	465
Concilia metropolitanorum annua.	251
Concilia varia.	464. & 465.
Confessio cui facienda.	428
Confirmatio.	23. 124. 132. 442
Coniugia Christiana.	15
Consanguinei ne matrimonio iungantur.	21
Constantinus imp. baptizatus.	46
Crapula clericis vitanda.	30
Creatura omnis corporea.	364
Curia à cruore dicta.	50
Curiam ne frequentent ecclesiastici.	ibidem
D emoniacos se simulâtes vt castigâdi.	340
Decimarum exolutio.	382

INDEX

Dei verbum quomodo incarnatum.	165
Dimitte nobis debita nostra, etiam iusti veredicut.	154
Dioecesis vt visitetur ab episcopo.	310
Dionysius Areopagita.	321
Diuerſitas in religione prohibita.	275
Dominicæ diei obſeruatio.	235.263
Domus episcopi qualis eſſe deberet.	265
E cclésiæ facultas quadripartienda.	50
Ecclesiæ Ro. laus.	28.36.37.38.41
Ecclesiam suam episcopus an mutare possit.	16.23
Ecclesiarum restauratio vt facienda.	218
Ecclesiarum serui à publicis angariis immunes.	260
Ecclesiasticæ res non prophanandæ.	18
Ecclesiastici à secularibus ne iudicentur.	264
Episcopalis sedes vt constituenda.	354
Episcopatus precio non comparandus.	249
Episcopus à quibus accusandus & ordinandus.	2.14.19.45. 69.248
Episcopus consecrand⁹ quæ nosſe debeat.	377
Episcopus de vna parochia in aliam non transeat.	76.77
Episcop⁹ vt ecclesiā pro alia mutare possit.	252
Episcopi officium prædicare populo.	333
Episcopi ordinandi examen.	109
Episcopi defuncti hæres est ecclesia sua.	253
Episcopi ſententia timenda, etiam iniusta.	22

ALPHABETI CVS.

Episcopi fœminco tactu polluti cōfessio.	304
Episcopi quàm venerandi.	401
Episcoporum causæ à Ro.epi.iudicandæ.	78
Eremitæ.	337
Eremitoria vetita.	119
Euāgeliū in missa cur post epistolā legatur.	212
Eucharistia.	19.450
Excommunicati vitandi.	20
Exempti à quibus corrigantur.	462.483
Exequiæ mortuorum.	184
Exolomogelis.	382
Extrema vnctio.	451
F Acultates ecclesiæ vt distribuendæ.	500
Falsi testes.	59.172
Festa gentilium ne celebrentur.	341
Fidelium coniugia vt iniri debeant.	15
Fides non contrariatur vero.	459
Fidei expositio.	223
Fides Romanorum.	189
Filij non contemnendi aut negligendi.	65
Filij presbyterorum.	301
Filiorum necatores vt puniendi.	25.& 58
Fœminæ in cœmeteriis ne peruigilent.	57
Fœminæ viduitatem professæ.	68
Forma concilij Maguntiaci.	378
Fortitudo Christiana vnde.	179
Funeris excubiæ quomodo celebrandæ.	16
G Alerus ruber Cardinalium.	423
Gétilib⁹ desiderâtib⁹ man⁹ imponēda.	55

INDEX

Gloria patri &c. cum dicitur, addendum est &	
Sicut erat &c.	183
non Gloria patri, sed Gloria & honor patri,	
dicendum in si. psalmorum.	278
Gradus ad episcopatum.	30
Gratia, & liberum arbitrium.	180.
Gratia & virtutes tam paruulis quàm adultis	
in baptismo infunduntur.	427
Gregorij Nycæni autoritas de picturis sacris	

453.

H Æretici vitandi.	24
Hæretici examinandi formula. 438. & deī.	
Hæreticorum colluies.	297. 417
Hæreticorū excōmunicati 417. & punitio. 418	
Hæreticorum scripta, ludibria puerilia.	376
Hieronymus de Praga.	435. 436
Hispaniæ repurgatio ab infidelibus.	286
Homicidæ voluntarij & contra.	36. 241
Horas canonicas dicere omitētiū punitio.	460
Hospitalitas.	264
Hymni ecclesiastici.	246. 278
I bas episcopus	299. 200. 228
Idola ne vocentur sacrę imagines.	373
& 398.	
Idololatrarū inuitorū pœnitētia.	32. 33. 34. 35
Ieiuniorum obseruatio.	245
Ieiunus sacrificet sacerdos.	19
Ignorantia linguæ latinæ an sacramenta im-	
pediat.	356

ALPHABETICVS.

Imagines venerādæ.	366.& dein.390.399.400
Imperatores spiritualia non atrectent.	390
Imperatoris esse, imperare, non imperata cuiusquam recipere.	212
Incarnatio verbi dei.	165
Indulgentiarum moderamen.	422
Ioannes Oecolampadius.	464
Ioannis de Poliaco doctoris Parisiensis errores.	424
Ioannis Hufs errores damnati.	433.438
Iudæi.	236.259.261.262.& deinceps
Iura ecclesiastica non vendantur.	35
Iuramentum.	19.26.297
K Yrie eleison in omnibus ecclesiis canatur	182
L Aborare clericis pro victu & vestitu permis- sum.	114.115
Laicus chorum non ingrediatur.	342
Laici clericis in ecclesia ne permisceantur.	243
Lauacra non debent esse communia viris cum mulieribus.	90
Lectio sacrarum literarum sacerdotalibus cō- uiuuiis miscenda.	258
Lenarum pœna.	35.
Leonis papæ canonizatio.	448
Liberi arbitrij infirmitas.	180
Liberti ecclesiæ.	285.301
Libri canonici in ecclesia recepti.	93.118.128 451.468.

INDEX.

Linus episcopus.	12
Litania	381
Lucra turpia ne sectentur clerici.	48
Ludi magistri quid suos doceant.	460

M Ahometi origo ingenium, & obitus.
270

Malus prælatus non amittit potestatem.

391.392

Maleficę mulieres.	36
Manicheorum heresis.	29
Maria verè mater Dei est.	226
Marcus filius Petri in baptis.	12
S. Marci corpus Venetias translatum.	387
Martyres hereticorum.	90
Martinus Lutherus.	1 463
Matrimonium.	451
Mensa abbatis & episcopi qualis.	37.387
Miraculum de hymno Sanctus deus, Sanctus fortis, Sanctus, &c.	222
Missa.	3.17.18.215
Monachi creati episcopi ne mutant vestè.	405
Monachi, monachi sint.	185
Monialium fornicariarum pœna.	52.53
Moniales ne à viro quoquam adeantur.	261
à quibus regantur.	273
Monastica vita.	273
Monasterium vt instrui debeat.	191
Montes pietatis.	461

ALPHABETICVS

Mortui nec communicandi nec baptizandi.

104. & 105.

Mortuorum exequiæ. 184

Mulierum familiaritas vitanda clericis. 243

Natura & gratia quæ distent. 180

Nazani episcopi errores. 443

Nemo est qui se possit dicere sine peccato esse. 125

Neophyti non clerici ordinentur. 66. 87

& 98.

Nicænæ synodi fides. 48

Nihil potest homo sine deo. 180

Noua ciuitas nouam habeat dignitatem episcopalem vel Metropolitanam.

Nouatus hæreticus. 26. 29.

Nouetam suam nemo vxorem ducat. 230

Nuptiæ in quadragesima ne celebrentur. 211

Nuptias execrans, anathema. 64

Oblata ecclesiæ nullus auferat. 240

Oblatio panis & vini dominicis diebus facienda. 25

Oblationes fidelium vt dispensandæ. 21. 22

Odiis publicis dissidentes, ab ecclesiasticis conuentibus arcendi. 68

Oecolampadius hæresiarcha. 464

Officiales libelli. 180

Officij ecclesiastici diuersitas perniciosa.

275.

INDEX

Operibus bonis vt debeat merces.	180
Orádi atque psallédi vn ^o ordo seruetur.	275
Oratio dominica.	214.276
Oratio in altari séper ad patrē dirigatur.	106
Orationes ecclesiæ ne contemnantur.	64
Ordinád ^o nemo nisi qui nouit psalteriū.	374
Ordines ecclesiastici.	110.111.
Ordinis sacramentum.	451.
P Apæ nomen in missis recitandum.	182
Pascha.	19.20.114.239.276
Patriarchalium sedium ordo.	418
Patris & filij æqualitas.	14
Pauli locus explicatus.	16
Pauperes suos vnaqueque ciuitas pascat.	24
Peccatum in spiritum sanctum.	205
Peccati purgatio vt fiat.	177
sine peccato nemo est.	125.127
Permutatio ecclesiarum.	76.77
Persecutio maxima in ecclesia.	86
Persona vna est Christus.	227.
Peruigilia hypocritica.	55
Petrus & paulus vna die passi.	15
Petri Oxomensis articuli damnati.	463. eiusd ^e ē
abiuratio.	455
Philosophiæ magistri quid suos doceant.	459
Photij synodi reiectæ.	465
Phrenetici interdum absoluēdi & communi-	
candi.	115.
Picturę ecclesiasticæ.	344.347.362

ALPHABETICVS.

Pœnitentia.	450
Pœlis studium quatenus clericis permissum.	
459.	
Polychronij hæretici infania.	325.326
Pontifex deo acquiescere debet, non carni & sanguini.	424
Pontificis idololatræ pœnitentia.	31
Pontificum facta ab imperatoribus iudicari non debent.	392
Præceptorum munus.	460.
Prædicare nemo præsumat iniussus.	418
Prædicatores quæ prædicent, quæ non.	462
Præfationes in missa.	253.
Prælati à subditis reprehendi non debent.	388
& 389.	
Prælati non detrahendum.	15
Præces ecclesiasticæ vt faciendæ.	106.127
Presbyter qui sit.	14
Presbyteri, filiorum Aaron gestant figuram.	
272.	
Principes quid iurare debeant.	418
Principes seculares synodis ne intersint.	402
processio spiritus sancti.	424
Prophetica non prohibenda.	463
Psalendi obseruatio.	245
Psalmi non confundendi.	89
Puellarû monasteria procul sint à monachis.	
172.	
Purgatorium.	447

INDEX.

Q uestores eleemosynarū modesti sint & discreti.	422
Quadragesimale ieiunium.	17.293
Quadragesimali tempore nec litigandum, nec debitores compellendi 86. à coniugibus abstinentum ibid.	
Quarta generatio nuptias non patitur.	384
Quatuor temporum observatio.	382
S. Quintiani episcopi fides	236.237

R aptorum pœna.	213
Rebaptizati.	218.256.392
Reccaredi regis Hispani pietas.	255
Religiosum habitum sponte semel susceptum nullus dimittat.	287
Reliquiæ sanctorum.	366.374
Residentia episcoporum.	75.81.94
Resurrectionis articulus.	307
Rex Galiciæ cum populo suo excommunicatus. 412. ¹	
Rex Hispaniarum successorē sibi eligens.	349
Reges olim iidem & sacerdotes quidem erant.	206
Regum Hispaniæ iuramentum in auspicio regni.	286.
Rogationes quando celebrandæ.	214
Romana sedes à nemine iudicatur.	389. nisi in casu hæreseos.
Romanæ sedis præstantia.	14.15.21.37.41.

ALPHABETICVS.

Romanus episcopus iudex immediatus post deum. 199. successor Petri, & Christi vicarius est.	447
Rom. pōtificis autoritas & dignitas. 353. 365 & 403	
S acerdos ne solus sacrificet.	19
S acerdos occisor vt pœniteat.	386
Sacerdotes cur dicti presbyteri.	14
Sacerdotes & episcopi à deo institut. 15. pro meritis plebis dātur ibid.	
Sacerdotes mali tolerandi.	24
Sacerdotium coniugium.	355
Sacerdotium pecunia non parandum.	247
Sacerdotij origo.	14
Sacramenta ecclesiæ.	448. & dein.
Sacramenta nouæ legis & antiquæ.	ibidem
Sacrificia vt fiant.	13
Sanctus Deus, Sanctus. fort. Sanctus immor. hymnus miraculosus.	16
Sancti, vt filij Dei coluntur.	360
Sanctimonialium raptus.	248
Sanguine & suffocato olim abstinebāt chri- stiani.	342
Schisma 20. annorum in ecclesia.	414
Scripturæ interpretatio vnde petēda 333.	462
Sepulchrorum reuerentia.	266
Sisenandus Hispanæ rex	275
Solennitates maiores.	170
Successorē sibi ne cōstituatur episcopus.	81. 355

INDEX

Superstitiones & auguria.	267
Symbolum fidei diebus dominicis in omnibus ecclesiis recitandum.	257
Symbolum Nicænæ synodi.	48
Synodus sub Carlomagno.	356
T empla sine reliquiis sanctorum ne consecrentur.	375
Templarij milites	426
Theatrici à communione separentur.	60.67
Thomas monetarius hæresiarcha.	463
Tonsura clericorum qualis.	113
Trinitas in diuinis.	224.307.321.415
Trisagium.	334
Tyrannum temerè occidere non licet.	435
V alens & vrsatius episcopi Artiani.	85
Valentiniani hæresis.	16
Vasa diuino seruitio sacrata	311.407
Verbi diuini duplex natiuitas.	224
Verbi dei vnio ad carnem quomodo intelligenda.	225
Vestes sacrificorum quales.	38
Viduæ Christianæ.	117
Virgines ante 25. annos ne consecrētur.	104
vt eæ custodiantur.	107
Vnctio extrema	125
Vnum aliter dicūtur Christi fideles, aliter personæ in diuinis.	416
Voluntas Christi vnica ne sit, an dux.	314

ALPHABETICVS

.& deinceps.

Vfurarij. 425.

Vxores relinquentium pœna. 180

& 350. in fi.

Zuinglius hæresiarcha. 464

FINIS.

FRATER PE-
TRVS SOTO, MAIOR
*ad scholasticos Theologicæ facultatis
sancti Gregorij in valle Oletana.*

NON ambigo patres
optimi, & literis, &
morum probitate in-
signes, quàm probè
noueritis omnes no-
strum patrem Bar-
tholomæum Miran-
dem, meum iam o-
lim, simul ac vestrum
præceptorem, cuius quidem vel animi er-
ga vos propensissimam beneuolentiam, vel
in quotidianis sacræ theologiæ prælectioni-
bus (dum studet maximè vobis esse vsui)
improbam sollicitudinem, vel in vestræ re-
ligionis augmentum flagrantissimam chari-
tatem, omnibus vobis multis magnisq; ar-
gumētis esse perspectam haud me clàm est.
Sed nunc hoc ipsum nouo quodam officij
genere neutiquam vulgari pernoscite. Cum
enim animaduerterec vestræ vilitatis stu-
diosissimus maximam commoditatem &
accessionem vestris studiis adiectam iri, si
lectioni assidue diui Thomæ, lectio simul
conciliorum esset adiūcta, quibus rebus in-
tegrum atq; absolutum theologū æstima-
re par est, nam vtrumq; per se indigens,
alterum alterius auxilio eget, curauit dili-
gentissimè omnium conciliorum, quæ ha-

Genus apud nos extant, vastum & Immen-
sum opus, decreta in summam quâdam co-
gere, vt sic tandem facili opera, ac mediocri
labore quilibet theologiæ candidatus om-
nium conciliorum notitiam, vt pernecef-
sariam, sic etiam & laboriosissimam, & mul-
ti temporis indigentem sibi comparare pos-
set. Qua in re eo studio & diligentia sudatū
est, id laboris & operæ est insupsum, vt
affirmare liceat, nihil, vel ad fidem, vel ad
mores pertinens magnis illis conciliorum
voluminibus contineri, quod non sit in hac
breui epitome summa cum repositū. Quod
ita rem habere facile comperiet, quicumque
(modo æqui sit arbiter) experiri volet. Vt
interim taceam quod in illa effusissima con-
ciliorum lectione nequaquam queas ubi-
que dignoscere, quodnam concilium ge-
nerale sit, quodue prouinciale, cui pontificis
accessit authoritas, cui non accessit. Qua ex
re conciliis omnibus integram inconcus-
samque stabilitatem ac fidem ad confirmatio-
nem dogmatum ecclesiasticorum orthodo-
xi, aut demunt, aut tribuunt. At verò in hoc
compendio huic rei maximè data est opera,
vt ex multis coniecturis hincinde adinad-
uerſe vel ex ipsis conciliis, vel ex aliis gra-
uissimis authoribus difficultas hæc quoad
fieri potuit, sit in lucem edita. Generalia vni-
uersa celebrata sunt præſente aliquo vicario
pontificis: prouincialia nonnulla probauit
ſedes Romana, vt in ſuis locis indicatum
est, cætera degna sunt, quæ probarentur,
quæcumque preſſa approbatio pontificis non
acceſſerit. Hac opera noluit vos auocare &

lectione integra conciliorum, sunt enim multa in epistolis de ceteralibus p̄rificum lectione dignissima, quæ cōpendio concludi non possunt: erit vobis hic labor loco iudicis, quo veterem illam & sanctissimam ecclesiā præsentem habere possitis, & hanc nostram cum illa conferre. Hinc vos animadvertite patres optimi quemadmodum oporteat vos in eum esse animatos, qui ut vobis parceret, nec saluti, nec labori pepercit suo, atq; harū rerum, quo vobis compendium hoc traderet, dispendium subire non est grauatus, ut si quid minus, aut laboris, aut operæ in quotidianis lectionibus est impensum, quā ipse in vestram vtilitatem cupit impendere, hūc cum fœnore compensatum accipiat. Bene valete patres in Christo obseruantissimi.

De canonibus Apostolorum variè tradiderunt scriptores ecclesiastici, ut diligenter *Author.* annotauit Gratianus in suo volumine decretorum. d. 16. Quidam in totum reiecerunt tanquam apocryphos. Alij admiserunt sexaginta, ut Zephyrinus Papa scribens episcopis per Siciliam constitutis. Alij verò quinquaginta recipiunt, ut Leo nonus Papa, contra epistolam Niceti abbatis. Sexta autem synodus recepit, & probauit. 85. in can. 1. prout in Græcis & Latinis ex exemplaribus feruntur. Quam synodum secutus integros 85. canones ex Græcis & Latinis codicibus transcripsi,

CANONES

Canon. 1.

*Can. Si an
chiepisco-
pus, &c.
Nec epis-
copi.
De tñplo*

Piscopus à duobus, aut tri-
bus episcopis ordinetur.

Can. 2.

Presbyter ab vno episcopo or-
dinetur, & diaconus & reli-
qui clerici.

*ordina.
Sacrificiū
missæ à do-
mino ordi-*

Can. 3. Quid offerendum sit in sacri- ficio altaris.

Si quis episcopus, aut presbyter, præter
ordinationem domini alia quædam in sacri-
ficio offerat super altare, id est, aut mel, aut
lac: aut pro vino siceram, & confecta quæ-
dam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut
legumina contra consuetudinem domini fa-
ciens, congruo tempore deponatur.

Can. 4. Quæ liceant ad altare offerri.

Offerri nō liceat aliquid ad altare præter
nouas spicas, & vvas, & oleum ad lumina-
ria, & thymiana, id est, incensum tempore
quo sancta celebratur oblatio.

Can. 5. Inter quos primitiæ diuidentur.

Onum aliorum primitiæ episcopo &
presbyteris domum mittuntur, non super
altare. Manifestum est autem quod episco-
pus & presbyteri inter diaconos & reliquos
clericos eas diuidunt.

*Can. iste
fextus per
duodeci-
mum*

Can. 6.

Episcopus aut presbyter vxorem propriā
nequaquam sub obtentu religionis abiiciat.
Siverò reiecerit, excommunicetur: sed si per-
seuerauerit, deiciatur.

Can. 7.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus ne- *canonē 6.*
quaquam seculares curas adsumant, sin au- *synodi im-*
tem eiiciantur. *mutatur.*

Can. 8.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut dia-
conus, sanctum paschæ diem ante vernale
æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, ab-
iiciatur.

Can. 9. *Vt omnes ex sacerdotali catalogo
facta oblatione communicent.*

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaco- *Missæ, et*
nus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo fa- *sacrificiū,*
cta oblatione non communicauerit: aut cau- *& oblatio*
sam dicat, vt si rationabilis fuerit, veniā con- *est.*
sequatur: aut si non dixerit, communione
priuetur, tãquam qui populo causam lxxio-
nis extiterit, dans suspicionem de eo qui sa-
crificauit, quodd rectè non obtulerit.

Can. 10. *Vt sine communionis perceptione
fideles ab ecclesia non discedant.*

Omnes fideles qui conueniunt in solen- *De conf.*
nibus sacris ad ecclesiam, scripturas Aposto- *d. I. Om-*
lorum & euangelium audiant. Qui autem *nes fideles.*
non perseuerauerint in oratione vique dum
missa peragitur, nec sanctam communionem
percipiunt, velut inquietudines ecclesiæ mo-
uentes, conuenit communionem priuari.

Can. 11.

Si quis cum excommunicato saltem in do-
mo locutus fuerit, iste cõmunionem priuetur.

Can. 12.

Si quis cum damnato clerico veluti cum

a Bj

C A N O N E S

clerico simul orauerit, ille damnetur.

Can. 13. Sine commēdatitis literis in alia ciuitate non suscipiatur excommunicatus.

Si quis clericus, aut laicus, à communione suspensus, seu communicans, ad aliam properet ciuitatem, & suscipiatur præter commendatitias literas, & qui susceperunt, & qui susceptus est, communione priuentur. Excommunicato verò proteleitur ipsa corruptio, tanquam qui mentitus sit, & ecclesiā Dei seduxerit.

Can. 14. Vt propter maiorem religionis profectum episcopum de vna ad aliam liceat transire ecclesiam.

Nota. Episcopo non licere alienam parochiam, propria relicta, peruadere, licet cogatur à plurimis. Nisi forte quis cum rationabilis causa compellatur, tãquam qui possit ibidem constitutus plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid profectus prospicere. Et hoc non à semetipso pertinet, sed multorum episcoporum iudicio & maxima supplicatione perficiat.

Can. 15. Vt presbyteris non liceat propriam relinquere parochiam.

Nic. con.

ca. 16.

An. i. cō.

ca. 3.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino demigrans præter episcopi sui conscientiam, in aliena parochia commoretur, hunc vltius ministrare non patimur: præcipue si vocatus ab episcopo redire contempserit, in sua inquietudine perseverans. *Ve.*

tamen tanquam laicus ibi communicet.

*Can. 16. Episcopus, qui commemoratos
in precedenti canone presbyteros
admisit, communione priuetur.*

Episcopus verò apud quem moratos esse
constiterit, si contra eos decretam cessatio-
nem pro nihilo reputans, tanquam clericos
forte susceperit, velut magister inquietudinis
communione priuetur.

*Can. 17. Ut non liceat bigamo gradum
ecclesiasticum suscipere.*

D. 33. Si
quis post.

Si quis post baptismum secundis fuerit nu-
ptiis copulatus, aut concubinam habuerit,
non potest esse episcopus, non presbyter, aut
diaconus, aut prorsus ex numero eorum, qui
ministerio sacro deseruiunt.

*Can. 18. Qui viduam in uxorem duxit, epi-
scopus aut presbyter esse non potest.*

Si quis viduam, aut eictam acceperit, aut
meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis,
quæ publicis spectaculis mancipantur, non
potest esse episcopus, aut presbyter, aut dia-
conus, aut ex eorum numero, qui ministerio
sacro deseruiunt.

D. 34. Si
quis vi-
duam.

Can. 19.

Qui duas in coniugium sorores acceperit
vel viduam fratris, vel filiam fratris, cleri-
cus esse non potest.

Can. 20.

Clericus fidelussionibus inseruiens abiiciatur.

D. 35.

Can. 21.

Eunuchus si per insidias hominum factus
est, vel si in persecutione eius sunt ampu-
chus si.

Eunu-
chus si.

C A N O N E S

tata virilla, vel si ita natus est, & est dignus, efficiatur episcopus.

Can. 22.

Ibidem. Si quis abscidit semetipsum. i. si quis amputavit sibi virilia, non fiat clericus, quia suipsum homicida est, & Dei conditionis inimicus.

Can. 23.

Ni. cō. c. 1 Si quis cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia suipsum est homicida.

Can. 24.

Laicus semetipsum abscindens, annis tribus cōmunionem priuetur, quia vitæ suæ iusurpator extitit.

Can. 25. Ut episcopus in fornicatione deprehensus, deponatur.

D. 81. presbyter, aut diaconus. Episcopus, aut presbyter aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur, non tamen cōmunionem priuetur. Dicit enim scriptura: Non vindicabit dominus bis in idipsum.

Can. 26.

Similiter & reliqui clerici huic conditioni subiaceant.

Can. 27. Qui clerici debeant cōiugiis copulari.

In nuptiis autem qui ad clerum prouecti sunt, precipimus, ut si voluerint, vxoris accipiant: sed lectores, cantoresque tantummodo.

Can. 28. Quod episcopus, aut presbyter, fideles peccantes verberare non debeant.

APOSTOLORVM. y

Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes, & terrorem ipsis per huiusmodi volentem incutere, deiici ab officio suo præcipimus: quia nusquam nos hoc dominus docuit. E contrario verò ipse cum percuteretur, non reperiuitur: cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur.

Can. 29.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus iustè super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab ecclesia penitus abscindatur.

Can. 30.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecuniis hanc obtinuerit dignitatem, deiiciatur, & ipse ordinator eius, & à communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus à Petro. *Chalced. con. c. 1. Act. 2.*

Can. 31.

Siquis episcopus secularibus potestatibus usus, ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur & segregetur, omnesque qui illi communicant. *16. q. 2. Si quis episcopus.*

Ca. 32. Presbyter qui contempto episcopo seorsum conuentus congregauerit, deponatur.

Si quis presbyter contemnens episcopum suum, seorsum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens quo reprehendat episcopum in causa pietatis & iustitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens: est enim

C A N O N E S

tyrannus. Et cæteri clerici quicunque tali consentiunt, deponantur, laici verò segregentur. Hæc autem post vnam & secundam tertiam episcopi obsecrationem fieri conueniat.

Can. 33.

Nica. Si quis presbyter, aut diaconus ab episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso qui eum sequestrauerat, nisi forsitan obierit episcopus ipse, qui eum segregare cognoscitur.

con. ca. 5.

Antio.

con. ca. 6.

Can. 34. Vt nec etiã episcopus sine commendatitiis literis in aliena ecclesia recipiatur.

Antio.

con. ca. 7.

Nullus episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commendatitiis suscipiatur epistolis. Et cum scripta detulerint discutiantur attentius, & ita suscipiantur. Et quidem si predicatores pietatis fuerint, suscipiantur, sin minus vbi necessaria ipsis suppeditaueritis, ad cõmunio- nem & vltiorem ipsos cõsuetudinem non admittitote: multa enim per subreptionem proueniunt.

Can. 35. De Metropolitanis.

Antio.

con. ca. 9.

Episcopos gentium singularum scire conuenit, quis inter eos primus habeatur: quem velut caput existimet, & nihil amplius præter eius conscientiam gerant, quàm illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ & villis, quæ sub ea sunt, competunt. Sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid in eorum parochiis. Sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in spiritu sancto.

Can. 36. Quòd non liceat episcopum in aliena provincia clericos ordinare.

Episcopum nò audere extra terminos proprios ordinationes facere, in ciuitatibus & villis, quæ illi nullo iure subiectæ sunt. Si verò conuictus fuerit hoc fecisse præter eorù conscientias, qui ciuitates ipsas & villas continent, & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati.

Can. 37. Vt qui proprium non receperint episcopum, excommunicentur.

Si quis episcopus non susceperit officium & curam populi sibi commissam, hic communionem priuetur, quousque consentiat, obedientiam commendans. Similiter autem & presbyter, & diaconus. Si verò perexerit, nec receptus fuerit, nò pro sua sententia, sed pro malicia populi, ipse quidè maneat episcopus, clerici verò ciuitatis cõmunione priuentur eo quod eruditores inobedientis populi non fuerunt.

Antio. con. c. 8.

Can. 38. Vt bis in anno cõcilia celebrentur.

Bis in anno episcoporù concilia celebrentur ut inter se inuicem dogmata pietatis explorèt, & emergètes ecclesiasticas cõtentiones amoueat. Semel quidè quarta septimana Pentecostes, secundo verò 12. die mēsis Hyperberetici. i. iuxta Roma. 4. Idus Octobr.

Nica. con. c. 3.

Can. 39. Vt non liceat episcopo parentibus ex ecclesia bonis aliquid condonare.

Omnium negotiorù ecclesiasticorum curam episcopus habeat, & ea velut deo contemplante dispense, nec ei liceat ex eis ali-

C A N O N E S

quid omnino contingere, aut parentibus propriis (quæ dei sunt) condonare. Quòd si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministreretur, ne eorum occasione ecclesiæ negotia deprædentur.

Can. 40. Ut ab ecclesia bonis, sint episcopi bona diuisa.

12. q. 1. Presbyteri & diaconi, præter episcopum, nihil agere pertinent: nam domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem. Sin autem manifestæ res episcopi (si tamen habet proprias) & manifestæ dominicæ, ut potestatem habeat de propriis moriens episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere, ne occasione ecclesiasticarum rerum, quæ episcopi esse probantur, intercidant: forassis enim aut uxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut seruos. Et iustum est hoc apud deum & homines, ut nec ecclesia detrimentum patiatur ignorance rerum pontificis: nec episcopus vel eius propinqui sub obreptu ecclesiæ proscribantur, aut, in causas incidant, qui ad eum pertinent morsque eius iniuriis malæ famæ subiaceat.

Can. 41. Ut sicut spiritualium rerum cura ad episcopum pertinet, sic etiam & temporalium.

Præcipimus, ut in potestate sua episcopus ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominû præciosæ illi sunt cræditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate eius indigentibus omnia dispendantur per presbyteros & diaconos, & cum

timore omnique sollicitudine ministrentur. *Ibidem.*
 Ex iis autem quibus indiget (si tamen indi- *Ex iis au-*
 get) ad suas necessitates & peregrinorum *tem.*
 fratrum usus ipse percipiat, ut nihil eis pos- *Leuit. in*
 sit omnino deesse. Lex enim Dei præcipit, ut *plurib. ca.*
 qui altari deseruiunt, de altari pascatur, quia *Deu. et 18.*
 nec miles stipendiis propriis contra hostes *1. Cor. 9.*
 arma sustulit.

Can. 42.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus a-
 lex atq; ebrietati deseruiens, aut certè com-
 munionem priuetur.

Can. 43.

Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia *Deut. 35.*
 faciens, aut desinat, aut communionem priue- *Epif. aut*
 tur. Similiter etiam laicus. *presby.*

Can. 44.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, v-
 suras à debitoribus exigens, aut desinat, aut
 damnetur.

Can. 45.

Episcopus, presbyter, & diaconus, qui cū
 hæreticis orauerit, tātummodo communio-
 nem priuetur. Si verò tanquam clericos, horta-
 tus eos fuerit agere vel orare, damnetur.

Can. 46.

Episcopum, aut presbyterum hæreticorū
 susipientem baptisma, damnari præcipimus
 Quæ enim conuentio Christi ad Belial? Aut
 quæ pars fidei cum infideli?

Can. 47. Qui verè baptizatos rebaptiza-
uerint, deponantur.

Episcopus, aut presbyter, si cum qui secun-
 dum veritatem habuerit baptisma, denuò ba-

prizauerit, aut pollutum ab impiis non baptizauerit, deponatur tanquam deridēs crucem & mortē domini, nec sacerdotes à falsis sacerdotibus discernens.

Can. 48.

Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram vel ab alio dimissam duxerit, communionē priuetur.

*De conse.
dis. 4. Si
quis pres-
byter.
Mat. vi.*

Can. 49. Vti fiat baptismus trina mersione.

Si quis episcopus, aut presbyter, non trinā mersionē vnius mysterij celebret, sed semel mergat in baptismo, quod dari videtur in domini morte, dānetur. Non enim dixit nobis dominus: In morte mea baptizate, sed, Euntes docete omnes gentes baptizātes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

Ca. 50. Vt si quis ex clero non propter abstinentiā bonum à carnibus abstinerit, deponatur.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quiuis omnino de sacerdotali consortio nuptiis & carnibus & vino abstinerit non propterea quòd mens ad cultū pietatis reddatur exercitatio, sed propter abominationem oblitus quòd omnia pulchra valde, & quòd masculum & fœminam Deus creauit hominem, sed diffamationibus laessens creationem dei, vocat ad calumniā, aut corrigitur, aut deponitur, & ex ecclesia reiicitur. Consimiliter & laicus.

Can. 51. Quòd si penitentem presbyter non receperit, deponatur.

Si quis episcopus aut presbyter, cum qui

à peccato reuertitur, non recepit, sed reicit,
deponitor, eo quòd Christum offendat, qui
dixit, ob vnum peccatorem qui resipiscat,
gaudium oboriri in cælo.

*Can. 52. Qui propter abominationem
tantum carnibus in diebus festiuis
non vititur, deponatur.*

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diacono-
nus carnibus & vino festiuis diebus nō vitatur,
idque per abominationem, non propter
exercitationē ad cultum pieratis, deponitor:
tanquam qui cauterio notatā habeat conscientiam,
& multis author sit offendiculi.

Can. 53. Vt deponatur clericus, qui caupona cibum sumpserit.

Si quis clericus in caupona cibum capere
deprehensus fuerit, à communione excluditor,
excepto tamen eo, qui necessariò in itinere
in commune diuenterit hospitium.

Can. 54.

Si quis clericus episcopus contumelia affecterit,
deponitor. Principi enim populi tui nō maledices.

Can. 55.

Si quis clericus contumelia affecterit presbyterum,
aut diaconum, à communione segregator.

Can. 56.

Si quis mancū aut mutum, surdūve, aut cæcum,
aut eum, cui vitiosus incessus est, subfanauerit,
communione priuator, confusimiliter & clericus,

Can. 57.

Episcopus, aut presbyter qui negligentius circa clerum aut populum agit, nec in pietate eos erudit, à cōmunionē segregator. Si verò in ea socordia perseverauerit, deponitor.

Can. 58. Ut episcopi in necessitate clericos alant.

Si quis episcopus, aut presbyter, clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditauerit, à cōmunionē reiicitor. Sin perseverat, deponitor: vt qui fratrem suum necauerit.

Can. 59.

Si quis falsò inscriptos impiorum libros tanquam sacros in ecclesia ad populi & cleri corruptionem publicauerit, deponitor.

Can. 60.

Si accusatio contra fidem instituat de fornicatione, aut de adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & conuictus fuerit, in clerum non producitor.

Can. 61. Qui christi nomen metus causa negauerit, ab ecclesia reiiciatur.

Siquis clericus per metum humanum, vel Iudæi vel Græci, vel heretici, negauerit siquidem nomen Christi, ab ecclesia reiiciator: si verò nomen clerici, deponitor. Pœnitentia tamen ductus, vt laicus recipitor.

Can. 62.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicumque ex sacerdotali consortio comederit carnes in sanguine animæ eius, aut à bestiis abreptum, aut suffoca-

Can.

Can.63. *Vt deponatur qui cum
hereticis orauerit.*

Si quis clericus, aut laicus, syngagogam Iudeorum, aut hereticorum conuenticulum ingressus fuerit, vt preces cum illis coniungat, deponitor, & à cōmunionē secluditor.

Can.64.

Si quis clericus in concertatione aliquem pulsauerit, & vno iū ac pulsatione interemerit, deponitor, propter temeritatē suam. Sin verò laicus sit, arceat à cōmunionē.

Can.65.

Si quis dominicum diem, aut sabbathum *Sexta sē*
vno solo dempto, ieiunare deprehēdatur, de- *nodi, ca.*
ponitor. Sin laicus, è cōmunionē eiicitur.

Can.66. *Vt quam quis violauerit vir-
ginem, ducat in uxorem.*

Si quis virginem sibi non desponsatam ad mota vi detinet, à cōmunionē suspenditor. Non licitum autem esto ei aliam ducere, sed eam detineto, quam sollicitauit, quauis pauperula sit.

Can.67. *Vt bis ordinati deponantur.*

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, secundam ab aliquo ordinationem suscepit, deponitor tã ipse, quàm qui ipsum ordinauit, nisi forte constet ordinationem eum habere ab hereticis. Qui enim à talibus baptizati, aut ordinati sunt, hi nec fideles, nec clerici esse possunt.

Secunda pars huius canonis intelligenda est de hereticis qui iuxta ritum ecclesie *Author.*

gatholica, nec ordinabant, nec baptizabant, ut Paulianistæ, & Cataphrygiæ, qui sine inuocatione trium personarum dispensabant baptismi sacramentum, à quibus batizati (ut explicat can. 19. concil. Nicæni, & cap. 95. sextæ synodi) sunt rebaptizandi.

Ca. 68. Vt deponatur quicumque ex clericis quadragesimam non ieiunauerit.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor sacram quadragesimam Paschæ, aut quartam feriam aut parasceuem non ieiunauerit, deponitor: præterquam si imbecillitate impeditur corporis. Sin laicus sit, communione priuator.

Cap. 69. Vt cum Iudeis non liceat ieiunare.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicumque ex clericorum consortio, cum Iudeis ieiunauerit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, aut lautiria festi, nempe azyma, aut aliud huius generis ab eis suscepit, deponitor. Si laicus, à communione segregator.

Can. 70.

Si quis Christianus oleum ad sacra gentilium, aut ad synagogam Iudæorum in festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, à communione excluditor.

Can. 71.

Si quis clericus, aut laicus, ceram, aut oleum ex sancta suscipiat ecclesia, à communione seiungitor.

Can. 72. Qui in profanos vsus vasa sacra assumpserit, excommunicetur.

Vas aureum & argenteum sanctificatum, aut velamen linteum nemo amplius in suos vsus assumito, iniquum enim est. Cæterum si quis deprehensus fuerit, excommunicatione mulctator.

Can. 73. Qualiter contra episcopum procedendum.

Episcopum de aliquo per fide dignos accusatum homines, ab episcopis vocari necessarium est. Et si quidem comparuerit, & confessus, consultusque fuerit, censura irrogator ecclesiastica. Si verò vocatus non obtemperauerit, secunda quoque vice vocator missis duobus ad ipsum episcopis. Quòd si per contumaciam, nec sic quidem, comparuerit, synodus suam contra ipsum pronunciat sententiam, ne quid tergiversando, detrectandòque iudicium, lucrifacere videatur.

Can. 74.

In dictionem testimonij contra episcopum hæreticus non admittitur, sed nec fidelis si solus sit. In ore enim duorum vel trium testimonium consistet omne dictum.

Can. 75. Vt bona ecclesiastica consanguineis episcopus non conferat.

Item, non oportet episcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato, humano gratificari affectu: nec enim ecclesiam Dei conferre debet in hæredes. Enimvero, si quis id fecerit, irrita permansit ordinatio: ipse autem excommunicatione percellitur.

b ij.

Can. 76.

Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, episcopus efficitur. Nō enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ.

Can. 77.

Qui verò mutus, surdusve & cæcus est episcopus non efficitur: non quia oblato corpore est, sed ne ecclesiastica impediatur munia.

Can. 78.

Si quis demonem habeat, clericus non efficitur, sed nec cum fidelibus preces funditor. Mundatus verò recipitor, & si dignus fuerit efficitur.

Can. 79. Vt à gentilitate conuersus non statim in episcopum promoueatur.

Qui ex vita gentili aduenerit, & baptizatus est: aut ex conuersatione praua, eum iustum non est potius promoueri in episcopum. Iniurium enim est, eum, qui non prius specimen & documentum de se præbuerit, aliorum doctorem existere, nisi alicubi domino diuinæ gratiæ hoc fiat.

Can. 80. Quòd non oportet episcopum publicis se implicare administrationibus.

Dicimus, quòd non oporteat episcopum, aut presbiterum, publicis se administrationibus immittere, sed vacare, & commodum se exhibere versibus ecclesiasticis. Animū igitur inducito hoc non facere, aut deponitur: Nemo enim potest duobus dominiis seruire, iuxta præceptum Dominicum.

Matt. 6.

Can. 81. Sine dominorum manumissione serui in clerum non promoueantur.

Serui si in clerum promoueantur citra dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando uero seruus quoque gradus ordinatione dignus videatur (qualis & noster Onesimus apparuit) & domini cōsenserint, manúque cōmiserint, & domo sua ablegauerint, efficiat.

Can. 82. Ut episcopus militia vacans deponatur.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus qui militiæ vacauerit, & simul utrunque retinere uoluerit, tam officium Romanū, quam functionem sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt Cæsari, & quæ Dei Deo.

Can. 83.

Quisquis Imperatorem, aut magistrum, cōtumelia affecerit, suppliciū luto: & quidem si clericus sit, deponitor: si laicus, a cōmunionem remouetur.

Can. 84. Qui libri sunt canonici.

Sunt omnibus vobis clericis simul & laicis venerandi ac sacri libri: veteris quidem testamenti, Moysi quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu filij Naue vnus, Iudicum vnus, Ruth vnus, Regum quatuor, Delictorum ex libro Dierū duo, Esther vnus, de Machabæorum gestis tres, Ioh̄ vnus, Psalterij vnus, Salomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Prophetarum duodecim vnus, Esaiæ vnus, Hieremiæ vnus, Ezechielis vnus, Da-

b iij

CANONES APOST.

nielis vnus. Inquiritur autem à vobis extrinsecus vt adolescentes vestri addiscant item sapientiam erudiri Syrach.

Nostra verò (hoc est) noui testamenti, euangelia quatuor, Matt. Mar. Luc. Ioann. Pauli epistolæ quatuordecim, Petri epistolæ duæ, Ioannis tres, Iacobi vna, Iudæ vna, Clementis epistolæ duæ, & præceptiones quæ vobis episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quædam arcana quæ in se continent. Et actiones nostras Apostolorum.

Finis Canonum Apostolorum.

SUMMA CON CILIORVM PONTIFI-

*cum, aliorumque sanctorum Patrum, suc-
cinctè complectens omnia, quæ
alibi sparsim tradi-
ta sunt.*

*

LIBROS

DEL DR.

I. MARCO

PETRVS PAPA PRIMVS.

PETRVS Apostolus, *Petrus* pri-
& princeps Apostolorum, *mus Pon.*
natione Galilæus, ex vico *Anno .*
Bethsaida, filius Ioannis, *Chr. 33.*
frater Andreæ . 1. sedit in
cathedra episc. Antiochiæ
annis . 7. Hinc Ingressus
est in urbem Romam, Claudio Cæsare, ibi-
que sedit in cathedra episcopatus annis vi-
ginti quinque, mensib. duobus, diebus tri-
bus . Fuit autem temporibus Tiberij Cæsa-
ris, & Caij, & Tiberij Claudij, & Neronis.
Hic scripsit 2. epistol. quæ catholicæ & ca-
nonicæ nominantur, & euangelium Marci:
quia Marcus auditor eius fuit, & filius à ba-
ptismo. Hic ordinauit duos episcopos, Li-
num, & Cletum, qui præsentialiter omne
ministerium sacerdotale in vrbe Roma po-
pulo, vel superuenientibus exhiberent. Bea-
tus autem Petrus orationi, prædicatione
populum erudiens, vacabat. Hic cum Simo-
ne

*Marcus
filius Pe-
tri in ba-
ptismate.*

b liij

S V M M A

*Verba
Petri ad
Clemens-
m.*

*Primum
concilium
Hieroso-
lymis sub
Petro,
Ann. d.
70.*

ne Mago multas disputationes habuit, &c. Idem Petrus beatum Clemétem episcopum consecrauit, cui & cathedram, vel ecclesiam omnem disponendam commisit, (vt refert idem Clemens in epistola prima ad Iacobum fratrem Domini) dicens: Sicut mihi gubernádi tradita est à domino meo Iesu Chri- sto potestas ligandi, soluendique, ita & ego tibi committo, vt ordines dispositores di- uersarum causarum, per quos reus non ec- clesiastici prosligentur, & tu minime curis seculi deditus reperiaris, sed solummodo orationi, & prædicationi ad populum vacare stude. Deinde martyrio cum Paulo coro- natur, anno post passionem domini. 38. qui se- pulchus est via Aurelia, in templo Apollinis iuxta palatium Neromianum, in Vaticano. 3. cal. Iulij Sub Petro celebratum est concilium primum Hierosolymis, cuius exem- plar habes in Actis Apostolorum, cap. 15.

Linus episcopus.

*Linus epi-
scopus.
Hic mu-
das capi-
te suemi-
nis eccle-
sia inter-
dixit.*

*an. d. 18.
Cletus e-
piscopus*

Linus, natione Italus, de regione Tuscia, patre Herculano, sedit Episcopus annis, 11. Menses tres dies. 12. Fuit autem temporibus Neronis, martyrio coronatur à Saturnino Consule, & sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano. 9. calen. Octob.

Cletus episcopus.

Cletus, natione Romanus, patre Aemilia- no, sedit annis. 12. mense vno, diebus. 12. Fuit temporibus Vespasiani & Titi, & sub Do- mitiano martyrio coronatur, & sepultus fuit iuxta corpus beati Petri in Vaticano.

Clemens papa secundus.

Clemens, natione Romanus, de regione
 Cælio monte, ex patre Faustino, sedit annis.
 9. Fuit autem temporibus Galbæ, & Vespasian.
 Hic ex præcepto beati Petri suscepit ec-
 clesiæ pontificatum gubernandum, sicut ei
 fuerat à Domino Iesu Christo cathedra tra-
 dita & commissâ, ut ipse in epistola (quæ ad
 Iacobum scripta est) explicat. Sed Linus, &
 Cletus ante eum conscribuntur, qui ab ipso
 principe Apostolorum ad ministerium sa-
 cerdotale exhibendum, sunt episcopi ordi-
 nati. Clemens tamen fuit immediatus, &
 proximus successor Petri in cathedra pon-
 tificali. Obiit martyr anno Traiani. Tene-
 hoc Ioannes papa tertius, in epistola decreta-
 li ad episcopos prouinciarum Germaniæ &
 Galliæ, & Alexander primus in epistola de-
 cretali prima ad orthodoxos. Euseb. yerò
 Cæsaren. ecclesiasti. histo. lib. 3. capi. 14. de
 Clemente scribit, dicens, In vrbe Roma. 12.
 Anacleti annis in episcopatu exactis sacer-
 dotij sedem Clementi tradidit. Et capi. 34.
 Igitur in vrbe Roma tertius ab apostolis
 Clemens, 9. annis sacerdotio perfunctus E-
 uaristo diuini verbi tradidit ministerium.

Clemens secundus
Hiero.
quartus
pont.
Opinio
authoris.

Platina enumerat Clementem papam quar-
 tum à Christo post Linum, & Cletum. Et di-
 mus Hieronymus dicit fuisse quartum, sed
 alia ratione, quoniam recenset Annacletum
 prædecessorem Clementis, & tertium pa-
 pam, quod tamen cõmunis sententia non re-
 cipit. Ego tamé puto secundum, sed in re ita
 perplexa lectoris arbitrio iudiciũ permitto.

SVMMA DECRET.

Extant epistolæ Clementis decretales quinque.

Anacletus papa.

an. d. 101. Anacletus tertius papa, natione Græcus, ex patre Antiocho, sedit annos. 9. menses. 2. dies 10. Fuit temporibus Domitiani, sepultus est in pace iuxta corpus beati Petri. *Sub hoc* Eusebius ecclesiast. hist. lib. 3. cap. 14. ait *pō. Coan.* sedisse annos. 12. & tradidisse sacerdotium apostolus Clementi.

migravit ad domi- *Decreta Anacleti in epistola prima.*
num.

Quo loco, & qui. Sacerdotes, quando Domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Domino perfectè in sacratis Deo locis sacrificare probentur, iuxta illud Deutero. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus Deus tuus. Episcopus deo sacrificans, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cum quo peracta consecratione, omnes ministri communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia, de consecratione. distin. 1. cap. Episcopus Deo, &c.

De prima- tu ecclesie Roma. In fine eiusdem epistolæ: Si difficiliore oræ fuerint quæstiones, ad sedem Apostolicam (si appellatum fuerit) referantur: quoniam Apostoli hoc statuerant iussu domini saluatoris, ut maiores & difficiliore quæstiones semper ad sedem referantur Apostolicam, super quam Christus vniuersam construxit ecclesiam, dicente ipso: Tu es Petrus, &c.

Mat. 16. ca.

*Epistola secunda eiusdem, in qua de fide,
& aliis causis rogatus, respondit ad
episcopos Italiae.*

Primò, de ordinatione Episcopi habetur ex eius decretis, & d. 64. & 75. c. Ordinationes. Quòd per tres Episcopos fiat consecratio reliquis còsistentibus. Secùdò, habetur de eorum accusatione, quòd nò nisi ab idoneis, & probatissimis viris, qui suspicionibus & sceleribus careât, fieri debeat, quia dominus sacri sui corporis tractatores, à vilibus, & reprobis personis infamari noluit, nec calumniari permisit, sed ipse, proprio flagello, peccantes sacerdotes à templo eiecit. habetur 2. q. 7. c. Accusatio quoque.

Tertiò de electione. Cum electionem summorum sacerdotum sibi dominus reservavit, electionem tamen eorum bonis sacerdotibus, & spiritualibus populus concessit. habetur. d. 79. c. Electionem. Ante Abraham nullus alius vocatus est presbyter, id est senior, cùm ab Adam vsque ad eundem, nongentos & amplius annos, multos homines vixisse legimus. Abraham verò multò paucioribus annis vixisse còvincitur. Vnde non propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam, sacerdotes presbyteri nominantur. Exod. 29. Mosi praeceptum est, ut eligeret presbyteros.

Initiù sacerdotij fuit Aarò, licet Melchisedec prius sacrificiù obtulerit, & post hùc Abraham, Isaac, & Iacob, sed hi spontanea voluntate, non sacerdotali autoritate ista fecerunt. Quo loco contemplari oportet Aarò,

*A quibus
accusandus & or
dinandus
episcopus.*

*De electio
ne episco
porum.*

*De nomi
ne presby
teri.*

*Abrahā
prim⁹ ap
pellatus
presbyter
Ge. 14. d.*

*De origi
ne sacerdo
tij.*

*Aarō pri
mus pot.
vet. testa.
Exo. 29.*

ANACLETI PAPÆ.

De prima summum sacerdotem, id est Episcopū fuisse. Potro filios eius presbyterorum demonstrasse figuram. d. 21. ca. In nouo testamēto. **in Petri.** In nouo testamento, post Christum dominum, à Petro sacerdotalis cœpit ordo, iuxta illud apud Mat. 17. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meā. Et primus ille ligandi & solvendi potestatem accepit à domino, primūque ad fidem populi virtute suæ predicationis adduxit. Cæteri verò apostoli cum eodem pari confortio, honorē & potestatem acceperunt, ipsumque principē eorū esse voluerūt, ipsis quinque decedentibus, in locum eorum successerunt Episcopi. d. 2. c. In nouo testamento.

De æqualit. Patris & filij. Filius est æqualis patri, quia licet verbum fuerit abbreviatum, non tamen minutio deitatis in dei filio significatur: sed dispensatio susceptæ carnis annuntiatur. In qua dispensatione non solum patre, sed etiam angelis, hominum filium legimus minoratum, idque probat multis testimoniis scriptura.

Tertia epistola eiusdem.

Sacerdotū & episcoporum ordo à deo constitutus, Quæ in summa tractat Anacletus in hac epistola, sunt ista. Primum, à domino constitutos esse hos duos ordines. Episcoporum, & sacerdotum, & amplius quàm isti duo, nec nobis à deo collati sunt, nec apostoli docuerunt. Ex quo colligitur reliquos ordines, aut gradus notos in ecclesia non à domino ordinatos, nec ab apostolis. Secundo colligitur, Episcopos superiores esse sacerdotibus aliis, cum loco apostolorū successerint. Presbyteri verò septuaginta discipulorum locū

tenent. In sacerdotio complexus est Anacle- d. 22. *sa-*
tus diaconos & subdiaconos. *cro sancto.*

Secundum. Romana ecclesia non ab apo- *Quod ec-*
stolis, sed ab ipso domino saluatore nostro *clesia Ro.*
primatum obtinuit, & eminentiam potesta- *caput o-*
tis super vniuersas ecclesias, ac totum Chri- *mnū ec-*
stiani populi gregem assequuta est. Secunda *clesiarū.*
sedes est apud Alexandriam sub Marco e-
uangelista. Tertia apud Antiochiam sub Pe-

tro Apostolo, qui illic priusquam Romam
veniret, habitauit, & Ignatium Episcopum
constituit.

Petrus & Paulus eodem tempore, & vno *Pet. &*
die sub Nerone Principe passi sunt, & ambo *Pau. 7-*
sanctam Romanam ecclesiam sua morte cō- *no die pas-*
secrauit, & aliis omnibus vrbibus in vniuer- *si sunt.*
so mundo, eam suo venerando triumpho præ-
tulerunt.

Pro meritis plebis sæpè pastores deprauā- *Iuxta me-*
tur ecclesiæ, vt procliuus corruant qui se- *rita ple-*
quuntur. Capite enim languescente, facilius *bis datur*
reliqua corporis membra inficiuntur, iuxta *sacerdos.*
illud Esaia 1. Omne caput languidum, & *Esa. 24.*
omne cor mœrens. Et illud, sicut Populus,
sic sacerdos, & sicut seruus, sic & dominus
eius: & sicut ancilla, sic & domina eius.

Contra detractores prælatorū suorum, qui *Cōtra de-*
sententia Cham filij Noe damnantur, quia *tractores*
parris pudenda non operuit, sed magis deri- *prælatorū*
denda aliis fratribus sui monstrauit. Quia *suorum.*
doctor, vel pastor ecclesiæ si à fide exorbita-
uerit, erit à fidelibus corrigendus, sed pro re-
probis moribus, magis est tollerandus, quàm
distingendus, quia rectores ecclesiæ a Deo
iudicandi sunt, vt dicitur in Psalms. 18. Deus

stetit in synagoga deorum, in medio autem deos diiudicat. 2. q. 7. ca. Sententia Cham. & 24. q. 3. c. Tam sacerdotes.

Decreta Euaristi papa.

an. d. 110 Euaristus quartus papa, natione Græcus, ex
Hic titu- patre Iudeo, nomine Iuda, de ciuitate Beth-
los in vr- lehem, sedit annos. 9. menses. 30. dies duos.
be Roma Fuit temporibus Domitiani, & Neruæ Tra-
diuifit p̄f- iani, & martyrio coronatur, sepultus iuxta
byteris. corpus sancti Petri in Vaticano, Eusebius au-
tem ecclesiast. hist. 1. secus illius annos pro-
sequitur.

Epistola prima ad episcopos Africanos.

Qualia Quale debet esse legitimū coniugium fide-
sunt chri- liū, vt à patribus, & apostolis, eorūmq; succel-
stiana cō- soribus traditū inuenimus. Non fit cōiugiū,
iugia. nisi ab his, qui super ipsam formā domina-
tionē videntur habere. Vxor petatur & à pa-
rētib; propinquioreb; spōsetur, & suo tē-
pore sacerdotaliter (vt mos est) cū precib;,
& orationib; à sacerdote benedicatur, &

Euaristus paranympis (vt cōsuetudo docet) custodia-
matrimo- tur, & consocietur, & bi duo & tri duo ora-
nia publi- tionib; vacent & castitatem custodiant, vt
ca bene- bonæ soboles generentur, & Domino in a-
dixit. ctib; suis placeant. Aliter verò præsumpta,
non cōiugia, sed adulteria, vel contubernia,
vel supra, vel fornicationes. potiusquàm le-
gitima coniugia esse non dubitate, &c. Ha-
betur 3. q. 5. Aliter legiti.

Locus Canon renouandus in reformatione ad ca-
Pau. ex- uenda clandestina matrimonia, quæ ipsa
plicatus. Venus solet contrahere.
De hoc quod Pau. 1. Timor. 6. dicit: Qui

folus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibleem. Quod non de solo patre dictum (vt quidam malè interpretati sunt) probat rationibus, & testimoniis. De filio etiam hunc locum intelligendum, post pauca subiungit.

Eam lucem inaccessibleem (quam pater, & filius Inhabitant.) nullus in hoc mortali corpore constitutus potest aliquatenus contueri. Sed dum aparuerit, tunc verè eum videbit, sicuti est. Et non sicut Moses, ceterique Prophetæ per ænigmata & figuram, sed ipsam veraciter in filio contuebitur dei-
Quod nullus mortaliū viderit deū in esētia.
 1. Ioan. 3.
 1. Cor. 13.

Epistola secunda eiusdē ad episcopos Aegypti, quod Christus sit sponsus ecclesiæ.

Sicut vir nō debet adulterare vxorē suam, ita nec episcopus ecclesiam suā, id est, vt illā dimittat, ad quā sacratus est, absque ineuitabili necessitate, aut Apostolica, aut regulari mutatione neque alteri se ambitus causa cōiungat. Et velut vxor, quæ sub manu viri est, obedire debet viro suo, cūmque diligere & amare, sic ecclesiā episcopo suo in omnibus obedire, & amare (vt animā suā) debet: quia illud fit carnaliter, istud verò spiritualiter.
Episcopus ecclesiam suam non dimittat.
 7. q. 1. Sicut vir non, &c. Vide eruditam, & elegantem epistolam.
In conciliis fo. 35.

Deus omnipotens, vt nos à præcipitata sententiæ prolatione conpesceret, cūm omnia nuda & apperta sint oculis eius, mala tamen Sodoma: noluit audita iudicare, prius quàm manifestè agnoscere. Gene. 18.
Ne temerè aliquid diffiniamus.
mus.

- Heb. 4.** Descendam & videbo, &c. Culus exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam, vnquam præcipientes simus, aut temere, & indiligenter indiscussa quæque, quoquo modo iudicemus, dicente veritatis voce.
- Anno. d.** Nolite iudicare, &c.

119.

Decreta Alexandri papa.

Alexander papa Alexander primus, fuit natione Romanus, temporibus Traiani, sedit annos. 10. menses quintus. 7. dies. 2. De hoc Eusebius ecclesiast. histor. lib. 4. ca. 4. quintus papa sub Petro.

Epistola ad omnes orthodoxos, est

De pane

erudita epistola.

De vino In sacrificio missarum panis tantum, & offerendo vinum aqua permixtum offeratur. Non debet in calice domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque permixtum, quia vtrunque ex latere eius in passione sua profuxisse legitur. De consecratione. d. 2. c. benedicta In sacramentorum.

4. Reg. Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, ac purificentur, quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitulæ aspersus sanguine, populum sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa, diuinisque precibus sacrata. Et si sale asperso per Helisæum prophetam, sterilitas aquarum nata est, quanto magis diuinis precibus sacrata, sterilitatem rerum auferet humanarum, & insidias diaboli auerret. & à phantasma-
d. 2. c. tibus versutis homines defendet, & coingui-

Aquam per Helisæum prophetam, sterilitas aquarum nata est, quanto magis diuinis precibus sacrata, sterilitatem rerum auferet humanarum, & insidias diaboli auerret. & à phantasma-
sale. tibus versutis homines defendet, & coingui-

De fide Ibidem, de fide sanctæ Trinitatis docet & tradit
Trinitatis.

tradit multa congestis multis testimoniis veteris testamenti.

Decreta Sixti papæ.

Sixtus primus, natione Romanus, temporibus Adriani sedit annos 10. menses tres. Eusebius eccl. hist. li. 4. c. 5. ait sedisse annos 12. cui subrogatus est Thelephorus 7. papa sub Petro.

Hic constituit sacra mysteria, & ministeria, id est sacra vasa non tangi, nisi à ministris sacratis.

Constituit etiam, vt sacerdote incipiente actionem missarum à populo cantaretur, Sanctus, Sanctus, &c.

In prima epistola ostendit secundum fidem patrem esse Deum, & ingentum, filium verò (in quo pater visus est) esse genitum, vnūque cum Patre Deum, non alium Deum patrem, alium filium. Hæc epistola scripta est ad vniuersos Christi fideles.

Decreta Telephori papæ.

Telephorus fuit natione Græcus, temporibus Antonini Imperatoris, sedit annos 11. menses tres, cōuenit cum hoc Eusebius ecclesiasticæ hist. lib. 4. cap. 12.

Summa epistolæ decretalis ad vniuersos scriptæ.

Statuit, septem hebdomadas plenas ante sanctum pascha clericos omnes à carnibus ieiunare, quia discreta debet esse vita clericorum, & laicorum, dicens: Sic ergo à carne & delictis ieiunent, & hymnis, & vigilis,

A. d. 29.

Sixtus sextus pont.

Hic Gallos in fide continuit.

A Sixto habuerūt initia missarum solennia.

De fide Trinitatis.

A. d. 129.

Telephorus 7. pōt

Huius temporib⁹ in-

ualuit Valētiniana heresis.

De ieiunio quādragesimali.

*Termissa celebranda in nocte natiuitatis domi-
nica.* atque orationibus Deo inhaerere diu noctū-
que studeant. d. 4. c. Statuimus.

Luc. 2. Statuit etiam, vt nocte Natiuitatis domi-
Mar. 15. cæ missas celebrent, & hymnum Angeli-
cum in eis solenniter decantent: quoniam ea
et act. 2. nocte ab Angelo pastoribus nunciatus est.
Reliquis verò temporibus missarum cele-
brationes ante horam diei tertiam minime
sunt celebrandæ: quia eadem hora Domi-
nus crucifixus est, & spiritus sanctus super
Apostolos descendisse legitur.

v. d. 143.

Decreta Higinij pape.

Higinus Higinus papa, natione Græcus, ex Athenis, sedit annos. 4, menses tres, octauus sub Petro.

*Hic patri-
mum &
matrinā
baptismo
& cōfir-
mationi
adhibuit.* Extat epistola decretalis ad omnes Christi-
fideles, de fide Trinitatis satis crudita, in
qua de æqualitate personarum indiuisis,
multa congerit testimonia.

Ibidem Ibidem, epistolam primam Ioannis docet ad Parthos scriptam.

Extat secunda epistola eiusdem ad Athenienses parænetica.

Decreta Pij pape.

a d. 147. Pius primus, natione Italus, sedit annos
*Pius pon-
nonus.* decem & nouem: iuxta Eusebium verò 15.
historiæ ecclesiast. lib. 4. c. 11.

*Hic. No-
uati ther-
mae, de-
ue. Poten-
tiana de-* Hermes frater huius librum scribit, in
quo refert, quod ei præcepit Angelus Do-
mini (cū veniret ad eum in habitu pasto-
ris) vt pascha die dominica celebraretur.
Hoc approbat in epistola prima Pius papa,
& habetur de consecratione. d. 3. cap. Nolle
vos volumus.

*In secunda epistola ad Italos
directa.*

Prædia diuinis vñbus tradita, quidam humanis applicant vñbus, & domino Deo, cui tradita sunt, ea subtrahunt vt suis vñbus inserviant, quod si quisquam præsumpserit, sacrilegus habeatur, & sicut sacrilegus iudicetur. Quod hac tempestate fecerunt Lutherani. 12. q. 2. capit. Prædia diuinis.

Decretum eiusdem Pij pape.

Qui compulsus à domino, sciens peierat, utriusque sunt periuri, & dominus & miles. Ille, quia præcipit. Hic, quia plus dominum, quam animam suam dilexit. Si liber est, quadraginta dies in pane & aqua pœniteat, & septem sequentes annos. Si seruus est, tres quadragesimas, & legitimas ferias pœniteat.

Ex eodem.

Si quis per capillum dei vel caput iurauerit, vel alio modo blasphemia contra Deum vsus fuerit, si in ecclesiastico ordine est, deponatur: si laicus, anathematizetur. Et si quis per creaturam iurauerit, acerrimè castigetur, & iuxta hoc quod synodus iudicauerit, pœniteat. Si quis autem talem hominem non manifestauerit, diuina condemnatione similiter coerceatur. Et si episcopus emendare neglexerit, acerrimè corripitur.

De pœnitentia eius, cuius negligentia aliquid de sanguine Domini distillat, de conse-

dicauit.

Pastor in

scribitur

ille liber.

Non pro-

phanāda

re ecclesi-

astica.

Luthera-

nū in-

qua fa-

cta.

Pœna per

iurij.

22. q. 5.

Qui com-

pulsus.

12. q. 1.

Qui pe-

ierat.

cratione. d. 2. c. Si per negligentiam.

Laudabilis est consuetudo, quia nihil fidei contrarium agitur.

Consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidem catholicam nil usurpare dignoscitur.

De consuetudine seruanda, quæ non est contra fidem.

Petistis per Hilarium Chartularium nostrum à beatæ memoriæ decessore nostro, ut omnes vobis retro temporum consuetudines seruarentur, quæ à Petri Apostolorum principis ordinationum initiis hætenus vetustas longa seruauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis vestræ consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur.

a. d. 519.

Anicetus

pont. deci

mus. Hic

cavit, à

paucio-

ribus,

qu. in tri-

bus ne cõ-

secraretur

episcopus.

Clerici co-

mam non

nutriant.

Decreta Aniceti pape,

Anicetus, natione Syrus, sedit annos vii. & x. decem Papa.

Extat epistola decretalis ad episcopos

Galliæ, in qua docet sequentia.

Primò tradit Iacobum (qui dicebatur iustus) à Petro, Iacobo, & Ioanne apostolis, Hierosolymorum Episcopum fuisse ordinatum, citat Anacletum 2. epistola.

Secundò ibi, quòd Archiepiscopi ab omnibus episcopis suffraganeis ordinentur. 66. d. c. Archiepiscopus ab omnibus.

Tertiò ibi, ut clerici comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ radant: quoniam laicis & simplicibus, vixit

ris, honestatis, pudicitæ, & grauitatis exemplar esse debent. d. 23. capite. Prohibet fratres.

Decreta Soteris papa.

Soter, natione Campanus, ex Fundis, sedit annos. 9. Et fuit vndecimus papa. *a. d. 163.*
Epistola prima tota est de fide, in qua docetur, quod Christus in diuinis scripturis dicitur secundum carnem factus. nam secundum diuinitatem, nusquam à patre dicitur factus, sed genitus. *Soter vndecimus pont. Huius tēporibus*

Secunda epistola ad episcopos Italie.

Primò constituit sacratas deo fœminas vel monachas, sacra vasa, aut sacratas palas non contingere, nec incensum circa altaria deferre 23. d. Sacratas deo. *Cataphrygarū haresis orta est.*

Secundò præcipitur ab eodem, vt sacrificans habeat secum adiutorem sacerdotem, vt si aliquo casu ille qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat, qui eius vices insequatur intrepidus, & officium inciprum adimpleat. d. 1. De consecratione. *Sacerdos - tes, sine socio sacerdotē non sacrificet.*

Terriò ibi, vt nullus post cibum potum - que, siue quodlibet minimum sumptum missas faceret, nullus absque patentis necessitatis prouentu minister vel sacerdos imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerariè præsumpserit excommunicationis sententiam sustinebit. habetur vbi supra. cap. Vt illud. & 7. q. 1. c. Illud diuinum. *Nullus minister si ieiunus sacrificet.*

Quartò idem, vt nullus presbyterorum

missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibi que respondentibus, & ipse tertius habeant: quia cum ab eo dicitur, Domine vobiscum, & Orate pro me, apertissime cõuenit, ut & ipsius respondeatur salutationi, de consecratione. d. cap.

Incauta

iuramen-

ti non ser

uanda.

In cœna

Domini

ab vniuer

sis sumen

da eucha-

ristiaa. d.

177.

Eleuthe-

rius pon.

12.

Huius tẽ

pore Mar

cionis se-

cta variẽ

diuisa est.

Nõ quod

intrat per

os, &c.

Postea

Hoc quoque.

Quintò, si aliquid incautius aliquem iurasse contigerit, quod obseruatum in peiorum vergat exitum, illud salubri consilio mutandum nouerimus, & magis instante necessitate periurandum nobis, quàm pro facto iuramento in aliud crimen maius diuertendum. 22. q. 4. c. Si aliquid.

Sextò idem, quod à nullis in cœna Domini perceptio eucharistiæ negligatur, exceptis his, quibus pro grauibz criminibus inhibeat, ab omnibus aliis percipiendam esse, ecclesiasticus vsus demonstrat, cum & pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis dominici sacramenta reconcilientur, de consecratione.

d. 2. c. In cœna.

Decretis Eleutherii papæ.

Eleutherius, natione Græcus, sedit annos 15. menses. 3. duodecimus papa sub Petro temporibus Antonini Commodi. Eusebius ecclesiasti. hist. lib. 5. cap. 22. Lucius Brtannia Rex huius tempore, se ab eo Christianum fieri per epistolam impetrauit.

In epistola vnica ad Gallie prouincias.

De quibus audierat, ut certas escas vi-

tarent, instruit eos (secundum euangelium) *autem die*
 nullas escas tanquam communes refutari *&c.*
 debere quoniam vniuersas Deus ad cibos *a.d. 198.*
 tribuit fidelibus suis: probat ex Math. 15. &
 Act. 10.

Decreta Victoris papæ.

Victor, natione Apher, sedit annos 10. *Victor pa*
 menses 2. Eusebius ecclesiasticæ hist. lib. 5. *pa. 13.*
 cap. 28. decimus tertius papa sub Petro. *Huius tē*

Sequentia in epistola ad Theophilum

Alexandria episcopum.

Primò hic instituit die dominica pascha
 domini celebrari, sicut constituerat & Pius
 papa. De consecra. dist. 3. capit. Celebrita-
 tem. *poris fuit*
hæresis
Pauli Sa
mosutem.

Secundò idem præcepit, vt si necesse fue-
 rit, aut mortis periculum ingruerit, Gen-
 tiles ad fidem venientes, quocunque loco
 vel momento (vbicunque euenerit) siue in
 flumine, siue in mari, siue in frôte, tantum
 Christianæ credulitatis confessione clarifi-
 cata, baptizentur. Eusebius lib. 5. ecclesiasti-
 cæ historiz. c. 22. & 23. & infra, scribit
 quanta fuerit controuersia inter episco-
 pos & alios fideles de celebritate Paschæ
 tempore huius Victoris papæ: quibul-
 dam volentibus. 14. luna pascha Domini
 celebrandum, quacunque die septimanæ lu-
 na. 14. venisset, quando Iudeis agnus
 præcipitur immolari, & tunc solui debere
 ieiunium. Aliis verò volentibus, ne aliquan-
 do nisi in die dominica, quando Dominus
 surrexit à mortuis, dominicū paschæ celebra-
 retur mysteriū, & in hac sola soluendū esse
Tempore
necessita-
tis.

Quolibet
tempore
vel loco
baptizan-
dum.

Cōtrouer-
sia, quo tē
pore cele-
brandum
sit pas-
cha.

SV M. VICT. ET ZEPHE. PP.

paschæ ieiunium .Et ob huiusmodi causam congregata sunt concilia nonnulla prouincialia.

Extat epistola prima Victoris ad Aphros parænetica.

Decreta Zepherini papæ.

a.d. 208. Zepherinus, natione Romanus , sedit annos. 9. menses 7. temporibus Antonini. Eusebius eccles. hist. lib. 6. ca. 16. est 14. papa nus pon. sub Petro.

14. *In epistola prima ad episcopos Grauiæ Sicilienses.*

res cause Tradit illud, quod & alij multi tradiderunt quod iudicia episcoporum, & maiores ad sedem ecclesiæ causæ , à sede Apostolica sunt terminandæ, quia sic apostoli & sancti successores eorum, ferendæ statuerunt.

Scribit alteram epistolam episcopis Aegypti, qua hortatur eos ad patientiam, quia persequebantur , & bonis suis spoliabantur. Est epistola commendatione digna.

Decreta Calixti papæ.

a.d. 217. Calixtus primus, natione Romanus, sedit annos quinque, menses duos. Eusebius ecclesiasticæ hi. lib. 6. capite. 16. Papa 15. sub Petro.

In prima epistola ad Benedictum episcopum.

d. 76. ieiunium quod. Constituit ieiunium quatuor temporum, propter fructuum terræ abundantiam, iuxta prophetiam Zachariæ. cap. 8. ieiunium

quarti, & ieiunium quinti. Quia sicut replemur à domino, frumento, vino, & oleo ad alenda corpora, sic repleamur ieiunio ad alendas animas.

In secunda epistola ad episcopos Galliarum.

In ea generaliter instituit per diuinas scripturas, seruandos esse à causis illicitis, & commonet delinquentes ad pœnitentiam. Ibi etiam vetat, excommunicatos à sacerdotibus ab aliquo recipiendos ante vtriusque patris iustam examinationem, & ne cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicent, nec aucteis dicatur. Et quòd simili excommunicationi subiacebunt, iuxta Apostolorum institutionem, qui scienter cum excommunicatis communicauerint.

Hic primus prohibet matrimonia inter consanguineos. Hos verò consanguineos appellat, quos diuinæ, atque Imperatorum & Romanorum, atque Græcorum leges consanguineos appellant, & in hæreditatem suscipiunt, nec repellere possunt. talium enim coniunctiones nec legitimæ sunt, nec manere possunt, sed sunt repellendæ. Et si quæ ausu temeratio attentatæ sint, authoritate Apostolica rescindendæ veniunt & cau. 3. q. 4. ca. Consanguineorum.

Ibi, leges humanas rationi & honestati non repugnantes, esse amplectendas censemus, præsertim vbi Reipublicæ consulunt

Cum excommunicatis non est cõuersandũ.

Affinitas coniunctis interdixit matrimoniis.

D E C R E T A V R B. P P.

utilitati, vel ecclesiasticæ dignitatis auctoritatem defendūt, atque pro adminiculo tuentur, &c.

Decreta Urbani Papæ.

Urbani primus, Romanus, sedit annos. 4.
a. d. 222. 16. post Petrum. Eusebius lib. 6. ca. 18. tradit.
Urbani 8. annis administrasse sacerdotium. passus
pont. 16. est sub Alexandro Imperato. sub eodem passus
a. d. 230. est & Calixtus prædecessor eius.

Hic sua traditione multos ad baptismū & fidelitatem conuertit, Tiburtium & Valerianum nobilem virum sponsum sanctæ Cæcilie, quos etiam usque ad martyrij palinam perduxit, cuius monitis, & doctrina multi alij martyrio coronati sunt.

Extat eius epistola decretalis ad vniuersos episcopos spiritu Paulino digna, per quam statuit, vt oblationes fidelium relinquantur ecclesiis matricibus dispensandæ per episcopos, iuxta necessitatem fidelium.

14. q. 1. Hic refert in eadem, quod in exordio nascentis ecclesiæ, cum fideles vniuersi venderent omnia quæ possiderent, & pretium eorum ponerent ad pedes Apostolorum (vt legitur in Actis) tunc videntes sacerdotes summi, & alij, atque Leuitæ & reliqui fideles, plus utilitatis posse afferre, si hæreditates & agros quos vendebant, ecclesiis (quibus præfidebant episcopi) traderent, eò quod ex sumptibus eorum tam præsentibus quàm futuris temporibus plurima & elegantiora possent ministrare fidelibus communem fidem ducentibus, quàm ex precio eorum: carperunt prædia & agros, quos vendere solebāt,

videntes autem.

Act. 4.

Oblationes fidelium episcopis creduntur

matricibus ecclesiis tradere, & de sumptibus eorum viuere. Ipsæ verò res in ditione singularum parochiarum episcoporum (qui locum tenent Apostolorum) erant, & sunt usque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus. E quibus episcopi, & fideles dispensantibus eorum, omnibus communem vitam degere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, vt nemo in eis egens inueniatur. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia domino offeruntur. Non ergo debent in aliis vsum, quàm ecclesiasticis & prædicatorum Christianorum fratrum, vel indigentium conuer- ti, quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonium pauperum, atque ad prædictum opus explendum Domino traditæ. Si quis autem (quo l absit) secus egerit, videat ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, & reus sacrilegij efficiatur, sicut illi effecti sunt, qui pretia prædictarum rerum fraudauerunt, vt legitur Actuum 5.

Addidit ad prædicta: Hæc igitur fratres, quæ Ananias & Sapphira passi sunt, valde cauenda sunt, & timenda, quia res ecclesiæ, non quasi propriæ, sed vt communes, & Domino oblata cum summo timore non in alios quàm in præfatos vsus sunt fideliter dispensandæ, ne sacrilegij reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, vbi traditæ sunt, ne poenam & mortem Ananiæ & Sapphiræ incurrant, & quod peius est, Anathema, Maranatha, fiant. Et si non corpore, vt Ananias & Sapphira, mortui ceciderint, anima tamen (quæ potior

*dispensan-
da iuxta
necessitatē
fidelium .
Ecclesiæ
dona non
priuata
clericis,
sed ad ne-
cessitatem
singulis
singula.*

*12. q. 1.
Res eccle-
siæ.*

SVMMA DEC. VRB: PAP.

est corpore) mortua , & alienata à fidelium consortio cadat , & in profundum baratri- labatur.

17.9.4.

*Attenden-
dum est.*

Vnde attendendum est omnibus , & firmi- ter custodiendum , ne prædia vsibus sacro- rum cælestium dedicata , à quibusdam Irruen- tibus vexentur. Quod si quis fecerit post de- bitæ vltionis acrimoniam (quæ erga sacrile- gos iure promenda est) perpetua damnetur infamia , & carceri tradatur , aut exilio per- petuæ deportationis seruetur : quoniam (iux- ta Apostolum) tradere oportet huiuscemo- di hominem Satanæ , &c. Memoratis ergo augmentationibus & cultibus , in tantum ec- clesiæ quibus episcopi præsident , Domino adminiculante creuerunt , & tantis maxi- ma pars earum abundat rebus , vt nullus sit in eis communem gerens vitam indigens , sed omnia necessaria ab episcopo susque mi- nistris percipit. Ideoque subiungit : Si ali- quis extiterit modernis , aut futuris tempo- ribus , qui hæc auellere nitatur , iam dicta da- mnatione feriat.

11.9.3.

*quibus e-
piscopi nō.*

Quod autem sedes in ecclesiis episcopo- rum excelsæ constitutæ & præparatæ inue- niuntur , vt thronus , speculationem , & pote- statem iudicandi & soluendi , atque ligandi à Domino sibi datam materiam docent. Vnde Matth. 16. legitur , Quæcunque ligaueritis , &c. Et Iob. 20. Quorum remisistis. Ideo ista prætulimus charissimi , vt intelligatis po- testatem episcoporum vestrorum , in eis que Deum venerimini , & eos (vt animas ve- stras) diligatis : & quibus illi non commu- nicant , non communicetis , & quos elec-

*Sententia
Episcopi
valde ti-
menda.*

runt, non recipiatis. Valde enim timenda est sententia episcopi, licet iniuste liget aliquem: quod tamen summopere praevidere debet.

Omnes fideles per manuum impositionem episcoporum spiritum sanctum per baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inueniantur: quia cum spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur, de consecratione. dist. 5. c. *De confirmatione.* Omnes fideles. Et infra in epistola Melchias papæ.

Decreta Pontiani papæ.

Pontianus Romanus, sedit annos nouem, Pötianus, *papa. 17.* menses quinque: qui cum Hippolyto presbytero in Sardiniam insulam à Maximino imperatore deportatus est, & ibi. 12. calend. Decembris martatus: cuius corpus Fabianus papa reduxit, & Romæ in cœmeterio Calixti sepeliuit.

Scriptit duas epistolas ad vniuersos fideles. In prima tractat de honore quo prosequendi sunt sacerdotes, quoniam proprio ore corpus Domini conficiunt, & populis tradunt.

In secunda generaliter hortatur ad fraternam dilectionem.

Decreta Antheri Papæ.

Antherus, natione Græcus, temporibus *a. d. 239.* Maximini martyrio coronatus. Hic gesta *Anthe-* martyrum diligenter exquisiuit, & in ecclesia recondidit. Propter quod à quodam *-rus papa.* Maximo præfecto martyr effectus est. Sedit annos tres, 18. papa sub Petro. Huius pa-

~~Summa Decret. Fab. pp.~~
pæ est inexplicabilis ferè annorum differe-
rentia .

7. q. 1. mu- Scribit rogatus ab episcopis Beticæ & To-
tationes e- letanæ prouinciæ, si liceret mutari episcopū
piscoporu de vna ciuitate in aliā Respondit, licere qui-
dem communi vtilitate aut necessitate fieri,
Quibus sed non libitu cuiusquam, aut dominatione:
causistrās vt Petrus princeps Apostolorum de Antio-
cheredus e- chia translatus est. Romam, & alij quidam
piscopus Apostolica autoritate mutati sunt. Eusebius
de vna ec- de quadam parua ciuitate, autoritate Apo-
clesia in- sto. translatus est Alexandriam, & Felix ele-
aliā. ctione ciuium propter doctrinam & bonam
vitam quam habebat, communi episcopo-
rum & reliquorum sacerdotum ac populo-
rum consilio translatus est Ephesum. Verū
auaritiæ, vel præsumptionis, aut propriæ vo-
luntatis causa, non sunt episcopi murandi de
ciuitate in ciuitatem, sed vtilitatis & necessi-
tatis.

Decreta Fabiani papæ.

a. d. 242. Fabianus papa, natione Romanus, sedit
Fabianus annos 14. temporibus Maximini martyrio
coronatur. 19. papa.
papa 19. Hic fecit septem subdiaconus, qui septem
Sub Fa- notariis imminerent, vt gesta martyrum in
biano pa- integrum colligerēt. Tempore huius Noua-
pa Noua- tus hæreticus venit ex Aphrica, & separauit
tus here- Nouatianum ab ecclesia, & quosdam con-
fessores.
Huius etiā tēpore passa est ecclesia persecu-
tionē, & multi Christiani è Roma fugerunt.
Sub hoc Eusebius lib. 6. c. 21. hist. eccles. tradit, Fa-
pont. Ca- bianum signo colūbe apparentis super ipsum

calitus ostensa, quæ ferebat figuram illius, *far Phi-*
 quæ super Christum in Iordane descenderat, *lippus ba*
 ab vniuerso clero & populo electum fuisse *ptismo in-*
 episcopum, qui ante episcopatum habuit v- *signitus*
 xorem, quæ post martyrio coronata est. *est.*

Epistola prima est lectione digna.

Præcipit vniuersis ecclesiis, vt ad officia di-
 uina peragenda ordinarent diaconos septeni
 cū subdiaconis & acolythis, qui diebus do-
 minicis & festiuitatibus solennibus diuina
 peragant ministeria, & omni hora parati sint
 ad diuinum officium: & quicquid eis iniun-
 gitur peragendum. Quod & ipse seruabat
 Romæ.

Ibidem commonet, vt caueant se ab hoc *Ab ha-*
 Nouato, & similibus, qui alterâ fidem & do- *reticis ab*
 ctrinam tenent, quàm Apostoli & successo- *stinendum.*
 res eorum tenuerunt & docuerunt, ne
 (quod absit) post eum abeuntes, in laqueum
 Satanæ cadant.

A quibus abstinendum est, sicut ab illis
 quos Apostolus commemorat, dicens: Cum
 eis nec cibum sumere. Quoniam sic Aposto-
 li statuerunt, dicentes: Cum excommunica-
 tis non est communicandum. Et si quis cum
 excommunicatis, auertendo regulas, scien-
 ter psallat in domo, aut simul locutus fuerit *Quot an-*
 aut orauerit, ille communionem priuetur. 11. *nis chri-*
 q. 1. Sicut Apostoli, & supra in canonibus A- *stina confi-*
 postol. c. 10. *ciendum.*

In secunda epistola ad episcopos
Orientales.

Intellexerat literis eorum, nonnullos episco- *De conf.*
 pos non per singulos annos in cœna domini *d. 1. literis*
nostris.

chrisma conficere, sed duos vel tres annos confectionem sancti chrismatis semel aſam conſeruare, quoniam nec baſamum per ſingulos annos poterant reperire, nec neceſſe eſt ſingulis annis chrisma conficere, dum vna confectione chrismatis abundat. Ad quos ait, Errant, qui talia excogitant: & mēte veſana, potius quā reſta ſentientes, hæc dicunt. In illa enim die Dominus Ieſus, poſtquam cœnauit cum diſcipulis ſuis, & lauit eorum pedes (ſicut à ſanctis apoſtolis prædeceſſores noſtri acceperunt, nobiſque reliquerunt) chrisma conficere docuit. Ipa enim lauatio pedum, noſtrum ſignificat baptiſmum, quando ſancti chrismatis vñctione perficitur & confirmatur. Sicut igitur ipſius diei ſolennitas per ſingulos annos eſt agenda, & de anno in annum renouanda, & vetus chrisma in ſanctis eccleſiis cremandum. Iſta à ſanctis apoſtolis, & à ſucceſſoribus eorum accepimus, vobiſque tenenda mandamus.

Hæc ſancta Romana eccleſia, & Antiochena à tempore apoſtolorum cuſtodit. Hæc Hieroſolymorum & Ephēſianorum tenet. In quibus apoſtoli præſidentes hæc docuerunt. & vetus chrisma incendi, & non amplius quā vno anno vti permiſerunt.

Mali ſacerdotes tolerandi, non feriendi.

Matt. 13.

Quomodo ſacerdotes non temerè accuſandi, aut reprehendendi ſint, niſi à magiſtris ſuis, quoniam eorum cauſas ſibi Dominus reſeruare voluit, & ſuo iudicio vindicari. Tolerandi hi ſunt potius à fidelibus, quā exprobrandi, veluti palea cum tritico, vſque ad vltimum ventilabrum, & ſicut piſces mali cum bonis, vſque ad ſegregationem, quæ futura

futura est in litore, id est in fine seculi. Hinc colligitur, sacerdotes Domini non gladio, nec morte feriendos.

Nullus in iudicio præsumat accusator simul esse, & iudex vel testis: quoniã in omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse, id est, iudices electos, & accusatores defensores, atque testes.

11. q. 1.

statuimus

ut si quis.

Intertia ad Hilarium episcopum.

2. q. 6. si-

Primò, nullus accusetur alicubi, quàm in suo foro. Siquis verò iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat. Appellanti autem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare custodia: sed liceat appellatori vitatam causam appellationis remedio subleuare, &c. Liceat etiam in causis criminalibus appellare. Nec vox appellandi ei denegetur, quem supplicio sententia destinarit.

qui iudicem.

De remedio appellationis.

3. q. qui crimen.

Siquis crimen alteri obiccerit, nisi per scripturam se probaturum esse fateatur, non est pro accusatione habendum. Si verò scripserit, si non probauerit quod obiecit, poenam quam intulerit, ipse patiatur.

De poena talionis.

Ter in anno communicent si-

Tertiò idem & si non frequètius, saltem in anno ter homines communicent (nisi forte qui maioribus criminibus impediatur) in pascha videlicet, & pentecoste, & Natali Domini.

no communicent si-

deles.

Quartò idem. Si quis ætatis suæ triginta non impleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etiam si valde sit dignus, quia & ipse dominus 30. annorum baptizatus est, & sic cœpit docere.

De consecratione.

d. 1. c. si non.

30.anno. Quinto idem decreuit, vt in omnibus die-
 presbiter bus dominicis, ab omnibus viris & mulieri-
 ordinetur bus oblatio tam panis quàm vini fiat, vt per
 78.d. si has immolationes à peccatorum suorum fa-
 quis tri- scibus liberentur
 ginta. Sexto idem: vt presbyter illiteratus missam
 celebrare non audeat.

Diebus Decreta Cornelij papa.

dominicis Cornelius Romanus, sedit annos 2. Vige-
 fiat obla- simus papa sub Petro.
 tio panis Huius tempore Nouatus Nouatianum ex-
 & vini. tra ecclesiam ordinauit, & in Aphrica Nico-
 a d. 255. stratum.
 Cornelius Hic à Decio martyrio coronatus est quia
 noluit ductus ante templum Martis ado-
 papa. 20. rare.

Quomo- Eusebius hist. eccles, lib. 7. c. 2. refert eo-
 do recon- dem tempore Cornelium Romæ, & Cypria-
 ciliandi num apud Carthaginem, episcopatum gessit.
 sunt hæ- se. Et tunc in Aphrica quæstio exorta est, si
 retici. oportet hæreticos rebaptizari. Cùmque id à
 Cypriano, cæteris penè omnibus per A-
 phricam sacerdotibus oportere fieri decer-
 neretur, Cornelius, & cæteri omnes per Ita-
 liam sacerdotes, huiusmodi decretum, ma-
 nente sacerdotali concordia, refutarunt: sta-
 tuentes antiquam à patribus super hoc tra-
 ditam regulam debere seruari, quæ contine-
 bat, Hæreticos sola manus impositione pur-
 gandos.

In epistola prima.

Traçat de translatione corporum Apo-
 stolorum Petri & Pauli, quæ rogatu deuor-

te marronæ Lucinæ leuata sunt de Cathecumbis.

In epistola secunda ad Rufum episcopum Orientalem.

Verat, à summis sacerdotibus, & dei ministris exigi sacramentum iuramenti, nisi pro recta fide. 2.7.4 Sacramentum autē.

Ibidem testimoniis scripturarum ostendit, quàm alienum sit ab hominibus Christianis iurare, exponens illud Domini: Quod autem his abundantius est, à malo est, id est ab exigente, & à iurante. Matt. 5.

Idem decreuit dicens. Honestum etiam videtur ut qui in sanctis audet iurare, hoc ieiunus faciat, cum omni honestate, & timore dei. Et pueri ante annos 14. non cogantur iurare. 22. quæ. 5. Honestum etiam.

De hoc Pontifice meminit Eusebius lib. 6. cap. 33. Et de nouato hæretico, qui spem salutis ademerat peccantibus, etiam si dignè pernituisent. Hic extitit princeps Nouatianorum, qui ab ecclesia separati superbo nomine Catharos. i. mundos appellarunt semetipsos. Ob hanc rem concilium sacerdotale Romæ congregatum est, episcoporum 60. totidem presbyterorum, cum diaconis multis. Et statuitur, Nouatum cum his qui eum sequerentur, alienum esse ab ecclesia. Eos verò qui lapsi fuerint in certamine, fraternæ commiseratione curandos, & fomentis pœnitentiæ medicandos. Scribit de hac re Cornelius vrbis Romæ episcopus, ad ecclesiā Antiochenā, iudicās quid statueret cōcilium d. 1j.

Hic pōt. Nouatū dānauit.

Romæ congregatum, & quid Italis, Aphris, cæterisque occidentalibus visum fuerit, De quo Cyprianus librum edidit lapsos ad poenitentiam cohortando.

Huius tempore (vt refert Idem Eusebius) iam ecclesia habeat ad diuina mysteria peragenda, & cum episcopis presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Acolythos, Exorcistas, Lectores, Ostiarios. Et viduas habebat ecclesia, quas cum aliis indigentibus alebat.

*Concilium
Carthagine
sub
Cypriano.*

Item sub hoc pontifice celebratum est concilium Carthagen. super ea quaestione, An baptizati ab hæreticis, venientes ad ecclesiam essent rebaptizandi. In quo concilio ab omnibus vnanimiter decretum est, ab hæreticis non conferri verum baptisma, sicut nec datur spiritus sanctus, nec vera remissio peccatorum. Innixi verbis Pauli ad Eph. 4. Vna fides, Vnum baptisma.

Verba Cypriani.

Audistis, collegæ dilectissimi, quid mihi Iubaianus cœpiscopus noster scripserit, consulens mediocritatem nostram de illicito & prophano hæreticorū baptismo. Et quid ego ei rescripserim, censens scilicet quod semel atque iterum censulimus, hæreticos ad ecclesiam venientes, ecclesiæ baptismo baptizari & sanctificari oportere. Item lætæ sunt vobis & aliæ literæ Iubaiani, quibus pro sua sincera & religiosa deuotione ad epistolam nostram rescribens, non tantum consensit, sed & instructum se esse gratias egit. Superest vt de hac ipsa re quid singuli sentiamus, proferamus, neminem iudicantes, aut à iure communionis aliquem (si diuersum sentierit) amouentes. Neque enim quisquam nostrum

episcopum se esse episcoporum constituit, ut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigar, quū habeat omnis episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam iudicari ab alio non possit, cū nec ipse possit alterum iudicare, sed expectemus vniuersi iudicium Domini nostri Iesu Christi, qui vnus & solus habet potestatem & præponendi nos in ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro iudicandi.

Ego vnum baptisma in ecclesia sola scio, *Responsio*
& extra ecclesiam nullum. Hoc erit vnum *Ceciliij*
vbi spes vera est, & fides certa. Sic enim scri- *Abilec*
ptum est: Vna fides, vna spes. vnum, baptis- *Ephē. 4.*
ma: Non apud hæreticos, vbi spes, nulla est,
& fides falsa. Vbi omnia per madaciū agun-
tur, vbi exorcizat demoniacus. Sacramētum
interrogat, culus os & verba cācer emittunt.
Fidem dat infidelis, Veniam delictorum tri-
buit sceleratus, & in nomine Christi tangit
Anachristus. Benedicit à deo maledictus.
Vitam pollicetur mortuus. Pacem dat impa-
cificus. Deum inuocat blasphemus. Sacerdo-
tium administrat prophanus. Ponit altare sa-
cilegus. Ad hæc omnia accedit & illud ma-
lum, ut Antistes diaboli audeat Eucharistiā
facere, aut qui illis assistūt, dicat hæc omnia
falsa esse de hæreticis. Ecce ad qualia eccle-
sia cōsentire cogitur, & sine baptismo ac ve-
nia delictorum communicare compellitur.
Quam rem (fratres) fugere ac vitare debe-
mus, & à tanto scelere nos separare, & vnum
baptisma tenere, quod soli ecclesiæ à deo
concessum est.

DECRET. LVCII PP.

Cyprianus Carthaginen. dixit.

Sententia Cypriani Censeo secundum euangelicam & Apost. contestationem, aduersarios Christi, & Antichristos, appellatos, quando ad ecclesiam venerint, vnico ecclesiæ baptismo baptizandos esse, vt possint fieri de aduersariis amici, & de Antichristis Christiani. Reuocata sunt hæc per Cornelium in sacerdotali concilio Romæ, & per Stephanum papam.

Lucius *Decreta Lucij Papæ.*

pont. 21. Lucius Romanus, sedit annos 3. à Valeriano martyrio coronatur.

Fuit tēpo ribus Gal Hic præcepit vt duo presbyteri & tres diaconi in omni loco episcopum comitarentur, propter testimonium ecclesiasticum.

lusiani. Idem cū ad passionem pergeret, omnem potestatem ecclesiæ reliquit Archidiacono suo, Stephano successori suo.

Hic, episcopū. 30 Huius meminit Eusebius hist. ecclesiast. annis. mi lib. 7. cap. 3.

norem re- *In epistola prima ad episcopos*

pudianit. *Gallia & Hispania.*

Ecclesia Excommunicauit bona ecclesiæ expoliantes, vel ecclesiis vexationem inferentes, quoniam erant pauperibus dedicata.

Romana Ibidem de Romana ecclesia tradit, quod **in fide nū** est Apostolica mater omnium ecclesiarum, quæ a cramine Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, secundum ip-

uit. **Luc. 22.** sius Domini saluatoris diuinam pollicitationem, qui principi discipulorum dixit: Petre ecce Satanas, &c. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, &c.

Idem fecit decretum vt ministri altaris: *81. d. c.*
presbyteri & diaconi, tales eligantur qui cō- *ministri*
tinentiam seruent.

Idem, vt clericus solus ad forminæ taber- *Clericus*
naculum non accedat, nec frequenter prope *matrona*
ret sine maioris natu sacerdotis iussione. Et *rū domici*
ne solus presbyter cum sola fœmina fabu- *lia frequē*
las misceat. Et si quid agnium fuerit, & ille *tans, de-*
deponatur, & illa à luminibus ecclesiæ ar- *ponitur.*
ceatur.

Idem, vt nullus clericus cum extranea ha- *Ne cleri-*
bitet fœmina, nisi soror aut proxima fuerit, *cus solus*
& cum magna sollicitudine fiat.

Non enim ignoro malitias Satanæ. *cum fœ-*
Exant epistolæ Cypriani ad Lucium. *mina lo-*
quatur.

Decreta Stephani Papæ.

Stephanus Romanus, sedit annos 7. mar- *An. do.*
tyrio coronatur. 22. papa sub Petro. *261.*

In epistola prima ad Hilarium episcopū. *Stepha.*

Quòd non sint admittendi ad gradus ec- *pont. 22.*
clesiasticos omnes illi, qui pro crimine ali- *Fuit tem-*
quo notantur infamia. Vide 6. q. 1. c. Infa- *poribus*
mes. vbi omnes ferè peccatores excludit.

Qualia debent esse vestimenta quibus Do- *Valeria-*
mino ministratur, & cultus celebratur diui- *ni.*

Usque. Vt sint sacrata, & honesta, quibus in a- *De cons.*
liis quàm vsibus ecclesiasticis non vtantur. *d. I. cap.*

Nec ab aliis contingantur, aut ferantur, nisi *Vestimen-*
à sacratissimis hominibus, ne vltio quæ Baltha- *ta. Qui-*
rem regem percussit, super talia præsumen- *bus vesti-*
tes veniat diuina. *bus cele-*

Idem à Sixto papa decretum est.

In secunda epistola.

- De accusationibus sacerdotum, de qua re *brādum.*

D E C R E T. S E X T I. P A P Æ

In decretis Telesphori, & Higiniij.

- Galat. 6.* Ibi Apostolo prohibente, inter Christianos non debet accusaciones exerceri: ex quo docemur à Paulo, lites non probari inter fideles. Eusebius de Sixto. lib. 7. ca. 23.

Decreta Sixti Papæ.

- ã.d. 264.* Sixtus secundus natione Græcus ex Athenis sedit annos duos 23. Papa sub Petro.

Sixtus. Hic sub Decio & Valeriano martyrio coronatur. Quia noluit sacrificare dæmoniis, capite truncatus est, & cum eo sex diaconi.

põt. Vigessimus tertius. Et die tertio post passionem illius, passi sunt Laurentius eius archidiaconus, Claudius subdiaconus, Seuerus presbyter, Romanus ostiarius, & Crescentius lector.

Tempore huius exerta est Sæbellianorum secta. In epistola ad Gratum episcopum explicat processum personarum diuinarum.

In secunda ad episcopos Hispaniæ.

Agit de accusationibus & persecutionibus episcoporum &c. Consule Euseb. hist. eccle. lib. 7. ca. 4. Et infra tradit multa, quæ huius

ã.d. 266. tempore contigerunt.

Decreta Dionysij Papæ.

- põt. 24.* Dionysius Monachus, sedit annos. 6. fuit Fuit tempore 24. Papæ.

põt. Vigessimus tertius. Hic presbyteris ecclesias diuisit, & cœmeteria, parochiasque & dioceses constituit. Eius epistolæ nihil habet, nisi generales com-

Ab hoc põt. Vigessimus tertius. monitiones ad obseruationem legis christianæ. Huius tempore congregatum est prouinciale concilium in Antiochia.

cepit Eusebius. Huius meminit Eusebius histor. ecclesiæ. lib. 7. capi. 23. & infra. Aggregatum verò

DECRETA FELICIS PAP. 19

contra Paulum Samosatenum, qui abiecta & indigna de Christo sentiens, negabat eum de cœlis descendisse, sed à Maria originem cœpisse, & initium habuisse de terra, & communis naturæ hominem tantum fuisse.

Extat epistola episcoporum Antiocheni concilij ad Dionysium Papam, & ad alios episcopos, & vniuersum clerum & plebem, contra prædictum Paulum, Apud Eusebium, cap. 36.

Decreta Felicis Papæ.

Felix Papa primus Romanus, sedit annos. *an. d. 272*
4. Papa. 25. sub Petro. *Felix.*

Hic constituit, supra memorias ac sepulchra martyrum, Missas celebrari. Quod destruxerunt Lutherani hac nostra tempestate. *pont. 25. sub Clau-*

Huius meminit Eusebius lib. 7. ca. 27. *dio et Val-*

Extat epistola eius ad Paternum episcopum, & altera ad episcopos Galliæ, quæ tantum generales commonitiones continent. *leriano. Sub hoc*

Extat alia ad Benignum episcopum, à quo consultus est in rebus fidei, quoniam quidam in sua ecclesia dicebant, filium non posse propriè videre patrem, iuxta illud, Deum nemo vidit vnquam. Et alij fingeant filium minorem patre, quoniam pater illi perhibet testimonium. Et quia pater natus filius dicitur, filius verò visibilis comprobatur. Atque consultus respondit Felix, Isti ignorantes diuinarum scripturarum, Apostolorum iura, ex proprio & adulterio sensu talia fabricant. Nos verò euidentioribus testimoniis veteris & noui instrumenti, filium patrem semper videre posse docemus, Salomone dī

pōt. Manes persa Manichæ orū intro- duxit sē- ctam. Ioan. 1.

DECRET. FELIC. PP.

Sapientia. 9. cente, Est tecum sapientia, quæ nouit opera
Mat. 12. tua, quæ affuit tibi, cùm faceres orbem ter-
Ioan. 1. rarum, & cætera. Et in euangelio, Nemo nouit
Ioan. 7. filium nisi pater, nec patrem quis nouit
 nisi filius, & cæt. Et iterum: Deum nemo vidit vnquam, sed vnigenitus, &c. Item, Vos non nostis eum, ego autem noui eum. Et iterum. Qui ex Deo est, hic nouit Deum.

Si sereno sensu recenseas scripturas, inuenies non solum patrem filio testimonium perhibentem, sed totam simul inseparabilem Trinitatem. Ego sum qui testimonium perhibeo de me, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater. *Ioan.* 8. & Cùm venerit paracletus spiritus veritatis, ille testimoniũ perhibebit de me, &c. *Ioan.* 15. Intende, quoniam in quibus vna testificationis virtus ostenditur, nullus ab alio neque potior neque inferior iudicatur.

De alio sæpe diximus, quod secundum hominis formam filius visibilis dicitur, secundum verò deitatis substantiam, inuisibilis prædicatur, vt Paulus multis in locis ostendit. Hæc est Apostolorum viua traditio. Hæc sancta & Apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, quæ per dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec ab hæreticis prauitatibus deprauata succubuit, sed vt in exordio norman fidei Christianæ percepit ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata manet, iuxta illud *Lucæ*. 22. Ego rogavi pro te, vt non deficiat fides tua. 24. quæst. 1. A recta ego fide.

*Et supra in decretis Lucij Papa,
Decreta Eutychiani pape.*

Eutychianus primus, natione Tuscus, se-
dit anno vno. Papa 26. sub Petro.
Hic tēporibus suis per loca diuersa. 342. mar-
tyres propriis manibus sepeliuit. Qui etiam
statuit, vt cum Dalmatica aut Golobio sepe-
lirentur. Huius meminit Eusebius hist. eccle-
siasti. lib. 7. cap. 7.

ā.d. 276

*Euthy-
chianus.*

Extat epistola eius prima ad episcopos Be-
ticę prouincię, in qua veritatem dominicę
incarnationis explicat, quomodo salua pro-
prietate veriusque naturę deus verus, & ve-
rus homo erat.

*Fuit tem-
pore Au-
reliani.*

Extat altera ad episcopos Sicilia, tantum
continens generales communitiones ad fi-
dem & pietatem pertinentes.

Extant decreta eius apud Gratianum 20. q.
26. Statuimus.

Abbatissa pręsumens velare virginem, vel
viduam, excommunicetur. Qui pęnitentię
perituri agere noluerit, excommunicetur.

*Quā du-
xit fidelis*

20. q. 1. Prędicandum.
In potestate fidelis erit, si quis gentilis gen-
tilem vxorem duxerit ante baptismum, post
baptismum eam habere, vel non habere. Et
infidelem discedentem fidelis sequi non co-
gitur 28. q. 1. Si quis gentilis.

*ante ba-
ptismum*

liberū est

*illi habe-
re, vel nō*

habere.

Magnum malum ebrietatis, ex quo omnia
vitia pullulant, Christianis modis omnibus
cauere pręcipimus. Qui autem hoc vitare
noluerit, excommunicandum esse decerni-
mus, vsque ad congruam emendationem.

*contra e-
brietatē.*

DECRETA GAII PAPÆ.

Idem Episcopi & Dei ministri non debēt cōmessationibus & vinolētis nimis incubere, considerantes sententiam Domini, dicentis, Attendite, ne grauentur corda vestra &c. Lucæ. 21. Moderatè enim cibum, & necessarium sumptum sumant, vt (iuxta Apostolum) sobrij sint, & parati ad seruitium Dei.

1. Tes. 5.

Æ. d. 284. *Decreta Gaij papæ.*

Gaius Galius, natione Dalmata, sedit annos. 11.
 pont. 27. temporibus Diocleriani Imperatoris, cuius meminit Eusebius histo. eccle. lib. 7. ca. 27. Papa. 27. sub Petro.

Gradus quibus ascenditur ad episcopatum. Hic constituit, vt omnes, ordines in ecclesia sic accederent. Si quis episcopus fieri mereretur, primò fiat ostiarius, lector, exorcista, acolythus, deinde subdiaconus, diaconus, presbyter: & exinde episcopus ordinaretur.

Extat epist. eius elegantissima ad Felicem episcopũ de veritate incarnationis dominicæ: vbi ostendit primò, quod nullius innocentis occiso, fuerit redemptio mundi, nec alicuius debitum quisquam suo fine perfoluit, nisi filius hominis Iesus Christus, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulci, omnes etiam sunt suscitati, de quibus ipse dicebat: Ego cũ exaltatus fuero, &c. Ioã.
 2. Cor. 6. 12. Vbi secundò, postquam multa elegantissima collegit, subdit, Mundum Deo in Christo reconciliatum, vt nisi verbum dignaretur caro fieri, nulla caro posset saluari.

Æ. d. 295.

Decreta Marcellini Papæ.

Marcellinus, natione Romanus, sedit annos.9. temporibus Diocletiani, quo tempore fuit persecutio magna, ita ut intra triginta dies.17. millia hominum promiscui sexus per diuersas prouincias martyrio coronarentur. Et ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, ut thurificaret. Quod & fecit. Et post paucos dies pœnitentia ductus, ab eodem Diocletiano pro fide Christi cum Claudio & Cyrino & Antonino capite truncatus est, & martyrio coronatus. Iacuerunt verò corpora sanctorum in platea dies 36. iussu Diocletiani. Deinde Marcellus presbyter noctus collegit cum presbyteris & diaconis, & cum hymnis sepeliuit.

Extat epistola eius prima ad Salomonem episcopum, in qua damnat errores quorûdam dîcentium Patrem maiorem esse filio, quia illi soli sacrificium immolatur. Et quod filius nullam cum patre communionem operum habeat. Et quod illud propheticû, Scientes quoniam nomen tibi deus, tu solus altissimus, de solo patre dictum sit. Psal.82. Hæc refellit, adductis testimoniis sacratis idoneis sacrarum scripturarum.

Extat altera epistola ad episcopos Orientales, solas monitiones generales continens.

Hic etiam Marcellinus conuictus est quod thurificasset in templo Isis & Vestæ, per Gaium & Innocentium diaconos, & Urbanum Castoricum, & Iuvenalem presbyteros, & per 28. alios testes. Et tandem in syn-

Marcellinus pœnitentia ductus à ne-

DECRET. MARCEL. PP.

mine ho- nodo 300. Episcoporum, & 30. presbytero-
minū dā- rum, caput cinere conuolutum habens Mar-
nabilis, se cellinus episcopus vrbis Romæ, voce clara
damna- clamans, dixit, Peccaui coram vobis, & non
nit. possum in ordine esse sacerdotū, quoniā aua-
De condē- rus me corruptit auro. Et subscripserūt in eius
natione dānationem & dānauerūt eū extra ciuitatē,
marcelli- dicentes: Quia ore suo cōdēnatus est, & ana-
vi pont. thematizatus accepit Maranatha. Nemo e-
 nim vnquam iudicauit pontificem, nec præs-
 sul sacerdotem suum, quoniam prima sedes
 non iudicabitur à quoquam. Tu eris iudex,
 ex te condemnaberis, tamen in nostra præ-
 sentia. Tu enim iudex, tu reus. Hoc autem
 factō. Diocletianus (dum esset in bello Per-
 farum) audiens quod 300. episcopi, & 30.
 presbyteri in eius damnationem conueni-
 rent, iratus in eandem ciuitatem misit, &
 multos episcopos ad martyrij coronam tra-
 xit. Inter quos damnatus est Marcellinus,
 & (vt tradunt multi) vocauit episcopatus e-
 ius annos. 7. De condemnatione Marcelli-
 ni est fermè inexplicabilis scriptorum diffe-
 rentia. Diximus certiora in controuersia
 quarta.

Concilium Ancyranum post tempora
 Macellini Papæ celebratum parum ante Ni-
 cænum cōcilium circa annum Domini 308.
 Sub quo Cæsare, ex scriptoribus constare
 non potest. Fuit prouinciale concilium, sed
 receptum in 6. synodo generali Constanti-
 nopoli in Trullo celebrata, vt patet ex 2.
 Canone sextæ synodi.

Ancyra- Hoc concilium vocatur à Gratiano in de-

cretis Anchyriranum, ab aliis Aquiranum. *num me-*
Cui interfuerunt aliqui episcopi qui etiam *lius dictu*
affuerunt in concilio Nicæno.

Cōtinet Canones generales, 24. contra eos *ab Ancy-*
qui inuiti vel diis thurificabant, vel immo *ra ciuita-*
labant. *te sita in*

Ca. 1. De presbyteris, qui immo- *Galatia.*
lauerunt tempore per-
secutionis.

Presbyteros, qui immolauerunt, & postea
certamen iterum inierunt. si hoc ipsum ex si *D. 50.*
de & non aliquo argumento sibimet præpa- *presbyte-*
rantes egerunt, vt iterum teneri viderentur, *ros qui.*
aut tormentis subiici putentur, tanquam in-
uiti: si ex fide ergo luctati sunt, & non ex cō-
pacto ad ostentationem vt caperetur, ipsi fe-
cerunt, hos placuit honorem quidem sedis
propriæ retinere: offerre autē illis & sermo-
nem ad populum facere, aut aliquibus sacer-
dotibus officiis ungi non liceat.

Ca. 2. De diaconis qui immo-
lauerunt.

Diaconi similiter qui immolauerūt, postea
autem iterum relictati sunt, illum quidem *D. 50.*
honorem habere oportet. Cessare verò *Presbyte-*
debēt ab omni sacro, ita vt nec panē nec cal- *ros qui.*
licem offerant, nec pronuntient, nisi fortē
aliqui episcoporum conscij sint laboris eo-
rum, & humilitatis & mansuetudinis, &
voluerint eis aliquid amplius tribuere vel
adimere. Penes ipsos ergo erit de his pote-
stas.

Cap. 3. De his qui ex fuga comprehensi sunt.

Qui fugientes timor persecutionis comprehensi sunt, vel à familiaribus, seu à domesticis traditi, & vel bona propria amiserunt, vel sustinuerunt tormenta, vel etiam carceribus inclusi sunt, & tamen proclamauerunt se esse Christianos, qui etiam perseverante violentia ad id usque perducti sunt, ut manus eorum apprehensas, & violentè attractas, super sacrificia imponerent, illis licet perseverantibus in fide, & Christianos se esse vociferantibus. hoc ergo quod eis inuitis & aliis cogentibus contingit, si luctu & mœrore animi acerbè se ferre demonstrēt ipsiq; humili per bonam conversationem habitu incedentes, dolere se quòd inuiti coacti sunt doceant, hos tanquam inculpatores à communione non vetari. Si autem iam prohibiti sunt ab aliquibus à communione, maioris diligentie & inquisitionis causa, aut per aliquorum ignorantiam, statim recipi oportet. Hoc autem obseruari conuenit & de clericis & de laicis omnibus. Laicos sanè, qui in similes necessitatis causas inciderunt, tanquam si nihil peccauerint, maxime si eos probabilis vita commendet, ad ordinationem recipi placuit.

Can. 4. De his qui in templis idolorum cœnauerunt.

De his qui sacrificare coacti sunt, insuper in templis idolorum cœnauerunt, si qui eo-
rum

eum habitu cultiore ad templa perducti sunt, atque ibi pretiosiori veste adhuc murata, et ut participes facti sunt idolorum, indifferenter sumentes omnia quæ fuerunt apposta placuit eos inter audientes vno anno constitui, tribus autem aliis annis agere poenitentiam. Sed ex ipso triennio per biennium tantummodo orationi communicare, tertio autem anno reconciliari sacramentis.

*Cap. 5. De his qui in locis idolorum
manducauerunt.*

Quotquot autem ascenderunt templum cum veste lugubri, & recumbentes inter alios manducauerunt sientes: si compleuerint poenitentiam triennij temporis sine oblatione suscipiantur ad communionem, id est, ut ipsi oblationem non offerant. Si autem perducti ad templa, non manducauerint, biennio maneant in poenitentia. Tertio vero anno communicent, sed sine oblatione, ut dictum est: in quarto autem anno perfectionem suam recipiant. Episcopum autem hanc habere licentiam oportet, ut perspecta singulorum conversatione, normam regulamque conversationis attribuat, id est, ut humanius agens secundum vitæ modum, tempus alicui poenitentiae breuiare, aut etiam prolixius, quod correctioni necessarium viderit, addere. Discutiat autem omnium horum & præcedens vita, & posterior, & ita circa eos sacerdotalis se humanitas moderetur.

**Cap. 6. De his qui timore ritus
Gentilium peregerunt.**

De his qui minis tantum cesserūt, aut bonorum ablatione, aut transportationis pœna deterrenti sacrificauerunt, & nunc vsque non pœnituerunt, neque conuersi sunt, modo autem, id est tempore huius Synodi se obrulerunt conuersionis suæ consilium cupientes, placuit eos vsque ad magnū diem inter audientes suscipi, ac pœnitentiā agere triennio, & post duos alios annos sine oblatione communicare, & ita demum sex annis completis ad perfectum peruenire. Quod si aliqui ante hoc concilium suscepti sint ad pœnitentiam, ex illo tempore imputabitur eis initium sexennij constituti. Quod si aliqui horū quodlibet mortis periculū aut ex ægitudine, aut ex aliqua causa acciderit, his cōmunio propter viaticū suū nō negabitur.

**Cap. 7. De his qui frequenter idolis
immolauerunt.**

De his qui in festis diebus paganorum, in remotis eorum locis conuiujs interfuerunt, & suas nihilominus epulas ibidem portauerunt & comederunt: placuit, vt post biennij pœnitentiam suscipiantur, ita tamen, vt verum aut cum oblatione recipiendi sint, an ad solam communionem admitti debeant, vnusquisque episcoporum examinet vitam eorum, & præterita ac præsens, debita consideratione perpendat.

**Cap. 8. De his qui vi coacti idolis
immolauerunt.**

Hi autem qui secundò vel tertio sacrificauerunt vi coacti, quatuor annis sese ad penitentiam submittant, duobus autem aliis sine oblatione communicent, septimo anno perfectionem recepturi communionis.

Cap. 9. De his qui aliis sacrificandi causam attulerunt.

Quorquot autem non solum à fide dominica deuiarunt, sed etiam insurrexerunt in alios, & fratribus persuaserunt, & rei facti sunt persuasionis, hi per triennium quidem inter cathecumenos habeantur. Per aliud autem sexennium penitentiae recipiant locum, alio verò anno, id est decimo communionem sine oblatione recipiant, ut complero decennio perfectione fruantur. Ideo autem ipso tempore etiam vita eorum & conuersatio considerata est.

Cap. 10. De diaconis potestatibus cum ordmantur.

Diaconi quicunque cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt dicentes vel se habere uxores, nec posse se continere, hi postea si ad nuptias venerint, maneat in ministerio propterea quod his episcopus licentiam dederit. Quicunque sane tacuerunt, & susceperunt manus impositionem professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, à ministerio cessare debebunt.

Cap. 11. De desponsatis puellis.

Desponsatas puellas, & postea ab aliis corruptas, placuit erui, & his reddi quibus fuerant ante desponsatae, etiam si à raptoribus florem pudoris sui amisisse constiterit.

D. 28.
Diaconi.

27. q. 2.
Desponsatus puellas.

SVM. ANCYR. CONC.

*Cap. 12. De his qui ante baptismum
sacrificauerunt idolis.*

Eos qui ante baptismum sacrificauerunt,
& postea baptismum consecuti sunt, placuit
ad ordinem promoueri, tanquam ab omni
crimine leuacti salutaris sanctificatione pur-
gatos.

*Cap. 13. De Corepiscopis, &
eorum potestate.*

Vicariis episcoporum (quos Græci Corepi-
scopos vocant) non licere vel presbyteros vel
diaconos ordinare, sed nec presbyteris ciui-
tatis sine episcopi præcepto amplius aliquid
imperare, nec sine authoritate literarum eius
in vnaquaque parochia aliquid agere.

*Cap. 14. De presbyteris à carnibus
se abstinentibus.*

De his qui in clero sunt presbyteri vel dia-
coni, & abstinent à carnibus, hoc placuit
statui, vt non eas tanquam immundas con-
temnant, sed contingant. A quibus quidem
qui se abstinere volunt, habeant potestatem,
ita tamen vt si quando cum oleribus coquā-
tur, eadem tanquam carnibus polluta non
iudicent, sed ex his cibum assument, quan-
uis à carnibus se abstinant. Quod si in tan-
tum eas immundas & abominabiles iudica-
uerint, vnde olera quæ cum carnibus co-
quantur, æstiment comedenda, & tanquam
non consentientes huic regulæ, cessare eos
oportet & à ministerio, & ordine suo. Si
quis autem huius regulæ monitis non obdierit,
sed carnes (vt dictum est) immundas & abo-

DECRE. ANCYR. CONC. 35
minandas existimauerit, cessare debet ab
ordine suo.

*Cap. 15. Non debere presbyteros ec-
clesiastica iura vendere.*

Si qua de rebus ecclesiæ cū episcopus non 1. q. 2. 5
est, præbyteri vendiderint, placuit, rescisso qua.
contractu, ad ius ecclesiasticum reuocari. In
iudicio autem erit episcopi, si constitutum
pretium debeat recipi, necne, propter quod
sæpe contingit distractarum rerum redditus
ampliore summa pro accepto pretio reddi.

*Cap. 16. De his qui irrationa-
biliter vixerint.*

De his qui irrationabiliter versati sunt, si-
ue versantur. Quotquot ante vicesimum æ-
tatis suæ annum tale crimen commiserint,
quindecim annis exactis in pœnitentia,
communione mereantur orationū. Dein-
de quinquennio in hac communione du-
tantes, tunc demum oblationis sacramenta
contingant. Discutiat autem viri eorum,
quales tempore pœnitudinis extiterint, &
ita misericordiam consequantur. Quod si
inexplebiliter his hæserint criminibus, ad
agendam pœnitentiam prolixius tempus in-
sumat. Quotquot autem peracta viginti an-
norum ætate, & vxores habentes, hoc pec-
cato prolapsi sunt, viginti quinque annis
pœnitentiam gerentes in communionem
suscipiantur orationum. In qua quinquen-
nio perdurantes tunc demum oblationis sa-
cramenta percipiant. Quod si qui & vxores
habentes, & transcendentes quinquagesimum

annum ætatis, ita deliquerint, ad exitium vitæ communionis gratiam consequantur.

Cap. 17. De his qui alios ad antedicta peccata induxerint.

Hos eosdem sanè non solum leprosos crimine huiusmodi factos, sed & alios isto suo morbo replentes, placuit inter eos orare, qui tempestare iactantur, qui à nobis Energumèni intelliguntur.

Cap. 18. De his qui ad episcopatum promoti sunt, nec recepti.

*Si qui
episcopi.*

Si qui episcopi suscepti non sunt à diocesi in qua fuerant denominati, compellantur ad eandem iudicis edicto redire. Quòd si volerint alias ecclesias occupare, & vim facere aliis episcopis quos ibi inuenerint, seditiones excitando aduersus eos, hos segregari oportet. Quòd si volunt in presbyterio in ecclesia ubi prius fuerant, tanquam presbyteri residere, non repellantur à propria dignitate. Quòd si etiam ibi seditiones concitare probantur episcopis ibidem constitutus, segregari eos necesse est, & nihilominus presbyteri dignitate priuari.

Ca. 19. De his qui virginitatē profitentur.
27. q. 1. Quotquot Quotquot virginitatem pollicitatam prauaricati sunt professione concepta, inter bigamos, id est qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debebūt. Virgines autē puellas, quæ tanquā sorores cū nonnullis viris habitare volunt, ab eorū consorcio prohibemus.

Cā. 20. De adulteris, & eorū poenitentia.
 Si quis adulterium commiserit, septem

annis in pœnitentia completis , perfectioni reddatur secundum pristinios gradus.

Ca. 21. De mulieribus quæ partus suos ex fornicatione necant.

De mulieribus quæ fornicantur, & partus suos necant, sed & de his quæ agunt secum, ut vtero conceptus excutiantur, antiqua quidem definitio est, usque ad exitum vitæ eas ab ecclesia remoueri. Humanius autem nunc definimus, ut eis decem annorum tempus tribuatur.

Cap. 22. De homicidis.

Qui voluntariè homicidium fecerint, ad *d. 50. eos* pœnitentiam quidem iugiter se submittant. *verò qui* Circa autem exitum vitæ communione digni habeantur. Eos verò qui non volutariè, sed casu homicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum pœnitentiam communioni sociavit secundum gradus constitutos. Hæc verò humanior definitio quinquennij tempus tribuit.

Cap. 23. De his qui diuinationes expetunt.

Qui auguria, vel auspicia, siue somnia, vel diuinationes quaslibet secundum morè Gen *26. 9. 1.* tilium obseruant, aut in domos suas huiusmodi homines introducant in exquirendis *Qui diuinationes* aliquibus arte malefica, aut ut domos suas lustrent, confessi, quinquennio pœnitentiam agant secundum antiquitus constitutas regulas.

Cap. 24. De his qui virginum corruptionibus consentiunt.

Si quis sponsam habes, sorori eius forsitan intulerit violentiam, eique inhæserit, tan-

quam suæ, hæc autē decepta, postea vxorem duxerit desponsatam, illa verò quæ vitium passa est, fortè necem sibi intulerit, omnes hi qui facti huius sunt conscij, decem annis in penitentiam redigantur secundum Canones constitutos.

In eodem concilio mandatur decreto generali, vt episcopi, eorūque ministri studeant perniciosam & a diabolo inuentam maleficam artem & sortilegam penitus è parochiis suis eradicare, & ab ecclesia eicere, iuxta illud Pauli, Hæreticum hominem post, &c.

Ad tit. 3. *De maleficis mulieribus.* Ibidem. Quòd sceleratæ quædam mulieres dæmonum illusionibus seductæ, nocturnis horis cum Diana paganorum dea, & innumera multitudine mulierum credunt se equitate super quasdam bestias, & multa terrarum spatia pertransire: quæ falsa opinione deceptæ, hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant. Ideo sacerdotes per ecclesias sibi commissas populo prædicare debent hæc omnino esse falsa, & à maligno

2. Co. 11. spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem Satanas transfiguratur se in angelum lucis, & cū mentem cuiusque mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugauerit, illico transformatur se in diuersarum personarum species atque similitudines, & mentem quam captiuam tenet, in somniis deludens, modo læta, modo tristitia, modo cognitæ, modo incognitæ personas ostēdēs, per deuiæ quæque deducit. Et cū solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc non in animo, sed

in corpore opinatur euenire: cum Ezechiel propheta visiones Domini non in corpore, sed in spiritu vidit. Et Ioannes sacramentum Apocalypsis in spiritu non in corpore vidit. Et Paulus non audet dicere se rapium in corpore. Omnibus itaque publicè annuncian- dum est, quòd qui talia, & his similia credit, fidem perdit. Subscripserunt 18. episcopi, qui in eo concilio conuenerunt.

Apoc. I.

2. Cor. II.

Decreta Marcelli Papæ.

Marcellus Romanus, sedit annis quinque. Hic à Maxentio comprehensus, vt negaret se esse episcopum, & sacrificiis se humiliaret de- moniorum. Qui semper contemnens & deri- dens dicta Maxentij, damnatus est in Cacu- bulum: vbi dum multis diebus seruiret, ora- tionibus & ieiuniis Domino deseruire non cessabat. Mense verò nono venerunt clerici eius omnes, & eruerunt eum noctu de Cacu- bulo. Et matrona Lucina vidua suscepit bea- tum virum, quæ domum suam nomine titu- li beati Marcelli dedicauit, vbi die noctique hymnis & orationibus domino Iesu Chri- sto consuebantur.

a. d. 300.

Marcel-

lus pont.

27.

Marcellus

Cardina-

lium titu-

los insti-

tuit.

His auditis à Maxentio, tenuit iterum bea- tum Marcellum, & iussit in eadem eccle- sia iterum plateas externi, vt ibidem anima- lia Cacabuli congregata starent, & ipsis bea- tus Marcellus deseruiret. Qui tandem in ser- uitio animalium nudus amictus cilicio de- functus est.

Exstat epistola eius decretalis ad episcopos Antiochenæ prouinciæ. Vbi primò definit de primatu ecclesiæ Romanæ, ad quam omnes

De prima-
tu ecclesiæ

SVM. ANCYRANI CON.

Romana. quasi ad caput iuxta Apostolorum sanctiones, episcopi suffugere, eamque appellare debent, ut inde accipiant liberationem, unde acquirant informationem, & consecrationem. Cui cessit Antiochena quæ olim erat prima.

2. q. 6. ad Romanâ. Ab eisdem constitutum est, ut nulla synodus fieret præter eiusdem sedis auctoritatem.

Conciliū absque Ro. pon. auctori- tate, irritum. Extat alia eius epistola ad Maxentium tyrannum, qua commonet ut cesset seuire adversus Christi fides.

Extat eiusdem decretum 20. quæst. 1. Illud autem statuendum esse censuimus, ut si in minori ætate filij monasterio oblatis fuerint, vel sacram tonsuram vel velamina susceperint, dignum duximus, ut 15. annos à prælatis moniti verbis, inquirantur utrum in ipso habitu permanere cupiant, an non. Si verò permanere professi fuerint, ulterius poenitendi locum minime amplecti possunt. Si verò ad secularem habitum reverti voluerint, redeundi licentia nullo modo denegetur, quia satis innuitur est ut coacta servitia domino præstentur.

a d. 309.

Eusebius

Decreta Eusebii papæ.

pont. 30.

De consecratione Eusebius Græcus, sedit annos sex, temporibus Constantini. Fuit sub Petro 30. papæ.

d. 3. c.

Crucis

domini.

De consecratione.

d. 5.

Sub hoc Crux Domini nostri Iesu Christi 5. nonas Maij inuenta est, & festum de ea celebrandum instituit, ut habetur in epistola eius tertia ad episcopos Tusciæ & Campaniæ provinciæ.

Ibidem definit Hereticos in sanctæ Trinitatis nomine credentes, & sub hac inuocatione baptizatos, per solâ manus impositionem reconciliandos. Ibidem, manus impositionem

sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici nō potest, nisi à sum-
 mis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum
 ab aliis quam ab ipsis Apostolis legitur aut
 scitur esse peractum. Nam si aliter præsum-
 ptum fuerit, irritū habeatur & vacuum, nec
 inter ecclesiastica vnquam reputabitur sa-
 cramenta.

Decretum est ab eodem, desponsatā puellā
 non licere parentibus alij viro tradere. Licet
 tamē illi monasteriū sibi eligere si voluerit.

Quod consultō omnium statimur sacri-
 ficiū altaris non in serico panno aut tincto
 quicquam celebrare præsumat, sed in puro
 lineo ab episcopo consecrato. Sic corpus do-
 mini nostri Iesu Christi in sindone munda
 sepultum fuit.

Idem ieiunium ecclesiæ a sacerdotibus cō-
 stitutum, sine necessitate rationabili non
 soluatur.

Idem, oportet episcopum moderatis epu-
 lis contentum esse, suosque conuiuas ad co-
 medendum & bibendum non vrgerē, quin
 potius sobrietatis præbeat exemplum. Re-
 moueantur ab eius conuiuiō cuncta turpitu-
 dinis argumenta, non ludicra spectacula, nō
 fatuorum stultiloquia, nō scurrilium admit-
 tantur præstigia. Adsint peregrini, & pau-
 res & debiles, qui de sacerdotali mensa Chri-
 sti benedicētes, benedictionē percipiāt. Re-
 citetur sacra lectio, subsequatur viuę vocis ex-
 hortatio, vt nō tātum corporali cibo, immō
 verbi spiritualis alimēto cōluātes se refectos
 gratulētur, vt in omnibus honorificentur De-
 per Iesum christum dominum nostrum,

*Manus
quoque.
de sacra-
mento cō-
firmatio-
nis.*

*2.7.9.2.
desponsa-
tam.*

*De con-
ser.d.i.*

*Consulto.
Quibus*

*vestibus
sacrificiū
altaris
offerēdū.*

*De con-
secr.d.5
ieiunia.*

*Prescri-
bitur qua-
lis debet.*

*esse mensa.
episcopo-
rum.*

SVM. DEC. MELCHI. PP.

Exrant aliz duæ epistolæ eiusdem. Vna ad episcopos Galliz, altera ad episcopos Aegypti.

Decreta Melchiadis pape.

an. d. 111.

Melchia Melchiades Apher, sedit annos. 3 papa. 37.
des pôt. 31 Hic constituit vt die dominica, & quinta feria ieiunium nullus fidelium ageret, quia eos dies pagani quasi sacrum ieiunium celebrabant.

De pri- Extat epistola eius ad episcopos Hispaniæ, in qua primum docet quod inter beatos
matu P. Apostolos fuit quædam discretio potestatis.
Mat. 16. Et licet cunctorum par electio foret, beato tamen Petro concessum est aliis præminere.
An ba-

ptimus Ib. respondet ad quæstionem, scilicet vtrū
sacramē- sit maius sacramentum manus impositio
tū maius episcoporum, an baptis-
sit quam mus, dicens: Scire
confirm- utrumque magnum esse sacramentum. Et si-
atio. cut vnum à maioribus sit, quod à minoribus perfici non potest, ita & maiori veneratio-
De conse- ne tenendum est. Sed ita coniuncta sunt hæc
crat. d. duo sacramenta, vt ab inuicem, nisi morte præueniente, nullatenus possint segregari, &

5. c. Spi- vnum sine altero ritè perfici non potest. Nā
ritus san- (præueniente morte) vnum saluare sine altero potest, aliud autem non potest. Ex quibus colligitur quod baptis-
etus. mus est maioris necessitatis, manus verò impositio maioris dignitati ex ministro.

Ibi distinguit effectus vtriusque sacramentis quia in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum verò confirmamur ad pugnam. In baptismo abluimur: post baptismum

roboramur. Et quanuis transcuris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt cōfirmationis auxilia. Nam regeneratio per se saluat mox in pace beati sæculi recipiendos, confirmatio verò armat & instruit ad agones mundi huius & prælia reseruandos. Qui autem post baptismum cūm acquisita innocentia immaculatus peruenit ad mortem, confirmatur morte, quia nō potest peccare post mortem.

Ad hoc profuit Apostolis aduentus Spiritus sancti, quia ante descensum sancti Spiritus vsque ad negationem Apostoli de terrenis, post visitationē verò eius vsque ad martyrium contemptu salutis armantur. Igitur secundum hoc per Christum redimimur, per sanctum verò spiritum dono sapientiæ spiritualis illuminamur, ædificamur, erudimur, instruimur, cōfirmamur, ut illam sancti Spiritus vocem audire possimus Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris, Psal. 31. De consecratione. d. 5. c. Spiritus sanctus.

Sub hoc congregatum est concilium Neocæsariense parum ante Nicænum, quoniam idem episcopus reperitur hic & illic agnatus. Est verò ciuitas Neocæsariensis clarea, nunc Trapezuntium, imperii Turcici sedes, ante capram Constantinopolim in provincia Cappadociæ, in qua patres. 17. conuenerunt In concilio Neocæsariensi, adfuit episcopus Lonus & in cōcilio Nicæno. De hoc scribit Gratianus. d. 16. Sub quo Cæsare celebratum fuerit, ex scriptoribus constare non potest.

*Concilium
Neocæsariense sub
Melchia
de Pont.*

SVM. CONIL. NEOCÆS.

Habet concilium canones. 14. parum ad hæc tempora pertinentes.

Probavit canones huius Concilij. 6. synodus Cōstantinopo. in Trullo celebrata, vt ex secundo canone editionis Græcæ constabit.

Can. 1. de presbyteris quod vxores ducere non debent.

Canones Presbyter si vxorem duxerit, ab ordine suo
Neocæsariensis cō- illum deponi debere. Quod si fornicatus fue-
cilij. rit, vel adulterium commiserit, extra eccle-
siam abiici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi.

Can. 2. De muliere qua duobus fratribus nupsit.

D. 25. Mulier, si duobus nupsit fratribus, abi-
presbyter. ciatur vsque in diem mortis. Sed propter hu-
manitatem in extremis suis, sacramentis re-
conciliari oportet, ita tamen vt si fortè sani-
tatem recuperauerit, matrimonio soluto, ad
pœnitentiam admittatur.

Ca. 3. De multinubiis.

31. q. 1. De his qui frequenter vxores ducunt, & de
De his qui his quæ sæpius nubunt, tempus quidem pœ-
frequenter. nitentie his cōstitutum manifestum est. Sed
cōuersatio & fides eorum tempus abbreviat.

Ca. 4. De concupiscentia non consummata.

Si quis concupita muliere, etiam si concu-
bitus eius desiderium habeat, nō autem sub-
sequatur effectus, manifestum est hunc fuisse
per diuinam gratiam liberatum.

Can. 5. De Catechumenis peccantibus.

Catechumenus, id est audiens, qui ingre-
ditur in ecclesiam, & stat cum catechume-

his, si peccare fuerit visus, figens genua audiat verbum, ut se abstineat ab illo peccato quod fecit. Quod si in eo perdurat, abiici omnino debere.

Can. 6. De pregnantibus baptizandis.

De pregnantibus, quod oportet eas baptizari quando volunt. Nihil enim in hoc sacramento commune est parituræ, & illi qui de eius utero fuerit editus, quia vniuscuiusque in illa confessione libertas arbitrij declaratur.

Can. 7. Presbyteros in secundis nuptiis non debere orare.

Presbyterum conuiuio secundarum nuptiarum interesse non debere, maximè cum præcipiatur secundis nuptiis penitentiam tribuere. Quis ergo erit presbyter, qui propter conuiuium illis consentiat nuptiis? 32. q. 1. De his qui.

Can. 8. Vxoris adulteræ virum clericum fieri non debere.

Si cuius uxorem adulterium commisisse cū esset laicus, fuerit comprobatum, hic ad ministerium ecclesiasticum admitti non potest. Quod si in clericali iam constituto eo, adulterauit, dato repudio, dimittere eam debet. Si verò retinere eius consortium velit, nō potest suscepto ministerio perfrui. 14. d. Si cuius vxorem.

Cap. 9. De presbyteris corporali peccato præoccupatis.

Quid admisit corporale peccatum, & hic 15. d. 8. Qui admisit.

DEC. CON. NEOCÆS.

postea presbyter ordinatus est, si confessus fuerit quod ante ordinationem suam peccauerit, non quidem offerat, nancat tamen in aliis officiis propter eius studij utilitatem. Nā cætera peccata censuerunt plurimi, etiam ordinatione priuari. Quod si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifeste conuinci, huic ipsi de se potestas est committenda.

Cap. 10. De diaconis similiter.

Ibidem. Similiter & diaconus si in eodē culpæ genere fuerit inuolurus, sese à ministerio cohibebit.

Ca. 11. Quo tempore conueniat presbyterum ordinare.

D. 78. Presbyter ante triginta annorum ætatem
Presbyter ante. non ordinetur, quantum sit probabilis vita, sed obseruet usque ad præfinitum tempus. Dominus enim trigēsi. no anno baptizatus est, & tunc prædicauit.

Cap. 12. De his qui in ægritudine baptizati sunt.

D. 57. Si quis in ægritudine constitutus fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est, nisi forte postea ipsis studium & fides probabilis fuerit, aut hominū raritas cogat.

Cap. 12. De presbyteris alterius regionis.

Presbyteri qui conregionales sunt, in ecclesia præsentibus episcopis vel presbyteris ciuitatis offerre non possunt, nec dare panem sanctificatum, nec calicem porrigere. Quod si absentes sint ciuitatis sacerdotes, & fuerint inuitati ad eandem orationē, soli debent dare

dare. Vicarij autem episcoporum (quos Græci Corepiscopos vocant) constituti sunt quidem ad exemplum septuaginta seniorum, sed tanquam consacerdotes, propter sollicitudinē & studium quod in pauperes agunt, offerat, & honorabiles habeantur.

Ca. 14. De numero certo diaconorum.

Diaconi septem esse debent secundum regulam, quanvis non magna sit ciuitas. Regula autem auctoritas ista est. Quod & liber Act. apostolorum insinuat.

rl. 93. diaconi. 7. act. 6.

Decreta Syluestri papa.

Syluester natione Romanus, fedit annis 23. Temporibus Constantini, fuit exul in monte Soraſte persecutiones fugiens Imperatoris, vbi in cauernis petrarum cum suis clericis latitabat.

an. d. 315. Syluester pont. 32.

Postmodum rediens cum gloria, baptizauit Constantinum, quem dominus curauit à lepra in baptismo, quoniam fugerat superstitionem idolorum: cui consignationem sancti spiritus adhibuit sancti Chrismatis vntione, dicens: Signet te Deus sigillo fidei suæ, in nomine patris & filij, & spiritus sancti, consignatione fidei. Amen. Quæ forma parum immutata, nunc seruatur in sacramento confirmationis.

Hæc eadem refert Constantinus in edicto suo generali de conuersione sua ad fidem Christi.

Huius temporibus factum est concilium in Nicæa Bithyniæ, vbi congregati sunt 318. episcopi catholici qui exposuerunt fidem integram, sanctam, catholicam & immaculatam. Et damnauerunt Arrium, Photinum,

Nicent concilium sub Syluestro pont.

f

& Sabellium. Et in vrbe Roma congregauit ipse cum consilio Augusti episcopos 277. & damnauit iterum Calixtum & Arrium, Photinum & Sabellium.

Hic constituit, vt baptizatum liniat presbyter chrismate lauatum de aqua, propter occasionem transitus mortis.

Idem constituit vt sacrificium altaris non in serico, nec in panno tincto consecraretur, nisi tantum in lineo ex terra procreato, sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea & munda sepultum fuit.

Constituit idem, vt presbyter Arrianum respicientem non susciperet, nisi episcopus loci designati.

Constituit & chrisma ab episcopo confici & priuilegium episcopus contulit, vt baptizati consignent propter hereticam suasionem.

Hic constituit vt nullus laicus crimen clerico audeat inferre.

Idem, vt diaconi Dalmaticis in ecclesia vterentur, & palla linostima laua eorum regeretur.

Idem constituit vt nullus clericus propter quamlibet causam in curiam introiret, nec ante iudicem cinctum causam diceret, nisi in ecclesia.

Referunt etiam huius temporibus Constantinum Romanam dotasse ecclesiam, & multas constituisse Basilicas, quas ornauit magnificentissima largitione auri & argenti,

*De pri-
matu ec-
clesiæ Ro-
mæ.*

In præfatione Nicæni Concilij, primatus notatur illud, quod ecclesia Romana nullis synodicis decretis prælata est cæteris ecclesiis, sed euangelica voce Domini & saluatoris.

nostri primatum obtinuit, vbi dixit beato Petro apostolo: Tu es Petrus. Et adhibita est etiã societas in eadem Romana vrbe beatissimi apostoli Pauli, qui vno die vnóque tempore gloriosa morte cum Petro sub Nerone agonizans, coronatus est. Et ambo pariter ecclesia in Romanã Christo domino consecrarũt, aliisq;e omnibus vrbibus in vniuerso mũdo eam sua præsencia, atque venerando triũpho prætulerũt. Vnde prima sedes est cœlesti beneficio, Romanæ ecclesiæ. Secũda apud Alexandriam, à Marco euãgelista Petri discipulo consecrata. Tertia apud Antiochiam, vbi beatus Petrus, priusquã Romam veniret habitauit, & Ignatiũ episcopũ constituit. Quarta apud Hierosolymã, vbi Iacobus apostolus est episcopus ordinatus. Itaque secũdũ antiquorũ patrũ definitionẽ, sedes prima Hierosolymis esse minimẽ dicitur, ne fortẽ ab infidelibus aut idioris sedes domini nostri Iesu Christi (quẽ in cœlo est) in terra esse putaretur.

De origine Concilij Nicani sub Constantino Augusto congregati.

Rufini nobis decimus liber, qui coniunctus est nouem libris Eccle. Hist. quos Eusebius Cæsariensis ædidi, necessariò proferatur ad medium. Quia dubium non est 318. sanctissimos patres ex vniuerso Orientali atque Occidentali orbe in Nicæa Bithyniẽ congregatos, vt & Arrij impium dogma, Christi auxilio, funditus damnetur, & salubri providentia constituerent quid in sancta catholica ecclesia debeat obseruari. Consule. ca. 1. lib. 10. hist. eccle.

NICÆ. CONCI. APPARA.

Etenim presbyter quidam apud Alexandriam nomine Arrius, vir ipse & forma magis quàm virtute religiosus, sed gloriæ, laudisque & nouitatis improbæ percupidus, praua quædam de Christi fide proferre, quæ antea in quæstionem nunquam venerant, cepit. Abscindere enim ac separare ab illa æterna & ineffabili Dei patris substantia vel natura filium conabatur. Quæ res in ecclesia plurimos conturbabat, & à dulci mentis tranquillitate dimouebat. Sed cùm Alexander episcopus, natura lenis & quietus, assiduis commonitionibus Arrium cuperet à prauo incæpto & assertionibus impils reuocare, nec tamen res ex sententia procederet, & quod pleròsque quodam contagio pestiferæ assertionis infecerat non solum apud Alexandriam, verùm etiam per alias vrbes prouinciâsque disperserat, perniciosum fore credens si dissimularet à talibus, plurimis confacerdotibus suis rem indicat. Quæstio latus innotescit, sermo vsque ad aures religiosi principis (quippe qui omni studio & diligentia curaret quæ nostra sunt) peruenit. Tunc ille ex sententia sacerdotum apud urbem Nicæam episcopale concilium conuocat, ibique Arrium trecentis decem & octo episcopis residentibus adesse iubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus iudicare. Sed in eo concilio admirabile factum principis non puto reticendum. Etenim cùm ex omnibus penè locis episcopi conuenissent, & diuersis ex causis inter se diuersa iurgia detulissent, interpellabatur frequenter à singulis. Offerebantur libelli, culpæ profe-

rebantur , & magis ad hæc quàm ad id ad quod fuerat ventum , animos dabant . At ille suscepit à singulis libellos , quos simul omnes in sinu suo continens , nec quod in eis contineretur aperiens , ait ad episcopos : Deus vos constituit sacerdotes , & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi : ideo nos à vobis rectè iudicamur : vos autem non potestis ab hominibus iudicari propter quod Dei solius inter vos expectate iudicium , & vestra iurgia quæcunque sunt , ad illud diuinum referuentur examen . Vos enim nobis à Deo dati estis Dij . Conueniens non est vt homo iudicet Deos : se illic solus , de quo scriptum est , Deus stetit in synagoga deorum , in medio autem Deos discernit . Et ideo his omissis , alia quæ ad fidem Dei pertinent , absque vlla animorum contentione discutite . Cum hæc dixisset , omnes simul querimoniarum libellos iussit exuri , ne innotesceret vlli odium & sugillatio sacerdotum &c .

Psal. 81

In hoc etiam concilio adfuit Paphnutius , homo dei , episcopus Aegypti , in quo tanta inerat gratia , vt signa per eum non minus quàm olim per Apostolos fierent . Vide lib. 10. eccle. histo. ca. 4. & 5. vbi referuntur alia annotatione digna . Vide & historiam tripertitam , lib. 1. ca. 13. & deinceps vsque ad 21. vbi plurima notantur ad hoc Concilium concernentia .

Interea per dies singulos agitabatur conuentus , neque facile aut temerè de re tanta statuere audebant . Euocabatur Argius frequenter in concilium , & assiduo tractatu assertiones eius discutebantur , & quid ad-

f. iij.

S V M M A

*Homou-
sion.*

Sum hæc teneri deberet ac statui, summa cum deliberatione quærebatur. Tandem post diutinum multumque tractatū placuit omnibus, ac velut vno cunctorum ore & corde decerneretur, Homousion conscribi debere. i. eiusdem cum patre substantiæ filium confiteri, idque firmissima omnium sententia pronuncietur. Decein & septem soli tunc fuisse dicuntur, quibus Arrii magis fides placeret, extrinsecus creatum Dei filium, & non ex ipsa patris deitate progenitum confirmantes. Defertur ad Constantinum sacerdotem concilij sententia. Ille tanquam à deo prolatam veneratur. Cui si quis tētasset obniti, velut cōtra diuina statuta venientē in exilium se protestatur acturū. Sex igitur soli cum Arrio se patiuntur expelli, reliqui verò vndecim consilio inter se habito, acquiescunt ad subscribēdū manu sola, nō mente. Cuius simulationis author præcipuè exiit Nicomediæ episcopus Eusebius.

Post iidem patres ediderunt canones xx. quos habes à Gratiano transcriptos in volumine decretorum variis in locis.

Athanasius Alexandrinus tradit 70. capitula decreta à Nicæno concilio, sed 20. tantum canones habet ecclesia Romana, vt vult Stephanus papa. Et habetur distin. 16. cap. Viginti. Quomodo alia non extent, nescitur. Certum est Antiocheno concilio aliqua esse inserta, & nonnulla alia in Sardinenſe concilium translata, vt patebit ex canonibus prædictorum conciliorum: & quædam alia in epistolis & decretis Iulij papæ primi.

Bona pars horum viginti canonum con-

cilij Nicæni repetita est in concilio Arclatcn. 2. & aliqui ex 70. quorum meminit Athanasius.

Regula siue canones Nicani concilij.

Itaque cum conuenisset hoc sanctum & magnum concilium apud Nicæam Bithyniæ ciuitatem, Constantino Augusto, & Licinio Cæsare, &c. decreta 363. statuta sunt ab episcopis quæ infra scripta sunt, & ex Græco in Latinum versa sermonem. Et placuit vt hæc omnia mitterentur ad episcopum vrbis Romæ Syluestrum.

Canon. 1. De eunuchis, & de his

qui seipfos abscindunt.

Si quis in ægritudine vel à medicis sectus est, vel à Barbaris castratus, placuit vt iste permaneat in clero. Si quis autem sanus seipsum abscidit, hic etiam si est in clero, cessare debet, & ex hoc nullum talem oportet ordinari. Sicut autem de his qui vel affectauerint hæc, vel ausi sunt seipfos abscindere, hæc quæ diximus, statuta sunt, ita si qui vel à Barbaris vel à dominis suis eunuchi facti sunt, & probabilis vitæ sunt, tales hoc suscipit ecclesiastica regula in clerum.

Canon. 2. De his qui post baptismum

statim ad clerum applicantur.

Quoniam multa, siue per necessitatem, siue ex quacunque causa contra regulam gesta sunt, ita vt homines ex vita gentili non per adhuc catechizati vel instituti, statim ad spiritualé baptismum venissent, & cõtinuo cum baptizati sunt, etiam ad episcopa-

f. iij

rum vel presbyterium prouecti sunt. Rectè igitur visum est, de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus est, vt sit catholicus, & post baptismum multa probatione indiget. Euidens nanque Apostolicum præceptum est, dicens: Nō neophytum, ne fortè elatus in iudicium incidat, & laqueū diaboli. Si verò procedente tempore aliquod peccatum admiserit, & cōuictus duobus vel tribus testibus fuerit, cesser à clero qui huiusmodi est. Si quis verò præter hæc facit tanquā contraria statutis sancti Concilij gerens, ipse de clericatus honore periclitabitur.

D. 23. *Canon. 3. De subintroductis mulieribus.*
Interdi- Omnibus modis interdixit sancta syno-
xit. Et in dicit, neque episcopo, neque presbytero, ne-
decret. suo que diacono, neque vlli clericorum, omnino
lib. 3. licere habere secum mulierem extraneam, nisi fortè mater, aut soror, aut auia, aut amita, vel matertera sit. In his nanque solis personis, & harum similibus, omnis quæ ex mulieribus est, suspicio declinatur. Qui autem præter hæc agit, periclitatur de clero.

D. 24. *Can. 4. Qualiter episcopi debeant ordinari.*
Episcopi Episcopum oportet ab omnibus episcopis
ab omni- (si fieri potest) qui sunt in prouincia eius,
bus. ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente necessitate, vel itineris longitudine, certè tres episcopi debent in vnum esse congregati, ita vt etiam cæterorum qui absentes sunt, consensum literis teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas sanè vel confirmatio pertinebit per singulas prouincias ad Metropolitānum episcopum.

Can. 5. De excommunicatis clericis, vel laicis.

Seruetur & ista sententia, ut hi qui ab aliis excommunicantur, ab aliis ad communionem non recipiantur. Requiritur sanè, si forte aliqua indignatione, aut contentione, aut qualibet commotione episcopi sui, excommunicati sint. Ut ergo digna hæc possint examinatione perquiri, rectè visum est, per singulos annos in singulis prouinciis bis in anno episcoporum concilium fieri, ut simul in vnum conuenientes ex communi prouincia, huiusmodi examinent quæstiones, ut ita demum hi qui ob culpas suas episcoporum suorum offensas meritò contraxerunt, dignè etiam à cæteris excommunicati similiter habeantur, quousque in communi, vel ipsi episcopo suo visum fuerit, humaniorem circa eos ferre sententiam. Habeatur autem semel concilium ante dies quadraginta, ut omnibus, si quæ sunt, simultatibus amputatis, mundum & solenne deo munus possit offerri. Secundum verò agatur circa tempus Autumni.

II. 9. 3.
seruetur
ista sententia.

d. 18. habeatur
semel concilium.

Can. 6. De primatibus episcoporum Metropolitanorum.

Mos antiquus perdurat in Aegypto, vel Libya & Pentapoli, ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam quidem & episcopo Romano parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, cæterasque prouincias, honor suus unicuique seruetur ecclesiæ. Per omnia autem manifestum est, quòd si quis præter voluntatem & consensum Metropolitanæ episcopi fuerit.

D. 65.
Mos antiquus.

D. 65.
Illud generaliter.

De.65.
Sanè si
communi
omnium.

ordinatus, hunc concilium magnum & san-
ctum censuit non debere esse episcopum. Sa-
nè si communi omnium consensu rationabi-
liter probato secundum ecclesiasticam regu-
lam, duo vel tres animositate ducti, per con-
tentionem contradicant, obtineat plurimo-
rum sententia sacerdotum.

Nonnullis perperam visum est, quòd hic
Canon sextus, parem faceret episcopum Ro-
manum cum aliis Metropolitanis, quia dicit:
Episcopo Romano parilis mos est. Sed licet
hoc leue sit argumentum, vt eo ambigamus
de re aliqui tam cognita & probata, con-
sului varias editiones tam Græcas, quàm
Latinas: in illis si inscriberetur hic Canon
ad hunc modum: & in editione quadam La-
tina antiquissima quam exhibuit mihi Re-
uerem. Marcell. Cardina. sanctæ Crucis am-
plissimus, & vnus ex tribus vicariis apost.
sedis in synodo Tridentina inuentus dignissi-
mus sic habet sextus hic Canon: Mos anti-
quus perduret in Aegypto vel Lybia &
Pentapoli, vt Alexandrinus episcopus ho-
rum omnium habeat potestatem: quoniam qui-
dem Metropolitano episcopo hoc idem moris
est, &c. Hunc scrupulum lectori eximere li-
buit ne in eum impingat.

D.65.
Quoniã
mos anti-
quus.

Ca.7. De honore episcopi Hierosolymit.
Quoniã mos antiquus obrinuit, & vetusta
traditio, vt Aeliæ. i. Hierosolymorum episco

po honor deferatur, habeat consequenter honorem, manente tamen Metropolitanæ ciuitatis propria dignitate.

Can. 8. de Nouatianis.

Si qui voluerint venire ad ecclesiam catholicam ex Nouatianis, placuit sancto concilio vt ordinentur, & sic maneant in clero. Ante omnia autem hanc habeant ab eis confessionem, quam per scripturam exigi oportet, vt fateantur se cum omni consensu ecclesiæ catholicæ statuta obseruaturos. i. communicaturos se & his qui forte secundas nuptias experti sunt, vel his qui persecutionis tempore lapsi sunt. Quibus tamen lapsis pœnitentiæ modus, & tempus ascriptum est, vt in omnibus sequantur ea quæ in ecclesia catholica obseruantur. Et sicubi iidem ipsi fuerint inueni, siue in vicis, siue in vrbibus, clerici ordinati à catholicis, sic etiam in clero persistant, vnusquisque tamen in suo ordine. Si verò episcopus vel presbyter ecclesiæ catholicæ fuerit, ad quem aliqui ex his accedunt, certum est quòd episcopus quidem catholicus suam habeat dignitatem. Similiter autem presbyteri & diaconi habeant. Hi verò qui ab istis veniunt, si fortè episcopus fuerit, habeat sacerdotij dignitatem, nisi fortè placeat catholico episcopo concedere ei etiam episcopalis nominis honorem. Si verò non placuerit, inueniat ei locum, vt sit in parochia Corepiscopus, aut in clero presbyter, vt in ciuitate vna non videantur duo episcopi esse, & ille omninodè in clero permanere videatur.

*l. q. 7. Si
qui volue
rint.*

Can. 9. De Presbyteris sine examinatione constitutis.

D. 81. Si quis sine examine. Si teri sunt, & postea examinati confessi sunt peccata sua, & cum cōfessi fuissent, contra regulam venientes homines manus eis temere imposuerunt, hos ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehensibile est, defendit ecclesia sancta.

Can. 10. De lapsis clericis ordinatis.

Dist. 81. Quicunque ex his. Quicumque ex lapsis per ignoratiam sunt ordinati, vel contemptu eorum qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat regulæ ecclesiasticæ. Cum enim compertum fuerit, deponantur.

Can. 11. De his qui sponte lapsi sunt, qualiter debeant pœnitere.

De his qui præter necessitatē prauaricati sunt, aut propter oblationē facultatū, aut propter periculum, aut aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinij, placuit sanctæ synodo, licet indigni sint misericordia, tamen aliquid circa eos humanitatis ostendi. Si quos ergo ex animo pœnitet, tribus annis inter pœnitentes habeantur. Si tamen fideles sunt, septem annis aliis inter pœnitentes sint, duobus autem annis idem sine oblatione in oratione sola participant populo. Si qui verè per Dei gratiam vocati, primò quidem ostenderunt fidem suam, deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium vomitum reuersi sunt, ut & pecunias darent, & ambirent redire rursus ad militiam, isti decē annis sint inter pœnitētes post primum trānunt.

quo fuerint inter audientes. Ab omnibus verò illud præcipue obseruetur, vt animus eorum, & fructus pœnitentiæ attendatur. *Quicumque* enim cum omni timore & lachrymis perseverantibus, & operibus bonis conuersationem suam non verbis solis, sed opere & veritate demonstrant, cùm tempus statutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus iam cœperint communicare, licebit etiam episcopo humanius circa eos aliquid cogitare. *Qui* verò indifferenter habuerint lapsum, & sufficere sibi quod ecclesiam introierunt arbitrantur, isti omnimodo tempora statuta complebunt.

Can. 12. De excommunicatis à seculo exeuntibus.

De his verò qui recedunt ex corpore, antiquæ legis regula obseruabitur etiam nunc, ita vt si fortè quis recedat ex corpore, necessàrio vitæ suæ viatico non defraudetur. Quòd si desperatus aliquis, recepta communione superuixerit, sit inter eos, qui sola oratione communicant. De omnibus tamen his qui à corpore recedunt, in tradendo eis cõmunio- nem, & cura & probatio sint episcopi.

Can. 13. De catechumenis.

Placuit huic sancto & magno Concilio, de catechumenis qui lapsi sunt, vt tribus annis inter audientes verbum sint tantummodo, post hæc verò orent cum catechumenis.

Can. 14. De diaconis, ne corpus Christi tradant presbyteris.

Peruenit ad sanctum Cõcilium, quòd in lo-

26.q.6.

de his ve-

ro qui.

d.93.per-

uenit ad

san.

cis quibusdam & ciuitatibus, presbyteris sacramenta diaconi porrigant. Hoc neque regula neque consuetudo tradidit, ut hi qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt corpus Christi, porrigant. Sed & illud innotuit, quod quidam diaconi etiam ante episcopum sacramenta sumunt. Hæc ergo omnia amputentur, & accipiant secundum ordinem post presbyteros ab episcopo vel à presbytero sacram communionem. Quod si non fuerit in præsentem vel episcopus, vel presbyter, tunc ipsi proferant & edant. Sed nec sedere quidem licet in medio presbyterorum diaconos. Si quis autem non vult his sufficiens esse, post hanc definitionem cesset esse diaconus.

Can. 15. De clericis temerè ab ecclesia recedentibus.

7. q. 1. n.º
oportet e-
piscopum.

Propter multas perturbationes, & frequentes tumultus seditionum, quæ fieri solent, placuit omnimodo istam abscindi consuetudinem quæ contra regulam est (sicubi tamen sit) id est ne de ciuitate ad ciuitatem transeat, vel episcopus vel presbyter, vel diaconus. Si quis verò post hæc statuta sancti huius Concilij tale aliquid agere tentauerit, infringatur omni genere huiusmodi conatus, & restituatur propriæ ecclesiæ in qua ordinatus est.

Can. 16. De presbyteris vel clericis qui ad alias ciuitates transeunt.

7. q. 1. Si
qui verò.

Si qui verò timorem Dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta custodiētes, recesserint ab ecclesiâ sua, siue presbyter,

siue diaconus, vel in quocunque ecclesiastico ordine positi fuerint, non debent suscipi in alia ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur ut redeant ad ecclesiam suam. Quod si permanserint, excommunicare eos oportet.

Can. 17. De clericis non ordinandis sine consensu sui episcopi.

Si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet ordinare in sua ecclesia, cum non habeat consensum episcopi ipsius, a quo recessit clericus, irrita erit huiusmodi ordinatio. *d. 71. Si quis ausus fuerit.*

Can. 18. De clericis vsuras accipientibus.

Quoniam multi clerici auaritiæ causa turpia lucra sectantes, obliui sunt diuini præcepti, quo dictum est Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, fornerantes centesimas exigant, statuit hoc sanctum concilium, ut si quis inuentus fuerit post hanc definitionem vsuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frumentorum ad septuplum dare, omnis qui tale aliquid conatus fuerit ad quæstam, deliciatur a clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu. *14. q. 4. Quoniam multi clerici. Psal. 14.*

Can. 19. De Paulianistis & Cathaphrygis rebaptizandis.

Si quis cõfugit ad ecclesiam catholicã de Paulianistis & Cathaphrygis, statutum est rebaptizari eos debere. Si qui verò clerici erant apud eos, siquidẽ inculpati fuerint, & irreprehensibiles, rursus etiã ordinentur ab episcopo ecclesiæ catholicæ. Si verò examinati, minus apti deprehensi, seponi eos oportet, simili- *1. q. 1. Si quis cõfugerit.*

ter autem & circa diaconos , & de omnibus qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma seruabitur. Commemorauimus autē diaconissas quæ in hoc ordine inuētæ sunt, quæ nec manus impositionem aliquam habeant, & omni modo inter laicas habeantur. Similiter autem diaconissæ quæ in catholico canone non habentur , simili loco. i. laicæ , & tanquam non consecratæ deputentur.

can. 20. De flectendo genua.

De cōsec. d. 3. Quoniā sunt. Quoniam sunt in dominica die quidam ad orationem genua flectentes, & in diebus Petrecostes, propterea utique statutum est à sancta synodo, quoniam consona & conueniens per omnes ecclesias custodienda consuetudo est , ut stantes ad orationem , vota domino reddamus.

Et subscripserunt trecenti decem & octo episcopi, qui in eodem concilio conuenerūt.

Osius episcopus ciuitatis Cordubensis, prouinciæ Hispaniæ, dixit: Ita credo, sicut superius dictum est.

Victor & Vincentius presbyteri urbis Romæ pro venerabili viro papa & episcopo nostro Syluestro, subscripsimus, &c.

Cæterorum verò episcoporum nomina recitata sunt in conciliorū volumine magno.

FIDES NICÆNÆ

Synodi.

*Symbolū
Nicænæ
synodi.*

Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, & omnium visibilium inuisibiliumque factorem. Et in vnum dominum Iesum Christum, filium Dei, natum ex patre vnigenitum, hoc est ex substantia patris. Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero.

vero. Natum, non factum. Homouſion, hoc eſt, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt, & quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus, & homo factus eſt paſſus. Et reſurrexit tertia die, & aſcendit in cœlos, & inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Et in ſpiritum ſanctum. Dicentes autem, erat quando non erat, aut non erat antequam fieret, & quia ex non exantibus factus eſt, aut ex altera ſubſtantia vel eſſentia dicentes eſſe, aut creatum, aut conuertibilem filium Dei, hos tales anathematizat catholica & apoſtolica eccleſia. Hanc venerabilem fidem trecenti quidem decem & octo & agnouerunt, & amplexi ſunt, & (ſicut ait Euſebius) conſonantes & vnanimis in ſcriptis explanauerunt. Quinque verò non receperunt, verbum conſubſtantialitatis reprehendentes.

Eodem tempore celebratum eſt concilium Romanum ſub Sylueſtro papa, præſente Cōſtantino intra thermas Domitianas cum ducentis ſeptuaginta quinque epiſcopis, qui vocati à Sylueſtro in ipſa ſynodo conuenerunt: in quo denuò damnauit Calixtum, Arrium, Photinum & Sabellium, & ordinauerunt canones ſequentes.

*Canones Sylueſtri epiſcopi vrbiſ
Romæ, & domini Conſtan-
tini Auguſti-*

E.

Canon. i. De congregatione episcoporum, vel diaconorum.

Eodem tempore cum multi nobiles gauderent quod Constantinus baptizatus esset à Syluestro vrbis Romæ episcopo, & mundatus fuisset à lepra per hoc beneficium quod accepit à Domino Iesu christo per Syluestrum episcopum, cœpit integrè prædicare Dominum Iesum Christum & confiteri eius beneficia. Syluester igitur episcopus vrbis Romæ congregauit fratres compresbyteros & coepiscopos vel diaconos suos ciues Romanos. Et quoniam mater ecclesia genuerat filium charissimum Constantinum, integrè igitur Syluester episcopus vrbis Romæ, cum suis eam ordinare desyderauit, & filios eius frequenter lactare & gradus eius ordinis, & consuetudines consternere. Collegio autem vniuersam synodum episcoporum cum concilio Augusti, vel matris eius, & fecit pari in vrbe Roma intra Thermas Domitianas, quæ nunc cognominantur Traianæ. Collegit autem in gremio sedis suæ ducentos octoginta quatuor episcopos, quibus Augustus Constantinus vehicula & annos præstari præcepit. Et alij 37. Episcopi partis Rinocoruræ, quorum chirographus in eorum concilio declaratur. Centum quadraginta duo presbyteri vrbis Romæ, & diaconi sex. Subdiaconi sex. Acolythi eius concilio facti quadraginta quinque. Exorcistæ 22. Lectores vrbis Romæ non aginta, quorum præsentibus parentes audiebant.

Notarij ecclesiæ. 14. qui gesta diuersorum
martyrum suscipientes, ordinare narrabant.
Hos omnes etiam dum in vno articulo ad
examen sanctitatis colligeret in Thermas su-
pradiçtas, voluit vt nullus laicorum præsens
esse videretur.

*Can. 4. Vt de redditibus ecclesiæ quatuor
partes fiant.*

Commoneo autem vobis omnibus mihi
confortibus monimentum hoc, vt de reddi-
tibus ecclesiæ quatuor partes fiant, quarum
vna cedat pontifici ad sui sustentationem.
Altera presbyteris & diaconis, & omni clero
Tercia templorum & ecclesiarum reparatio-
ni. Quarta pauperibus, & infirmis, & pere-
grinis.

Constituit & hunc ordinem, vt si quis de
clero vel presbyteris vniuersi loci transierit *Facultas*
(quod commune est) de hoc mundo, si ne- *ecclesiæ*
minem de suo genere habuerit consortium, *quadri-*
quicquid paupertas eius haberet, conferret *partida.*
ecclesiæ, & exinde quatuor partes fierent, si
cut supra dictum est.

*Ca. 5. Vt nullus presbyter chrisma
conficiat.*

Constituit etiam clara voce idem Syluester
episcopus vrbis Romæ, vt nemo presbytero-
rum chrisma conficeret, dicens, quoniam
Christus à chrismate vocatur.

*Ca. 6. De numero diaconorum parochiarum
& Cardinalium vrbis Romæ.*

Et vt diaconi nõ essent plures per parochia-
rum examen, nisi duo, & Cardinales vrbis

Romæ. 7. ita tamen vt Dalmaticis vterentur,
& palla linoſtina læua eorum tegeretur.

Ca. 8. Vt nullus ſubdiaconus ad nuptias tranſeat.

Nullum autem ſubdiaconorum ad nuptias tranſire præcipimus, ne aliquam præuaricationem ſumpſerit.

Et ſubſcripſerunt ſupradiſti epiſcopi in iſtu. I. prædicante Sylueſtro epiſcopo vrbiſ. Romæ. Subſcripſit autem & nouiſſimus Calphurnius præfectus vrbiſ. Subſcripſit Auguſtus Conſtantineſ cum matre Helena Auguſta. Tunc fecit orationem ſedens in eodem loco, & diſceſſerunt.

ACTIO SECVNDA.

Alia autem die venerunt omnes præbyteri verbis Romæ, & diaconi & epiſcopi omnes. 248. intra thermas Domitianas, quæ nunc Traianæ vocantur, & ſedit in ſede ſua in eodem loco. Ibi autem fecit ſeptem regiones, & diuiſit diaconis. Erant autem diaconi iſti, Fabianus, Marcus, Liberius, Archidamus, Iulius, &c.

Can. 16. Vt nullus clericus vel præbyter propter cauſam ſuam intret in curiam.

Curia à cruore dicitur.

Nemo enim clericus vel diaconus, aut præbyter propter cauſam ſuam quamlibet intret in curiam, quoniam omnis curia à cruore dicitur, & immolatio ſimulachrorum eſt. Quoniam ſi quis clericus in curiam introiret, anathema ſuſcipiat, nūquam rediens ad matrem eccleſiam. A communionem autem non priuetur propter tempus turbidum.

*Can. 17. Vt nullus peccantem clericum
cade attingat.*

Nemo enim quisquam peccantem clericum cade attingat. Non presbyter, non diaconus, non episcopus supra clericum vel seruitorem ecclesiæ ad eadem perducatur. Sed si ita causa exigit, clerici triduo priuentur honore, ut poenitentes redeant ad matrem ecclesiam.

*Can. 80. Vt nullus diiudicet primam
sedem iustitiæ.*

Nemo enim iudicabit primam sedem quoniam omnes sedes à prima sede iustitiam desiderant temperari, Neque ab Augusto, neque ab omni clero, neque à regibus, neque à populo iudex iudicabitur.

Et subscripserunt 284. Episcopi, & 45. diaconi, & duo sequentes. Augustus Constantinus, & mater eius Helena. Et fixit canonem hunc Syluester episcopus in vrbe Romæ, & omnibus episcopis aspersit & scripsit. A quo in Traianas thermas, tertio calen. Iunij, Domino Constantino Augusto tertio, & Prisco consule.

Syluester episcopus sanctæ & apostolicæ sedis præsul vrbis Romæ, dixit: Quicquid in Nicæa Bithyniæ constitutum est ad robur sanctæ matris ecclesiæ catholicæ, à sanctis sacerdotibus 318. nostro ore confirmans. Omnes qui ausi fuerint dissolvere definitionem sancti & magni concilij quod apud Nicæam congregatum est sub præsentia piissimi & venerandi principis Constantini Au-

Corroboratio concilij Nicæani.

gusti, anathematizamus. Et dixerunt omnes,
Placet.

In exemplaribus huius synodi Romanæ
est intolerabilis deprauatio: & ne aliquid ex
proprio adderemus, transcripsimus. hæc pa-
rum explicata.

*concilium
Eliberti-
num.*

CONCILIUM ELIBERTI-
tinum Hispaniæ circa Syluestri papæ primi,
& Nicæni concilij tempora, celebratum. Est
prouinciale concilium 19. Episcoporum.

*Cap. 1. De his qui post baptismum
idolis sacrificant.*

Placuit vt quicunque post fidem baptismi
salutaris, adulta ætate ad templum idoli ido-
latraturus accesserit, & fecerit quod est cri-
men capitale, nec in fine eum ad communio-
nem suscipere.

*Cap. 2. De sacerdotibus gentium qui post
baptismum immolauerunt.*

Flamines qui post fidem lauacri, & rege-
nerationis sacrificauerint, eò quòd gemina-
uerint scelera accedente homicidio, vel tri-
plicarint facinus cohærente mœcha, placuit
eos nec in fine accipere communionem.

*Ca. 3. De eisdem si idolis tantum
munus dederint.*

Item flames qui non immolauerunt, sed
munus tantum dederunt, eò quòd se à fune-
stis abstinerunt sacrificiis, placuit in fine
eis præstari communionem, facta tamen le-
gitima pœnitentia. Item ipsi si post pœnitentiam
fuerint mœchari, vltterius eis non est
se dandam communionem, ne iussisse de deo

mnica communione videantur.

Ca. 4. De eisdem quando baptizabuntur.

Item flamines si fuerint catechumeni & se à sacrificiis abstinuerunt, post trilenrij temporis placuit ad baptismum admitti debere.

Ca. 5. Si domina per zelum ancillam occideret.

Si qua fœmina furore zeli accensa flagellis verberauit ancillam suam, ita vt intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum sit, voluntate, an casu occiderit, si voluntate, post septem annos: si casu, per quinque annorum tempora acta legitima pœnitentia, ad communionem placuit admitti. Quòd si intra tempora constituta fuerit in firmata, accipiat communionem.

di. 50. Si
qua fœ-
mina.

Ca. 6. Siquis per malitiam hominem interfecerit.

Si quis verò maleficio interficiat alterum, eò quòd sine idololatria perficere scelus non potuit, nec in fine impartendam esse illi communionem.

Ca. 7. De pœnitentibus mœchiis, si rursus peccauerint.

Si quis forte fidelis post lapsum mœchiæ, post tempora constituta acta pœnitentia, de-nudò fuerit fornicatus, placuit eum nec in fine habere communionem.

Ca. 8. De fœminis quæ relictis viris suis aliis nubunt.

Itē fœminæ quæ nulla præcedere causa rel-

S V M M A

querunt viros suos, & alteris se copulauerūt,
nec in fine accipiant communionem.

*Cap. 9. De eisdem quæ adulteros
maritos relinquunt.*

Item fidelis formina quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat cōmunionem, quàm is quem reliquit, de seculo exierit, nisi necessitas infirmitatis dare compulerit.

*Ca. 10. De relicta à catechumeno si
alterum duxerit.*

Si ea quam catechumenus reliquit, duxerit maritum, potest ad fontem lauacri admitti. Hoc & circa forminas catechumenas erit obseruandum. Quod si fuerit fidelis, quæ ducitur ab eo qui vxorem inculpata reliquit, & cum eluerit illam ab vxore, quam sine causa reliquit, placuit huiusmodi in fine dari communionem.

Cap. 11. De eadem, si grauer agrotauerit.

Intra quinquennij autem tempora, catechumena si grauer fuerit infirmata, dādum ei baptismum placuit non denegari.

C. 12. De mulieribus quæ lenociniū fecerint.

Mater, vel parentes, vel quilibet fidelis, si lenocinium exercuerit, eo quòd alienum vèdiderit corpus, vel potius suum, placuit eam nec in fine accipere communionem.

Cap. 13. De virginibus Deo sacratis si adulterauerint.

27.9.1.

virgines.

Virgines [quæ se Deo dedicauerunt, si pactum perdiderint virginitatis, atque eidem

libidini seruiuerint, non intelligentes quid amiserint, placuit nec in fine dādam eis esse communionē. Quod si semetipsas pœnituerint, quod infirmitate corporis lapsę fuerint, & toto tēpore vitę suę huiusmodi scēminę egerint pœnitentiā, & abstinerint se ā coitu, eō quod lapsę potius videantur, placuit eas in fine communionem accipere debere.

*Cap. 14. De virginibus secularibus
si mœchata fuerint.*

Virgines quę vīrginitatem suam non custodierint, si eosdem qui eas violauerūt, acceperint, & tenuerint maritos, eō quōd solas nuptias violauerint, post annum sine pœnitentia reconciliari debebunt. Vel, si alios cognouerint viros, eō quōd mœchatae sint, placuit per quinquennij tempora, acta legitima pœnitentia, admitti eas ad communionem.

*Cap. 15. De coniugio eorum qui ex
gentilitate veniunt.*

Propter copiam puellarum, gentilibus minimē in matrimonium dandę sunt virgines Christianę, ne ætas in flore tumens, in adulterio resoluatur animę.

*Ca. 16. De puellis fidelibus, ne in
fidelibus coniungantur.*

Hæreticis qui errant ab ecclesia catholica, nec ipsis catholicas dandas puellas, sed neque iudæis, neque hæreticis dari placuit, eō quōd nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Si contra inter dictum fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.

ELIBER. CONCIL.

*Cap. 17. De his qui filias sacerdotibus
gentilibus coniungunt.*

Si qui fortè sacerdotibus idolorum filias
iunxerint, placuit nec in fine eis dandā com-
munionem.

*Cap. 18. De sacerdotibus si mor-
chati fuerint.*

Episcopi, presbyteri, diaconi, si in ministe-
rio positi detecti fuerint quòd sint morcha-
ti, placuit, & propter scandalum, & propter
nequandum crimen nec in fine eos commu-
nionem accipere debere.

Cap. 19. De clericis negotia sectantibus.

Episcopi, presbyteri & diaconi, de locis
suis negociandi causa non discedant, nec cir-
cumeûres prouincias, quæstuosas nundinas
sectentur. Sanè, ad victum sibi conquirendum,
aut filium, aut liberrum, aut mercenarium,
aut amicū, aut quēlibet mittant, & si volu-
rint negotiari, interaprouinciā negotiētur.

Ca. 20. De clericis & laicis vsurariis.

D. 47. Si quis clericorum detectus fuerit vsuras
Siquis cle- accipere, placuit degradari & abstinere. Si
ricorum. quis etiam laicus accepisse probatur vsuras,
& promiserit correptus se iam cessaturum,
nec vlterius exacturum, placet ei veniam tri-
bui. Si verò in ea iniquitate durauerit, ab ec-
clesia sciat se esse proiciendum.

*Cap. 21. De his qui ad ecclesiam
tardè accesserunt.*

Siquis in ciuitate positus, tres dominicas
ecclesiam non accesserit, tanto tempore ab-
stineat, vt correptus esse videatur.

**Ca. 22. De catholicis in hæresim
transcuntibus.**

Si quis de catholica ecclesia ad hæresim transitum fecerit, rursusque ad ecclesiam re-
currerit, placuit huic pœnitentiam non esse
denegandam, eò quod cognouerit peccatum
suum, qui etiam decem annis agat pœniten-
tiam: cui post decem annos præstari com-
munio debet. Si verò infantes fuerint trans-
ducti, quod non suo vitio peccauerint, in-
cunctanter recipi debent.

Cap. 23. De temporibus ieiuniorum.

Ieiunia seu abstinencias per singulos men-
ses placuit celerari, exceptis diebus duorum
mensium Iulij & Augusti, ob eorundem in-
firmitatem.

**Cap. 24. De his qui peregrè baptizan-
tur; vt ad clerum non veniant.**

Omnes qui in peregrinatione fuerint ba-
ptizati, eò quod eorum minimè sit cogita-
vita, placuit ad clerum non esse promouen-
dos in alienis prouinciis.

**Cap. 25. De epistolis communica-
toris confessorum.**

Omnis qui attulerit literas confessorias, D. 98.
sublato nomine cōfessoris, eò quod sub hac
nominis gloria partim cōcutiant simplices; *omnis qui*
communicatoriæ ei dandæ sunt literæ.

Cap. 26. Vt omni sabbato ieiunetur.

Errorem placuit corrigi, vt omni sabbati
die, ieiunium super positionem celebremus.

S V M M A

Ca. 27. De clericis, vt extraneam mulierem in domo non habeant.

Episcopus, vel quilibet clericus alius, aut fororem, aut filiam virginem dicatam Deo tantum secum habeat, extraneam verò nequaquam secum habeat.

Cap. 28. de oblationibus eorum qui non communicant.

Episcopum placuit ab eo qui non communicat, munera accipere non debere.

Cap. 29. De Energumenis qualiter habeantur.

Energumenum, qui ab erratico spiritu excitatur, huius nomen neque ad altare cum oblatione esse recitandum, neque permittendum vt sua manu in ecclesia ministret.

Cap. 30. De his qui post leuacrum mœchati fuerint, vt nec subdiaconi fiant.

Subdiaconum eum ordinari nō debere, qui in adolescētia sua fuerit mœchatus, eò quod postmodum per subreptionem ad altiore gradum non sit promouendus. Si autem aliqui sunt in præteritum ordinati, amoueantur.

Cap. 31. De adolescentibus qui mœchati fuerint.

Adolescentes qui post fidem lauacri salutaris fuerint mœchati, cū duxerint uxores, acta legitima pœnitētia, placuit ad communionem eos admitti debere.

Cap. 32. De excommunicatis presbyteris.

Si quis graui lapsu in ruinam mortis incidit, placuit agere pœnitentiam non debere

sine episcopi cōsultu, sed potius apud episcopum agat: cogente tamē infirmitate, non est presbyterorū aut diaconorum communio- nem talibus præstare debere, nisi eis iusserit episcopus.

Cap. 33. De episcopis & ministris, ut ab vxoribus abstineant.

Placuit in totū prohibere Episcopis, presbyteris, diaconis ac subdiaconis positis in ministerio, abstinere se à coniugibus suis, & non generare filios. Quod quicumque fecerit, ab honore clericatus exterminetur.

Cap. 34. Ne cerei in cœmeteriis incendantur.

Ceteros per diem placuit in cœmeterio non incendi. Inquietandi enim sanctorum spiritus non sunt. Qui hæc non obseruaerint, arceantur ab ecclesiæ communione.

Ca. 35. ne femina in cœmeteriis peruigilent.

Placuit prohiberi ne femine in cœmeterio peruigilent, eò quod sæpe sub obtentu orationis scelera latenter committantur.

Cap. 36. Ne pictura in ecclesia fiant.

Placuit picturas in ecclesia esse non debere: ne quod colitur aut adoratur, in parietibus depingatur.

Cap. 37. De energumenis baptizandis.

Eos qui à spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint cōstituti, baptizari placet. Si verò si seles fuerint, dandā eis esse cōmunionem. Prohibendū etiam ne lucernas publicè accendant. Si facere contra interdictum voluerint, abstineant à cōmunionem.

ELIBER. CONCILII.

Ca. 38. *Vt in necessitate et fideles baptizent.*

Peregrè nauigantes, aut si ecclesia in proximo non fuerint, posse fidelem qui laucrum suum integrū habet nec sit bigamus, baptizare in necessitate infirmitatis positum catechumenum, ita ut si superuixerit, ad episcopum eum perducatur, ut per manus impositionem perfici possit.

Cap. 39. *Vt gentibus desiderantibus manus imponatur.*

Gentiles si in infirmitate desiderauerint sibi manus imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vita, placuit eis manum imponi, & fieri Christianos.

Cap. 40. *Ne quod idolis datum est, fideles accipiant.*

Placuit prohiberi, ut cum rationes suas accipiunt possessores, quicquid ad idolum datum fuerit, acceptum non inferant.

Si verò post interdictum fecerint, per quinquenni spacia temporis à communione esse arcendos.

Cap. 41. *Vt prohibeant domi idola colere seruīs.*

Admonere placuit fideles, ut quantum possunt, prohibeāt ne idola in domibus suis habeant. Si verò vim metuunt seruorum, vel seipsos puros cōseruent. Si non fecerint, alieni ab ecclesia habeantur.

Cap. 42. *De his qui ad fidem veniunt, quomodo baptizentur.*

Eos qui ad primam credulitatis fidem ac-

cedunt, si bonæ fuerint conuersationis, intra biennium temporis placuit ad baptismi gratiã admitti debere, nisi infirmitate compellente coegerit ratio, vel socio subuenire periclitanti, vel gratiam postulanti.

Cap. 43. De celebratione Pentecostes.

Prauiam institutionẽ emẽdari placuit iuxta authoritatem scripturarũ, vt cunã diem Pentecostes celebremus. Quod qui nõ fecerit, quasi nouã hæresim induxisse notetur.

Cap. 44. De meretricibus paganis, si conuertantur.

Meretrix quæ aliquando fuerit, & postea habuerit maritum, si postmodum ad credulitatem venerit incunctanter, placuit esse recipiendam.

Cap. 45. De catechumenis qui ecclesiam non frequentant.

Qui aliquando fuerit catechumenus per infinita tempora, & nunquam ad ecclesiam accesserit, si eum de clero quisquam agnouerit voluisse esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles, placuit ei baptismum non negari, eò quòd in vetere homine deliquisse videatur.

Ca. 46. De fidelibus si apostatauerint.

Si quis fidelis apostata per infinita tẽpora ad ecclesiã nõ ecesserit, si tamẽ aliquãdo fuerit reuersus, nec fuerit idololatra, post decẽ annos placuit eum cõmunionem accipere.

Ca. 47. De vxoratis sepius mœchãtibus.

Si quĩs fidelis habens vxorem, non semel, sed sæpe fuerit mœchatus, in fine mortis

S V M M A.

est conueniendus. Quòd si se promiserit cessaturum, detur ei communio. Si resuscitatus rursus fuerit mœrchatus, placuit vltcrius nō edere eum de communione pacis.

Cap. 48. De baptizandis vt nil accipiant clerici.

2. q. I.
Emēdari placuit.
Emendari placuit vt hi qui baptizantur (vt fieri solebat) numos in concham nō mittant, ne sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Neque pedes eorum lauandi sunt à sacerdotibus vel clericis.

Cap. 46. Ne fruges fidelium Iudæi benedicant.

Amoueri placuit possessores, vt non partiantur fructus suos, quos à Deo percipiunt cum gratiarum actione, à Iudæis benedicti, ne nostram irritam & infirmam faciant benedictionem. Si quis post interdictum facere vîrtpauerit, penitus ab ecclesia abiiciatur.

Cap. 50. De Christianis qui cum Iudæis vescuntur.

Si verò aliquis, siue clericus, siue fidelis fuerit, cum Iudæis cibum sumpserit, placuit eum à communione abstinere, vt debeat emendari.

Cap. 51. De hæreticis, vt ad clerum non promoueantur.

Ex omni hæresi qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad clerum promouendus: vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponantur.

Caput

**Ca. 52. De his qui in ecclesia libellos
famosos ponunt.**

Si qui inuenti fuerint libellos famosos in ecclesia ponere, anathematizentur.

**Ca. 53. De episcopis qui excommunicato
alieno communicant.**

Placuit cunctis, ut ab eo episcopo quisque abstineant communionem à quo abstentus in crimine aliquo fuerit. Quod si aliquis episcopus præsumpserit eum admittere, illo adhuc minimè sciente vel consentiente à quo fuerat cōmunione priuatus sciat se huiusmodi causas inter fratres esse cum status sui periculo præstaturum.

**Ca. 54. De parentibus qui fidem spon-
saliorum frangunt.**

Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennij tempore abstineant se à cōmunionē. Si tamen idem sponus vel sponsa in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si verò in eodem fuerunt vitio, & poluerunt se consentiendo, superior seruetur.

Cap. 55. De sacerdotibus Gentilium.

Sacerdotes qui tantum sacrificantium coronam portant, nec sacrificant, nec de suis sumptibus aliquid idolis præstant, placuit post biennium accipere communionem.

**Ca. 56. De magistratibus & do-
minatibus.**

Magistratū verò anno quo agit de iuramento, prohibere placet, ut se ab ecclesia cohibeat.

Ca. 57. De his qui vestimenta ad pompam dederint.

in Matronæ, vel Earū mariti vestimenta sua ad ornandam seculariter pompam nō dent. Et si fecerint, triennij tempore abstineant.

Ca. 58. De his qui communicatorias literas portant.

Placuit vbiunque, & maximè in eo loco in quo primæ cathedræ constitutus est episcopus, vt Interrogētur hi qui communicatorias literas tradunt, an omnia rectè habeant, & suo testimonio comprobent.

Ca. 59. Ne fideles ad capitoliū sacrificandi causa ascendant.

Prohibendum ne quis Christianus aut Gentilis ad idolum Capirolij sacrificandi causa, ascendar & videat.

Quod si fecerit, pari crimine teneatur. Si fuerit fidelis, post decem annos aq̃a poenitentia, recipiatur.

Ca. 60. De his qui destruentes idola occiduntur.

Si quis idola fregerit, & ibidē fuerit occisus, quia in euangelio nō est scriptū, neque inuenitur ab Apostolis vnquam factum, placuit in numerum eum non recipi martyrum.

Ca. 61. De his qui duabus fororibus copulantur.

Si quis post obitum vxoris suæ, sororē eius duxerit, & ipsa sit fidelis, quinquennio à cōmunionē placuit abstinere, nisi forte, velocius dari pacem necessitas coegerit in firmitate.

*Ca. 62. De Auguribus &
Pantomimis.*

Si Augur, aut Pantomini credere voluerint, placuit vt prius artibus suis renuncient, & tunc demum suscipiantur, ita vt ulterius non reuertantur. Quod si facere contra interdium tantaue-rint, proiciantur ab ecclesia.

*Ca. 63. De vxoribus que filios de
adulteriis necant.*

Si qua mulier per adulterium, absente marito, conceperit, idque post facinus occiderit, placuit ei nec in fine dandam esse communionem, eò quod geminauerit scelus.

*Ca. 64. De feminis que semper
adulterantur.*

Si qua mulier vsque in fine mortis suæ cum alieno fuerit viro mæchata, placuit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si verò eum reliquerit, post decem annos recipi ad cõmunionem, acta legitima pœnitentia.

*Ca. 65. De adulteris vxoribus
clericorum.*

Si cuius clerici vxor fuerit mæchata, & sciat eam maritus suus mæchari, & eam nõ statim p-icerit, nec in fine accipiat cõmunionem, ne ab his qui exẽplũ bonæ conuersationis esse debent, videantur magisteria scelerũ pcedere.

*Ca. 66. De his qui priuigas suas
ducunt.*

Si quis priuigam suam duxerit vxorem, eò quod sit incestus, placuit nec in fine dandam esse ei communionem.

*Ca. 67. De coniugio catechu-
menæ fœminæ.*

Prohibendū ne qua fidelis, vel catechumena aut comicos aut viros scenicos habeat. quæcūq; hoc fecerit, à cōmunionē arceatur.

*Cap. 68. De cathecumena adultera
quæ filium necat.*

Cathecumena si per adulterorum conceperit, & conceptum necauerit, placuit eam in fine baptizari.

Ca. 69. De coniugatis in adulterium lapsis.

Si quis fortè habens vxorem, semel fuerit lapsus, placuit eū quinquennio agere debere pœnitentiā, & sic reconciliari, nisi necessitas infirmitatis coegerit ante tempus dare cōmunionē. Hoc & circa fœminas obseruādū.

Cap. 70. De fœminis quæ consciiis maritis adulterantur.

Si conscio marito fuerit mœchata vxor, placuit nec in fine dandam ei esse cōmunionem. Si verò reliquerit, post decem annos accipiat cōmunionem.

*Cap. 71. De stupratoribus
puerorum.*

Stupratoribus puerorum, nec in fine dandam esse cōmunionem.

*Ca. 72. De viduis mœchis si eundem
maritum duxerint.*

Si qua vidua fuerit mœchata, & eundem postea habuerit maritum, post quinquennii tempus, ac si legitima pœnitentia, placuit eā

communione reconciliari. Si alium duxerit relicto illo, nec in fine dandam ei esse communionem. Vel si fuerit ille fidelis quam acceperit, communionem nō accipiat nisi post decem annos, acta legitima pœnitentia, nisi infirmitas coegerit velocius dare communionem.

Ca. 73. De delatoribus.

Delator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus vel interfectus, placuit eum nec in fine accipere communionem. Si leuior fuerit, intra quinquennium accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit, post quinquenni tempore, admittatur ad baptismum.

*l. 9. 6.
Delator.*

Ca. 74. De falsis testibus.

Falsus testis prout crimen est, abstinebit, si tamen non fuerit mortis, quod obiecit, & si probauerit quod diu tacuerit, biennij tempore abstinebit.

Si autem non probauerit in conuentu clericorum, placuit per quinquenniū abstinere.

Ca. 75. De accusantibus sacerdotes.

Si quis autem episcopum, presbyterum vel diaconū falsis criminibus appeterit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.

Ca. 76. De diaconis si peccasse probentur.

Si quis diaconum se permisit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit eum acta legitima pœnitentia

h. lll

centia, post triennium accipere communionem. Quod si alius delegerit, post quinquennium, acta pœnitentia, accipere communionem laicam debere.

Ca. 77. De baptizatis non confirmatis

Si quis diaconus regens plebem, sine episcopo vel presbytero aliquos baptizauerit, episcopus eos per benedictionem perficere debet. Quod si ante de seculo recesserit, sub fide qua quis crediderit, poterit, esse iustus.

Ca. 78. De fidelibus cum Iudea mœchantibus.

Si qui fidelis habens vxorem, cum Iudæa vel Gentili fuerit mœchatus, à communione arceatur. Quod si alius derexerit, post quinquennium, acta legitima pœnitentia, poterit dominicæ sociari communioni.

Ca. 79. De his qui tabula ludunt,

Si quis fidelis alea id est tabula luserit, placuit eum abstinere. Et si emendatus cessauerit, post annum poterit communione reconciliari.

*D. 54.
Prohibē-
dum est.*

Ca. 80. De libertis.

Prohibendum est, ut liberi quorum patroni in seculo fuerint, ad clerum nō prouehantur.

Ca. 81. De fœminarum epistolis.

Ne fœminæ suo potius quàm maritorum nominibus, laicis scribere audeant, qui fideles sunt, vel literas alicuius pacificas ad suum solum nomen scriptas accipiant.

ARELÆTEN. CONCIL. 69

Ex eodem concilio Eli-
bertino.

Omnis homo ante sacram communionem *De conse.*
à propria vxore abstinere debet tres aut qua- *d. 4.*
tuor aut septem dies , nec inter catholicos *Omnis*
connumerabitur qui in istis temporibus, *homo.*
Pascha, Pentecoste, Natali domini, non com-
municauerit.

Pueri annos quatuordecim non cogantur
iurare. Puella quoque, si in puerili ætate in
domo patris illo nesciente se iuramento cõ-
strinxerit, & si pater statim vt audierit, con-
tradixerit, vota eius & iuramenta irrita e-
runt, & facilius emendabitur.

Subscripsit in hoc concilio Osius episco-
pus Corduben. qui subscripsit in concilio
Nicæno, & episcopus Hispalen. & Mentesa-
nus, Toletanus, Cæsar Augustan. & Malacitanus.

Finis concilij Elibertini.

CONCILIUM ARELATENSE *Concilium*
primum, tempore Constantini Imperato *Arelaten-*
ris & Syluestri papæ primi in Galliis cele- *se primũ*
bratum. Est prouinciale, sed (vt aparet ex
præfatione) authoritate pontificis Romani
confirmatum.

P R Æ F A T I O.

Præfatio.

Domino & sanctissimo fratri Syluestro e-
piscopo, Marinus, vel cæterus episcoporum
qui adunati fuerunt in oppido Arelatensi.
Quæ decreuimus communi consilio, chari-
tatiuè significamus vt omnes sciant quid in
futurum obseruare debeant.

h iij

S V M M A

*Cap. 1. Vt vno die & tempore
pascha celebretur.*

De obseruatione paschæ Domini, vt vno die & tempore per omnem orbem obseruetur, & iuxta consuetudinē, literas ad omnes tu dirigas.

*Cap. 2. Vt vbi quisque ordinatur,
ibi permaneat.*

De his qui in quibuscunque locis ordinari fuerint ministri, in ipsis locis perseuerent.

Cap. 3. Vt qui in pace arma proiiciunt, excommunicentur.

De his qui arma proiiciunt in pace, placuit abstinere eos à communione.

*Cap. 4. Vt aurige, dum agitant
excommunicentur.*

De agitatoribus, qui fideles sunt, placuit eos quandiu agitant, à communione separari.

*Cap. 5. De his qui conueniunt in
theatris.*

De theatricis, & ipsos placuit, quandiu agunt, à communione separari.

Cap. 6. De conuersis in infirmitate.

De his qui in infirmitate credere volunt, placuit debere in manum imponi.

Cap. 7. De præsidiis.

De præsidiis qui fideles ad præsidatū impetu profluunt, ita placuit, vt cū periculi fuerint, literas accipiant ecclesiasticas, cōmunicatorias, ita tamē vt in quibuscūq; locis gesse-

tint ab episcopo eiusdē loci cura de illis agatur, ut cū cōperint contra disciplinā publicā agere, tunc demū à communione excludantur. Similiter & de his fiat qui tempus agere voluat.

Ca. 8. Ut ex hæresi conuersi, in Trinitate baptizentur

De Arrianis qui propria lege sua vtuntur ut rebaptizentur, placuit si ad ecclesiam aliqui de hac hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symbolum. Et si peruerint in patre & filio & spiritu sancto eos baptizatos, manus eis tantum imponatur ut accipiant spiritum sanctum. Quod si interrogati non responderint hanc Trinitatem, baptizentur.

*De cons. d. 4.
De Arrianis.*

Ca. 9. De afferentibus literas confessorum.

De his qui confessorum literas afferunt, placuit sublati eis literis alias accipiant communicatoris.

Simile legitur in concilio

Ca. 10. De illo cuius vxor adul.

De his qui coniuges suas in adulterio deprehendunt, & iidem sunt adolescentes fideles, & prohibentur nubere, placuit, ut in quantum potest consilium eis detur, ne viuentibus vxoribus suis, licet adulteris, alias accipiant.

Elibertino c. 26.

Ca. 11. De feminis fidelibus quæ gentibus se iungunt.

De puellis fidelibus quæ Gentilibus iunguntur, placuit ut aliquanto tempore à communione separentur.

Ca. 12. De clericis fœneratoribus.

De ministris qui fœnerantur, placuit eos iuxta formam diuinitus datam, à communionē abstinere.

Ca. 13. De proditoribus.

14. 7. 4. De his qui scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suorum placuit nobis ut quicumque eorum in actis publicis fuerit detectus, vel verbis nudis, ab ordine cleri amoveatur. Nam si iidem aliquos ordinasse fuerint deprehensi, & si in his qui ordinauerunt, ratio subsistit, non tamen illis obsit ordinatio, quoniam multi sunt qui contra ecclesiasticam regulam pugnare videntur, & per testes redemptos putant se ad accusationem admitti debere, qui omninò non admittantur, nisi (ut supra diximus) actis publicis docuerint omni se suspitione carere.

Pron. 19.

Ca. 14. De falsis accusatoribus.

De his qui falsò accusant fratres suos, placuit eos usque ad exitum non communicare, sed falsum testem iuxta scripturam, impunitum non licere esse.

Ca. 15. Ut Leuita non offerant.

De diaconis quos cognouimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.

Ca. 16. De penitentia.

De his qui pro delicto suo à communionē separantur, ita placuit ut quibuscunque locis fuerant exclusi, eodem loco communionem consequantur.

Ca. 17.

Vt nullus episcoporum alium episcopum conculcet.

Ca. 18.

De diaconis vrbicis, vt non aliquid per se præsument, sed honor presbyteris reſeruetur.

Ca. 19.

Vt presbyteri sine cōscientia episcoporum nihil faciant.

Ca. 20.

Vt peregrino episcopo locus sacrificandi detur.

Ca. 21. *Vt sine tribus episcopis nullus episcopus ordinetur.*

De his qui vsurpant sibi quoddam soli debeant episcopum ordinare, placuit vt nullus hoc sibi præsumat, nisi assumptis secum aliis septem episcopis. Si tamen non potuerint septem, sine tribus fratribus non audeant ordinare.

Ca. 22. *Vt clericus alibi transiens communicetur.*

De presbyteris aut diaconis qui solent dimittere loca sua in quibus ordinati sunt, & ad alia loca se traxerunt, placuit vt his locis ministrent quibus præfixi sunt. Qui reliquis locis suis ad alium locum se deferre voluerint, deponantur.

Can. 23. *De apostatis.*

De his qui apostatant, & antequam ad ecclesiam se repræsentent, nec quidem pœni-

S V M M A

tentiam agere, & postea in infirmitate accepti, petunt communionem, placuit eis non dandam communionem, nisi reuelauerint & egerint dignos fructus poenitentię. Finis concilij Arelatenſis primi.

CONCILIUM GANGREN. celebratum circa annum Domini 324. in Paphlagonia, seu re- gione Pelasgiorum.

*Dominis honorabilibus confacerdotibus in
Armenia constitutis episcopis, qui conue-
runt in Gangrenſe concilium, in Domi-
no Salutem.*

*Hæcepi- Quoniam conueniens sancta synodus epi-
stola est coporum in ecclesiam Gangrenſem, propter
pro argu- quasdam ecclesiasticas & necessarias causas
mento cõ- inquirẽdas, & ea quę secundum Eustachium
cily gesta sunt dignoscẽda, inuenit multa fieri in-
Gãgren. decenter ab his qui eundem Eustachium se-
quuti sunt, necessario statuit palàm omni-
bus factis amputare vniuersa quę ab eodem
malè commissa sunt. Declaratum est enim
hos eosdem nuprias accusare, & docere quòd
nullus in coniugali positus gradu, spem ha-
beat apud Deum. Vnde factum est, vt mul-
lieres multę seductę, relictis propriis viris,
& viri vxoribus destitutis vinculum coniu-
gale dissoluerent, continentiam proficentes,
quam quum retinere nõ possent, adulterium
commiserunt. Inuẽti enim sunt dissensiones
ac separationes in dominicis ecclesiis doce-
re, id est traditiones ecclesiasticas, & ea quę*

in ecclesiis aguntur, debere contemni, priuatisque conuenticulis institutis, ad imitationem eorum quæ in domo Dei aguntur, omnia præsumere celebrare. Adhuc etiam vestibus communibus spectis, nouos etiam & insolitos habitus assumpsisse. Primitias quoque fructuum, & oblationes eorum quas veterum institutio ecclesiis tribuit, sibi met vendicasse, id est propria ratiocinatione doctrinæ, tanquam sanctis sibi eas offerri debere, apud se & inter se dispensandas. Seruos à dominis recedentes, per hunc inusitatum religionis suæ habitum, sub specie religionis dominos contempsisse. Mulieres quoque præter cōsuetudinem, & sui sexus ornatus, hinc se iustificari credentes, virilem habitum suscepisse, pluresque earum occasione religionis tonsas, genuini decoris comas penitus amputasse. Ieiunia quæ in ecclesia prædicantur, contemnenda asseruisse. Nonnullos eorum etiam cibos carnium tanquam illicitos reputasse. In domibus coniugatorum nec orationes quidem debere celebrari persuasisse, in tantum ut easdem fieri vetent, & oblationibus quæ in domibus factæ fuerint, minimè communicandum esse decernât. Presbyteros verò qui matrimonia contraxerūt, sperni debere dicunt, nec sacramenta quæ ab eis conficiuntur attingi. Loca sanctorum martyrum, vel Basilicas cōtemnere, & omnes qui illuc conueniunt reprehendere. Diuites fideles qui non omnibus renunciant quæ possident, spem apud Deum non habere. Et multa alia quæ enumerare nulli possibile est. Singulos quoque eorum pro suo ar-

bitrio constituere. Vnusquisque enim eorum per tales institutiones ab ecclesiastico canone recessit, tanquam proprias leges sibi met condidisse præsumens.

Sed nec communis his omnibus & vna sententia est. Singuli enim prout videtur & liber, ad accusationem ecclesiæ nitendo, tanquam rector non sit, vel addunt decreta vel minuunt. Propterea ergo coactum est hoc concilium in Gangrensi ecclesia habitum, ut canones istos exponeret quibus probantur memorati extra ecclesiam esse. Quod si per penitentiam condemnauerint omnia hæc quæ malè senserunt, tanquam à se non bene prolata, acceptabiles fiant: atque ideo singula quæ debeant condemnare, synodus credidit exponenda. Quod si quis renuerit hæc quæ hodie constituta sunt, tanquam hæreticus & anathematizatus & damnatus abiciatur. Et erit non solum incommunicatus, verum etiam ab ecclesia habeatur extorris, donec deprecetur episcopos, & de vniuersis quæ penes eos detecta atque deprehensa sunt, prouiderit quid horum susceperit obseruandum.

D. 31. Si quis vituperat.

Et d. 30.

Si quis nuptias.

d. 30. Si

quis carnem.

Ca. 1. De his qui nuptias execrantur.

Si quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam detestatur, aut culpabilem æstimat, velut quæ in regnum Dei introire non possit, anathema sit.

Ca. 2. De his qui carnes manducantes damnant.

Si quis carnem edentem præter sanguinem, & idolis immolatum & suffocatum, cum

religione & fide condemnat, velut spem propter huiusmodi perceptionem non habentem, anathema sit.

Ca. 3. Non debere seruum occasione religionis dominum contemnere.

Si quis seruum prætextu diuini cultus doceat dominum contemnere proprium, vt dicitur 17.9.4. scedat ab eius obsequio, nec eicū beneuolentia & omni honore deferuiat, anathema sit. *Si quis alienum.*

Ca. 4. De oblatione presbyteri coniugati.

Quicumque discernit à presbytero qui uxorem habuit, quos non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit. *d. 28. Si quis discernit.*

Ca. 5. Ne orationes ecclesie contemnantur.

Si quis docet domum Dei contempnibilem esse, & conuentus qui in ea celebrantur, anathema sit. *d. 30. Si quis docet.*

Ca. 6. Non debere extra ecclesiam congregari.

Si quis extra ecclesiam seorsum conuentus celebrat, & despiciens ecclesiam, ea que sunt ecclesie voluerit usurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum episcopi, anathema sit. *d. 30. Si quis extra.*

Ca. 7. De fructibus in ecclesiam dandis.

Si quis oblationes ecclesie extra ecclesiam accipere vel dare voluerit præter conscientiam episcopi, vel eius cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio, anathema sit.

S V M M A

Ca. 8. de his que in vsus pauperum conferuntur.

Si quis dederit vel acceperit oblata præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat & qui accipit, anathema sit.

Ca. 9. De his qui in virginitate persistunt.

d. 30. Si quis vel virginitatem. Quicumque virginitatem custodiens, aut continentiam studens, velut horrescens nuptias temerat, nec propter hoc quod bonum & sanctum est, nomen virginitatis assumit, anathema sit.

Ca. 10. De his qui pro virginitate superbiunt.

d. 30. Si quis propter. Si quis ex his qui virginitatem propter dominum seruant, extollitur aduersum coniugatos, anathema sit.

Ca. 11. Ne quis Agapen fratrum contemnat.

d. 24. Si quis despicit. Si quis despicit eos qui fideliter Agapes. i. conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiusmodi vocationibus, paruipendens quod geritur, anathema sit.

d. 30. Si quis viro- **Ca. 12. De his qui pallis vtuntur.**

Si quis virorum, propter continentiam quæ putatur, amictu pallij vtitur, quasi per hoc habere se iusticiam credens, & despicit eos qui cum reuerentia birris & oliis communibus & solitis vtuntur anathema sit.

Ca. 13.

Ca. 13. Ne mulieres virilem habitum usurpent.

Si qua mulier propter continentiam quæ d. 30. Si i
putatur, habitum mutat, & pro solito mulie- *qua mu-*
bria miſtum virilem ſumit, anathema ſit. *lier.*

Ca. 14. Non debere à viro diſcedere.

Si qua mulier virum proprium relinquens
diſcedere voluerit, nuptias execrans, ana-
thema ſit.

Ca. 15. De his qui filios deſpiciunt

Si quis filios ſuos relinquens non eos enu- d. 30. Si i
trit, & quod ad ſe pertinet non ad pietatem *quis reli-*
diuini cultus informat, ſed per occaſionem *querit.*
continentiæ negligit, anathema ſit.

**Ca. 16. Ne filij parentes ſuos
contemnant.**

Quicumque filij à parentibus prætextu diui d. 30. Si i
ni cultus abſcedunt, nec debitam reuerſciam *qui filij.*
dependunt illis qui diuinum cultum ſibi pro-
culdubio præferunt, anathema ſit.

Ca. 17. Caput tondere mulieri non licere.

Si qua mulier propter diuinum cultum (vt d. 30.
æſtimat) crines attondeat, quos ei Deus *Quicum-*
ad ſubiectionis materiam tribuit, tanquam *que mu-*
præceptum diſſoluens obedienciæ, anathe- *lier.*
ma ſit.

Ca. 18. Non debere die dominico ieiunare.

Si quis propter continentiam quæ puta- d. 30. Si i
tur, aut contumaciam, in die dominico ieiun- *quis tan-*
nat, anathema ſit. *quam.*

**Ca. 19. Non licere communia ie-
iunia ſoluere.**

Si quis eorum qui continendi ſunt ſoluere abſque d. 30. Si i
licentia prælati, anathema ſit. *quis tan-*

necessitate corporea tradita in commune ieiunia, & ab ecclesia custodita superbiendo dissoluit, stimulo sue cogitationis impulsus, anathema sit.

*Ca. 20. De his qui collectas quas fiunt in
martyrum cōmemoratione execrantur.*

d. 30. Si quis per. Si quis superbix vsus affectu conuentus abominatur, qui ad confessiones martyrum celebrantur, & ministeria quæ in eis sunt, simul cum eorum memoriis execratur, anathema sit.

d. 30. Hæc autem. Hæc autem scripsimus, non eos qui in ecclesia Dei secundum scripturas sanctum propositum continentix eligunt, vituperantes, sed eos qui abutuntur proposito in superbiâ, & extolluntur aduersus simplices, abscondimus, & damnamus. eos qui aduersum scriptas ecclesiasticas regulas, noua introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & cōtinentiam quæ cum castitate & religione suscipitur, approbamus, & renūciationem secularium negotiorum cum humilitate recipimus, & nuptiarum castū vinculum honoramus, & diuitias cum iustitia & operibus bonis nō spernimus, & habitum simplicē ac vestem viliorē pro corporis diligentia infucatum laudamus, sicut etiam solutas ac fractas in vestibus processiones reprobamus. Et domos Dei honoramus, & cōuentus qui in his sunt tāquam sanctos & viles suscepimus, pietatem in priuatis donibus non claudentes, sed omnem locum in nomine Dei ædificatū honoramus, & cōgregationem sanctam in eadem ecclesia pro utilitate communi recipimus. Et

bona opera quę supra vires in fratres pauperes exercetur secundum ecclesiasticas traditiones, beatificamus, & omnia quę per sanctas scripturas, & per Apostolos sunt tradita, in ecclesia celebrari exoptamus.

Finit cōcilium Gangrense prouinciale, sed cōfirmatum in sexta synodo generali Cōstātinopoli in Trullo celebrata, vt ex secundo canone editionis Gręcę Parisinę constat.

CONCILIUM ARELATENSE *Concilium*
secundum, sub Syluestro papa celebratum, est prouinciale. *Arelaten-*

Ca. 1. *De neophytis clericis nō ordinādis.* *se. 2.*
Ordinari ad diaconatus vel sacerdotij officium neophytum non debere.

Ca. 2. *Ne coniugati ad sacerdotium*
prouehantur.

Assumi aliquem ad sacerdotium non posse in vinculo coniugij constitutum, nisi fuerit promissa conuersio, non oportet. *d. 82. Assumi aliquem.*

Ca. 3. *Ne clericus in solatio extraneam habeat mulierem.*

Si quis de clericis à gradu diaconatus in solatio suo mulierem, præter auiam matrem, sororem, filiam, neptem vel cōuersam, secum uxorem habere præsumpserit, à communione alienus habeatur. Par quoque & mulierē (si se separare noluerit) pœna percussat. *3. Canon in cōcilio Nicano.*

Ca. 4. *Ne clericus in secreto intro-*
mittat puellam.

Nullus diaconus, vel presbyter, vel episcopus, ad cellarij secretum intromittat puellam.

Iam vel ingenuam vel ancillam.

Canon quintus hic subicitur eò quòd nihil diuersum complectatur à canone quarto concilij Nicæni.

Ca. 6. Ne episcopus ordinetur sine consensu Metropolitan.

Illud autem ante omnia clareat, eum qui sine conscientia Metropolitan constitutus fuerit episcopus, iuxta magnam synodum esse episcopum non debere.

Ca. 7. De his qui seipsos abscindunt.

Si qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad clerum peruenire non possunt.

Ca. 8. De his qui excommunicatos alterius suscipiunt.

l. 55. Hi qui se. Si qui excommunicatum alterius, siue clericum, siue secularem recipere post interdictum præsumpserit, nouerit se reum fra ermitatis factum causam in concilio redditurum.

C. 9. Vt Nouatiani in communionem non suscipiantur.

Nouatianum in communionem recipi nò debere, nisi suscepta pœniteutia incredulitatis præteritum damnet errorem.

Decimum canonem hoc loco non interseuimus, quòd idem planè sit cum eo qui in Nicæno concilio vndecimum locum sortitus est.

C. 11. De his qui pœnis victi sacrificare coguntur.

Ex. c. 12. Si qui verò dolore victi & pondere peste

cutionis negare & sacrificare compulsi sunt; duobus annis inter catechumenos, triennio inter pœnitentes habeantur à communione suspensi.

Can. 12. De excedentibus vitam in pœnitentia positis.

De his qui in pœnitentia positi vitam excesserunt, placuit nullum communione vacare. *Exc. 12. Nicæna syn.*
cum debere dimitti, sed pro eo quod honoravit pœnitentiam, oblatio illius recipiatur.

Canonem 13. hic prætermisimus. ne 15. & 17. ex concilio Nicæno otiosè repetere videremur.

Canon 14. est à nobis sublatuS, cum in Nicæna synodo 18. loco idem relatus sit.

Ca. 15. ne diaconus coram presbyteros sedeat.

In secretario diaconos inter presbyteros sedere non liceat, vel corpus Christi præsentè presbytero tradere non præsumant. Quod si fecerint, ab officio diaconatus abscedant. *Exc. 14. eiusdem.*

Ca. 16. Ut Photiniani & Paulianista baptizentur.

Photinianos siue Paulianistas secundum patrum statuta baptizari oportet.

Ca. 17. Ut hæretici baptizati recipiantur.

Bonafiatos autem ex eodem errore venientes (quos sicut Arrianos baptizari in trinitate manifestum est) dum interrogati fidem nostram ex toto corde cōfessi fuerint, cum chrismate & manus impositione in ecclesia recipi sufficit.

Ca. 18. *Ut Merropolitani arbitrio**synodus congregetur.*

Ad Arelatensis episcopi arbitrium synodus congreganda (ad quam urbem ex omnibus mundi partibus, præcipuè Gallicanis, sub sancti Martini tempore legimus celebratum fuisse concilium, atque conuentum) si quis commonitus infirmitatis causa defuerit, personam vice sua dirigat.

Ca. 19. *Ne episcopi discedant ante peractam synodum.*

Si quis autem adesse neglexerit, aut cœtum fratrum antequam dissoluatur concilium, crediderit descendendum, alienum se à fratrum communione cognoscat, nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.

Ca. 20. *De aurigis fidelibus.*

Vide supra, fol. 60.

De agitatores, siue theatricis, qui fideles sunt, placuit eos quandiu agunt, à communione separari.

Ca. 21. *Si post acceptam pœnitentiam quis nupserit.*

Pœnitentes quæ defuncto viro aliis nubere præsumperint, vel suspecta vel interdicta familiaritate se cum extraneo iunxerint, cum eodè ab ecclesiæ liminibus arceatur. Hoc etiâ de viro in pœnitentiâ posito placuit observari.

Ca. 22.

30 q. 4. Pœnitentiâ conjugatis non nisi ex consensu dandam.

Pœnitentiam.

Ca. 23. *De sacerdotibus qui idololatriam non eruerunt.*

Si in alicuius presbyterio infideles aut facu

las accenderint, aut arbores, fontes, vel saxa venerantur, si hæc eruere neglexerit, sacrilegij se esse reum cognoscat. Dominus autem, vel ordinator rei ipsius, si admonitus emendare noluerit, communione priuetur.

Ca. 24. De accusatoribus fratrum.

Eos qui falsa fratribus capitula obiecisse conuicti fuerint, placuit vsque ad exitum nō communicare, sicut magna synodus ante cōstituit, nisi digna satisfactione pœnituerint.

Ca. 25. De apostatis si non reuertuntur.

Hi qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad seculum redeunt, & postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt communionem penitus non accipiant.

Quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti, & quicumque ille sit, pœnitentiam secularem habitum non præsumas. Quod si præsumpserit, ab ecclesia alienus habeatur.

Can. 26.

De his quos clericatus ipsa vitæ gratia suggesterit, si fortè interrupta & duplicata matrimonia inciderint, non vltra subdiaconatum aliâve ecclesiasticas capiant dignitates. Quod si facti forsitan sunt, ab ecclesiastico remoueantur officio.

Can. 27.

Profectas viduas, si in cohabitando persisterint, cum raptoribus esse damnandas.

Can. 28.

Secundum constitutionē synodi Vasensis,

qui oblationem fidelium suppresserit, aut negauerit, ab ecclesia cui fraudem fecit, excludatur.

Can. 19.

Si quis episcopus suæ sententiæ non acquiescit, synodi legibus, audiendum.

Cap. 20. De episcopis suspensis.

Secundum instituta seniorum, si a communione sacerdotali fuerit autoritate suspensus episcopus, hunc non solum à clericorum, sed etiam à totius populi colloquio, atque conuiuio placuit excludi, donec respiciens ad sanitatem redire festinet.

Ca. 31. De his qui inter se odiis exardescunt.

Hi qui publicis inter se odiis exardescunt, ab ecclesiasticis conuentibus sunt remouendi, donec ad pacem recurrant.

Ca. 32. De expositis ante ecclesiam.

Si expositus ante ecclesiam cuiuscunque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam. Et si is qui collectus est, intra decem dies quæsitus agnitusque non fuerit, securus habeat quæ collegit. Sanè qui post prædictum tempus calumniator extiterit, ut homicida ecclesiastica districtione dānabitur, sicut patrum sanxit autoritas.

Can. 33. De puellis quæ se Deo vouerunt.

De puellis quæ se vouerunt Deo, & præclari nominis decore floruerunt, si post 25. annos ætatis ad terrenas nuptias sponte transierint, id custodiendum esse dicemus, ut cum his cum quibus se obligauerint cōmu-

munione priuentur, ita vt eis postulantibus, pœnitentia non negetur, cuius ponitentiæ communicatio multo tempore differatur.

Can. 34. De famulis se percutientibus.

Si quis famulorum cuiuslibet conditionis aut generis, quasi ad exacerbendam domini discretionem, se diabolico repletus furore percusserit, ipse tantum sanguinis sui reus erit, neque ad dominum sceleris alieni inuidia pertinebit.

Ca. 35. De ordinatione episcopi.

Placuit in ordinatione episcopi hunc ordinem custodiri, vt primo loco venalitate, vel ambitione submota, ab episcopis nec nominetur, de quibus clerici vel laici ciues erga vnum eligendi habeant potestatem.

Ca. 36. De secularibus hominibus.

Si quis secularium amore religionis, se ad quencunque sacerdotum crediderit consecrandum, ipse sibi eum quem erudiendi gratia suscepit, vindicabit.

Ca. 37. De honore synodi metropolitani.

Hoc etiam placuit custodiri, vt nihil contra magnam synodum Metropolitanam existimet vindicandum.

Finis concilium Arelatense secundum.

CONCILIUM CARTHAGIN. *Concilium carthagen. 1.*
 primum tempore Syluestri primi papæ celebratum. Est prouinciale, & diuersis prouinciis Africæ ad Carthaginem conuenerunt multi episcopi.

Ca.1. Ne baptismus reiteretur.

Gratus episcopus Carthaginensis, qui præsedebat in concilio, dixit: Ergo si vobis placet cōsideremus primūm titulum rebaptizationis. Vnde sanctitatem vestram postulo, vt mentis vestræ placita producat. Vniuersi episcopi dixerunt, Absit. Illicitas esse sancimus rebaptizationes, & satis esse alienum à sincera fide & catholica disciplina rebaptizari.

Ca.2. De martyrum sepulchris & honorificentia.

Martyrum dignitatem nemo prophanus infamet. At si quis ad iniuriam martyrum claritati eorum adiungat infamiam, placet eos, si laici sint, ad pœnitentiā redigi. Si autem sunt clerici, post communionem & post cognitionem honore priuari.

Ca.3. Quod non liceat clericis habitare cum fœminis.

Gratus episcopus dixit: Et illud præcipue, si videtur vestræ dilectioni, cauendum est, vt pastoris cura, quantum debet & potest regularis prouidentia præmoneat, vt nullis liceat ab affectu abstinentibus carnali, apud extraneas pariter commorari. Occasiones enim amputandæ sunt peccatorum, & tollendæ omnes suspiciones quibus subtilitas diaboli sub prætextu charitatis & dilectionis incautas animas vel ignaras irretire consuevit. Nullus igitur nullæque sanctimonie & virginitati deseruiens, propter blasphemiam ecclesie si vobis placet, in vna domo cum extraneis penitus commorari debet. Vni-

uersi dixerunt: Qui nolūt nubere, & pudicitiz meliorem eligunt partem, hec vitare debent, & non solum habitare simul, sed nec habere ad se aliquem accessum. Hoc ergo & lex iubet, & sanctitas vestra commedat, vt in singulis conciliis statutum est. Gratus episcopus dixit: Ergo persuasio interdū prudentes solet arcere à peccatis, dum imprudentes debet meatus huiusmodi constringere, si sanam concilium respuunt, & salutarem mandatum. Si ergo laici sunt post communionem: si contempserint, à communionem separentur. Vniuersi dixerunt: Placet.

Ca. 4. Vt cum viduis non commorentur.

Gratus episcopus dixit: Etsi infuita sunt quæ lege præscripta, proficientia sunt disciplina, & vnusquisque nostrum tractatu assiduo, & commonitione frequenti, per singulas quasque species proficientes ad disciplinam poterit populos inuitare, tamen aliqua ex eis propter blphemias suggerenda sunt à nobis, & in concilio statuenda. Si viderut vobis, pari sententia teneantur etiam hi qui cum viduis commorantur, & nulla secum germanitate coniuncti sunt. Vniuersi dixerunt. Iuxta viduos & viduas eadem lex maneat & sententia.

Ca. 5. Ne clerici ordinentur in ecclesia alterius.

Priuatus episcopus Vegesilitanus dixit: Suggesto sanctitati vestræ, vt statuatis non licere clericum alienum ab aliquo suscipi sine litteris episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum vsurpare sibi de plebe aliena, vt cura

ordinet sine conscientia eius episcopi de eius plebe est. Gratus episcopus dixit: Hęc obseruantia pacem custodit. Nam & nemini in sanctissimo concilio Sardineriensi statutum, vt nemo alterius plebis hominem vsurpet. Sed si fortè erit necessarius, petat à collega suo, & per consensum habeat.

Ca. 6. Vt clerici actus secularium non suscipiant.

- II. 9. 3. Nicasius episcopus Culustranus dixit: Credo placere suggestionem meam sanctitati vestrę, & displicere, vobis, vt qui seruiunt Deo & annexi sunt clero, non accedant ad actus seu administrationem vel procuracionem domorum. Gratus episcopus dixit: Et Apostolorum statuta sunt, quę dicunt, Nemo militans Deo, ingerit se negotiis secularibus. Proinde aut clerici sint sine actionibus domorum, aut actores sine officio clericorum. Vniuersi dixerunt: Hoc obseruemus.

Ca. 7. Vt clerici in ecclesia aliena non cōmunicent sine literis sui episcopi.

Casianus Vulsensis episcopus dixit: Statuat grauitas vestra vt vnusquisque clericus vel laicus non communicet in aliena plebe sine literis episcopi sui. Gratus episcopus dixit: Nisi hoc obseruatum fuerit, communicatio fiet fortè passim. Nam si cum literis receptus fuerit, & concordia inter episcopos seruetur, & nemo subtilis alterius communionem, ad alterum latenter accedit. Vniuersi dixerunt: Omnibus prouides, & clero & laicis consulis.

**Ca. 8. Ne clerici ordinentur im-
plicati negotiis alienis.**

Magnus episcopus Astiagensis dixit: Quid dilectioni vestrae videtur? procuratores & actores, etiam per se tutores pupillorum si debeant ordinari? Gratus episcopus dixit, Si post deposita vniuersa & reddita ratiocinia, actus vite ipsorum fuerint probari in omnibus, debent & cum laude cleri, si postulat fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur. Vniuersi dixerunt: Recte omnia statuit sanctitas tua, ideoque ita est, & nostra ista quoque sententia.

**Ca. 9. Ut laici clericos actores non
constituant,**

Metus. Caunensis episcopus dixit: Recte statutum est ut obnoxij, alienis negotiis non ordinentur. Tamen dimissi & gratias referre debent, & a clericorum iniuria temperare. Et ipsis non liceat clericos nostros eligere apothecarios, vel ratiocinatores. Gratus episcopus dixit: Nulli dubium est, quod omnes vel domini vel procuratores, vel quicunque præsunt, cum audierint saluberrima instituta concilii, & sibi esse constitutum, nec impeditum, propriam debebunt temperare iniuriam in clericis nostris, Quod si iniuria constitutionis imperatoria clericos inquietandos putauerint, si defensio ecclesiastica nos non deridet, pudor publicus vindicabitur. Vniuersi dixerunt. Saluberrime provisiones debuerunt a tanto concedi concilio.

S V M M A

Ca. 10. *Ne episcopus alterius episcopi plebes vel fines vsurpet.*

Felix episcopus Baianensis dixit: Nullus debet collegæ suo facere iniuriam. Multi enim transcendunt sua, & vsurpât aliena ipsius iniuriis.

1. Tim. 6. Gratus episcopus dixit: Avaritiæ cupiditatem, radicem omnium malorum esse, nemo est qui dubitet. Proinde inhibendum est, ne qui alienos fines vsurpet, aut transcendat episcopum collegam suum, aut vsurpet alterius plebes, sine eius petitu: quia inde cetera mala omnia generantur. Vniuersi dixerunt: Placet, placet.

Canon. 11. *De numero iudicantium presbyterorum.*

11. q. 7. Si qui tumidus vel contumeliosus extiterit in maiorem natu, vel aliquam causam habuerit, à tribus vicinis episcopis, & diaconus est, arguatur: si presbyter, à sex: si episcopus à duodecim cōsacerdotibus audiat. Vniuersi dixerunt episcopi: Comptus debet cōtumaciæ & superbiæ in omnibus frāgi, causa verò pro personis à statuto numero audiatur.

Canon. 12.

Optantius Episcopus circuibat & vsurpabat populos Antigoni episcopi vicini, componitur hæc lis per synodum.

Canon 13. est in secundo Arelatenſi. 14. & in primo. 12.

In 14. Canone cōmédatur observatio cōstitutionū huius cōcilij, & subscribūt episcopi.

Finis concilij Carthaginensis primi.

Decreta Marci papa.

Marcus natione Romanus, sedit annos 2. *an. d. 336*
 menses. 8. dies 21. temporibus Constantini *Marcus*
 Junioris. Quæ sub illo acta sunt, habes histo. *pont. 33.*
 trip. lib. 4. c. 1. Papa 33. Sub Petro.

Hic misit ad Athanasium & episcopos *Hic sym-*
 Aegypti 70. canones Nicæni concilij, fideliter *bolum in-*
 transcriptos exemplaribus quæ Syluester *scripsit.*
 Papa reliquerat Romæ, nunc non extant ni-
 si 20. canones. Bona pars horum vinginti est
 in concilio Arelatensi. 2. & aliqui illorū 70.
 (quos nunc non habemus) sunt in prædicto
 concilio.

Decreta Iulij papa.

Iulius primus papa, natione Romanus,
 sedit annos 15. de quo habes hist, tripart. lib.
 4. cap. 4. & infra. Extat epistola eius incre- *Iulius. 1.*
 patoria ad episcopos Orientales pro causa *Pō. 24.*
 Athanasij episcopi Alexandrini, lectione di- *Tempore*
 gna. 34. Papa sub Petro. *huius Ar-*
 rianæ hæ- *resis inua-*

Sub eodem Iulio celebrata est synodus *luit.*
 Romana, in qua conuenerunt 116. Episcopi *Romana*
 contra Arrium & eius discipulos, quem *synodus*
 damnarunt cum suis dogmatibus, præside- *sub Iulio*
 te Iulio, confirmantes acta in synodo Ni- *Pont.*
 cæna. De hac synodo nihil præterea habet-
 ur.

Sub eodem celebrata est synodus Coloni- *Sub eodē*
 sis contra Fufraram blaphemum, & hæreti- *colō. syn.*
 cum, qui Christum negabat Deum. Damna-
 tus est; & priuatus episcopatu.

Conciliū
Antio-
chenum.

A N T I O C H E N V M
 Concilium.

S V M M A

Regulæ Antiocheni concilij expo-
sitæ apud Antiochiam.

Sancta & pacatissima synodus in vnum congregata, his qui per singulas prouincias sunt vnanimis sanctis, & confacerdotibus in Domino salutê, Gratia & veritas Iesu Christi domini & saluatoris nostri sanctâ & Antiochenâ ecclesiam visitans, & in vnum cōnectens per concordiam pacatissimi spiritus, multa quidem & alia perfecit, in omnibus autem suggerete sancto & pacifico spiritu, etiam hoc perfecit, vt quæ visa sunt rectè constitui, cum plurima cōsideratione & iudicio vnâ cum omnibus nobis Antiochiâ ex diuersis prouinciis in vnum collectis episcopis, in vestram notitiâ deferantur. Credimus autem gratiæ domini, & spiritui sancto pacis, quod & ipsi conspirabitis nobis, tanquam in vnâ fuissetis virtutem, & nobiscum orationibus adnitentes, magis autem muniti, & in spiritu sancto præsente iisdem ipsis quæ definita sunt consentientes, & ea quæ visa sunt recta roborantes, cum consensu sancti spiritus consignabitis. Sunt autem præfiniti canones ecclesiastici hi qui infra sunt scripti.

Canon primus.

Non licere Pascha diuerso tempore facere, nec cum Iudæis celebrare, sicut in Nicæno concilio statum est.

Canon. 2. Non licere cum excommunicatis communicare.

Omnes qui ingrediuntur ecclesiam Dei, & scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam in-
termissione.

temperantia se à perceptione sanctæ communionis auertunt, hi de ecclesia remoueat, quandiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur. Cum excommunicatis autem non licere communicare, nec cum his qui per domos conueniunt, deuitantes orationes ecclesiæ, simul orandum est. Ab alia quoque ecclesia non suscipiendum, qui in alia minimè congregatur. Si quis autem de episcopis aut presbyteris, vel diaconis, seu quilibet ex clero deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste priuetur communione, tanquam qui regulam confundat ecclesiæ.

Ca. 3. Non debere clericum ad ecclesiam migrantem ibi persequerare.

Si quis presbyter aut diaconus, aut omnino quilibet ex clero parochiam propriam desertens, ad aliam properauerit, vel omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari, ulterius ibidem non ministret, maximè si vocanti suo episcopo, & regredi ad propriam parochiam commoventi, obedire contempserit. Quod si in hac indiscipline perdurat, à ministerio modis omnibus remoueat, ita ut nequâquam locum restitutionis inueniat. Si verò pro hac causa damnatum alter episcopus suscipiat, hic etiam à communi coerceatur synodo, velut qui ecclesiastica constituta dissoluat.

7. g. r.

Siquis presbyter

*Ca. 4. Non licere episcopo vel clerico,
si exautorizatus fuerit,
ministrare.*

*11. 9. 4. Si quis episcopus damnatus à synodo, vel
Siquis. epi presbyter aut diaconus à suo episcopo, ausi
scopus. fuerint aliquid de ministerio sacro contingere
sive episcopus iuxta præcedentem consuetudinem, sive presbyter, aut diaconus,
nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactoris,
sed communicantes ei omnes abici de ecclesia, & maximè si postea quàm didicerit
aduersum memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerit.*

*Canon. 5. Ne clerici contempto episcopo
seorsum se colligant.*

Si quis presbyter aut diaconus episcopum proprium contemnens, se ab ecclesia sequestrauit, & seorsum colligens altare constituit, & commonenti episcopo non acquieuerit, nec consentire vel obedire voluerit semel & iterum conuocanti, hic damnetur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quòd si ecclesiam còturbare & sollicitare persistat, tanquam seditiosus per potestates exteras opprimatur.

Canon. 6. De excommunicatis.

*11. 9. 3. Siquis à proprio episcopo communione
Si quis à priuatus est, non ante suscipiatur ab aliis quàm
proprio. suo reconcilietur episcopo, aut certe ad synodum quæ congregatur, occurrens pro se
satisfaciat, & persuadens concilio, sententiam*

suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos & presbyteros & diaconos, omnesque qui sub regula esse monstrantur.

Canon. 7. De peregrinis.

Nullus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitiis suscipiatur epistolis.

Dist. 71. Nullus absque.

Canon. 8. Ut epistole à solo fiant.

Corepiscopo.

Presbyteri qui sunt in agris, canonicas epistolas dare non possunt ad solos tantum vicinos episcopos literas destinabunt. Corepiscopi autem qui sunt irreprehensibiles, dare possunt pacificas, id est, generales epistolas.

6. 9. 3. Per singulas.

Can. 9. De Metropolitanis episcopis.

Per singulas regiones episcopos conuenit nosse Metropolitanum episcopum, sollicitudine totius prouinciæ gerere. Propter quod ad Metropolitim omnes undique qui negotia videntur habere, concurrant. Vnde placuit eum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum cæteros episcopos agere, secundum antiquam à patribus nostris regulam constitutâ, nisi ea tantum quæ ad suam diocesim pertinent, possessionesque subiectas. Vnusquisque enim episcopus habeat suæ patriarchæ potestatem, ut regat iuxta reuerentiam singulis competentem, & prouidentiam gerat omnis possessionis quæ sub eius est potestate, ita ut presbyteros & diaconos ordinet, & singulis suo iudicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet per Antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus sine cæterorum gerat consilio sacerdotum.

lz. ij.

iudicetur, & contingat de eo comprouinciales episcopos disfidere, cū iudicatus ab aliis innocens creditur, reus ab aliis æstimatur: pro totius huius ambiguitatis absolutione sancta synodo placuit vt Metropolitanus episcopus à vicina prouincia iudices alios cōtrouersiam tollant, vt per eos simul & per comprouinciales episcopos, quod iustū fuerit approbetur.

Canon. 15. De quibus vt supra.

6. q. 4. Si quis episcopus de certis criminibus accusatus, condemnetur ab omnibus episcopis eiusdem prouinciæ, cunctisque consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullo modo iudicari, sed firmam concordantiam episcoporum prouinciæ manere sententiam.

Ca. 61. De episcopis vacantibus.

Di. 91. Si quis episcopus vacans in ecclesiam vacantem prosiliat, sedemque peruadat absque integro perfectoque concilio, hic abiiciatur necesse est, & si cunctus populus quem diripuit, cum habere delegerit. Perfectum verò concilium illud est, vbi interfuerit Metropolitanus antistes.

Canon. De episcopis qui cum ad episcopatum conuocatur, euitant.

Di. 92. Si quis episcopus per manus impositionem episcopatū acceperit, & præesse populo constitutus, ministerium subire neglexerit, nec acquieuerit ire ad ecclesiā sibi commissam, hunc oportet communione priuari, donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiusdem prouinciæ synodus sacerdotum.

Ca. 18. *De eisdem quibus supra.* d. 62. Si

Si quis episcopus ordinatus ad parochiam quis Epi:
minimè cui est electus, accesserit, non suo vi- scopus or-
tio, sed quòd eum aut populus vetet, aut pro- dinatus.
pter aliam causam non tamen eius vitio per-
petratà, hic & honoris sit & ministerij par-
ticipes, dummodo nil molestus ecclesiæ re-
bus existat, vbi ministrare cognoscitur. Què
etiam obseruare conueniet quicquid syno-
dus perfecta prouinciæ, quod visum fuerit, in
dicando decreuerit.

Ca. 19. *Non licere episcopum ordinari sine
consilio Metropolitan.*

Episcopus præter synodum, & præsentiam d. 65. Epi
Metropolitani, nullatenus ordinetur. scopus non

Ca. 20. *Vt bis in anno synodus celebretur.* est.
Propter utilitates ecclesiasticas, & absolu-
tiones earum rerum quæ dubitationem con- d. 18. pro-
trouersiamque recipiunt, optimè placuit ut pter
per singulas quasque prouincias episcopo-
rum concilia bis quotannis celebrentur.

Ca. 21. *Ne episcopus de vna parochia
in aliam transeat.*

Episcopus ab alia parochia nequaquam mi- 7. q. x. epi
grer ad aliam, nec sponte sua prorsus infiliès scopus.
nec vi coactus à populis, nec ab episcopis ne-
cessitate compulsus, maneat autem in eccle-
sia quàm primitus à Deo sortitus est, nec in-
de transmigret secundum pristinum de hac
re terminum constitutum.

Ca. 22. *Episcopum non debere in alienam
irruere ciuitatem.* 9. q. 2. e-
Episcopus alienam ciuitatem quæ non est piscopus
illi subiecta, non adeat, nec ad possessionem nō liceat.

accedat quæ ad eum non pertinet, super ordinatione cuiusquam, nec constituat presbyteros au diaconos alteri subiectos episcopo, nisi fortè cum consilio & voluntate regionis episcopi . Si quis autem tale aliquid facere tentauerit, irrita sit eius ordinatio, & ipse coerceretur à synodo . Nam si ordinare non poterit, nulla tenus iudicabit.

Ca. 23. Episcopo non licere successorē sibi constituere.

8. q. 1. *episcopo non liceat.* Episcopo non licere pro se alterum successorē sibi constituere, licet ad exitum vitæ perueniat. Quod si tale aliquid factum fuerit, irritum esse huiusmodi est constitutum. Episcopo non licet successorē sibi constituere. Seruetur autem ius ecclesiasticum id continens oportere non aliter fieri, nisi cum synodo & iudicio episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum qui dignus extiterit, promouere.

Ca. 24. De rebus ad ecclesiam pertinentibus.

9. q. 1. *Quæcumque res.* Quæ sunt ecclesiæ, sub omni sollicitudine & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat iudicatque, seruentur, quæ etiā dispensanda sunt iudicio & potestate pontificis cui commissus est populus, & animæ quæ in ecclesia congregantur. Manifesta verò sint quæ pertinere videtur ad ecclesiam, cum notitia presbyterorum & diaconorum qui circa ipsum sunt, ita ut agnoscat, nec ignorent quæ sint ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat: ut si contigerit episcopum migrare de seculo, certis existentibus rebus quæ sunt ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant, nec quæ propria probantur episcopi, sub

occasione rerum peruadantur ecclesiæ. Iustum namque & acceptum est coram Deo & hominibus, ut sua episcopus quibus voluerit, delinquat: & quæ ecclesiæ sunt, eidem conferuentur ecclesiæ, ut nec ecclesia aliquod patiat incommodum, nec episcopus sub occasione proscribatur ecclesiæ, & in causas incidant qui ad eam pertinent, & ipse post obitum maledictionibus ingrauetur.

Ca. 25. Ut episcopus dispensandi res ecclesiasticas habeat potestatem.

Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reuerentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamē indiget, tam in suis quàm in fratrum qui ab eo suscipiuntur, necessariis vñsibus profuturis, ita ut in nullo qualibet occasione fraudetur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem: Habentes victum & regumentum, his contenti simus. Quod si contentus istis minimè fuerit, conuertat autem res ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius commoda, vel agrorum fructus non cum presbyterorum conscientia, diaconorumque pertrahet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiisque cōmitrat, ut per huiusmodi personas occultè cæteræ lædantur ecclesiæ, synodo prouincię pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri qui cum ipso sunt, quod ea quæ pertineat ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibi met usurpēt, ita ut ex hoc affligatur

12. q. episcopus ecclesiasticarum rerum.

1. Ti. 6.

*Subscri-
ptio episco-
porum.* quidem pauperes, criminationi verò & blas-
phemiis tam sermo prædicationis, quàm hi
qui dispensant, taliter exponantur, & hoc
oportet corrigi, sancta synodo id quod con-
deceret approbante. Et subscripserunt. 30. epi-
scopi qui in eodem concilio conuenerunt.
De hac synodo legitur in decretis d. 16. c.
Sexta synodus.

Finis concilij Antiocheni.

*Concilium
Sardicense* Probatum est concilium Antiochenum in
sexta synodo generali Constantinopoli in
Trullo celebrata, vt ex secundo canone editio-
nis Græcæ constat, & per Dionysium papam, vt
patet per Euseb. 7. c. 24. & 25. in hist. eccle.
CONCILIUM SARDICENSE
se, sub Iulio primo papa, de cuius origine &
causa qua congregaretur, habes in historia
tripertita, lib. 4. c. 21.

Gongregatum est præcepto Constantij im-
peratoris, vt Athanasius ad suam rediret ec-
clesiam à qua expulsus fuerat per hæreticos
episcopos Arrianos. Conuenerunt in eo con-
cilio Orientales & Occidentales episcopi.
Occidentales circiter 300. Orientales verò
76. Qui tamen continuo discedentes à con-
cilio seorsum facere concilium aliud in quo
statuerunt dogmata Arrij, vt habes in histo-
ria prædicta. Causa discessus fuit, quia dixe-
runt se nolle ad verba procedere, nisi prius à
concilio submouerentur Pauli & Athanasij
defensores: quod occidentales passi non sunt.
Cui concilio affuit Osius episcopus Cordu-
bensis, qui & affuit in concilio Nicæno. Ce-
lebratum est anno 11. ab obitu Constantij
patris duorum Augustorum, Constantis &

Constantij, vt habes lib. 4. Ecclesiæ historiæ
tripert. cap. 23.

*Ca. 1. De episcopis qui ciuitates
mutauerint.*

*d. 8. Ma-
la consue-
tudo.*

Osus episcopus dixit: Nō minus mala cō-
suetudo, quā pernicioſa corruptela, fundi-
tus eradicanda est, ne cui liceat episcopo de
sua ciuitate ad aliam transire ciuitatem. Ma-
nifesta est enim causa qua hoc facere rētant,
cū nullus in hac re inuentus sit episcopus,
qui de maiori ciuitate ad minorem transi-
ret. Vnde apparet auaritiæ ardore eos in-
flammati, & ambitioni seruire, & vt domi-
nationem agant. Si omnibus placer, huius-
modi perniciēs sœuius & austerius vindice-
tur, vt nec laicam communionem habeat
qui talis est. Responderunt vniuersi: Placet.

*Prohibe-
tur muta-
tio episco-
porum de
vna ad al-
liam eccle-
siam.*

Ca. 2. De eisdem episcopis.

Osus episcopus dixit, Etiam si talis ali-
quis extiterit temerarius, vt sortassis talem
excusationem afferens assēderet, quod à po-
pulis literas acceperit, cū manifestum sit
potuisse plures præmio & mercede corrup-
pi eos qui synceram fidem non habent, vt
clamarent in ecclesia, & ipsi petere vider-
entur episcopum. Omnino has fraudes dam-
nandas esse arbitrata vt nec laicam in fi-
ne communionem talis accipiat. Si verò
omnibus placet, Statuite. Synodus respōdit:
Placet.

Ca. 3. De episcopo adiudicato.

Osus episcopus dixit: Illud quoque ne-

cessario adiiciendum est, vt episcopi de sua prouincia ad aliam prouinciā in qua non sunt episcopi non transeant, nisi forte à fratribus suis inuitati, ne videamur ianuā claudere charitatis. Quòd si in aliqua prouincia aliquis episcopus contra fratrem suum episcopum litem habuerit, vnus de duobus ex alia prouincia aduocet episcopum cognitorem. Quod si aliquis episcopus iudicatus fuerit in alia causa, & putat se bonā causam habere, vt iterum cōcilium renouetur, si vobis placet, sancti Petri apostoli memoriam honoremus, vt scribatur ab his qui causam examinarunt, Iulio Romano episcopo: & si iudicauerit renouendum esse iudicium, renouetur & det iudices. Si autem probauerit talem causam esse, vt non refricentur ea quæ acta sunt, quæ decreuit confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit, Placet.

*Causæ episcoporum de
ferēda ad
episcopū
Romanū.*

Ca. 4. de episcopis depositis.

Gaudēcius episcopus dixit: Addendum, si placet, huic sententiæ, quam plenam sanctitate protulisti, vt cum aliquis episcopus depositus fuerit eorum episcoporum iudicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamauerit agendum sibi negotium in vrbe Roma, aliter episcopus in eius cathedra, post appellationem eius qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio episcopi Romani determinata.

D. 65.
c. fin.

Ca. 5. Quando quis debeat à vicinis
prouincia episcopis ordinari.
Osius episcopus dixit: Si contigerit in vna

prouincia in qua plurimi fuerint episcopi, vnum fortè remanere episcopum, ille verò per negligetiam noluerit ordinare episcopum, & populi conuenerint, episcopi vicinæ prouinciæ debent illum prius conuenire episcopum qui in ea prouincia moratur, & ostendere quòd populi perant sibi rectorem, & hoc iustum esse vt & ipse veniat, & cum ipso ordinet episcopum. Quòd si conuentus literis tacuerit & dissimulauerit, nihilque rescripterit, satisfaciendum esse populis, vt veniat ex vicina prouincia episcopi, & ordinent episcopum.

Ca. 6. De non ordinandis episcopis per vicos.

Licentia verò dàda non est ordinandi episcopum aut in vico aliquo, aut in modica ciuitate, cui sufficit vnus presbyter, quia non est necesse ibi episcopum fieri, ne vilescat nomen episcopi & authoritas. Non debent illi ex alia prouincia inuitati facere episcopum, nisi aut in his ciuitatibus quæ episcopos habuerunt, aut si qua talis aut tam populosa est ciuitas, quæ meretur habere episcopum. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit, Placet.

Ca. 7. De episcopis accusatis.

Osus episcopus dixit: Placuit autem vt si episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint, si appellauerit qui deiectus est, & confugerit ad episcopum Romanæ ecclesiæ, & voluerit se audiri, si iustum putauerit vt renouetur iudicium vel discussionis examen, scribere his episcopis dignetur. II. q. 9. Si quis episcopus.

tur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligēter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat: erit in potestate episcopi, quid velit & quid xstinet. Et si decreuerit mittendos esse qui præsentes cum episcopis iudicent, habentes ei auctoritatem à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit episcopos sufficere vt negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio iudicauerit.

Ca. 8. Vt episcopi passim ad comitatum non pergant.

Offus episcopus dixit: Importunitates & nimia frequentia & iniustæ petitiones fecerunt nos nō tantam habere vel gratiam vel fiduciam, dum quidam non cessant ad comitatum ire episcopi, & maximè Aphri, qui (sicuti cognouimus) sanctissimi fratris & coepiscopi nostri Grati salutaria cōsilia spectant atque contemnunt, vt non solum ad comitatum multas & diuersas ecclesiæ non profuturas proferant causas, vt fieri solet, aut oportet, vt aut pauperibus, bus, aut viduis, aut pupillis subueniatur, sed & dignitates seculares & administrationes quibusdam postulant. Hæc itaque prauitas olim non solum murmuraciones, sed & scandala excitat. Honestum est autem vt episcopi intercessionem his præstent, qui iniqua vt opprimitur aut si vidua affligatur, aut pupillus expolietur: si tamen isthæc nomina.

lustam habeant causam, aut petitionem. Si vobis ergo fratres charissimi placet, decerni te ne episcopi ad comitatum accedant, nisi fortè hi qui religiosi imperatoris literis, vel inuitati vel vocati fuerint. Sed quoniã sæpe contingit, vt ad misericordiam ecclesiæ con- fugiant qui iniuriam patiuntur, aut qui pec- cantes in exilio vel insulis damnantur, auc- tere quancunque sententiam suscipiunt, subueniendum est his, & sine dubitatione pe- tendo indulgencia. Hoc ergo decernite, si vo- bis placet. Vniuersi dixerunt: Placet, & con- stituatur.

*Ca. 9. De diaconis ad comitatum
dirigendis.*

Osus episcopus dixit: Hoc quoque prou- dentia vestra tractare debet, qui decreuistis ne episcoporum improbitas nitatur, vt ad comitatum pergant. Quicunque ergo quales superius memorauimus preces habuerint vel acceperint, per diaconum suum mittant, quia persona ministri inuidiosa non est, & quæ impetrauerit, celerius poterit referre. Et hoc consequens esse videtur, vt de qualibet prouincia episcopi ad eum fratrem & coepi- scopum nostrum preces mittant, qui in me- tropoli consistit, vt ille & diaconum eius, & supplicationes destinet tribuens commen- daticias epistolas pari ratione ad fratres & coepiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus & vrbibus morantur in qui- bus Felix & beatus Augustus rempublicam gubernât. Si verò habeat episcopus ami- cos in palatio qui cupit aliquid, quod tamen

honestum est imperare, non prohibetur per
diaconum suum rogare, ac significare his
quos scit benignam intercessionem sibi ab-
senti posse præstare.

*Ca. 10. Quòd sit eundum ad comita-
tum pro pupillis & viduis.*

Si verò Romam venerint (sicut dictum est)
sanctissimo fratri & coepisco nostro Ro-
manæ ecclesiæ preces quas habent tradant,
ut & ipse prius examinet, si honestæ & iu-
stæ sunt, & præstet diligentiam atque solici-
tudinem ut ad comitatum perferantur.
Vniuersi dixerunt placere sibi, & honestum
esse consilium.

Alipius episcopus dixit: Si propter pupil-
los & viduas, vel laborantes, qui causas non
iniquas habent, susceperint peregrinationis
incommoda, habebunt aliquid rationis. Nunc
verò cum ea postulent, præcipue quæ sine
inuidia hominum, & sine reprehensione esse
non possunt, non necesse est ire ad comitatu.

*Ca. 11. Quòd episcopi euntes ad co-
mitatum sollicitè discentiant.*

Gaudentius episcopus dixit: Ea quæ salu-
briter præmonuistis conuenientia & æsti-
matione omnium & Deo placitura & ho-
minibus, tenere hanc firmitatem possunt, si
metus huic sententiæ coniungatur. Scimus
enim & ipsi sæpissime propter paucorum
impudentiam religiosum sacerdotale nomē
fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra
omnium sententiam nissus, voluerit ambitio-
ni magis placere quam Deo, is debet scire
causis redditus, honorem dignitatēque se
amissu-

amissurum. Quod ita demum compleri poterit, si unusquisque nostrum qui in Canall constitutus est, cum progredientem episcopum viderit inquirat transitum eius, causas vi deat, quo cédat agnoscat, & siquidem eum inuenerit ire ad comitatū, requirat & illud quod superius comprehensum est, ne fortè inuitatus est, vt ei facultas eundi permittatur. Si verò (vt superius memorauit sanctitas vestra) propter desideria & ambitiones ad comitatum pergat, neque literis eius scribatur, neque in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium sententia confirmari debet. Vniuersi dixerunt hoc honestum esse, & placere sibi hanc constitutionem.

Osus episcopus dixit: Sed & moderatio necessaria est dilectissimi fratres, ne adhuc aliqui nescientes quid decretum sit in synodo, subito veniant ad ciuitates eas quæ in Canali sunt. Debet ergo episcopus ciuitatis ipsius admonere eum & instruere, & ex eo loco diaconum suum mittat. Admonitus ipse tamen redeat in parochiam suam.

Ca. 13. Vt ne ex laico quilibet episcopus ordinetur.

Osus episcopus dixit: Et hoc necessarium d. 61. O arbitror, vt diligentissimè tractetis, si fortè *sius epi-* aut diues aut scholasticus de foro aut ex administratore episcopus fuerit postulatus, vt *scopus.* non prius ordinetur nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi aut presbyteri fuerit perfunctus, & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmē episcopatus. Potest enim per has promotiones quæ habet

hunt utique prolixum tempus probari qua fide sit, quâue modestia, qua grauitate & verecundia. & si dignus fuerit probatus, diuino sacerdotio illustretur, quia conueniens non est, nec ratio vel disciplina patitur, ut temerè & leuiter ordinetur aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est, maximè cum & magister gentium beatus

1. Tim. 3. Apostolus ne hoc fieret denunciasset & prohibuisse videatur, sed hi quorum per lōgum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Vniuersi dixerunt placere sibi hæc.

Ca. 14. *Vt episcopus in aliena prouincia non immoretur.*

A Osius episcopus dixit: Et hoc quoque statuere debetis, ut episcopus si ex alia ciuitate cum venerit ad aliam ciuitatem, vel ex prouincia sua ad aliam prouinciam, & ambitioni magis quàm deuotioni seruans, voluerit in aliena ciuitate multo tēpore residere (forte enim euenit episcopum loci non esse tam instructum neque tam doctum) is verò qui aduenit, incipiat contemnuere eum, & frequenter facere sermonem ut dehonestet & deformet illius personam, ita ut ex hac occasione non dubitet relinquere adsigna tam sibi ecclesiam, & transeat ad alienam. Definire ergo tempus, quia & non recipi episcopum inhumanum est, & si diutius resideat, perniciosum est, hoc ergo ne fiat prouidendum est. Memini autem superiore concilio fratres nostros constituisse, ut si quis laicus in ea in qua cōmoratur ciuitate, tres

De residentia episcoporum in sua ecclesia.

dominicos dies, id est per tres septimanas non celebrasset conuentum, communionē priuaretur. Si ergo hæc circa laicos constituta sunt, multo magis episcopo, nec licet nec decet, si nulla sit tam grauis necessitas quæ detineat, vt amplius superscripto tempore absens sit ab ecclesia sua. Vniuersi dixerunt placere sibi.

*Can. 15. Quòd non liceat episcopo
à sua ecclesia plus tribus heb-
domadis abesse.*

Osus episcopus dixit: Quia nihil præter-
mitti oportet, sunt quidam fratres & coepi-
scopi nostri qui nō eam ciuitatem possident
in qua videntur episcopi esse constituti, vel
certe quòd paruam rem illic habeant, alibi
autem idonea prædia habere cognoscuntur,
vel affectionem proximorum quibus indul-
geant, hætenus permitti eis oportet vt ac-
cedant ad possessiones suas, & disponant vel
ordinēt fructum laboris sui, vt post tres do-
minicos, id est post tres hebdomadas si mo-
rari necesse est, in suis potius fundis moren-
tur. Aut si est proxima ciuitas in qua est
presbyter, ne sine ecclesia videatur facere
diem dominicum, illuc accedat, vt neque
res eius domesticæ per absentiam eius detri-
mentum sustineant, & non frequenter ve-
niendo ad ciuitatem in qua episcopus mo-
ratur, in suspensionem iactantiæ & ambitio-
nis euadat. Vniuersi dixerunt placere sibi.

Can. 16. De clericorum excommunicatione.

Osus episcopus dixit: Hoc quoque omni-
bus placeat, vt siue diaconus siue presbyter,

sive quis clericorum ab episcopo suo communione fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit episcopum, & scierit ille ad quem confugit, eum ab episcopo suo fuisse abiectum, non oportere, ut ei communionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se conuocatis episcopis causas esse dicturum. Vniuersi dixerunt: Hoc statutum & pacem seruabit, & concordiam custodiet.

*Can. 17. De excommunicatis apud vicini-
cos episcopos audiendis.*

II. 7. 3. *Si forte.* Osius episcopus dixit: Quod me adhuc mouet, reticere non debeo. Si episcopus forte iracundus (quod esse non debet) citò & asperè commoueat aduersus presbyterum siue diaconum suum, & exterminare eum de ecclesia voluerit, prouidendum est ne innocens dānetur, aut perdat communionem. Et ideo habeat potestatis is qui abiectus est, ut episcopos finitimos interpellet, & causa eius audiatur ac diligentius tractetur, quia non oportet ei negare audienti rogantiam. Et ille episcopus qui aut iuste aut iniuste eum abiicit, patienter accipiat ut negotium discutiatur, ut vel probetur sententia eius à plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communione separatus, ante cognitionem nullus alius debet præsumere ut eum communioni societ. Hi vero qui conueniunt, ad audiendum, si viderint clericorum esse fastidium & superbiam, quia iam non decet ut episcopus iniuriā vel contumeliam patiatur, seuerioribus eos verbis castigent, ut obediant honesta præcipienti.

episcopo, qui sicut ille clericis syncerum exhibere debet amorem charitatis, ita quoque vicissim ministri infucata debent episcopo suo exhibere obsequia.

Ca. 18. De non sollicitandis clericis alienis.

Ianuarius episcopus dixit: Illud quoque statuatur sanctitas vestra, ut nulli episcopo liceat alterius episcopi ciuitatis ministrum ecclesiasticum sollicitare, & in suis parochiis ordinare. Vniuersi dixerunt: Placet, quia ex his contentioneibus solet nasci discordia, & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

Ca. 19. Non licere episcopo, alterius clericum in sua ecclesia ordinare.

Osius episcopus dixit: Et hoc vniuersi constitutum, ut quicumque ex alia parochia vobis licet alienum ministrum sine consensu episcopi ipsius & sine voluntate ordinare, non sit rata ordinatio eius. Quicumque autem hoc usurpauerit, à fratribus & cœpiscopis nostris & admoneri debet & corrigi.

Ca. 20. Ut extranei clerici apud Thessalonicam non tardent,

Ætius episcopus dixit. Nō ignoratis quantitas & qualis sit Thessalonicensium ciuitas. Sæpe ad eam veniunt ex aliis regionibus presbyteri & diaconi, & non sunt contenti breui tempore morari, & aut resident ibi, aut certe vix post longa spatia ad sua redire coguntur. Vniuersi dixerunt, Ea tempora quæ constituta sunt circa episcopos, & circa has personas, obseruari debent.

Ca. 21. De suscipiendis his qui perse-
cutionem patiantur.

Osus episcopus dixit, Suggestente fratre
 & coepiscopo nostro Olympio, etiam hoc
 placuit, ut si aliquis vim perpeffus est, & in-
 quē expulsus pro disciplina & catholica cō-
 fessione, vel pro defensione veritatis, effu-
 giens pericula, innocēs & deuotus ad aliam
 venerit ciuitatem, uō prohibeatur immora-
 ri, quandiu aut redire possit, aut iniuria eius
 remedium acceperit: quia durum est eū qui
 persecutionem patitur, non recipi. Etiam &
 larga beneuolentia & humanitas ei est ex-
 hibēda. Omnis synodus dixit: Vniuersa quę
 constituta sunt, catholica ecclesia in vniuer-
 so orbe diffusa custodiat. Et subscripserunt
 qui cōuenerant omnes episcopi diuersarum
 prouinciarum, nu. 127.

Est generale concilium ex vniuersis orbis
 prouinciis, receptum ab vniuersali ecclesia,
 ut patet d. 16. c. Quod dicitis, ex Nicolao Pa-
 pa, & in sexta synodo generali Constantino-
 poli in Trullo celebrata.

H I E R O S O L Y M I T A N V M.

Concilium Concilium sub eodem Iulio celebratum
Hierofo- est per Maximum episcopum, cum Athana-
lymitanū sius reuenteretur ad ecclesiam suam, literis
 Cōstantij imperatoris & Iulij Pontificis. In
 quo hoc tantum actum est, ut consensu om-
 nium episcoporum restitueretur Athanasius
 ad communionem & pristinam dignitatem.
Cōcilium Quę habentur fufius hist. triper. lib. 4. c. 34.
Syrmen. Paulō pōt iussit imperator Constantius,
 in Syrmio congregari cōcilium, in quo tra-

diderunt regulas fidei orthodoxas cōtra Arrium, in quibus interpretati sunt locum illum Genes. 19. Pluit dominus à domino, ut sit sensus, Non quòd ipse pater à semetipso plūere dicatur, sed pluit dominus filius à domino patre, De hoc cōcilio habetur hist. triper. li. 5. cap. 3. & c. Adfuit Osius episcopus Cordubēsis, ut refertur in historia prædicta.

FIDES SYRMIEN. CONC.

Credimus in vnum Deum patrem, omnipotentem, creatorem & factorem vniuersorum, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur. Et in vnigenitum eius filium, dominum nostrum Iesum Christum, qui ante omnia secula ex patre natus est, deum ex deo, lumen ex lumine per quē facta sunt omnia in cœlis & in terra, visibilia, & inuisibilia verbū existēs, & sapiētia, & lūmē verū & vita. Qui nouissimis diebus propter nos humanatus est ex sancta virgine, & crucifixus & mortuus, & sepultus. Et resurrexit à mortuis tertia die, & ascendit in cœlum, & sedet in dextera patris. Et venturus est in cōsummatione seculi iudicare viuos & mortuos, & reddere vnicuique secundum opera sua, cuius imperium sine fine existēs in secula permonet infinita. Erit enim sedēs in dextera patris, non solū in hoc seculo, sed etiam in futuro. Et in spiritum sanctū paracletum, id est consolatorem, quem promittens Apostolis post ascensionem ad cœlos esse mittendum, ut doceret & commemoraret eis vniuersa, trāsmissit. Per quem etiam sanctificauit animæ credentium in ea veraciter.

Mitt. 16.

Ioan. 14.

Eos autem qui dicunt ex non existentibus filium, aut ex altera essentia, & non ex dei, & quia erat tempus aut seculum quādo non erat alienos nouit sancta ecclesia. Rursus igitur dicimus.

Si quis patrem & filium duos deos dicit, anathema sit. 1

Et si quis deum Christum ante secula filiū dei, ministrantem patri ad creationem vniuersorum, non confiteatur, anathema sit. 2

Si quis ingentum, aut patrum eius ex Maria natum dicere præsumit, anathema sit. 3

Si quis secundum præsentiam ante Mariam dixerit filium esse, & non ante secula ex patre natum apud deū esse, & per ipsum omnia facta, anathema sit. 4

Si quis substantiam dei dilatarī aut contrahi dixerit, anathema sit. 5

Si quis dilatatam substantiam dei filium dixerit facere, aut dilationem eius substantiæ filium nominauerit, anathema sit. 6

Si quis affectiuum, aut prolatiuū verbum dixerit dei filium, anathema sit. 7

Apoc. 22 Si quis hominem solum dixerit filiū, qui ex Maria est, anathema sit. 8

Deut. 22 Si quis deum & hominem ex Maria dicēs, deū ingentū eūdē intelligit, anathema sit. 9

Et Esaiæ 4. & 41 Si quis illud quod scriptum est, Ego deus, primus, & ego postea, & præter me non est deus: cum ad destructionem idolorum & deorum non existentium dictum sit, ad destructionē magis vnigeniti ante secula dei, Iudacæ percipit, anathema sit. 10

Si quis audiēs, Verbum caro factū est, verbum in carnē mutacū putauerit, aut conuersionē

facta suscepisse carnem, anathema sit. 11

Si quis vnigenitum filium dei crucifixum audiens, corruptionem, aut passionem, aut conuersionem, aut mutationem, aut perem-
ptionem sustinuisse dicat, anathema sit. 12 *Gene. I.*

Si quis, quod scriptum est, Faciamus hominē, nō patrē ad filiū dicere, sed ipsum ad semetip-
sum asserit dixisse deum, anathema sit. 13 *Gene. 31.*

Si quis contrā Iacob non filium tanquam hominem luctatum esse, sed ingenuū deum
aut patrem eius dixerit, anathema sit. 14 *Gen. 19.*

Si quis illud quod scriptum est: Pluit domi-
nus à domino, non de patrē & filio percepe-
rit, sed ipsum à semetipso pluere dixerit, ana-
thema sit. Pluit enim dominus filius à domi-
no patrē. 15

Si quis audiens dominū patrem, aut filium dominum, & dominum patrem & filium, & dominus à domino dicens duos asseruerit deos, anathema sit. Non enim coaptamus fi-
lium patri, sed subditum nouimus. Neque e-
nim descendit in corpus sine voluntate pa-
tris, neque pluit à semetipso, sed à domino
authoritatem videlicet prebēte patrē. Neque
sedet à dextris à semetipso, sed audit dicente
patrē: Sede à dextris meis. 16 *Ibidem*
Psal. 109

Si quis patrem & filiū & spiritum sanctum
vnam personam dicit, anathema sit. 17

Si quis spiritum paraclerum dicēs, ingeni-
tum asserit deum, anathema sit. 18

Si quis sicuti docuit nos, non aliū dicit pa-
raclerum prāter filium, alē enim, & aliū pa-
raclerum mittet vobis pater, quem rogabo
ego: anathema sit. 19

Si quis spiritū dicit patrem patris, aut filii,

SUMMA. DECRET.

anathema sit.

10

Si quis consilio dei tanquam vnam creaturam factum asserit filiū dei, anathema sit.

21

Si quis patrem & filium & spiritum sanctum tres dicit deos, anathema sit.

22

Si quis nolēte patre natum filium dixerit, anathema sit. Non enim inuitus, & vim passus pater necessitate naturali, quasi nolens, genuit filium, sed ilico, vt voluit, etiam sine tēpore, & sine passione ex semetipso genuit eum.

23

Si quis ingentum, & sine principio dicit filium, tanquam duos sine principio, & duo ingenta dicens, & duos faciens deos, anathema sit.

Caput enim est & principium omnium filius. Caput autem Christi, deus. Sic enim ad vnum omnium principium quod est sine principio, per filium pē omnia referuntur.

24

Rursus autem subtiliter inspicientes Christianum sensum, dicimus.

Si quis Christum deum, filium dei ante secula, ministrantem patri ad omnem creationem non dixerit, sed ex quo ex Maria natus est, ex eo dicit filium, & Christum esse vocatum, & initium accepisse vt deus esset, anathema sit, sicut Samosatenus.

25

Decreta Liberij papa.

Liberius natione Romanus, tēporibus Constantii, filii Constantini magni, sedit annos 6, menses tres. Deportatur in exilium à Cōstantio, eò quòd nolisset hāresi Arrianæ cōsentire, & fuit in exilio annos tres. Sacerdotes congregantes concilium, ordinauerūt in locum eius episcopum Felicem presbyterum.

a.d. 354.

Liberius

papa. 36.

Et fecit cōcilium Felix, & inuenit duos pres-
 byteros consentientes Constantio Arriano,
 nomine Ursatium & Valentem, & damnauit
 eos in cōcilio 48. episcoporum. Post paucos
 autem dies zelo ducti Ursatius & Valens ro-
 gaerunt Constantiū, vt reuocaret Liberium
 de exilio. Qui rediens habitauit in cœmete-
 rio sanctæ Agnetis apud germanam Constā-
 tii Augusti. Reuocato Liberio Cōstantius fe-
 cit cōcilium cum hæreticis, & eiecit Felicem
 de episcopatu, qui erat catholicus. Qui Felix
 depositus habitauit in prædiolo suo via Por-
 tuensis, vbi & requieuit in pace. Et reuocauit
 Liberium. Ab eo die fuit persecutio maxima
 in clero, ita vt intra ecclesiam presbyteri &
 clerici plures necarentur, & martyrio coro-
 narentur. Ingressus autem Liberius in urbem
 Romam, consensus Cōstantino hæretico. Pro-
 pter hoc nonnulli putant hunc episcopum
 Romanum fuisse hæreticum, sed hoc leue ar-
 gumentum est, vt tali nota muratur Pontifex
 Christi. Primū ea historia quod seuerie
 cum Arrianis, à multis reuocatur in dubium.
 Secundò, in epistola ad Athanasium & epi-
 scopos Aegypti in Alexandrina synodo con-
 gregatos, iustificatur Arrianos, & gratulatur
 quod episcopi Aegyptiorum permaneant in
 fide synodi Nicænæ.

*Maxima
 persecutio
 in clero*

*Rationes
 pro Libe-
 rio quod
 non fuerit
 hæreticus*

Tertiò extat alia epistola vnicè catholica
 ad vniuersos episcopos, in qua cum eruditio-
 ne & pietate exhortatur, vt nullus propter
 persecutiones suam relinquat ecclesiam, nec
 quietem magis eligat, quàm pro populo sibi
 commissio laborare intendat. Hæc non cohæ-
 rent cum priori opinione.

Aetius Sub hoc tempore emerſit in Antiochia Sy-
hæſiar- ria alter hæreſiarches, cognomento Aetius,
ches ſuſci- id eſt ſine Deo, vel ſine cauſa. Is enim eadem
tatur. quæ Arrius ſapiebat, ſed ab Arrianis ſe ſe-
 gregabat. Is nihil ſolidæ eruditionis habebat,
 ſed venientes ad ſe diſputationibus ſophiſticis eludebat. Qui tunc Aetiani, nunc Eunomiani vocantur, quoniam Eunomius notarius eius, eruditus ab illo editione eius hæreticam divulgavit. Habes hæc latius triper. hiſt. li. 5. c. 13. & infra.

Hac tempeſtate fecerunt concilium hæretici Antiochiæ contra Athanaſium, & alios catholicos. Fuit concilium prophanum, non catholicum.

Cœcilium Sub eodem Liberio Verſatius & Valens hæ-
prophanum retici fecere concilium in Nicæna ciuitate
in Nicæa Thraciæ. Vbi ſtatuentes ſua dogmata, divulgabant illam eſſe fidem quæ ab vniuerſali concilio dictata eſſet & edita Nicææ: vt ſimilitudine nominis Nicææ vrbis ſimpliciores hac ſubreptione deciperentur. Putabant enim in Nicæa Bithyniæ eſſe dictatam fidem, ſed nihil profuit eis tale commetum. Paulò poſt nanque conſuſi ac deſiſſi ſunt.

Extat epiſtola Athanaſij, & Aegyptiorum epiſcoporum ad Liberium de oppreſſionibus Arrianorum, miſſa ex concilio Alexandrino. Valde tunc opprimebantur epiſcopi, maximè apud Orientem.

Primum decretum Extant decreta eiſdem Liberij. Primum,
Liberij in diebus ieiuniorum nullæ lites, nullæ contentiones eſſe debent, ſed in dei laudibus, & opere neceſſario perſiſtendum. Arguit enim
papa. eos qui contentiones & litès quadrageſimæ tempore faciunt, & qui debita à debitori-

bus exigunt , vt dominus per prophetam
Esa. 58. Ecce in diebus ieiunij vestri , &c. &
debitores vestros expetitis , ecce ad lites &
contentiones ieiunatis.

Secundum , abstinendum est in his 40. *Secundū.*
diebus sacratissimis à coniugibus , & castè
& piè viuendum , vt sanctificato corde &
torpore isti dies transigantur , donec perue-
niatur ad diem sanctum Paschæ , quia penè
nihil valet ieiunium quod coniugali opere
polluitur , & quodd orationes , vigilæ &
elemosynæ non commendant.

Tertium , si euenerit fames , inæqualitas *Tertium.*
aëris , pestilètiæ , vel talis qualiscūque tribula-
tio , statim ieiuniis , elemosynis & obsecra-
tionibus , domini misericordia deprecetur .

Decreta Felicis secundī papæ.

Felix secundus Papa , natione Romanus , a.d. 370.
sedit annum 1. menses tres. Hic declarauit *Felix*
Constantium filium Constantini hæreticum , *pōt. 36.*
& secundò rebaptizatum ab Eusebio Nico-
mediensi Et pro hac declaratione ab eodem
Constantis martyrio coronatur , & capite
truncatur. Papa 36. sub Petro.

Extat epistola eius vna ad Athanasium , &
alios episcopos Aegypti in Alexandrina sy-
nodo cōgregatos , distincta per 21. capitula.

CONCILIUM LAODICE- *Cōcilium*
num in fine Liberij papæ celebratum. Pro- *Laodi-*
uinciale , sed confirmatum in sexta synodo *cense.*
generali , quæ in Trullo celebrata est præ-
sente Constantino.

Congregatum est dictum concilium in

S V M M A

Laodicea circa annum domini 364. sub Papæ Liberii finalibus annis. De eodem autem concilio legitur in decretis d. 16. c. Sexta synodus Laodicen. in qua patres 22. statuerunt canones 59. quorum author maximè Theodosius episcopus extitit.

Sancta synodus quæ apud Laodiceam Phrigiæ Pacatianæ conuenit ex diuersis prouinciis Asiæ, regulas exposuit ecclesiasticas, sicut infra scriptum est.

Ca. 1. De bigamis.

De eo quod oportet secundum ecclesiasticum canonem eos qui liberè & legitimè secundis nuptiis iuncti sunt, nec occultam permutationem operati sūt, pauco tempore exēpto, vacare orationibus & ieiuniis, secundum veniam reddi eis communionem.

26. q. 7. C. 2. *De his qui peccatorum lapsus incurrūt.*

His qui. His qui diuersorum peccatorum lapsus incurrunt, & oratione & confessione, ac poenitentia malorum suorum perfectam conversionem demonstrant, pro qualitate peccati poenitentiae tempus attribuendum est, propter misericordiam & bonitatem dei. Qui ergo huiusmodi sunt, reuocandi, & ad communionem sunt applicandi.

Ca. 3. De Neophytis.

Non oportet neophytum promoueri ad ordinem sacerdotalem.

Ca. 4. *Quod non liceat coram catechumenis clericos fieri.*

D. 46.

Nō licet.

Non licere manus impositionem super ordinandos presentibus catechumenis fieri.

Ca. 5. *Ubi hi qui in sacrario seruiunt.
usuras non exigant.*

Non licere fornerare ministris altaris , vel
in sacerdotali ordine constitutis , vel usuras
vel luca quæ fescupla dicuntur, accipere.

Ca. 6. *De hæreticis intransibis in
ecclesias.*

Non concedendum hæreticis ingressum do-
mus dei in hæresi permanentibus.

Ca. 7. *De Novatianis & Quarto-
decimanis.*

Novatianos, vel etiam Quattodecimanos,
quos Græci Tessarescēdecarites appellant, id
est, qui quattodecima luna primi mensis cum
Iudæis Pascha celebrant, sed & catechume-
nos eorum fideles non recipi, priusquam cō-
demnent omnem hæresim in qua detineban-
tur. Plenissimè autem ante omnia , & nunc,
quia apud eos fideles dicuntur, symbolum fi-
dei doceatur, atque ita vñctos etiam sancto
chrismate diuino sacramento communicare
conuenit.

Ca. 8. *De Cataphrygis ad eccle-
siam venientibus.*

Eos qui conuertuntur ab hæresi quæ dici-
tur Cataphrygarum, qui se in clero constitu-
tos existimant, quantum magni dicantur, hu-
iusmodi cum omni diligentia catechizari o-
portet, & baptizari ab ecclesiæ catholicæ epi-
scopis & presbyteris.

Ca. 9. *De his qui ad hæreticorum speluncas
causæ orationis accedunt.*

Non cōcedendum in cœmeteria, vel quæ mar-

tyria hæreticorum dicuntur, catholicos orationis gratia & petendæ curationis intrare. Sed & qui ierint, si sunt fideles, incommunicabiles factos ad pœnitentiam vsque ad aliquod tempus redigi. Pœnitentes autem eos, & errasse se confitentes, suscipi oportere.

*Ca. 10. De his qui cum hæreticis
nuptiarum copula iunguntur.*

Eos qui ad ecclesiam pertinent, indifferenter filios proprios hæreticorum nuptiis minimè sociare debere.

Ca. 11. Non congruere presbyteras ordinare.

D. 32. *Mulieres* quæ apud græcos presbyteræ appellantur, apud nos viduæ seniores, vniuersæ, matricuriæ appellantur, in ecclesiâ tanquam ordinaras constitui non debere.

Ca. 12. De episcopalibus ordinationibus.

D. 61. *Episcopum.* Episcopum non oportet præter iudicium Metropolitanorum & finitimorum episcoporum constitui ad ecclesiæ principatum. Nec eligantur nisi hi quos multò ante nota probabilisque vita commendat, & nihilominus si in sermone fidei, & recta operatione per suam conuersationem fuerint probati.

Ca. 13. Iudicio multitudinis ordinationes fieri non debere.

De eo quòd non sit populis concedendum electionem facere eorum, qui altaris ministerio sunt applicandi.

Ca. 14.

*Ca. 14. Ad alias parochias, eulogias
minimè destinandas.*

Sanctas oblationes ad vicem eulogiarum, D. 6.
Per festiuitatem Paschalem ad alias paro- *Non est*
chias mitti minimè oportere. *permissu-*

Ca. 15. De psalmistis.

Non licere præter canonicos psaltes, id est *dum.*
qui regulariter cantores existunt, qui que
pulpitum ascendunt, & de codice legunt, a-
lium quemlibet in ecclesia psallere.

*Ca. 16. Vt sanctum euangelium sab-
batis legatur.*

Sabbatis euangelia cum aliis scripturis le-
genda esse censemus.

*Ca. 17. Psalmos sparsim non li-
cere confundi.*

In processionibus, non connectere, id est
ex diuersis versibus & sensibus libri vnum
canticum minimè coniungere, sed singulorū
psalmorum ordinabiliter debere fieri lectio-
nem.

Ca. 18. De orationibus quotidianis.

De eo quod semper supplicationes oratio-
num & ad horam nonam & vesperam oportet
celebrari.

*Ca. 19. De ordine orationum catechu-
menorum atque fidelium.*

Quoniam catechumeno orationem separa-
tim & prius prostratis eis episcopum oportet
celebrare. Quibus egressis orent etiam hi
qui pœnitētia sunt constituti. Et post manus
impositionem his quoque ascendentibus,
tunc fideles orare debebunt. Quorum tres

orationes fiant, vna quidem, id est prima, per silentium, secunda verò & tertia per vocis pronunciationem, & tunc demum osculum pacis dari debere. Et posteaquam presbyteri episcopo pacem dederint, tunc etiam sacros dare, & tunc oblatio offeratur. Solis autem ministris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidem communicare.

Ca. 20. De disciplina atque modestia clericorum.

d. 99. non oportet.

Quoniam non oportet diaconorum sedere ante presbyterum, sed ex iussione presbyteri sedeat. Similiter autem honorificetur, & diaconus à ministris inferioribus & omnibus clericis.

d. 23. non oportet.

Ca. 21. De ministerio subdiaconorum.

Quoniam non oportet subdiaconos licentiam habere in secretarium, siue sacrarium (quod Græci diaconicon appellant) ingredi, contingere vasa dominica.

dist. 23. ministrum.

Ca. 22. De ministris ut oratio non utantur.

Ministram non oportet oratio uti nec ostia derelinquere.

Can. 23. Non debere lectores cum orationis suum officium agere.

Quoniam non oportet lectores aut psalmistas orationis uti, & sic legere aut psallere.

dist. 44.

Can. 24. Quod nullus ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.

Non oportet.

Quoniam non oportet clericos seruientes à presbyteris vsque ad diaconos, & deinceps

ordinis ecclesiastici omnes vsque ad ministros, aut lectores aut psalmistas, aut exorcistas aut ostiarios, aut etiam eos qui in proposito continentiz sunt, tabernas intrare.

Can. 25. Quod non liceat ministris panem dare aut calicem benedicere.

Non oportet diaconum panem dare, nec calicem benedicere. *d. 93. non oportet.*

Can. 26. De exorcistis.

Non oportet exorcizare eos qui necdum ab episcopis sunt prouecti, neque in ecclesiis neq; intra domos. *d. 67. non oportet.*

Can. 27. Non debere clericos vel laicos Agapen vocatos patres tollere.

Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos aut laicos ad Agapen vocatos, patres tollere propter iniuriam quæ ex hac occasione ecclesiastico ordini possit deputari. *d. 42. non oportet*

Ca. 28. in ecclesiis prandia fieri non debere.

Non oportet in basilicis seu ecclesiis Agapen facere, & intus manducare, vel accubitus sternere. *D. 42. non oportet in basilicis.*

Ca. 29. Non debere Christianos sabbatizare.

Non oportet Christianos iudaizare, & in sabbato vacare, sed operari eos in eadem die, dominicam proponendo eidem dici. Si hoc ei placet, vacent tanquam Christiani. Quod si iuuenti fuerint iudaizare, anathema sunt.

S V M M A

Ca.30. De viris cum mulieribus lauacra celebrantibus.

D.8.1. Quoniam non oportet ministros altaris, vel etiam clericos quoslibet, aut continentes se, aut omnem omnino Christianum cum mulieribus lauacra habere communia. Est enim apud Gentiles prima reprehensio.

Nō oportet.

Ca.31. De cavendis hæreticorum connubiis.

Quoniam non oportet cum hæreticis cōmiscere connubia, vel filios & filias dare, sed potius accipere, si tamen profiteantur Christianos se futuros esse & catholicos.

Ca.32. Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

1.9.1. Non oportet hæreticorum benedictiones accipere, quoniam maledictiones magis sunt quam benedictiones.

Nō oportet.

Ca.33. De schismaticis.

Non oportet cum hæreticis vel schismaticis orare.

Ca.34. De martyribus hæreticorum.

Non oportet omnino Christianum derelictis martyribus Christi, abire ab falsos martyres. Hi enim alieni à Deo sunt. Quicumque autem abire voluerint, anathema sint.

Ca.35. De his qui angulos colunt.

Non oportet Christianos, derelicta ecclesia abire, & ad angulos idololatriæ abominandæ congregationes facere: quæ omnia interdicta sunt. Quicumque autem inuentus fuerit oculiq; huic idololatriæ vacas, anathema sit.

quoniam derelinquens dominum nostrum
Iesum Christum filium Dei, accessit ad
idola.

*Ca. 36. De his qui incantationibus
utuntur.*

Quoniam non oportet ministros altaris 29. q. 5.
aut clericos magos & incantatores esse, aut fa- *Non opor-*
cere quæ dicuntur phylacteria, quæ sunt *tet.*
magna obligamenta animarum. Hos autem
qui talibus utuntur, proici ab ecclesia iussi-
mus.

*Ca. 37. De his qui ab hereticis dona
feriatica suscipiunt.*

Quoniam non oportet à Iudeis, vel hære-
ticis feriatica quæ mittuntur accipere, nec
cum eis dies agere feriatos.

*Ca. 38. De Christianis qui Iudaorum
azyma comedunt.*

Non oportet à Iudeis azyma accipere,
aut communicare impietatibus eorum.

*Ca. 39. Non licere cum paganis festa
celebrare.*

Non oportet cum paganis festa celebra-
re, & impietatis eorum habere societatem.

*Ca. 40. Episcopos ad synodum vo-
catos non debere contemnere.*

Non oportet vocatos episcopos ad sy-
nodum contemnere, sed abire debere, & aut d. 18. non
docere, aut doceri quæ sunt ad ecclesiæ ex- *oportet.*
teriorumque correctione utilia. Quod si quis
contempserit, seipsum videtur accusasse, ni-
si forte pro infirmitate ire non possit.

m. ij.

S V M M A

*Ca. 41. Non debere clericum sine
epistolis peregrinari.*

Non oportet ministrum altaris vel etiam
laicum sine canonicis literis. i. formata ali-
cubi proficisci.

*Ca. 42. Nullum clericum debere sine epi-
scopi sui iussione peregrinari.*

Non oportet ministrum altaris, vel quem-
De conse. libet clericum præter iussione[m] episcopi ad
d. 5. Non peregrinandum proficisci.
oportet.

*Ca. 43. Ut subdiaconi ad ostia per-
seuerent.*

Non oportet ministros. i. ostiarios, vel bre-
ui tempore ab ostiis deesse, & orationi vacare.

*Ca. 44. Ut ad sacrarium mulieres
non introeant*

Non oportet mulieres ingredi ad altare.

*Ca. 45. De his qui circa mediam
quadagesimam ad baptis-
ma veniunt*

Non oportet post duas hebdomadas qua-
dragesimæ quinquā ad baptismum suscipi.

*Ca. 46. De redditione fidei bap-
tizandorum.*

Baptizandos oportet fidei symbolum di-
De conse. scere & quinta feria ultimæ septimanæ vel
d. 4. Ba- episcopo vel presbytero reddere.
pizandos.

*Ca. 47. De his qui in ægitudine
baptizantur.*

Qui in ægitudine cõstituti baptismũ perce-
perunt, facti sani fidei symbolũ doceantur, vt
nouerint qua donatione digni sunt habiti.

Ca. 48. *Ut post baptismum Chris-*
ma detur.

Oportet baptizatos post baptismum sacra-
mentum christiana percipere, & celestis regni
participes fieri.

De conse-
d. 3. nō o-
portet.

Ca. 49. *Oblationes offerri in quadra-*
gesima non oportere.

Non oportet in quadagesima panem of-
ferri, nisi sabbato & dominica tantum.

Ca. 50. *Non licere quinta feria septima-*
ne maioris ieiunium solui.

Non oportet in quadagesimæ quinta fe-
ria ultimæ hebdomadæ ieiunium dissolui,
& totam quadagesimam inhonorari, sed
per totos dies ieiunare, & escis abstinentiæ
conuenientibus, id est aridioribus vii.

Ca. 51. *Non debere in diebus ieiunio-*
rum commemorationes marty-
rum fieri.

Non oportet in quadagesima martyrum 33. 9. 4.
natalitia celebrari, sed eorum in sabbato & *Nō licet.*
dominica tantum memoriam fieri.

Ca. 52. *Non licere nuptias fieri in*
quadagesima.

Non oportet in quadagesima aut nuptias, 33. 9. 4.
vel quolibet natalitia celebrare.

Ca. 53. *Ut in Christianorum non sal-*
tetur nuptiis. *Non o-*
portet.

Non oportet Christianos ad nuptias
euntes vel ballare, vel saltare, sed castè
cornare vel prandere, sicut competit Chri-
stianis.

Ca. 54. Non licere clericis ludicris spectaculis interesse.

De confc. Non oportere ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut in scenis exhibentur interesse, sed antequam Thymeliei ingrediantur, surgere eos de conuiuio & abire debere.

Ca. 55. Non congruere Christianis commensationibus interesse.

d. 44. nõ oportet. Non oportere ministros altaris, vel quoslibet clericos vel etiam laicos Christianos ex symbolis (quæ vulgus commensalia appellat) conuiuia celebrare.

d. 95. non oportet.

Ca. 56. Non liceri presbyteris ante ingressum episcopi introire ad altare.

Non oportet presbyteros ante ingressum episcopi ingredi ecclesiã, & sedere in tribunalibus, sed cum episcopo ingredi: nisi fortè aut ægrotet episcopus, aut in peregrinationis commodo eum abesse constiterit.

Ca. 57. Qui in agris vel in possessionibus debeant ordinari.

Non debere in villis & vicis episcopos ordinari, sed visitatores, i. qui circuncant constitui. Hic autem qui ante hoc ordinati sunt, nihil agere cõsemus sine conscientia episcopi ciuitatis. Similiter etiam presbyteri nihil sine præcepto & consilio episcopi agant.

Ca. 58. Oblationes offerri in domibus non oportere.

Non oportet in domibus oblationes ab episcopis siue presbyteris fieri.

Ca. 59. Quæ psallere vel legere in ecclesia conueniat.

Non oportet ab idiotis Psalmos cõpositos & vulgares in ecclesiis dici, neque libros qui sunt extra canonem legere, nisi solos canonicos noui & veteris testamenti. Quæ autem oporteat legi, & in authoritatem recipi, hæc sunt.

Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu naue, Iudicum, Ruth, Regnorum li. 4. Paralipome. lib. 2, Esdræ, Liber Psalmorum nu. 150. Prou. Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Iob, Esther 12. Prophetarum libri. 1. Osee, & Amos, Iohel, Abdias, Ionas, Michæas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Noui testam. i. euangelium secundum Matthæum, secundum Mar. secundum Luc. secundum Ioh. Actus Apost. Canonicæ epist. 7. Iacobi vna, Petri 2. Ioan. 3. Iudæ vna, Epist. Pauli apost. nu. 14. ad Ro. ad Cor. 2, ad Gal. ad Epho. ad Phil. vna, ad Col. vna, ad Thes. duæ, ad Tim. duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos vna.

Libri canonici in ecclesia Dei.

Decreta Damasi. 1. papa.

Damasus natione Hispanus, sedit annos 15. menses 3. dies 11. temporibus Iuliani. Hic cõstituit vt Psalmi die noñque canerentur per omnes ecclesias. Hoc præcepit episcopis, presbyteris & monasteris. Habes de eo hist. eccles. lib. 11. c. 10. & de seditione facta contra illum per Ursinum eiusdem ecclesie diaconum, qui voluit fieri episcopus collecta tur-

a. d. 371. Damasus pont. 37. Hic chorum instituit.

bulentorum & seditiosorum hominum manu. Ex quo facta tanta bella coorta sunt, alterutrum descenduntibus populis, ut replerentur humano sanguine orationum loca, sed post eiectus est Vrsinus ab urbe.

Damasus viras pontificum qui ante se fuerat conscripsit. Primus etiam Hieronymi scriptis auctoritatem dedit, cum prius 70. interpretum scripta eorum modo in pretio essent.

Extat epistola Damasi ad Paulinum Antiochenum episcopum: per quam instruit illum in duobus. Primum, quod integrum hominem susceperit Christus sine peccato. Secundum quod unus sit Christus ante secula ex patre natus, & in tempore ex virgine editus.

*Professio
fidei.*

*Error Sa
bellij.*

Error

*Macedo-
nianorum.*

*Error
Photini.*

Extat eiusdem professio quædam fidelis catholice ad eundem Paulinum sub hac forma: Anathematizamus omnes qui non tota libertate proclamant, spiritum sanctum cum patre & filio vnius potestatis esse atque substantiæ. Anathematizamus quoque eos qui Sabellij sequuntur errorem: eundem dicentes patrem esse, quem & filium. Anathematizamus Arrium, atque Eunomium, qui pari impietate (licet sermone dissimili) filium & spiritum sanctum asserunt esse creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arrij stirpe venientes non perfidiam mutauerunt sed nomen. Anathematizamus Photinum, qui Hebionis hæresim instaurat, qui dominum Iesum Christum tantum ex Maria virgine confiteretur. Anathematizamus eas qui duos filios asserunt, unum ante secula, & alterum post assumptionem carnis ex virgine.

Anathematizamus eos qui pro hominis anima rationali & intelligibili dicunt Dei verbum in humana carne versatum, cum ipse filius sit verbum Dei, & non pro anima rationali & intelligibili in suo corpore fuerit, sed nostram. i. rationalem & intelligibilem sine peccato animam susceperit, atque saluauerit. Anathematizamus eos qui verbum Dei filiū extensione aut collectione, & à patre separatum insubstantium, & finem habiturū esse contendunt.

Exstat epistola eiusdem ad Stephanum archiepiscopū, & ad tria cōcilia Aphricæ, quòd episcoporum iudicia, & maiores causæ nō nisi auctoritate sedis Apostolicæ sunt terminandæ.

Exstat epistola 4. Damasi, qua interrogatus de Corepiscopis, an aliquid esset in ecclesia, vel nihil, & quam haberent in ecclesia auctoritatem, respondit, Eos nihil esse in ecclesia, nec aliquam habere auctoritatem, sed eorum institutionem improbā, & nimis prauam, atque sacris canonibus contrariam, atque ad totius ecclesiæ perturbationē. Ideo definiunt vauum esse & inane quicquid in prædicto sacerdotij summi egerunt ministerio, hiscēque de causis prohibitos esse & à sacra sede, & à totius orbis episcopis.

Fuerunt in ecclesia primitiua quidam vocati Corepiscopi, visi tunc necessarii propter studium quod erga pauperes exigebant, qui cū ex cōsecratione sua nihil essent quàm presbyteri, tentarunt exercere ministeria episcoporum, consecrare subdiaconos & diaconos, & virgines erigere, altaria vngere & sacra, & ecclesiās dedicare, quæ sunt propria

In concilio Neo-casariensi c. 3. & in concilio Antiocheno. c. 10.

De Corepiscopis.

S V M M A

ministeria episcoporum . Hos damnauit ecclesia, & reiecit ab eo gradu ad quem ambitione sua ascenderant , tantum concessit eis vt inter sacerdotes locum haberent, & ministerio presbyterorum essent contenti : quoniam ecclesia non nouit inter discipulos Domini, nisi duos ordines, scilicet duodecim apostolorum & 70. discipulorum , vnde iste tertius processerit, funditus ignoramus . De his d. 78. Chorepiscopi tam ab hac, &c.

De resistentia episcoporum. In eadē epistola contra episcopos qui propter suam quietē Chorepiscopis plebes suas committere non formidabant: quos in hunc modum damnat . Primum quod curam sibi à Deo commissam negligent, cum dominus dicat: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, mercenarius autem videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, &c. Secundo illi episcopi qui ralla præsumunt , videtur (ait) mihi esse meretricibus similes, quæ statim vt pariunt, infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos , vt suam citius libidinem explere valeant. Sic & isti infantes suos, id est populos sibi commissos, aliis educandos tradunt, vt suas libidines expleant, id est pro suo libitu secularibus curis inhiant , & quod vnicuique visum fuerit liberius agant. Pro talibus enim animæ negliguntur , oues pereunt, morbi crescunt, hæreses & schismata prodeunt, ecclesiæ destruuntur, sacerdotes viciantur, & reliqua mala proueniunt. Non taliter Dominus docuit, nec Apostoli instituerunt , sed ipsi qui curam suscipiunt, ipsi peragant, & ipsi proprios populos domino representent. Nam ipse ouem

*Nota de
sidiā
episcoporum.*

perditam diligenter quæsiuit, ipse inuenit, ipse propriis humeris reportauit, nosque id ipsum facere perdocuit. Si ipse pro ouibus tantam curâ habuit, quid nos miseri dicturi sumus, qui etiam pro ouibus nobis commissis curâ impendere negligimus, & aliis eas educandas tradidimus? Corriganter hæc (fratres) necesse est, quia qui plus laborat, maiorem mercedem accipiet.

Terriò audiant quid beatus Iacob, qui pro Gen. 13. vxoribus diu seruierat, dixerit socero suo, Virgili annis fui tecum, oues tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec caprum à bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam, & quicquid furto perierat, à me exigebas: die noctuque æstu vrgebat & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si ergo sic laborat & vigilat qui pascit oues Labani, quanto labori, quantisque vigiliis debet intendere qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat qui pro suis ouibus dedit animam, &c.

Ioan. 10.

Idem Damasus in epistola quinta notat quòd in concilio Romano per episcopos 90. ex Italia & Gallia congregatos celebrato, professi sunt eandem fidem quam tradiderant patres in concilio Nicæno: & damnarunt quòd in concilio quodam Ariminensi tradiderant episcopi quidam hæretici ibi congregati.

Concilium

C O N C I L I U M C O N -
 stantinopolitanum centum quinquaginta patrum
 contra Macedonium episcopum Constanti-
 nopolitanum, qui negabat spiritum sanctum
 Deum esse. Celebratum temporibus Gratiani
 & Theodosij principum Damasii papæ & Cy-

Constantinopolitanum.

S V M M A

rilli Hierosolimitani. Est vnum ex quatuor principalibus conciliis, & quidem proximū post Nicænum. Statuerunt aliquos canones. Editum est & symbolum fidei in nullo diuersum ab eo quod nunc publicè canitur in ecclesia: nisi quod tantū dixerint, spiritum sanctū ex patre procedentem, suppressa persona filij. Subscripserunt 150. episcopi, qui in eodem concilio conuenerunt.

Ca. 1. Vt ea que apud Nicæam statuta sunt, immota permaneant.

Canones concilij Cōstantinopolitani. Custodiendam esse fidem 310. patrum, qui apud Nicæam Bithyniæ conuenerūt ad anathematizandam omnem hæresim, specialiter Eunomianorum & Arrianorum & Macedonianorum, & Photinianorum, & Apollinarianorum.

Ca. 2. Vt episcopi suam diœcesim gubernent, nec ad alias accedant.

99. 2. Episcopi qui extra diœcesim sunt, ad ecclesias, quæ extra terminos earum sunt, non accedant, neque confundant & pern. iceant ecclesias secundum regulas constitutas. Alexandriæ quidem episcopi solius Orientis curam gerant, seruatis honoribus primatus ecclesiæ Antiochenæ qui in regulis Nicænæ synodi continentur. Sed & Asiæ diœcesis episcopi ea quæ sunt in Asia, & quæ ad Asiam tantummodo diœcesim pertinet, gubernent. Ponti autem episcopi, Ponticæ tantum diœcesis habeāt curam. Thraciæ verò ipsius, tantummodo Thraciæ.

*Ca. 3. Non inuitatos episcopos ultra
diocesim propriam accedere
non debere.*

Non inuitati episcopi, ultra diocesim acce- 6. q. 2.
dere non debent super ordinandis aliquibus, *Non in-*
vel quibuscunque disponendis ecclesiasticis *uitati epi*
causis, seruata regula quæ supra scripta est de *scopi Ni*
vnaquaque diocesi. Manifestum nanque est *cana sy-*
quod per singulas qualque prouincias, pro *nodi. c. 5.*
uincialis synodus administrare & gubernare
omnia debeat secundum ea quæ sunt in Ni-
cæa definita.

*Ca. 4. De ecclesiis apud Barba-
ros positis.*

Ecclesias autem Dei quæ sunt in Barbari-
cis gentibus constitutæ, regere atque admi-
nistrare oportet secundum consuetudinem
quam à patribus obtinuisse dignoscitur.

*Ca. 5. De honore Constantinopoli-
tani episc.*

Constantinopolitanæ ciuitatis episcopum d. 22. Cõ-
habere oportet primatus honorem post Ro *stātinopo-*
manum episcopum, propter quod sit noua *litana ci-*
Roma. *uitatis.*

*Canon. 6. de Maximo Cynico
philosopho.*

De Maximo Cynico & eius inordinata cõ-
stitutione quæ Constantinopoli facta est, pla-
cuit neque Maximum episcopum esse, nec
eos qui ab ipso. In quolibet gradu clerici sunt
ordinati, cum omnia quæ ab eodẽ perpetrata
sunt, in irritum deducta esse videantur.

S V M M A

Ca.7.de fide symboli apud Constanti-
nopolim constituti.

*Symbolū
Constanti-
nopolita-
num.*

Credimus in vnum Deum patrem omnipo-
tentem , factorem cœli & terræ , visibilibus
omnium & inuisibilibus conditorem . Et in
vnum dominum Iesum Christum filium Dei
vnigenitum, ex patre natum ante omnia se-
cula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum
verum ex Deo vero , Natum non factū, Ho-
mouision patri, hoc est eiisdē cum patre sub-
stantiæ , per quem omnia facta sunt quæ in
cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homi-
nes, & propter nostram salutem descendit de
cœlis , & incarnatus est de spiritu sancto ex
Maria virgine. Homo factus, passus est sub
Pontio Pilato ac sepultus, & tertia die resur-
rexir. Ascendit in cœlos, sedet ad dexteram
patris, inde venturus est cum gloria iudicare
vivos & mortuos: cuius regni non erit finis.
Credimus in spiritum sanctum dominum &
viuificantem , ex patre procedentem , cum
patre & filio adorandum & conglorifican-
dum, qui locutus est per prophetas. Et vnā
catholicā & apostolicā ecclesiā . Con-
fitemur vnum baptisma in remissionem pec-
catorum. Expectamus resurrectionem mor-
tuoꝝ, & vitam futuri seculi, amen.

*Conciliū
Valenti-
num.*

Hæc in synodo Constantinop. generali.
C O N C I L I V M V A L E N-
tinum prouinciale sub Damaso 1. papa cele-
bratū. Conuenerunt 30. episcopi. Era. 423. sub
Gratiano & Valentiniano Imperatoribus.
Ediderunt canones 4. ex quibus subtrahimus
primum & subiecimus tres sequentes , quo-
rum

rum tenor est.

Ca. 2. De puellis quæ se Deo

vouerunt.

De puellis verò quæ se Deo vouerunt, & præclari nominis decore floruerūt, si ad terrenas nuptias sponte transierint, id custodiendum esse decreuimus, vt pœnitentia his non statim detur, & cum data fuerit, nisi plenè satisfecerint Deo, inquantum ratio popo sçerit, eisdem communio differatur.

Ca. 3. De his qui post sanctum lauacrum sacrificiis dæmonum se poluerunt.

Circa eorum verò personas qui se post vnum & sanctum lauacrum vel prophanis sacrificiis dæmonum, vel incesta lauazione polluerunt, eam censuræ formam duximus esse seruandam, vt his iuxta synodum Nicænæ, sanctificationis quidem aditus nō negetur, ne in fœlicibus lachrimis vel solatii Nicænæ
synodi
c. 11. ianua desperatione claudatur, auctori verò pœnitentiæ vsque in diem mortis, non sine spe tamen remissionis, quā ab eo plenè sperare debebunt qui eius largitatem & solus obtinet, & tam diues misericordia est, vt nemo desperet. Deus enim mortem non fecit, nec latatur in perditione viuorum.

Ca. 4. Vt sacerdos deponatur si de se crimen confitetur.

Nec illud fratres scribere alienum ab ecclesiæ vtilitate censuimus, vt sciretis, quicumque sub ordinatione vel diaconatus, vel Presbyterij vel episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supradictis

S V M M A

ordinationibus submouendos, reos scilicet vel veri confessione vel mendacio falsitatis. Neque enim absolui potest is qui in seipsum dixerit, quod dictum in alios puniretur, cum omnis qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida est. Diuina pietas vos in æternum custodiat dilectissimi fratres.

Finit concilium Valentinum Galliarum.

Decreta Siricii papæ.

a.d. 389. Siricius natione Romanus, sedit annos 15.
Siricius menses 11. dies 25. fuit temporibus Valentiniani & Valentis Augustorum. Huius temporibus fuit Hilarius Pictauorum episcopus, qui contra Arrianos duodecim libros scripsit. Isidorus tunc in pretio erat.

Extat epistola Siricii papæ, prima ad Himerium Tarraconem episcopum, quæ sic incipit: Siricius Himerio Tarracon. episcopo salutem, &c. Estque distributa in 15. capita, quorum argumenta placuit hoc loco referre.

<i>Tituli capitulorum</i>	De Arrianis non rebaptizandis.	1
<i>prima epistola Siricii papæ.</i>	Vt præterquam in Pascha & Pentecoste, baptisimus non celebretur.	2
	De Apostatis ab ecclesia separandis.	3
	Quod non liceat alterius sponsam in matrimonij iura sortiri.	4
	De his qui acceptam poenitentiam minime seruauerunt.	5
	De monachis & virginibus propositum non seruantibus.	6
	De clericis vel ministris incontinentibus.	7
	Quales debeant ad clericatus officium peruenire.	8
	De clericorum conuersatione.	9

De his qui grandæui ad sacram militiam
conuertuntur. 10

De clericis qui ad secundas nuptias tran-
seunt, vt deponantur. 11

Quæ formiæ cum clericis debeant habi-
tare. 12

De monachorum promotione ad clerum. 13

Quòd pœnitens non fiat clericus. 14

De pœnitentibus vel bigamis, vel vidua-
rum maritis, vt non permittantur ad ordi-
nem clericatus admitti. 15

Item eiusdem secunda ad ecclesiam Me-
diolanensem, qua damnat Iouinianum hæ-
reticum, & præcipit illum & socios eius ab
ecclesiæ vnitæ remouendos. Contra hunc
scripsit diuus Hieronymus. 2. Episto-
la.

Exstat epistola eiusdem tertia ad vniuersos
orthodoxos, in qua tria seruanda docet, &
mādat. Primum, vt nullus indignus effici-
tur episcopus. Secundum, vt ignoris sacerdo-
tium non detur. Tertium, vt neophyti vel
laici sacerdotes non fiant. Tertia.

CONCILIVM TELENSE PRO-
uinciale, sub Siricio papa contra Iouinia-
nū & socios eius Lectæ & recensitæ sunt
literæ Siricij papæ, & concilij rescriptis
ad Siricium papam. Hæc tantum acta
sunt in hac synodo. Conciliū
Telense.

Epistolam Siricij quartam, & rescriptum
episcoporum ad eundem (veluti lectione di-
gnum) hic subieciimus, etiam si compēdij le-
gem transisse videamur.

Epistola Siricij papæ quarta.

Dilectissimis fratribus, & coepiscopis per
n ij

- Epistola* Aphricam, Siricius. Cùm in vnum plurimū
Sericij. pa fratres cōuenissemus ad sancti apostoli Pe-
pa. 4. tri reliquias, per quem & apostolatus & epi-
 scopatus in Christo cœpit exordium, placueritque propter emergentes plurimas cau-
 sas quæ in aliquantis non erant causæ, sed
 crimina, vt de cætero sollicitudo esset vni-
 cuique sacerdoti in ecclesia sua curam hu-
 iusmodi habere (sicuti Apostolus prædicat.
Ephes. 5. Paulus) talem Deo ecclesiam exhibendam
 non habentem maculam aut rugam, ne per
 alicuius morbidæ ouis afflatum conscientia
 nostra contaminata videretur, hac de re me-
 liore consilio id sedit, propter eos maximè
 qui in præsentī valetudine corporis, aut fesi-
 sæ ætatis causā, adesse minimè potuerunt,
 quò perpetuo istiusmodi forma seruetur, li-
 teras tales dare placuit, non quòd noua præ-
 cepta aliqua imperentur, sed ea quæ per
 ignauiam desidiāmque aliquorum neglecta
 sint, obseruari cupiamus, quæ tamen apo-
 stolica & patrum constitutione sunt con-
 stituta. Scriptum est: State, & tenete tradi-
 tiones nostras siue per verbum, siue per epi-
 stolam. Illud certè vestram debet mentem,
 dilectissimi fratres vehementius excitare,
 vt ab omni labe seculi istius immaunes ante
 dei conspectum securique veniamus. Non
 enim erimus immunes, qui præsumus plebi-
 bus, cum scriptū sit: Cui multum creditum
Lucæ. 12. fuerit, plus ab eodē requiretur. Ergo, quo-
 niam non pro nobis tantum, sed pro populo
 credito cogimur præstare rationem, popu-
 lum in disciplina deifica & humili erudire
 debemus. Existerunt enim nonnulli qui sta-

tuta maiorum cōtemnentes, castitatem ecclesiæ præsumptione sua violarunt, voluptatem populi sequentes, Dei iudicium non timentes. Ergo ne pari more silentio cōnuere, atque adhibere consensum talibus videamur, vnde gehennæ pœnas possimus incurrere, dicente domino: Furem videbas, & currebas cum eo, & cum adulteris portionē tuam ponebas. Hæc sunt quæ deinceps intuitu diuini iudicij omnes catholicos episcopos expedit custodire. *Psal. 49.*

Primum vt extra conscientiam sedis apostolicæ, hoc est primatis nemo audeat ordinare: Integrum enim iudicium est, quod plurimorum sententia confirmatur.

Ne vnus episcopus episcopum ordinare præsumat propter arrogantiam, ne furtiuū beneficium præstitum videatur. Hoc enim in synodo Nicæna constat esse definitū. *Nicæna synodi. c. 4.*

Item si quis post remissionē peccatorum cingulum militiæ secularis habuerit, ad clerum admitti non debet.

Vt mulierem. i. viduam, clericus non ducat vxorem.

Vt is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum.

Vt de aliena ecclesiā ordinare clericū nullus vsurpet.

Vt abiectū clericum alia ecclesiā non admittat.

Vt venientes à Nouatianis, vel Montensibus, per manus impositionem suscipiantur, præter eos quos rebaptizant.

Præterea quod dignum & pudicū & honestū est suademus, vt sacerdotes & leuitæ

- cum vxoribus suis non coeant, quia in ministerio diuino quotidianis necessitatibus occupantur. Ad Corinthios nanque sic Paulus scribit, dicens, Abstinetes vos vt vacetis orationi. Si ergo laicis abstinentia imperatur vt possint deprecantes audiri, quanto magis sacerdos vtique omni momēto paratus esse debet, munditiæ puritate securus, ne aut sacrificiū offerat aut baptizare cogatur? Qui si contaminatus est carnali concupiscētia, quid faciet? Excusabitur? Quo pudore, quamente vsurpabitur? Qua consciētia, quo merito hic exaudiri se credit? cum dictum sit: Omnia munda mundis, coinquinaris autem & infidelibus nihil mundū. Qua de re, hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium, quod potest iure etiam gentilitas accusare. Fortē creditur, quia scriptum est: Vnius vxoris virū. Non permanenti in concupiscētia generādi dixit, sed propter continentiam futurā. Neque enim integros non admisit, qui ait: Vellē autē omnes homines sic esse sicuti & ego. Et apertius declarat dicens: Qui autē in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu.
- Hæc itaq; (fratres) si plena vigilantia fuerint ab omnibus obseruata cessabit ambitio, dissēsiō cōquiescet, hæreses & schismata nō emergent, locum non accipiet diabolus exuiendi, manebit vnaunitas, Iniquitas superata calcabitur, charitas spiritali feruore flagrabit, pax prædicata labiis, cum voluntate cōcordabit. Pax vtique Dei nostri saluatoris quā proximus passioni seruandam esse præcepit, & hæreditario eam nobis iure derelicta.
- 1. Cor. 7.*
Ad Tim. 1.
1. Tim.
1. Cor. 7.
Rom. 8.
Ioan. 4.
Philip. 2.

quite, dicēs: Pacem do vobis, pacem relinquo vobis. Et dictum Apostoli, ut vnanimēs vnū sentientes, permaneamus in Christo, nihil per contentionē nobis, neque per inanē gloriam vindicātes, nec hominibus, sed Deo nostro saluatori placentes. His praeceptis omnibus si fideliter voluerimus obedire, custodiet dominus corpora nostra & animas nostras in die qua redditurus est vnicuique iuxta opera sua. Si quis sanē inflatus mente carnis suae, ab hac canonis ratione voluerit euagari, sciat se & à nostra cōmunionē seclusū, & gehēnā praeas habiturū. Præterea misericordia cum iudicio esse debet, talibus oportet labēribus manū porrigere, qui sic currentem non pertrahāt in ruinā. Data Romae in cōcilio episcoporum octoginta, sub die octauo Idus Ianuarij, post consulatū Arcadij Augusti & Bautois viris clarissimis consulibus.

Rom. 10

Rescriptum episcoporum ad Siriciū Papā.

*Rescriptum
episcoporum
ad Siriciū.*

Dilectissimo domino fratri Siricio, Ambrosius, Sabinus, Bassianus, & cæteri. Recognouimus literis sanctitatis tuæ boni pastoris excubias qui diligenter commissam tibi ianuam serues, & pia sollicitudine Christi ouile custodias, dignus quē oues domini audiant & sequantur. Et ideo quia nostri ouiculas Christi, lupos facile deprehendit, & occurras (quasi prouidus pastor) ne isti morsibus perfidiae suae, feralisque ululatu dominicum ouile dispergant. Laudamus hoc domine frater nobis dilectissimē, & toto concelebramus affectu. Nec miramur si luporum rabiem grex domini perhorruerit, in quibus Christi vocem non recognouit.

■ iiii

Agrestis enim vlulatus est, nullam virginitatis gratiam, uullum castitatis ordinem referuare, promiscuè omnia velle confundere, diuersorum gradus abrogare meritòrũ, & paupertatem quandam cœlestium remunerationũ inducere, quasi Christo vna sit palma quam tribuit, ac non plurimi audent tituli præmiorum. Simulât se isti condonare coniugio. Sed quæ potest laus esse coniugij, si nulla virginitatis est gloria? Neque verò nos negamus sanctificatum à Christo esse coniugiũ, diuina voce dicente: Erũt ambo in vna carne & in vno spiritu, sed prius est quod nati sumus, quàm quod effecti, multòque præstantius diuini operis mysteriũ, quàm humanæ fragilitatis remediũ. Iure laudatur bona vxor, sed meli⁹ pia virgo præfertur, dicente Apostolo: Quæ matrimonio iungitur, bene facit: & quæ nõ iungitur, melius facit. Hæc enim cogitat quæ Dei sunt, illa quæ mundi. Illa coniugalibus vinculis colligata est, hæc libera vinculorum. Illa sub lege, ista sub gratia, Bonum coniugiũ, quæ est inuenta posteritas successionis humanæ: sed melior virginitas, per quã regni cœlestis hæreditas acquisita, & cœlestiũ meritorum reperta successio. Per mulierem cura succedit, per virginẽ salus auenit. Denique speciale sibi donum virginitatis Christus elegit, & integritatis munus exhibuit, atque in se repræsentauit, quod elegit in matre. Quanta amentia funestorũ latratuum, ut iidem dicerent Christum ex virgine non potuisse generari, qui asserũt, ex muliere editis humanorũ pignorũ partibus, *virgines*

Gent. 2.
1. Cor. 7.
Ibidem.

permanere? Aliis præstat ergo Christ⁹, quod sibi (vt dicunt) præstare non potuit? Ille verò carnem sic suscepit, & homo factus est, vt hominem redimeret, atque à morte reuocaret: inusitato tamen quasi Deus itinere venit in terras, vt quemadmodum dixerat, Ecce facio omnia noua, partu immaculatæ virginis nasceretur, & (sicut scriptum est) crederetur nobiscum Deus. Sed de via peruersitatis produntur dicere, Virgo concepit, sed non virgo generauit. Potuit ergo virgo concipere, non potuit virgo generare, cum semper conceptus præcedat, partus sequatur. Sed si doctrinis nō creditur sacerdotum credatur oraculis Christi, credatur monitis angelorum dicentium, Quia non est impossibile apud Deū omne verbū. Credatur symbolo Apostolorum, quod ecclesia Romana inæmeratum semper custodit & seruat. Audiuit Maria vocem angeli, & quæ dixerat ante, Quomodo fiet istud? non de fide generationis interrogans, respondit postea: Ecce ancilla domini, contingat mihi secundū verbum tuum. Hæc est virgo quæ in vtero concepit, virgōque peperit filium. Sic enim scriptum est: Ecce virgo in vtero concipiet, & Pariet filium. Non enim concepturam tantummodo virginem, sed parituram virginem dixit. Quæ autem est sanctuarij illa porta, porta illa exterior ad Orientem, quæ manet clausa, & nemo (inquit) pertransibit per eam, sed solus Deus Israel transibit per eā? Nōne hæc porta Maria est, per quem in hunc mundum redemptor intrauit? Hæc est porta iustitiæ, sicut ipse dixit: Sine nos

Apo. 22.

Esa. 43.

Matt. 1.

Luc. 1.

Eze. 44

- Implere omnem iustitiã. Hęc porta est Maria, de qua scriptum est : Quia dominus pertransibit per eam, & erit clausa post partum: quia & virgo concepit & genuit. Quid autem incredibile si contra vsum originis naturalis peperit Maria, & virgo permanet, quando contra vsum naturę mare vidit & fugit, atque in fontem suum Iordanis fluenta remearunt? Non ergo excedit fidem quod virgo peperit, quando legimus quod petra vomuit aquas, & in muri speciem maris vnda solidata est. Non excedit fidem quod homo exiuit de virgine, quando petra fontem proflium scaturiuit, ferrum super aquas natavit, ambulavit homo super aquas. Ergo si hominem vnda portavit, non potuit hominem virgo generare, atque hominem de quo legimus, Et mittet illis dominus hominem Aegyptiis? In veteri itaque testamento virga Hebręorum per mare duxit exercitum: in nouo testamento, virgo regis aula cęlestis electa est ad salutem. Quid autem? Etiam viduitatis adtexamus pręconia, cum in euangelio post virginis celeberrimum partũ, Anna vidua subrogetur, quę vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua, & hęc vidua erat annorum 84. quę non discedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus seruans die ac nocte. Merito ab illis viduitas despicitur, quę solet obseruare ieiunia, quibus se dolent isti aliquo tempore esse maceratos, & propriam vlciscuntur iniuriam, quotidianis quoque conuiuiis, vsque luxurę, laborę abstinentię propulsare desiderant.
- Psal.* 123.
Exo. 17.
Exo. 14.
Exo. 17.
7. reg. 6.
Mat. 14.
Esa. 19.
Exo. 14.
Luca. 1.

Qui nihil rectius faciunt, quàm quod ipsi se suo ore condemnent. Sed & metuunt ne in istis illud ieiunium reputetur, Eligant quod volunt. Si aliquando ieiunauerint, gerant ergo boni facti sui pœnitentiam. Si nunquam, suam ergo ipsi intemperantiam & luxuriam confiteatur. Et ideo dicunt Paulum luxuriæ magistrum fuisse. At quis erit sobrietatis magister, si fuit ille luxuriæ, qui castigauit corpus suum, & in seruitutem redegit, atque ieiuniis multis se debitam Christo obseruantiam detulisse memorauit, non ut se suæque laudaret, sed ut nos quid sequeremur, doceret? Ille ergo luxuriam docuit, qui ait, Quid adhuc velut viuentes, in hoc mundo decernitis. Ne cerigeritis, ne attaminaueritis, ne gustaueritis? quæ sunt omnia in corruptelam? qui ait, Nō in indulgentia corporis, non in honore aliquo ad saturitatem & diligentiam carnis, non in desiderijs erroris, sed in spiritu quo renouamur, esse viuendum. Si parum est quod Apostolus dixit, audiant prophetam dicentem: Et operui in ieiunio animam meam. Ergo qui non ieiunat, intectus & nudus est, patet vulneri. Denique si Adā se texisset in ieiunio, non fuisset audus effectus. Ninive se à morte ieiunio liberauit. Et ipse dominus ait: Nō efficiens hoc genus nisi per orationem & ieiunium. Sed quid plura apud magistrum atque doctorem? cum dignum pretium retulerint illi perfidiæ suæ, qui ideo huc venerunt, ne superesset locus in quo non damnarentur, qui verè se Manichæos probauerunt, non credentes, quia ex virgine vsique venisse creditur. Quæ nō hæc

1. Cor. 9.

Coloss. 2.

Ibidem.

Ephes. 4.

Psalm. 68.

Genes. 3.

Mat. 17.

Et Mat. 1.

9.

*Error
Mani-
chai.*

est super nouorum Iudæorum amentia? Si
vestisse non creditur, nec carnē creditur sus-
cepisse, ergo in phātasmate visus est, in phā-
tasmate crucifixus est. Sed nobis in veritate
crucifixus est. In veritate redemptor, est no-
ster. Manichæus est qui abnegat veritatem,
qui carnem Christi negat, & ideo non est il-
lis remissio peccatorum, sed impietas Mani-
chæorum, quam & clementissimus execra-
tus est Imperator, & omnes qui illos vide-
runt, quasi quædam contagia refugerunt: si-
cut testes sunt fratres & compresbyteri no-
stri. Crescens, Leopardus & Alexander, san-
cto seruantes spiritu, qui eos omnium exe-
cratione damnatos, Mediolanensi ex vrbe
profugos reliquerunt. Ita Iouinianum, Ger-
minatorem, Felicem, Plotinum, Genialem,
Martialem, Ianuarium, & Ingeniosum, quos
sanctitas tua damnauit, scias apud nos quo-
que secundum iudicium tuum esse damna-
tos. Incolumem te & florentissimum Deus
noster tueatur omnipotens, domine dilectis-
sime frater. Item subscriptio, Ego Euērus E-
piscopus saluto sanctitatem tuam in domi-
no, & huic epistolæ subscripsi, Maximus epi-
scopus, Felix episcopus, Balsianus episcopus:
Theodorus episcopus: Ex iussu domini epi-
scopi Geminiani, ipso præsentæ Aprus pres-
byter, Eutafius episcopus, Constantinus epi-
scopus, Eustafius Episcopus, eo omnes ordi-
ne subscripserunt.

*Concilii
Cartha-
ginen. 2*

C O N C I L I V M C A R T H A-
gin. secundum, habitum Era. 428. Circa tem-
pora Siricij Papæ. Prouinciale, sed confir-

CARTHAG. CONC. 103.
matum in 6. synodo generali in Trullo celebrata.

Ca. 1.

Vt trinitas & credatur & prædicetur.

Ca. 2. *Vt castitas à sacerdotibus
custodiatur.*

Ita placuit & concedet sacrosanctos Anti- *De cali-*
stites, & dei sacerdotes, necnon & leuitas, *batu fecer*
vel qui sacramentis diuinis inserviunt, con- *dotum &*
tinentes esse in omnibus, quod possint simpli- *episcopo -*
citer, quod à Deo postulant, impetrare, vt *rum.*
quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit
antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab vni-
uersis episcopis dictum est: Omnibus placet
vt episcopi, presbyteri & diaconi, & qui sa-
cramenta contrectant, pudicitia custodes
etiam ab vxoribus se abstineant. D. 84. Cum
in præterito. & d. 31. Episcopus.

Ca. 3. *Vt chrisma à presbyteris non fiat.*

Vt chrisma & consecratio puellarum, &
reconciliatio ad poenitentiam à presbyteris
non fiant. D. 26. q. 6. Si iubet sanctitas.

Ca. 4. *Vt Presbyter iussus ab episcopo*

suo poenitentem reconciliet.

Placuit vniuersis episcopis vt presbyter pe-
riclitantem poenitentem, de præcepto epi-
scopi absentis reconciliet. D. 26. q. 6. Aure-
lius episcopus.

Ca. 5. *De diœcesibus.*

Placet vt diœceses quæ nunquam episco-
pos acceperunt, non habeant, & illa diœcesis
quæ aliquando habuit, habeat proprium epi-
scopum. D. 16. q. 1. Felix.

Ca. 6. De his qui non debent clericos accusare.

Placet vt qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem aduersus maiores natu non habeat accusandi.

Ca. 7. Vt nemo excommunicatum alterius suscipiat.

Placet vt qui merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt, si ab aliquo episcopo vel presbytero vel clerico fuerint in cōmunionē suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius. D. 11. q. 3. Qui merito.

Ca. 8. Vt si presbyter excommunicatus sacrificauerit, anathematizetur.

2. q. 3. Placet vt si presbyter excommunicatus, aut correctus à suo episcopo sacrificare præsumpsit, anathematizetur.

Ca. 9. Ne presbyter inconsulto episcopo celebret.

Quisquis presbyter præsentis & incōsulto episcopo agenda in quolibet loco vouerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit.

Ca 10. Quod debeant indicare sacerdotem.

Placet vt causa criminalis episcopi à 12. episcopis audiatur, causa presbyteri à sex: causa verò diaconi à tribus cum proprio episcopo D. 15. q. 7. Felix. & 3 q 9. Suggesto secundum statuta.

2. dist. 1.
Placet omnibus.

Can. 11. Vt nullus parochiam alienam presumat invadere.

Placet secundum diuinæ legis & sancti

euangelij auctoritatem, ut nemo nostrum alienos limites transgrediatur.

Ca. 12. Ut nullus ordinetur episcopus sine consensu Metropolitanis.

Placet omnibus ut inconsulto primatu cuiuslibet prouincię nemo presumat, licet cum multis episcopis in quoque loco sine eius pręcepto episcopum ordinare. Si autem necessitas fuerit, tres episcopi in quocunque loco sint, cum primatis pręcepto ordinare debeant episcopum.

Ca. 13. Ut nemo contra subscriptionem veniat.

Genadius episcopus pręses concilij dixit: Omnia ergo quę a vestro cõtu statuta sunt, placet ab omnibus custodiri. Et qui contra suam professionem vel subscriptionem venerit, ipse se ab hoc cõtu separabit. Et subscripserunt omnes.

Finis concilij Carthaginensis secundi.

CONCILIUM CARTHAGIN.
tertium, Prouinciale, confirmatum in 6. synodo generali in Trullo celebrato.

*Cõcilium
Cathagi-
nen. 3.*

Ca. Ut episcopi prouinciales de pascha consulant primatem suum.

Placuit erga in principio propter errorem qui sæpe solet oboriri, ut omnes Africanae prouincię episcopi obseruationem paschalem ab ecclesia Carthaginensi curēt accipere.

Ca. 2. Ut per singulos annos concilium fiat.
Similiter placuit ut propter causas ecclesiasticas quę ad perniciem plebis sæpe vete-

Nota..

Quales *et* *ascunt*, singulis quibusque annis concilium
auri sunt conuocetur. Ad quod omnes prouinciæ que
episcopi primas sedes habent, de conciliis suis binos,
ad concilium. aut quantos elegerint episcopos mittant, ut
 & minus inuidiosi, minúsq; hospiribus
 sumptuosi existant, ut congregato conuentu
 plena possit esse autoritas. De Tripoli au-
 tem propter inopiam episcoporum vnus epi-
 scopus veniat.

Ca. 3. Ut episcopus canones agnoscat.

dist. 38. Item placuit ut ordinandis episcopis vel
Placuit. clericis, prius ab ordinatoribus suis decreta
 conciliorú auribus eorum inculcentur, ne se
 aliquid cōtra statuta cōcilij fecisse pœniteat.

Ca. 4. Ut diaconi ante 25. annos.
non consecrentur.

dist. 77. Item placuit ut ante 25. annos ætatis nec
Placuit. diaconi ordinentur, nec virgines consecren-
et 20. q tur, & ut lectores populum non saluent.
1. Placuit

Ca. 5. Ut sacramentum catechumenis
non prabeatur.

Item placuit ut per solenniſsimos paschia-
 les dies sacramentum catechemenis non de-
 tur, nisi solitū sal: quia si fideles per illos dies
 sacramenta non mutant, nec catechumenis
 oportet mutari.

Ca. 6. Ne liceat mortuis baptismum
nec eucharistiam dare.

Mortui Item placuit ut corporibus defunctorum
nō danda eucharistia nō detur. Dictum est enim à do-
euchari- mino, Accipite & edite. Cadauera autē nec
stia, nec accipere possunt nec edere. Cauendum est
 etiam ne mortuos baptizari posse frarum
 infirmi

infirmis credat, quibus nec eucharistiam *conferen-*
dari licitum est. *das bap-*

Ca. 7.

Episcopus accusatus, quo loco & quo tem *tismus. 4.*
pore sit examinandus. *q. 45.*

Ca. 8.

Qui sunt qui debent audire accusationes *quisquis.*
diaconorum 15. q. 7. Si autem presbyteri vel
diaconi.

Ca. 9.

Vt clerici publica iudicia non appellent. 11
q. 1. Placuit.

Ca. 10.

Quomodo prouocadū clericis ab inferiori-
bus iudicibus ad superiores. 2. q. 6. Placuit.

Ca. 11. *Vt filij clericorum ad specta-*
cula non accedant.

Vt filii sacerdotū vel clericorū spectacula se-
cularia nō exhibeāt, sed nec spectēt: quoniam
quidā ab spectaculo & oēs laici prohibeātur.
Sēper enim Christianis omnibus hoc inter di-
cū est, vt vbi blasphemi sunt, non accedant.

Ca. 12. *Vt clericorum matrimoniis*
infideles non socientur.

Item placuit vt filii vel filij episcoporū, vel
quorūlibet clericorū, Gentilibus vel hēreti-
cis aut schismaticis matrimonio nō iūgātur.

Ca. 13. *Vt clerici de rebus suis nihil infi-*
delibus conferant.

Vt episcopi vel clerici in eos qui catholici
Christiani nō sūt, etiā si cōsanguinei fuerint,
nec per donationes rerū suarū aliquid cōferāt.

**Ca. 14. Vt clerici filios suos à sua potestate
exire non sinant nisi, &c.**

Vt episcopi rei clerici filios à sua potestate
per emancipationem exire non sinant, nisi de
moribus eorū fuerint & ætate secuti, vt pos-
sint ad eos iam propria pertinere peccata.

21.9.3.

Placuit.

Ca. 15. Vt clerici non sint negotiatores.

2. Tim. 2.

Item placuit vt episopi & presbyteri &
diaconi vel clerici non sint conductores, ne
que procuratores, neque villo turpi vel inho-
nesto negotio victum querant, quia respec-
te debent scriptum esse. Nemo militans deo,
implicat se negotiis secularibus.

14.9.4

Nullus.

Ca. 16. Vt clerici non sint usurarij.

Vt nullus clericorū amplius recipiat quàm
cuiquam accommo lauerit, si p. cumiam, pe-
cuniam accipiat, speciem eandem quantam
dederit accipiat, & quicquid aliud tantum
quantum dederit accipiat.

**Canon. 17. Vt extranea femina cum
clericis non cohabitent.**

Vt cum omnibus omninò clericis extraneæ
feminae non cohabitent, sed solæ matres, a-
uiæ, matres, amicae, sorores, & filiae fratrum
aut sororum, & quæcunque ex familia, dome-
stica necessitate etiam antequam ordinaren-
tur, iam cum eis habitabant, vel si filii eorum
iam ordinatis parentibus, vxores acceperint,
aut feru s non habitantibus in domo quas
ducant, aliundè ducere necessitas fuit.

**Ca. 18. Vt clerici non ordinentur nisi quò
cum eis sunt, fideles existant.**

Vt episcopi, presbyteri & diaconi, non or-

dineantur, prius quam omnes qui sunt in domo eorum Christianos catholicos fecerint.

Ca. 19. *De clericis cum ad pubertatem veniunt.*

Placuit ut lectores cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. D. 23. Lectores.

Ca. 20. *Ut plebes alienas alius episcopus non usurpet.*

Placuit ut a nullo episcopo usurpetur plebes alienæ, nec aliquis episcoporum supergre diatur in diocesi suam collegam. 7. q. 1. placitus.

Ca. 21. *Ut nullus episcopus alienum clericum ordinet.*

Ut clericum alienum nisi concedente eis episcopo, nemo audeat vel retinere, vel promovere in ecclesia sibi credita. Clericorum autem nomen etiam lectores, & psalmistæ & ostiarii retineant. D. 75. Clericum.

Ca. 22. *De clericis non ordinandis nisi probabiles fuerint.*

Ut nullus ordinetur clericus, non probatus vel episcoporum examine, vel populi testimonio. D. 24. Nullus.

Ca. 23. *De precibus & orationibus.*

Ut nemo in precibus, vel patrem pro filio, vel fratrem pro patre nominet. Et cum ad altare assistitur, semper ad patrem dirigatur oratio. Et quascunque sibi preces aliquis describit, non eis utatur, nisi prius eas cum instructoribus fratribus consulerit. In altari semper ad patrem dirigatur oratio.

Ca. 24. *Quid in sacrificio offeratur.*

Ut in sacramentis corporis & sanguinis do De consec. d. 2.

In sacramen.

Quid in sacramen to altaris offeratur.

D.81.

Clerici.

D.99.

Primæ sedis.

D.44.

Clerici.

Episcopi non peregrinari

debent vel

tra mare

nisi cū ve

nia episco

pi Roma

ni.

mini, nihil amplius offeratur, quàm ipse dominus tradidit, hoc est panis & vinum aquæ mixtum. Nec amplius in sacrificiis offeratur, quàm de vuis & frumentis.

Ca. 25. Ne clerici soli accessum habeant ad viduas vel virgines.

Vt clerici vel cōtinentes, ad viduas vel virgines nisi iussu vel permissu episcoporum & presbyterorum non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum clericis, vel cum quibus episcopus iusserit vel presbyter. Nec episcopi aut presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi fœminas, nisi aut clerici præsentes sint, aut graues aliqui Christiani.

Ca. 26. Quomodo episcopus primæ sedis debeat appellari.

Vt primæ sedis episcopus non appelletur Princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus.

Ca. 27. Vt clerici tabernas non ingradientur.

Vt clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingradientur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

Ca. 28. Quod episcopus sine licentia non debet peregrinari.

Item placuit vt episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primæ sedis episcopo siue cuiuscunque prouinciæ primare, vt ab episcopo præcipue possint sumere formatam vel commendationem.

Ca. 29. *Vt missa à ieiunis celebretur.*

Vt sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna domini celebratur. Nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum siue episcoporum siue cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi qui faciunt, iam pransi inueniantur.

De consec. d. 1. sacramenta altaris

Ca. 30. *Nullus in ecclesia conuiuetur.*

Vt nulli episcopi vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi fortè transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi conuluis, quantum fieri potest, prohibeantur.

dist. 42. Nulli episcopi.

Ca. 31. *De pœnitentia quomodo danda sit pœnitentibus.*

Vt pœnitentibus secundum peccatorum differeptiam, episcopi arbitrio pœnitentia tempora decernantur.

16. q. 7. pœnitentibus.

Ca. 32. *De modo reconciliandi pœnitentes.*

Vt presbyter inconsulto episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente episcopo, & necessitate cogente. Cuiuscunque pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam ecclesiam commouerit, ante absida (i. atrium ecclesiæ) manus eis imponatur.

16. q. 7. Pœnitentibus. 26. q. 6. Presbyter.

Ca. 33. *De custodia sacramentorum virginum.*

Vt virginæ sacræ, si parentibus à quibus custodiebantur, priuatae fuerint, episcopi prouideant, vel presbyteri ubi episcopus absens est, in monasterio virginum vel grauioribus se-

26. q. 6.

minis commendentur, ut simili habitantes inuicem se custodiant, ne passim vagantes ecclesie ludant opinione.

Ca. 34. De baptizandis agrotis.

De consec. d. 4.

Aegrotantes.

Ut aegrotantes si pro se respondere non possunt, cum voluntas eorum testimonium suum dixerit, baptizentur. Similiter & de poenitentibus agendum est.

Ca. 35. Ne histrionibus conuersis penitentia negetur.

De consec. d. 2. Scenicis.

Ut scenicis atque histrionibus, ceterisque huiusmodi personis, vel apostaticis conuersis, vel reuersis ad dominum, gratia vel reconciliatio non negetur.

16. q. 6. Presbyter inconsulto episcopo.

Ca. 36. Ut presbyter chrisma non conficiat.
Ut presbyter inconsulto episcopo virgines non confacter. Chrisma verò nunquam conficiat.

Ca. 37. Ne clerici in aliena ciuitate non immorentur.

Ut clerici in aliena ciuitate non immorentur, nisi causas eorum iustas episcopi loci, vel presbyteri locorum peruiderint.

Ca. 38. Ut non liceat fieri translationes episcoporum.

Placuit (quod etiam in Capuensi plenaria synodo videtur statutum) quod non liceat fieri rebaptizationes & recordationes, vel translationes episcoporum. De consecra. D. 4. Non licet fieri.

Ca. 39. Ut non presumans duo episcopi ordinare pontificem.

Ut non minus quam tres episcopi, qui su-

sine Metropolitano directi, sufficient ad episcopum ordinandum.

*Ca. 40 De electione episcopi si contra-
dictores habeat.*

Dum episc. eligitur, si contradictores habeat, quinque sacerdotes conveniant. D. 33. illud statuendum est.

*Ca. 41. De episc. convenientibus ad
concilium.*

Vt per singulos annos convenientes episcopi ad concilium, etiam de Paschali solennitate à primatibus suis informantur.

Ca. 42.

Vt non accipiat alienum episcopum plebs quæ in diocesi semper subiicitur. 16. q. 1. Multis conciliis.

Ca. 43.

Vt qui plebe sua contempta ad concilium venire.

Canon. 44.

Vt clericum alienum nullus sibi præcipiat episcopus præter eius arbitrium, cuius fuerit clericus.

Ca. 45.

Vt episcopus qui plures habet clericos, ei qui eget, ad ordinandum postulatus largiatur.

Canon. 46.

Vt episcopus in diocesi factus solum eam plebem teneat, in qua extitit ordinatus.

*Ca. 47. Vt præter scripturas canonicas
nihil in ecclesia legatur.*

Scriptura

Item placuit vt præter scripturas canonicas, *canonica.*

Scriptura canonica. nihil in ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum. Sunt autem canonicae scripturae, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesus naue, Iudicum, Ruth, Regum libri 4. Paralipomenon libri 2. Iob vnus, Psalterium Dauidicum, Salomonis libri quinque, libri 12. Prophetarum, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Thobias, Iudith, Esther, Esdras libri 2. Machabaeorum lib. 2. Noui autem testamenti, viginti septem, Euangeliorum libri quatuor, Actuum apostolorum biber vnus, Pauli Epistolae tredecim, eiusdem ad Hebraeos vna, Petri apostoli duae, Ioannis apostoli tres, Iudae apostoli vna & Iacobi vna, Apocalypsis Ioan. liber vnus, qui sunt viginti septem. Hoc etiam fratri & confacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earum partiū episcopis, pro confirmando isto canone innotescat, qui a patribus ista accepimus in ecclesia legenda. Licet etiam legi passiones martyrum, cum anniuersarii dies eorum celebrantur,

Additio.

Ca. 48.

De baptizatis à Donatistis.

1. q. 4.
*Placuit
vt de in-*
fantibus.

12. q. 3.
*Placuit
vi epi.*

Ca. 49. *De his qui positi in ecclesiastico gradu aliquid acquirunt.*

Placuit vt episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore episcopatus vel clericatus sui agros vel quaecunque praedia nomine suo comparant, tanquam rerum diuinarum inuasionis crimine teneantur obnoxii, nisi admoniti ecclesiae eadem ipsa contulerint. Si autem ipsi propria aliquid liberalitate alicuius vel

successione cognationis venerit, faciāt inde quod eorū proposito congruit. Quod à suo proposito retrorsum exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni, tanquam reprobī iudicentur.

Ca. 50. Vt gesta concilij confirmentur.

Aurelius episcopus dixit: Quoniam igitur vniuersa arbitror fuisse tractata, si omnia cū animo vestro conuenerunt, sermone vestrō cuncta roborate. Vniuersi episcopi dixerūt, Omnibus hæc placuerūt, & hac nostra subscriptione firmamus. Et subscripserunt. Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginēsis huic decreto cōsensī & relicto subscripsi. Epigonius Episc. Buben. Regiē. subscripsi, Augustinus episcopus plebis Hipponæ subscripsi. Similiter & omnes episcopi quadraginta quatuor numero subscripserunt.

Subscriptio.

Concilij tertij Carthaginensis finis.

Hæc tria decreta pertinent ad concilium Carthaginense tertium.

Canon. 1.

Presbyter si fornicationem fecerit, &c. Vide in decretis. D. 28. Presbyter si fornicat.

Canon. 2.

Non est aliquid exigendum ab his qui natiuitates suos ad baptizandum adducunt. Fusiū apud Gratianum. 1. q. 1. Placuit vt vnusquisque.

Ca. 3. De clericis scurrilibus.

Si quis clericus aut monachus verba scurrilia ioculatoria, risumque mouentia loquitur, acerrimè corripatur.

S V M M A

**Concilium
Cartha-
ginen. 4.**

CONCILIVM CARTHAGIN.
quartum, cui adfuerunt episcopi 214. Era-
436. dicitur à Gratiano, quod interfuit
Zozimus Papa per vicarios suos, quod ta-
men intelligendū est de concilio Cartha-
ginen. 6. non de. 4.

Ca. 1. Qualiter debeant episcopi ordinari.

D. 23.

**Qui epi-
scopus.**

**Quomo-
do exami-
natus
d' qui or-
dinatur
episcopus.**

Qui episcopus ordinandus est, antea exa-
minetur. Si natura sit prudens, si docilis, si
moribus temperatus, si vera castus, si so-
brius, si semper suis negotiis cauens, si hu-
milis, si affabilis, si misericors, si literatus, si
in lege domini instructus, si in scripturarum
sensibus cautus, si in dogmatibus exercita-
tus, & ante omnia, si fides documenta ver-
bis simplicibus offerat, id est, patrem, & fi-
lium & spiritum sanctum, &c. Quærendum
etiam ab eo si noui & veteris testamenti, id
est Legis & Prophetarum, & Apostolorum,
vnum eundemq; credat auctorem & Deum.
Si diabolus non per conditionem, sed per
arbitrium factus sit malus.

Ca. 2. Qualiter consecrentur epi- scopi.

D. 23.

**Episcopus
dum ordi-
natur.**

Episcopus dum ordinatur, duo episcopi
ponant & teneant euangeliorum codicem
super caput & ceruicem eius, & vno super
eum fundente benedictionem, reliqui omnes
episcopi qui adsunt, manibus suis caput eius
tangant.

Ca. 3. Qualiter presbyteri ordinentur.

Presbyter cū ordinatur episcopo cum benedicente, manum super caput eius teneante, etiam omnes presbyteri qui praesentes sunt, manus suas iuxta manum episcopi super caput illius teneant. *Ibi. Presbyter.*

Ca. 4. Quomodo diaconi constituantur.

Diaconus cū ordinatur, solus episcopus qui cū benedicit, manū super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. *Ibi. Diaconus.*

Ca. 5. Quomodo subdiaconi ordinentur.

Subdiaconus cū ordinatur, qui manus impositionem non accipit, patenam de episcopi manu accipiat vacuam, & calicem vacuum. De manu verē archidiaconi vtreolum cum aqua & mīnile, & manuecrgium. *Ibi. Subdiaconus.*

Ca. 6. Qualiter Acolythi ordinentur.

Acolythus cū ordinatur ab episcopo, quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat cerosarium cum cereo, ut sciat se ad accedenda ecclesiae luminaria mancipari. Accipiat & vtreolum vacuum, ad suggerendum vinū in eucharistiam sanguinis Christi. *Ibi. Acolythus.*

Ca. 7. Qualiter exorcista constituantur.

Exorcista cū ordinatur, accipiat de manu episcopi libellum in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo, Accipe & exorcista. *Ibi. Exorcista.*

S V M M A

commenda memoriz, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum siue baptizatum, siue catechumenum.

Ca. 8. Qualiter lectores fiant.

Ibi. Lector. Lector cum ordinatur, faciat de illo verbum episcopus ad plebem, indicans eius fidem ac vitam atque ingenium. Post hæc spectante plebe tradat ei codicem de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe & esto lector verbi Dei, habeturus, si fideliter & utiliter impleueris officium, partem cum eis qui verbum Dei ministrauerunt.

Ca. 9. Qualiter Ostiarii ordinentur.

Ibid. Ostiarius. Ostiarius cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit qualiter in domo Dei debeat conuersari, ad suggestionem archidiaconi tradat ei episcopus claves ecclesie de altario, dicens: Sic age, quasi redditurus deo rationem pro his rebus quæ his clauibus recluduntur.

Ca. 10. Qualiter psalmista.

Ibi. Psalmista. Psalmista, id est cantor potest absque scientia episcopi, sola iussione presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi presbyteros: Vide ut quod ore cantas, corde credas: & quod corde credis, operibus comprobes.

Ca. 11 Qualiter virgines sanctimoniales.

Ib. sanctimonialis. Sanctimonialis virgo cum ad consecrationem sui episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper vsura est, professioni & sanctimonie apta.

Ca. 12. Qualiter vidua ad baptisterium ordinentur.

Vidua, vel sanctimonialia quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructæ sint ad officiũ, vt possint apto & sano sermone docere imperitas & rusticas mulieres tempore quo baptizandæ sunt qualiter baptizatori interrogatæ respondeant, & qualiter accepto baptismo viuant.

Ca. 13. Qualiter sponsi & sponsa benedicantur.

Sponsus & sponsa cùm benedicendi sunt. **D. 23. & 30. q. 5.**
 à sacerdote, à parentibus suis vel paranympis offerantur. Qui cùm benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate permanent.

Ca. 14. De callula sacerdotis.

Vt episcopus non longè ab ecclesia hospitalium habeat. **D. 41. Episcopus vilem.**

Ca. 15. De victu & habitu episcopi.

Vt episcopus vilem suppellectilem, & mēsam ac victum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærat. **De familiaria & mēsa episcopi.**

Ca. 16. Vt episcopus libros gentilium non legat.

Vt episcopus gentilium libros non legat, hæreticorum autem pro necessitate & tempore. **d. 37. Episcopus gentiliũ,**

S V M M A

Ca. 17. Vt episcopus indigentium curam per presbyteros agat.
d. 88. E-
piscopus. Vt episcopus gubernationem viduarum & pupillorum ac peregrinorum non per seipsum, sed archipresbyterum aut archidiaconum agat.

41. q. 1.
Episcopus. **Can. 18.** Vt episcopus lutionem testamentorum non suscipiat.

Ca. 19. Vt episcopus pro rebus secularibus non litiget.
 Vt episcopus prouocatus pro rebus transitoriis non litiget.

Ca. 20. Vt episcopus tantum diuinis vacet.
d. 88. E-
piscopus Vt episcopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet, sed vt lectioni & orationi, & verbi Dei predicationi tantummodo vacet.

Can. 21. Vt episcopus egrotans pro se legatum ad synodum mittat.
d. 18. Epi
scopus ad Vt episcopus ad synodum ire non taret, si non sine satis graui necessitate inhibeatur, sic tamen vt in sua persona legatum mittat, suscepturus salua fidei veritate quicquid synodus statuerit.

Ca. 22. Ne episcopus clericos instituat sine testimonio plebis.
d. 24. epi
scop sine. Vt episcopus sine concilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita vt ciuium assensum, & conuentionem & testimonium quærat.

*Can. 23. Vt episcopus causas audiat
præsentibus clericis.*

Vt episcopus nullius causam audiat absq;
præsentia clericorum suorum, aliqui narra-
ta erit sententia episcopi nisi clericorum præ-
sentia confirmetur. *cc. q. 7. Nullius
causam.*

*Ca. 4. Vt nemo discedat quando episco-
pus verum facit.*

Sacerdote verbum faciente in ecclesia qui
egressus de auditorio fuerit, excommunica-
tur. *De conse-
d. 1. Sacro
dote.*

Ca. 25. De discordantibus episcopis
Dissidentes episcopos, si non timor Dei, sy-
nodus reconciliet. *dist. 99. Dissiden-
tes.*

*Ca. 26. Vt episcopus discentes concordare
compellat.*

Studeendum est episcopis; vt dissidentes
fratres siue clericos siue laicos ad pacem
magis quam ad iudicium cohortetur. *Ibidem.
Studeendi
est.*

*Ca. 27. De episcopo non trans-
ferendo.*

Vt episcopus de loco ignobili ad nobi-
lem per ambitionem non transeat, nec quis
quam inferioris ordinis clericus. Sanè si
utilitas ecclesie fieri poposcerit, de-
creto pro eo clericorum & laicorum episco-
pis porrecto in præsentia synodi transfera-
tur, nihilominus alio in loco eius episco-
po subrogato. Inferioris vero gradus sacer-
dotes, vel alij clerici concessionem suorum
episcoporum possunt ad alias ecclesias trans-
migrare. *7. q. 1. e-
piscopus
de loco.*

Ca. 28. De damnatione episcoporum.

11. q. 3. Irritam esse iniustam episcoporum damnationem, & idcirco à synodo retractandam.
Irritam esse.

Ca. 29. De episcopo qui alicui crimen obiecerit.

6. q. 2.
episcopus. Episcopus si clerico vel laico crimen imposuerit, deducatur ad probationem in synodum.

Ca. 30. Quod irrita sit sententia episcopi in absentem.

11. q. 2. Caueant iudices ecclesiæ ne absente eo cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, imò & causam in synodo pro facto dabunt.
Sine exceptione.

Ca. 31. Qualiter res ecclesiæ ab episcopo habeantur.

Nota. Ut episcopus rebus ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.

Ca. 32. De irritis distractionibus episcoporum.

12. q. 2. Irrita erit donatio episcoporum, vel venditio vel cõmutatio rei ecclesiasticæ absque conniuentia & subscriptione clericorum.
Sine exceptione.

Ca. 33. De receptione episcoporum.

7. q. 1. e-
piscopi. Episcopi vel presbyteri si causa visendæ ecclesiæ alterius episcopi ad ecclesiam venerint, & in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbum faciendum, quam oblationem cõsecrandam inuitentur.

Ca. 34.

Ca. 34. De primatu confessus presbyterorum cum episcopo.

Vt episcopus in quolibet loco sedens, stare d. 65. Episcopus.
presbyterum non patiat. *Piscopus.*

Ca. 35. De confessu presbyterorum in ecclesia.

Vt episcopus in ecclesia in confeslu presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum verò collegam se presbyterorum esse cognoscat. *Episco.*

Ca. 36. Vt presbyteri ab episcopis christiana petant.

Presbyteri qui per dioceses ecclesias regunt, non à quibuscumque episcopis, sed à suis, nec per iuniore clericum, sed omni anno, aut per se ipsos aut per illum qui sacristiam tenet, ante pasche solennitatem christiana petant. *Presbyteri.*

Ca. 37. De obedientia diaconorum.

Diaconus ita se presbyteri, vt episcopi, ministrum esse cognoscat.

Ca. 38.

Vt diaconus presente presbytero eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus croget.

Ca. 39. Quando debeat diaconus sedere.

Diaconus quolibet loco, iubente presbytero, sedeat.

Ca. 40.

Vt diaconus in conuentu presbyterorum inter rogatus loquatur. *dist. 93. Diaconi.*

Ca. 41. Quando diaconus alba

vti debeat.

Vt diaconus tempore oblationis tantum, vel lectionis, alba induatur. *Ibi presbytero.*

Ibidem.

S V M M A

Diacon⁹. *Ca. 42. De clericis qui pro fide tentati sunt.*

Ibidem Clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum.

Diacon⁹ *Ca. 43. De his qui pro fide persecutiones passi sunt.*

Christianum catholicum, qui pro catholica fide & pro ecclesiastica re, & Christiana religione tribulationes patitur, honore omnium à sacerdotibus honorandus. Etiam & per diaconum ei victus administretur.

D. 42. *Ca. 44. De tonsura clericorum.*

Clericus. Clericus nec comam nutriat, nec barbam.

Ca. 45. De habitu clericorum.
Clericus professionem suam & in habitu & in incessu probet, & ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.

Ca. 46. De continentia clericorum.
Clericus cum extraneis mulieribus non habitet.

D. 91. *Ca. 47. De incessu clericorum.*

Clericus. Clericus per plateas & andronas, nisi certa & maxima officij sui necessitate, non ambulet.

Ca. 48. Ne clerici ad nundinas vadant.
Clericus qui non pro emendo aliquando nundinis vel in foro deambulat, ab officio suo degradetur.

Ca. 49. De vigiliis clericorum.
Clericus qui absque corpusculi sui iniqua litate vigiliis deest, stipendiis priuatus exco-
municetur.

*Ca. 50. De clericis ab officio
continentibus.*

Clericum inter tentationes ab officio suo *Ibide*
declinantem, vel negligentius agentem, ab *Cler.*
officio suo remouendum.

*Ca. 51. Vt clerici artificio vi-
ctum querant.*

Clericus, quantumlibet verbo Dei erudi. *Not.*
tus artificio victum querat.

*Ca. 52. Quum clerici debeant victum
querere.*

Clericus victum & vestimentum sibi arti-
ficiolo vel agricultura, absque officij sui
duntaxat detrimento pręparet.

*Ca. 53. Vt legant clerici qui orare
possunt.*

Omnes clerici qui ad operandum validi
sunt, & artificiola & literas discant.

Ca. 54. De clericis inuidis.

Clericus inuidens fratrum profectibus, *D. 4.*
donec in vitio est non promoueatur. *Cleri.*

Ca. 55. De clericis accusatoribus.

Vt episcopus accusatores fratrum excom-
municet. Et si emendauerint vitium, recipiat *Ibi. a*
eos ad communionem non ad clerum, *satore*

Ca. 56. De clericis adulatoribus.

Clericus qui adulationi & proditiōibus *Ibi. c*
vacareprehenditur, ab officio degrade-
tur. *cus. 9*

Ca. 57. De clericis maledicis.

Clericus maledictus, maximè in sacerdoti-
bus, cogatur ad postulandum veniam. Si no-

Iuerit degradetur, nec vnquam ad officium absque satisfactione reuocetur.

Ca. 58. De clericis frequenter litigantibus.

Clerici qui frequenter litigāt, & ad causandū faciles sunt, testimoniū nemo absque grandi examine recipiat.

Ca. 59. De clericis discordantibus.

Dis. Discordantes clericos episcopus vel rationes. ne vel potestate ad concordiam trahat, inobedientes synodus per audientiam damnet.

Ca. 60. De clericis turpiloquis.

Clericum scurrilem, & verbis turpibus locutorem, ab officio retrahendum.

Ca. 61. De clericis iurantibus.

Clericum per creaturas iurantem, acerrimè obiurgandum. Si perstiterit in vitio, excommunicandum.

Ca. 62. De clericis inter epulas cantantibus.

q. r. Clericum inter epulas cantatem, supradictæ sententiæ seueritate coercendum.

rich. **Ca. 63. De clericis ieiunia polluentibus.**

Clericum qui tempore indicti ieiunij, absque inuitabili necessitate ieiunium rumpit, minorem habendum.

Ca. 64. De his qui dominico die ieiunant.

Qui dominico die studiosè ieiunat, nō creditur catholicus.

q. 7 **Ca. 65. De pascha suo tempore celebrando.**

erdos. Paschæ solēnitas vno die & tempore celebranda.

*Ca. 66. Quando clericus recurrere
debet ad synodum.*

Clericus qui episcopi circa se districtiōnem iniustam putat, recurrat ad synodum.

Ca. 67. De seditionariis ne clerici fiant.

Seditionarios nunquam ordinandos clericos, sicut nec usurarios nec iniuriarū suarū ultores.

d. 4 C
Sedit
rios.

*Ca. 68. Ut ex pœnitentibus ordinatus
clericus deponatur.*

Ex pœnitentibus (quamvis sit bonus) clericus non ordinetur. Si per ignorantiam episcopi factū fuerit, deponatur à clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse pœnitentem. Si autem sciens episcopus ordinaverit talem, etiam ipse ab episcopatus sui ordinandi duntaxat potestate priuetur.

*Ca. 69. Ut episcopus vidua maritum ad
clerum promovens deponatur.*

Simili sententiæ subiacebit episcopus, si sciens ordinaverit clericum eum qui viduā aut repudiatam vxorem habuit, aut secundam.

*Ca. 70. Ut clericus hæreticorum con-
vinia fugiat.*

Clericus hæreticorum aut schismaticorū tā convivia quā sodalitates euitet æqualiter.

Ca. 71. De hæreticorum cœtu.

Quod hæreticorum cœtus non ecclesia, sed conciliabulum sit.

Ca. 72. Quod nihil fiat cum hæreticis.
Cum hæreticis nec orandum, nec psallendum.

p iij

Ca. 73. De communicantibus cum ex-communicatis.

3. Qui communicauerit vel orauerit cum ex-communicato, siue clericus, siue laicus, excommunicetur.

Ca. 74. De pœnitentium lege.

Vi sacerdos pœnitentiam imploranti, absque personæ acceptione pœnitentiæ leges iniungat.

Ca. 75. De negligentioribus pœnitentibus.

3. Vi negligentiores pœnitentes tardus reconcilientur.

Ca. 76. De postulantibus pœnitentiam si postea obmutescant.

1. 6. Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum sacerdos inuitatus viuit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur oris eius eucharistia. Si superuixerit, admoneatur à supradictis testibus petitionis sue factum, & subdatur statuti pœnitentiæ legibus, quâdiu sacerdos qui pœnitentiam dederit.

Ca. 77. De pœnitentibus infirmis.

Pœnitentes qui in infirmitate sunt, viaticum accipiant.

Ca. 78. De eisdem si post viaticum supernuuant.

Pœnitentes qui in infirmitate viaticum

eucharistiz acceperint, nō se credāt absolutos sine manus impositione, si supuixerint.

Ca. 79. De pœnitentibus si casu aliquo moriantur.

Pœnitentes qui attentè leges pœnitentiæ exequūtur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, vbi eis subuenti non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur. 26. q. 7. Sacerdos.

C. 80. de manus impositione super pœnitētes.

Omnit tempore ieiunij, manus pœnitentibus à sacerdotibus imponantur.

Ibidem.

Ca. 81. Ut pœnitentes mortuos sepeliant.

Mortuos pœnitentes ecclesiæ afferant, & sepeliant.

Ca. 82. Ut pœnitentes genua flectant.

Pœnitētes etiam diebus remissionis genua flectant.

Ca. 83. De senibus honorandis.

Pauperes & senes ecclesiæ plus ceteris honorandi sunt.

Ca. 84. Vsque ad missam catechumenorum nullus ecclesiam ingredi

De conse. d. 1. Epi.

prohibeatur.

scopus nulum.

Ut episcopus nullū prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei. siue gentilem siue hæreticum, siue Iudæum, vsque ad missam catechumenorum.

Ca. 85. De baptizandis.

De conse.

Baptizandi nomē suū dent, & diu sub abstinentia vini & carniū, ac manus impositione, crebra examinatione per baptismū recipiāt. d. 4. Baptiz. ad.

Ca. 86. Ut nuper baptizati castè vivant.
De conse. Neophyti aliquandiu à lautioribus epulis
c. 5. Neo- & spectaculis vel coniugibus abstineant.
phyti.

Ca. 87. De catholicis qui apud infideles
causam proponunt.

2. q. 5. Catholicus qui causam suam, siue iustam,
Catholi- siue iniustam ad iudicium alterius fidei iu-
cus. dicii prouocat, excommunicetur.

Ca. 88. De his qui missam pre-
termittunt.

d. 1. Qui Qui die solemni prætermisso solemni eccle-
die. siæ conuentu ad spectacula vadit, excom-
 municetur

Ca. 89. De his qui iudaicis superstitio-
nibus seruiunt.

26. q. 5. Auguriis vel incantationibus seruientem, à
Auguriis. conuentu ecclesiæ separandum. Similiter &
 superstitionibus iudaicis vel feriis in hæreticis.

Ca. 90. De energumenis.

dc. con. d. Omni die exorcistæ energumenis manus
5. *Omni* imponant.
die.

Ca. 91. De eisdem.

Paulmenta domorum dei energumeni
 verrant.

Ca. 92. De victu energumenorum.

Energumenis in domo dei assidentibus,
 victus quotidianus per exorcistas oppor-
 tuno tempore ministretur.

dist. 90. *Ca. 93. De oblationibus discordantium.*
Oblatio- Oblationes dissidentium fratrum, neque
nes. Ibi. in sacrario neque in gazophylacio recipian-
 tur.

**Ca. 94. De oblationibus opprimen-
tium pauperes.**

Eorum qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotibus refutanda.

De obla-
tionibus
qua pro
defunctis
offeruntur.

**Ca. 95. De his qui oblationes defuncto-
rum defraudant.**

Qui oblationes defunctorum aut negant ecclesiis, aut cum difficultate reddunt, tãquã egentium necatores excommunicentur.

2. q. 7.
Quarèdñ
est. 18. q.

Ca. 96. De accusatore & accusato.

Quarèdñ in iudicio cuius sit conversatio-
nis & fidei is qui accusat, & is qui accusatur.

2. Qui.

**Ca. 97. De eo qui religiosis sumi-
nis praeficitur.**

Qui religiosis fœminis praeponeendus est,
ab episcopo loci probetur.

**Ca. 98. Ut laicus praesentibus cleri-
cis non doceat.**

Laicus praesentibus clericis, nisi ip[s]is rogã-
tibus docere non audeat.

d. st. 23.
Mulier.

Ca. 99. Ut mulieres publicè non doceant.

Mulier, quãvis docta & sancta, viros in cõ-
ventu docere non praesumat.

Ca. 100. Ut mulieres non baptizent.

Mulier baptizare non praesumat.

Ca. 101. De viduis infirmis.

Vidua adolescẽtes quẽ corpore debiles sũt
sumptu ecclesie cuius vidua sunt sustineatur.

d. 91.

**Ca. 102. Ne clerici viduarum fami-
liaritati associantur.**

Ad reatũ episcopi pertinet, vel presbyteri qui

Ad rea-
tum.

parrochia præst, si sustentandæ vitæ præsen-
tis causa, adolefcētiōres viduæ vel sanctimo-
niales, clericorum familiaritatibus subi-
ciantur.

*Ca. 103. De viduis quæ ecclesiæ sti-
pendiis sustentantur.*

1610. Vi- Viduæ quæ stipēdio ecclesiæ sustentātur, tā
dua. assiduæ in Dei opere esse debent, vt meritis &
orationibus suis ecclesiā adiuuent.

*Ca. 104. De viduis professis continen-
tiam præuaricantibus.*

1. Tōm. 5. Sicut bonum est castitatis præmium, ita &
maiori obseruātia & præceptione custodien-
dum est: ut si quæ viduæ quantumlibet ad-
huc in minoribus annis potæ, & natura æ-
tate à viro relictæ se deuouerunt domino, &
veste laicali abiectā, sub testimonio episcopi
& ecclesiæ, religioso habitu apparuerint, po-
stea verò ad nuptias seculares transierint, se-
cundum Apostolum damnationem habebūt,
quoniam fidem castitatis quam domino vo-
uerunt, irritam facere ausæ sunt. Tales ergo
personæ sine Christianorum communione
maneant, quæ etiam nec in conuiulo cū Chri-
stianis communicent. Nam si adulteræ cōi-
ges reatu suo sunt viris suis obnoxie, quanto
magis viduæ quæ religiositatem mutauerūt,
crimine adulterii notabuntur. si deuotionem
quam Deo sponte, non coacta obtulerunt, li-
bidinosa corruerint voluptate, atque ad se-
cundas nuptias transitum fecerint? Quæ &
si violentia irruente ab aliquo præcepta fue-
runt, ac postea delectatione carnis atque libi-

DECRET. ANASTA. pp. 118

his permanere in coniugio raptori vel vio-
ato viro consenserint, damnationi superius *1. Tim. 5.*
comprehensæ tenebuntur obnoxia. De tali-
bus ait Apostolus: Cum luxuriatæ fuerint,
libere volunt, habentes damnationem, quia
bonam fidem irritam fecerunt. Aurelius epi *Subscri-*
opus Carthagin. ecclesiæ subscripsi, Dona- *ptio.*
tus Tabaricensis primæ sedis subscripsi,
Augustinus Hipponæ Regien. subscripsi. Si-
militer omnes episcopi subscripserunt.

Finis concilium Carthaginen. 4.

Provinciale concilium, confirmatum tam è
6. synodo generali in Trullo celebrata, v-
recepta sunt vniuersa concilia Carthagine
sira.

*Concilium
Taurina-*

ONCILIVM TAVRINATEN. *ten.*
provinciale celebratum tempore Siricii pa-
pæ, & beati Ambrosii episcopi Mediola-
nem. Nihil habet annotatione dignum, to-
rum consumitur in compositione causarum
quarundam civilium quæ inter episcopos
quosdam & cæteros presbyteros tracta-
bantur.

Decreta Anastasii papæ.

Anastasius papa natione Romanus, sedit *ad. 494.*
annos 3. dies decem. Papa 39. sub Petro. *Anastasi-*
Sub Anastasio floruerunt apud Orientem *pon. 39.*
Gregorius Nazianzenus & Basilius. *Sub hoc*
Extat epistola decretalis eius ad episco- *propter*
pos Germaniæ & Burgundiæ, in qua con- *scripta ori-*
tuit, v. idum sancta euangelia in ecclesiâ

genis in
Alexan- recitantur, sacerdotes, & ceteri omnes po-
dria cele- sentes, non sedentes, sed ven erabiliter cu-
brata est in conspectu sancti euangelii stantes domi-
synodus. ca verba intente audiant, & fideliter adori-
Qualiter Secundo significat eisdem ne Manichaeos
standum quos in vrbe Roma inuenit recipiant, ne-
dum legi- cum eis aliquam participationem habere
tur euan- priusquam ad rectam conuertantur fidei
gelium in quorum ille aliquos Romae conuertit. Quod
ecclesia. autem ad fidem trahere non potuit, secundu-
 Christianorum principum constituta, ne
 tum gregem sua contagione polluerent, ita
 publicos iudices perpetuo exilio relegauit.

Cöcilium CON C I L I V M C A R T H A G I N E N S E
Carth. 5. quintum celebratum Era. 438. praesentibus. 73. episcopis.

Ca. 1.

De clericis ad testimonium non pulsantibus.
 2. q. 6. statutum est.

Ca. 2.

De clericis pro crimine suo damnatis, quolibet non defensentur. 21. q. 5. Si quis iussit.

Ca. 3.

De sacerdotibus & leuitis, vt ab vxoribus se contineant. d. 84. Cum de quorundam.

Ca. 4.

De rebus ecclesiae, sine concilio Metropolitani episcopi non alienandis.

Ca. 5. Vt nullus episcopus relicta cathedra principali, in diocesi resideat.

Placuit vt nemini sit facultas, relicta principi
 ali cathedra, ad aliquam ecclesiam in diocesi
 constitutā se conferre, vel in re propria diu
 quam oportet constitutū, curam vel fre-
 quentationem propriæ cathedræ negligere.

7. q. 1.
 Placuit.

Ca. 6. De his qui nullo testimonio se
 baptizatos nouerunt.

De con.
 d. 4. Pla-
 cuit de.

Placuit de infantibus quoties non inueniū-
 ir certissimi testes qui eos baptizatos esse
 ne dubitatione testentur, neque ipsi sunt per-
 tatem idonei de traditis sibi sacramentis re-
 pondere, absque vilo scrupulo eos esse bap-
 tizatos, ne ista trepidatio eos faciat sacramen-
 tum purgatione priuari. Hinc enim Legati
 laicorum fratres nostri consulerunt, quia
 multos tales à Barbaris redimunt. Similiter
 de ecclesiis, quoties super earum consecra-
 tione hæsitatur, agendum est. i. vt sine vlla
 trepidatione consecrentur.

Ca. 7.

De tempore Paschali, & concilij.

Ca. 8.

De intercessoribus ne cathedram morien-
 tis episcopi diu retineant, sed intra annum sa-
 crdotem provideant.

7. q. 1. com
 stitutum est

Ca. 9. De defensore ecclesiarum.

Ab imperatoribus vniuersis visum est po-
 tulandum propter afflictionem pauperum,
 quorum molestis sine intermissione fatiga-
 tur ecclesia, vt defensores eis aduersus poten-
 tias diuitum cum episcoporum provisione
 elegerentur.

23. q. 3. 7.
 Ab im-
 peratori-
 bus.

S V M M A

Ca. 10.

Vt episcopi ad diem concilli occurrant
78. Placuit vt.

Ca. 11.

Vt lapsis sacerdotibus manus sicut la-
non imponatur. d. 59. confirmandum est.

Ca. 12.

De clericis excommunicatis, quando
asserere liceat innocentiam suam. 11. q. 3.
sus constitutum est.

Ca. 13.

De clericis vel monachis ab alio episcopo
ordinatis. In decretis. d. 58. Siquis de alio

Ca. 14. De basilicis quæ sine martyrum
reliquiis dedicata sunt.

De conse.
d. 1. Pla-
cuit alta-
ria.

Eremita-
ria per a-
gros con-
stituta e-
uertantur.

Item placuit vt altaria quæ passim per
gros aut vias tanquam memoriarum martyrum
constituantur, in quibus nullum corpus
reliquia martyrum condita probantur, &
episcopis qui eisdem locis præsumunt (si fieri
test) euertantur. Si autem hoc propter rursus
populares non sinitur, plebes tamen
monentur, ne illa loca frequentent, vt quæ
quæ sapiunt nulla ibi superstitione deuincantur
Et omnino nulla memoria martyrum
probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus
aut aliqua certa reliquia sint, aut vbi ortus
alicuius habitationis vel possessionis vel
sionis fidelissima origine traditur. Nam quæ
per somnia & per inanes quasi reuelationes
quorumlibet hominum vbique constituentur
altaria, omnimodò reprobentur.

Ca. 15. De idolatriis destruendis.

Item placuit ab imperatoribus gloriosissimis peti, ut reliquæ non solum in simulachris, sed in quibuscunque locis vel lucis vel arboribus omnimodò deleantur.

Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginis, supra comprehensio in nostro concilio statutis subscripti. Similiter 72. episcopi subscripserunt.

Finit concilium Carthaginen. 5.

CONCILIVM TOLETANVM *Toletanū
conciliū.*
Primum 19. episcoporum Patrum episcopo præfidente. Est provinciale, sed confirmatum auctoritate Leonis papæ.

Confidentibus presbyteris, assistantibus diaconis, & cæteris qui intererant concilio congregato, Patronus episcopus dixit: Quoniam singuli cepimus in ecclesiis nostris tacere diversa, & vide tanta scandala sunt quæ usque ad schisma perveniunt, si placet, cõmuni consilio decernamus quid ab omnibus episcopis in ordinandis clericis sit sequendum. Mihi autem placet constituta primitus Nicæni concilii perpetuo esse servanda, nec ab his esse recedendum. Vniuersi episcopi dixerunt: Hoc nobis placet, ita ut si quis cognitis gestis Nicæni concilii, aliud quàm statutum est facere præsumpserit, & non in eo perseverandum putaverit, hic excommunicatus habeatur, nisi per correctionem fratrum emendaverit errorem.

Can. 1.

CA. 1. SVMM A.

De presbyteris & diaconis, si post ordinationem filios genuerint, ad altiore gradum non ascendant.

Ca. 2. Ut pœnitens si necessitas cogat, lector aut ostiarius fiat.

D. 50.

Placuit.

Item placuit ut pœnitentes non admittantur ad clerum, nisi tantum si necessitas aut vsus exegerit, & tunc inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita ut euangelia aut epistolam non legant. Si qui autem ante ordinati sunt diaconi, inter subdiaconos habeantur, ita ut manum non imponant, nec sacra contingant. Eum verò pœnitentem dicimus qui post baptismum, aut pro homicidio aut pro diuersis criminibus, grauissimisque peccatis, publicam pœnitentiam gerens, sub cilicio diuino fuerit reconciliatus altario.

Ca. 3. De his qui viduas acceperint ne diaconi fiant.

Item constituit sancta synodus, ut lecto fidelis si viduam alterius vxorē acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut fortè subdiaconus.

Ca. 4. Ut subdiaconus si defuncta vxore aliam duxerit, ostiarius fiat.

Subdiaconus autem defuncta vxore si vxorem aliam duxerit ab officio in quo ordinatus fuerat, remoueatur, & habeatur inter ostiarios vel lectores, ita ut euangelium & epistolam non legat, propterea ne qui ecclesiæ seruiert, publicis officiis seruire videatur. Qui verò tertium (quod nec dicendum est)

acc.

acceperit abstinens biennio, postea inter laicos reconciliatus per poenitentiam, communice.

*Ca. 5. De clericis ad ecclesiam non
venientibus.*

Presbyter vel diaconus, vel subdiaconus, vel quilibet ecclesie deputatus clericus, si intra ciuitatem fuerit, vel in loco in quo ecclesia est, aut castella aut vici sunt, aut villeg, si ad ecclesiam aut ad sacrificium quotidianum non venerit, clericus non habeatur, si castigatus per satisfactionem veniam ab episcopo noluit promereri.

Ca. 6. Ne religiosa puella virorum familiaritatem habeat.

Itemque puella Dei nec familiaritatem habeat cum confessore, aut cum quolibet laico sanguinis alieni, aut conuiuii sola adeat, nisi ubi sit seniorum honestorum, aut viduarum honestarum frequentia, ubi honeste confessor quilibet cum plurimorum testimonio testium conuiuii interesse possit. Cum lectoribus autem in ipsorum domibus non admittendas penitus, nec videndas, nisi forte consanguinea soror sit, vel vterina.

Ca. 7. De clerico cuius vxor peccauerit.

Placuit vt si quorumcunque clericorum vxores peccauerint: ne forte licentiam peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hanc potestatem (præter necem) custodiendi, ligandi in domo sua, ad ieiunia salutaria, non mortifera eas cogentes: ita vt iuicem sibi clerici pauperes auxiliū ferant si seruitia non habeant. Cum vxoribus autem ipsis

33. 7. 2.
Placuit
vt si.

S V M M A

quæ peccauerit, nec cibos sumant, nisi forte ad timorem Dei acta pœnitentia reuertantur.

Ca. 8. De his qui post baptismum militauerint.

21. Si Si quis post baptismum militauerit, & chlamydem sumpserit aut cingulum, ad necandos fideles, etiam si grauius non admiserit, si ad clerum admissus fuerit, diaconij non accipiat dignitatem.

Ca. 9. De processu vel viduis absente sacerdote.

Nulla professa vel vidua absente episcopo vel presbytero in domo sua antiphonas cum cōfessore vel seruo suo faciat. Lucernarium verò nisi in ecclesia non legatur, aut si legatur in villa præsente episcopo vel presbytero vel diacono legatur.

Can. 10. Ne clericus fiat sine consensu domini aut patroni.

Clericos, siquidem obligati sint, vel protractione, vel de genere alicuius domus, non ordinandos nisi probata vitæ fuerint, & patroni consensus accesserit.

Ca. 11. De potentibus qui pauperem expoliant.

24. 9. 3. Si quis Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum expolauerit, & mandauerit eum ad se venire episcopus, ut audiat, & is cōtempserit, inuicem mox scriptra percurrant per omnes prouincias episcopos, & quoscunque adire poterint.

rine, vt excommunicatus habeatur ipse donec obediat, & reddat aliena.

Ca. 2. Ne clericus ab episcopo recedat..

Item vt liberum nulli clerico sit discedere ab episcopo suo, & alteri episcopo communicare, nisi fortè ei què episcopus alius libenter habeat de hæreticorum schismate discedentem, & ad fidem catholicam reuertentem. Si qui autem de catholicis discesserint, & in communione eorum vel palàm vel occultè cum eis qui vel excommunicati sunt, vel per sententiã iam notati, fuerint inuenti, habent illorum ad quos ire voluerint etiam in damnatione consortium.

Ca. 13. De his qui ecclesiam intrant:

De his qui intrant in ecclesiam, & deprehenduntur, nunquam communicare admo- Deco. d. 2.
neantur. Quòd si non communicant, ad po- Hi qui
nitentiam accedant. Si communicant, non intrant..
semper abstinantur. Si non fecerint, absti-
neantur.

Ca. 14. De accipientibus eucharistiam.

Si quis autem acceptam à sacerdote eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus propellatur.

Ca. 15. De excommunicatis à sacerdote.

Si quis laicus abstinetur ad huc vel ad domum eius, vel clericorum, vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus si abstinetur, à clericis deuiterur. Si quis cū illo colloqui aut cōuiuari fuerit deprehensus, etiam ipse abstinatur. Sed hoc pertineat ad eos.

q. ij.

clericos. quæ eius sunt episcopi, & ad omnes
qui cõmoniti fuerint de eo qui abstinetur,
siue laico quolibet, siue clerico.

*Ca. 6. de penitentia deuota si adul-
tera fuerit.*

27. q. 1.
Deuo-
tam.

Deuotam peccantem non recipiendam in
ecclesiam. nisi peccare desierit: & si desinens
egeris aptam pœnitentiam decem annis, re-
cipiat communionem. Priusquam autem in
ecclesiam admittatur ad orationem, ad nul-
lus cõuiuium Christianæ mulieris accedat.
Quod si admissa fuerit, etiam hæc quæ cum
repperit, habeatur abstenta. Corruptorem
etiam per pœna constringat. Quæ autẽ ma-
ritum acceperit, non admittatur ad pœni-
tentiã, nisi adhuc ipso viuente marito caste
viuere cœperit, aut postquã ipse decesserit.

Ca. 17. De vxorato concubinam habente.

d. 34. is
qui.

Si quis habens vxorem fidelis concubinã
habeat, non communicet. Cæterum is qui
non habet vxorem, & pro vxore concubi-
nam habet, à communionem non repellatur,
tãtũ vt vnus mulieris aut vxoris, aut cõ-
cubinæ (vt ei placuerit) sit coniunctione cõ-
tentus. Aliàs verò viuens abiiciatur donec
desinat, & ad pœnitentiam reuertatur.

*Ca. 18. De vidua epif. si maritum
acceperit.*

Si qua vidua episcopi aut presbyteri aut
diaconi maritum acceperit, nullus clericus,
nulla religiosa cum ea conuiuium sumat,
nunquam communicet, morienti tantũ ei
sacramentum subueniat.

Ca. 19. *Si filia sacerdot. religiosa peccauerit.*

Episcopi siue presbyteri siue diaconi filia, si deuota fuerit & peccauerit, & maritum duxerit, si eam pater vel mater in affectum receperint, à communionem habeantur alieni, pater uero causas in concilio nouerit se prastaturum. Mulier autem non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit poenitentiam. Si autem uiuente eo cessauerit & poenituerit, nullo modo nisi uix deficiens accipiat communionem.

Ca. 20. *Vt nullus prater episcopum chrisma conficiat.*

Quamuis penè ubique custodiat, ut absque episcopo chrisma nemo conficiat, tamè quia in aliquibus locis vel prouinciis presbyteri dicuntur chrisma conficere: Placuit ex hac die nullum alium nisi episcopum chrisma conficere, & per diocesim destinare, ita ut de singulis ecclesiis ad episcopum ante diem Paschæ diaconi destinentur, aut subdiaconi, ut confestim chrisma ab episcopo destinatum, ad diem Paschæ possint ad tempus deferre. Episcopo sanè certum est quod omni tempore licet chrisma conficere, sine conscientia aut episcopi, nihil penitus presbyteri agere praesumat. Statutum uero est diaconum non chrismare, sed presbyterum absente episcopo, praesente uero non, nisi ab ipso fuerit praeceptum. Huiusmodi constitutionem meminerit semper archidiaconus vel praesentibus vel absentibus episcopis suggerendam, ut eam & episcopi custodiant, & presbyteri non relinquunt.

*Nullus
prater epi-
scopum
chrisma
conficiat.*

*Chrisma-
re potest
presbyter
absente
episcopo.*

q. liij.

Ca. 21. De regulis fidei catholica.

Regulæ fidei contra omnes hæreses, maximè contra Priscillianistas : quas episcopi Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitani & Bethici fecerunt; & ex præcepto papæ Leonis ad Balconum episcopum Gallicie transmiserunt. Ipsi etiâ superscripta viginti canonû capitula statuerunt in concilio Tolerano.

Affertio fidei eiusdem concilij contra Priscillianistas.

Affertio Credimus in vnum verum Deum patrem
fidei cōtra omnipotentem, & filium & spiritum san-
Priscillia ctum, visibillum & inuisibillum factorem,
nistas. per quē omnia facta sunt in cælo & in terra, vnum Deum & vnā esse diuinæ substantiæ trinitatē. Patrem autem non esse filium ipsum, sed habere filium qui pater non sit. Filium non esse patrem, sed filium Dei de patris esse natura. Spiritum quoque esse paracletum, qui nec pater sit ipse, nec filius, sed à patre filioque procedens. Est ergo ingentus pater, genitus filius, non genitus paracletus, sed à patre filioque procedens. Pater est cuius vox hæc audita est de cælis, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cōplacui, ipsum audite. Filius est qui ait: Ego à patre exiui, & à Deo veni in hunc mundum. Paracletus est spiritus est spiritus, de quo filius ait: Nisi ego abiero ad patrem, paracletus non veniet. Hanc trinitatem personis distinctam, substantia vnitam, virtute & potestate & maiestate inuisibilem indifferentem. Præter hanc nullam credimus diuinam esse naturam, vel angeli vel spiritus, vel virtus alicuius quæ Deus credatur. Huc ergo filium Dei, Deum

Mat. 3.

Warc. 1.

Luca.

Ioan. 16.

natum à patre ante omne omnino princi-
 pium sanctificasse vterum virginis Mariæ,
 atque ex ea verum hominem sine virili ge-
 neratum semine suscepisse, duabus dūtaxat
 naturis, i. deitatis & carnis in vnam conue-
 nientibus omnino personam, i. dominum
 nostrum Iesum Christū. Nec imaginarium
 corpus, aut phātsmatis alicuius in eo fuisse,
 sed solidum atque verū. Hunc & esuriisse
 & sitiisse, & doluisse, & fleuisse, & omnes
 corporis iniurias pertulisse. Postremò à Iu-
 dæis crucifixum & sepultum, & tertia die
 resurrexisse. Conuersatum postmodum cum
 discipulis suis, & quadagesima post resur-
 rectionem die ad cælum ascendisse. Hūc fi-
 lium hominis, etiam filium Dei & filiū Dei
 & hominis filiū appellamus. Resurrectionem
 verò futurā humanæ credimus carnis,
 animam autē hominis non diuinæ esse sub-
 stantiæ, aut Dei patris, sed creaturā dicimus
 Dei voluntate creatam. Si quis autem dixe-
 rit aut crediderit à Deo omnipotente mun-
 dum hunc factum non fuisse, atque omnia
 eius instrumenta, anathema sit. Si quis di-
 xerit vel crediderit Deum patrem eundem
 esse filium vel paracletum, anathema sit. Si
 quis dixerit vel crediderit filium eundem
 esse Patrem, vel paracletum, anathema
 sit. Si quis dixerit vel crediderit paracletum
 esse vel patrem vel filium, anathema sit. Si
 quis dixerit, vel crediderit carnem tantum
 sine anima à filio Dei fuisse susceptam, ana-
 thema sit. Si quis dixerit vel crediderit
 Christum inuascibilem esse, anathema sit. Si
 quis dixerit vel crediderit deitatem nasci-

S V M M A D E C R E.

bilem esse, anathe. sit. Si quis dixerit vel crediderit deitatem Christi conuertibilem fuisse vel passibilem, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit alterum Deum esse priscæ Legis, alterum Euangeliorum, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit ab altero Deo mundum factum fuisse, & non ab eo de quo scriptum est: In principio fecit Deus cælum & terram, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit corpora humana non resurgere *Gese. I.* post mortem, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit animam humanam Dei portionem, vel Dei esse substantiam, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit alias scripturas præter quas ecclesia catholica recipit, in autoritate habendas vel esse venerandas, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit deitatis & carnis vnâ in Christo esse naturâ, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit esse aliquid quod se extra diuinâ trinitatem possit extendere, anathema sit. Si quis Astrologiæ vel Mathesi existimat esse credendum, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit coniugia hominum quæ secundum legem diuinâ licet habere, execrabilia esse, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit carnes autem seu pecudum quæ ad escam datæ sunt, non tantum pro castigatione hominum abstinendas, sed execrandas esse, anathema sit. Si quis in errore Priscilliani sectam sequitur vel proficitur, vt aliud in salubri baptismo contra sedem S. Petri faciat, anathema sit.

Fluit regula fidei catholicæ aduersus Priscillianistas, Patronus episcopus subscripsit.

Marcellusepiscopus subscripsi. Afrodiseus *ptio.*
episcopus subscripsi. Subscripserunt & alij *a.d. 408*
episcopi qui interfuerunt concilio. *Innocen -*

Decreta Innocentij pape.

Innocētius primus Papa, natione Albanen *pon. 40.*
sis, sedit annis 15. mensibus 2. Hic constituit *Sub hoc*
ut qui natus fuerit de Christiana, denuò na- *capit hæ-*
sci debeat per baptismū, quod Pelagius dā- *resis Del*
nauit. Eo tēpore florebat Hieronymus pres- *corpus ha-*
byter in Bethleem Pelagium & Czelestinum *bere asse-*
inuenit, quos tanquam hæreticos damnauit. *rens. Es*

Extat epistola eius decretalis ad Decen- *predesti -*
tium episcopū, in qua paucis admonet anti- *natorum*
quas patrum traditiones seruandas, nec no- *& Cata*
uitates aliquas inducēdas in sua ecclesia, nec *phrygarū*
alterius ecclesiæ quàm Romæ in consecran- *& Pela-*
dis mysteriis, vel in cæteris agendis, consue- *gij. Es*
tudinem esse seruandam. *Roma à*

Ca. 1. De pacis osculo dando post con-
facta mysteria. *Gothis*
Pacis osculum dandum est post confecta *capta est.*
mysteria, ut cōstet populum ad omnia quæ *Inconsci -*
in mysteriis aguntur atque in ecclesia cele- *lin.*
brantur præbuisse consensum, ac finita esse
pacis cōcludentis signaculo demonstrētur

Ca. 2. De non recitandis nominibus ante
precem sacerdotis.

De nominibus verò recitandis antequam *De con.*
preces sacerdos faciat, atque eorum oblation- *d. 1. Pacē*
es quorum nomina recitāda sunt, sua ora- *igitur.*
tione commēdet, quā superfluum sit, &
ipse per tuam prudentiam recognoscit, ut *De con.*
tuius hostiam necdū Deo offeras eius ante *d. 2. De*

*nomini-
bus reci-
tandis.*

S V M M A.

nomen insinues, quanuis illi incognitum sit nihil. Prius ergo oblationes sunt commendandę, ac tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda, vt inter sacra ministeria nominantur, non inter alia quę ante præmittimus, vt ipsis mysteriis viâ futuris precibus aperiāmus.

Ca. 3. Vt infantes baptizati à solo episcopo consignentur.

*Cōfirma-
tionis sa-
cramētū.*

De consignandis verò infantibus, manifestum est non ab alio quàm ab episcopo fieri licere. Nam presbyteri licet sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent. Hęc autem pontificibus solis deberi vt vel consignent, vel Paracletum spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verùm & illa lectio actuum Apostolorum, quę asserit Petrum & Io. esse directos, qui iam baptizatis traderent spiritum sanctum. Nam presbyteris seu extra episcopum, seu præsentē episcopo, cum baptizant chrismate baptizatos ungere licet: sed quod ab episcopo fuerit cōsecratū, non tamē fronte eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis cū tradunt spiritum sanctum Paracletum. Verba verò dicere nō possum, ne magis prodere videar quàm ad consummationē respondere.

*De con-
d. 4. præf-
byteris.*

Ca. 4. De ieiunio sabbati.

de cō. d. 3.
Sabbato.
Quod rite omni sabbato ieiunetur, quia feria sexta & sabbatum ambo dies tristitiam Apostolis vel his qui Christū secuti sunt, indixerunt: qui die dominico exhilarati, non solum ipsum festiuissimum esse voluerunt,

verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt.

Can. 5.

De fermento .i. sacramento quod ciuitatis tantum presbyteris dirigatur. *Ca. 6.*

De energumenis baptizatis, vt eis à presbytero vel cæteris clericis absente episcopo manus imponatur.

Can. 7. De pœnitentibus.

De pœnitentibus verò qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interueniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere estimèdo delictorum, sacerdotis est iudicare vt attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lachrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cum viderit cõgruam satisfactionem. Sanè si quis in egritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenierit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de seculo absque communione decedat.

Ca. 8. Quod orandum sit pro infirmis.

Sanè quoniã de hoc, sicuti de cæteris confulere voluit dilectio tua, adiecit etiam filius meus Cælestinus diaconus in epistola sua esse à tua dilectione positum illud quod In beati apostoli Iaco. epistola conscriptum est: Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine domini & oratio fidei saluabit infirmum, & suscitabit illum dominus: & si in peccatis fuerit remittentur ei.

de con. d.

3. De pœnitentibus.

Extrema

unctione

esse genus

sacramenti

Io. 5.

dist. 95.
Illud su- Quod non est dubium de fidelibus ægro-
perfluum. tibus accipi vel intelligi debere qui sancto
 oleo chrismatis perungi possunt, quo ab epi-
 scopo confecto non solum sacerdotibus, sed
 omnibus ut Christianis licet in sua aut suo-
 rum necessitate inungendo. Cæterum illud
 superfluum videmus adiectum, ut de episco-
 po ambigatur, quod presbyteris licere non
 dubium est. Nam idcirco de presbyteris di-
 ctum est, quia episcopi occupacionibus aliis
 impediti ad omnes languidos ire non pos-
 sunt. Cæterum si episcopus aut potest, aut
 dignum ducit aliquem à se visitandum, &
 benedicere & tangere & chrismate sine cõ-
 statione potest, cuius est ipsum chrisma cõ-
 ficere. Nam non pœnitentibus istud fundi
 non potest, quia genus est sacramenti. Nam
 quibus reliqua sacramenta negantur, quo-
 modo vnum genus putatur posse concedi?
 Hic ergo frater charissime, omnibus quæ
 tua dilectio voluit à nobis exponi, prout po-
 tuimus respondere curauimus, ut ecclesia tua
 Romanam consuetudinem, à qua originem
 ducit, seruare valeat atque custodire. Reli-
 qua verò quæ scribi fas non erat, quum ad-
 fueris, interrogati potuerimus edicere. Eris
 autem domini potentia etiam id procurare,
 ut tuam ecclesiam & clericos nostros qui
 sub tuo pontificio diuinis famulantur offi-
 ciis, bene instituas, & aliis formam tribuas,
 quam debeant imitari.

Epist. 2. Extat epistola secunda eiusdem Inno. pa-
 pæ ad Vetriclum Rothomagensis episco-
 pi in qua cum instruit de Romanæ eccle-
 siæ norma atque authoritate, digestas vitæ

& morum probabiliū disciplinas annectēs,
per quas populum doceat quibus rebus &
regulis Christianorum vita in sua cuiusque
professione debeat contineri, & quæ dein-
ceps intuitu diuini iudicij omnem catholi-
cum episcopum expediat custodire. Partita
est in 13. capita quæ in epist. 4. Siricij papæ
superius descripta sunt.

Sequitur eiusdem epist. 3. ad Exuperium
Tolosanum episcopum.

Innocentius Exuperio episcopo Tolosano *Epist. 3.*
salutem. Consulenti tibi frater charissime, *De incon-*
quid de proposita specie vnaquaque senti- *tinētia sa-*
tem, pro capitu intelligentiæ meæ quæ sunt *cerdotiū.*
vīsa respondi, quid sequendum vel quid vi-
tandum docilis ratio persuaderet, vel autho-
ritas lectionis ostēderet, vel custodita series
temporum demonstraret. Et quidem dile-
ctio tua institutum sequuta prudentium ad
sedem apostolicam referre maluit, quid de
rebus dubiis custodire deberet potius quā
vsurpatione præsumpta quæ sibi viderentur
de singulis obtinere. Cur enim magis puden-
tum putemus discere aliquid, quā omni-
no nescire? Mihi quoque ipsi de collatione
docilitas accedit, dum perscrutatis rationi-
bus ad proposita respondere compellor, eō-
que fit vt semper aliquid addiscat qui postu-
latur vt doceat. Proponam igitur singula,
subiūciāque responsum.

Ca. 1. *De incontinentia sacerdotum*
vel leuitarum.

dist. 82.

Proposuisti quid de his obseruari debeat *Proposui*
quos in diaconij ministerio, aut in officio *sti.*

- presbyteri positos incontinētes esse aut fuisse, generati filij prodiderunt. De his & diuinorum legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis viri viri Siricij episcopi monita euidentia commearunt vt incontinentes in officiis talibus positi, omni ecclesiastico honore priuarentur, nec admittantur ad tale ministeriū, quod sola continentia oportet impleri. Est enim vetus admodum sacræ legis autoritas iā inde ab initio custodiāda quod in tēplo anno vicis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, vt seruientes sacris oblationibus, puri & ab omni labe munda ri sibi vindicent diuina mylteria, neque eos ad sacrificia sas sit admittit qui exercent vel cum vxore carnale consortium, quia scriptū est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum dominus Deus vester. Quibus vtique propter sobolis successionem vxoris vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron ad sacerdotiū nullus fuerat præceptus accedere, quanto magis hi sacerdotes vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministeriū sine successione est, nec præterit dies quia vel à sacrificiis diuinis, vel à baptismatis officio vacent. Nam si beatus Paulus apost. ad Cor. scribit, dicens: Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi, & hoc vtique laicis præcepit, multo magis sacerdotes quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere. Quod si contraminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare vsurpabit, aut qua cō-
- Luca. I.*
1. Para.
24.
- Leuit. II.*
- Nam. I.*
- 1. Cor. 7.*

secutio, quòue merito exaudiri se credit, cum dictum sit: Omnia munda mundis concupiscunt. Tit. 1. natis autem & infidelibus nihil mundum? Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est: Vnius vxoris virum. Non vt permaneat in concupiscentia generandi, hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait: Vellem autem omnes sic esse sicut & ego. 1. Tim. 3. 1. Cor. 7.

Quod & apertius declarat, dicens: Qui autem in carne sunt? Deo placere non possunt. Rom. 8. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu. & habentem filios, non generantem, dicitur. Idem in conc. Axi: Sed ea planè dispar diuisa sententia est. gat. ca. 6. Nam si ad aliquos forma illa ecclesiæ vitæ pariter & disciplinæ quæ ab episcopo Siricio ad prouincias commeauit, non probabitur peruenisse: his ignorantibus venia remittitur, ita vt de cætero penitus incipiant abstinerere. Et ita gradus suos in quibus inuenti fuerint, sic retinent, vt eis non liceat ad peiora conscendere. Quibus in beneficio esse debet quod hunc ipsum locum quem retinent, non amittunt. Si qui autem sciuisse formam viuendi, missa à Siricio petegunt, neque statim cupiditates libidinis abiicisse, illi sunt malis omnibus submouendi, quia post admonitionem cognita, proponendam arbitratu sunt voluptatem.

Ca. 2. De his qui post baptismum omni tempore incontinentia voluptatibus sunt dediti, & in ultimo penitentiam poscunt.

Et hoc quaesitum est quid de his obseruari

S Y M M A. D E C R E.

oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti, in extremo fine vitæ suæ pœnitentiâ simul & reconciliationem communionis exposcunt. De his obseruatio prior, durior, posterior interueniente misericordia, inclinatio est. Nā consuetudo prior tennit vt cōcederetur pœnitentiâ, sed cōmunio negaretur. Nam cū illis temporibus crebrę persecutiones essent, ne cōmunionis cōcessa facilitas homines de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu, negata meritò cōmunio est, cōcessa pœnitentiâ: ne totum penitus negaretur: & duriorē esse remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam dominus noster pacem ecclesiis suis reddidit, iam depulso terrore, cōmunionem dari obeuntibus placuit. & propter domini misericordiam, qua viaticum profecturis, & ne Nouatiani hæretici negantis veniam asperitatem & duritiam subsequi videamur, tribuitur ergo cū pœnitentiâ extrema cōmunio, vt homines huiusmodi vel in supremis suis, permittente saluatore nostro, à perpetuo exitio vindicentur.

Ca. 3. De administrationibus vel iudiciis secularibus.

23. 7. 4. *Quæsitum* est. Quæsitum etiam est super his qui post baptismum administrauerunt, & aut tormenta sæua exercuerunt, aut etiam capitalem protulere sententiâ. Nihil de his legimus à maioribus definitum esse. Meminerant enim à deo potestates has fuisse permissum, & Dei ministrū esse datū in huiusmodi vindicem.

Rom. 13. Quomodo ergo reprehenderunt factū, quod
auctore

authore Deo viderent esse concessum? De his ergo ita vt hætenus seruatum est sic habeamus, ne aut disciplinam euertere, aut contra aut auctoritatem domini venire videamur. Iphis autem in ratione reddenda, gesta sua omnia seruabuntur.

Ca. 4. Quòd viri cum adulteris vxoribus non conueniant.

Et Illud desyderatum est sciri, cur communicantes viri cum adulteris vxoribus non conueniant, cum econtra vxores in confortio adulterorum virorum manere videantur. Super hoc Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat. Sed viros suos mulieres non faciliè de adulterio accusant, & non habet latentia peccata vindictam. Viri autem liberior vxores adulteras apud sacerdotes deferre consueverunt, & ideo mulieribus, prodito earum crimine commisso, non facile quisquam ex suspicionibus abstinetur. Qui vtrique submouebitur, si eius flagitium detegatur. Cum ergo par causa sit, interdum probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit.

Ca. 5. Quòd qui preces uel crimina dicunt, habeantur immunes.

Illud etiam sciscitari voluisti, an preces dicentibus liberum concedatur, vtrique post baptismi regenerationem à principibus poscere mortem alicuius, vel sanguinè de reatu, quam rem principes nunquam sine causæ cognitione concedunt, sed ad iudices commissâ ipsa, vel crimina semper remittunt.

23. q. 5.
Christiana religio.

22. q. 4.
Illud etiâ.

ut causa cognita vindicentur, Quæ cū quæ-
sitori fuerint delegata, aut absolutio aut dā-
natio pro negotij qualitate proferitur. Et
dum legum authoritas in improbos exerce-
tur, erit dictator immunis.

*Can. 6. Quod hi qui intercedente repudio
diuortium pertulerunt. si se nuptiis aliis iun-
xerint, adulteri esse monstrantur.*

De his etiam requisitum dilectio tua, qui in-
teruenientes repudio alij se matrimonio co-
pularūt, quos in vtraque parte adulteros esse
manifestum est. Qui verò vel vxore viuente
(quanuis dissociatum videatur esse coniugium)
ad aliam copulam festinarunt, neque
possunt adulteri non videre, in tantum, vt
etiam hæ personæ adulterium commississe
videantur secundum illud quod legimus in
euangelio. Qui dimiserit vxorem suam, &
duxerit aliam, mœchatur. Similiter & qui
dimissam duxerit, mœchatur. Et i teo tales
omnes à communione fidelium abstinentur.
De parentibus autem aut de propinquis co-
rum nihil tale statui potest, nisi inceptores
illicis consortij fuisse detegantur.

Ca. 7. Qui libri in canone recipiantur.

Qui verò libri recipiantur in canone san-
ctarum scripturarum, brevis annexus osten-
dit. Hæ sunt ergo quæ desiderata moneri
voce voluisti.

Nota.

Moyfi libri quinque, id est Genesis, Exo-
dus Leuiticus, &c. Cætera autem quæ vel
sub nomine Matthiæ siue Iacobi minoris
vel sub nomine Petri & Ioannis, quæ à quæ-

dam Leuitio scripta sunt, vel sub nomine Andrea, quæ à Nexocharide & Leonide philosophis, & sub nomine Thomæ, & siquæ sunt alia, non solū repudianda, verum etiam noueris esse damnanda. Datum decimo calend. Martij, Stilicone 2 & Antemio, viris clarissimis consulibus.

Sequitur eiusdem epistola quarta, ad

Felicem Nucetianum episcopum.

Innocentius Felici epī. Nucetiano. *Epist. 4.*
 Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta maiorū, omniāque quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput atque ad apicem episcopatus referre. ut consulta videlicet sedes apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronunciet. Quod & nos libetè accipimus, & dilectionem tuam memorem canonum approbamus. Scripsisti ergo quod seruire fidei quo pollēs, & amore sanctæ plebis vel reparaueris ecclesias Dei, vel nouas quasque construxeris, sed in his clericos quos cōstituas, non habere aliquos verò mutilos, aliquos digamos esse. Ad quod studuimus prudentem virum de his noluisse consulere quæ omnibus sunt certa ratione comperta. Ego non quasi ignorāti dicimus, sed in aliis forsitan occupatos, istud oblitos vos esse dicimus.

C. I. Si quis volens partē sui corporis amputauerit, clericus esse nō pōt, nolēs autē potest.

Qui igitur partē cuiuslibet digiti sibi ipse volens abscidit, hūc ad clerum canones non admittūt. Cui verò casu aliquo cōtingit, dū

INNOCEN. P. A. P. Æ.

aut operi rustico curam impedit, aut aliquid faciens se non sponte persit, hos canones præcipiunt & clericos fieri, & in clero fuerint reperti, non abici. In illis enim voluntas iudicata est, quæ sibi causa fuerit ferrum iniicere, quod. f. & alij id facere dubitari non possit, in istis verò casus veniam meruit.

Ca. 2. Quod bigami ad clerum admitti non possunt.

1. Tim. 3. De bigamis autem nec cõsuli debuit, quod manifesta lætio sit Apostoli, Vnius vxoris virum ad sacerdotium siue ad clericatũ admittere debere, & hanc ipsam tamen si virginem accepit. Nam ea quæ habuerit ante virum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus qui eam accepit, esse non poterit quia in lege cautum est, Non viduam, non abiectam habere posse coniugem sacerdotem.

Leui. 21. Ca. 3. Qui de laicis ad clerum non debeant promoueri.

d. 11. designata sunt. De laicis verò religio tua consulit, quos canones ordinare prohibeant. Certum est quidem hoc regulas ecclesiasticas cõtinere, sed non ita definitum est, vt de omnibus sit laicis cõstitutum. Neque enim clerici nasci, & non fieri possunt, sed designata sunt genera, de quibus ad clericatum peruenire non possunt, id est si quis fidelis militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulauerit, si quis fidelis administrauerit. De curialibus autem manifesta ratio est quoniam & si inueniantur huiusmodi viri, qui debeant

clerici fieri, tamen quoniam sapiens ad curiam repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem quæ sæpe de his ecclesiæ prouenit.

Ca. 4. Qui de laicis possunt clerici fieri.

Hic aperte concubina prohibetur.

Laici verò qui habentes uxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut clericis iuncti sint, aut monasteriis ex quo baptizati sunt hæserint, & si non concubinam, non pellicem noverint, si in bonis operibus vigilauerint, non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem assumi.

D. 33.

Laici.

Ca. 5. De temporibus in clero immorandis.

Ita sane ut in eis tempora à maioribus constituta seruentur. Nec cito quibet lector, cito acolythus, cito diaconus, cito sacerdos fiat quia in minoribus officiis si diu perdurent, & vita eorum pariter & obsequia comprobantur, ut ad sacerdotium post hæc emensis stipendiorum meritis veniant, nec præcipiant quod vita probata meretur accipere. Quoniam ergo certa definitione monstratum qui debeant admitti quique reprobari, ex his omnibus quos videt dignatio tua non posse reprobari, eligere debebis quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus, aut beneficium præstare velimus, tales inuenire possumus, de quorum assumptione nec incurtere scandalum, nec erubescere valeamus.

Sequitur eiusdem epistola 24. ad synodum in Toletana ciuitate constitutam.

r ilj

**Ca. 1. De Hispanorum reprehensione, qui
inordinate constitunt clericos.**

Epi. 24.

Innocentius vniuersis episcopis in Toletana synodo constitutis, dulcissimis fratribus in domino salutē. Sēpe me & nimīū cum tenet cura sollicitū super diffensionis schismate ecclesiarum, quod malum per Hispanias latius in dies separationis gradu incedere, fama proloquitur, necessarium tempus emerit, quo non possit emendatio tanta differri, & deberet cōgrua medicina prouideri. Nam de ordinationibus, quas prauæ consuetudinis vitio Hispanienses episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum maiorum traditionem statuendum, nisi perperderemus, ne perturbationes quamplurimas ecclesiis moueremus. Quorum factum ita reprehendimus vt propter numerum corrigendorum ea quæ quoquo modo facta sunt, non in dubium vocemus, sed Dei potius dimittemus iudicio.

**Ca. 2. Vt causidici, vel curiales, vel
seculari militiae dediti, ad clerum
non admittantur.**

D. 51.

Aliquantos ex.

Quantos enim ex eis qui post acceptam baptismi gratiam in Forensi exercitatione versati sunt, & obtinendi peruinciam suscepērunt, accitos ad sacerdotium esse comperimus, ē quorum numero Rufinus & Gregorius prohibentur, quantos ex militia, qui cum potestatibus obedierunt, seuera necessario praecepta sunt executi, quantos ex curialibus, qui dum paterent potestatibus, quæ sibi sunt imperata fecerunt, quantos qui vo-

suptrates & editiones populo celebrarunt, ad
 honorem summi sacerdotij peruenisse, quo-
 rum omnium neminem ne ad societatem
 quidem ordinis clericorum oportuerat per-
 uenisse? Quæ si singula discutienda mande-
 mus, non modicos motus aut scandala Hi-
 spaniensibus prouinciis, quibus moderi cu-
 pimus, de studio emendationis inducemus.
 Idcirco remittenda potius hæc putamus. Sed
 ne deinceps similia committantur, dilectio-
 nis vestræ maturitas prouidere debet, ut
 tanta usurpationi salutem nunc finis neces-
 sarius imponatur, eo videlicet constituto, ut
 quicumque tales ordinati fuerint, cum ordi-
 natoribus suis deponantur.

*Ca. 3. Ut quicumque tales ordinati
 fuerint, cum ordinantibus
 suis deponantur.*

Post hæc, si quis aduersus formas canonum,
 vel ad ecclesiasticum ordinem, vel ad ipsam
 sacerdotium venire tentauerit, vna cum or-
 dinatoribus suis, ipso in quo inuenti fuerint,
 ordine & honore priuentur. Et quauis di-
 lectioni vestræ fratres charissimi, regulæ Ni-
 cænæ sint, cognita, secundum quas ordines
 esse faciendos per sententiam decernitis, ta-
 men aliquam partem, quæ de ordinationibus
 est prouisa, inferendam putavi, ut secundum
 eam ordinationes in posterum celebrandas
 esse sciamus, ne cui interpretandi aliter libe-
 rum arbitrium relinquantur. Ac primum quæ
 sunt prohibita digerentur.

INNOCEN. PAPÆ.

Ca. 4. De commemoratione Nicani concilii, in quo supradicta prohibeantur.

Nicane synodi. c. 11. 12. Ne quispiam qui post baptismum militauerit, ad ordinem debeat clericatus admitti neque qui causas post acceptum baptismum egerint, aut qui post acceptam Dei gratiam administrauerint, neque de curialibus aliquē ad ecclesiasticum ordinem venire posse, qui post baptismum vel coronati fuerint, vel sacerdotium. (quod dicitur) sustinuerint, & editiones publicas celebrauerint. Nā & hoc de curialibus est cauendum, ne iidem qui ex curialibus fuerint, aliquando à suis curiis, quod frequenter videmus accidere, poscantur. Quæ omnia rationabiliter prohibita, oportet modis omnibus custodiri.

Ca. 5. Quales eligendi sunt in ordine clerici.

In dec. Siricij ad Himeriū Quales verò eligendi sunt in ordine clericorum euidens forma declarat, id est qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & lectorum officio sociati, vel si maiores sunt, cum fuerint dei gratiam cōsecuti, statim se ecclesiasticis ordinibus mancipauerint. Et si vxores habuerint quærendum si vxorem virginem habuerint, quia scriptum est in veteri testamento: Vxorem virginem accipiat sacerdos. Et alibi: Sacerdotes mei semel nubant. *1. Tim. 3. & Tit. 1.* Neque qui duas vxores habuerit, quia Paulus apostolus ait: Vnius vxoris virum.

Ca. 6. de eo qui ante baptismū vxorē habuit, & post baptismū aliā, vt clericus non fiat.
Nec illud debere admitti quod aliquanti

pro defensione prauī erroris opponūt: & asserunt quod ante baptismum omnia dimittuntur, non intelligentes huiusmodi quod sola in baptismo peccata dimittuntur, non vxoris numerus aboletur. Nam si à Deo, vt scriptum est, pręparatur viro vxor: & quod deus iunxit, homo non separet: & ipsi auctores generis humani in origine à Deo benedicuntur, quomodo inter peccata ista creduntur posse dimitti? Quodd si secundum illos qui tanta credunt verum est, ergo omnis iniustitia quę à cathecumenis ante baptismum fuerit operata, per baptismum auferatur. Nullus ergo cōtra Apostolum tale aliquid sentiat, nec admittat, sed fideliter intelligat vnus vxoris virū siue ante baptismum. Sic enim vxor ante baptismum accepta, non ducitur in numerum, nec filij ex eadem suscipi inter filios poterunt nominari. Quod quā absurdum sit atque alienum, prudentia vestra melius æstimabit. Vnde neminem liceat interpretari aliter diuinas scripturas, nisi quod recta ratio permittit, ne dum quidam remedia sibi iniqua ad excusationem pręparant, ex eo rupisse legem, & regulas euerfisse iudicentur, sed ea tacēda sunt quę diuinarum scripturarum series continet, & à sacerdotibus vtili ratione sunt constituta. Bene valeatis fratres charissimi.

Exstat epistola cōcilij Carthaginen. ad Innocentium Papam, in qua sequentes dānantur errores Pelagij & Cælestij.

Error. I.

Quodd naturaliter possit implere legem qui

*In epist.
Inno. ad
Rufum
cap. 2.
Prom. 19.
Mat. 19.
& Mar.
10.*

*Lege in
volumine
cōciliorū.*

EP. CON. MILE. AD INNO. PP.
vult, & quod Deus legem ad adiutorium
dedit.

Error.2.

Ad perficiendā iustitiā & Dei mandata cō
plenda, sola humana sufficere potest natura.

Error.3.

Paruuli propter salutem quæ per saluato-
rem Christum datur, baptizandi non sunt.

Ad hæc rescriptis Innocentius in epist. 25.
in qua gratulatur episcopi Carthag. eccles. siq.
de sollicitudine sua. Deinde damnat propo-
sitos errores, & auctores eorum Pelagium
& Cælestium & quia nihil addidit ad epi-
stolam concilij Carthaginen. ideo non cen-
suimus subiiciendam hoc loco.

*Vide in
conciliis.*

Epistola concilij Mileuitani ad Innocen-
tium Papam, quæ incipit: Domino baptismo
meritoque venerabili Papæ Innocentio, &c.
In qua sequentes damnantur errores.

Primus, potest homo in hac vita, præceptis
Dei cognitis, ad tantam perfectionem iusti-
tiæ sine adiutorio gratiæ saluatoris per so-
lum liberæ voluntatis arbitrium peruenire,
vt etiam non sit necessarium dicere, dimitte
nobis debita nostra.

Secundus, illud, Ne nos inferas in tenta-
tionem, non ita intelligendū, tanquam diui-
num adiutoriū poscere debeamus, ne in pec-
catum tentati decidamus, quoniam hoc in
nostra positiū est potestate, & ad hoc imple-
dum sola sufficit hominis voluntas.

Tertius, non est orandus Deus vt contra
peccati malum, & ad operandam iustitiam
sit noster adiutor

Quartus non opitulatur pauulis ad consequendam vitam æternam, Christianæ gratiæ sacramentum.

Rescripsit Innocentius Papa ad Mileuitanum concilium. Est inter epistolas illius 26. in qua primum gratulatur de sollicitudine sua, & quod in rebus arduis consulant ecclesiā Romanā, deinde damnat propositos errores, & quia nihil addidit ad epistolam concilij Mileuitani, censuimus eā non esse subiciendam hoc loco.

Hæc eadem explicatius in concilio Mileuitano definita sunt.

C O N C I L I U M M I L E V I T .

sub Innocentio primo Papa, à quo confirmata sunt in eo definita.

Gloriosissimis Imperatoribus Archadio & Honorio Augustis, viris clarissimis consulibus 6. cal. Septemb. in ciuitate Mileuitana in secretario Basilicæ, cum Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginis in concilio vniuersali confedisset, astantibus diaconibus Aurelius episcopus dixit: Quoniam ecclesiæ sanctæ vnum est corpus, omniumque membrorum caput est vnum factum est, volente, ac nostram infirmitatē iuuante, vt ad hanc ecclesiam conueniremus, dilectionis & fraternitatis gratia inuitati. Vnde quæso charitatē vestram, quia ita credendum est quod noster accessus ad vos, nec superfluous nec inuauis est cunctis, ideoque pariter quædam de causis fidei, vnde nunc quæstio Pelagianorū imminet, in hoc certu sanctissimo primum tractentur, deinde subsequantur & aliqua quæ disciplinæ ecclesiasticæ necessaria existunt.

*Concilium
Mileuitanum.*

Huic concilio interfuit Anselmus.

Ro. ecclesiæ legatus contra Pelag.

S V M M A

Ca. 1. Contra Pelagianos qui dicunt etiam sine peccato mori potuisse Adam.

Placuit ergo omnibus episcopis qui fuerūt in hac sancta synodo, constituere hæc quæ in præsentī concilio definita sunt. Ut quicumque dicit Adam primum hominē mortalem factum ita ut siue peccaret siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

**D. cons. 4.
4. Placuit.**

Ca. 2. Quod omnes in peccatorum remissione veraciter baptizentur.

Roma. 5. Item placuit ut quicumque parvulos recentes ab vteris matrum baptizandos regat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis laualacro expietur, vnde sit consequens ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum, non vera sed falsa intelligatur, anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus, Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt: nisi quædam ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hoc enim regulam fidei am parvuli qui nihil peccatorum in semipis adhuc committere potuerūt, ideo in peccatorum remissionem veraciter ba-

peizantur, vt in eis regeneratione mandetur,
quod generatione traxerunt.

*Ca. 3. Quod gratia dei non solum pec-
cata dimittit, sed etiam adiuuat
ne committantur.*

Item placuit vt quicumque dixerit gratiā *De conse.*
dei, in qua iustificatur per Iesum Christum *d. 4. Pla-*
dominum nostrum, ad solam remissionem *cuit.*
peccatorum valere quæ iā commissa sunt,
non etiam ad adlutorium vt non commit-
tantur, anathema sit.

*Ca. 4. Quod per gratiam dei sciamus
quid. facere debeamus, & dili-
gere vt faciamus.*

Item quisquis dixerit eandem gratiā. Dei *De conse.*
per Iesum Christum dominū nostrum, pro *dist. 4.*
pter hoc tantum nos adiuuare ad non pec- *Quisquis*
candum, quia per ipsam nobis reuelatur & *dixerit.*
aperitur intelligētia mandatorū, vt sciamus
quid appetere quid vitare debeamus, non
autem per illam nobis præstari, vt quod fa-
ciendum cognouerimus, etiam facere dili-
gamus atque valeamus, anathema sit. Cum *1. Cor. 8.*
enim dicat Apostolus: Sciētia inflat charitas.
verò ædificat: valde impiū est vt credamus
ad eam quæ inflat nos habere gratiam Chri-
sti: ad eam quæ ædificat, non habere, cum sit
vtrunque donū dei, & scire quid facere de-
beamus, & diligere vt faciamus: vt ædificā-
re charitate, sciētia non possit inflare. Sicut
aurem de eo scriptum est: qui docet ho- *Psal. 63.*
minem scientiam, ita etiam scriptū est, Cha- *Ioan. 4.*
ritas ex deo est.

*Ca.5. Quod gratia dei praestet vt lex
impleatur non (sicut ait Pelagius)
facile quasi sine gratia dei dif-
ficilius possit impleri.*

De conse. Item placuit vt quicumque dixerit idcò no-
d.4. Pla- bis gratiam iustificationis dari, vt quod fa-
cuit. cere per liberū iubemur arbitrium, faicilius
possimus implere per gratiam, tanquam & si
gratia non daretur, non quidem facile, sed
tamen possimus etiam sine illa implere diui-
na mādara, anathema sit. De fructibus enim
Ioan, 15. mandatorum dominus loquebatur, vbi non
ait, sine me difficilius potestis facere, sed
ait, Sine me nihil potestis facere.

*Ca.6. Quod iuxta sententiam Ioannis
Euangelista, nemo sit qui esse possit
sine peccato.*

I. Ioan. 1. Item placuit quod ait sanctus Ioannes A-
postolus, Si dixerimus quia peccatum non
habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in
nobis non est. Quisquis sic accipiendum pu-
tauerit, vt dicat propter humanitatem nō o-
portere dici nos non habere peccatum non
quia veritas est, anathema sit. Sequitur enim
Ibidem. Apostolus & adiungit: Si autem cōfessi fue-
rimus peccata nostra, fidelis est & iustus qui
remittat nobis peccata, & munder nos ab
omni iniquitate. Vbi satis apparet hoc non
tantum humiliter, sed etiam veraciter dici.
Poterat enim Apostolus dicere, Si dixerimus
quia non habemus peccatum, nos ipsos ex-
tollimus, & humilitas in nobis non est. Sed
cum ait, Nos ipsos decipimus, & veritas in

nobis non est: satis ostendit eum qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

Ca. 7. Quod unicuique etiam insto dicere oporteat. Dimitte nobis debita nostra.

Item placuit ut quicumque dixerit in oratione dominica ideo dicere sanctos. Dimitte nobis debita nostra, ut non pro seipsis hoc dicant, quia non est eis iam necessaria ista petitio, sed pro aliis qui sunt in suo populo peccatores, & ideo non dicere vnumquemque sanctorum, Dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, ut hoc pro aliis potius quam pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim & iustus erat apostolus Iacobus cum dicebat: In multis enim offendimus omnes. Nam quare additum est omnes, nisi ut ista sententia conveniret & Psalmo ubi legitur: Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens? Et in oratione sapientissimi Solomis: non est homo qui non peccet. Et in libro Iob: In manus omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam. Unde etiam Daniel sanctus & iustus cum in oratione pluraliter diceret, Peccavimus, iniquitatem fecimus, &c. quae ibi veraciter & humiliter confiteretur, ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, haec non de suis, sed de populo suo potius dixisse peccatis, postea dixit: Cum orare & confiterer peccata mea, & peccata populi mei domino Deo nostro. noluit dicere peccata nostra, sed populi sui dixit, & sua quia

Iacobi. 3.

Psal. 14.

Eccle. 7.

Iob. 37.

Danie. 9.

Ibidem.

futuros istos qui tam male intelligunt, tamquam propheta præuidit.

*Ca. 8. Quod à sanctis veraciter dicitur,
Dimitte nobis debita nostra.*

Mat. 6. Item placuit ut quicumque verba ipsa dominicæ orationis, ubi dicimus. dimitte nobis debita nostra, ita volunt à sanctis dici, ut humiliter, nō veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orātem, & non hominibus, sed ipsi domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittātur, debita non habere? Hucusque de fide cōtra Pelag. nunc regulæ tractentur ecclesiasticæ.

*Ca. 9. Quod ad communes causas ecclesiæ
generale concilium congregari oportet, in priuatis vero causis speciale vniuscuiusque provincie.*

*Regula
ecclesiastica.*

Placuit ut non sit ultra fatigandis fratribus anniuersaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est totius Africæ, vndeunque ad hanc sedem pro cōcilio datæ literæ fuerint, congregandam esse synodum in ea prouincia ubi opportunitas persuaferit. Causæ autem quæ communes non sunt, in suis prouinciis iudicentur.

Ca. 10. Ut epistolas ad concilium euocandum, Metropolitanus subscribat & dirigat.

Placuit etiam pari, ut omnium episcoporum epistolis omnibus deo cōilio dandis, sancti-
tas tua sola subscribat.

Ca.

Ca. Vt de hæreticis & infidelibus quicquid in concilio constituitur, à principe impetretur.

Placuit & illud aduersus hæreticos, vel paganos, vel eorum superstitiones, vt legati missi de hoc glorioso concilio, quicquid utile prouiderint, à gloriosissimis principibus impetrent.

Ca. 12. Vt preces & orationes compositæ, nisi probata fuerint in concilio, non dicantur.

Placuit etiam & illud, vt preces vel orationes, seu missæ quæ probatæ fuerint in concilio, siue præfationes siue commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omnino dicantur in ecclesia, nisi quæ à prudētiorebus tractatæ vel comprobatæ in synodo fuerint, ne fortè aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum.

Ca. 13. Vt posteriores anterioribus episcopis non præferantur.

Valentinus episcopus dixit: Si permittit bonum patientiæ vestræ, prosequar ea quæ necessaria sunt ecclesiasticæ disciplinæ. Sci- mus enim sic inuiolatè permansisse ecclesiasticam disciplinam, ita vt nullus fratrum prioribus suis se aliquando auderet antepo- nere. sed officiis legitimis id semper exhibi- tum est prioribus, quod ab Insequentibus rationabiliter semper acciperetur. Hunc or- dinem iubeat sanctitas vestra melius vestris interlocutionibus roborare. Aurelius epi-

scopus dixit. Non decuerat quidem, vt hæc repeteremus, nisi fortè existerent. incōsyderatæ mentes quorundā, quæ ad hæc statuta nostros acuerent sensus. Sed & communis hæc causa est quam insinuauit frater & coepiscopus noster, vt vnusquisque nostrum ordinem sibi decretum à Deo cognoscat, & posteriores anterioribus deferat, nec eis inconsulis aliquid agere præsumant. Quod re oportet eos qui putauerint spretis maioribus aliquid præsumendum, competenter esse ab omni concilio coercendos. Vniuersi episcopi dixerunt: Hic ordo & à patribus & à maioribus est seruatus, & à nobis Deo propitio seruabitur saluo, etiam iure primatus Numidæ & Mauritanie.

Ca. 14. Vt episcopi pro tempore consecrationis sue literas ab ordinantibus habeant.

Deinde placuit, vt quicumque deinceps ab episcopis ordinantur, literas accipiant ab ordinantibus suis, manu eorum subscriptas, continentes consulem & diem, vt nulla altercatione de posterioribus vel anterioribus oriatur.

Ca. 15. Vbi primum quis legerit, ibi permaneat clericus.

D: 72. Item placuit vt quicumque in ecclesia vel
Placuit semel legerit, ab alia ecclesia ad clericatum
re. non teneatur.

Ca. 16. Vt pro causis ecclesiarum exequutores vel aduocati à principe postulentur.

Placuit præterea ut exequutoribus in omnibus iustis desideriis impertiat. Placuit etiam ut potatur à gloriosissimis Imperatoribus, ut iubeant iudicibus dare peritos sibi defensores scholasticos, qui in actu sunt vel in officio defensionum causarum ecclesiarum, more sacerdotum, ut prouinciarum eisdem ipsi qui defensionem ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis ecclesiarum (quoties necessitas flagitauerit) vel ad obsequendum callidè decipientibus vel obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicium secretaria.

Ca. 17. Ut neque dimissus, neque dimissa alteri coniungantur.

Placuit ut secundum euangelicam & apostolicam disciplinam, atque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri coniungantur, sed ita maneant, aut sibi met reconciliantur. Quod si contempserint, ad poenitentiam redigantur. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.

32. 7. 7.

Placuit

ut.

1. Cor. 7.

Ca. 18. De his qui in sua prouincia non communicant, ut alibi non communicent.

Placuit ut quicumque non communicat in prouincia propria, & in aliis prouinciis vel transmarinis partibus ad communicandum obrepserit, iacturam communionis vel clericatus excipiat.

Ca. 19. De clericis qui apud principem seculare iudicium aut synodale impleuerint.

f. ij. 23

II. q. I. Placuit vt quicūque ab imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio priuetur. si autem episcopale iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obfit.

*Placuit
vt quicūque.*

Ca. 20. Vt sine formatis nemo ad comitatum proficiscatur, & qualiter formatæ fiant.

Placuit vt quicūque clericus propter necessitatem suam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab episcopo suo accipiat. Quod si sine formata voluerit pergere, à communione remoueat. Quod si alicubi ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud episcopum loci eius ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem episcopi deferat: formatæ autem quæ à primatibus, vel à quibuscunque episcopis clericis propriis dantur, habeant diem Paschæ. Quod si adhuc eiusdem anni Paschæ dies incerta est, ille præcedens adiungatur, quomodo solet post consulatum in publicis gestis scribi.

Ca. 21. De episcopis qui quod repetere poterant, prætermissa synodo enaserunt.

16. q. 6. Item placuit vt quicunque episcopi quascunque ecclesias, vel plebes quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ita repeterint, vt causas suas episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente irruerint, siue volentibus siue nolentibus plebibus, causarum suarum detrimentum patiantur. Et quicunque

*Placuit
vt.*

iam hoc fecerint, si nōdum est inter episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt. ille discedat quem constiterit prætermiſſis iudiciis ecclesiasticis irruisse. Nec sibi quisque blanditur, si à primare ut retineat litteras impetrarit, sed siue habeat litteras, siue non habeat, cōueniat eum qui tener, & eius litteras accipiat, ut eum appareat pacifice tenuisse ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam quæstionem retulerit, per episcopos iudices causa finiatur, siue quos eis Primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consilio primatis delegerint.

Ca. 22. De clericis qui de iudicio episcoporum suorum conqueruntur.

Item placuit ut presbyteri, diaconi vel ceteri inferiores clerici in causis quas habuerint, si de iudiciis episcoporum suorum quæstuerint, vicini episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quod si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent nisi ad Aphricana concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Aphricam in communionem suscipiatur.

2. q. 6.

Placuit ut presbyteri.

Ca. 23. De his qui apud hæreticos pœnitentiam acceperunt.

Placuit ut quicumque conuersus ab hæreticis, dixerit se apud eos pœnitentiam accipere, vnusquisque catholicus episcopus re-

quirat ubi & ob quam causam apud eosdem hæreticos pœnitentiam susceperit : vt cum documentis certis hoc ipsum approbauerit sibi pro qualitate peccati, sicut eidem episcopo catholico visum fuerit tempus pœnitentiæ vel reconciliationis decernat.

*Ca. 24. De episcopis negligentibus
aduersus hæreticos.*

- 16.9.3. *Placuit* Item placuit vt quicunque negligunt loca
vt. ad suam cathedram pertinentia in catholice
vinitatem lucrari, conueniantur à diligentibus vicinis episcopis, vt id agere non
morentur. Quòd si intra sex menses à die
conventionis non hoc fecerint, qui potuerit
calucrari, ad ipsum pertineant, ita sanè vt si
ille ad quem pertinuisse videbantur, probare
potuerit magis illius electam negligentiam
ab hæreticis, vt impune ibi sint, & suâ
diligentiam fuisse præuentam, vt eo modo
eius cura solertior vitaretur, cum hoc iudices
episcopi cognouerint, suæ cathedræ loca
restituunt. Sanè si episcopi inter quos causa
versatur, diuersarum sunt prouinciarum,
ille Primus det iudices in eulorum prouincia
est locus de quo contenditur. Si autem ex
communi placito vicinos iudices elegerint,
aut duo elegantur aut tres. Quòd si tres elegerint,
aut duo omnium sententiam sequatur,
aut duorum. A iudicibus autem quos
2.9.6. *A* communis consensus elegerit, non liceat
iudicibus. uocari. Et quisquis probatus fuerit pro contumacia
nolle obtemperare iudicibus, cum
hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum,
2.9.6. *Quisquis* det literas vt nullus ei communicet episcoporum
donec obtemperet.

Car. 25. Vnde supra.

Si in matribus cathedris episcopus negligens fuerit aduersus hæreticos, conueniatur a vicinis episcopis diligētibz, & ei sua negligentia demonstretur, vt se excusare non possit. Quòd si ex die quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, non eos ad vnitatem catholicam conuertendos curauerit, non ei communicetur donec impleat. Si autem executor ad loca non venerit, non ascribitur episcopo. Si autem probatum fuerit eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos eo sciente non communicasse constituerit, etiam episcopatum amittat.

*Ca. 26. De virginibus quæ intra vigin-
tiquinque annos neceffit ite cogen-
te velantur.*

Item placuit vt quicunque episcoporum necessitate periclitantis pudicitiz virginalis, cum vel petitor potēs, vel raptor aliquis formidatur, vel aliquo etiā minoris scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaue-rit virginem, seu velaui intra viginquinque annos ætatis, non ei obsit concilium quod de isto annorum numero constitutum est.

*Ca. 27. De episcopis qui post acta Car-
tha. synodi retenti sunt ad reli-
qua peragenda.*

f   iij

S V M M A

Item placuit ne diutius vniuersi episcopi qui ad concilium congregati sunt, tenerentur, ab vniuerso concilio ternos iudices de singulis prouinciis eligi. Et electi sunt de prouincia Carth. Vincentius, Fortunatianus & Clarus. De prouincia Numidæ Alypius, Augustinus & Restitutus. De prouincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primate Cresconius, Iocūdus & Emilianus. De Mauritania Sitifensi, Seuerianus, Asiaticus & Donatus. De prouincia Tripolirana, Plautius, qui (ex more) legatus vnus est missus: qui omnes cum sancto sene Arelio vniuersa cognoscāt. A quo petiit vniuersum concilium, vt cunctis, siue gestis quę confecta iam sunt, siue epistolis ipse subscribat. Et subscripserunt, Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis huic decreto cōsensi, & per lecto subscripsi. Donatianus Telepiensis primæ sedis subscripsi, Augustinus Hipponæ Regiensis subscripsi. Similiter & omnes episcopi subscripserunt.

*Subscri-
ptio.*

Finit concilium Mileultanum.

Decreta Zosimi Papa.

an. d. 42. Zosimus papa natione Græcus, sedit annum. i. mēf. 2. dies. 11. sub Honorio & Theodosio iuniore. Hic Paschale cereum sacra-
Zosimus
Pon. 41. uic. Seruis sacerdotip, sacerdotibus verò tabernis interdixit. Ex eius decre. hoc extra
Tempore
huius fuit ex Grariano desumptum: Contra statuta
Lucius hæ Patrum condere aliquid vel mutare, nec
reticus et huius quidem sedis potest authoritas a-
pud nos enim inconuulsis radicibus viuere

antiquitas, cui decreta patrum sanxere reuerentiam. *Pelagius dānatus est 25.9.1*

Extant etiam eiusdem dux decretales epistolæ, altera ad Ilychium Salomitanum episcopum, altera ad clerum Rauennatum. *Contra Statuta.*

Decreta Bonifacii primi Papæ.

Bonifacius primus, Romanus, sedis ann. 3. mens. 8. Hic, Eulalio schismatico superato, statuit ne mulier sacra attingeret, nec incensum adoleret. Prohibuitque ne obnoxius, aut errans, aut annis. 30 minor ad sacerdotium admitteretur. Huius Pōtificatum insignem reddidit diuus Hierony. presbyter. Moritur in Bethleem ætatis suæ anno 91. Quantum hic vita & doctrina iuuerit ecclesiam Dei, aliis iudicandum relinquo. Siquidem claruit miraculis, & eius scripta omnibus sunt in pretio. Decretum eiusdem Bonifacii de ætate presbyterorum, ne ante. 30. ann. ordinentur, prætermisimus, quia hoc idem exaratum est in statuto Fabiani. *Bonifacius. 1. Pont. 48 Hierony. vita & obitus.*

CONCILIVM CARTHAGI. SEX Concili. Carthagen. 6.
tum, ab episcopis. 217. celebratum.

In hoc concilio quæ statuta sunt, brevis declaratus annexus. Primum, interfuit Legatio ecclesiæ Rom. Faustinus episcopus, Philippus & Asellus presbyteri. Deinde actum est, ut ab episcopis Orientalibus peteretur Nicænum concilium. Vbi in præsentia omnium, exemplaria Nicænz synodi (sicut à Patribus constituta fuere) in medium prolata sunt. Postremo recitata fuit professio fidei Nicæni concilii, quam superius post canones suo loco inseruimus.

S V M M A

Finit concilium Cartha. 6. prouinciale.

C O N C I L I V M C A R T H A G I N .
Septimum sub eodem Bonif. 1. per. 38. episco-
pos celebratum est, nihil habens quod ad no-
stra hæc tempora pertineat. In hac synodo
fuerunt recitati canones conciliorum diuer-
forum vniuersa prouinciæ Africæ, nu. 105.
Quos non recensemus, quia quæ ibi decreta
sunt, superioribus probantur inserta.

Hoc in loco adiecta sunt etiam capita Ni-
cæni concilii è Græco in Latinum conuersa,
missa ab episcopis Orientalibus ad cōcilium
Africanum, sicut in concil. Carth. 6. latius
explicantur in vol. concil.

Decreta Celestini primi pape.

Calest. 1. Celestinus. 1. Ro. sedit ann. 8. mē. 10. dies
Pont. 43. 17. Hic Psalmos Antiphonis interstrinxit, In-
Sub hoc troitus, Gradus, Tractus, Offertoria, Commu-
Pont. mo- niones & Orationes inseruit Missæ. Clericos
ritur B. canonicarum institutionum doctos esse vo-
Aug. & luit. Scotos acque Britannos in viam Christi
Nesteri. reduxit.
in Mariā Extat epistola eius ad episcopos Gallie, in
matrem qua damnat errores Pelagii, quos iam dam-
Dei blas- natat Innocentius primus in epistola ad Car-
phemauit thaginense concilium, cuius initium est, In-
quirendo de his rebus quas omni, & c. Quos
etiam damnauit concilium Milenitanum. I-
deo superuacaneum duximus hic omnia illa
transcribere per capita, nisi titulis duntaxat
in hac serie expressis.

Primum notat, quod nisi gratia Dei iuue-
mur, insidias diaboli euitare non possumus.
Secundo, Quod Adam omnes homines is-

ferit, nec quempiam per liberum arbitrium
posse consurgere, nisi eū gratia Dei erexerit.

Tertio, quod nemo sit bonus suis viribus,
nisi participatione eius qui solus est bonus.

Quarto, quod per Christum libero bene v-
tamur arbitrio.

Quinto, quod omnia sãctorum merita do-
na sint Dei.

Sexto, quod omnis sancta cogitatio, & mo-
tus pie voluntatis ex Deo sunt.

Septimo, quod gratia Dei non solum pec-
cata dimittat, sed etiam adiuuet ne commit-
tantur, & præstet ut lex impleatur, non sicut
Pelagius ait facili, quasi sine gratia Dei diffi-
cilius possit impleri.

Octavo, quod præter statuta sedis Aposto-
licæ, omnes orationes ecclesiæ gratiam Chri-
sti resonant, qua genus humanum reparatur,
& ab æterna damnatione reducitur.

Nono, quod gratiam Dei etiam baptizan-
dorum testatur instituta purgatio, cum exor-
cismis & insufflationibus spiritus ab eis ex-
pelluntur immundi.

Exrat altera epistola eiusdem Cælestini ad
eosdem episcopos Galliæ, quos corrigit in nō
nullis superstitionibus, ut sequitur.

*Ca. I. Quod non debeant sacerdotes amicti
pallis in ecclesia ministrare.*

Didicimus quosdam domini sacerdotes, su-
perstitioso potius cultui inferuire quã men-
tis vel fidei puritati qui amicti pallio & lum-
bos præcincti credunt se sanctæ scripturæ fi-
dem non per spiritum, sed per literam com-
plexuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt ut

Luc. 12.

taliter seruantur, cur non fiunt pariter quæ
 sequuntur, vt lucernæ ardentes in manibus
 vnâ cum baculo teneantur? Habent autem
 suum ista mysterium. & intelligentibus ita
 clara sunt, vt ea magis quædecet significatio-
Matt. 5. ne seruentur. Nam in lumborum præcinctio-
 ne castitas, in baculo regimen pastorale, in lu-
 cernis ardentibus boni fulgor operis indica-
 tur, de quo dicitur: Sic luceant opera vestra.
 Discernendi à plebe vel cæteris sumus do-
 ctрина, non veste, conuersatione non habitu,
 mentis puritate non cultu. Nam si studere in-
 cipiamus nouitati, traditum nobis, à patribus
 ordinem calcabimus, vt locum superuacuis
 superstitionibus faciamus. Rudes ergo fide-
 lium mentes ad talia non debemus inducere.
 Docendi enim potius sunt quàm illudendi.
 Nec imponendum est eorum oculis, sed men-
 tibus infundanda præcepta sunt.

26. q. 6. **Ca. 2.** Quòd nulli sit vltima pœnitentia
 neganda.

*Agnoui
 m^o mrtē.*

Agnouimus pœnitentiam moriētibus de-
 negari, nec illorum desyderiis annui qui obi-
 tus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt re-
 medio subueniri. Horremus fateor tantæ im-
 pietatis aliquem reperiri, vt de Dei pietate
 desperet, quasi non possit ad se quouis tem-
 pore concurrenti succurrere, & periclitatē
 sub onere peccatorum hominem redimere,
 quo se ille expediri desyderat & liberari.
 Quid hoc rogo aliud est quàm morienti mor-
 tem addere, eiûsq; animam suam crudeliter
 te ne absolui possit, occidere. Cum Deus ad

subueniendum sit paratissimus, & inuitans ad pœnitentiam, sic promittat peccatori, in-
 quiens, Quacunque die conuersus fuerit, pec-
 cata eius non imputabuntur ei. Et iterum: No-
 lo mortem peccatoris, sed tantum ut conuer- *Eze. 33.*
 tatur & uiuat. Salutem ergo homini adimit *Ch. 1.*
 quisquis mortis tempore pœnitentiam dene-
 gauerit. Et desperat de clemētia Dei, qui eum
 ad subueniendū morienti sufficere vel in mo-
 mento posse non credit. Petdidisset latro in
 cruce præmium ad Christi dexteram pedēs, *Luc. 13*
 si illum vnius horæ pœnitentia non iuisset.
 Vera ergo ad deum conuersus in vltimis posi-
 torum, mente potius est æstimanda quàm tē-
 pore. Propheta hoc taliter asserente, Cum cō-
 uersus ingenueris, tunc saluus eris. Quum er- *Ezec. 17*
 go dominus sit cordis inspector, quouis tem- *Ch. 33.*
 pore non est deneganda pœnitentia postulan-
 ti, quum ille se obliget iudici, cui occulta om-
 nia nouerit reuelari.

CANONES DVCENTORVM
 sanctorum & beatorum Patrum, qui in Ethe-
 so conuenerunt sub Theodosio Imperatore,
 & Cælestino papa. Luciano Mantuano Mo-
 nacho Casinen. interprete.

De hac synodo habes supra.

*Ca. 1. Vt qui cum Cælestio aut complicibus
 sentiunt, deponantur.*

Quoniam autem oportebat & absentes à
 sancta synodo, morātesque in vrbibus & pro-
 uinciis ob aliquod impedimentum, siue eccle-
 siasticum siue corporeum, non ignorare quæ

de ipsis sunt cōstituta, significamus sanctitati vestræ ac dilectioni, ut si quidam Metropolitā prouinciæ derelicta sancta & œcumenica synodo, aut accessit ad illorum defectionis confessum, aut accedet in posterum, siue cum Cælestio sensit aut sentiet, ipse nihil amplius poterit agere aduersus prouinciæ episcopos, ut qui iam inde à synodo totius ecclesiasticæ communionis expertus sit factus, & prorsus inutilis: sed & ipsis episcopis illius prouinciæ circūque vicinis Metropolitā recta sentientibus sub iacebit, ut omnino deiectui sit à sede episcopatus.

A synodo Ephesina recesserunt quidā numero circiter. 30. qui deprehensi sunt Nestorii atque Cælestii sensa tenere. Egerunt autem nolentes vnā cum Patribus Nestorium condemnare quos sancta synodus omni ecclesiastica communione priuauit, & sacerdotii omne munus adimit. Hic est scopus huius canonis.

Ca. 2. Qui deficientibus à synodo adhererunt, sacerdotio priuantur.

Si qui autem prouinciales episcopi à sancta synodo defecerunt, vel deficientibus adhererunt aut adherere tētarunt, vel etiam postquam subscripserunt Nestorii depositioni, rursus ad defectionis confessum nihilominus recurrerūt, istos placuit sanctę synodo pœnitentia alienos esse à sacerdotio, à graduq; cecidisse.

Ca. 3. Restituuntur qui à Nestorio

sunt sacerdotio prohibiti.

Regiones intelligit Si qui verò ex clericis in singulis vrbitus aut regionibus à Nestorio & conspirantibus.

acerdotio, prohibiti sunt, quo rectè sentiri, *pagos aut*
iustum putauimus hos quoque propriū gra- *vicos.*
dum accipere. In summa autē clericos ortho-
doxæ & œcumenicæ synodo cōsentientes iu-
bem⁹ eis qui defecerunt aut defecturi sunt e-
piscopis nullo pacto aut ratione subiectos es-
se debere.

**C. 4. *Qui cum Nestorio aut Cælestio sentiūt
deponuntur à synodo.***

Si quis autem clericorū defecerint, & ausi
fuerint vel priuatim vel publicè quæ sūt Ne-
stori aut Cælestii sapere, sancitum est à san-
ctā synodo istos quoque depositos esse.

**Ca. 5. *Quos sancta synodus condemnauit,
restitui non debere.***

Quicūque autem ob turpia gesta sunt à san-
ctā synodo cōdeninati, vel à propriis eorum
episcopis, quibus præter canones Nestorius
qui nullum rerum discrimen habebat, & qui
eum illo eadem sentiūt, restituere conati sunt
gradum vel communionem, aut conarentur,
istos censuimus inutiles esse, & manere nō
dominus d. ositos.

**Ca. 6. *Contra turbatores gestorum
in synodo.***

Similiter autē & si qui velint ea quæ de sin-
gulis per sanctā synodū gesta sunt Ephesinā,
quocūque modo mōuere, sancta synodus ipsa
decreuit, siquidē episcopi aut clerici fuerint,
eos omnino à proprio cadere gradu. Simi-
līr laici, aut alii, sine cōmunionē permaneāt.
Collocutio eiusdem sanctæ synodi edita
postquam lecta fuit expositio sanctorum aut.

beatorum Patrum trecentorum decem & octo apud Nicæam, & impium symbolum à Theodoro Mopsuestiensis confectum, & à Carisio presbytero Philadelphie porrectum sanctæ synodo Ephesine.

Ca. 7.

His igitur lectis, decreuit sancta hæc synodus alteram fidem nemini licere proferre aut scribere aut componere, præter eam quæ definita fuit à sanctis Patribus apud Nicæam vrbem in spiritu sancto congregatis.

Eos autem qui fuerint ausi aliam fidem componere siue porrigere, aut proferre, his qui volunt ad cognitionem veritatis conuerſi vel ex gentibus vel ex Iudeis, vel etiam ex quolibet hæresi, istos si quidem episcopi fuerint aut clerici, alienos esse episcopos quidem ab episcopatu, clericos autem à clericatu. Si verò laici fuerint, anathematizati. Pari modo si deprehensi fuerint aliqui siue episcopi siue clerici seu laici sentientes aut docentes ea quæ continentur in expositione per Carisium allata presbyterum de in carnatione vnigeniti filii Dei, seu scelerata atque peruersa Nestorii dogmata, quæ & subiecta sunt, subiaceant sententiæ sanctæ huius & œcumenicæ synodi. Vnde liquet episcopum quidem alienum ab episcopatu, atque depositum esse, clericumque similiter recidiſſe à clero: & si laicus fuerit, anathemati subiacere quemadmodum dictum est.

Edictum eiusdem sanctæ synodi ex aduentu Cypriorum episcoporum constitutum atque vulgatum.

Ca. 8.

Rem nouam, ac præter ecclesiasticas leges & canones sanctorum apostolorum, quæ & libertatem omnium tangit, Deo dilectus coepiscopus Regynus annunciauit, vnâ cû Deo dilectis episcopis prouinciæ Cypri Zenone & Euagrio. Nempe episcopum Antiochenum in Cypro facere ordinationes, quemadmodû per libellos & proprias voces fidem fecere religiosissimi viri, qui ad sanctam synodum huc accesserunt, habebunt ius suum intactum & inuiolatum, qui sanctis Cypriorum ecclesiis præfunt secundum canones sanctorum Patrum, & antiquam consuetudinem per sanctos religiosissimorum episcoporum facientes ordinationes. Idem autem & in aliis diocesisus omnibusque vbique prouinciis erit seruandum, vt nullus videlicet Deo dilectorum episcoporum alienâ inuadat prouinciâ, quæ non prius atque ab initio sub illius, seu antecessorum fuerit potestate. Sed & si quis occurrat, vel vi sibi subegerit, idem ipse restituat, ne Patrum statuta frangantur, neue sub specie sacre functionis potentie rumor irrepat, sicque incogitantes & paulatim libertatem perdamus, quam Iesus Christ⁹ dominus noster redemptor hominum omnium proprio sanguine nobis quæsiuit & cõdonauit. Placuit igitur sanctæ & œcumenicæ synodo, vt singulis prouinciis pura & inuiolata, quæ iam inde ab initio habent, sua iura seruentur, vt vnusquisque Metropolitæ secundum priscum & solitum morem rerum faciendarum æqualiter facultatē obtineat, propriisque

*In sexta
synodo ge-
ne. ca. 39.
confirmat
hunc octa-
uum cano-
nem vt
Cypri ec-
clesia sit
principa-
lis & pri-
ma.*

ius firmum possidear. Quod si quis superbia contumaci definitis obuiam ierit, hunc abrogatum in placuit toti sanctæ & œcumenicæ synodo.

*Secundum
veterem
translationem, Con-*

Finiunt canone synodi Ephesinæ generalis.

*cilium E-
phesinum
cōtra Nestorium.*

CONCILIUM EPHESINUM
vnum ex quatuor principalibus, sub Cælestino primo papa.

Habitu est aduersus Nestorium Constantinopolitanum episcopum, qui purum hominem ex sancta virgine Maria natum asseruit, ut aliam personam carnis, aliam taceret deitatis, nec vnum Christum in verbo Dei & carne sentiret, sed separatim atque seiunctim alterum filium Dei, alterum hominis predicaret. Conuenit autem hæc synodus sub Theodosio iuniore, Era. 468. Cui synodo vice sancti Cælestini papæ (cuius anno penultimo celebrata est) præsedie beatissimus quondam Cyrilius Alexandriæ episcopis, qui cum vniuerso concilio ad eundem Nestorium synodalia decreta transmisit, ut haberentur in epistola concilii Ephesini ad ipsum Nestorium. In qua symbolum fidei, quod à magno illo concilio apud Nicæam congregati traditum est, prolixè interpretantur, ut iure optimo possint dici summa quædam totius doctrinæ Christianæ.

Sequuntur ea quæ à 200. episcopis in synodo Ephesina cōgregatis cum anathemate definita sunt.

Cæ. I.

Si quis non confiteretur Deum esse veraciter

Emmanuel, & propterea Dei genitricem sanctam virginem, peperit enim secundum carnem, carnem factum Dei verbum, secundum quod scriptum est, Verbum caro factum est, anathema sit. *Decreta concilii Ephesini. 1. Ioan. 1.*

Ca. 2.

Si quis non confitetur carni secundum substantiam unitum Dei patris verbum, unumque esse Christum cum propria carne, eundem scilicet Deum simul & hominem, anathema sit.

Ca. 3.

Si quis in vno Christo diuidit substantias post unitatem, solas eas connexionem coniungens, eamque quæ secundum carnes dignitatem sit, vel etiam auctoritatem & potestatem, ac non potius conuentu qui per unitatem factus est naturalem, anathema sit:

Ca. 4.

Si quis in personis duabus vel subsistentiis eas voces quæ in Apostolicis scriptis continentur & Euangelicis, diuidit, vel quæ de Christo dicuntur à sanctis, vel ab ipso, & aliquas quidem ex his velut homini qui præter dei verbum specialiter intelligatur, aptauerit, illas autem tanquam dignas Deo, soli dei patris verbo deputauerit, anathema sit.

Ca. 5.

Si quis audeat dicere hominem Christum, Theophoreo, id est Deum feneretem, ac non potius Deum esse veraciter dixerit, tanquam filium per naturam secundum quod verbum factum est caro, & communicauit similiter ut nos carni & sanguini, anathema sit.

Ca. 6.

Si quis dicit Deum esse vel dominum Christi Dei patris verbum, & non magis eundem ipsum confitetur Deum simul & hominem, propterea quod verbum caro factum est secundum scripturas, anathema sit.

Ca. 7.

Si quis velut hominem Iesum, operante Deo verbo dicit adiutum, & vnigeniti gloriam tanquam alteri præter ipsum existenti tribuit, anathema sit.

Ca. 8.

Ioan. I. Si quis audet dicere assumptum hominem condadorandum Deo verbo, & conglorificandum & nuncupandum Deum, tanquam alterum cum altero (nam consyllaba superadicta hæc cogit intelligi) ac non potius vna supplicatione veneratur Emmanuel, vnamque ei glorificationem dependit, iuxta quod verbum caro factum est, anathema sit.

Ca. 9.

Si quis vnum dominum Iesum Christum glorificatum dicit à spiritu sancto, tanquam qui aliena virtute per eum usus fuerit, & ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus, posse & coram hominibus diuina signa perficere, ac non potius fateatur eius proprium spiritum per quem diuina signa expleuit, anathema sit.

Ca. 10.

Heb. 3. Pontificem & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum, diuina scriptura commemorat. Obtulit enim semetipsum pro vobis in odorem suauitatis Deo & patri. Si
Eph. 5.

quis ergo Pōtificem & Apostolum nostrum dicit factum, non ipsum Dei verbum quādo caro factū est, & homo iuxta nos homines, sed velut alterum præter ipsum specialiter *Esa. 53.* hominem ex muliere, aut qui dicit quo pro se obtulisset semetipsum oblationem, & non potius pro nobis solis (nō enī eguit oblatione qui peccatū omnino nesciuit) anathema sit.

Ca. 11.

Si quis non confitetur carnem domino viuificatricem esse, & propriā ipsius verbi dei patris, sed velut alterius præter ipsum, cōiun-
cti eidem per dignitatem, aut quasi diuinam habentis habitationem, ac non potius viuificatricem esse, quia facta est propria verbi cū-
cta viuificare valentis, anathema sit.

Ca. 12.

Si quis non confitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, & mortem carne gustasse, factūque primogenitum ex mortuis, secundum quod vita est, & viuificator vt Deus, anathema sit. *1. Cor. 5.*

Ca. 13.

Ait igitur magna & sancta synodus ipsum qui est ex Deo patre naturaliter natus, filium vnigenitū, Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem & cum quo omnia fecerit pater, hunc descendisse, incarnatum esse, & hominem factū passum esse, & resurrexisse tertia die, ascēdisse rursus in cælos. Hæc non sequi verba debemus: his nos conuenit obteperare dogmatibus, cōsiderantes quid sit incarnatum esse, & hominem factū Dei verbum. Non.n. dicimus quod Dei natura cōuersa vel

Idem habetur in concilio Chalced.

Nota quid sit hominem

*factū Dei
verbum.* commutata, facta sit caro, nec quod in totū
hominem, qui est ex anima & corpore. trans
formata sit, sed magis quo carnem animatā
anima rationali sibi compulauerit, verbūque
substantialiter ineffabiliter & incomprehen-
sibiliter factus sit homo, & nuncupatus sit e-
tiam filius hominis, non nuda tantummodo
voluntate, sed nec assumptione sola personę,
sed quod diuersę quidem naturę in vnum
conuenerint, vnus tamen ~~embahus~~ Chri-
stus, & filius non euacuata vel sublata diuer-
sitate naturarum per coniūctionem, sed quia
simul nobis effecerūt vnum Deum, & Chri-
stum, & filium, id est diuinitas & humanitas
per arcanam illam ineffabilemque copula-
tionis adunationem. Itaque is qui ante secula
omnia est natus ex patre, etiam ex muliere
carnaliter est procreatus in tempore. Non
quia diuina ipsius natura de sacra Virgine sū-
psit exordium, nec propter seipsam opus ha-
buit secundò nasci post illam natiuitatem
quam habebat ex patre (est enim ineptum &
stultum hoc dicere, quod is qui ante omnia
secula est, & consempiternus patri, secundę
generationis eguerit, vt esse inciperet) sed
quia propter nostram salutem naturam sibi
copulauit humanam, & processit ex mulie-
re, idcirco dicitur esse natus carnaliter. Nec
enim primum natus est homo communis de
sancta virgine, & tunc deum inhabitauit
in eo verbum, sed in ipsa valua: vteróque vir-
ginali secum carnem coniunxit, & sustinuit
generationem carnalem, carnis suę natiuita-
tem suam faciens. Sic illum dicimus & pas-
sum esse, & resurrexisse, non quia Deus. ver-

bum in sua natura passus sit aut plagas, aut
 clauorum transfixiones, aut alia vulnera sus-
 ceperit (Deus nanque incorporealis extra pas-
 sionem est) sed quia corpus illud quod ipsius *Heb. 2.*
 proprium factum est, hoc sustinuit, ideo hæc
 omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat
 enim iueo corpore quod patiebatur, Deus
 qui pati non poterat. Simili modo & mortē
 ipsius intelligimus. Immortale enim & in-
 corruptibile est naturaliter, & vira & viuifi-
 cans Deus verbum, sed quia corpus ipsius pro-
 prium gratia Dei (iuxta Pauli vocē) pro om-
 nibus mortem gustauit, idcirco ipse dicitur
 mortem passus pro nobis: non quod ipse mor-
 tem esset expertus quantum ad ipsius naturā
 pertinet (insania enim est hoc vel sentire, vel
 dicere) sed quod (vt diximus) vera caro ipsi⁹
 mortē gustauit. Ita & resurgēte carne ipsius
 rursus resurrectionem dicimus, non quia in
 corruptionem ceciderit (quod absit) sed quia
 eius resurrexit corpus. Ita Christum vnum &
 dominum confitemur, non tanquam homi-
 nem cum verbo coadorantes, ne diuisionis
 quādam species inducatur, sed vnum, iam &
 eundem adorantes, quia non est alienū à ver-
 bo corpus suum, cum quo ipse etiam assidet
 patri. Nec hoc ita dicimus, quasi duobus fi-
 liis assidentibus, sed vno cum carne per vni-
 tatem, quia si talem copulationem factam
 per substantiam, aut quasi præpossibilem,
 aut quasi parum decoram voluerimus acci-
 pere, in id incidemus, vt duos filios esse di-
 camus. Necessē est enim discernere & di-
 cere hominem separatim fuisse sola filij ap-
 pellatione honoratum, & rursus verbum
 & filij

Ioan. I.

quod est ex Deo in homine , in veritate filiū Dei. Sed discernere in duos filios non debemus vnum dominum Iesum Christum . Neque enim adiuvat rectam fidei rationem , licet nonnulli copulationem (nescio quam) perhibeant personarum . Non enim dicit scriptura verbum Dei personam sibi hominis assumpsisse , sed carnem factum esse . Id autem est ostendere Dei verbum similiter ac nos principiu habuisse carnis & sanguinis , & corpus nostrum propriè suum fecisse , & hominem ex muliere processisse , non abiecta vel deposita deitate , aut generatione illa quam habebat ex patre , sed mansisse etiā in assumptione carnis Deum , quod erat . Hoc itaque rectæ fidei ratio protestatur . In tali sensu sanctos patres fuisse comperimus . Ideoque illi non dubitauerunt sanctam Virginem dicere Theotokon , non quia verbi natura deitasque . In sancta Virgine sumpsit exordiu , sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus animatū anima rationali , cui substantialiter adunatū Dei verbum , carnaliter natum esse dicitur . Hæc igitur pro charitate in Christo scribo tibi , quærens tanquam frater , & contestans coram Deo & electis eius angelis , vt hæc nobis cum sentias simul & doceas , vt ecclesiarum pax salua seruetur , & concordia charitatisque vinculum indissolubile maneat sacerdotibus Dei .

Finis concilii Ephesini.

a. d. 436.

Decreta Sixti tertij pape.

Sixtus. 3.

Sixtus tertius, natione Romanus, sedit annis

8 diebus 19. Hic post annum vnum & mens octo accusatur Romæ apud Augustum & plebem, ita vt Augustus & multus populus ab eius cõmunione se segregaret, Accusatur autem à quodam Basso. Sixtus autem volens se purgare, fecit, vt Valentinianus Augustus sanctam synodum congregaret, in basilica beati Petri apostoli. Et factò conuentu cum magna examinatione per iudicium synodicum purgatur à 56. episcopis, & condemnatur Bassus à synodo, ita tamè vt ultimo die viaticum ei non negaretur propter humanitatè pietatis ecclesiæ. Hoc audiens Valentinianus Augustus, cum matre sua Placida furore sancto commoti, proscriptione Bassum condemnauerunt, & omnia prædia facultatum eius ecclesiæ catholicæ sociavit. Qui Bassus nutu diuino intra tres menses defunctus moritur. Cuius corpus Sixtus episcopus cum lintheaminibus & aromatibus manibus suis tractans recondidit & sepeliuit apud beatum Petrum apostolum in cubiculo parentum eius.

Extat epistola Sixti tertia ad episcopos Orientales, elegans & lectione digna, gratias referens quòd suis literis illum visitauerint in tribulatione & persecutione sua. In qua hanc tradit regulam qua persecuti nos consolari debeamus:

Fratres propter insidantium vituperationes aut accusationes, vel propter laudatium opiniones, nec ad dexteram nec ad sinistram declinare debemus, sed inter verba laudantium siue vituperantium ad mentem semper securrendum est. Et si in ea non inuenitur,

De hoc
2. q. 4.
ca. Six-
tus.

Epistola
hæc est pa-
renetica
& consola-
toria.
11. q. 4.
Inter ver-
ba.

SIXTI PAPÆ.

- bonum quod de nobis dicitur, magnam tristitiam generare debet. Et rursus si in ea non inuenitur malum quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiā proficere. Quid enim si omnes laudent, & conscientia nos accuset, aut si omnes accusent, & conscientia nos liberos demonstret?
- Nota.* Habemus Paulum dicentem. Gloria nostra hæc est testimoniū conscientiarū nostrarū. Tob. quoque dicit: Ecce in cælis testis meus. Si ergo est nobis testis in cælo, testis in corde, dimittamus stultos foris loqui quod volunt. Quid enim aliud detrahentes faciunt, nisi in puluerem sufflant, atque in oculos suos terram excitant? ut unde plus detractionis perstant, inde magis nihil veritatis videant. Vocandi tamen sunt etiam ipsi, & tranquille admonēti, eisque satis fieri modis omnibus debet, scientes quod de Iudæis veritas ait. Ne forte scandalizemus eos. Si autem satis fieri sibi ex veritate noluerint, habes consolatiōnem quam in euangelio aspicias: quia cū domino dictum fuisset, Scitis quod Pharisei audito verbo hoc scandalizati sunt, respondit: Sinite illos, cæci sunt & duces cæcorum.
- 2. Cor. 1.* In capite secundo eiusdem epistolæ Sixtus decreuit, ut hi qui non sunt bonæ conuersationis, & quorum vita est accusabilis, vel quorū fides, vita & libertas nescitur, non possint domini sacerdotes accusare, nec viles personæ ad accusationē eorū admittantur.
- Iob. 16.* In tertio agit de peregrinis siue de provincialibus iudiciis. Et si quis sibi iudicem senserit aduersum, appellationis vititur remedio.
- Mat. 17.* In quarto, ut qui crimen obicit, scribat se
- Supra in decretis Fabiani.*

probatum, & qui non probauerit, similem
penam sustineat.

In quinto, De episcopis accusatis. Vbi placuit, vt si episcopus accusatus appellauerit Apostolicam sedem, id statuendum quod eiusdem sedis Pontifex censuerit.

CONCILIUM PROVINC. *Cöcilium Rhegien.*
Rhegien. sub Sixto. 3. papa, ab episcopis 13.
Era. 472. *Ca. 2.*

Canones concilij Rhegien. *Taurinaten. concil.*
Vt peruersi ordinatores nullis denuo ordinationibus intersint.

De remotione eius quem ordinare perperam duo præsumpserunt.

De hæreticis & schismaticis episcopis, si ad catholicam fidem venerint, quid obseruari debeat. *Nica. cö. c. 8.*

Vt episcopus benedicat & confirmet neophytum.

Vt episcopus, cum sepelierit episcopum, curam habeat ecclesiæ ipsius.

Vt absque Metropolitani literis & consensu nullus accedat ad ecclesiam destitutam episcopo.

Finis concilij Rhegiensis.
CONCILIUM AGATHENSIS *Cöcilium Agathen.*
provinciale in ciuitate Agata in Gallia habitum, ab episcopis. 35.

Cum in dei nomine ex permisso regis Alarici in Agathensem ciuitatem sancta synodus conuenuisset, & in sancti Andreæ basilica cõsedissemus, ibique flexis genibus in terra, pro regno eius, pro longæuitate populi dominum deprecaremur, vt qui nobis congregationis permiserat potestatem, regnum

S V M M A . A G A T . C O N .

eius dominus felicitate extenderet , iustitiā gubernaret, virtute protegeret, de disciplinā & ordinationibus clericorum* atque Pontificum* vel de ecclesiarum vtilitatibus tractaturi in primis, id placuit vt canones & statuta Patrum per ordinem legerentur.

Ca. 1. De contumacibus clericis, & ad officium tardis.

Canones concilij Agathā . d. 50. contumaces . Contumaces verò clerici, prout dignitatis ordo permiserit ab episcopis corrigantur, & si qui prioris gradus elati superbia , communionem fortasse contēpserint, aut ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint , peregrina eis communio tribuatur, ita vt cum eos pœnitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum dignitatēque recipiant.

Ca. 2. De episcopis qui pro minimis causis aliquos excommunicant.

Episcopi si sacerdotali. Episcopi verò si sacerdotali moderatione postposita innocentes , aut minimis causis culpabiles excommunicare præsumpserint, aut ad gratiam baptismatis festinantes fortasse recipere noluerint , à vicinis episcopis eiusdem provincie literis moneantur. Et si parere noluerint , communio illis vsque ad tempus synodi à reliquis episcopis denegetur, ne forte per excommunicationis peccatum excommunicati longo tempore, morte præueniantur.

Ca. 3. De his qui oblationes ecclesie defraudant.

13. q. 2. Clerici etiam vel seculares qui oblationes

parentum, aut donatas, aut testamento reli-
 quas retinere persisterint, aut id quod ipsi do-
 nauerint ecclesiis vel monasteriis, credide-
 rint auferendum, sicut sancta synodus cō-
 stituit, velut necatores pauperum, quous-
 que reddant, ab ecclesiis excludantur.

Ca. 4. Si clericus furtum ecclesiæ fecerit.

Si quis clericus furtum ecclesiæ fecerit, pe- *Ibidem.*
 regrina ei communio tribuatur.

*Ca. 5. Si quicumque fuerit episco-
 po derelictum.*

Pontifices quibus in summo sacerdotio *12. q. 3.*
 constitutis ab extraneis aliquid aut cum ec- *Pōtificates.*
 clesia aut sequestratim dimittitur aut dona-
 tur, quia hoc ille qui donat, pro redemptione
 animæ suæ, non pro commodo sacerdotis
 probatur offerre, non quasi suum prop-
 rium, sed quasi dimissum ecclesiæ inter fa-
 cultates ecclesiæ computabunt, quia iustum
 est ut sicut sacerdos habet quod ecclesiæ di-
 missum est, ita & ecclesia habeat quod re-
 linquitur sacerdoti. Sanè quicquid per fidei-
 commissum aut sacerdoti aut ecclesiæ for-
 tasse dimittitur, cuicumque alij postmodum
 profuturum, id inter facultates suas ecclesia
 computare aut retinere non poterit.

*Ca. 6. De rebus ecclesiæ quomodo ab
 episcopo habeantur.*

Casellas vero vel mancipiola ecclesiæ epi- *10. q. 2.*
 scopi (sicut prisca sanctorum canonum præ- *Casellas*
 cepit autoritas) vel vasa monasterii, quasi *vel man-*
 commendata fidei proposito, integro eccle- *cipiola.*
 siæ iure possideant, id est, ut episcopi neque

AGATH. CONC.

10.q.2. vendere, neque per quoscunque contractus
Ea enim. res unde pauperes viuunt, lienare præsumat. Quod si necessitas compulerit ut pro ecclesie necessitate aut utilitate, vel in usufructu vel in directa venditione aliquid distrahatur apud duos vel tres comprouinciales vel vicinos episcopos causa qua necesse sit vendi, primitus comprobetur, ut habita discussione sacerdotali, eorum subscriptione quæ facta fuerit venditio corroboretur. Aliter facta venditio vel transactio non valebit. Sanè si quos de seruis ecclesie bene meritos sibi episcopus liberauerit: collatam à successoribus libertatem plene custodiri cum hoc quod eis manumissor in libertatem contulerit, quod tamen iubemus viginti solidorum numerum & modum interula vel vineola vel hospitiolo tenere. Quod amplius datum fuerit, post manumissoris mortem ecclesie reuocetur, Minusculas verò res, aut ecclesie minus utiles peregrinis vel clericis saluo iure ecclesie in usum præstari permittimus.

Ca.7. De clericis qui ad seculares iudices confugiunt.

21.q.1. Id etiam placuit, ut si clericus relicto officio suo, propter distractionem ad secularem iudicem fortasse confugerit, & is ad quem recurrit, solatium ei defensionis impenderit, cum eodem de ecclesie communionem pellatur.

Ca.8. Ut in quadragesima non soluatur ieiunium.

Deco. d. Placuit etiam ut omnes ecclesie filij, exce-

per diebus dominicis, in quadragesima, ut omnes.
etiam in die sabbati sacerdotali oratione, &
discretionis communione ieiunent.

Ca. 9. De predicatione symboli.

Symbolum etiam placuit ab omnibus ec- De cō. d.
clesiis vna die, id est ante octo dies don ini- 4. symbo-
ca resurrectionis, publicè in ecclesia com- lum.
petentibus prædicari.

Ca. 10. De benedictione &
unctione altaris.

Altaria placuit non solum unctione chris- De. cō. d.
matis, sed etiam sacerdotali benedictione 1. altaria.

Ca. 11. Qualiter maiores & minores
pœnitentiam accipiant.

Pœnitentes tempore quo pœnitentiam pe D. 5. pœ-
tunt, impositionem manuum, & cilicium su- nitentes.
per caput à sacerdote (sicut ubique consti-
tutum est) consequantur. Si autem comas
non deposuerint, aut vestimenta non muta-
uerint abiciantur. Et nisi dignè pœnitue-
rint non recipiantur. Iuuenibus etiam pœ-
nitentia non facile committendæ est pro-
pter ætatis fragilitatem, Viaticum tamen
omnibus in morte positis non est negandum.

Ca. 12. Quæ ætate diaconi ordinentur.

Episcopus benedictionem diaconus mino- d. 77. epi-
ribus viginti quinque annorum penitus non scopas be-
committat. Sanè si coniugari iuuenes con- nediatio-
fenserint ordinari, etiam vxorum voluntas nem.
ita requirenda est, ut sequestrato mansionis
cubiculo religione promissa, posteaquam
pariter conuersi fuerint, ordinentur.

20. q. 1. *Ca. 13. De sanctimon. qua etate valentur.*
Sanctimo Sanctimoniales quantumlibet vita earum
nialis. & mores probati sint, ante annum etatis sue
 quadragesimum non valentur.

*Ca. 14. Ut solennitates maiores in ci-
 uitatibus celebrentur.*

Decon. d. Siquis etiam extra parochias, in quibus le-
I. Siquis gitimus est ordinariūque conuentus, orato-
etiam. rium habere voluerit, reliquis festiuitatibus
 ut ibi Missam audiat, propter fatigationem
 familiæ, iusta ordinatione permittimus. Pas-

Solennita cha verò, Natali domini, Epiphaniā, Ascen-
tes maio- sione domini, Pētecoste, & natali sancti Ioā-
res. nis Baptistæ, & siqui maximi dies in festiui-
 tatibus habentur, non nisi in ciuitatibus aut

Idē Aug. in parochiis audiant, Clerici verò si in his
Ignoro. festiuitatibus quas suprà diximus, nisi iubē-
 re aut permitte episcopo, ibi Missas cele-
 brare voluerint, communionem priuentur.

*Ca. 15. Ut non liceat presbyterum
 rem ecclesiæ vendere.*

12. q. 2. Statuimus (quod omnes canones iubent)
Statui- ut ciuitatenses siue diocesani presbyteri, vel
mus quod clerici, saluo iure ecclesiæ, rem ecclesiæ (si-
episcopi. cut permiserint episcopi) teneant, vendere
 autem aut donare penitus non præsumant.
 Quod si fecerint, & facta venditio non va-
 lebit, ei de facultatibus si quas habent pro-
 prias, indemnem ecclesiā reddant, & com-
 munionem priuentur.

*Ca. 16. Ut clericus minori seniori
 non prapponatur.*

Episcoporum etiam quorum vita non re-
 prehendi

prehenditur, posteriorē priori nullus præponat, nisi fortē elatus superbia, quod pro necessitate ecclesiæ episcopus iusserit, imple re contemnat. Sanē si officium archidiaconi aut propter simpliciorē naturam implere aut expedire nequiverit, ille loci sul nomen teneat, & ordinationem ecclesiæ, quē elegerit episcopus præponendum.

Ca. 17. *De secul. qui uxores suas derelinquunt.*

Si verò seculares qui coniugale confortiū nulla culpa grauiori dimittunt, vel etiam dimiserūt, & nullas causas diffidij probabiler proponentes, propterea matrimonia sua dimittunt, vt aut illicita aut aliena præsumant, si antequam apud episcopos, comprouinciales diffidij causas dixerint, & priusquam in iudicio damnetur, uxores suas abiecerint, à communione sanctæ ecclesiæ, & populi cœtu (pro eo quod fidem & coniugiam maculant) excludantur.

Ca. 18. *Vt monasterium nouum inconsulto episcopo nullus constituat de monachis.*

Monasterium nouum, nisi episcopo aut permittente aut probante, nullus incipere aut fundare præsumat. Monachi etiam vagantes ad officium clericatus, nisi eis testimonium Abbas suus dederit, nec in ciuitatibus nec in parrochiis ordinentur. Monachum nisi abbatis sui permisso aut voluntate ad alterum monasterium commigrantem nullus abbas suscipere aut retinere præsumat, sed vbicunque fuerit Abbati suo,

d. 74. *episcoporum etiam.*

Idē Gregorius 10

anni episcopo Syracusan.

33. q. 2. *Se culares qui.*

Idē Amb. super Lucam.

MARCO

18. q. 2. *Demonachis.*

20. q. 5. *Monachū nisi.*

authoritate canonum reuocetur.

Ca. 19. Vt monasteria puellarum sint procul monachis.

18. q. 2. *Monasteria puellarum longius à monasteriis monachorum, aut propter insidias diaboli, aut propter oblocutiones hominū collocentur.*

Ca. 20. De libertis vt in necessitate ab ecclesia tueantur.

d. 87. *Le*
beros legi-
gitime. Libertos legitimè à dominis suis factos, ecclesia (si necessitas exigerit) tueatur: quos si quis ante audientium aut peruadere aut expoliare præsumpserit, ab ecclesia repellatur.

Ca. 21. Vt post Antiphonas orationes dicantur.

De confc.
d. 5. Con-
uenit. Et quia conuenit ordinem ecclesiæ ab omnibus æqualiter custodiri. statuendum est (sicut vbique fit) vt post antiphonas collationes ab episcopis vel presbyteris dicantur, & hymni matutini vel vespertini decantentur diebus omnibus, & In conclusione matutinarum vel vespertinarum, & missarum post hymnos capitula de psalmis dicantur. & plebs collecta oratione ad vesperam ab episcopo cum benedictione dimittantur.

Ca. 22. De his qui propter odium ad pacem non reuertuntur.

d. 90. *Placuit*
etiam. Placuit etiam vt (sicut plerunque fit) quicunque odio, aut longinqua inter se lite disenserint, & ad pacē reuocari diuturna obstinatione nequiuertint, à sacerdotibus ciuilaris primitus arhuantur. Qui si inimicitias depopare pernicioſa intentione noluerint,

de ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione pellantur.

Ca. 23. Quòd clericus inconsulto episcopo apud iudicem secularem pulsari non debet.

Clericum nullus præsumat apud secularem iudicem episcopo non permittente pulsare. Sed si pulsatus fuerit, non respondeat vel proponat, nec audeat criminale negotium in iudicio seculare proponere. II. q. II. Clericum nullus.

Ca. 24. De episcopis quando hæredes non habent.

Episcopus qui filios aut nepotes non habuerit, alium quàm ecclesiam non relinquat hæredem si quid de ecclesia non in ecclesiæ causa aut necessitate præsumpserit, quod distraxit aut donauit, irritum habeatur. Qui verò filios habet, de bonis quæ reliquit, ab hæredibus eius indemnitatibus eius consulatur. 12. q. 2. Episcopus qui.

Ca. 25. De Iudæis qui conuerti cupiunt.

Iudæi (quorum perfidia frequenter ad votum redit) si ad legem catholicam venire voluerint, esto menses inter cathecumenos ecclesiæ limen introeant. Et si pura fide noscantur venire, tunc demum baptismatis gratiam mereantur. Quòd si casu aliquo periculum infirmitatis intra præscriptum tempus incurrerint, & desperati fuerint, baptizétur. De cõ. d. 4. Iudæi quorum.

Ca. 26. De stipendiis clericorum.

v. 13.

S Y M M A A G A T H.

1. q. 2. Clerici etiam omnes qui ecclesiæ fideliter
Clerici. vigilantérque deseruiunt, stipendia sanctis
laboribus debita, secundum seruitij sui me-
ritum, per ordinationem canonum à sacer-
dotibus consequantur.

24. d. *Ca. 27. De homicidiis & falsis, testibus.*
Itaque. Itaque censuimus homicidas & falsos te-
stes à communione ecclesiastica esse sub-
mouendos, nisi pœnitentiæ sanctificatione
crimina admissa diluerint.

*Ca. 28. Vt clerici nuptialia vitent
conuiuia.*

Di. 34. Presbyteri, diaconi, subdiaconi, vel dein-
Presby- ceptis quibus ducendi vxores licentia modo
teri. non est, etiam aliarum nuptiarum cuitent
conuiuia. Nec his cœtibz misceantur vbi
amatoria cantantur & turpia, aut obscœni
motus corporum choreis & saltationibus
efferruntur, ne auditus & obtuitus sacris my-
steris deputati, turpium spectaculorũ atque
verborum contagione polluantur.

*Ca. 29. Ne de pœnitentibus clericus
ordinetur.*

De pœnitentibus id placuit obseruare,
quod sancti patres nostri synodali sententia
censuerũt, vt nullus de his clericus ordina-
tur, & qui iam sunt per ignorantiam ordi-
nati, aut sicut bigami, aut internuptarũ ma-
26. q. 6. riti locum teneant. Ministrare diaconus aut
ministra- consecrare altare presbyter non presumat.
re diaco.

*Ca. 30. Ne presbyter benedictionem
populo dare presumat.*

Benedictionem super plebem in ecclesia *Ibidem.*
fundere, aut penitentem in ecclesia benedicere presbytero penitus non licebit.

Ca. 31. *Vt ante missam expletam egredi
populus non presumat.*

Missas die dominico secularibus totas audire speciali ordine precipimus, ita ut ante *Decon. d.*
benedictionem sacerdotis egredi populus *I. Missas.*
presumat. Quod si fecerint, ab episcopo publicè confundantur.

Ca. 32. *De non alienandis ab aliquo rebus ecclesie.*

Diaconi vel presbyteri in parochia constituti, de rebus eccle sibi creditis nihil au- *12. q. 2.*
deant commutare, vendere vel donare, quia *Deacones.*
res ecclesie, sacratæ Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus ecclesie sibi commissæ (ut superius comprehensum est) alienare presumant. Quod si fecerint, cõ- *12. q. 2.*
uiçti in concilio, & ab honore depositi, de suo proprio aliud tantum restituant, quantum visi fuerint præsumpsisse. Sanè si quis *Si quis*
qualibet conditione de rebus ecclesie aliquid alienare præsumpserit, si de suo proprio tantum ecclesie cõtulerit, quantum visus est abstulisse, tunc demum illud stare licebit. *qualibet.*

Ca. 33. *De clericis capitale crimen
incurrentibus.*

Si episcopus aut presbyter aut diaconus *d. 50. Si*
capitale crimen commiserit, aut chartâ falsauerit, aut falsum testimonium dixerit, ab officij honore depositus in monasteriũ tradatur, & ibi quandiu vixerit, laicam

SVM M AGATHEN.

tantummodo communionem accipiat.

Ca. 34. De testamento episcopi.

Si episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit, non valebit, nisi tantumdem de iuris proprii facultate suppleuerit.

Ca. 35. Ut sacerdotes canibus ad venandum non vtantur.

27. 9. 4. episcopi presbyterum. Episcopum presbyterum, aut diaconum, canes ad venandum, aut accipi tres, aut huiusmodi res habere non liceat. Quod si quis talium personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit, si episcopus est, tribus mensibus à communione suspendatur, presbyter duobus & censibus se absteineat, diaconus verò ab omni officio vel communione suspendatur.

Ca. 36. De venditionibus quas Abates facere presumunt.

27. 9. 4. In venditionibus. In venditionibus quas Abates facere presumunt, hæc forma seruetur, ut quicquid sine episcopi licentia venditum fuerit, ad potestatem episcopi reuocetur. Mancipia verò monachis donata, ab Abbate non liceat manumitti. Iniustum enim putamus ut monachis quotidianum rurale opus facientibus, serui eorum libertatis otio potiantur.

Ca. 37. De lapsis qui de catholica fide in hæresim transeunt.

Lapsi, id est qui in catholica fide baptizati sunt, si præuaricatione dānabili post in hæresim transierint, grandem redeundi difficultatem sanxit antiquitas. Quibus nos

annorum multitudine breuiata, pœnitentiam biennij condicione infraſcriptæ obſervationis imponimus, vt præſcripto biennio terrio ſine relaxatione leiuent, & eccleſiam ſtudeant frequentare. In pœnitentium loco ſtandi, & orandi humilitatem ita nouerint obſeruandam, vt etiam ipſi quum catechu-
meni egredi commonentur, abſedant. Hoc ſi obſeruare voluerint, conſtituto tempore admittendis ad altarium obſeruatione relaxetur. Quod ſi ardua vel dura ſortè putauerint, ſtatuta præteritorum Canonum implere debebunt.

Ca. 38. De laicis qui in ſolemnitatibus maioribus ad ciuitatem non occurrunt

Clues ſuperiorum ſolemnitatem. i. Paſchæ ac Natalis domini, vel Pentecoſtes feſtiuitatibus cum episcopis intereſſe neglexerint, quum in ciuitatibus communionis vel benedictionis accipiendæ cauſa poſitos ſe noſſe debeant, triennio communionem priuentur eccleſiæ.

Ca. 39. De clericis qui ab eccleſia officio diebus ſolemnibus deſunt.

Si quis in clerico conſtitutus ab eccleſia ſua diebus ſolemnibus deſuerit. i. Natiuitate domini, Epiphania, Paſcha vel Pentecoſte, dum potius ſingularibus lucris ſtudet quàm ſeruitio dei parere, cõuenit vt triennio à cõmunione ſuſpēdatur. Similiter diaconus vel preſbyter ſi per tres hebdomadas ab eccleſia deſuerit, huic damnationi ſuccumbat.

7. q. 1. Si quis.

Item Hi
larium pp.

DECRETA LEONIS PAP.

Ca. 40. De synodo annis singulis congreganda.

Synodum etiam secundum constituta Patrum, annis singulis placuit congregari. Et quia in nomine domini omnibus salubriter constitutis, synodus cum pace dimittitur, gratias Deo primitus & domino nostro regi agamus, orantes diuinam clementiam, ut hæc eadem facere & docere per multos annos in honore domini possimus.

Finit concilium Agathense.

Cōsiliū Aquiliense. Condemnato palam hæretici à concilio. CONCILIVM AQVILEIENSE sub Damaso primo celebratum, tempore quoque beati Ambrosij Mediolanensis episcopi contra Palladium & secundianum Hærianæ hæresis defensores, quos damnarunt in prædicto concilio provinciali, disputante Ambrosio cum Palladio. Sententia verò damnationis sub hac forma pronunciata est ab episcopo Constantio.

Palladium Arrij, discipulum, cuius impietates iam olim damnatæ sunt à patribus nostris in concilio Nicæno, & nunc hodie probatæ cum recenserentur à Palladio singulæ, quia non confusus est, dum Dei filium à Deo patre esse alienum, cum creaturam confiteretur, cum tempore dicit, dominum & Deum verum negat, solum patrem esse sempiternum & immortalem, in sempiternum censeri esse damnandum, & ulterius sacerdotem dici non posse, nec inter episcopos deputari.

In hoc concilio pro provinciis Occidentibus, quia propter prolixitatem itineris episcopi venire non potuerunt, adfuerunt

CONC. ARAVSIACVM. 175

Legati prouinciarum, vt legati Aphrorum,
& legati Gallorum.

Decreta Leonis primi Papa.

a. 44.

Leo. 1.

Pon. 45.

Hic Ace-

phalos cō-

futauit.

Attilam

retro ver-

tit, & cē-

sericū mi-

tigauit.

Leo primus papa, natione Tuscus, sedit an-
nos 21. mensem vnum, dies 13. Hic & doctri-
næ & vitæ præstantia magnus, Homiliarum
declamator insignis, in Chalcedonensi 4.
principali 630. episcoporum synodo, Martia-
no principe, cōtra Eutychē Abbatē de Chri-
sti natura perperam sentientem (vt infra di-
cetur) celebrata omnium cōsensu ter sanctus
acclamatus est. Hic ecclesiam ab hæreticis
penè disceptam reparauit. Sanctorum status
reuerentiam sub anathematis nota decreuit,
Secretæ missæ, Sanctum sacrificium. Imma-
culatam hostiam addidit. Monialibus ante
40. probatæ castitatis annum velum nega-
uit. Ecclesias condidit, & Cubicularios in-
stituit.

CONCILIUM ARAVSIACUM. *Arausi-*
num prouinciale, sub Leone primo papa, *canum cō-*
tempore Teodosij iunioris. *cilium.*

Ca. 1. *Vt nullus minister sine nusquam*
chrismate proficiatur.

Nullus ministrorum qui baptizandi reci-
pit officium, sine chrismate vsquam debet
progredi, quia inter nos placuit semel in ba-
ptismate chrismari: de eo autē qui in baptis-
mate, quacunque necessitate faciente chris-
matus non fuerit, in confirmatione sacerdos
commonebitur. Nam inter nos chrismatis
ipsius non nisi vna benedictio est. Non præ-

de. cō. d. 4

Nullus.

iudicantes cuiquam hoc dicimus, sed vt necessaria habeatur chrismatio.

Ca.2. De hæreticis si in mortis discrimine conuertantur.

Hæreticos in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderent si desit episcopus, a presbyteris cum chrismate & benedictione consignari placeat.

Ca.3. De pœnitentibus qui de corpore exeunt.

26.9.6. Qui recedunt de corpore pœnitentia accepta, placuit sine recôciliatoria manus impositione eis communicare, quod morientis sufficit reconciliationi secundum definitiones Patrum, qui huiusmodi communionem congruenter viaticum nominauerunt. Quod si superuixerint, stent in ordine pœnitentium, vt ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant.

Ca.4. De his qui ad ecclesiam confugiunt, ne tradantur.

Di.77. Eos qui ad ecclesiã confugiunt, tradi non oportet, sed loci sancti reuerentia & intercessione defendi.

Ca.5. Quod nullus clericorum mancipia occupet.

Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipiis ad ecclesiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes ecclesias districtissima damnatione feriatur.

Ca.6. De libertis qui in ecclesia commendati sunt, ne opprimantur.

In ecclesia manumissos, & per testamentum ecclesiæ commendatos, si quis in servitutem vel obsequium, vel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduersione ecclesiastica coerceatur.

Ca.7. De his qui clericum alienum ordinare præsumant.

Si quis alibi consistentem clericum ordinandum putauerit, prius definiat ut cū ipso habitet. Nec eum sine consultatione eius episcopi cum quo ante habitauit ordinare præsumat, quia non sine causa diu ab alio non ordinatus remansit.

Ca.8. De his qui ciues alienos ordinauerint.

Si qui autem alienos ciues, aut alibi consistentes ordinauerint, nec ordinati in villo accusantur, aut ad se eos reuocent, aut ipsi eis impetrent, cum quibus habitent.

Ca.9. De episcopis qui in aliena ciuitate ecclesiam ædificant.

Si quis episcoporum in alienæ ciuitatis territorio ecclesiam ædificare disponit, nõ præsumat dedicationem, quæ illi omnimodè reseruatur, in cui⁹ territorio ecclesia assurgit. Reseruata verò ædificatori episcopo hac gratia, ut quos desiderat clericos in re sua videat, ipsos ordinet is cuius ciuitatis territorio est: vel si ordinati iam sunt, ipsos habere acquiescat.

C A N O N E S

Ca. 10. De episcopis qui excommunicatum alterius suscipiunt.

Placuit in reatum venire episcopum qui admonitus de excommunicatione cuiusque, sine reconciliatione eius qui cum excommunicauit, ei communicare præsumpserit, ut integra omnia (si reconciliatio intercesserit) de iniustitia vel iniquitate excommunicationis proximæ synodo referuentur.

Ca. 11. De his qui subito obmutescunt.

Subito obmutescens (prout statutum est) baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentibus in suo nuntio.

Ca. 12. Ut euangelia catechumenis non audiant.

Placuit catechumenis non legi euangelium in ecclesiâ.

Ca. 13. De eisdem ne ad baptisteria accedant.

Catechumeni nonnunquam admittendi sunt etiam inter domesticas orationes, ad baptisteria nequaquam.

Ca. 14. De eisdem ne cum fidelibus benedictionem accipiant.

Segregandi informandique sunt catechumeni, ut se reuocent, & signandos vel benedicendos semotim offerant eos fideles.

Ca. 15. De fœminis quæ viduitatem professæ sunt.

Viduitatis seruandæ professionem coram

17. q. 1
Viduitas
sis.

episcopo in secretario habitam, imposita a Presbytero veste viduali, dicimus non esse violandam. Eius verò repudiatore, vel ipsam talis professionis deserttricem, merito esse dānamdam decernimus.

Ego Hilarius episcopus subscripsi. Ego su- *Subscri-*
peruenter pro patre & meo episcopo Clau- *ptio.*
dio subscripsi, & recognoui.

Finit concilium Arausicanum.

CANONES CONCILII ARAUSICANI circa tempora Leonis primi papæ,
De libero arbitrio, & de rebus necessariis
per capitula requirendis.

Ca. 1. De gratia & libero arbitrio.

Si quis per offensam peruaricationis Adæ non totum. i. secundū corpus & animam in deterius dicit hominem commutatum, sed animæ libertate illæsa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, pelagij errore deceptus aduersatur scripturæ dicenti, Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Et nescitis, quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis? Et à quo qui superatur, eius & seruus addicitur? *Ez. ec. 18 Rom. 3. 2. Per. 2.*

Ca. 2. Quod præuaricatio Adæ omnes infecerit.

Si quis soli Adæ præuaricationem suam, non est eius propagandi asserit nocuisse aut certè mortem tantum corporis (quæ pœna peccati est, non autem & peccatum quod mors est animæ) per vnum hominē in omne

Rom. 5:

genus humanum transiisse testatur, iniustitiam Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors in omnes homines pertransiuit, in quo omnes peccauerunt.

Ca. 3. De gratia Dei.**Esa. 65.****Rom. 10.**

Si quis per inuocationem humanam gratiā Dei dicit posse conferri, non autē ipsam gratiam facere vt inuocetur à nobis, contradicit Esaie prophete, vel Apostolo idem dicenti: Inuentus sum non quærentibus me, palam apparui his qui me nō interrogabāt.

Ca. 4. De purgatione peccati.**Philip. 2.**

Si quis vt à peccato purgemur, voluntatē nostram Deum expectare contendit, non autem vt etiam purgari velimus, per sancti spiritus infusionem & operationem in nos fieri confitetur resistit ipsi spiritui sancto per Salomonem dicenti. Præparatur voluntas à dominico, & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere pro bonā voluntate.

Ca. 5. Quod ad fidem & regenerationem baptismatis per gratiæ donum perueniamus.

Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei ipsum credulitatis affectū, quo in eū credimus qui iustificat impium, & ad regenerationē baptismatis peruenimus, non per gratiæ donum. i. Per inspirationem spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, & naturaliter nobis in esse dicit. Apo.

stolicis dogmatibus aduersarius approbatur
beato Paulo dicente: Confidimus quia qui *philip. 2.*
cepit in vobis bonum opus, perficiet vsque
in diem domini nostri Iesu christi. Et illud:
Vobis datum est pro Christo non solum vt
in eum credatis, sed etiam vt pro illo pa-
tiamini. Et gratia salui facti estis per fidem,
non ex vobis, dei enim donū est. Qui enim *Ibidem.*
fidem qua in Deum credimus, dicunt esse
naturalem: omnes eos qui ab ecclesia Chri- *Ephe. 2.*
sti alieni sunt, quodammodo fideles esse de-
finiunt.

Ca. 6. *Quod gratia Dei sumus id quod
sumus.*

Si quis sine gratia Dei credentibus, volen-
tibus, desiderantibus & pulsantibus nobis.
misericordiam dicit conferri, non autem di-
uinitus, vt credamus, vellimus, vel hæc om-
nia sicut oportet agere valeamus, per infu-
sionem & inspirationem sancti Spiritus in
nobis fieri confitetur, aut humilitati aut o-
bedientiæ humanæ subiungit gratiæ aduoca-
tum, nec vt obediens & humillimus ipsius
gratiæ donum esse consentit, resistit Aposto- *1. Cor. 4.*
lo dicenti: Quid habes quod non accepisti? *Ibidē. 15.*
& Gratia Dei sum id quod sum.

Ca. 7. *Quod non sumus idonei cogita-
re aliquid à nobis quasi ex nobis.*

Si quis per naturæ vigorem bonum ali-
quod ad salutem pertinet vitæ eternæ, cogi-
tare non expedit, aut eligere siue saluari, id
est, euangelizanti prædicationi consentire
posse confirma, absque illuminatione &

Ioan. 13.

2. Cor. 3.

inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suauitatem in consentiendo & credendo veritati, hæretico fallitur Spiritu, non intelligens vocem Dei in euangelio dicentis, Sine me nihil potestis facere. Et illud Apostoli: Non quòd idonei sumus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Censura
authoris.

Recentiores quidem Theologi interpretatur hæc duo loca de auxilio Dei generali, sine quo nihil omnino valemus facere, nec opus aliquod nature. Magis legitimus est, quod hic sentitur à Concilio & Pontifice, ut hic nō negentur opera nature, sed que pertinent ad salutem æternæ vitæ.

Ca. 8. Nemo per semetipsum salutis æternæ mysterium potest conquirere.

Si quis alius misericordia, alius verò per liberum arbitrium (quod in omnibus qui de præuaricatione primi hominis nati sunt) constanti sæcultia hominem ad gratiã baptismi posse venire contendit, à recta fide probatur alienus. Is enim non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum, aut certè ita læsum putat, ut ramē quidam valeant sine reuelatione Dei mysteriũ salutis æternæ per semetipsum posse conquirere. Quod quam sic contrarium, ipse dominus probat, qui non aliquos sed neminē ad se posse venire testatur, nisi quem pater attraxerit: sicut & Petro dicit: Bea-
tus

tus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelavit tibi, sed pater meus qui in æ-
lis est. Et Apostolus: Nemo potest dicere dominum Iesum Christum nisi in Spiritu sancto.

Ca. 9. De adiutorio Dei.

Diuini est muneris cum rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate & iniustitia tene-
mus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, vt operemur, ope-
ratur.

Ca. 10. De eodem.

Adiutorium Dei etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, vt ad finem bo-
num peruenire, vel in bono possit opere per-
durare.

Ca. 11. De obligatione votorum.

Nemo quicquam domino rectè vouerit, nisi ab ipso acceperit, sicut legitur: Quæ de manu tua accepimus, damus tibi.

Ca. 12. Quales non diligit Deus.

Tales nos amat Deus quales futuri sumus ipsius dono, nō quales sumus nostro merito.

Ca. 13. De reparatione liberti arbitrii.

Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi non Ioan. 8.
potest reparari. Quod amissum, nisi à quo potuit dari, non potest reddi. Vnde ipsa veritas dicit: si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis.

Ca. 14. De misericordia Dei.

Nullus miser de quantacunque miseria

Pfal. 118 liberatur, nisi qui Dei misericordia præueni-
Psal. 58. tur, sicut dicit Psalmista. Cito anticipet nos
 misericordia tua domine. Et illud: Deus me
 misericordia eius præueniat me.

*Ca. 15. De mutatione præua-
 ricationis Adæ.*

Ab eo quod formauit Deus, mutatur A-
 dam, sed in peius per iniquitatem suam. Ab
 eo quod operata est iniquitas, mutatur fide-
 lis, sed in melius per gratiam Dei. Illa ergo
Psal. 76. mutatio fuit præuaricatoris primi, hæc se-
 cundum Psalmistam, mutatio dexteræ ex-
 celsi.

*Ca. 16. Quòd nemo gloriatur de
 substantia sua.*

Nemo ex eo quod videtur habere, glorie-
 1. *Cor.* 4. tur, tanquam non acceperit: aut ideo se pu-
Gala. 2. tet accepisse, quia litera extrinsecus velut le-
Eph. 4. gitur, apparuit, vel ut audiretur sonuit. Nam
Psal. 67. sicut Apostolus dicit: Si per legem iustitia,
Matt. 25 ergo Christus gratis mortuus est. Ascendens
 in altum captiuam duxit captiuitatem, de-
 dit dona hominibus. Inde habet, quicunque
 habet. Quisquis aurem inde se habere negat,
 aut verè nō habet, aut quod habet, auferet,
 ab eo.

Ca. 17. de fortitudine Christiana.

Fortitudinem Gentilium mundana cupi-
Roma. 5. ditas, fortitudinem Christianorum Dei cha-
 ritas facit, quæ diffusa est in cordibus no-
 stris, non per voluntatis arbitrium, sed per
Rom. 4. Spiritum sanctum, qui datus est nobis, nul-
 lis meritis gratiam præuenientibus.

*Ca. 18. De mercede boni
operis.*

Debetur merces bonis operibus, si fiant;
sed gratia quæ non debetur, præcedit ut fi-
ant. Neminem, nisi Deo miserante, saluari.

Ca. 19. De natura humana.

Natura humana etiam si in illa integri-
tate in qua est condita, permaneret, nullo
modo seipsam creatore suo non adiuuante,
seruaret.

Vnde cum sine gratia Dei salutem non
possit custodire quam accepit, quomodo si-
ne Dei gratia poterit reparare quod perdi-
dit?

*Ca. 20. nihil boni hominem
posse sine Deo.*

Multa in homine bona sunt quæ non
facit homo. Nulla verò facit homo bona
quæ non Deus præstet ut faciat homo.

Ca. 21. De natura & gratia.

Sicut eis qui volentes in Lege iustifica- *Esa. 26.*
ri, & à gratia exciderunt, verissimè dicit A- *Gala. 2.*
postolus: Si ex lege iustitia est, ergo Christus
gratis mortuus est, iam hic enim erat lex,
& non iustificabat, iam hic erat & natura,
& non iustificabat, ideo Christus non gratis
mortuus est, ut & lex per illum impleretur, *Matt. 65*
qui dixit: Non veni legem soluere, sed adim-
plere: & natura per Adam perditam, per illum *Luca 19.*
repararetur, qui dixit venisse se querere & *Psal. 115.*
saluare quod perierat.

S V M M A

Ca. 22. De his qua hominum propria sunt.

Esaie. 10. Nemo habet de suo nisi médacium & peccatum. Si quis autem habet homo veritatem atque iustitiam, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac cremo, vt ex eo quasi guttis quibusdam irrorati, non deficiamus in via.

Ca. 23. De voluntate Dei & hominis.

Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt quod volunt, vt diuinæ seruiant voluntati, quamuis volentes agant quod agunt, illorum tamen voluntas est, a quo præparatur, & obitur quod volunt.

Ca. 24. De palmitibus vitis.

Ioan. 15. Ita sunt in vite palmités, vt viti nihil cōferant, sed inde accipiant vnde viuant. Sic **Et Au-** quippe vitis est in palmitibus, vt vitale subministrēt eis, nonumat ab eis. Ac per hoc **gusti. su-** & manentem in se habere Christum, & manere in Christo, discipulis prodest, & non Christo. Nam præciso palmitē, potest, de viua radice alius pullulare. Qui autem præcisus est, non potest sine radice viuere. **per Ioan.**

Ca. 25. De dilectione qua diligimus Deum.

Prorsus donum Dei est diligere Deū. Diffundit enim charitatem in cordibus nostris spiritus patris & filij, quem cum patre amamus & filio. Ac sic secundum supra scriptas sanctarum scripturarum sententias, vel anti-

quorum patrum definitiones, hoc Deo propitiant & prædicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum & attenuatū fuerit liberum arbitriū, ut nullus postea aut diligere Deum sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum est possit, nisi gratia eum & misericordia diuina præuenierit. Vnde Abel iusto, & Noe & Abraham & Isaac & Iacob, & omni antiquorum sanctorum multitudini, illam præclaram fidē quā *Heb. 11*
in ipsorum laudem prædicat Apostolus, non *per totū*
per bonum naturæ, quod prius in Adam datum fuerat, sed per gratiam dei credimus fuisse collatam: quia gratiam etiam post aduentum domini omnibus qui baptizari desiderant, non in libero arbitrio haberi, sed in Christi nouimus simul & credimus largitate conferri. secundum illud quod supra dictum, & prædicat Paulus Apostolus, *Ephe. 2*
Vobis donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini, Et illud: Deus qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem domini nostri. Et illud: Gratia salui facti estis per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim donum est. Et quod de seipso ait Apostolus: Misericordiā consequutus sum, ut fidelis essem. Non dixi, quia eram, sed ut essem. Et illud: Quid habes *Iacob.*
quod non accepisti? Et illud: Omne datum optimum, & omne donū perfectum descensum est, descendens à patre luminum. innumerabilia sunt sanctarum scripturarum testimonia, quæ possint ad probandum gratiam proferri, sed breuitatis studio præter-

missa sunt, quia & re vera, cui pauca non sufficiunt, plura non prouiderunt. Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptizati (Christo auxiliante & cooperante) quæ ad salutem pertinent, possint & debeant (si fideliter laborare voluerint) adimplere. Aliquos verò ad malum diuina potestate prædestinatos esse non solum non credimus, sed etiam si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione in illis anathema dicimus. Hoc etiam salubriter profiteamur & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per Dei misericordiam adiuuamur, sed ipse nobis nullis præcedentibus bonis meritis & fide & amorem sui prius inspirat, ut & baptismi sacramenta fideliter requiramus, & post baptismum (cum ipsius adiutorio) ea quæ sibi sunt placita, implere possimus. Vnde manifestissimè credendum est, quod & illius latronis quem dominus ad paradisi patriam reuocauit, & Cornelij Centurionis, ad quem angelus domini missus est, & Zachari, qui ipsum dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed diuinæ largitatis donum.

Hanc definitionem antiquorum Patrum non solum episcopi, sed laici etiam illustres & magnifici viri subscripserunt.

Luce 23.

Act. 10.

Luce 19.

*subscri-
tio.*

*Concilium
asense.*

CONCILIUM VASENSE
sub Leone primo Papa, & Theodosio iunior
celebratum est. In quo nonnullæ con-
stitutiones sancitæ sunt per 18. episcopos ibi

congregatos, ex quibus aliquas tanquam
Præcipuas subiicere placuit.

*Ca. 1. Vt alterius episcopi chrisma
nullus accipiat. sed propriū.*

Per singula territoria presbyteri vel ministri ab episcopis non prout libitum fuerit, à vicinioribus, sed à suis propriis per annos singulos petant chrisma appropinquante solemnitatem Paschali, nec per quemcunque ecclesiasticum, sed si qua necessitas, aut ministrorum occupatio est, per subdiaconum, quia inhonorem est inferioribus summa committi.

*Ca. 2. Vt qui oblationes defunctorum
retinent, excommunicentur.*

Qui oblationes defunctorum retinent, & ecclesiis tradere demorantur, ut infideles ab ecclesia sunt abiiciendi, quia usque ad exanitionem fidei peruenire certum est hanc pietatis diuinæ exacerbationem: quia & fideles de corpore recedentes, votorum plenitudine, & pauperes consolatu alimonia, & necessaria sustentatione fraudantur. Hi ergo tales quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei habendi sunt. Vnde & quidam patrum hoc scriptis suis inseruit congruente sententia, qua ait: Amico quicquam rapere furtum est, ecclesiam verò fraudare sacrilegium est.

13. q. 2.
Qui oblationes.

*Hierony.
ut habe-
tur 12.*

*Ca. 3. De sepulturis quomodo non est
accipiendum precium.*

Præcipiendum est secundum canonum auctoritatem, ut de sepulchris & hominibus

q. 2. Glo-
ria episco-
pi.

12. q. 2. *Præcipiē-* sepeliendis nihil muneris exigant, nisi forte
dum. qui sepelitur, viuens iusserit ecclesiæ, in cuius arrio sepelitur, aliquid de rebus suis tribuere, aut etiam post mortem ipsius illi quibus commissum est eius elemosinam facere de rebus illius aliquid spōre dare voluerint. Et tamen nullatenus à presbyteris ecclesiæ illius aliquid exigatur sine illis qui locis & villis presunt.

Ca. 4. *Vt presbyteris prædicandi potestas suis plebibus concedatur.*

Hoc etiam pro ædificatione omnium ecclesiarum, & pro utilitate totius populi nobis placuit, vt non solum in ciuitatibus, sed etiã in omnibus parochiis verbum faciendi daremus presbyteris potestatem, ita vt si presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per seipsum non potuerit predicare, sanctorum Patrum homiliæ à diaconis recitentur. Si enim digni sunt diaconi, quæ Christus in Euangelio loquutus est legere, quare indigni iudicentur sanctorum Patrum expositiones publicè recitare?

Ca. 5. *Vt Kyrie eleison in omnibus ecclesiis dicatur.*

Et quia tam in sede Apostolica quàm etiã per totas Orientis, atque Italiæ provincias dulcis & nimis salubris consuetudo intromissa est, vt Kyrie eleison frequentius cum grandi affectu ac compunctione dicatur, placuit etiam nobis vt in omnibus ecclesiis nostris ista cōsuetudo sancta & ad Matutinū & ad Missas & ad Vesperam, Deo propitiæ, intromitatur.

Ca. 6. *Vt in omnibus Missis semper Sanctus, Sanctus, Sanctus dicatur.*

In omnibus Missis siue Matutinis, siue in quadragesimalibus, siue in illis quæ pro defunctorum commemorationibus fiunt, semper, Sanctus, Sanctus, Sanctus, eo ordine quo ad Missas publicas, dici debeat: quia tam dulcis & desiderabilis vox etiam si die noctuque possit dici, fastidium non poterit generare. *Nomen*
Et hoc nobis iustum visum est, ut nomen domini Papæ, quicumque sedi Apostolicæ præfuerit, in nostris ecclesiis recitetur. *Papa in Missa recitandum.*

Ca. 7. *Vt propter hæreticorum incredulitatem, post Gloria patri, &c. Sicut erat in principio. &c. Semper dicatur.*

Quia non solum in sede Apostolica, sed etiam per totum Orientem & totam Africam vel Italiam, propter hæreticorum astutiam, qua Dei filium non semper cum patre fuisse, sed à tempore cœpisse blasphemant, in omnibus clausulis post Gloria patri, &c. Sicut erat in principio, &c. dicatur etiam & nos in vniuersis ecclesiis nostris hoc ita dicendum esse decreuimus.

CONCILIUM CARPENTORAC
sub Leonè. 1. Papa celebratum est, in quo hæc constitutio à Patribus est definita.

*Cœcilium
Carpentoracense.*

Constitutio sanctorum episcoporum
in ciuitate Carpentoracensi.
Licet omnia quæ ecclesiastica regula præcepit obseruari, in multis canonibus cōtineā

S V M M A

tur inserta, nascuntur tamen causæ pro quibus, necesse habent sacerdotes domini quod ad iustitiam pertinet, secundum disciplinam ecclesiasticam ordinare. Et ideo quia Carpentoracte conuenientes huiusmodi ad nos querela peruenit, quod ea quæ à quibusdā fidelibus parochiis conferuntur, ita ab aliquibus episcopis præsumatur, ut aut parum aut propè nihil ecclesiis quibus collata fuerant relinquatur: hoc nobis iustum & rationale visum est, ut si ecclesia ciuitatis eius cui præst episcopus, ita est idonea, ut ipsa nullius indigeat, quicquid parochiis fuerit derelictum, clericis qui in ipsis parochiis deserviunt, vel reparationibus ecclesiarum rationabiliter dispensetur. Si verò episcopum multas expensas, & minorem substantiā habere cōstiterit: parochiis quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum quod clericis vel architectis rationabiliter sufficiat, referuetur.

Et subscripserunt hanc constitutionem episcopi, quorum nomina in conciliis habentur.

Concilium: **CONCILIVM ARELATENSE**
Arel. 3. tertium sub Leone. i. papa, celebratum est à 34. episcopis. Era. 461. Martiano Augusto, apilione & Vincomalo Consulibus. 8. Idus Iulij. Quum in Basilica S. Mariæ in Arelatē ciuitate in sacerdotes domini conuenissent, congruum eis & rationabile visum est, ut primum de obseruandis canonibus attentissima sollicitudine pertractantes, qualiter ab ipsis ecclesiasticæ regulæ seruarentur, salubri concilio definirent.

Primum, vt diaconus ante 25. annos, & sacerdos ante 30. non ordinetur 1

Vt bigami vel pœnitentes, vel repudiarum mariti ad sacerdotiũ non prouehantur. 2

Vt laicus ante annum conuersionis non ordinetur. 3

Vt qui clericum alienum defendere nititur, communionẽ priuetur. 4

Vt laici qui excubias funeris obseruant, cū timore & terrore & reuerentia hoc faciant.

Nullus tibi diabolica carmina præsumat cātare, nec iocos nec saltationes facere, quæ Paganis, docente diabolo, adinuenerunt. Quis enim nesciat diabolicũ esse, & non solum à religione Christiana alienum, sed etiam humanæ naturæ, contrarium, ibi lætari, cantare, inebriari, & cachinnis ora dissoluti, & omni pietate & affectu charitatis postposito, quasi de fraterna morte exultare, ubi luctus & plāctus flebilibus vocibus debuerit resonare pro amissione chari fratris? Patres siquidem veteris & noui testamēti mortes sanctorum virorũ legimus multis in locis cum fletu deplorassee, in nullo autem loco de illis qui à seculo discesserāt, exultasse. Nam & Iacob Patriarchā tota fleuit Agyptus 70. diebus. Et Ioseph & fratres eius, cū patrem deferrent in terram Chanaā ad sepeliendum, vehementes exequias, planctu magno atque vehementi impleuerunt septem dies. Tantus autē fuit planctus, vt lucus nomen inde accepit. Et de beato stephano legimus quod sepelierunt eum viri timorati, & fecerunt planctũ magnum super eũ. Et ideo talis incepta lætitia & pestifera cātica, ex autoritate

*De his
qui vanitates in
excubiis
exercent.*

Vm. 50.

Ibidem.

Act. 8.

interdicenda sunt. Si quis autem cantare desiderat. Kyrie eleyson cantet, si autem aliter, omnino taceat. Si autem tacere non vult, in crastino à presbytero taliter coarceatur ut alii timeant.

**Consiliū
Chalce.**

CHALCEDONENSE CONCIL.
vnum ex quatuor celeberrimis, celebratum est præsentibus 630. Patribus, Temporibus Leonis 1. Papæ, & Mariani Imperatoris, contra Eutychem Constantinop. Abbatem, qui assererat Christum post humanâ assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo diuinam naturam permanere, & contra Dioscorum eiusdem defensorem. Qui condamnata præscripta hæresi statuerunt hos canones, quorum author maxime sanctus, Anatholius Constantinop. episcopus fuit.

Ca. 1. De seruandis canonibus synodorum.

25. q. 1. A sanctis patribus in vnaquaque synodo
A sanctis usque nunc prolatas regulas tenere statuimus.
patribus. **Ca. 2. in quo damnatur episcopus qui per pecuniam ordinationem facit.**

1. q. 1. Si quis episcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & precio redegerit Spiritus sancti gratiam quæ vendi non potest, ordinabitque per pecuniam presbyterum aut diaconum, vel quemlibet de his qui cognominantur in clero, promouerit, & dispensatorem aut defensorem, vel quemlibet qui subiectionis est regulæ, pro sui turpissimi lucri commodis qui hoc attentare probatus fuerit, pro-

preij gradus periculo subiacebit, & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel promotione quę est pro negociatione facta, proficiat, sed sit alienus à dignitate vel sollicitudine quàm pecuniis acquisiuit. Si quis verò mediator tam turpibus & nephandis datis vel acceptis extiterit, siquidem clericus fuerit, à proprio gradu decidat: si vero laicus, anathematizetur.

*Item ex
oſtana,
ſanctam.*

*Ca. 3. Vt hi qui connumerantur in clerico
turpibus lucris non
inferuiant.*

Peruenit ad sanctam synodum, quia de his in clerico connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam aliorum possessionum conductiones, & causas secularium negotiorum suscipiunt, & à sacris officiis se per desidia separant, ad domos autem secularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernationes auaritię causa suscipiunt. Decreuit igitur sancta & vniuersalis & magna synodus, neminem horum deinceps, hoc est episcopum siue clericum aut monachum conducere possessiones, aut misceri secularibus possessionibus posse, nisi forte qui legibus ad minorum ætatis tutelas siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut ipsius ciuitatis episcopum ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, & orphanorum ac viduarum quę indefensę sunt, aut earum personarum maxime quę ecclesiastico indigent adminiculo, propter Dei timorem. Si quis verò transgressus fuerit hæc præcepta, ecclesiasticę subiaceat correctioni.

*dist. 86.
Peruenit
ad sanctam.*

S V M M A

16. q. 1.

Qui verè
& pure.

& 18.

q. 2. Qui
dã mona-
chorũ ha-
bitu.

Notent
Mona-
chi.

Ca. 4. Quòd monachi in ciui-
tatibus episcopo debeant
esse subiecti.

Qui verè & purè solitariam eligunt vitam,
digni sunt conuenienti honore. Quidam ta-
men monachorum habitu vtentes indiffe-
renter per ciuitates incedunt, necnon & mo-
nasteria, & seipsos propria præsumptione
commendant. Placuit igitur neminem aut
ædificare aut cõstruere monasteria, aut ora-
torij domum, sine conscientia ipsius ciuita-
tis episcopi. Eos verò qui per singulas ciui-
tates seu possessiones in monasteriis sunt,
placet nobis episcopo subiectos esse debere,
& quieti operam dare, atque obseruare ieiu-
nia & orationes, in locis in quibus semel se
Deo vouerint, permanentes: & neque com-
municare ecclesiasticas, neque seculares ali-
quas attrectare actiones, relinquentes pro-
pria monasteria, nisi forte iubeantur pro-
pter vrgentes necessitates ab ipsius ciuita-
tis episcopo. Et neminem seruorum susci-
pi in monasterium, vt sit cũ eis monachus,
nisi cum domini proprii licentia. Prætercun-
tem verò hæc decreuimus extra communio-
nem esse, ne nomen domini blasphemetur.
Conuenit ergo ciuitatis episcopo, cu-
ram solitudinẽque necessariam monaste-
riis exhibere.

7. q. 1.
Propter
eos.

Ca. 5. Non licet episcopo ecclesiam suam
relinquere, & ad aliam transire.

Propter eos episcopos & clericos qui de
ciuitate ad ciuitatem transeunt, placuit de-

definitiones datas à sanctis patribus habere *Nicano*
 propriam firmitatem. *con. c. 15.*

Ca. 6. *Vt nemo ordinetur absolute.* *d. 70. ne-*

Neminem absolute ordinari iubemus *minem*
 presbyterum neque diaconum, nec quemli- *1. sine ti-*
 bet in ecclesiastica ordinatione cōstitutum, *titulo.*
 nisi manifeste in ecclesia suæ ciuitatis, siue
 possessionis, aut in martyrio, aut in mona-
 sterio, hic qui ordinatur, mereatur ordina-
 tionis publicæ vocabulum. Eos autem qui
 absolute ordinantur, decreuit sancta syno-
 dus vacuam habere manus impositionem,
 & nullum tale factum valere ad iniuriam
 ipsius qui eos ordinauit.

Ca. 7. *Quòd semel in clero taxati, vel mo-*
nasteriis deputati ad militiam non redeant.

Eos qui semel in clero taxati fuerint, siue
 in monasterio deputati, decreuimus ne- *20. q. 3.*
 que ad militiam neque ad honores seculares *Eos qui*
 venire. Eos autem qui hoc ausi fuerint fa- *semel.*
 cere, & non eius rei pœnitere maluerint, vt
 ad hoc idem reuertantur, quòd antè ob-
 tentu Dei sibi proposuerunt, conuenit ana-
 thematizari.

Ca. 8. *Dispensatores pauperum*
episcopo suo obediunt.

Clerici in parochiis, monasteriis, aut marty *18. q. 2.*
 riis constituti, sub potestate sint eius qui in *Quidam*
 ea ciuitate est episcopus, secundū traditionē *monacho-*
 sanctorum Patrū, neque per præsumptionē *rum.*
 recedāt à suo episcopo. Eos verò qui ausi fue-
 rint rescindere huiusmodi institutionē quocū-
 que modo, vel si noluerint subiaccere proprio

S V M M A

episcopo: si quidē fuerint clerici, secundum personarum ordinationem subiaceant condemnationibus canonum. Si verò monachi, seu laici fuerint, communione priuentur.

Ca. 9. Si clericus contra aliam causam habeat, ante episcopum suum examinetur.

II. q. I. Si clericus aduersum clericum. Si clericus aduersum clericum habet negotium, non relinquat suum episcopum, & ad secularia iudicia non concurrat, sed prius negotium agretur apud proprium episcopum. Vel certē si fuerit negotium ipsius episcopi, apud arbitros ex utraque parte electos audiat negotium. Si quis verò contra hoc fecerit, canonū correctionibus subiaceat. Et si clericus aduersum suum vel alium episcopum habeat causam, apud audientiam synodi prouinciæ conquærat. Si verò contra ipsius prouinciæ metropolitani episcopum episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergant ad ipsius diocesis primates, aut certē ad Constantinopolitanæ regiæ ciuitatis sedem, vt eorum ibi negotiū terminetur.

21. q. I. Clericum in duarū.

Ca. 10. Vt non liceat de alia ciuitate in aliam transmigrare.

Non liceat clericum in ecclesiis duarum ciuitatū ordinari, sed in ea in qua ab initio ordinatus est, & cuius expectatio erat ante profugium. Et si propter vanæ gloriæ desiderium contigerit, vt post ad maiorem ecclesiam confugerit, eum indubitanter reuocari decet ad suā ecclesiā, in qua ab exordio ordinatus

ordinatus est, & ibi tantummodo ministrare. Si quis verò iam translatus est ab vna ecclesia in aliam, nihil debeat commune cum priori, siue sub ecclesia constitutis martyribus, siue in parochiis vel xenodochiis, aut eorum negociis. Eos verò qui ausi fuerint post ordinationem huius magnæ & vniuersalis synodi agere quæ prohibita sunt, statuit sancta synodus cadere de proprio gradu.

Ibi. 2. Si quis.

Ca. 11. Vt prouincia in duos metropolitānos episcopos non diuidatur.

Peruenit ad nos quòd quidam præter ecclesiasticas ordinationes, affectantes potentiam, per pragmaticum sacrum vnam prouinciam in duas diuidant, & ex hoc inueniantur duo Metropolitani episcopi in vna eadēque prouincia esse. Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale attentari à quolibet episcopo. Eos verò qui tale aliquid tentauerint, cadere de proprio gradu.

D. 101. peruenit ad nos.

Ca. 12. Vt sine literis commendatitiis clericus extra suam ecclesiam non ministret.

Extraneo clerico & lectori, extra suam ciuitatem sine commendatitiis literis proprii episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

d. 17. Extraneo clerico.

Ca. 13. Quod non liceat clericis alterius sectæ vxorem accipere.

Quoniam in quibusdam prouinciis concessum est psalmistis & lectoribus vxores ducere, constituit sancta synodus prorsus cuiquam ex his nō licere alterius sectæ accipere vxorem. Si quis verò præuenit, & habet iam

D. 32. Quoniā in quibusdam.

SYMMA CHALCEDO.

de tali connubio filios, si fortè præuenerint eos iam apud hæreticos baptizari, debet eos offerre sanctæ ecclesiæ catholicæ, ut ibi communicet. Qui verò adhuc baptizati nō sunt, omnimodo non posse eos in hæretica ecclesia baptizari, nec in matrimonio iungi hæretico, Iudæo vel Pagano, nisi fortè sponderit se venire ad orthodoxam fidem dum coniungitur personæ orthodoxæ. Si quis verò hanc definitionē sanctæ synodi præterierit, regularū cōdemnationibus subiaceat.

**Ca. 14. Diaconissa quæ post ordinatio-
nem nubit, anathema sit.**

25. q. 1. *Diaconissam non debere ante annos 40. ordinari statuimus, & hoc cum diligenti probatione. Si verò ordinationem susceperit, & sam non.* quantocunque tempore obseruauerit ministerium, & postea se nuptiis tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei, hæc anathema sit, cum eo qui in nuptiis illius conuenerit.

Ca. 15. *Vt nec Deo dedicata vir-
go, nec monachus nuptiis
iungi possint.*

27. q. 1. Si qua virgo. Si qua virgo. Si qua virgo se dedicauerit Deo, similiter monachus, non licet eis nuptiis iungi. Si vero inuenti fuerint hoc facientes, maneat excommunicari. Statuimus vero posse eis fieri humanitatem, si ita prebauerit episcopus loci.

16. 7. 3. pus loci.
Per sin- Ca. 16. De rusticis parochiis.

Ca. 16. De rusticanis parochiis.
Per singulas ecclesias parochias rusticanas
permanere immobiles apud eos qui eas re-
nunt episcopos decreuimus, & maxime si

et sine violentia per triginta annos gubernauerunt. Si verò intra triginta annos facta fuerit de his dubitatio, liceat eis qui se dixerint leſos, propterea mouere apud synodum provincię certamen. Si quis verò putauerit se à proprio metropolitano grauari apud primatem diœceſeos, aut apud Conſtantinopolitanę ciuitatis sedem agar negotium, ſicut dictum eſt. Si verò quælibet ciuitas per authoritatem imperialem renouata eſt, aut ſi renouetur in poſterum ciuilibus & publicis ordinationibus, etiam eccleſiarum parochianarum ſequatur ordinatio.

Ca. 17. *De his qui coniurationem aut calumniam contra episcopum faciunt.*

II. q. I.
Coniurationum.

Coniurationum & conſpirationum crimen (quod apud Græcos dicitur phratría) publicis etiam legibus certum eſt penitus inhiberi, hoc multo magis in ſancta dei eccleſia (ne fiat) conuenit abdicari. Si qui verò clerici vel monachi inuenti fuerint conturatores aut conſpiratores, aut phratrias vel factiones componentes aliquas ſuis episcopis, aut aliis omnino: cadant de proprio gradu.

Ca. 18. *Quòd corripiantur episcopi qui ad concilium vocari venire recusant.*

18. Peruenit ad nostras.

Peruenit ad nostras aures quòd in provinciis conſtituta episcoporum cõcilia minime celebrentur, hoc ex eo probatur quòd multæ quæ correptione opus habent eccleſiaſtica res negligantur. Statuit ergo hæc ſancta ſynodus ſecundum regulas partum his in

anno in vnum conuenire per singulas pro-
uincias episcopos, vbi singula quæ emerse-
runt, corrigantur. Qui verò noluerint conue-
nire episcopi cōstituti in suis ciuitatibus, &
hoc maxime cum sui corporis sanitate sint
cōsultātes, cum etiam ab omnibus aliis vr-
gentibus necessitatibus & inexcusabilibus
negotiiis sint liberi, licere eos fraternæ chari-
tatis commotionibus corripi.

*Ca. 19. Quòd clericus vnius ecclesie in
aliena non ordinetur.*

71. Cleri- sicut iam definiuimus, non liceat in alterius
cos in sin- ciuitatis ecclesiis ordinari, sed quiescant in
gulis. Itē, ea in qua ab initio ministrare meruerūt, ex-
Gregori^o ceptis illis qui proprias ciuitates perdide-
Fortuna- runt, & ex necessitate ad alias ecclesias mi-
to episco- grauerunt. Si verò quicūque episcopus post
p^o. definitionem istam ad alium episcopū perti-
nentem clericum susceperit, placuit sanctæ
synodo, & hunc qui suscepit, & eum qui su-
sceptus est, rādiu excommunicatos manere,
quandiu ipse clericus ad propriam reuertā-
tur ecclesiam.

Ca. 20. De his qui accusant ecclesiam.

2. q. 7. 2. Clericos aut laicos passim accusantes, &
Clericos sine probatione episcopos aut clericos ad
aut laicos accusationem non recipiendos decreuimus,
nisi prius discutiatur eorum existimationis
opinio.

*Ca. 21. Clericis non licere diripere
bona episcopi.*

12. q. 2. Non liceat clericis post mortem episcopi
Nō liceat clericis sui rapere res pertinentes ad eum, sicuti præ-

cedentibus regulis constitutum habetur. Si
verò hæc fecerint, periclitari se nouerint,
à proprio gradu.

*Ca. 22. Ut monachi qui sine licentia epi-
scopi vagantur, ad propria loca
redire cogantur.*

Quidam monachi nihil habentes sibi in- 16. q. 1.
iunctum à proprio episcopo, interdum verò *Quidam*
etiam illi qui ab eo fuerat excommunicati, *monachi.*
veniunt ad ciuitatem Constantinopolitanā, *Item Pe-*
& in ea perturbationes tranquillitati eccle- *lagius pa-*
sias inferunt, & diuersorum domos cor- *pi d'auli-*
rumpunt. Statuit igitur sancta synodus hos *no solita-*
prius commoneri, ut exeant à regia ciui- *rio.*
tate, demum eos inuitos delicti, ac inde per
defensorem compelli ut ad sua loca redeant.

*Ca. 23. Ut quæ Deo semel dedicata
sunt monasteria, cenacula secula-
rium non fiant.*

Quæ semel sunt dedicata monasteria con- 19. q. 3.
cilio episcoporum, maneat perpetuo mona- *Quæ se-*
steria: & res quæ ad ea pertinent, monaste- *mel sunt.*
riis reseruari oportet, nec posse ea vltra fie-
ri secularia habitacula. Qui verò permiserint
hoc fieri, subiaceant iis condemnationibus
quæ per canones constitutæ sunt.

*Ca. 24. Quòd intra tres menses episcopo-
rum ordinationes fiant.*

Quoniam quidam Metropolitanorum (si- D. 57.
cut ad nos perlatum est) negligunt greges *Quoniam*
sibi creditos, & differunt ordinationes face- *quidam*
re episcoporum, placuit sanctæ synodo intra *Metrop.*
tres menses fieri ordinationes episcoporum,

SVMMACALCED.

nisi fortè inexcusabilis necessitas coegerit ordinationis tempus amplius protelari. Si autem quis episcoporum hoc non obseruauerit, ipsum debere ecclesiasticæ condemnationi subiacere. Reditus verò eiusdem viuatque ecclesiæ integros referuari apud æconomum eiusdem ecclesiæ censemus.

Ca. 25. Vt episcopi disputationes habeant.

D. 89.

*Qui in quibusdā
E. 16. q.
7. Quoniam in quibusdā.*

Quia in quibusdā ecclesiis (vt rumore comperimus) episcopi præter æconomos facultates ecclesiæ tractant, placuit omnem ecclesiam habentē episcopum habere æconomum de clero proprio, qui gubernet ecclesiæ res cum arbitrio sui episcopi, vt non sine testimonio sit gubernatio ipsarum rerū ecclesiasticarum, & ex hoc eueniat dispergi eiusdem res ecclesiæ, & sacerdotali dignitati obrectatio generetur. Si verò quis non obseruauerit hoc, diuinis subiaceat regulis.

*36. q. 2.
Eos qui rapiunt.*

Ca. 26. De his qui mulieres accipiunt.
Eos qui sibi rapiunt vxores, vel eos qui eis auxiliū præstiterint, statuit sancta synodus, siquidem clerici fuerint, decidere à proprio gradu. Si verò laici fuerint, anathematizentur.

Subscriptio.

Fides Romanorum.

Canones sancti concilij Calced. finiunt. Bonifacius presbyter S. E. R. statui & subscripsi, & cæteri episcopi diuersarum ciuitatum vel prouinciarum subscripserunt.

Fides Romanorum ex concil. Chalced.
Credimus in vnum Deum omnipotentem, & in vnigenitum filium eius Iesum Christum, & dominum saluatorem nostrum, & spiritum sanctum, Deum non tres deos, sed

patrem & filium, & spiritum sanctū vnum Deum esse cōfitemur. Non sic vnum Deum quasi solitarium, nec eundem qui ipse sibi pater sit ipse filius, sed patrem verum qui genuit filium verum, id est Deum de Deo, lumen de lumine, vitam ex vita, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno, non creatum, sed gentium, non ex nihilo, sed ex patre vnius substantiæ cum patre. Spiritum verò sanctum Deum non ingentum, neque genitum, non creatum, sed nec factum, sed patris, & filij semper in patre & filio æternum veneramus, vnum tamen Deum, qui ex vno.

Subscripserunt vniuersi episcopi, & Eusebius & Constantius presbyteri, agentes vicem Anastasij episcopi Nicenæ, & Aristopresbyter habens vicem Eunomij episcopi Nicomediæ. *Subscriptio episcoporum.*

Finis concilij Calcedonenfis.

SYNODVS CHALCEDONENSIS 630. Episcoporum habita contra omnes hæreses, maximè contra Eutychem & Dioscorum Alexandrinum episcopū, Era. 488. sub Valentiniano & Martiano imperatoribus.

Actio prima.

Bis ad-

In ciuitate Chalcedo. Metropoli prouincia Bithyniæ facta est synodus ex decreto piissimorum Imperatorum Valentiniani & Martiani sub die. 8. Idus Octob. Indi. quarto, in ecclesia sanctæ martyris Eupheniæ. *scribitur hoc conciliū ob uersionē diuersam.*

Congregatis & consedentibus Paschasino

y iiij

S V M M A C A L C E D. C O N.

*Et hæc
est noua.*

& Lucentio reuerendiss. episcopis; & Bonifacio religiosiss. presbytero tenentibus locū sanctiss. & reuerendiss. archiepiscopi vrbis Romæ Leonis, & Anatolio reuerendiss. episcopo inclytę vrbis Constantinop. cæterisque reuerendiss. episcopis, & gloriosiss. iudicibus, Ecce aduenientibus omnibus ante cancellos sancti altaris cum magnificentiſſ. & eximio Senatu, adueniente etiam piissimo Imperatore Martino in supra dicta sanctiss. Basilica, sanctā synodum allocutus est, animū Christianum declarans, qualiter inter tātas publicas vtilitates nullum magis eum constringeret negotium, quam rectam & veram fidem Christianorum, quæ sancta & vera consistit, indubitatam omnibus declarare: ob idque sanctam conuenisse ostendit synodum, quam non semel hortatur, ut pro viribus inuigilent patres, omnēque adhibeāt studium, ut hæresibus omnibusque prauis sublati institutionibus, fides nostra pura & sancta in omnium ingrediens animas, propriæ veritatis effulgeret luce. Deinde subdidit dicēs, De cætero audeat nemo de natiuitate domini & saluatoris nostri Iesu Christi aliud disputare præter quod Apostolicum præcæmum. 318. sanctorum patrum tradidisse noscitur, sicut sanctiss. Pape Leonis, qui apostolicum gubernat thronum, ad sanctę memorię Flavianum vrbis Constantinop. episcopum testantur literę. Et post regis hæc verba Paschasius reuerendiss. episcopus & vicarius sedis apostolicę cum in medio vnā cum collegis suis stetisset, dixit: Beatiss. atque apostolici viri Papæ

urbis Romæ (quæ est caput omnium ecclesiarum) præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus est, ut Dioscorus Alexandrinorum archiepiscopus non sedeat in concilio, sed audiendus intro-mittatur, quod nos seruare necesse est. Si ergo præcipit vestra magnificentia, aut ille egrediatur, aut nos exhibemus. Quibus in Græco interpretatis per Berouicianum virum deuotissimum & secretarium sacri consistorij gloriosissim. iudices & amplissim. Senatus dixerunt. Quid enim specialiter ingeritur. Dioscoro episcopo? Paschasinus verò episcopus & vicarius sedis apostolicæ dixit: Cum intromissus fuerit, necesse est ut illi obiciatur. Iudices & senatus dixerunt: Vt iam interfati sumus, causa quæ obicitur specialiter manifestetur. Lucentius episcopus & vicarius sedis apostolicæ dixit: Iudicij sui necesse est eum dare rationem, quia cum nec personam iudicandi haberet subrepsit, & synodum ausus est facere sine auctoritate sedis apostolicæ, quod nunquam rectum factum est, nec fieri licuit. Paschasinus verò vicarius sedis apostolicæ dixit. Ista sic est. Nos contra præcepta beatissim. atque apostolici Papæ gubernatoris sedis apostolicæ venire non possumus, nec contra ecclesiasticas regulas, vel contra patrum instituta. Iudices & senatus dixerunt: Conuenit vos specialiter quid errauerit, exponere. Lucentius episcopus & vicarius sedis apostolicæ dixit: Et ista sic est. Non patimur tantam iniuriam nec vobis fieri nec nobis, ut iste sodeat qui iudicandus aduenit. Iudices & se-

SYM. CHAALC. CONCIL.

natus dixerunt: Si iudicis obtines personam, non ut accusator debes prosequi. Et Dioscoro episcopo Alexandriæ secundum iussu- nem iudicum & senatus residente in medio, & residētibus Romanis & episcopis in pro- priis locis, & tacentibus, Eusebius episcopus Doriletanæ ciuitatis transiens in medium, dixit: Per sanctam Trinitatem vos adiuro, quæ custos est principum, quamque colitis, & in qua baptizati estis, cuius quoque inuo- catione saluamini, iubete preces meas rele- gi. Clementissimi iudices miseremini, & adeste fidei quæ violata est à Dioscoro. Cle- mentissimi iudices per salutem vos adiuro Imperatorum. Flavianus sanctus episcopus iniquè occisus est. Lachrymis impleor: si- mul mecum iniuste à Dioscoro damnatus est. Iubete preces meas perlegi. Et lectæ sunt publicè preces & querelæ Eusebij Doryle- tanæ ciuitatis contra Dioscorum, quibus o- stendit ipsum Dioscorum in concil. Ephes. secundo malis perturbationibus atque sedi- tionibus mundum replessè, consensissèque Eutychi vaniloque hæretico in destructio- nem religionis, fideique catholicæ, Insuper quod iniuste damnauerit occideritque Flau- ianum archiepiscopum Constantinop. Ad quæ omnia petit iudices ut præcipiant Dio- scorum respondere.

Quibus perlectis, petentibus Dioscoro & Eusebio. iussu iudicum atque senatus recen- sita sunt quæ in concilio Ephesino gesta fue- rant, ut Dioscori causa innoresceret. Nanque nitebatur ipse probare prædictum concil- lium legitimè congregatum, fuisseque ca-

tholicum, & quòd robur & auctoritatem habuerit, vt ex hoc tam ipse, quam Iunensis Hierosolymorù archiepiscopus, & Thalasius Cæsarex, Cappadociæ Archiepiscopus, qui præfati concilij fuerant iudices, euaderent quam iustè merebantur damnationem, vel si secus (vt successit) incideret in foueam quàm fecit. Quam ob causam, & pro manifestanda etiam Flauiani innocentia, fecerunt partes, vt legerentur in ista prima actione acta tam synodi vniuersalis. i. Constantinop. quàm & i. Ephesinæ: & quædam epistolæ Cyrilli ad Nestorium hæreticum & ad Ioannem Antiochiæ episcopum de pace & de partu diuinæ genitricis Virginis, & vnigeniti filij Dei humanitatis assumptione. Hac de causa nonnulla etiam recitantur acta in concilio Nicæno. Et cum legerentur acta in secunda Ephesina synodo, & Dioscorus in sui defensionem allegaret quòd tota illic congregata synodus secum tam in depositionem & damnationem Flauiani, quam in omnibus alijs quæ ibidè decreta sunt consensisset, & proprijs vocibus eadè cōfessa fuerit atque subscripserit: Oriētales, & qui cū ipsis erāt omnes episcopi dixerunt illud esse falsum: & quòd nullus voluntarie cōsenserit, & addiderūt: Violēta facta est vis cū plagis, in pura charta subscripsimus, minabatur nobis dānatio, min⁹ exilij tēdebātur, milites cū fustib⁹ & gladijs instabāt. timebam⁹ & fustes & gladios. Vbi gladij & fustes, qualis synod⁹ est: milites ppter hoc accepit Dioscōr⁹, vt nos terreret. Vnde quicquid egim⁹, terrore cōpulsi fecim⁹, Pecaui⁹

SVMMA CHALED, CON.

tamen, omnes veniam postulamus, etiam si per vim & necessitatem in pura charta cōfēti fuerimus tunc subscribere.

Et cum ex actis in præfata synodo legere-
tur quòd fuerit congregata ex præceptione
Imperatorum residentibus sanctissimis epi-
scopis Discoro Alexandriæ, & Iuliano epi-
scopo agente vices & tenente locum sancti-
ssimi episcopi Ro. Ec. Leonis, cuius lectæ &
susceptæ fuerint epistolæ ad dictam syno-
dum directæ, insuper quòd patres omnes il-
lic conuenientes receperint libellum con-
fessionis Eutychetis tanquam catholicum,
conuictus est Dioscorus in multis, ipsa etiã
synodus reprobata, & vracephala damnata.
Nam cùm ista legerentur: Orientales, & qui
cum ipsis erant reuerendiss. episcopi clama-
uerunt: Eiectus est: nullus illic suscepit no-
men Leonis papæ, nec eius epistolæ receptæ
nec permixtæ sunt à Dioscoro legi, & quòd
nec consenserint patres confessioni Euty-
chetis, eò quòd similis fuerit Apollinari, Va-
lentiniano atque Macedoniano, qui verbū
illud à patribus de Christo in symbolo ad-
ditum, scilicet. Qui conceptus est de spiritu
sancto ex Maria virgine: nusquam suscep-
runt. Deinde cum inter cætera alia multa ex
actis Ephesinæ secundæ synodi legeretur sic:
Consentimus & confitemur ex duabus na-
turis fuisse dominum nostrum ante aduna-
tionem. post verò adunationem vnã na-
turam confitemur. Quæ verba in concilio
Constantin. pronuntiaret Eutyches in sua
cōfessione, recepta tamen à Dioscoro in se-
cunda synodo Ephesina, & hic recitata. Quæ

cum legerentur, Orientales & qui cum ipsis erāt episcopi dixerūt: Ista nemo dixit. Anathema ei qui dixit ista. Homicida dixit. Aegyptij dixerunt: Ista Pharaonis sunt. Anathema qui ista dixerūt. Hæc Dioscori sunt, &c. Perleſtis quæ in Ephesina secunda synodo acta sunt, iudices & senatus dixerunt.

Quoniā verò Flavian⁹ religiosæ memoriæ, & Eusebius ex episcopus gestorū & cognitionum scrutatione, & ipsa voce quorundā qui tunc synodo præfuerunt, confitentium se errasse, & frustra eos damnasse, quia nihil circa fidem monstrantur errasse, ostenduntur iniuste depositi: videtur nobis iustū esse eidem pœnæ Dioscorum episcopum Alexandriæ, & Iuvenalem episcopum Hierosolymorū, & Thalassiu episcopum Cæsareæ Capadociæ & Eusebium episcopum Ancyræ, & Eustachium episcopum Geryti, & Basiliū episcopum Seleuciæ, Isauriæ, qui principatum tunc synodi tenuerunt subiacere & ab episcopali dignitate fieri alienos. Quā sententiā ut iustam cæteri omnes episcopi approbarunt: gratias deinde Imperatori, iudicibus, atque senatui referentes. Et sic absoluta est actio prima.

Actio secunda

Conueniente sancto & vniuersali concilio secundum sacram actionem in Calcedonensi ciuitate congregato. i. Paschasino & Lucentio reuerendissimis episcopis, & Bonifacio reuerendis. presbytero, agentibus vices sanctissimi & deo amantiss. archiepisc. senioris romæ sancti Leonis, & Anatolio sanctiss.

' SVM. CHALCE. CONCIL.

archieplſ. Cōſtantin. ciuitatis nouæ Romæ,
& cætero ſancto concilio.&c.

Præceptum eſt a legatis & ſenatus , vt in præſentia concilij legeretur ſymbolum 118, patrum in Nicæa congregatorum . Et lecta eſt per epiſcopū Nicomediæ expoſitio fidel concilij Nicæni. De quo vide ſupra fol. 46. Rurſus præceperunt, vt recitaretur ſymbolum 150. patrum, qui in Conſtantinopolitana ſynodo prima conuenerant , quod cum epiſtolis etiam Leonis papæ ad Flauianum epiſcopum de hæreſi Eutychis Aetius archidiaconus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ recirauit.

Iterum etiam leguntur duæ epiſtolæ Cyrelli ad Neſtorium, quæ habentur in prima acſione huius ſynodi , quarum etiam mentionem fecimus in eadem acſione.

Hæc acſa ſunt , vt per hæc examinaretur Dioſcorus diſcipulus Eutychetis , ſi ſequeretur fidem prædictorum patrum, aliam, vel quam docuerat Eutyches.

Poſt lectionem verò epiſtolæ Leonis (quæ eſt 10. in numero) epiſcopi clamauerūt: Hæc patrum fides. Hæc apoſtolorū fides. Omnes ita credimus. Anathema qui ita non credit. Petrus per Leonem locutus eſt. Apoſtoli ita docuerunt, &c.

Et cum legeretur prædicta epiſtola, in qua iſta verba continebantur , ſcilicet. Et ad reſoluendum conditionis noſtræ debitū, natura inuolabilis naturæ eſt vnita paſſibili, vt quod noſtris remediis congruebat , mediator Dei & hominū homo Chriſtus Ieſus, & mori nō poſſet ex vno, & mori nō poſſet ex

altero: dubitantibus Illiricianis & Palæstinis episcopis, quidam episcoporum surrexerūt, vt eos in his quæ fidei sunt instruerent. Et hac de causa, etiam & vt pertinentia ad fidem commodius tractarētur, inducias nonnulli petierunt, quas etiam iudices concesserunt, differentes audientiam vsque ad quinque tantum dies. Et sic absoluta est actio. 2.

Author.

In actione videre licet quanta reuerentia prosequantur, & titulis efferant Romanum Episcopum. Dominum enim nostrum vocant, ipsumque adorantem apostolicam sedem fatentur, eius doctrinam vt ter beatissimi Petri amplectuntur, nempe in primatu ecclesie successor, in doctrina soliditate, in pascendo sibi commisso grege esset, & Petro haeres.

Actio. 3.

Conueniente sacro & vniuersali concilio. &c.

Accusatur Dioscorus ab Eusebio Dorylet episcopo sicut in actione prima, & supplicat sanctam synodū, vt secleratum dogma Dioscori anathematizare dignaretur ipsum etiā compellere, vt coram cōsilio cōpararet. Dioscorus enim continuerat se domi, nolens coram synodo comparare.

Rursus accusatur absens à Theodoro diacono ecclesie Alexandrinæ. Primum de homicidio. Secūdo de blaphemia in sanctā Trinitatem. Deinde quod cum Origene consen-

SVMMA CHALCE. CON.

tiret, quòd incendiarius fuerit. Postremo quod excommunicationem contra sanctissimum apostolicæ sedis magnæ Romæ episcopum Leonem fecerit, necnò etiam quod temerarius extiterit contra gestum in Metropoli Nicæna concilium. Et dato libello accusationis subscripsit, dicens:

Paratus sum adueniente Dioscoro in hoc sacrum concilium meis adesse accusationibus.

Post productus est alius libellus accusationis per Ischyriorem diaconum, qui libellus sic incipit.

Sanctissimo & beatissimo vniuersali Archiepiscopo, & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni, & sanctæ & vniuersali Chalcedonensi synodo, &c. Vbi de multis aliis criminibus prædictum accusat Dioscorum.

Quarto productus & lectus est alius libellus accusationis aduersus eundem Dioscorum per Athanasium presbyterum de similibus sceleribus.

Quinto productus & lectus est alius libellus contra Dioscorum per Sophronium laicum: in quo præter alia accusauit illum de adulterio: & quòd iniquo desiderio caprus suam rapuerat uxorem. Insuper quòd ipsum Sophronium viribus toris Dioscorus de rebus humanis curauerat facere alienum.

Sexto vocatus est Dioscorus ad concilium per notarium concilij, vt responderet ad prædictas accusationes. Ille tamen simulans ægritudinem, noluit venire.

Vocatus est secundo directis literis à concilio ad illum & missis tribus episcopis, qui com-

commonefacerent, illum ut veniret, & satisfaceret de illis quæ in concilio illi ingerebantur. Quo adhuc seniente, directæ sunt literæ à sacro concilio ad illum quibus iam tertio vocatus est, ut in sacrum illud concilium dignaretur venire ad satisfaciendum simul & reuerendissimo Eusebio episcopo, & iis quæ illi tunc ingerebantur: similiter responsurus & illis qui illic aduersus illum alios accusatorios dederant libellos: aliàs si post tertiam (dicunt partes) hæc regularem vocationem ex omni parte nullam habentem suspicionem ad veniendum distuleris, præsens sancta synodus ad illum veniet modum, quem contra pertinaces & cōtemptores synodalis vocationis seruare solet, & cætera.

Et cum adhuc in sua permaneret pertinacia, Paschasius episcopus, & cum ipso Luccentius episcopus, & Bonifacius presbyter tenentes locum sanctissimi & beatissimi archiepiscopi apostolicæ sedis senioris Romæ Leonis Papæ, pronuntiauerunt:

Manifesta facta sunt, quæ à Dioscoro quodam Alexandriæ episcopo commissa sunt aduersus sanctarum regularum ordinem, & ecclesiasticam disciplinam, tam ex iis quæ dudum examinata sunt in priore confesso, quàm ex iis quæ hodie acta sunt. Hic. n. ut plura intermitamus, Eutychem similia sibi sapientem, & regulariter à proprio damnatum episcopo, id est sanctissimo Flavianò, præsumens sibi primatum, irregulariter in communione suscepit priusquam consideret in Epheso cum Deo amantissimis episcopis. Sed & illis quidem apostolica sedes veniam

SVM. CALCED. CONCIL.

præstitit de his quæ ibi non voluntarie ab
eis gesta sunt, qui hætenus permâserunt o-
bedientes sanctissimo archiepiscopo Leonî.
& omni sancto & vniuersali concilio. Hi
autem & hætenus permansit gloriâs in eis,
pro quibus eum oportebat gemere, & se ter-
ræ prostrernere. Super hæc nec epistolâ bea-
tissimi Leonis Papæ ad sanctæ memoriæ
Flavianum scriptam legi permisit, etsi cum
iuramento fieri lectionem promiserit. Sed
quoniam secundis excessibus priorem ini-
quitate valde transcendit, præsumpsit e-
nim & excommunicationem dictare aduer-
sus sanctissimum Archiepiscopum magnæ
Romæ Leonē: insuper etiam & multi libelli
multis eius pleni iniquitatibus contra eum
in sancto & magno concilio oblati sunt, &
semel & 2. & 3. regulariter vocatus minime
voluit obedire, & hos quia à diuersis concil-
iis regulariter damnati sunt, contra diuinas
leges suscepit: idèo ipse contra se elicuit sen-
tentiam, sæpius ecclesiasticos cõculcans ca-
nones. Vnde sanctissimus Archiepiscopus
magnæ Romæ Leo per nos, & præsentē san-
ctam synodum vnâ cum ter beatissimo &
omni laude digno beato Petro apostolo, qui
est petra & crepido catholicæ ecclesie, &
ille qui est rethor fidei fundamentum, qu-
dauit eum tam episcopatus dignitate, quam
etiam & ab omni sacerdotali alienauit min-
isterio.

Tunc Anatolius archiepiscopus Constan-
tinopolitanus dixit: Hæc eadem apostolicæ
sedis per omnia sapiens, concors sententiæ
efficior. Similiter & omnes dixerunt: con-

sentientes sententiæ legatorum apostolicæ sedis.

Post hæc sacrum conciliū epistolā ad Valentinianum & Martianū Imperatores mitti, rationem reddēs omnium quæ in his tribus actionibus gesta sunt in depositionem Dioscori, huius causas in eadē epistola breviter complectens, ut Dioscori malitiam, & in eum prolata iustæ sententiæ sinceritatem considerarent.

Miserunt patres & aliā epistolam ad sanctæ memoriæ Pulcheriæ Augustæ quæ idē quod in præcedenti continet argumentum. Deinde subiectū est edictū, siue leges Martiani imperatoris ad Constantinopolitanos ciues, quo interdicuntur & prohibentur disputationes Christianorū cū Paganis & Iudæis. Quas leges beatissimus Papa Leo in suis confirmationibus epistolis, & confirmantur Chalcedonensis concilij edita atque statuta.

Extat in hac actione etiam relatio sanctæ synodi Chalcedonensis ad Leonem papam de omnibus gestis generaliter in synodo. Quæ vniuersa postulant confirmari auctoritate apostolica, ut late ponitur in epistola quæ incipit: Repletum est gaudio os nostrum &c. Et inter alia hæc subiiciuntur. Hæc sunt quæ tecum, qui spiritu præsens eras, & placere tanquam fratribus deliberasti, & qui penè per tuorum vicariorum sapientiam videbaris nobis, effecimus. Indicauimus verò quia & alia quædam pro rerum ipsarum ordinata quiete, & propter ecclesiasticorum statutorum definiuimus firmitatem, scientes quia & vestra sancti-

SVM. CALCED. CONCIL.

tas addiscens , & probatura & confirmatura est eadem . Rogamus igitur , & tuis decretis nostrum honora iudicium, &c.

Ad quam epistolam responder Leo, & confirmat acta huius synodi, excepto decreto primatus Constantinopolitanæ ecclesiæ supersupra Alexandrinam & Antiochenam : & est inter epistolas Leonis epistola 59. quæ incipit : Omnem quidem fraternitatem vestram, &c.

Actio quarta.

Congregato sancto & vniuersali concilio, &c.

Primo, iudicum & senatus iussu lecta sunt coram synodo , quæ in præcedentibus actionibus acta fuerant . Deinde iudices & senatus dixerunt: Singulari reuerendissimi episcopi qui hic cõuenerunt, doceant, si expositio 318, Patrum qui olim in Nicæa collecti sunt, & post hæc 150. qui Constantinopoli congregati sunt consonant epistolæ reuerendissimi papæ Leonis. Anatolius archiepiscopus Cõstantinopol. dixit. Non solum illis consonat epistola sanctissimi Leonis papæ, sed & iis quæ in Epheso sub beatissimo Cyrillo gesta sunt ab vniuersali & sancto concilio. Hoc idem vicarij sedis astoliciæ cum omnibus aliis episcopis dixerunt.

Illyricani & Palestini episcopi qui in 2. actione cum legeretur epistola Leonis papæ (vt diximus) dubitare cœperant super verbis illis iam recitatis, consequenter dixerunt: Nos sanctorum patrum 318. qui in Ni-

etæ conuenerant fidem semper seruauimus, & seruamus. Sequitur & 150. Patrum nullo modo dissonantem. Consentimus etiã actis & cõstitutis in prima synodo Ephesina. Sed & lecta est nobis epistola beatissimi Archiepiscopi Romani Leonis in plurimis recte habens & prædictis consonans, & consentimus. Aliqua autem nobis ex ipsa apparuerunt verba, vt partitionem & separationem aliquam à diuinitate carnis domini & saluatoris nostri Iesu Christi, quam sibi aduinauit de sancta virgine Maria, demonstrantia, de quibus paulo ante dubitabamus. Sed cum iam à sanctissimis vicariis locum tenentibus eiusdem sanctissimi Leonis, edocuisimus quia talia verba nullam partitionem in Domino & saluatore nostro Iesu Christo, sed vnum eundemque dominum filium Dei indicant, consentimus.

Deinde surrexerunt aliqui episcopi Aegyptiæ regionis pro tota illa prouincia, & suam confessionem in scriptis dederunt, in qua secundum fidem à sanctis prædictis cõciliis expositam fatebantur se credere: epistolæ autem Leonis papæ volebant subscribere. Ob idque magna est orta concertatio & tumultus in synodo, vt cõpellerent illos Leonis papæ epistolæ subscribere, aut regularem damnationem vt excommunicati susciperent: indigne ferentes patres vt decem homines præiudicium facerent synodo sexcentorum patrum, & catholicæ fidei. Illi verò instantes clamabant misericordiam perentes, vt concederetur illis à sancto synodo à tali subscriptione vt supersedere pos-

SYMMA CHALCE. CON.

sent quoadusque esset electus Archiepiscopus pro ecclesia Alexandrina, cuius consensum (ut mos in Aegypto erat) episcopi debebant expectare, ut tale quid possent deliberare. Sin autem, quod in concilio fieret archiepiscopus Alexandrinus. & tunc subscriberent & consentirent. Tandem datis fideiussoribus quod non exirent de ciuitate, quoadusque acciperet episcopum Alexandria, quado non ut repugnarent catholicæ fidei, nec ut non obtemperarent synodo, subscribere in præsentia distulerint, eorum petitioni sacra annuit synodus.

Extat in fine huius actionis epistola, Pseudo Archimandritarum hæreticorum quæ protulerunt in concilio pro restitutione Dioscori. Quæ cum legeretur, omnes episcopi clamauerunt: Anathema Dioscoro. Dioscorum Christus deposuit. Istos foras mitte. Petitiones istas synodum audire non licet. Qui damnatus ab omni synodo episcopum nominare non licet, &c. Et sic absoluta est actio quarta.

Actio quinta.

In ista actione committitur quibusdā episcopis cum vicariis apostolicæ sedis, & Anatolio archiepiscopo Constantinopolitano, ut definitionem de fide inter se ordinarent, ut cui omnes postea assentiri deberent, in quo decreto quæ à 318. patribus in Nicæa, & quæ 150. in synodo Constantinopolitana prima statuta sunt, similiter & gesta in synodo Ephesina prima congregata sub Celestino papa, & Cyrillo archiepiscopo Alexandrinæ reuocantur, & recipiuntur. Similiter & epi.

Stola Leonis papæ ad Flavianum pro expugnanda prauitatis Eutychis perfidia, missa. Recipitur à sancta synodo: & nihil præterea.

Actio sexta.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, &c. Ad hanc actionem venit Imperator Mar-
 tianus, qui Græce & Latine sanctam allocu-
 tus est synodum, cuius orationis eadem ferè
 sunt, quæ in prima actione (vt annotauimus).
 ad synodum verba fecit. Post verò allocutio-
 nē, lecta est Imperatori definitio fidei, quæ
 in actione quinta fuerat profata.

Et post lectionē definitionis exant sub-
 scriptiones episcoporum, & multi pro absen-
 tibus episcopis subscripserunt. Paschasius
 episcopus vice domini mei beatissimi atque
 apostolici viri vniuersalis ecclesiæ papæ vr-
 bis Romæ Leonis, synodo præfidentis statui-
 consensu & subscripsi. Similiter & alij duo
 vicarij beatissi. Leonis papæ dixerunt & sub-
 scripserunt consequenter & alij episcopi
 subscripserunt.

Post hæc idem piissimus Imperator ad san-
 ctam synodum dixit: Pia & catholica fide
 à sancta & vniuersali synodo secundum pa-
 trum expositionem declarata, iustum simul
 & expediens esse nostra tranquillitas appro-
 bavit, omnem de cetero contentionis occa-
 sionē de sanctæ fidei religionē penitus ampu-
 tari. Si quis igitur idiora, vel militaris, vel
 clericus publice de fide turbā cōgregās sub-
 obtentu disputationis tumultum fecerit,
 sciat, quia siquidem idiora sit ab vrbe regia
 expelletur: militaris verò & clericus gradus

SVM. CHALC. CONCIL.

suis periculum subſtinebunt, & pœnis aliis ſubiacebunt. Tunc omnes clamauerû: Multos annos Imperatori. Multos annos Auguſto pio & chriſtiano Auguſtæ orthodoxæ multi anni & Dioſcoro anathema &c.

Imperator ad ſanctam ſynodum dixit: Quædam capitula ſunt quæ ad honorem veſtræ reuerentiæ vobis ſeruauimus, decorum eſſe iudicantes à vobis hæc regulariter potius formari per ſynodum quàm noſtra lege ſanciri. Et iubente piſſimo principe leſta ſunt capitula quæ ſuperfluum iudicauimus recenſeri, vt pote quòd primum caput ſit c. 4. & 2. c. ſit 3. can. & 3. c. ſit can. 5. huius concilij, & in aliis ſæpe repetitus.

Actio ſeptima.

In iſta actione agitur de concordia duorum epiſcoporum iam inter ſe compoſita ſuper quibuſdam parochiis, quam poſtulant à ſancto concilio, vt permaneat cõfirmari: quod factum & nihil præterea.

Actio octaua.

Reſidente ſancto concilio ante cancellos ſanctiſſimi altaris, reuerendiſſimi epiſcopi clamauerunt: Theodoreus modo anathematizet Neſtorium. Theodoreus dixit: Ego preces meas obtuli piſſimo Imperatori, & libellos obtuli reuerend. epiſcopis agentibus locû archiepiſcopi Leonis: & ſi vobis placer, legantur coram vobis, vt ſicut ſapio cognoscatis. Epiſcopi clamauerû: Nihil regi volumus, modo anathematiza Neſtorium. Theodoreus dixit: Ego ab orthodoxis

nutritus sum : orthodoxe prædicaui & docui : & non solum Nestorium & Eutychem sed & omnem hominem qui recte non sapit auersor. Episcopi dixerunt : Clarè dic anathema Nestorio, & dogmatibus eius anathema. Tandem compulsus est vt expresse & clare Nestorium & Eutychem, omnem hæreticum, & omnem hominem dicentem vel opinantem duos filios, & eos qui non dicerent Dei genitricem virginem Mariam, anathematizaret. Quod cum dixisset, omnes episcopi clamauerunt : Theodoretus dignus est sede ecclesiæ. Orthodoxū ecclesiā pastorem recipiat : orthodoxum doctorem ecclesiā recipiat. Archiepiscopo Leoni multos annos, Post Deum Leo iudicauit. Et sic decretum est à sancta synodo, vt Theodoro ecclesiā sua restitueretur à qua fuerat & eiectus, & ab episcopatu exclusus.

*Theodoretus iste fuerat suspectus de Ar- Iudex im-
riana heresi, qua de causa apparet fuisse de- mediatas
positus. Et ob hoc (vt est videre supra in a- post Deū
sione prima huius concilij) cum accusare. episcopus
tur Dioscorus ab Eusebio & Theodoro Romano
ille conquerebatur quòd permissus fuerit à Author.
iudicibus & senatu Theodoretus concilium
intrare, qui nec episcopus erat. In-
sinuans idem magis apparet ex sententia
Theodosij iunioris lata in concilio Epheso-
noprophano : vbi exclusit illum ab Epi-
scopatu, & pari modo prohibuit scripta
Theodoretus legi sicut & Nestorij Arriani*

SVM. CHAL. CONCILII

Et ob hanc causam patres in ista actione tanto clamore insurrexerunt in prædictum Theodoretum, quoadusque fidem suam palam & manifestam faceret, quod & fecit, addens etiam quod ille subscribebat epistole Leonis pape, unde ut per omnia orthodoxus à synodo receptus est.

Actio 9. & 10.

Conueniente sancta & vniuersali synodo &c. Ibas reuerendus episcopus, qui fuit E-
phessæ ciuitatis episcopus, dixit: Iniustitiâ ab Eutiche & falsa figmenta perpeffus ab-
sens à quadraginta mansionibus & condem-
natus, huc adueni impetrare clementiâ &c.

Deprecor igitur vos, ut cognoscatis quàm falsam accusationem pertuli & calumniam à quibusdam clericis, lubete omnia quæ per absentiam meam in Epheso sub Dioscorigesta sunt euacuari: & iustitiam mihi seruari, qui sum in nullo culpabilis: & reddi mihi episcopatum pariter & ecclesiam &c.

*ibi accu-
satio.*

Accusabatur Ibas quod publice coram clero & populo dixisset, Non inuideo Christo facto deo. Et etiam quod Cyrillum vocasset hæreticum.

Examinatus tamen Ibas præsentibus & instantibus accusatoribus suis talem audiuit sententiam.

Paschasius & Lucentius episcopi, & Bonifacius presbyter tenentes locum sedis Apostolicæ. Quia missi apostoli semper in synodis prius loqui & confirmare soliti sunt.

Per Paschasium dixerunt : Relectis chartis agnouimus ex sententia reuerendissimorum episcoporum Ibam reuerendum innoxium approbari. Relecta enim eius epistola cognouimus eum orthodoxum : & ob hoc *Sententia;* decernimus ei honorem episcopatus restituendum , & ecclesiam à qua iniuste & ab *pro Iba* sens expulsus est, reparandam . De sanctissimo *episcopo* mo igitur episcopo Nono, qui pro eo paulo ante factus est, exultationis erit venerabilis episcopi Antiochenæ ecclesiæ, quid oporteat de eo statui, &c. Omnes episcopi clauerunt: Omnes eadem dicimus . Nestorium modo anathematizet: Eutycheni & eius dogma modo anathematizet : Ibas reuerendus episcopus dixit : Et iam in scripto anathematizauit Nestorium, eiusque dogma, & nunc anathematizo eum decies millies. Anathema Nestorio & Eutychi. Et omnem eum qui non sapit sicut hæc sancta synodus, anathematizo. Gloriosissimi iudices dixerunt : Quæ iudicata sunt à sancta synodo de Iba Reuerend. episcopo, propriam fortitudinem retinebunt. Et sic absoluta est actio decima.

Actio undecima & duodecima.

In istis duabus actionibus agitur causa inter Bassianum & Stephanum contendentes de episcopatu ecclesiæ Ephesinæ, & definitum est ambos esse remouendos, quia præter regulas episcopi facti fuerant: & alterum episcopum ordinari: prædictos verò habere episcopi dignitatem, & à sanctissima Ephesina ecclesiâ nutriendos.

SVM. CHAL. CONCILII

In 13. & 14. actionibus tractatur de compositione quorundam episcoporum, & præterea nihil.

Actio decimasexta.

Conueniente sancto & vniuersali concilio, residentibus omnibus ante altaris cancellos sanctæ martyris Euphemie, vicarij sedis apostolicæ ad iudices dixerunt. Hæsterna die postquam potestas vestra surrexit, & humilitas nostra vestigia vestra secuta est, quædam gesta facta dicuntur, quæ nos & præter canones ecclesiasticos, & disciplinam æstimamus effecta. Poscimus ergo, vt vestra magnificentia relegi hæc præcipiat, vt omnis fraternitas inspiciat vtrum iusta, an iniusta sint ea quæ gesta sunt. Iudices dixerunt. Relegantur. Beronticianus vir deuotus, secretarius diuini consistorij, legit sic:

Definitiones sanctorum patrum sequentes vbique & regulam & quæ nunc relecta sunt 150. Deo amantissimorum episcoporum, qui congregati sunt sub pia memorie Imperatore maiore Theodosio in regia ciuitate Constantinopoli. cognoscentes, & nos eadem definiuimus de priuilegijs eiusdem Constantinopoli. ecclesiæ nouæ Romæ. Etenim sedis senioris Romæ propter imperium ciuitaris illius patres consequenter priuilegia reddiderunt. Eadem intentione permoti centum quinquaginta Deo amantissimi episcopi æqua sedi nouæ Romæ priuilegia tribuerunt, rationabiliter iudicantes imperio & senatu vrbem ornatam æque senioris Romæ priuilegijs frui, & in eccle-

gasticis, sicut illa maiestatem habere negotiis, & secundam post illam existere: & ut his qui de Ponto sunt, & de Asia, & de Thracia diocesibus Metropolitano solos: rursus autem & qui inter Barbaros sunt episcopos præfatarum diocesum ordinari à prædictæ Constantinopol. sedis ecclesia, quippe ut unusquisque Metropolita præfatarum diocesum cum episcopis suæ provinciæ ordinet suæ regionis episcopos, sicut diuinis canonibus est præceptum. Ordinari autem (sicut dictum est) Metropolitæ præfatarum diocesum à Constantinopol. Archiepiscopo, decretis consonis secundum morem factis, & ad eum relatis. Anatolius episcopus Constantinopoli. definiens subscripsi. Maximus episcopus Antiochiæ definiens subscripsi, &c. Lucentius episcopus apostolicæ sedis vicarius dixit:

Primo, gloria vestra perpendat, qua concunventione cum episcopis sanctis gestum sit, ut non conscriptis canonibus quorum mentionem fecerunt, subscribere sunt coacti. Episcopi clamauerunt: Nemo coactus est. Lucentius episcopus sedis Apostolicæ dixit: Accedit ad cumulum, quod trescentorum decem & octo constitutionibus postpositis, centum quinquaginta quæ in synodis canonibus non habentur, mentionem tantum fecisse noscuntur, quæ dicunt ante octoginta prope annos constituta fuisse. Si ergo his temporibus in hoc beneficio usi sunt, quid nunc requirunt? Si nunquam usi sunt, quare requirunt? Atius archidiaconus ecclesiæ Constantinop. dixit: Si de hoc capl-

SVM. CHALC CON.

nulo aliquod mandatum acceperunt, præferant. Bonifacius presbyter sedis apostolicæ vicarius dixit: Beatissimus & apostolicus vir Papa inter cætera hoc nobis mandauit, & ex chartula recitauit, sanctorum quoque patrum constitutionem prolatam, nulla patiamini temeritate violari, seruantes omnimodo personæ nostræ in vobis, quos vice nostra transmisiimus, dignitatem. Ac si qui forte ciuitatum suarum splendore confisi, aliquid sibi tentauerint vsurpare: hoc quid dignum est constantia, retundatis. Iudices dixerunt: Vtraque pars canones proponant. Paschasius vicarius sedis apostolicæ recitauit canonem sextum concilij Nicæni, & secundum canonem Constantinopolitani concilij, & alios recitauerunt canones vicarij sedis apostolicæ. vbi decernitur sedem Romanam esse in omnibus & per omnia priamam, & post illam secundum habere gradum Constantinopol. Quæ quæstio valde inter vicarios sedis Apostolicæ cæterosque episcopos controuertitur. Tandem iudices dixerunt: Ex his quæ gesta sunt, vel ab vnoquoque deposita, perpédimus, omnem quidem priuatum & honorem præcipuum secundum canones antiquæ Romæ Deo amantissimo archiepiscopo conseruari. Oportere autem archiepiscopum Constantinopol. eisdem primatibus honoris & ipsum dignum esse, & potestatem habere ordinare Metropolitans in Asiana & Pontica & Thracia diocæsesibus, hoc modo, vt electi à clericis cuiuscunque Metropolis episcopi referantur ab eligentibus archiepiscopo Cōstantinop.

SVM. VENET. CONCILII 103

vt penes eum sit (si velit) hūc qui electus est confirmare, repudiare ve, &c. Episcopi dixerunt: Hæc omnes dicimus. Hæc omnibus placent. Lucentius episcopus sedis apostolicæ vicarius dixit: sedes apostolica nobis præsentibus humiliari non debet. Et ideo quæcunque in præiudicium canonum vel regularum hesternæ die gesta sunt nobis absentibus, sublimitatem vestrâ petimus vt circūduci iubeatis: sin aliâs, contradictio nostra his gestis inhæreat, vt nouerimus quid apostolico viro vniuersalis ecclesiæ Papæ deferre debeamus, vt ipse aut de suæ sedis iniuria, aut de canonum euersione possit ferre sententiam. Episcopus Sebastiz dixit: Omnes in sententia vestræ magnificentiæ permanemus.

*Inuálida
quæ absq;
apostolica
sedis lega-
ti in con-
cilio gerū-
tur.*

CONCILIUM VENETIC.

provinciale, sub Leone papa, in quo pauci episcopi conuenerunt, qui statuerunt 16. Canones, in quibus agitur de regula ecclesiast. quæ sacerdotibus (donante domino) credita est, & de districtione, cuius cura non sine eorum culpa vitata torpescit. Et ea quæ in priorum paruum statuta ab eis visa sunt omissa, & procedente tempore ex nimia licentia prolapsa seculari libertate præsumpta statutis saluberrimis in hac synodo sancita sunt. Quæ omnia, quia abunde in superioribus adscripta sunt, ex industria subiticemus.

*Conciliū
Veneticū*

Finis concilij Venetici.

CONCILIUM TURONEN.
provinciale, interfuerunt octo Episcopi
continet 13. canones, quorum summa est.

*Conciliū
Turonen-*

SVM. DECR. HILARII PAPÆ.

Primùm hortatur clericos ad castitatem, nam si laico abstinencia imperatur, ut possit orationi vacans exaudiri, quanto magis sacerdotibus qui omni momento parati esse debent sacrificium offerre pro populo cum omni munditia & puritate?

Secundò hortatur eos ad abstinenciã. Alij continent regularẽ institutionem clericorũ.

In ultimo clericis prohibet vsus.

Decreta Hilarij pape.

a.d. 485. Hilarius, natione Sardus, ex patre Crispino, sedit ann. sex, menses tres, dies x. Hic Pontificibus successoris substituendi, & laicis inue-

Hilarius

Põt. 46.

Romanũ concilium

2. q. 1.

Nullifas

D. 34.

Curandũ

est.

D. 55.

Pœnitentes vel in-

sciti.

8. q. 1.

sciti.

8. q. 1.

sciti.

sciti.

sciti.

stiendi potestatem abrogavit, & epistolas de fide catholica per vniuersum Orientem sparsit, confirmans tres illas vniuersales synodos, Nicœnam, Ephesinam & Chalcedonensem, & damnauit Eutychem & Nestorium, & eorum sequaces. Approbauitque dominationem & principatum sanctæ ecclesiæ catholicæ & Apostolicæ.

Sub hoc celebratum est concilium Romanum 50. ferè episcopis ibidem congregatis, & statuerunt aliquot canones.

Primò, ut canones Nicœni concilij, & Apostolicæ sedis decreta custodiantur.

Secundò, ut bigami aut viduæ aut corruptæ mariti ad gradus ecclesiasticos non accedant.

Tertiò, ut pœnitentes, aut inscij literarum siue defectu membrorum, aut decisione aliquid minus habentes, ad superiorem ordinem non accedant.

Quartò, ut nullus episcopus sibi eligat successorem, ad petitionem episcoporum Tarraconensem

raconensium. Nam episcopus Barchinonen- *Plerique.*
 sis post mortem suam velut iure heredita- *Nullus e-*
 rio voluit Iræneum successorem in ecclesia *piscopus*
 derelinquere. Quibus Hilarius respondit ex *eligit sibi*
 sententia episcoporum qui in ipso concilio *successorē.*
 sunt congregati, per subiecta capita.

Primum, quod nullus ordinetur episcopus
 sine consensu metropolitani episcopi.

Secundum, ut nullus episcoporum reli-
 cta vna ecclesia ad aliam transeat.

Scriptit duas epistolas ad quosdam episco-
 pos, aliqua errata eorum emendare volens,
 nihil tamen continent notatione dignum.

Decretum Hilarij iuxta Gratianum.

Vbi pars est corporis, est & totū. Eadem *De conf.*
 ratio est in corpore domini, quæ in Manna, *d. 2. Vbi*
 quod in eius figura præcessit: de quo dici *pars est.*
 tur, Qui plus collegerat, nō habuit amplius: *Exo. 16.*
 neque qui minus parauerat, habuit minus.
 Non enim est quantitas visibilis in hoc æ-
 stimanda mysterio, sed virtutis sacramenti
 spiritualis.

Decreta Simplicij Papæ.

Simplicius, natione Tiburtinus, ex patre *a. d. 471.*
 Castino, sedit annos 15. mensem vnum, dies *Simplici⁹*
 7. Hic urbem Romam in quinque ecclesias *Pōt. 47.*
 distribuit, quarum prima Petri, secūda Pau-
 li, tertia Laurentij, quarta Ioannis Laterani,
 nunc in vrbe prima, quinta Mariz Maioris.
 Tunc Constantino episcopo damnato, eccle-
 siarum omnium primam Romanā esse de-
 clarauit. A laicis ecclesiasticum beneficium
 recognosci noluit. Hic scripsit aliquot epist.
 ad quosdam episco.

SVM, DECRET. SIMP. PA.

In quarum secunda ad Ioannem Raven-
natem episcopum, habetur illa regula iuris.

Priuegiū meretur amittere, qui permis-
sa sibi abutitur potestate.

2. q. 1.

**Priue-
gium.**

12. q. 2.

**De reddi-
tibus.**

Itē Gre.

Maxi-

**miano epi
scopo.**

ad 486.

Felix. 2.

Pont. 48.

In tertia ad Florentinum & Seuerum epi-
scopos scribit, quòd de redditibus ecclesiæ,
vel oblatione fidelium, sola episcopis ex his
vna portio remittatur, duæ ecclesiasticis fa-
bricis & erogationi pauperum profuturæ,
à presbytero sub periculo sui ordinis miui-
strētur. Vltima clericis pro singulorum me-
ritis diuidatur.

Finis Decretorum Simplicij Papæ.

Decreta Felicij tertij Papæ.

Felix Romanus, ex patre Felice presbyte-
ro sedit annos octo, mēses vndecim: dies se-
ptemdecim. Fuit tēporibus Odoacris Regis
vsque ad tempora Theodorici Regis.

Hic cum intellexisset Petrum Eutychia-
num ob heresim ante in exilium pulsum ab
Achatio Constantinopol. episcopo reuoca-
tum, fraudē subesse veritus, autoritate Se-
apo. ac consilio bene sententiarum approba-
ta, Petrum & Achatium damnat. Post annos
verò tres cum Zeno Imperator fidem face-
ret, hos homines pœnitere: Felix eo misit e-
piscopos duos Messenum & Vitalem, qui re-
cognita damnatos absoluerunt. Hi itaque
Heracleam ciuitatem ingressi pecunia cor-
rupti, nihil ex sententiâ Felicis egēre. Vnde
Pontifex indignatus, habita de more syno-
do, hos vt prauaricatores & simoniacos à
communione deiecit. Messeno tamen pœ-
nitentiæ tempus adscriptum est, quia erro-

tem suum confitebatur.

Hic congregauit Synodum multorum episcoporum & presbyterorum, eo quod in Africa rebaptizantur episcopi & presbyteri, & diaconi. In quo primum statuitur, rebaptizatos episcopos, diaconos, presbyteros, in pœnitentia manere vsque ad diem obitus sui, & non communicare orationi fidelium, & catechumenorum, & communio laica tantum in morte illis est reddenda.

Alij verò per tres annos sint inter auditores, & septem annis pœniteant, & duobus annis non sinantur oblationes offerre.

Scriptit epistolam Achario, in qua eum deposuit & dānauit propter Eutychianorum communionem.

Scriptit & aliam ad Zenonem episcopum Italix.

CONCILIUM TARRACONENSE huius etiam tempore celebratum est, provinciale, decem episcopis cōgregatis. Fuit cōcilium anno sexto Theodoric regis In quo.

Primò cauetur conversatio inter feminas & clericos monachos, etiam si eorū curam ratione parente legerant.

Secundò, vt quicūque in clero esse voluerit, emendi vilius, & vendendi carius, studio non vtatur.

Tertiò, vt quantū clericus præstiterit, tantum recipiat.

Quartò, quod nullus clericus vnquam ludet criminalia: diebus verò dominicis nec etiam ciuilia, sed vt tantum Deo statuta solennia peragat.

De conf.

d. 4. Eos quos.

In conc. Nicano.

c. 41. & 14. q. 7.

Qui in qualibet.

In conc. i-lis.

Conciliū Tarraconen.

14. q. 4. Canonū statutis.

14. q. 4. Si quis clericus.

15. q. 4. Nullus episcopus.

CONCIL. TARCT.

- D. 65. Si quis.* Quintò, vt qui in Metropolitana ciuitate episcopus non fuerit ordinatus, post duos menses se metropolitano præsentet.
- D. 18. Si quis episcopus.* Sextò, vt episcopus contemnens venire ad synodos metropolitani vocatus, excommunicetur.
- 10. q. 1. Decrenimus.* Septimò, vt episcopi annuatim diœcesim visitent, & basilicas destitutas restituant, & non nisi tertiã partẽ de parochiis accipiant.
- 15. q. 2. Ob secundum.* Octauò, quodd clericus nullus accipiat munera pro iudiciis.
- Ob secundum.* Nonò, quod monachus missus alicubi ministeriũ clericatus agere non præsumat, nisi cũ abbatis imperio, nec negociator existat.
- 12. q. 5. Sicubi. De cons. d. 5. Di-ctum.* Decimò, vt si episcopus intestatus decesserit, Inuentarium de rebus eius fiat, & nullus exinde aliquid auferat.
- 16. q. 1. Monachi.* Citat & Gratianus ex hoc Pontifice, quodd nullus confirmetur bis, aut ter, sicut nec bapizatur.

Finis concilium Tarraconense.

Decreta Gelasij pape.

- a. d. 494 Gelasius. Pen. 48.* Gelasius natione Apher, ex patre Valerio, sedit annos quatuor, menses octo, dies 18. temporibus Theodorici regis & Zenonis Augusti. Hic sanctitate, & doctrina & pauperũ dilectione clarus, Manichæos, libris eorum combustis, proscripsit, vtriusque Testamenti libros ac doctorum scripta, ab ambiguis aucthẽtica separauit. Ordinum sacrorum administrationem à mense Decembri, quatuor temporum sabbatis attribuit, episcopos 67. creauit, Canonẽ & præfationes Missæ Pro-

fas & Hymnos canticis miscuit. Imperatore excommunicato, eundem excommunicari posse probavit. Sub eo Honorius Sævus Vandalorum Aphricæ rex, Artianorum favore in fideles gladio flammæque sæuendo fatigatus. 4965. relegatis, ecclesias & bona Ar- *In concilio. 522.*

Scripsit epistolam ad episcopos per Lucaniam & Brutios & Siciliam constitutos, in qua 30. decreta continentur, quæ omnia longum esset recensere, præsertim cum superioribus sparsim adscripta sunt.

Scripsit & aliam epistolam ad episcopos Siciliæ, in qua ita habetur:

Præsulum nostrorum autoritas emanauit, *16. 9. 1. Præsul.*
ut facultates ecclesiæ episcopi ad regendum habeant potestatem, ita tamen ut viduarum & pupillorum atque pauperum, necnon & clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc etiam eis statuimus dari, quod hætenus decreverum est, reliquum sibi episcopi vendicet, ut (sicut antea diximus) peregrinorum atque captiuorum largitores esse possint.

In quodam Tomo quem Gelasius fecit de vinculo anathematis, super acta concilii Chalcedonensis, sunt aliqua annotatione digna.

Primum, Chalcedonen. Synodum admittendam, excepto decreto illo de privilegio ecclesiæ Constantinopolitanæ, cui repugnauerunt vicarii Apostolicæ sedis in ea præsidetes.

Secundò, videtur favere sententiæ quam Hieronymus habet de obseruantia legalium quæ Petrus simulauit. inquit enim sic: S. Petrus primus apostolorum, sic existimās noui testamenti gratiam prædicandam, ut à legis

SVMMA DECRET.

veteris non recederet institutis, quædam per simulationem legitur inter Iudæos Gentilesque gessisse.

Explicatur locus Mat. 12. de peccato in spiritu sanctum. Tertiò exponit illud Matthæi de peccato in spiritum sanctum: & illud Ioan. 5. Est peccatum ad mortem, &c. de eo peccato quod vsque ad mortem durat. Nam nullum, inquit, est peccatum pro quo aut non oret ecclesia remittendum, aut quod data sibi diuinitus potestate desistentibus ab eodem non possit absoluerè, vel pœnitentibus relaxare, cui dicitur. Quæcunque ligaueris, &c. Loquens etiam de vinculo anathematis dicit quod ecclesiastica sententia reos tantum & prauaricatores obligat.

Acta in synodo nõ firma sine autoritate Papa. Habet etiam quod quæcunque cuiuscunque synodi acta, nisi per Ro. Pont. confirmetur, nullum habeant robur. Torum, inquit, in sedis Apostolicæ positum est potestate. Ita quod firmavit in synodo sedes Apostolica, hoc robur obtinuit. Quod refutauit, habere non potuit firmitatem, & sola rescindit quod præter ordinem congregatio synodica putauerat vsurpandum.

Qualiter sint intelligenda comminationes diuine. Quintò dicit quod comminationes quæ sunt in sacris literis, sunt intelligendæ quædiu permanferint in statu rationis quo sũt. Sic inquit, Tyrus & Gaza, Berytos & Aegyptus, pronũciatæ sunt perituræ, quas postea per euangelium nouimus esse saluatas. Pericunt itaque duplici modo, aut permanentes in eo quod talem sententiam susceperũt, aut deficientes ab eo quo tales fuerant, & incipientibus esse quo non tales fuerant.

Hic. 47. Luc. 10.

Sexto & super illud Esa. Claude oculos eorum, ut videntes non videant, &c. Sic etiā, inquit, De gente Iudæorum prophetatū est, Claude oculos &c. ne vnquā conuertātur, & faciem illos &c. Hic etiā correctio & emendatio interdicta monstratur, & resipiscendi quoque spes prorsus abscinditur, de quo tamen populo Apostolos, & ecclesiam primitivam novimus processisse, & tot milia hominum vna die baptismo fuisse salvata.

Dixit quodd fuerūt hęc ante aduentū Christi, *Fuerunt olim aliqui & reges & sacerdotes.* ut quidā figuraliter adhuc tamē in carnalibus actibus cōstituti pariter reges existerēt, & pariter sacerdotes, Quod sanctū Melchisedec fuisse sacra, p̄dit historia Quod in suis quoq; diabolus est imitatus, ut pote qui semper quæ diuino cultui cōuenirēt, sibi met tyrānico spiritu vindicare cōtendit, ut Lagani Imperatores iidē & maximi Pōtiffices dicerēt, Sēd cum ad verū ventū est regem eundem atque Pontificē, vltra sibi nec Imperator Pontificis nomen imposuit, nec Pōtifex regale fastigiū vēdicauit. *Quauis enim mēbra ipsius, id est veri regis atque Pontificis, secundum participationem naturæ magnifice vtrunque in sacra generositate sumptuose dicantur, ut simul regale genus & sacerdotale subsistant: quoniā Christus memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica cōparauit, sic actionibus propriis dignitatibusque distinctis officia potestatis vtriusque discreuit, suos volens medicinali humilitate saluari non humana superbia rursus intercipi, ut & Christiani Imperatores pro æterna*

Post christū diuersi sunt Pontifices & Imperatores.

S Y M M A D E C R E T.

vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium cursu rerum Imperialibus dispositionibus vteretur, quatenus spiritalis actio à carnalibus distaret incurfibus, & ideo militans Deo, minimè se negotiis secularibus implicaret: ac vicissim non ille rebus diuinis prælidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus: vt & modestia viriusque ordinis curaretur, ne extolleretur vtroque suffultus, & competens qualitatebus actionum specialiter professio aptaretur. Ex quibus, inquit, aperte colligitur à seculari potestate nec ligari prorsus nec absolui posse Pontificem.

Epist. 3. Misit etiam epistolam eloquentem & elegantem ad Faustum magistrum, fungentem legationis officio Constantinopoli, in qua docet nullum absolui posse ab errore præterito, nisi resipiscat. Remitti culpa de præterito potest, correctione sine dubio subleuante, nam si deinceps finitur mansura peruersitas, non est benignitas remittentis, sed consentientis assensio.

24. q. 1. Docet enim solum Pontificem posse hæreticos damnare sine aliorum consensu, immo & quemlibet episcopum hoc posse Et quòd nō opus est noua dñatione ei qui in errore iā aliàs condēnatū incidit, sicut iste Achat⁹.

9. q. 3. lps sunt. Appellationes etiam omnes ad ecclesiam Ro. licere deferre, ab ipsa verò nunquam appellate sacri canones sanxerunt.

Epist. 4. Aliam etiam misit epistolam ad Anastasium Augustū, in qua fidei-zelum & charitatem erga proximos argutè demonstrat, sic dicēs: Duo sunt imperator Auguste, quibus

Principaliter hic regitur mundus, Authoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus vel legibus hominum in diuino sunt examine rationem reddituri. Licet enim præsideas humano generi dignitate rerum, tamen præsulibus diuinarum deuotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expectas, inque sumendis celestibus sacramentis, eisque (vt competit) disponendis, subdite debere cognoscis religionis ordine, potius quàm præesse.

Extat alia eiusdem epistola ad episcopos Dardanix de eiusdem Petri & Achatij iusta damnatione per sedem Apostolicam facta. *Epist. 5.*

Ex hac epistola citat Gratianus duo decreta, Primum, quod repeti non possunt quæ 30. annis quiete possidentur.

Secundum, quod non oportet ab eorum elemosynis abstinere post mortem, quibus in vita communicare non destitimus.

Aliam etiam scripsit epistolam ad Euphemianum, in qua sanctissime & doctissime illum cohortatur ad vnitatem fidei catholicæ, & vt Petrum & Achatium hæreticos habeat.

Ordo veteris & noui testamenti, quem sancta & catholica Romana suscipit & veneratur ecclesia, digestus à Gelasio papa cū 70. episcopis, in superioribus iam bis relatius est. *Scriptura sacra digesta.*

CONSILIUM PAVNENSE, tempore Gelasij primi papæ, est prouinciale, tempore Sigismundi Regis celebratum. Fuerunt verò 70. episcopi in hoc concilio, *Conciliū Epauñe.*

SUMMA EPÄVNEN. CON.

In quo ediderunt 40. decreta, quæ omnia
fere ad institutionem clericorum & episco-
porum & ecclesiarum pertinet. Sed ea cum
iam superius relata sint, maximè in conci-
lio Agathensi, hoc loco recensere non du-
ximus necessarium. Ex præcipuis tamè hæc
summa est.

Vt episcopi venatores non sint, nec accipi-
tres habeant.

Vt clerici vagi ad communionem non assu-
mantur.

Vt alterius episcopi clericus in alia ciuitate
non constituatur.

Vt vnius monasterii sit vnus Abbas.

De correctione Abbatis peccantis.

Quod clericus publicū iudicium non inter-
pellet.

Ne illicitis horis clericus ambulet.

De pœnitentia homicidarum.

De confirmatione canonum.

a.d. 498

Finis concilii Epäunenſis.

Anasta-

sus 2.

pon. 56.

De quo.

De. 19. c.

Anasta-

sus.

Hic à

Nestoria

nis corru

Decreta Anastasii pape.

Anastasius secundus, natione Romanus, ex
patre Fortunato, sedit annū vnū, mē. 11. dies
24. Hic fuit temporibus Theodorici regis et
Anastasii imperatoris, cuius tempore multi
clerici ab eius communione se subtraxerūt,
quod communicasset Photino Theſſaloni-
censi diacono, sine cōsilio episcoporum & cle-
ricorum, qui cōmunis erat Achatio, & quia
occulte voluit reuocare Achatium, & non
potuit. Qui nūc diuino subita morte per-
cussus est.

Hunc recusent aliqui inter hæreticos ppter
cōmunionē Acharii & Photini diaconi. Sed

DECR. ANASTASII PP. 268

de hoc diximus in controuersia. 4. supra.

Scripsit epistolam ad Anastasium Augustū, *ptus viste*
in qua hæc continentur. *rum ege-*

Primum, quod non sit temere iudicandū *stu penas*
de his qui ad dominum migrauerunt. *luit.*

Secundum, quod magnopere sit contentio
vitanda.

Tercium, vt Imp̃erator quoscunque potuerit
ad veram fidem pertrahat.

Quitū, vt ipse monitis apostolicis pareat. *d. 19. Se-*

Quintum, quod mali ministrando sibi tan-
tummodo noceant, non ecclesiæ sacramen- *cundū ec-*
ta commaculent, nec eos qui per hæreticos *clesia.*
sunt aut baptizati aut ordinati, portio lesio-
nis attingat.

Decretum eiusdem ex Gratiano.

Qui potest obuiare & perturbare peruer-
sor, & non facit, nihil est aliud quàm fauere *23. q. 3.*
impietati eorum: nec caret scrupulo socie- *Qui po-*
tatis occultæ, qui manifesto facinori desinit *test.*
obuiare.

Decreta Symmachi Papa.

Symmachus, natione Sardus, ex patre *a. d. 4. 99*
Fortunato, sedit annos 15. menses septem, *Symma-*
dies 28. Hic fuit temporibus Theodorici *chus pō-*
Regis, & Anastasii Augusti. Fuit verò ordi-
natus sub contentione vnâ cum Laurentio, *ti. 51.*
Symmachus in Basilica Constantiana, &
Laurentius in Basilica beatæ Mariæ: ex
qua causa separatus est clerus, & diuisus
est Senatus. Sed schismaticis superatis Sym-
machus puerum & clericorū amator & su-
stetator fuit. Eugenium fidelem Carthaginē-
sem episcopum cum 220. episcopis à Trans-

SVMMA DECRET.

mundo Vandalerum rege in Sardeniā proscriptum pie fouit. Hic decreuit, vt viuente Pontifice, de futuri subrogatione præsumat nemo. Hic inuenit Manichæos in vrbe, quorum simulachra & codices cremās, ipsos in exilium relegauit. Innumeras ferè Basilicas sanctorum construxit & reparauit, & infinito auro & argento eas donauit.

Hic cōstituit, vt omni die dominico, et paralitlis martyriū, hymnus gloria in excelsis diceretur Multos captiuos redemit, fecit ordinationes quatuor in vrbe, presbyteros 92. diaconos 16. episcopos 117. Sepelitur in basilica beati Pet. 14. Cal. Angusti, & cessauit episcopatus dies 7.

Hic statuit bona ecclesię non alienari, nisi magna & pia causa exigente.

Vt raptores viduarum vel virginum ecclesię communionem priuentur.

Vt viduę & virgines diu in religioso proposito per tempus commoratę vltra non nubant.

Vt nullus per ambitum ad episcopatum accedat.

Secunda synodus Ro. sub papa Symmacho.

Congregauit Romę synodum in basilica beati Petri, & inter cętera statuit, vt si quis, papa superstite, pro Romano pontificatu cuiquam quolibet modo fauorem prestare conuincatur, loci sui honore priuentur.

Item, quod si papa morte priuentus non potuerit de sui successoris electione ante de-

Decreta
Symma-
chi.
16. q. 1.
Possessio-
nes.
36. q. 2.
raptores.
27. q. 1.
Neque
viduas.
1. q. 1.
Nullus
itaque.
Secunda
synodus.
d. 7. 9. c.
Si quis
papa.

cernere, is consecratur episcopus, quæ cun-
 dus clerus, aut certe pars maior elegerit. *D. 19. Si*
 Item, quod qui ambientes, vel ambientium *transitus.*
 fautores coniuratsque prodiderit, non so- *ibidē. Si*
 lum purgatus ab omni culpa videatur esse *quis papa*
 (etiam si fuerit particeps) verum etiam re-
 muneracione dignissimus.

Aliam etiam synodum congregavit Ro- *Romana*
 mæ anno domini 504. In qua cauetur sub *na syno-*
 anathematis pœna, ne bona ecclesiastica a- *duſ.*

Congregavit ibidem & aliam synodum, *Synodus*
 quæ dicitur Palmaris, tempore Theodorici, *4. Rom.*
 cuius iussu fuit congregata, ut Symmachus
 à sibi obiectis criminibus se purgaret. Extat
 liber eruditus & elegans Ennodij ecclesiæ
 Ro. diaconi pro defensione quartæ & quin-
 tæ sy. Symmachi papæ & 230. episcoporum.
 Ex quo desumptum est huiusmodi decre-
 tum.

Nónne directæ sunt verba cononũ, si quis *8. q. 4.*
 clericorũ ab episcopo suo ante sententiæ té- *Nonne*
 pus pro dubia suspicione discesserit, mani- *directa.*
 festa in eum manere censuram? Lex enim
 ecclesiastica Pontificem ab aliis accusatum,
 priusquam sub luce obiecta constiterint,
 exigit non relinqui.

Item illud: Aliorum hominum causas *9. q. 3.*
 Deus voluit per homines terminari, sed se- *Aliorũ*
 dis istius præsulem suo sine quæstione reser- *hominum*
 uauit arbitrio. *Synodus*

Alia etiam synodus est Romæ congregata *Ro. 5.*
 sub hoc Symmacho, in qua approbatur

SYM. DE CR. SYMMACH. PAP.

supra scriptus liber Ennodij diaconi, & ei datur eadem authoritas, quæ decretis synodorum, & ita iussus est inter actiones synodicas adscribi.

2. q. 7. o-

Secundo

ues quæ

Verba

sunt Eu-

sepii pap.

3. q. 1. re-

integran-

da.

Idem Eu-

seb. omni-

bus episco-

pis.

Synodus

Ro. 6. cõ-

tra inua-

fores rerũ

ecclesiasti-

carum. 16

q. 1.

In cano-

nibus.

16. q. 1.

Ferro.

11. q. 3.

In iussu.

Statutum est decretum illud à multis antecessoribus synodaliter firmatum.

Oues quæ suo pastori commissæ sunt, eũ nec reprehendere, nisi à fide exorbitauerit, nec ullatenus accusare possunt, quia facta pastorum oris gladio ferienda nõ sunt, quàmquam reprehendenda recte videantur.

Ex hac etiam synodo habetur in Decretis, quòd nullus episcopus aut clericus ante sententiam suis bonis spoliatur, & si spoliatus fuerit, restituitur in omnibus.

Fuit & alia synodus Romæ sub Symmacho tempore Theodorici Regis, ad ecclesiæ reformationem & gubernationem congregata. In qua stricte & sub pœna anathematis prohibetur ne ullus bona ecclesiæ à fidelibus oblata occupet, & quasi propria possideat sine episcopi licentia.

Quod ferro abscondenda sunt vulnera quæ ecclesiasti fomenta non sentiunt.

Quod iniustum iudicium, & definitio iniusta, regio metu vel iussu, aut à iudicibus ordinata non valeat.

Extant eiusdem epistolæ aliquot, quæ rescensere superuacaneum est.

CONCILIVM ILLE RDENSE, tempore Symmachi 8. episcoporum habitũ anno 15. Theodorici Regis. In hoc concilio statuerunt canones sequentes.

Cap. 1.

Ut clerici in obidionis necessitate possint *Concilio*
a sanguine humano (etiam hostili) se absti- *Illerden.*
neant, admittantur tamen ad pristina officia
post 2. annos pœnitentiz.

Cap. 2.

Quod his qui abortiuum faciunt, vel na- *D. 50.*
tos suos extinguunt, post. 7. annorum curri- *De his.*
cula communio tribuatur.

Cap. 3.

Quod Monachi. sine licentia Abbatis non *16. q. Cũ*
ordinentur. *utilitate.*

Cap. 4. De incestis.

Ut hi qui se incestus pollutione commu- *35. q. 2. es*
culant, quousque in ipso detestando & illi- *4. de his*
cito carnis contubernio perseverant vsque *qui inca-*
ad Missam tantum Catechumenorum in ec- *sti.*
clesia admittantur, cum quibus etiam nec ci- *1. Cor. 5.*
bum sumere vllum Christianorum, sicut A-
postolus iussit, oportet.

Cap. 5. De his qui altario seruiunt.

Hi qui altario Dei deseruiunt, si subito in-
stendo carnis fragilitate corruerint, & Deo
respiciente digne pœnituerunt, ita ut morti-
ficato corpore, cordis contriti sacrificium
Deo offerant, maneat in potestate Pontifi-
cis, vel veraciter afflictos non diu suspēde-
re, vel desidiosos prolixiori tempore ab ec-
clesiæ corpore segregare, ita tamen ut sic of-
ficio suorum loca recipiant, ne possint
ad altiora officia ulterius promoueri. Quod
si iterato velut canes ad vomitum reuersi
fuerint, & veluti suæ in volutabris luci ia-

S V M M A

cuerint, non solum dignitate officii careat,
sed etiam sanctam communionem, nisi in
exitu, non percipiant.

Ca.6. De eo qui vidua vel religiosa virgini stuprum intulerit.

Qui pœnitenti vidua, vel virgini religio-
sæ vim stupri intulerit, si se ab eo sequestra-
re noluerint, pariter à communione Chri-
stianorum & consortio segregentur. Si verbò
illa quæ vim pertulerit, ad sanctam religio-
nem redierit, in illo solo sententia excom-
municationis teneat, quoadusque publice
pœniteat.

Ca.7. De his qui sacramento se obligant.

22. q. 4. Qui sacramento se obligauerit, vt litigans
Qui sa- cum quolibet, ad pacē nullo modo redeat:
cramēto. pro periurio vno anno à communione cor-
poris & sanguinis domini segregatus, rea-
tum suum eleemosynis, fletibus, & quantis
potuerit ieiuniis absoluat. Ad charitatē verò
1. Pet. 4. quæ operit multitudinem peccatorum, cele-
riter venire festinet.

Cap.8. Si clericus seruum de ecclesia traxerit.

17. q. 4. Nullus Clericorum seruum vel discipulū
Nullus suum ad ecclesiam confugientem extrahere
clericorū audeat, vel flagellare præsumat. Quod si fe-
cerit, donec digne pœniteat, à loco, cui ho-
Can. 11. morem non dederit, segregetur.

Nicene Cap.9. de his qui baptizati sunt.
synodi. De his qui in preuacatione rebaptizari
sine aliqua necessitate vel tormento delapsi
sunt: placuit vt circa eos, illa Nicenæ synodi
statuta

statuta seruentur.

Cap. 10. De his qui iubente episcopo ab ecclesia exire contempnunt.

Qui iubente sacerdote pro qualicunque culpa ab ecclesia exire contempserit, pro no- 11. q. 3.
xa contumeliæ, tardius recipiatur ad veniã. *Qui iu-*
bente.

*Cap. 11. De clericis qui in mutua cede-
dem prorumpunt.*

Si qui clerici in mutuã cede[m] proruperint, prout dignitas officiorũ in tali excessu contumelian[is] petulerit, à Pontifice districtius vindicetur.

Cap. 12. De his qui contra Canones ordinati sunt.

Qui contra decreta Canonum Indiscrete clericos vsque nunc ordinauerũt, eis dominus, vel sancta &c ecclesiastica charitas ignoscat. A modo vero si in tali ausu proruperint, decretum Canonum quod circa eorum personas statutum est, obseruetur.

Cap. 13. De Catholicis qui filios suos hæreticorum baptisati tradiderunt.

Catholicus qui filios suos in hæresi baptizandos obtulerit, oblatio illius in ecclesia nullatenus recipiatur.

Cap. 14. De sacerdote moriente.

Cum sacerdos moritur, res ecclesiæ non diripiantur, sed fideliter obseruentur.

Sergius episcopus regi &c subscripsi. *Subscri-*
Gratus episcopus directus à domino nico *peie*
Stephano episcopo his constitutionibus in-
terfui. &c subscripsi. Ex hoc concilio citat

SVMMA ILLER. CONCIL.

Ca. Gra- Gratianus 4. Canones.

tiano citā *Primum, quòd in diebus quadragesimæ*
ti de hoc *nuptias celebrare non licet.*

2. q. 4. Non oportet à lxx. vsque in octauam Pa-
Nō oportet. schæ, & tribus hebdomadibus ante festiui-
tatem Sancti Ioannis Baptiste, & ab aduen-
tu domini vsque post Epiphaniam nuptias

2. q. 4. celebrare. Quod si factum fuerit, separentur.
Presby- *Secundum.*

ter si. Non prohibetur à sacris ordinibus quia
medicorum incisione claudus efficitur.

Tertium.

Statuitur quomodo clericus infamatus
debeat se purgare 7. testibus & iuramento,
vt fecit Leo papa coram Cæsare Carolo. Et
si hoc facere nō poterit, suspendatur vsque
ad dignam satisfactionem.

De con.

Quartum.

d. 4. om- Statuitur quòd sacerdos ad baptizandi of-
nis pres- ficiū, & ad vestimenta altaris lauanda, de-
byter. bet habere propria vasa.

Conciliū *CONCILIUM VALENTINVM,*
Valenti- prouinciale 6. Episcoporum circa tempora
um. etiam Symmachi celebratum est in Valentia
Hispaniæ, Theodorigi Regis anno 45.

Cap. 1. Vt euangelium post Aposto-
lum legatur.

Inter cætera hoc esse censuimus obseruā-
dum, vt sacrosancta Euangelia ante munerū
oblationem in Missa Catechumenorum, in
ordine lectionum post Apostolum legantur,
quatenus salutaria Christi præcepta, vel ser-
mones sacerdotis, non solum fideles, sed etiam

tiam Catechumeni ac poenitentes, & omnes qui è diuerso sunt, audire licitum habeant. Sic enim Pontificum prædicatione audita, nonnullos attractos ad fidem euidenter sci- mus.

Nota quo modo intelligebatur à ple-

Statuitur qualiter episcopus defunctus per viciniorum episcopum sit honorifice tumulandus, & eius exequiæ celebrandæ.

be euangelium.

Finit concilium Valentinum.

Decreta Hormisdæ papæ.

Hormisdæ, natione Campanus ex patre 17. de ciuitate Frusinone, sedit annos 9. dies 17. temporibus Theodorici Regis, & Anastasij Augusti. Hic pont. regibus fuit charus, hæreticis exosus, & in ecclesiam magnificus. Nuptias publice agi decreuit. Manichæos palam combustis libris oppressit: Anastasio Imperatore contemptus inquit, Imperatoris esse imperare, non imperata Pon. vel cuiusvis recipere. Sed à Iustino confirmatus ecclesiarum pacem obtinuit.

a. d. 54. Hormisdæ Pö. 52. Tempore huius fuit Boctius Severinus

Scriptit epistolam ad episcopos Hispaniæ, exhortans eos ad obseruantiam veterum Canonum: & in primis docet eos qui ad clerum promouentur, debere aliis esse præstantiores. nam milites suos probatos sibi quæruunt instituta fidelium, & prius debent exemplum religiosæ conuersationis de se potius aliis præstare, quàm sumere, & oportet emendatiorem esse populo, quem necesse est orare pro populo: idèoque nullus ex poenitentibus debet ordinari. quis enim eam quem paulo ante iacentem viderat,

Argumentum epistolæ hormisdæ papæ. d. 61. c. non negamus;

D E C R E T A .

veneretur antistitem?

Secundo. Admonet secundo, vt pro episcopatu premium non accipiatur, ne spiritualia vilescant, dum precio emuntur, & à domino corripuntur: sicut Simon Magus spiritum sanctum mereari volens: nam quis non vile putat quod venditur? Sed ita debet fieri electio, vt in graui murmure populorum diuinum credatur esse iudicium.

Tertio. Tertio, vt bis in vnoquoque anno provincialia concilia celebrentur, vt circa res ecclesiasticas recta disponant, & de recte dispositis Deo gratias agant.

Epist. 2. Hormisdæ. Scripsit & aliam epistolam ad episcopos Hispaniæ, in qua ponitur Ioannis episcopi Constantinopolitani professio, propter clericos Orientales, qui eius communionem poposcerant, & docet quomodo sint recipiendi ad ecclesiæ fidem, qui ante fuerant errores Nestorij, Euthicis, Acharij, & aliorum secuti.

Epist. 3. Hormisdæ. Aliam etiam misit epistolam ad Epiphanium Constantinopolitanum episcopum, de reconciliatione Romanæ & Constantinopolitanæ ecclesiæ, deo gratias agens, quod hoc beneficium suis temporibus exhiberit.

Epist. 4. Aliam scripsit epistolam ad Salustium Hispanensem episcopum, cui commisit vicem suam super prouinciam Beticam & Lusitaniam, admonens vt in omnibus statuta à patribus decreta obseruari faciat.

Epist. 5. Aliam etiam misit ad episcopos Beticæ, in qua eis gratulatur, quod pacem diu desideratam inter se composuerint.

Epist. 14. Habetur etiam epistola Iustini Imperatoris.

decretum illud.

Ad hoc dispensationis prouisto gradus di- *d. 89. ad*
 uersos & ordines constituti esse distinctos, *hoc di-*
 ut dum reuerentiam minores posterioribus ex *spensa.*
 hiberet, & potiores minoribus dilectionem
 impenderent, vera concordia fieret, & ex di-
 uersitate contentio, & rectè officiorum ge-
 neretur administratio singulorū: neque enim
 vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nī
 si huiusmodi magnus causa differentiz or-
 do seruaret.

Exat etiam epistola precum Eulalij epi-
 scopi Carthagin. & Iustiniani prædicti prin-
 cipis pro reconciliatione suæ ecclesiæ, in
 quo se submittit Romano pontifici, asserens
 esse veram salutem in ecclesia Romana, &
 veram fidem, & non extra illam: & anathe-
 matizat omnes hæreticos qui oppositum te-
 nent, & statutis Roma. pontifi. cōtradicunt.

Decreta Ioannis 2. pape.

Ioānes qui & Mercurius, natione Roma- *a. d. 533.*
 nus, ex patre proiecto de Gælio monte, sedit *Ioan. 2.*
 anno 2. mens. 4. dies 6. Fuit temporibus A- *pont. 56.*
 thalarici & Iustiniani, cuius tempore idem
 Imperator Iustinianus misit fidem suam in
 scripto sub chirographo proprio ad sedem
 Apostolicam per episcopos Apariū & De-
 merrium, cum ingentibus donis auri, argen- *In l. inter*
 ti & gemmarum. *claras. de*
 Scripsit vnā epistolam ad Valerium epi- *sum. Tri.*
 scopum in qua ostendit quod filius est patri *& si. ca-*
 æqualis, congestis multis & probatissimis *thol.*
 sacrarum literarum testimoniis.

CONCIL. TOLET. 2.

Concilium Toletanum. 2. anno 5. Almarici Regis.
I. decretum. In hoc concilio primum statutum est, vt clerici quos parentes ab infantia clericatus officio mancipauerunt, si post velint ad nuptias accedere permittantur. Et idem de Monachis: & cum peruenerint ad annum 18. eorum voluntas requiratur, & non antea, nec subdiaconatus officium ante 20. & diaconatus ante 25. accipiant.

Secundum. Similiter placuit vt nullus clericorum gradu subdiaconatus, (vt supra) in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, vel ancillam, &c.

Tertium. Item, quod qui in terris ecclesie agellos siue vineolas, seu alia ædificia fecerit, illa testamento legare non possit, sed ecclesie relinquat.

Habetur etiam hic editum plurimum Imperatoris Iustiniani, fidei confessionem continens, & refutationem hæresum, quæ aduersantur catholicæ Dei ecclesie, Ioanni papæ 2. transmissum, vt patet in vita eiusdem in libro Pontificali, in quo optimè & satis prolixè ostendit in sancta Trinitate tres personas vel proprietates, & vnâ essentiam & naturam, in Christo verò duas naturas, vnâ personam, duas natiuitates. Beatam verò Virginem propriè dici genitricem dei. Et vltimo ostendi hæreticos & post mortem posse anathematizari. hoc probat multis rationibus, & sanctorum testimonis.

In fine primi Tomi habetur epistola Pontiani episcopi ad eundem Iustinianum Imperatorem, illius fidei & religionem col-

DECR. AGA. ET SIL. PP. 217.
 laudans: supplicans tamen, ne Theodorum
 hæreticum post mortem iubeat anathema-
 tizari: nam licet eius dicta possimus respice-
 re, non tamen authorem damnare: nam si vi-
 deret, posset errorem admonitus corrigere.

Decreta Agapeti papæ.

a. d. 533.

Agapetus, natione Romanus, ex patre Gor-
 diano presbytero, sedit mens. 11. dies 18. Hic
 à Theodato rege Gothorum Constantinopo-
 lim Legatus missus Iustinianum Imperato-
 rem ab Arrianis in Constantinop. synodo,
 ubi mortuus est, auertit: de cuius vita ac mo-
 rum sanctimonia Gratianus dicit, Agapetus
 papa, vas catholicum. Evangelij tuba, præco-
 iultitæ, sacra altaris, sedisque velamina, sa-
 crilegis Anthemij infecta fabulis, suis catho-
 licis precibus deleuit. Cuius corpus Romam
 translatum est.

*Agape-
tus pont.
57.*

*Hic do-
minicas
processio-
nes insti-
tuit.*

*De con-
d. 1. Aga-
petus.*

*In 2. To-
mo concil.
fo. 1.*

Extrat elegans & catholica epistola eius
 dem ad Anathemium episcopum de duabus
 naturis in vno Christo.

Decreta Siluerij papæ.

a. d. 534.

Siluerius, natione Căpanus, ex parte Hor-
 mista episcopo Romano, ex matrimonio
 tamen natus, sedit annum vnum, mens. 8.
 dies 11. Qui quoniam noluit reuocare An-
 themium hæreticum in locum suum, quem
 deposuerat Agapetus papa propter hære-
 sim, præcepto Augustæ missus est in exiliū
 Pontianas, ubi accusante Vigilio marty-
 rem pertulit. De obitu autem eius vide in
 exemplaribus.

*Siluerius
pont. 58.*

*Tempore
huius nea-
polis ca-
pta est, et
belisari.*

SVMMA DECRET. VIGIL.

Decreta Vigilij papa.

*Roma po
nitur.*

535. a. d

Vigilius

pont. 59.

Vigilius natione Romanus, ex patre Ioan
ne consule, sedit annos 17. mens. 6. dies 26.
Hic Constantinopolim Theodoræ Impera
triciis iussu tractus. in quinta principe syno
do contra Theodorum Constan. Patriar
cham, Eutychi Arriôque dissentiens, flagris
expirauit & sanctis adnumeratus est. Obitus
eius diffusius scribitur in exemplaribus.

Extat epistola eiusdem ad Eucherum, in
qua eum instruit quid iuxta catholicam di
sciplinam teneat Apostolicæ sedis authori
tas, Diuisa est in septem capita.

In primo agit de Priscillianistis, qui ab esu
carnium se subtrahunt, dicens:

Hæc igitur sequentia Patrum venerabilium
constituta, specialiter eos censuerunt esse dæ
nandos, qui cum carnibus abstinerent, ea
quoque credebant esse vitanda quæ carni
bus fuisse videbantur admista. Nam & ipse
dominus noster Iesus Christus ita præmo
nuit, dicens: Non quod intrat in os, coinqui
nat hominem, sed quæ procedunt de ore,
hæc sunt quæ coinquinant hominem. Qua
propter nec abstinentiam Deo placitam re
probamus, nec eos qui exécrantur domini
creaturam recipimus in nostra societate.

In secundo agit de trina renascentium
mersione, dicens: De baptismo quoque solen
niter adimplendo, similiter quid Apostolica
vel sauxerit vel obseruet authoritas, in sub
iectis tua charitas cui lenter agnosceret. Illud
autem nouelli esse iudicamus erroris, quod

Mat. 16.

tum in fine Psalmorum ab omnibus catholicis ex more dicatur Gloria patri & filio & spiritui sancto, aliqui (sicut iudicas) subducta vna syllaba coniunctiua, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis, dicendo, Gloria patri & filio spiritui sancto. Quauis ergo ipsa nos ratio euidenter edoceat, quia subducta vna syllaba, personam filij & spiritus sancti vnā quodam modo esse designent, tamen ad errorem talium convincendum sufficit, quod dominus Iesus Christus desinens in inuocatione Trinitatis credentium debere baptismi celebrari, dixit: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti. Ergo cum non dixerit, in nomine patris & filij spiritus sancti, sed æqualibus distinctionibus patrem & filium & spiritum sanctum iusserit nominari, constat illos omnino à doctrina dominica deuiare qui aliquid voluerint confessione derogare. Qui si in errore permanserint, socij nobis esse non possunt.

In tertio agit de his qui ab Arrianis iterum baptizantur, sic dicens, De his etiam qui baptismatis gratia salutaris accepta, apud Arianos iterum baptizati profundæ voraginis sunt morte demersi, quid per singulos ordines vel ætates antecessorum nostrorum Decreta censuerint, quæ multiplicati sunt digesta ratione, è nostro serinio releuata capitula his subiuncta direximus. In quibus tamen illud specialiter charitate etiam conuenit obseruari,

*Contra eos
qui filiū
& spiritum sanctum dicunt vnā
esse personam.*

Mat. vi.

*De reba-
ptizatis
ab Ar-
rianis.*

S V M M A D E C R E T .

ve quia pro peccatis plurimis in gētibz iniquitas ipsa surrexit, in æstimatione fraternitatis tuæ aliorūque.

Pōsticum per suas diœceses relinquatur, vt si qualitas & pœnitentis deuotio fuerit approbata, indulgentiæ quoque remedio sit vicina. Quorum tamen reconciliatio non per illum impositionem manus, quæ per inuocationem Sancti Spiritus fit operatur, sed per illam, qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & sanctæ cōmunionis restitutio perficitur.

*De con.
d. 1. de fa
brica.*

*Verba
sunt lu-
liani pa-
pæ.*

In quarto agit de ecclesiarum restauratione in fabricis, quid sit obseruandum dicenti: De fabrica verò cuiuslibet ecclesiæ, si diruta fuerit instauranda, & si in eo loco consecratio sollemnis debeat iterari, in quo sanctuaria nō fuerint, nihil iudicamus officere, si per eam minimè iactetur aqua exorcizata, quia in consecratione cuiuslibet ecclesiæ, in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebratatem scimus tantum esse Missarum. & ideo si qua sanctorum basilica à fundamentis fuerit innouata, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit Missarum celebrata sollemnitatis, totius consecratio sanctificationis implebitur. Si verò sanctuaria quæ habent ahlata sunt, rursus eorū repositione, & Missarū sollemnitate reuerentiā sanctificationis accipiet. In quinto agit de Paschæ festiuitate, & precum ordine, ac Missarum sollemnitis.

In sexto agit, quod in nomine Trinitatis, debeat baptizari, sic dicēs: Si quis episcopus, aut presbyter iuxta præceptū domini nō baptizauerit in nomine patris & filij & Spiritus sancti, sed in vna persona trinitatis, aut in duabus,

duabus, aut in tribus patribus, aut in tribus filiis, aut tribus paracletis, proiciatur de ecclesia dei.

In septimo agit de primatu ecclesiæ Romanæ, sic dicens: Nulli vel tenuiter sentienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod ecclesia Romana fundamentum & forma sit ecclesiarum, à qua omnes ecclesias principium sumpsisse nemo rectè credendum ignorat: quoniam licet omnium Apostolorum par esset electio, beato tamen Petro concessum est, ut cæteris præmineret, unde & Cephas vocatur, quia caput est & primus omnium Apostolorum. Et quod in capite præcessit, in membris sequi necesse est. Quam ob rem sancta Romana ecclesia eius merito, domini voce consecrata, & sanctorum patrum autoritate robarata, ad quam tam summa episcoporum negotia, & iudicia atque querelæ, quam & maiores ecclesiarum quæstiones, quasi ad caput semper referenda sunt. Nam & qui se scit aliis esse præpositum, non moleste ferat aliquem esse sibi prælatum. Ipsa namque ecclesia quæ prima est, ita reliquis ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde omnium appellantium Apostolicam sedem episcoporum iudicia & cunctarum maiorum negotia causarum eidem sanctæ sedi reservata esse liquet, præsertim cum in his omnibus eius semper sit expectandum consultum, cuius tramiti si quis obuiare tentaverit, sacerdotum causas se non sine honoris sui periculo

C

Ioan. T.

*Ro. eccl.
mater sacerdotalis
dignitatis, & ecclesiarum
magistratio.*

CONSTANT. CONC. V.

apud eandem sanctam sedem nouerit red-
diturum.

Constan
tinop. sy-
nodus 5. CONSTANTINOPOLITA-
na synodus quinta, circa tempora prædicto-
rum pontificum Agapeti. Siluerij, & Vigili)
celebrata est, præsidente Menna Patriarcha,
sedentibus vero multis aliis episcopis Orien-
talis ecclesiæ, & paucis quibusdam qui ex
Italia venenerant. Congregata est synodus
contra Petrum, Anthimum, Seuerum & Zo-
ram hæreticos. Petrus archiepiscopus An-
tiochenus tenuit in Trisagio addendam esse
crucem, id est trinitatem esse crucifixam, vt
diceretur, Sanctus, Sanctus, Sanctus, qui cru-
cifixus est pro nobis, vbi necesse erat aug. cõ-
fundi personas trinitatis, aut negare duas na-
turas in Christo. Contra hunc scripserunt
plures episcopi. Orientales: quæ omnia in
secundo Tomo conscripta sunt, quæ propter
hic ea præcidimus, lectorem illuc destinan-
tes. Epistolam tamen Felicis papæ contra ip-
sum Petrum scriptam hic subiecinus, quia
lectione digna est, & à memoria hominum
nunquam excidenda.
Epistola Felicis papæ Romæ, ad Petrum epi-
scopum Antiochiæ monitoria, quoniam nõ
oportet addere in trisagio, crucifixus pro-

Hier. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis
meis fontem lachrymarum? qualem autem.
& dignum. Necum addueam animæ meæ,
condolens domini & Saluatoris nostri Iesu
Christi sanctæ catholicæ & Apostolicæ ec-
clesiæ? Ipsa enim plorans plorauit super fi-
lios & filias, & non est qui consoleatur eā ex

Tbræ. 1.

omnibus qui diligunt eam. Vniuersi tyranni & hæresarchæ persequentes ipsam, apprehenderunt eam, per te, frater honoratissime, & affligentes ipsam facti sunt in caput eius. Omnis decor ipsius quantum in te est, factus est ad nihilum. Videntes inimici eius, gausi sunt super perditione filiorum eius. Quos enim fouerat, quos enim enutrierat, quos ad mensuram ætatis perduxerat, lacteque pauerat, Propheticiis & apostolicis doctrinis, hos tu vno temporis momento veneno necasti. *Pulchre comparatio.* Quemadmodum enim qui piscationem sectantur, hamum esca contingunt, & ex improviso capiunt pisces, sic & tu angelicæ laudationi additionem induxisti, & trisagie deprecationi, quasi pietatis obtentu, diram impietatem excogitasti. Ex pluribus enim Orientalibus provinciis literas suscepimus, significantes nobis, quomodo veneratio tua dudum sopitum Valentiniani dogma resumpsit, & irritatur à vobis Saluatoris incarnatio, quodque in Manicheorum dogma, & Aprij & Apollinaris, Paulique Samosatreni incidistis. Dicere enim vnigenitum filium, & dominum nostrum christum Iesum perfectum non esse in deitate, atque in humanitate perfectum, nec ipsum subiisse passionem crucis, sed vnam verbi dei naturam incarnatam, corpusque Domini sine anima & mente, Apollinaris hæresim roborat. Ille enim ignorauit quod ab ipsis mundi nascens exordiis primam animam primi parentis nostri mortua est, vel in morte præcipitata est, atque ita demum corpus. Dictum quippe illi est à Deo, In quacunque die comederis de ligno

S V M. D E C R E T. E P I S T.

Scientiæ boni & mali, morte morieris. Itaque iuxta latam in illam à Deo sententiam qua die comedit ex ligno, in ipsa secundum animam mortuus est. Nam ipfius corporis mors post nongentos & triginta annos contigit. Itaque deus donum non dimidiatum fecit, sed totum simul Adam ex utero virginis sumpsit, ut etiam perditum totum saluum faceret. Idcirco & dominus ipse dice-

Joan. 10. bat: Ego animam meam pro ouibus pono. Valentinus item & Marcionis, Manichæorumque ac gentilium innouare vis dogmata. Si enim deus est, qui diuisibiliter atque substantialiter est mortuus, similiter & Sanctus spiritus deus & ipse diuisibiliter ac substantialiter inuenietur, sicque iuxta tuam & illorum rationem tres diuerunt, ac per hoc plurium deorum inualescet error, quantum que in te est, euacuabitur illud: Audi Israel,

Deut. 6. dominus Deus tuus, Deus vnus est. Item *Baruc. 3.* quod ait Hieremias: Hic deus noster: non repurabitur alius ad eum. Similiter & dominus: Ut cognoscant te solum verum Deum,

Ioan. 17. Cùmque scriptura diuina vnum deum, sanctam & indiuiduam trinitatem prædicet, tu & hi qui ante te fuerunt hæresiarchæ, tres deos dogmatizare ausi estis, alium quidem dicentes deum patrem præter filium, & alium deum filium præter patrem. Rursusque alium deum spiritum sanctum præter patrem, præter filium, & alium deum filium præter patrem. Rursusque alium deum spiritum sanctum præter patrem & filium. Atque alium quidem mortalem, & nouiter genitum, alium verò æternum atque iui-

mortalem. In his autem noxiis verbis tuis contraria sentire vis Patribus qui in Nicæa, & qui in Constantinopoli atque Chalcedone conuenerunt, qui & consubstantialem reborarunt, & vnā deitatem patris & filij sanctique spiritus prædicarunt, atque Arriamentiam confuderunt. At verò tu in ecclesia ausus es dicere, quòd vnus increatæ, atque indiuiduæ trinitatis passionem subiit, & per hoc consubstantialem quoque soluere niteris, ac Deum subiicere numero. Si enim vnus est sanctæ Trinitatis & coæternus qui crucifixus est Deus, hoc est filius, sunt autem duo sanctæ trinitatis pater & spiritus, dicuntur autem dij, & non, vt habet vera ratio, Deus, sicut tradiderunt nobis qui ipsi inspexerunt, & ministri fuerunt verbi, inuenitis quoque consubstantialem soluere. Quippe mortale & immortale consubstantialia iam esse non possunt. roborabitur autem sic pluralitas deorum, dum res dij Christianis auribus ingeruntur. Cum itaque scriptum sit: Verbum caro factum est, & Deus erat verbum: non alius deus verbum præter patrem inuenietur, verbum, non simpliciter, sed verbum substantiale, & Deus filius inuenientur, vt ex vilitate nostra identitatem substantiæ Patris & verbi & sancti spiritus agnoscamus. Nos enim non alij præter verbum nostrum inueniemur. Quoniam igitur vnigenitus Dei filius, qua ratione verbum est in propria substantia, non poterit pati, ne ad omnipotentis Dei patris substantiam passio referatur, est enim vna patris & filij & sancti spiritus deitas.

Ioan. I.

C. liij,

SVM. DECR. EPIST.

- patitur autem proprium animatum corpus,
quod ipsum substantiale dei verbum ex ip-
sa sanctæ & intemeratæ Virginis vulua sibi
coniungens, ex muliere processit, de qua san-
cto spiritu afflati prophetæ cecinere : Deus
- Psal.* 79. virtutum conuertere, respice de cælo, & vi-
de, & visita vitem istam, & perfice eam
quam plantauit dextera tua, & super filium
hominis quem confirmasti tibi, vitem, &
filium hominis quem confirmauit verbum,
vt inferni claustra contereret, & viuificaret
eos qui à seculo mortui sunt, saluarem ver-
bi incarnationem vocans. Idcirco & domi-
nus dicebat discipulis suis : Ego sum vitis,
Ioan. 15. vos autem palmites, & pater meus agricola
Mat. 26. est, & tradetur filius hominis in manibus
peccatorum. Patris enim intimum substan-
tiale verbum, ac Deus per sanctæ Virginis
aures illapsum, conceptionem ineffabiliter
operatum est. Qua igitur parte vnigenitus
filius est consubstantialis patri, & vnus in-
diuiduæ Trinitatis, increatus atque inuisi-
bilis, impassibilis & immortalis permanfit.
Quod ergo increatum atque immortale est,
creaturæ ne applies, neque deorum plura-
litate confirmare pergas, dicens vnum san-
ctæ Trinitatis mortuum esse. Rursus qua
parte ex muliere natum est, & substantiæ
ac generationis est particeps absque pecca-
to, sustinuit passionem. Porro quod non
modo consubstantialis, verum etiam cognat-
us secundum carnem sit nobis filius Dei,
Ioan. 15. docet ipse dominus, nunc quidem in Euan-
gelio his qui in se crediderant, dicens : Ego
Psal. 81. sum vobis, vos palmites, nunc autem in *Psal.*

mis : Annunciabo nomen tuum fratribus meis, Vnde autem tibi tam pessima superbia subrepere potuit, ut te ipsis quoque sanctis Angelis intelligentiorem sapientiorémque putares? Super his ingemisco, in his plango inimicos crucis christi, quorum finis perditio, & quorum deus venter est, & gloria in confusione ipsorum. Non cogitasti, quòd scandalizare vel vnum solum ex his qui credunt in dominum nostrum Iesum Christum, quàm graui cruciatui facit obnoxium? Sed incaute, ut serpens Eux, tu ipse quoque erroris venena multitudini fidelium atque auribus infudisti, traditamque ab Angelis sanctissimam laudationis formam corrupisti, inserens illi, Qui crucifixus es pro nobis. Ergo ne non aduertisti, quòd Paulum Samosatenum, Photinúmque & Artemium impietate transcendis, qui duos Dei filios posuerunt, vnum quidem ante secula, alterum verò nouiter natum, cum ipse quoque trinitati inuexeris pluralitatem, duos Dei filios dicens, vnum fortem, alterum crucifixum? Ad hæc fidelissimum Christi gregem in Manichæi opinionem præcipitare contendis, qui spiritum sanctum asseris crucifixum. Nam quod post illud sanctus immortalis, quod est spiritus sanctus, tunc inseris, qui pro nobis crucifixus es miserere nobis, quaternitatemque non trinitatem populo insinuare videris. Nempe si ex humana traditione manasset hæc laus, non ita incaute crucem insereres laudi in qua filij appellatio

Phil. 3.

Mat. 19.

Gene. 3.

Error
Manichæi.

SVM. DECR. EPIST.

Esaia 6. fortis scilicet, ponitur. Quoniam verò ab Angelis nobis laus ista profluxit, qui ante crucem dicebant, Sanctus, Sanctus, Sanctus, sicut respicere Esaias meruit, post crucem, verò cum laude clamabant: Sanctus deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis. Denique cum terrę motu Constantinopolis quateretur, populûsque in campo oraret, infantulus toto populo spectante cum Proclo civitatis Episcopo in cœlum pervnam horam raptus est, ibique huiusmodi didicit hymnum. Rursûmque descendens, nunciauit, quę in ethere audierat, dicens, de cœlo quasi de multitudine psallentium huiusmodi laudes insonuisse auribus suis, dictûmque sibi, ut eam laudationem populo indicaret. Quam ubi populi inceperant, civitatem receperunt. Deoque per huiusmodi laudem propicio facti, ab imminente ira liberati sunt. At tu, quam temere, ut scripturas divinas reliquas, ita & Angelorum laudem pervertere præsumpsisti? Quis igitur in huiusmodi non ingemiscat? quis non lamentetur? quis dolor similis inuenietur, sicut dolor ecclesię domini, & saluatoris nostri Iesu Christi? Conspice te constitutum ut sis lumen his, qui in te nebrę sunt, & eruditor insipientium. Immo insipientię præceptor es, lucem in tenebras transferens, vide à te populos semel illuminatos qui bona gustaverunt Dei verba, Dei mandata, Dei prophetias, prædicationes, Dei apostolicas, euangelicâsque doctrinas, abs te pervertari magis, ac doceri non solum crucifigere filium Dei, & ostensum habere, verum & contraria sentire scri-

Miraculum.

Hebr. 6.

pturis diuinis, & pacta abnegare, quæ accedentes ad sanctum baptisma fecerunt. Nam cum coram cælestibus virtuosus omnibus coram Apostolicis euangelicis quæ in ordinibus sancti baptismatis tempore promiserint credere in vnum Deum omnipotentem: nunc illos in tres deos credere docuisti. Rursum cum polliciti sint credere in vnum dominum Iesum Christum, filium Dei incarnatum, & hominem factum de spiritu sancto, ex Maria virgine, tu eos doces ne dicant dominum Iesum Christum, filium Dei, crucem perpassum esse, qui deus est secundæ sempiternæ & impassibilem ex patre generationem, & idem homo secundum eam qua in nouissimis diebus ex matre prodit natiuitatem, secundum quam etiam subiit passionem, sed vnum Trinitatis mortuum esse, qui est ipsum Dei verbum. Confessi sunt rursus spiritum sanctum viuificum & immortalem, dicentes credere in spiritum sanctum dominum, & viuificantem, & mortalem esse ponis spiritum sanctum, cum dicis: Sanctus immortalis, qui crucifixus, est pro nobis. Fuge obsecro huiusmodi errorem. Corruisti, noli in ruina persistere, Peccasti, iam peccare noli. Expectat te sancta Dei ecclesia, cupit amplecti poenitentem in vanis propositionibus tuis, & secum de Christo diuina prædicatæ, neque negantem ipsius animatam incarnationem, secundum quam etiam passus esse memoratur, clamâque tibi per nos: Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos. Non vult deus, frater charissime, mortem peccatoris, sed vi

Matt. II.

Ez. I. 18.

2. Tim. 2.

SVMMA EPIST.

- conuertatur, & viuat. Memor esto Iesum Christum resurrexisse à mortuis secundum Euangelium Memento B. Mathæi scribentis: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham: Recordare quid Paulus scribat, Segregatus in Euāgelium Dei, quod promiserat ipse Deus in scriptoris sanctis de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, qui prædestinatus est filius. Memento etiam Ioannis clamantis: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum (sicut etiam est) & Deus erat verbum, quodque caro factum est, homine assumpto & quod deum nemo vidit vnquam. Hæc tibi scripsi vna cum præseni synodo, conueniens te coram Deo & sanctis angelis, vt doceas, ea nobiscum sentias, vt illibata fides nostra permaneat in gloriam Dei. Sequitur expositio fidei secundum revelationem Gregorij episcopi Neocæsariensis.

Expositio fides. Vnus Deus pater verbi viuentis, sapientiæ subsistentis, & potentiae ac characteris sempiterni, perfectus perfecti genitor, pater filij vnigeti. Vnus dominus, solus ex toto, Deus ex Deo, character & Imago deitatis, verbum operatum, sapientia consistentia omnium comprehensua, & virtus totius creaturæ factua; filius verus veri patris, inuisibilis inuisibilis, ineffabilis ineffabilis, & immortalis immortalis, & sempiternus sempiterni. Vnus spiritus sanctus ex Deo subsistentia habens, & per filium existens, scilicet hominibus imago. Filij perfecti perfecta vita viuentium causa, sanctificatio, sanctificationis donatiuus: in quo apparet Deus pater qui

est super omnia in omnibus, & Deus filius, qui per omnia est. Trinitas perfecta, gloria & æternitate, ac regnó & Imperio non partita id est distributa, nec abalienata. Nō ergo creatum quid, vel seruitum in Trinitate, neque aduentitum, tanquam prius non existens, & posterius adueniens. Non ergo desuit aliquando filius patri, neque filio spiritus, sed inconvertibilis & immutabilis semper ipsa Trinitas.

Actio prima.

In hac actione leguntur multi libelli episcoporum & monachorum, & aliorum presbyterorum accusantium prædictos hæreticos, quibus auditis pronuntiatur sequentes sententiæ damnationis contra Seuerum & Petrum, &c.

Extant quoque sententiæ Epiphanijs Patriarchæ, & synodi congregatæ, ac Mennæ contra Seuerum & Zoaram hæreticos, ad quem locum (superfluitatem virantes) remittimus lectorem.

Accessit supra dictis sententiis constitutio Iustiniani Imperatoris cōtra quatuor supra dictos hæreticos: quæ iubet eos de sacris sedibus deponendos, iuxta sententiam Agapri papæ, & sanctorum episcoporum. habetur in exemplaribus huius synodi.

Ibidem.

Nota.

In istis actionibus vocatus & inquisitus est Anthîmus Archiepiscopus Trapezuntius & eo non comparente, nec volente respondere ad libellos accusationum, damnatus est à synodo, & electus à loco suo.

SVMMA CONSTANTII.

vnam eius substantiam, qui est dominus noster Iesus Christus, vnus de sancta Trinitate, talis anathema sit. Cum enim multis modis vnitas intelligitur, aliquando quidem impietatem Apollinaris & Eutychetis sequuntur, impetitionem eorum quæ conueniunt colentes, vnitionem secundum compositionem prædicant Theodori autem & Nestorij sequaces, diuisione gaudentes, æqualem vnitatem introducunt. Sancta Dei verò ecclesia vniuersque perfidie impietatem eliciens, vnitionem Dei verbi ad carnem secundum compositionem confitetur, quod est secundum substantiam. Vnitio enim pro compositione in Christi mysterio, non solum inconsufa ea quæ conuenere conseruat, sed neque diuisionem suscipit.

Ca. 5.

Non introducenda sunt in Christo dua substantia nec personæ.

Si quis vnā substantiam domini nostri Iesu Christi ita intelligit, tanquam suscipientem multarum substantiarum significationem, & propterea conatur introducere in mysterio Christi duas substantias vel personas, & ab eo introductis duabus personis vnā personam dicit per dignitatem & honorem & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius infantiles conscripserunt, & calumniantur. Sancti synodum Chalcedonensem tanquam secundum hunc impiissimum intellectum vsam vnus intelligentie vocabulo, sed non confitetur Dei verbū carni substantialiter vnitū, & propterea vnā eius substantiam, vel vnā personam, & ita sanctam Chalcedonensem synodum vnā substantiam

nam domini nostri Iesu Christi confiteri, talis anathema sit. Neque enim adiectione personæ vel substantiæ sancta Trinitas suscepit ex incarnato vno de eadem Trinitate. Deo verbo.

Ca. 6.

Si quis abusuè & non verè Dei genitricem dicit sanctam gloriosam semper virginem Mariam, aut per relationem tanquam homine puro nato. Non enim Deo verbo ex ea in carnato, sed relati secundum illos hominis natiuitate in Deum verbum, tanquam coherens nascenti homini, & criminatur sanctam Chalcedonen. synodum, tanquam secundum eundem impium intellectum à Theodoro commentatum, Dei genitricem virginem asserentem, aut si quis hominis genitricem vocat eam, aut Christi genitricem, ut pote Christo nõ existente Deo, & non specialiter & secundum veritatem Dei genitricem eandem confitetur, ob id quòd ante secula à patre genitus Deus verbum, in vltimis diebus ex ea incarnatus & natus est, atque ita pie sanctam Chalcedon. synodum Dei genitricem eam cõfiteri. talis anathema sit.

*Virgo**Maria**vere dei**genitrix**& mater.*

Ca. 7.

Si quis in duabus naturis dicens, non ut in Cũ duali-
deitate & humanitate vnum dominum no- tate natu-
strum Iesum Christum cognosci confitetur, rarũ vni-
ut per hoc significet differentiam naturarũ, tas perso-
ex quibus inconfusa & ineffabilis vnitas
facta est, neque verbo in naturam carnis

ita.

SVMMA. CONSTANTI.

transfigurato, neque ad verbi naturam trāslatam. Manet enim vtrumque quod est secundum naturam & post factam vnitatem substantialiter, sed in diuisionem per partem huiusmodi suscipit vocem in mysterio Christi, aut numerum naturarum consistentes in vno eodēque domino nostro Iesu Christo Deo verbo incarnato, & non tantummodo contemplatione differentiam eorum accipit, ex quibus & incompōitus est, non intercepta proprietate propter vnitatem (Vnus enim ex vtrisque & per vnum vtraque) sed propterea numero vtitur, tanquam diuisis & propriæ substantiæ consistentes naturas, talis anathēma sit.

Ca. 8.

Si quis ex duabus naturis deitate & humanitate confitens vnitatem factam finis vel vnam naturam Dei verbi incarnari dicens, & non sic has voces intelligit, sicut sancti Patres docuerunt, quodd ex diuina natura & humana, vnitioe secundum substantiam facta, vnus est, sed ex huiusmodi vocibus vnam naturam siue substantiam deitatis & carnis Christi introducere conatur, talis anathēma sit. Secundum substantiam enim dicentes carni vnigenitum esse, non confusionem quandam ad vices naturarum factam fuisse dicimus, magis autem manente vtraque, hoc quod est vnitum esse carni intelligimus verbum. Propter quod & vnus est Christus, idē deus & homo, consubstantialis patri secundum deitatem, & consubstantialis nobis idē secundum humanitatem.

manitatem. Similiter enim & eos qui partes diuidunt, vel incidunt & confundunt dispensationis mysterium Christi, aueritur, & anathematizat catholica Dei ecclesia.

Ca. 9.

Si quis adorari in duabus naturis dicit *Vna ador-*
Christum, ex quo duæ adorationes introdu- *ratione a-*
cuntur semotim Dei verbo, & semotim ho- *derandus*
mini. Aut si quis ad peremptum carnis, aut *Christus*
in confusione deitatis & humanitatis vnâ *Deus &*
naturam siue essentiam conuenientiu porre- *homo.*
tuose dicit, sic adorat Christum, sed non vna
adoratione Deū verbum incarnatū cū eius
carne adorat, iuxta quod sanctæ Dei eccle-
siæ ab initio traditum est, talis anathe- sit.

Ca. 10.

Si quis non confitetur crucifixum carne
dominum nostrum Iesum Christum esse ve-
rum & dominum gloriæ, & vnum de san-
cta Trinitate talis anathema sit.

Ca. 11.

Si qui nō anathematizat Ariū, Eunomiū, *Condem-*
Macedoniū, Apollinariē, Nestoriū, Eutychē *nantur*
& Origenem, cum impiis cerum scrij tic, & *heretici.*
omnes alios hæreticos qui cōdemnati sunt
& anathematizati à sancta dei catholica &
apostolica ecclesia, vel prædictis sanctis
quatuor conciliis, sed & eos qui similia cū
prædictis hæreticis sapuerunt, aut sapere no-
scuntur. & vsque ad finem permanserunt in
proptia impietate, talis anathema sit.

Ca. 12.

Si quis defendit Theodorum impiissimum *Dānatus*
mopsuestenum, qui dixit alium esse deum *Theodor'*
D.

SVMMA. CONSTANTII.

- eum dog-* verbum, & alium Christum, & passionibus
matibus animæ, & cōcupiscētis carnis molestatum,
 suis. & à malis molestatum, & à malis paulatim
separantem se, & ita ex promotione operū
melioratum, & ex vitæ conuersatione in-
contaminatum constitutū tanquam purum
hominem baptizari in nomine dei patris, fi-
lij & spiritus sancti, & per baptismū gratiā
sancti spiritus accipere, & adoptionem pro-
mereri, ad similitudinem Imperialis imagi-
nis in persona dei verbi adorari. Post resur-
rectionem inconuertibilem secundum in-
tellectum, & sine peccato penitus factum.
Et iterum dicente eodem impiissimo Theo-
doro vnitionem dei verba ad Christum sa-
lem factam fuisse, qualem dixit Apostolus
in marito & vxore: Erunt duo in carne vna.
Fphz. 5. Et super alias innumerabiles eius blasphemias,
præsumentē dicere quod post resurrectionem sufflās dominus in discipulos suos,
Ioan. 20. & dicens: Accipite spiritum sanctum, nō de-
dit spiritum sanctum, sed tantum schemate
sufflauit. Hic autem & confessionem Tho-
mæ, per quā, dum palparet manum vellatus
domini post resurrectionem, dixit: Deus
Ibidem. meus, & dominus meus asseruit non fuisse
dictum de Christo à thoma. Nec enim esse
cum deum dicit, sed miraculo resurrectionis
Hæretica obstupefcentem Thomam glorificasse deū,
 compara- qui suscitauit Christum. Quod autem peius
 tio. est, & in interpretatione facta ab eo in gestis
Apostolorum quasi in interpretatione com-
parans idem Theodorus Christum Platonem
vel Manichæo & Epicuro, & Marcioni di-
xit, quia sicut vnusquisque illorum inueniē

propriam sectam, discipulos suos fecit nominari Platonicos, & Manichæos, & Epicuros & Marcionistas, simili modo & Christiano inueniente sectam, ex ipsa Christianos vocati. Si quis igitur defendit prædictum impiissimum Theodorum, vel impia eius scripta, in quibus tam prædictas quam & alias innumerabiles blasphemias euomuit aduersus magnum Deum & saluatorem nostrum Iesum Christum, & non anathematizat eum, vel impia eius conscripta, & omnes qui susceperint aut defendunt eum, aut dicentes recte eum exponere, & eos qui pro ipso scripserunt, & similia ei saperunt, aut pro eo scribunt, vel eius impia conscripta, & eos qui similia ei sapiunt, aut saperunt aliquando, & usque ad finem permanserunt aut permanent in huiusmodi impietate, talis anathema sit.

*Danatur
Theodore-
tus episco-
pus.*

Ca. 13.

Si quis defendit impia scripta Theodoretæ, quæ contra rectam fidem exposita sunt, & primam Ephesinam sanctam synodum, & S. Cyrillū, vel 12. eius capitula, & ea omnia quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiissimis, vel aliis qui similia prædictis Theodoro & Nestorio impiissimè sapuerunt, & recipit eos, vel impietatem eorū, atque propterea impios vocat ecclesiæ doctores qui substantialiter Dei vnitionem Dei verbi ad carnem confitentur, & nō anathematizat prædicta impiissimè conscripta, & eos qui similia his sapuerunt, vel sapiunt, sed & omnes qui contra rectam fidem scripserunt, aut contra beatæ memoriæ Cyrillū, vel 12 ei

D ij

capitula, & in hac impietate defuncti sunt,
tales anath. sunt.

C. 14.

Dānatur Si quis defendit epistolam quam dicitur
epistola Iba scripisse ad Marim Persam, quæ dene-
quā scri- gat quidem Dei verbum de sancta genitrice
psit Iba. semperque virgine Maria incarnatum ho-
minem. Et cum, dicit autem purum hominem
ex ea natum fuisse, quem templum vocat,
tanquam alio existente Deo verbo, & alio
homine, sed & S. Cyrillum rectam Christia-
norum fidem prædicantem reprehendit hæ-
reticum, & similia scelesti Apollinaris scri-
bentem, atque vituperat Ephesinam sanctā
primam synodum, tanquam sine iudicio &
requisitione Nestorium deponentem, sed &
in capitula beatorum memoriarum Cyrilli impia
& aduersa rectæ fidei nominat prædicta im-
pia epistola, & defendit Theodorum & Ne-
storium, & impia eorum dogmata & cōscri-
pta: Si quis igitur prædictam epistolam de-
fendit, & non eam anathematizati submit-
tit, & eos qui defendunt eam, & dicunt re-
ctam esse, aut partem eius, & eos qui cōscri-
pserunt vel scribunt pro ea, siue pro impie-
tatibus quæ in ipsa continentur, & præsu-
mentes ea defendere, aut positas in ea impie-
tates ex nomine sanctorum Patrum, aut san-
ctæ Chalkedonenfis synodi, & vsque ad
finem in his permanserunt, talis anathe-
ma sit.

His igitur ita confessis a nobis quæ & ac-
cepimus de diuina scriptura à sanctorum
Patrum doctrina & definitis de vna eadēque.

fide à prædictis sanctis quatuor Conciliis, facta verò & à nobis super hæreticos, vel impietatem eorum, sed & contra eos qui defendere præsumpserunt, aut defendunt prædicta tria capitula, aut permanserunt & permangent in proprio errore & condemnatione: si quis conatus fuerit contraria his quæ à nobis pie terminata sunt, tradere, aut docere au scribere, siquidem episcopus est, aut in clero connumeratus, talis, extranea, & sacerdotum & ecclesiastica disciplina peragens denudabitur ab episcopatu aut clero: si autem monachus aut laicus fuerit, anathematizabitur.

Finis capitulorum quintæ synodi.

AVRELIANENSE CONCIL. *Cöcil. 2. Aurelianaense.*

secundum, circa tempus Vigilij Papæ: & est provinciale. Cum ex præceptione gloriosissimorum Regum in Aurelianensem urbem de observatione legis catholicæ tractaturi, Deo auxiliante, sancti Patres convenirent, ibi quid de antiquis regulis, quid de novis ambiguitatibus pro capru intelligentiâ (illuminante domino) senserunt, expresse atque sigillatim. descripsitque constitutionibus, arque (Deo proprio) in posterum quæ sint observanda, lex veterum auctoritate sequentes canones conscripserunt.

Ca. I.

Id ergo est constitutum, ut nullus episcoporum, admonente Metropolitano episcopo, nisi certa eadij causa decensus ad con-

D iij

SUMMA AVRELIANEN.

cilium vel ordinationem confacerdotis venire penitus nulla excusatione detrectet.

Ca. 2.

Ut metropolitani singulis annis comprouinciales suos ad concilium euocent.

Ca. 3.

Ne quis episcopus de quibuscumque causis, vel episcoporum ordinationibus, ceterorumque clericorum aliquid presumat accipere: quia sacerdotis nefas est cupiditatis venalitate corrumpi.

Ca. 4.

Mat. 10. Si quis sacerdotum per pecuniarum nudum execrabili ambitione quesierit, abiiciatur ut reprobis, quia Apostolica sententia donum dei esse precipit pecuniarum trutinam minime comparandum.

Ca. 5.

Nullus episcopus ad sepeliendum episcopum venire confecta occasione dissimulet, ne cuiuslibet corpusculum diutius humatum negligentia interueniente soluatur. Is vero episcopus qui defunctum aduenisse sepelire, praeter expensas necessarias nihil pretij, pro fatigatione deponat.

Ca. 6.

Ut episcopus qui ad sepeliendum episcopum venerit, euocatis presbyteris in unum domum ecclesiarum, adeat descriptum, qui idoneis personis custodiendam sub integra diligentia derelinquat, ut res ecclesiarum illorum improbitate non pereant.

Ca. 7.

In ordinandis Metropolitanis episcopis antiquam institutionis formulam renouamus, quam per incuriam omnimodis vides.

mus amissam. Itaque Metropolitanus episcopus à comprouincialibus clericis vel populis electus congregatis in vnum omnibus comprouincialibus episcopis ordinetur, vt talis (deo proprio) ad gradum huius dignitatis accedat, per quem regula ecclesiæ in melius aucta plus floreat. Ca. 8.

Si quis diaconus in captiuitatem redactus, vxori fuerit copulatus, reuersus ab officij omnino ministerio remouendus est. Cui sufficere debet, p. actus sui leuitate, impleta pœnitentia, pro satisfactione communio.

Ca. 9.

Nullus clericorum sine permissione episcopisui cū secularib⁹ habitare presumat. Quod si fecerit, ab officij communione pellatur.

Ca. 10.

Nullus nouerit suæ. l. vxori patris sui nulla copulatione iūgatur. Quod si præsumpserit, nouerit se anathematis supplicio feriendum.

Ca. 11.

Contraria matrimonia, accedente infirmitate, nulla voluntatis contrarietate soluantur. Quod si qui ex coniugibus fecerint, nouerint se communione priuandos.

Ca. 12.

Ne quis in ecclesia votum suum cantando, bibendo, vel lasciuiendo, exoluat, quia deus talibus votis irritatur, potius quā placatur.

Ca. 13.

Clerici qui officium suū implere despiciunt, aut vice sua ad ecclesiam venire detrahant, loci sui dignitate priuentur.

D. lili.

SVMMA AVRELIANEN.

Ca. 14.

Oblationem defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus, si tamen non ipsi sibi mortē probentur propriis manibus intulisse.

Ca. 15.

Presbyter, vel diaconus, si nec literas, vel baptizandi ordinē nesciat, nullaten⁹ ordinetur.

Ca. 16.

Fœminæ quæ benedictionem diaconatus hæctenus cōtra interdicta cononū acceperint, si ad cōiugium probatur iterū deuolutæ, à communione pellantur. Quod si huiusmodi cōtubernium, admonitæ ab episcopo, cognito errore dissoluerint, in communionis gratiam, acta pœnitentia, reuertantur.

Ca. 17.

Placuit etiam ut nulli postmodum fœminæ diaconalis benedictio pro conditionis huius fragilitate credatur.

Ca. 18.

Placuit, ut nullus Christianus Iudæam, neq; Iudæus Christianam in matrimonio ducat uxorē, quia inter huiusmodi personas illicitas nuptias esse censemus. Qui si cōmoniti cōsortio hoc se separare distulerint, à cōmunionis gratia sunt sine dubio submouendi.

Ca. 19.

Catholici qui ab idolorū cultu se nō custodiunt, nec ad integrā accepri baptismi gratiā reuertuntur, vel qui cibis idolorū cultibus immolatis, gustu illicitæ præsumptionis videntur, ab ecclesiæ cœtibus arceantur.

Ca. 20.

Similiter & hi qui bestiarum moribus extincti, vel quolibet morbo, aut casu suffocato rescuntur,

Ca. 21.

Abbatēs qui episcoporum praecepta despiciunt, ad communionem nec penitus admittantur, nisi contumaciam humilitate suscepta deponant.

Ca. 22.

Sane si qui post hanc diligentissimam sanctionem non obseruauerint quae sunt superius comprehensa, reos se diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futuros esse cognoscant.

Finis II. Concilium Aurelianen.

*Concilium
Aurelianense.*

CANONES AVRELIANEN.
Concilij tertij, tempore Childeberti regis. Est quoque provinciale. Cum in Dei nomine Aurelianensem urbem ad synodale concilium Patres venissent, de his per longum tempus obseruatione cessante, fuerint intermissa, priorum canonum tenore seruato, praesentibus regulis vetera statuta seruanda, & noua pro causarum vel temporum conditione addenda crediderunt.

Ca. 1. Ne à subdiacono & supra, quis se propriis vxoribus misceat.

Ut nullus clericorum à subdiacono & supra, quos vxores in proposito suo accipere inhihibetur, propriae, si forte iam habeat, miscetur vxori. Quod si fecerit, laica communionē contentus, iuxta priorum canonum

SVM. AVRELIA NEN.

statuta ab officio deponatur. Quem si sciens episcopus suus in hac vilitate permissionis viuentem, ad officium postea admiserit, & ipse episcopus ad agendam pœnitentiam tribus mēsis sit à suo officio sequestratus.

Ca. 2. De electione Metropolitanorum.

De Metropolitanorum verò ordinationibus id placuit, vt Metropolitanus à Metropolitano omnibus (si fieri potest) præsensibus comprouincialibus ordinetur, ita vt ipsi Metropolitanus ordinandi priuilegium maneat, quem ordinationis consuetudo requiratur. Ipse tamen Metropolitanus à comprouincialibus episcopis (sicut decreta sedis Apostolicæ continent) cum consensu cleri vel ciuium eligatur. De comprouincialibus verò ordinandis, cum consensu Metropolitanus, cleri vel ciuium, iuxta priorum canonum statuta electio & voluntas requiratur.

Ca. 3. De oblatis & collatis basilicis.

Si quæ oblationes in quibuscumque rebus acque corporibus collatæ fuerint basilicis in ciuitatibus constitutis, ad potestatem episcopi redigantur. Et in eius sit arbitrio, quid in reparatione basilicæ, aut obseruantiam ibi substantiæ deputeretur. De facultatibus verò parochiarum vel basilicarum in pagis ciuitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo seruetur.

Ca. 4. De ordinatis clericis, ne nubant: & ne quis inuitus ordinetur.

Clerici verò, qui cum uxores non habuerint, benedictione suscepta, coniugia credito

derint eligenda, qui volentes absque vlla reclamatione in ætate fuerint legitima ordinati, cum ipsis mulieribus quas acceperunt, excommunicatione percillantur. Quòd si inuitus vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, sed non à communione pellatur. Episcopus autem qui inuitum aut reclamantem præsumpserit ordinare, annuali poenitentiz subditus, Missas facere non præsumat. De adulteriis autem honoratorum clericorum, id obseruandum est vt si quis adulterasse aut confessus vel conuictus fuerit, depositus ab officio, communione concessa, in monasterio toto vitæ suæ tempore detrudatur.

D. 54.
*Episcopus
qui inui-*
tum.

D. 81.
*Si quis
cleri. inui-*
sum.

Ca. 5. De clerico conuicto de furto, aut falsitate, & de periurio.

Si quis clericus furtum aut falsitatem commiserit, quia capitalia etiam ipsa sunt crimina, communione concessa, ab ordine degradetur. De periurio verò id censuimus obseruandum, vt si quis clericus in causis quæ sub iurciurando finiendæ sunt, præbuerit iuramenta, & post rebus euidentibus detegitur perierasse, biennij tempore à communione pellatur.

Ca. 6. De his qui vxoribus defunctis, concubinas crediderint sociandas.

De his qui ex concubinis filios habent, & vxores legitimas posthabuerint, aut defunctis vxoribus sibi concubinas publice crediderint sociandas, id obseruandum esse censuimus, vt sicut eos qui ià sunt clerici. p. ignoramus.

SVM. AVRELIANEN.

tiam ordinati, non remouemus, ita statui-
mus ne vltcrius ordinentur.

*Ca. 7. De incestis coniunctionibus, vel à
quibus personis coniugalis copula
sit obseruanda.*

De incestis coniunctionibus ita quæ sunt
statuta seruentur, vt hi qui aut modo ad ba-
ptismum veniunt, aut quibus patrum statu-
ta sacerdotali prædicatione antea in noti-
ciam non venerunt, ita pro nouitate con-
uersionis ac fidei suæ credidimus consulen-
dum, vt contracta hucusque huiusmodi con-
iugia non soluantur, sed in futurum, quod
de incestis coniunctionibus in anterioribus
canonibus interdictum est obseruetur, id est
ne quis sibi sub coniugij nomine sociare
præsumat relictam patris, filiam vxoris, re-
lictam fratris, sororem vxoris, consobrinam,
aut sobrinam, relictam anunculi, vel patru-
i. Quod ū qui in hoc incesti adulterio potius
quàm coniugio fuerint, sociatiq; diu, se nõ
sequestrauerint, à communione ecclesiasti-
ca repellantur. Illud etiam adiiciendum esse
credidimus, vt in episcopi discussione consi-
stant. De his qui in ciuitate sua ac territo-
rio consistunt, & tali sunt ordine sociati, v-
trum ignoranter ad illicita coniugia vene-
rint, aut per contumaciam quæ sunt inter-
dicta, præsumperint, quia sicut his qui per
ignorantiam lapsi sunt subuenitur, ita illis
quibus prius Patrum statuta in noticiam ve-
nerunt quisque etiam cõtra sacerdotum in-
terdicta in tali permistione versantur prio-

rum canonum in omnibus statuta seruentur, ut non prius ad communionem recipiantur, quàm incæsti adulterium, sicut scriptum est, separatione sanauertint, quia in lege domini manifeste legitur, *Maledictus qui dormit cum vxore patris sui, cum priuigna, vel vxoris suæ sorore, & reliqua his similia.* *Deu. 27.* Quo fit, ut quos deus maledixit nos nisi emendatos benedicere non possumus.

*Ca. 8. De clericis propter patrociniæ
secularium officium suum
minus implentibus.*

Si clerici ministeria suscepta quacunque occasione agere sicut & reliqui derectant, & excusationem de patrociniis quorumcunque, ne officium impleant, prædunt, ac sacerdotes suos sub huiusmodi causa æstimaui per inobedientiam contemnendos, inter reliquos clericos canonicos, ne ea licentia alij vitentur, nullatenus habeantur, nec ex rebus ecclesiasticis cum canonicis stipendia aut munera vlla percipiant.

*Ca. 9. De agris ecclesiæ ab episcopo
inutiliter distractis.*

De agellis verò ceterisque facultatibus ecclesiasticis à sacerdotibus non alienandis, nec per contractus inutiles obligandis priorum canonum statuta seruentur, ut nobis per nullos contractus res ecclesiasticas alienare aut inutiliter liceat obligare. Ea etiam quæ de rebus ecclesiasticis ab antecessoribus alienata, vel quibuscunque instrumentis inutiliter in dispendium ecclesiæ obligata noscuntur, & intra tricennaria tempora

repetitio suppetit, quæ acta sunt, suffragante iustitia per publicum aut clericorum iudicium reuocentur. Quod si is qui rem ecclesiasticâ tener, admonitus iudicium declinet, quousq; aut ad discussionem veniat, aut se ecclesiasticâ restituat, cõmuni ne priuetur.

Ca. 10. De mancipiis Christianis, quæ in Iudæorum seruitio detinentur.

De mancipiis Christianis quæ in Iudæorum seruitio detinentur, si eis quod Christiana religio vetat, à dominis imponitur, aut si eos de ecclesia excutatos tollant pro culpa quæ remissa est, & affligere aut cedere fortasse præsumperint, & ad ecclesiam iterato confugerint, nullatenus à sacerdote reddantur, nisi pretium offeratur ac detur, quod mancipia ipsa valere pronuntiauerit iuxta taxationem. Christianis quoque omnibus interdiciamus, ne Iudæorum cõiugiis misceantur. Qui si fecerint, vsque ad secessionem, quisquis ille est, communione pellatur. Item Christianis conuiuia interdiciamus Iudæorum, in quibus si fortasse fuisse probantur, annuali excommunicationi pro huiusmodi contumacia subiacebunt.

Ca. 11. Ut missarum celebritas hora tertia inchoetur.

De missarum celebritate in præcipulis dñat taxat solénitaribus, id observare debemus, vt hora tertia missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas cõpetentes ipso officio expedito, sacerdotes possint ad vespertina officia, id est in vespere

ino tempore conuenire: quia sacerdotem
 perpetuis officiis ad ecclesiam talibus præ-
 spue diebus nec decet deesse, nec conuenit.

*Ca. 12. Quòd id quod clerici beneficio
 ecclesiæ perceperint, à successore
 non auferatur.*

De munificentijs verò sacerdotum id ob-
 seruandum, quòd sicut si quid præsentì tem-
 pore à clericis deontibus munificentijs ha-
 betur vel possideatur, deinceps à successoribus
 nullatenus auferatur: ita qui decessorum
 largitatibus gaudent, officia, & ecclesiæ obe-
 dientiam, & affectum sacerdotibus præbeant.
 De quibus tamen munificentijs quæ præsen-
 ti tempore ab his, sicut dictum est, possiden-
 tur, si pro oportunitate episcopo placuerit,
 quod voluerit commutare sine accedente
 dispendio, in locis alijs commutetur. De mu-
 nificentijs verò præsentibus, quas vnusquis-
 que clericus pro sua gratia eorum obsequijs
 existimat conferenda, sicut in arbitrio dan-
 tis est, vt tribuere quibus voluerit debeat,
 ita si inobedientia vel contumacia in aliquo
 accipientis extiterit, culpa agnita in arbitrio
 sit præsentis, vtum vel qualiter debeat re-
 uocare.

*Ca. 13. De clericis qui in oratorijs ordi-
 nationem acceperint.*

De his verò clericorum personis quæ de
 ciuitatensis ecclesiæ officio monasterij vel
 diocesis, vel basilicis in quibuscunque locis
 positis, id est siue in territoriis siue in ip-

sis ciuitatibus suscipiuntur ordinandæ, in potestate sit episcopi, si de eo quod ante de ecclesia habebant, eos aliquid aut nihil exinde habere voluerit, quia vnicuique facultas suscepti monasterij, diocesis vel basilicæ debet plena ratione sufficere.

Ca. 14. De clericis contumacibus.

Si quis superbia elatus officium suum indignatione quacūque implere noluerit, iuxta statuta priora, à communione recensetur, & ab ordine depositus tādīu habeatur, quādiu, sicut scriptum est, pœnitentiæ supplicatione satisfecerit præsentē Pontifice. Tamen illis regulariter, iuxta charitatem integrant, & quacūque illis stipendiorum iuxta consuetudinem debentur, pro qualitate temporis sunt ministranda. De quibus si quicquid procedat, officiū agens recurrat ad synodū.

Ca. 15. De clericis iniuste oppressis à suis Pontificibus.

Si quis clericorum circa se distinctionem episcopi sui putat iniustam, iuxta antiquas constitutiones recurrat ad synodum.

Ca. 16. De clericorum conspiratione per rebellionem in scripturis aut alias factam.

*Si quid
11. q. 1.
clericarū.*

Si quis clericorum, vt nuper in multis locis per superbiam diabolo instigante adūm fuisse perpatuit, rebelli autoritate se inuēū coniuratione intercedente, collegerint, aut sacramēta inter se data, aut chartulam conscriptā fuisse patuerit, nullis excusationibus præsumptio elabatur, sed res detecta, cum in synodum ventum fuerit, in præsumptores iuxta

iuxta personarum & ordinum qualitatem à Pontificibus qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur: quia sicut charitas ex præceptis diuinis corde, non chartulæ cōscriptione, vel coniuratione est exhibenda, ita quæ supra sacras admittunt scripturas, auctoritate & districtione Pontificali sunt reprimenda.

Ca. 17. De sacerdotibus ecclesiæ res debitas occupantibus.

Si quis sacerdos res ecclesiæ debitas vel proprias horrenda cupiditate occupauerit, retinuerit, aut à potestate ex competitione perceperit, si eas non restituerit, nullis rebus excusetur. Sed & si agnito iure ecclesiastico non statim ecclesiæ vel sacerdoti reformauerit, ut ipsum ius agnoscere possit, & in iudicium electorum venire distulerit, tandem à communione ecclesiastica suspēdatur, quando restitutis rebus, tam ecclesiā quam sacerdotem reddat indemnem. Similis etiā de his qui oblationes defunctorum legaliter dimissas quolibet ordine assignare tardauerint, vel detinere præsupserint, districtio- nis ecclesiasticæ iuxta priores canones forma seruetur. Cui etiam sententiæ subiacebit, quisquis ille quolibet ordine, quod pro deuotione sua ecclesiis dedit, reuocare præsumpserit.

*De retinē-
tibus de-
functorū
delationes*

Cap. 18. Quod ministeriis ecclesiarum non liceat ecclesiæ res sine episcopi consensu alienare.

Abbatibus presbyteris, aliisque ministris

12. q. 2.

*Abbatib⁹ de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio
presbyteris.* deditis alienare & obligare absque permisso
& subscriptione episcopi nihil liceat. Quod
si præsumpserint, degradentur, communio-
ne concessa. Et quod alienatum vel reme-
re ordinatum est, ordinatione episcopi re-
uocetur.

*Cap. 19. Quod pœnitentia non sit iuue-
nibus temere credenda.*

De pœnitentium conuersione, vt ne quis
benedictionem pœnitentiæ iuuenibus perso-
nis credere præsumat. Certe coniugatis, nisi
ex consensu pari, ætate iam plena eam dare
non audeat. At si quis pœnitentiæ benedi-
ctione suscepta, ad secularē habitū militiam
que reuertī præsumpserit, excommunicatione
plectatur, viatico concesso ad exitum.

*Cap. 20. Ne seruus vel colonus ad ho-
norem promoueatur ante acce-
ptam ingenuitatem.*

Vt nullus seruilibus collonariisque condi-
tionibus obligatus, iuxta statuta sedis Apo-
stolicæ, ad honores ecclesiasticos admitta-
tur, nisi prius aut testamēto, aut per tabulas
eum legitime constiterit absolutum. Quod
si quis episcoporum eius qui ordinatur cō-
ditionem sciens, transgredi per ordinationē
indebitam fortasse voluerit, anni spacio mis-
sas facere non præsumat.

*Cap. 21. Quod die dominico operari
non permittatur.*

Quia persuasum est populis die dominico
cum caballis & bobus & vehiculis itinerare

non debere, neque ullam rem ad victum præparare, vel ad nitorem domus vel hominis pertinentem, nullatenus exercere (quæ res quia ad Iudæam magis, quàm ad observantiam Christianam pertinere probatur) id statumus, die dominico quod ante fieri licuit, licere. De opere tamen rurali. i. agricultura vel vinea, vel sektione vel messione, excussione vel exacto sæpe censuimus abstinendum, quo facilius ad ecclesiam venientes, orationis gratia vacent. Quòd si inventus fuerit quis in operibus superscriptis, quæ interdicta sunt, se exercere, qualiter emendare debeat, non in laici distictione, sed in sacerdotis castigatione consistat.

Cap. 22. *Vt ante dominicam orationem expletam de ecclesia nullus discedat.*

De missis nullus laicorum ante discedat quam dominica dicatur oratio. Et si episcopus præfens fuerit, eius benedictio expectetur. Sacrificia verò matutina missarum siue vespertinarum ne quis cum armis pertinentibus ad bellorum usum expectat. Quod qui fecerit, in sacerdotis potestate consistat, qualiter eius distictione debeat castigari.

Ca. 23. *Quando Iudæis inter Christianos procedere non liceat.*

Quia Deo propitio, sub catholicum Regem dominatione vivimus, Iudæi à die coronæ domini vsque in secundam sabbati in Pascha, hoc est ipso quadriduo procedere inter Christianos, neque catholicis populis

E. ii

SVM. AVRELIA. CON. III.

se villo loco, vel quacunque occasione miscere præsumant.

Ca. 24. De hæreticis vel Bonofiacis.

Iudex ciuitatis, vel loci, si hæreticum aut Bonofiacum, vel cuiuslibet alterius hæresis sacerdotem, vel quancunque personam de catholicis rebaptizasse cognouerit, quia reges non constat habere catholicos, nõ ita tim rebaptizantes adstrinxit, & ad regis fidem propterea distringendos adduxerit, annuali excommunicatione subdatur.

Cap. 25. Vt non liceat laicis clericos accusare.

II. q. I. Clericum cuiuslibet ordinis absque Pontificis sui permissu nullus præsumat ad secularem iudicem attrahere. nec laico quemlibet clericum liceat accusare.

Ca. 26. Quid de episcopis qui superscripta obseruare distulerint.

Quocirca hæc quæ inspirante Deo communi consensu placuerunt, si quis Antistitem, vel eorum quos spiritus dei esse voluerit, successores, relicta obseruationis integritate, & custodire & implere neglexerit, reu se diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futurum esse cognoscat, quin & canones suos nec ignorare quemquam nec dissimulare, id est præterire permittitur.

Fides à S. Quin-
tiani epi- scopi Esculani ad Petrum Anthiochenum
fides. Omnis qui dicit vnam naturam Dei
verbi & carnis, & nõ duas vnitas indiuisas.

que, damnetur.

Si quis confundit duas Christi naturas, dicens Deum passum carne, secundum apostolum damnetur. *scopo expōsita.*

Si quis impatiibilem, immortalem Deum verbū dicit conuersum in passione ac morte, & non hac reddit eius carni, damnetur.

Si quis vocem trisagiam, i. ter sanctam dicit propter nos crucifixam, & nō dominum nostrum Iesum Christum filium Dei vnigenitum, damnetur.

Si quis post vocem ter sanctam dicit Deū crucifixum propter nos, & non potius vnū filium, cui in medio ter sanctæ vocis hymnus dicitur, damnetur.

Si quis hominem dicit qui pro nobis crucifixus est, siue Deum, diuidendo naturas & non eas copulando in crucifixione eius, damnetur.

Si quis dicit duas personas seu substantias, & non potius duas naturas in vnā personam, & vnā substantiam in vnum conuercentes, damnetur.

Si quis Deum hominem, & nō magis Deū & hominem dicit, damnetur.

Si quis dicit creaturam patris Verbum, & non magis eius carnem, damnetur.

Si quis dicit consubstantialē carnem domini Deo patri, & non potius Deum verbū, damnetur.

Si quis dicit sine mente & sine anima dominum nostrum Iesum Christum, & pro ea habuisse diuinitatem, & quia ex hoc dicendum passum carue Deum verbum, & nō magis mente cum anima rationali inhumanam.

SVMMA FIDEI

• Si quis Deum verbum & impassibilem dicendo eundem diuinitate, humanitate verò passibilem, damnetur.

• Si quis quaternitatem introducit in trisagio, apponens post Trinitatem Christum crucifixum, anathema sit.

• Si quis vnum filium secat in dualitatem filiorum, anathema sit.

• Si quis Dei verbum & carnem dicit vnā naturam, ignorans naturarum differentiam, anathema sit.

• Si quis confundit Trinitatem, eundem dicens esse patrem & filium & spiritum sanctum, anathema sit.

• Si quis diuinam naturam filii confundit passionibus carnis eius, & non confitetur eum spiritu impassibilem, carne verò passum anathema sit.

• Si quis dicit Deum passibilitatem aut mortem gustasse, tanquam ad hæc eum bona voluntate venisse, cum conuersus esset, & non confitetur eum tanquam Deum non fuisse sub damnatione mortis, mortem vero mortificasse per carnem suam mortalem, quam assumpsit, anathema sit.

• Credimus enim, quia vita est, & non recedit in mortem. Tu autem cognosce, & abscinde in quibus inique locutus es. Tamen sit & est Dei gratia cum his qui recte prædicant verbum Veritatis.

• **CONCILIVM AVERNENS E**
Cöcilium circa tempora Vigilii pap. Apud ecclesiam
Auern. Auernen. cum in Dei nomine congregante S. spiritu consentiente domino gloriosiss.

fimo, pro quo rege Theodeberto, in Auer-
nam urbem sancta synodus cōuenisset, ibi-
que in ecclesia(ex more) Patres confedissent,
inspectisque canonibus, id eis rationale
visum est, vt quauis ecclesiasticæ regulæ
penè omnia comprehendant, quædam tamē
vel adderentur noua, vel repeterentur anti-
qua.

Cap. 1.

In primis placuit, vt quoties secundum
statuta Patrum, sancta synodus congrega-
retur, nullus episcopus aliquam prius cau-
sam suggerere audeat, quam ea quæ ad emē-
dationem vitæ, ad serenitatē regulæ, ad ani-
mæ remedium pertinent, finiantur.

*Id decret.
Iuonis
lib. 4.*

Cap. 2.

Placuit etiam vt sacrum quis pontificij ho-
norem non votis quæras, sed meritis, nec di-
uinum videatur munus comparare rebus,
sed moribus, atque eminentissimæ dignita-
tis apicem omnium cōscendat electione, nō
paucorum fauore. Sic in eligendis sacerdo-
tibus cura præcipua, quia irreprehensibiles
esse conuenit, quos præesse necesse est corri-
gendis.

*Qualiter
sit eligen-
dus ponti-
fex.*

Cap. 3.

De opertorio dominici corporis, seu palla-
altaris, nunquam sacerdotis corpus, dum ad
tumulum euehiunt obtegatur, quia sacro ve-
lamine v sibus suis reddito, dum honorantur
corpora, altaria polluantur.

Cap. 4.

Ne ad nuptiarum ornatum ministeria di-
uina præstentur, &c.

CONCIL. AVREL.

Cap. 5.

Ne Iudæi Christianis populis indices proponantur.

Cap. 6.

Mat. 5. Episcopus, presbyter atque diaconus tam sancta conscientia resplendeant, ut effugiat probitate actuum maledicorum obloquia, & testimonium in se diuinum implere contendant, quo dominus ait: Sic luceat lux vestra & cætera.

Cap. 7.

Ut presbyteri plebes suas admoneant quod hospitales sint.

Cap. 8.

Quod licitum sit episcopum cum consilio cleri de thesauro ecclesiæ pauperibus eiusdem eccl. secundum canonicum institutum iuxta quod indiguerint erogare.

Decreta Pelagii papæ.

an. d. 552. Pelagius, Rom. sedit ann. 11. mens. 10. dies
Pelagius 28. Hic canonicæ preces ecclesiasticas quotidie perorandas instituit, & defunctorum suffragia
pon. 60. approbavit. Hæret. seculari potestate coercendos indulsit.

AVRELIANENSE CONCIL.

Councilum 4. circa tempora Pelagii papæ. 1. & est provin-
Aurelia ciale tempore Child. reg. Cum in Aurel. v-
nen. 4. bem unanimiter in Christi nomine adfuisse sacerdotes, & de his quæ ad sacrum positum pertinent, vel quæ secundum ecclesiasticam ordinat. regulam conveniunt disciplinæ (Deo medio) tractata recepissent, placuit ut definita secundum antiquam consuetudinem innotata monstrarentur. Et quo firmitus statuta

SV.M. CON. AVRE. III.I. 239.
feruentur, cum consensu omnium docet ad-
notata subscriptio.

*Ca. 1. De festiuitate Paschali
celebranda.*

Placuit vt sanctum Pascha secundum la-
terculum Victori, ab omnibus sacer. vno
tempore celebretur. Quę festi. annis singulis
ab episcopo Epiphaniarum die in ecclesiis
denunciatur. De qua solem. quoties aliquid
dubitatur, inquisita vel agnita per metropo-
litanos à sede Apost. sacra constitutio te-
neatur.

*Ca. 2. Vt quadragesima aequaliter
teneatur.*

Hoc etiam decreuimus obseruandum, vt:
40. ab omnibus ecclesiis æqualiter teneat-
tur. Neque 50 aut 60. ante Pascha quilibet
sacerdos præsumat indicare. Sed neque per
sabbata absque infirmitate quisquam soluat
quadragesimam nisi tantum die domi. prædeat.
Quod fieri spiritualiter patrum statuta san-
xerunt. Si quis hanc reg. irruperit, tanquam
transgressor disciplinæ à sacer. censeatur.

*Ca. Vt primates ciuitatis Pascha in
ciuitate celebrent.*

Quisquis de prioribus ciuibus Pascha ex-
tra ciuitatem tenere voluerit, sciat sibi à cun-
cta synodo esse prohibitum. Sed principales
festiuitates sub præsentia episcopi teneant,
vbi sanctum decet tenere conuentum. Ta-
men si aliquis certa necessitate astringatur,
vt hoc implere non possit, ab episcopo po-
tulet commutari, Quod si postulare de-

SVMMA AVRELIEN.

spexerit, & eundem locum idem in festiuitate præsentibus tenere voluerit, suspendatur.

Ca. 4. De ordinatione episcopi.

Id etiam regulare esse perspeximus decernendum, vt episcopus in ciuitate in qua decreto eligitur ordinandus, in sua ecclesia, cui profuturus est, constituatur, &c.

Ca. 5. Quod clerici canonum statuta ab episcopis percipiant.

Parochiani clerici à pontificibus suis necessaria sibi statuta canonum legenda percipiant, ne ipsi vel populi, quæ pro salute eorû decreta sunt, excusent postmodû ignorasse.

Ca. 6. De oratoriis & clericis in illis seruire debentibus.

Vt in oratoriis domini clericorum nemo contra vorum episcopi, ad quem territorij ipsius privilegium noscitur pertinere, peregrinos clericos intromittat, nisi forsità quos probatos ibidem districtio pontificis obseruet præcepit.

Ca. 7. De alienatis à sacerdote cuiuslibet ecclesiæ.

Vt epis. qui de facultate propria ecclesiæ nihil relinquit, de ecclesiæ facultate, i. si aliter quàm canones eloquuntur, obligauerit, vendiderit, aut distraxerit, ad eccle. reuocetur. &c.

Ca. 8. De indignis ad sacerdotium promotis.

Si quis episcoporum sciens, aut bigatum,

aut inter nuptæ maritum, ad offi. Leuit. digni siue præbyterij contra ius can. promouere præsumpserit, sciat se vnius anni spatio ab omni officio sacerdotij esse suspensum. Qui si forte sententiæ subiaceret contempserit, à communione eius vsque ad aliam synodum se fraternitas vniuersa suspēdat, illi vero qui illicite promoti sunt, degradentur.

Ca. 9. De non distrahendis his quæ ecclesiis sunt collata.

Si quid abbatibus, aut sacris monasteriis, aut parochiis pro Dei contemplatione oblatum fuerit, in sua proprietate hoc abbates aut presbyteri minimè reuocabūt, nec alienari à cunctis fratribus debet quacunque occasione. Quibus si fuerit necessarium vt statuta conuellent, non aliter valeat, nisi fuerit sui episcopi subscriptione firmatum.

Ca. 10. De his quæ episcopus ecclesiæ dederit.

Quæcunque ecclesiis à Pontificibus sub competenti ac iusto documento fuerint derelicta, ab hæredibus legitimis dignum est vt pro Dei contemplatione seruentur.

Ca. 11. De his qui post baptismum dæmonibus oblata sumunt.

Si quis post acceptum baptismi sacramentum ad immolata dæmonibus sumenda, tanquam ad vomitum reuertitur, si communicatione se corrigere ex hac præuocatione noluerit, à communione catholica pro emendatione sacrilegij suspendatur.

S.V.M.M.A. AVRE.

Ca. 12. *Quòd Christianus in pecu- des non iuret.*

Si quis Christianus, vt est Gentilium consuetudo, apud cuiuscunque feræ vel pecudis extra inuocatis insuper nominibus paganorum forrassè iurauerit, si se ab hac superstitione commonitus noluerit cohibere, donec reatum emender, à cõsortio fidelium, vel ecclesiæ communiõne pellatur.

Ca. 13. *Quod ecclesiæ præiudicium non patiat ex alienatione bono- rum per clericos.*

Vt quicunque clericus aliquid de iure ecclesiastico, seu verbo, seu scripturam acceperit ad vtendum, & postmodum alienare quacunque occasione voluerit, nõ valebit, quia secundum canonum instituta proprietatem ecclesiæ non violat in alios quælibet longæ possessio. Sed in pontificis potestate consistat, qualiter pro conseruando iure ecclesiastico rem possessam inter clericos debeat communicare.

Ca. 14. *Quòd ecclesiæ collatum est, nec à collatore nec ab aliis hæredibus repeti debet.*

Quicunque pro deuotione sua oblationis studio aliquid in capellis, vel in vineolis, etiam absque scriptura probatur ecclesiæ contulisse si postmodum ipse vel hæredes eius quacunque occasione auferre à iure hoc ecclesiæ, vel alienare voluerint, quoad usque à tali intentione discedant, aut per

uasa restituant, à communionē ecclesiasticā suspendantur.

*Ca. 15. De mancipiis propter spem
coniugij ad ecclesiam confu-
gentibus.*

Quæcunque mancipia sub spe coniugij ad ecclesiā confugerint septa, vt per hoc credant posse fieri coniugia, minime eis licentia tribuatur, nec talis coniunctio à clericali defensetur, quia probatum est, vt sine legitima traditione coniuncti pro religionis ordine statuto tempore ab ecclesiæ communione suspendantur, ne in sanctis locis talis coitus misceatur. De qua re decreuimus, vt patribus aut propriis dominis (prout ratio poscit) personarū accepta fide restituti. sub separatione promissioni reddantur. Postmodum tamen à parentibus atque dominis cōcessa libertate, si voluerint eos, propria voluntate coniungant.

Ca. 16. De homicidio voluntario.

Quisquis homicidium voluntate commiserit, ita vt occidere audeat innocentem, si à principibus aut à parentibus quacunque re se reddiderit absolutum, modus pœnitentiæ distringendæ in sacerdotis potestate consistat.

*Ca. 17. De mulieribus in adulterio
cum clericis deprehensis.*

Si quæ mulieres fuerint prolapsæ in adulterium cum clericis, districtione adhibita, mulieres ipsæ, prout sacerdoti visum fuerit, districtionis subiaceant, & à ciuitatibus, vt

SVMMA AVRELIÆ.

sacerdos præceperit propellantur.

Ca. 18. De manicipiis Christianis seruientibus Iudeis.

Cum prioribus canonibus fuerit definitum, vt de manicipiis Christianis quæ apud Iudeos sunt, si ad ecclesiam confugerint, & redimi se postulauerint, etiam si ad quoscunq; que Christianos refugerint, & seruire Iudeis noluerint, taxato & oblato à fidelibus iusto pretio ab eorum dominio liberentur. Idem statuimus, vt tam iusta constitutio ab omnibus catholicis obseruetur.

Ca. 19. De Iudeis qui aduenam vel Christianum ad Iudaicam superstitionem seduxerint.

Hoc etiam decernimus obseruandum, vt si quicumque Iudeus profelytum (qui advena dicitur) Iudæum facere præsumpserit, aut Christianum factum ad Iudaicam superstitionem adducere, vel si Iudeus Christianam ancillam suam, sibi crediderit sociandam, vel de parentibus Christianis natum, Iudæum sub promissione fecerit, libertatis mancipiorum amissione mulctetur. Ille verò qui de Christianis natus Iudeus factus est, si sub conditione fuerit manumissus, vt in ritu Iudaico permanens habeat libertatem, talis conditio non valebit: quia iniustum est, vt ei libertas maneat, qui de Christianis parentibus veniens, Iudaicis vult cultibus adherere.

Ca. 20. De existentibus genere seruilibus personis.

De genere serui id decernimus obseruandum.

dum. vt descendens inde posteritas vbicunque, quanuis post longa spatia temporum reperiat in loco, cui auctores eius constat fuisse depositos studio sacerdotis, in ea quæ constituta est à deuotis conditione permaneat. Cui præcepto si quis seculariū humanæ cupiditatis impulsu crediderit obuiadū, quousque se corrigat, ab ecclesia suspèdatur.

*Ca. 21. De facientibus in agro suo
oratorium.*

Si quis in agro suo aut habet, aut postulat habere diocesim, vicum & terras ei disponat sufficienter, & clericos qui ibidem sua officia impleant, vt sacris locis reuerentia condigna tribuatur.

Ca. 22. De agellis sacerdotum.

Quisquis agellum ecclesiæ in die vitæ suæ à quocunque sacerdote cui potestas est, acceperit possidendum, quæcunque ibi profecerint, alienandi nullam habeat potestatem. nec ibi parentes sui ex ea re aliquid existiment vindicandum.

Ca. 23. De substituendo Antistite.

De substituendo. Antistite, si fortassis mortuus extiterit, & voluntate decessoris ante fuerit res subarrata, quàm successor accedit ecclesiæ, non impediatur successor. Si quispiā clericorum aliquid de facultate illa præsumserit, in potestate sit aduenientis episcopi, vtrum sua debeat voluntate adire, an reiicere decessori, nec ecclesiæ in obiecto veniant tempora legibus constituta, dum non extiterit persona quæ de utilitate cogitaret.

CONCIL. TVRONEN.

Ca. 24.

Si quis episcopus alterius ecclesiæ clerico de facultatibus suæ ecclesiæ aliquid sub titulo quocunque donauerit, post eius obitum qui acceperit ad ecclesiæ eius de cuius facultate discesserat, reuertatur, quia iniquum est ut sub hac specie damnâ ecclesiæ, quæ multis subuenit patiatur.

Ca. 25. *Ut quæ statuta sunt obseruentur.*

Quapropter (auxiliante domino) quæ synodus sancta constituit decreuimus, ut à ceteris fratribus hæc definitio sancta conseruetur.

Finiumt canones synodi Aurellanen. 4.

*Turonica
synodus.
II. Pro-
am.*

T V R O N I C A S E C V N D A
synodus circa tempora Pelagij papæ primi est prouincialis

Ecclesiasticæ disciplinæ debet esse suffragium cōgregatio sacerdotum, nec aliud erit suæ sollicitudinis, tam peculiare cōscribere, quam quod ad fundamētum religionis proficere recognouerit, operari non cesset, ut cum pastoralis cautela propagatur in ouilis custodia, paucorum veneranda decreta sint salutis publicæ documenta. Et quoniā quod omitti non decet, oportet implere, præsertim cuius animarum intellectuāliū, de quibus Deo cura est, forma processit, eius traditionis lex ad pontifices manauit, necesse est vigilantissime providere, repulso corpore, ut quicquid ab antiquis patribus statutum de tramitate canonico, quædam personarum

tum temeritate cernitur imminutum, reuocandum est in statum pristinum, ut possint male admissa corrigi, & non admittenda damnari. Magna est enim in ipsa seueritate pietas, per quam tollitur peccandi facultas. Nam ubi insana libertas generat vulnera, sacerdotalis districtio dat medelam.

Quapropter, Christo auspice, in Turonica ciuitate concilio concordante, iuxta conuentiam gloriosissimi domini Arithberri regis annuentis coadunati pro pace & instructione ecclesie, oportunum credidimus, subter annexa decreta cōficere, & subscriptionibus propriis roborare, ut rerundantur noxia, propagentur optata, nec taciurnitate silentij viciosorum criminum nutrizi videretur licētia, non abscindi, & quæ opportuna erant pro qualitate temporis adiici, non paterentur negligi, sed precurentur impleri.

Nota.

Ca. 1.

Ideo placuit propter caeleste illud mandatum: Pacem meam do vobis, &c. ut Pontificalis affectus inter consacerdotes inuolabiliter cōseruetur. Verū si pro peccatis (ut affollet) ex causa liuor emerferit, ut pendente certamine sibi inuicem recōciliari non possint, electis ab vtraque parte fratribus. l. presbyteris, præponderante dulcedine lius iacula finiant, & voca pacis acquirant.

Ioan. 14.

De pace sacerdotali.

Ca. 2.

Ut corpus domini in altari, non in armario, sed sub crucis titulo componatur.

F.

SVMMA TVRONEN.

Ca. 3. *Ne laici in ecclesia clericis
miscantur.*

Vt laici secus altare in quo sacra mysteria celebrantur, inter clericos tam ad vigilas quam ad missas stare penitus non presumant, sed pars illa quæ à cancellis versus altare diuiditur, choris tantum psallentium pateat clericorum. Ad orandum & communicandum laicis, & feminis (sicut mos est) pateant sancta sanctorum.

Ca. 4.

*De pastu pauperum proprio-
rum.* Vt vnaquæque ciuitas pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires, vt tam vicini presbyteri quam ciues omnes suum pauperem pascant, quo fiet vt ipsi pauperes per ciuitates alienas non fatigentur.

Ca. 5.

*De episto-
lis claudis.* Vt nullus clericorum vel aliorum præter episcopum epistolas facere presumat.

Ca. 6.

*De remo-
tione ab-
batum.* Vt episcopus nec abbatem nec archipresbyterum, siue omnium suorum comprehensibilium & abbatum consilio de loco suo presumat eicere, neque per præmium alium ordinari, nisi facto concilio tam abbatum quam presbyterorum suorum. Cum autem negligentia eiicitur, cum omnium presbyterorum consilio refutetur.

Ca. 7. *Ne clericus familiaritate extra-
nearum mulierum utatur.*

*Vitanda
familiaritatis.* De familiaritatibus mulierum licet crebrius sit in canonibus replicatum, attamen

neceſſe eſt vt ſicut ſecta virgulta quæ male
pullularũt, rurfus fidei falce ſuccidantur, at-
qui etiam radicibus eruantur, nullus dein
ceps clericorum pro occaſione neceſſitatis
faciendæ veſtis, aut cauſa ordinandæ domus
extraneam mulierem in domo ſua habere
præſumat. Et cum iubeamur viduum aut ve-
ſtium artiſciolo quaerere, & manibus pro-
priis laborare, quid opus eſt in domo ſerpen-
tem includere pro veſte, quæ multiformem
veſtem non propterea deponit vt nudetur,
ſed vt ſe ſua more dum remouetur, oſtendat.

C. 8.

C. 8.
Episcopus coniugem vt sororem habeat, &
ita sanctam gubernatione gubernet domum
quam tam ecclesiasticam quam propriam,
vt nulla de eo suspicio quaqua ratione con-
surgat. Et licet (Deo propitio) clericorū su-
orum testimonio viuat, quia cum illo tam in
cella quam vbicunque fuerit, secum habuerit
eumque sequatur & presbyteri & diaconi,
vel denique clericorum turba iuniorū (Deo
auditor) conuersentur, sic tam ē propter ze-
lotem Deum nostrum tam longē abstinē-
tione propinquitatē diuisi, vt nec hi qui ad
spem recuperandam clericorum seruitute
nutriuntur, famularum propinqua cōtagio-
ne polluantur.

*Episcop^{us}
in domo,
ac alias
habere de
bet sue bo
ne conuer
sationis
testes.*

* *Intellige hunc Canon iuxta usum
Orientalis ecclesie, in qua coniuga-
tus promouebatur ad sacerdotium.*

Censuræ.

C. 4. 9.

Episcopum episcopam non habentē, nulla *Episcopu*

Епископъ

SVMMA TVRON.

mulieres sequatur turba mulierum, licet saluetur *vir*
prosequi per mulierem fidelem, sicut & mulier per
nō debet. virum fidelem, vt Apostolus ait. Nam vbi
 1^a Cor. 7. se vt miseria prosequatur vnde fama con-
 surgat? Habeant ministri ecclesiæ, vti que cle-
 rici qui episcopo seruiunt, & cum custodire
 debent, licentiam ciraneas mulieres de fre-
 quentia cohabitationis eiicere.

Ca. 10.

Duo cle- Et ne occasio famam lacerent honestas,
rifici, aut quia aliqui laici, dum diuersa perpetrant a-
duo mona- dulteria, hoc quod de se sciunt, in aliis spi-
chi in vno cantur, sicut ait Seneca pessimum in eo vi-
stratu re- tium esse qui in id quod insanit, ceteros pu-
cumbere tat furere. Vt ergo ipsis putandi, aut certe
nō debet. æstimandi locus amputetur, nullus sacerdo-
 tum aut monachorum colligere alium in le-
 cto suo præsumat. Neque liceat monachis
 cellas habere communes, vbi aut hini ma-
 neant, aut singulares reponi possint, sed scho-
 la labore communi construatur, vbi omnes
 iaceant, aut Abbate aut Præposito imminen-
 te, vt dum duo vel tres vicissim & legunt &
 exequantur, alij consolentur, vt non solum
 sit custodia corporum, sed & surgat pro le-
 gione assidua profectus animarum.

Ca. 11.

Monach Si qui in monasterio conuicti sunt, aut
coningio conuerti voluerint, nullatenus exinde ha-
nō copule- beant licentiam euagandi, nec (quod absit)
nt. ullus eorum coniugem ducere, aut extra-
 nearum mulierum familiaritatem habere.
 Nam sicut supra dictum est, si uxorem duc-

ixerit, excommunicetur, & de vxoris maiore societatis consortio, etiam iudicis auxilio separetur. Quod si iudex ad hoc solatium dare noluerit, excommunicetur. Qui infelix monachus tali coniunctione sedatus, si per cuiuscunque patrocinium se conatus fuerit defendere, & is qui in hac pertinacitate perdurat, & ille qui eum exceperit ad defensandum, ab ecclesia segregentur donec reuertatur ad sepra monasterij, & indictam ab abbate quandiu præceptum ei fuerit agat penitentiam.

Ca. 12.

Mulier intra sepra monasterij nullatenus introire permittatur. Si abbas in hac parte, aut præpositus negligens apparuerit: qui eam viderit, & non statim eiecerit, excommunicetur.

*Mulier
sola mona-
sterium non
adeat.*

Ca. 13.

De ieiuniis verò antiqua à monachis instituta scruiuntur, vt de Pascha vsque ad quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prædium preparetur. Post quinquagesimam tota hebdomada exacte ieiunent. Postea vsque ad Cal. Augusti in septimana ieiunent, secunda & quarta, & sexta die, exceptis his qui aliqua infirmitate cõstricti sunt. In Augusto, quia quotidie Missæ sanctorum sunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Nouembri (sicut prius dictum est) rer in septimana: De Decembri vsque ad Natalem domini & Epiphaniam omni die festiuissantes sunt, itémque prandebunt. Exci-

*De obser-
uatione ie-
iuniorum.*

SVMMA TVRONEN.

pitur triduum illud quo ad Calcandā Gentilium consuetudinem Patres nostri statuerunt priuatas in Calen. Ianuarij fieri Litanias, vt in ecclesia psallatur, & hora octaua in ipsis Calendis circuncisionis Missi (Deo propitio) celebretur. Post Epiphaniam verb vsque ad quadragesimam ter in septimana ieiunent.

Ca. 14.

*De obser-
uatione
psallendi.*

Itemque pro reuerētia domini Martini, vel cultu ac virtute, id statuimus obseruandū, vt tam in ipsa basilica sancta, quam in ecclesiis nostris, iste psallendi ordo seruetur, Vt in diebus æstiuis ad matutinum sex Antiphonæ binis psalmis explicetur. Toto Augusto manicationes fiant, quia festiuitates sunt, & Missæ. Septēbri septē Antiphonæ explicentur binis psalmis. Octobri eodē ternis psalmis. Nouēb. 9. ternis psalmis. Decēbri, 10. ternis psalmis. Ianuario & Feb. itidē vsque ad Patcha. Sed vt possibilitas habet, qui facit amplius pro se, & qui minus (vt potuerit) superest, vt vel 12. psalmi expediantur ad matutinum, quia patrū statuta præceperūt, vt ad sextā 6. psalmi dicantur cum Alleluia, quod etiam (Angelo ostendente) didicerunt. Si ad duodecimam duodecim psalmi, cur ad matutinum non itēque vel duodecim explicentur? Quicumque minus quā duodecim psalmos ad matutinum dixerit, ieiunet (vsque ad vespēram, panem cum aqua manducet, & non illi sit altera in illa die vlla refectionis. Et qui hoc facere contempserit, vna hebdomada panem cum aqua manducet,

& letunet omni die vsque ad vespertum.

Ca. 15.

Archipresbyteri verò vicani, & diaconi, & subdiaconi, non quidem omnes, sed plures in hac suspitione tenentur à populo, quòd cum coniugibus suis maneat. Pro qua re hoc placuit obseruari, vt quoriescunque archipresbyter, seu in vico manserit, seu ad villam suam ambulauerit, vnus lectorum canonicorum cum illo ambulet, & in cella vbi ille iacet, lectum habeat pro testimonio.

*Archi-
presbyter
conu-
gati sine
testimo-
nio cle-
ricorū dor-
mire non
debent.*

Ca. 16.

Enimuero quoniam cognouimus non nullos inueniri sequepedas erroris antiqui, qui Calen. Ianuarij colunt, cum Ianus homo Gentilis fuerit rex quidem, sed Deus esse non potuit. Quisquis ergo vnum Deum patrem regnantem cum filio & spiritu sancto credit, certè hic non potest integer Christianus dici, quia aliqua de gentilitate custodit. Sunt etiam qui in festiuitate cathedrae domini Petri apostoli cibos mortuis offerunt, & post missas redeunt ad domos proprias, ad Gentiliū reuertuntur errores, & post corpus domini sacratas dæmoni æscas accipiunt. Contestamur illam solitudinem tam pastores quam presbyteros gerere, vt quemcūque in hac fatuitate persistere viderint, vel (nescio) ad petras, aut arbores, aut ad fontes designata loca Gentilium perpetrare quæ ad ecclesiæ rationem non pertinent, eos ab ecclesiâ sancta authoritate repellat, nec partici-

*De Cal.
Ianua-
rij.*

*De cath-
dra sancti
Petri.*

SVMMA TVRONEN.

pare sancto altario permittant, qui Gentilium observationes custodiunt. Quid enim dæmonibus cum Christo commune, cum magis sumendo cibum delicta videatur addere, quàm purgare?

Ca. 17.

De hymnis recipiendis. Et licet Ambrosianos habeamus hymnos in canone, tamen quoniam reliquorum sunt aliqui qui digni sunt forma, cantare volumus libèter, & amplecti eos, præter ea quorum auctorum nomina non fuerint in limine prænotata, quoniam quæ fidei contituerunt, dicendi rationi non obstant.

Ca. 18. De peruasoribus rerum ecclesiasticarum.

Iste cano- non habetur in Pa- risiensi synodo prima in primo cap. Placet itaque, ac omnibus nobis conuenit obseruare, vt quia nonnulli memores sui per quaslibet scripturas pro capiti animi de facultatibus suis ecclesiis contulisse probantur, quod à diuersis Deum minus timentibus, eatenus mortifera calliditate tenetur, vt aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam, nec inuerti corde possunt diem iudicii, dum nimix cupiditatis delectantur ardore. Quicunque ergo immemor interitus sui, res ecclesiis delegatas iniuste possidens præsumperit retinere, & veritate comperta, res Dei seruis suis dissimulauerit reformatæ, ab omnibus ecclesiis segregatus, à sancta communione habeatur extraneus, nec aliud mereatur habere remedium, nisi culpam propriam rerum emendatione purgauerit. Indignè enim ad altare domini properare permittitur, qui res ecclesiasticas & audet

rapere, & iniuste possidere, ac in iniqua defensione perdurat. Necatores enim pauperum iudicandi sunt, qui eorum taliter alimenta subtraxerunt. Sacerdotalis tamen debet esse prouisio, ut vindictam admonitio manifestâ præcedat, ut res usurparas si iniuste quis tulerit, adhibita æquitate restituat. Quod si neglexerit, & necessitas compulerit, postea prædonem sacerdotalis districtio maturata percellat: neque quisquam per interregna res dei defendere nitatur, quia Dei potentia cunctorum regnorum terminos singulari dominatione concludit.

Cap. 19. De iudicibus qui pauperes opprimunt.

Ut iudices aut potentes qui pauperes opprimunt, si commoniti à pontifice suo se non emendauerint, excommunicentur.

Cap. 20.

Cauta enim est in salute prouisio ad effugiendam culpam delicti, aditum delinquenti repellere. Nullus episcoporum de ordinationibus clericorum præmia præsumat exigere, quia non sacrilegium, sed hæreticū est (sicut in dogmatibus ecclesiasticis habetur insertum) ad ordinandum clericum per ambitionem, ad imaginem Simonis Magi, pecuniam offerre sacerdoti, quia dicitur, Gratias accepistis, gratis date. Et cum talis sit qui gratiam Dei à sacerdote æstimat pretio comparari, qualis ille qui vedit, uterque usque ad synodum ab ecclesia segregetur.

Sacerdotibus per pecuniam acquiri non debet.

Act. 8. Mat. 10.

Finunt canones 2. synodi
Turonen.

SVM. PARI SI EN.

a.d. 550. PARI SI EN SE CONCILIVM
Cœcilium primum circa tempora Pelagii papæ primi,
Parisi. estque prouinciale. Coniuncti in vnum (Christo opitulante) Parisius pro vtilitatibus ecclesiarum, vnde non leuiter rationem sumus quandoque reddituri, in quantum diuina pietas virtutem dare dignata est, tentauimus salubri consideratione prospicere, ne dum periculosa abusione ordinatio superna negligitur, in nobis aliorum crimina vindicetur.

Cap. 1.

Itaque placet, ac omnibus nobis conuenit obseruare, vt quia nonnulli memores sumus, & cætera.

In isto capite agitur contra raptores & inlustros possessores rerum ecclesiasticarum, est idem quod habetur in secunda synodo Turonensi.

Cap. 2.

Res episcoporum Et quia episcoporum res propriæ ecclesiarum res esse noscuntur, si in eorum facultatibus simili fuerit facultate grassatum, per uerfores rerum memoratarum, canonum distributione feriantur, vt dum vindicta corrigitur, qui moribus propriis, ac nulla conscientie castigatione corripitur, saltem regulæ obediatur aculeis. Perperuo enim anathemate feriat, qui res confiscare aut corrumpere, aut peruadere periculosa infestatione præsumpserit.

Cap. 3.

Episcopus alterius Et quia exempla boni operis à pontificibus debent primum, Christo opitulante, procedere: nullus episcopus res competas

alienas, aut si competitas aut à se aut ab antecessore suo fortè quis possedit, domino proprietatis possessionem propriam absque praxiudicio liberalitatis regiz, integra reformatione restituat, ut quia Deus dona reprobatur iniquorum, non ad iudicium suum ecclesiz res exteras derelinquat.

Cap. 4.

Sacrarum etiam virginum, neque per rap-
tum neque per competitiones aliquas quif-
quam coniugia torriatur. Similiter de earum
coniunctionibus abstinendum, & hi qui eas
rapere aut competere voluerint, à commu-
nionem sunt remouendi, quæ vestium commu-
tatione, ram viduz quàm puellæ religionem
pœnitentium, aut virginitatem publica de-
claratione fuerint professi. Quod si contra
dicta quis venerit, & sacerdotem suum audi-
re neglexerit, & in præsentem à communione
catholicæ ecclesiæ habeatur extraneus, &
perpetuo anathemate feriat. *De facti-
moniali-
raptarum
indecenti
copula.*

Cap. 5.

Et quia vniuersis sacerdotibus ita conuenit
ut si quis de eis pro contemptu canonum, aut
peruersione legum ecclesiasticarum à
communione ecclesiæ aliquem fortasse sus-
penderit, à nullo penitus episcopo recipi præ-
sumatur. Quod si factum fuerit, is qui eum
contra iudicia receperit, & à fratrum suorum
concordia separatus, & æterni iudicii
infernium, ut confidimus, iracundiam sus-
tinebit. *Excom-
nicatus
ab aliis
colligi nõ
debet.*

Cap. 6.

Et quia in aliquibus rebus consuetudo

CONCILII I.

De ordi- prisca negligitur, ac decreta canonum vio-
natione e- lantur, placuit vt iuxta antiquam consuetu-
piscoporū. dinem canonum decreta seruentur. Nullus
 ciuibus inuitis ordinetur episcopus, nisi quē
 populi & clericorū electio plenissima quz-
 sierit voluntate, non principiis imperio, ne-
 que per quamlibet conditionem contra Me-
 tropolis voluntatem episcoporum compro-
 uincialium ingeratur. Quod si per ordina-
 tionem reglam honoris sui culmen perua-
 dere aliquis nimia temeritate præsumperit,
 à cōprouincialibus loci ipsius episcopus re-
 cipi nullatenus mereatur, quem indebite as-
 sumptum agnoscunt. Si quis & comprouin-
 cialibus recipere eum contra indicta præ-
 sumperit, sit à fratribus omnibus segrega-
 tus, & ab ipsorum omnium charitate remo-
 tus. Nam de actis ordinationibus pontificū
 ita conuenit, vt coniuncti metropolitanus
 cum suis prouincialibus episcopis, vel quos
 vicinos episcopos eligere voluerint, in loco
 vbi conuenerit, iuxta antiqua statuta cano-
 num, omnia communi concilio & sententia
 decernantur.

Cap. 7.

De mini- De degeneribus seruis qui sepulchris de-
sterio ser- functorum pro qualitate ipsius ministerii
uorum de- deputatur, hoc placuit obseruari, vt sub qua
generum. ab auctoribus fuerint conditione dimissi, &
 siue hæredibus, siue ecclesiæ pro defensione
 fuerint deputati, voluntas defuncti circa eos
 in omnibus debeat conseruari. Quod si ec-
 clesia eos de fisci defunctionibus in omni
 parte defenderit, tam illi quam posteri eorū

ecclesiæ defensione in omnibus potiantur, & occursum impendant. Et quia huius definitioni coniuncti fratrum interesse minime potuerunt, hoc omnis congregatio sacerdotum (Christo propitiante) decreuit, ut constitutio præsens à quantis oblata fuerit, subscriptionibus tamé eorum debeat probari, quatenus in hoc quod ab vniuersis obseruandum est, vniuersitas debeat consentire.

Finiunt canones Parisiensis synodi 1.

CONCILIUM AVRELIANENSE. *Cœcilium*
quintum circa tempora Pelagii primi papæ *Aureli-*
celebratum est. *nen. 5.*

Præfatio.
Ad diuinam gratiam referendum est, cum vota principum concordant animis sacerdotum: ut dum sit pontificale concilium, normam viuendi teneat recapitulatio antiqua canonum, ut locus & tempus, quia est in quibuscunque titulis veteribus adhærens noua constitutio sanctionum, Igitur clementissimus princeps triumphorum titulis inuidissimus dominus Childebertus, cum pro amore sacræ fidei studio religionis in Aurelianensium urbem congregasset in vnum domos sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire quod sacrum est, & quod pro ecclesiastico ordine autoritate promoueretur pastoralis, & quod aduenientibus sit norma, & præsentibus sit disciplina, atque conueniens à præseni tempore in posterum custodiri (præstante Deo) signanter est titulis prænotatum.

Cap. 1.

Primum itaque nefarias sectas Eutychetis

SVM. AVRELIAN.

Dogmata Euty- & Nestorii, quas sedes Apostolica sancta cō-
cherus & Nestorij demnat, similiter & nos easdem cum suis au-
 thoribus & sectatoribus execrautes, præsen-
 tis constitutionis vigore anathematizamus
 atque damnamus, Apostolicum fidei ordinē
 dānantur in Christi nomine prædicantes.

Can. 2.

Nullus pro leuibus Nullus sacerdotum, quenquam re & fidei
causis à hominem pro paruis & leuibus causis à cō-
cōmuniō- munione suspendat, præter eas culpas pro
 quibus antiqui patres ab ecclesia arceri iussē
 runt committentes.

ne-suspen-
di debet.

Can. 3.

Nulli li- Ut nullum episcopatum per premia, aut
ceat episco- comparatione liceat adipisci, sed voluntate
patū præ- Regis iuxta electionem cleri ac plebis (sicut
 in antiquis canonibus continetur scriptum)
tio compa- consensu cleri ac plebis, à metropolitano,
 vel quem vice sua permiserit, cum compro-
 uincialibus Pontifex consecratur.

rare.

Can. 4.

Nullus inuitis or- Item, iuxta quod antiqui canones decre-
dinari uerunt, nullus inuitis datur episcopus, sed
debet epi- nec per opprobrium potentium personarū
scopus. ad consensum faciendum ciues, aut clerici,
 quod dici nefas est, inclinentur. Quod si fa-
 ctū fuerit, ipse episcopus qui magis per vio-
 lentiam quam per decretum legitimū ordi-
 natur, ab indepro, pontificatus honore in
 perpetuum deponatur.

Can. 5.

Nulli uiuenti episcopo alius superponatur,
 aut superordinateur episcopus, nisi forsitan
 in eius loco quem culpa capitalis deiecerit.

Cap. 6.

Quæcunque puellæ seu propria voluntate in monasterium expetunt, seu à parentibus offeruntur, annum in ipsa veste qua intrauerint permaneant. In hisverò monasteriis ubi non perpetuo tenentur inclusæ, triennium in ea qua intrauerint veste permaneant, & postmodum secundum statuta monasterij ipsius in loco quo elegerint permanere, vestimenta religionis accipiant. Quæ si deinceps sacra relinquētes loca, propoliticum sanctum seculi ambitione transcenderint, illæ quæ in domibus propriis tam puellæ quàm viduæ commutatis vestibus conuertuntur, cum his quibus coniugio copulanture, ecclesiæ communionem priuentur.

De oblatione puellarum in monasteriis.

Cap. 7.

Id etiam miseratione certe condiximus custodiri, ut qui pro quibuscunque culpis in carceribus deputantur, ab archidiacono, seu à proposito ecclesiæ diebus singulis dominicis requirantur, ut necessitas vindictorum secundum præceptum diuinum misericorditer subleuetur, atque à Pontifice instituta si deli & diligenti persona, quæ necessaria provideat, competens victus de domo ecclesiæ tribuatur.

Qui in carceribus cōtinētur ab archidiacono diebus dominicis requirātur.

Cap. 8.

Et licet (propitio Deo) omnium domini sacerdotum, vel quoruncunque fidelium hæc cura posset esse, ut egentibus necessaria debent ministrari: specialiter tamen debilibus id pietatis causa cōuenit, ut vnusquisque episcoporum incolis quos infirmitatē incurrisse

De solitudine infirmorum vel sustentatione.

SVM. AVREL. CONC. V.

tam territorii sui quàm ciuitatis agnouerit, de domo ecclesię iuxta possibilitatem visui & vestitui necessaria subministret, vt non eis defuit misericordię cura, quos per duram infirmitatem intolerabilis constringit inopia.

Cap. 9.

*Hic cano-
erat reno-
uandus.* Nullus ex laicis absque annua conuersatione præmissa episcopus ordinetur, ita vt intra anni ipsius spatium à doctis & probatis viris disciplinis & regulis spiritualibus plenius instruatur. Quod si hoc quisquam episcoporum transcendere quacunque conditione præsumpserit, anno integro ab officio vel charitate fratrum habeatur extraneus.

Cap. 10.

Qui facultates ecclesie subtraherit, puniatur. Ne cui liceat res vel facultates ecclesię aut monasteriis vel Xenodochiis pro quacunque eleemosyna cum iustitia delegatas retinere, alienare, atque subtrahere. Quod si quis fecerit, cāquam necator pauperum, antiquorum canonum sententiis constrictus, ab ecclesię liminibus excludatur, quādiu ab ipsa ea quę sunt ablata vel retenta reddantur.

Cap. 11.

Nullus ecclesie oblata auferre presumat Quisquis etiam aut maiorum aut mediocrium personarum, quodcūque muneris vel facultatis sacerdotibus, aut ecclesiis, aut quibuslibet sanctorum studio mercedis cum iustitia pro Dei contemplatione contulerit, & hæc ipsa quę à parentibus donata noscuntur, postmodum qui auferre præsumpserit, superiori sententiā vt necator pauperum cōmunione priuetur.

Cap. 12.

Ca. 12. .

His quoque (Deo propitio) cōstitutis, quod De an-
præcipue in omnibus Patrum conciliis ha- nua euo-
beretur scriptum, congrua definitione sanc- catione cō-
mus, vt intra anni circulum vnusquisque cilij.
Metropolitanus episcopus, iunctis in vnum
locum comprouincialibus suis, intra pro-
uinciam suam studeat habere concilium, vt
aut si qua accesserint, charitatis emendentur
studio, aut si pax regalis, vel disciplina in
cunctis permāserit, gratias deo referāt. Hæc
ergo vnanimiter definita seruantes, etiam
præteritorum statuta canonum his decerni-
mus vt inconuulsa vniuersa seruentur.

Finis Aurelianen. Concilij V.

Decreta Ioannis. 3. papa.

Ioannes tertius, natione Romanus, de pa- & d. 563.
tre Anastasio illustri, sedit annos 12. menses Ioan. 3.
11. dies 26. Fuit temporibus Iustini iunioris pont. 61.
Imperatoris. Hic pont. ædem Apostolorum Tempore
Philippi & Iacobi à Vigilio inchoatam ab- huius Ar-
soluit, & Narseti eunucho amicissimus fuit, meni Chri-
etique consulatum impetrauit. Prodigiosam stum rece-
tempestatem perturbationibus & annis ple pere.
nus superauit.

Extat eiusdem epistola decretalis ad vni-
uersos episcopos per Germaniæ & Galliciæ
prouincias constitutos in qua.

Primo damnat Chorepiscopos, quomodo
damnati sunt à Damaso & Leone, & à Cō-
cilio Neocæsariensū.

Secundo tradit quòd Clemens post Petrū
sedem Apostolicam & potestatem pon-

SVM. DEC. BENEDICTI PP.

Ca. 13. tificalem tenuit, & id factum est tradente
8. q. 1. Si sibi beato Petro apostolo.
Petrus. Tertio demonstrat quanto labore, quâvis
que vigiliis intendere debet qui pascit oves
Christi, quod fufius habetur in epistola Leo-
nis, & Damasi 4.

ã. d. 575.

Decreta Benedicti papa.

Benedi-
ctus.

pont. 62.
fuit tẽpo-
re Mhu-
ricij impe-
ratoris.
Hec epist.
plena est
mysteriis.

Benedictus, natione Romanus, ex patre
Bonifacio, sedit annos 4. menses 1. dies 28.
Huius temporibus gēs Longobardorum to-
tam Italiam innuafit, simulque & fames ni-
mia, vt etiam multitudo castrorum se tra-
diderit Longobardis, vt temperare posset
inopiã famis. In illis laboribus & afflictio-
nibus positus Benedictus Papa, mortuus est.
Extat epistola decretalis ad episcopũ Da-
uid, qui per literas significauerat Apostolicę
fedi, esse quosdam intra prouinciã Bericã,
qui dicerent neminem veraciter posse pro-
bare Trinitatẽ vnitatẽ fieri, cũ neq; tres vnũ,
neque vnũ in tribus. posse quenquã propriẽ
approbari. Hos longa disputatione cõfundit
testimoniis veteris & noui testamenti.

Quę omnia habentur in epistola prima
decretali Alexandri papę primi.

Esaia. 6.

Primum est Esa. Vidi dominũ Sabaoth,
&c. & Seraphim stabant in ciuitate eius, di-
centes: Sanctus Sanctus, Sanctus, dominus,
deus Sabaoth. Quia Trinitas est, tertio San-
ctus, dixerunt. Quia vnitas est, sub trini-
repetitione vnum Deum ac dominum inti-
marunt.

Exo. 34.

Secundum Exod. Domine domine, domi-
ne, miferere, miferere, &c.

DECRET. PELLAGII PA. 252

Tertium Gene. Abraham sedes ad ilicē Mā *Gene. 18.*
bræ, tribusque occurrens, vni dixit, Domi-
ne, &c.

Quartum Esa. Domine deus omnipotēs, *Esa. 37.*
Deus Israel, qui sedes super Cherubim &c.

Item illud Reg. Domine deus omnipotēs, *2. Reg. 7.*
Deus Israel, sermones tui fideles sunt &c.

Icē Mar. Dominus discipulos suos in no-
mine patris & filij & spiritus sancti vniuer- *Ma. 28.*
sas gentes misit baptizare.

Decreta Pelagij 2. Papa.

ā. d. 580.

Pelagius, natione Romanus, sedit annos
10. menses 2. dies 10. tempore Mauricij Im-
peratoris. Hic absque Ro. Principis autho-
ritate (contra consuetudinem) creatus est. *Pelagius*
Nihil enim tunc à clero in eligendo Ponti- *2. pōt. 63.*
fice aſſumerat, nisi Imp. approbasset. Sed *Hic ba-*
Longobardis tunc Romam obsidentibus, *ſilicam*
facultas mittendi Constantinopolim nulla *Laurētij*
fuit. Postea verò offensam, missio illuc Gre- *martyris*
gorio, depræcarus est. *extruxit.*

Exrat decretalis epistola Pelagij, in qua
primo definit, generales synodós non posse
convocari nisi autoritate Apostolicæ sedis,
quoniam sedi beati Petri singulari privile-
gio hæc autoritas est tradita, & quia nulla
vñquam synodus rata legitur, quæ aposto-
lica autoritate non fuerit sulta. Hoc defi-
nit contra Ioannem Constantinopolitanum
episcopum, qui intentarat concilium quod-
dam generale convocari.

In eadem epistola adiecit, Orare fratres, *d. 1. 7.*
ut honor ecclesiasticus nostris diebus nō c- *multis de-*
uacuetur, neque vñquā Romana sedes, quæ *nuo.*

SVMMA DECRET.

Instituente dño, caput est omniũ ecclesiã, privilegiis suis usquã careat, aut spoliatur.

In eadẽ sic: Maiores verò & difficiles quæstiones, vt sancta synodus statuit, & beata consuetudo exigit, ad sedem apostolicam semper referantur &c.

Quibus causis possit mutari episcopatus de vna ciuitate ad aliam.

Extat secunda epistola decretalis eiusdem de mutatione episcoporum, in qua Benigno archiepiscopo responder, sic dicens: Exigit ergo dilectio tua consulta sedis Apostolicæ, si licitum foret episcopum transire aut mutari de ciuitate in ciuitatem, cum quidam canones (vt tibi videtur) hoc fieri prohibeant. Significasti etiam literis tuis, quendam fratrum nomine & actu Dei seruum, causa utilitatis te velle mutare in locum & ciuitatem defuncti, licet quidam dicant hoc fieri non licere, nisi consensum Apostolicæ sedis habuisses. Quapropter scias frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis & utilitatis, & aliud præsumptionis ac propriæ voluntatis.

7. q. 1.

Scias frater.

Non ergo mutat sedem, qui nõ mutat mentem, id est quid non avaritiæ causa, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, aut delectionis suæ migrat de ciuitate in ciuitatẽ, sed causa necessitatis & utilitatis mutatur. Nã plurimorum utilitas vnus utilitari aut voluntati præferenda est. Aliud est enim mutare, & aliud mutari. Quod enim in canonibus legitur, non debere episcopum de ciuitate in ciuitatem transire, non de his dicitur qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, auctoritate maiorum hoc agunt, sed de his qui avaritiæ ardore inflammati sponte sua profiliunt, & potius ambitioni quam utilitari

ecclesiæ servire, & ut dominationem agant, insistere cupiunt.

Quapropter, charissime, muta episcopum causa necessitatis aut utilitatis, super quò consulere nos voluisti: & alios fratres nostros, quibus hoc faciendum necessitas aut utilitas compulerit, agere doce, quia hoc quod tibi soli scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Quia sic potestatem habem⁹ episcopos & sacerdotes regulariter titularè & ordinare, ita ut prædictum est, causa necessitatis aut utilitatis habes & mutare, ac de titulo ad titulum transferri, licet de minori ad maiorem urbem mutandus sit. Hoc tamen summopere providendum est, ne causa arrogantix aut avaritiæ vnquam fiat, quia hi à prædictis canonibus damnantur, non illi qui necessitate aut utilitate, maiorum consilio, & sana ac pura & deo placita intentione hoc faciunt.

Extat epistola decretalis tertia eiusdem ad vniuersos episcopos Italiæ, in qua eos adhortatur ad sollicitudinem ecclesiarum.

Extat quarta ad episcopos Germaniæ & Galliæ in qua ordinem præfationum quem ecclesia Romana habet, requirentibus episcopis tradit. Inuenimus has nouem præfationes in sacro catalogo tantummodo recipiendas, quas lingua retro veritas in Romana ecclesia hætenus seruauit. Vnam in albis Paschalibus, aliam de Ascensione domini, tertiam die Pentecostes, quartam de Natali domini, quintam de Apparitione domini, sextam de Apostolis, septimam de sancta trinitate, octauam de Cruce, nonam de

*De cōsec.
dist. 1.*

Inuenim⁹

SVMMA HISPALENSIS

Ieiunio in quadragesima tantummodo dicendam. Has præfationes tenet & custodit sancta Romana ecclesia, has tenendas vrbis mandamus.

Conciliū Hispalense. HISPALENSE CONCILIVM primum sub Pelagio secundo papa. Et provinciale, sed robur habet à sede Romana, ut patet ex præfatione Concilij, Præsidente Leandro Episcopo Hispalensi.

Præfatio. Domino sancto, & reuerenter à nobis honorando, charissimo fratri Pelagio episcopo, Leāder, Agapius &c. episcopi qui vnā in vrbe Hispalensi adfuimus sanctitatem tuam charitatis studio salutantes, precamur dominum qui nos de salute mutua vel visione latificare dignetur, te lætuni multo conseruet in tempore.

Ca. 1. De disponendis ecclesiæ rebus post episcopi excessum.

* *Heres episcopi defuncti est ecclesiæ sua.* * Comperimus autem in canone, consulentes vetera statuta, ut episcopus qui res proprias alteri & non ecclesiæ suæ dimiserit, quicquid de ecclesiæ rebus aut donauit aut vëdidit, aut quoquo modo ab ecclesiæ transtulit, irritum habeatur.

* *Hic Ca. erat renouandus in Concilio, ut heres defuncti episcopi esset ecclesiæ, non tamen Papa. Secundo, Alienū est à sententia horum patrū licere episcopo instituere primo genituras, vel locupletare cōsanguineos.*

De mācipiis ecclesiæ.

Ca. 2.

Ea verò mācipia quæ memoratus de iure ecclesiæ sublata, suis proximis cōtulit,

si similia de proprio suo ecclesiæ ipsi non compensauit, ecclesiæ absque aliqua oppositione accipiat.

Ca. 3. de clericis cum quibus mulieres cohabitent.

Inter cætera verò hoc definitum à nobis est, p
abolendis maculis clericorum, secundum edi- *Ca. 3. se-*
ctum concilij Toletani, ut si presbyteri, diaconi *cū di cōci-*
vel clerici consortia extraneorum fœminarum, *lij Tole-*
vel ancillarum familiaritatem, per sacerdo- *tani.*
tis sui admonitionem à se minus remoueriur,
seculi iudices easdē mulieres cū uolūrate &
permisso episcopi cōprehēsas in suis lucris
usurpent, ut uitiū hoc dū sacerdos inhibere
nō p̄ualeat, potestas iudicialis coerceat, da-
to tamē ab eisdē iudicibus sacramēto episco-
po, ut eas clericis nullā arte restituāt. Quod
si restituerint, ipsi iudices sententia excom-
municationis feriātur. Mulierib⁹ uerò illis,
iuxta priores canones à sacerdote distractis,
pretium indigentibus dispenſetur.

Quæ statuta manu nostra subscripsimus. *Subscri-*
Data ad sanctitatem uestram die 2. Nonarū *ptio.*
Nouembris, anno 5. gloriosi domini nostri
Reccaredi regis. Era. 618. Leander ecclesiæ
sanctæ Hispalensis episcopus hanc constitu-
tionem confirmari & subscripsi. Ioannes e-
piscopus Agragensis, &c.

CONCILIUM TOLETANUM *Cōcilium*
tertium sub Pelagio secundo papa. in quo *Toleta-*
Arrii hæresis in Hispania condemnatur, *num. 3.*
Maurōna Emeritano episcopo.

In nomine domini nostri Iesu Christi anno *Præfatio.*
quarto, regnante gloriosissimo atq; piissimo,

SVMMA TOLETANI

& deo fidelissimo Reccaredo rege, die octa-
uo Iduum Maiarum, Era. 617, hæc sancta
synodus habita est in sancta ciuitate regia
Toletana ab episcopis totius Hispaniæ &
Galliciæ qui infra scripti sunt.

Ca. I.

*Allocu-
tio Recca-
redi ad cō-
cilium.*

Cum pro fidei suæ synceritate idem glo-
riosissimus princeps omnes regiminis sui
Pontifices in vnum conuenire mandasset,
vtram de eius conuersione, quam de gentis
Gothorum inuocatione in domino exulta-
rent, & diuinæ dignationi pro tanto mune-
re gratias agerent, memoratus sanctissimus
Princeps sic venerandum concilium allo-
quitur. Non incognitum esse reor vobis,
Reuerendissimi sacerdotes, quod propter in-
staurandam disciplinæ ecclesiasticæ formā,
ad nostræ vos serenitatis præsentiam euo-
caverim, & quia decursis retro temporibus
hæresis imminens in tota ecclesia catholica
agere synodica negotia denegabat, Deus, cui
placuit per nos eiusdem hæresis obicem de-
pellere, admonuit instituta de more eccle-
siastico reparare. Ergo sit vobis iocunditatis
sit gaudij, quod mos cononicus præsepectu
Dei per nostram gloriam ad paternos redu-
cit terminos. Prius tamen admonéo, pa-
riter & exhortor, ieiunij vos & vigiliis at-
que orationibus operam dare, vt ordo ca-
nonicus, quem diuturna obliuio, quam ætas
nostra se nescite fatetur, diuino dono vobis
rursus pateat.

*Gratiarū
actio con-
cilij.*

Ad hæc autem gratias Deo agentes & re-
ligiosissimo Principi vniuerso concilio la-

laudibus adclamante, triduanum est exinde prædicatum ieiunium. Sed cum die octaua Iduum Maiarum in vnum cœtum Dei sacerdotes adessent, & oratione præmissa vnusquisque sacerdotum competenti loco resedisset, ecce in medio eorum adfuit serenissimus Princeps, sequē cum Dei sacerdotibus orationi communicans, diuino deinceps flamine plenus, sic ad loquendum exorsus est, dicens:

Non credimus vestram latere sanctitatem *Secunda*
 quanto tempore in errore Arrianorum la- *allocutio*
 borasset Hispania & non multos post de- *Reccare*
 cessum genitoris nostri dies, quibus nos ve- *dis*
 stra beatitudo fidei sanctæ catholicæ cognouit esse sociatos credimus generaliter magnum & æternum gaudiū habuisse: & ideo venerandi Patres, ad hanc vos peragendam congregari decreuimus synodum, vt de omnibus nuper aduenientibus ad Christum, ipsi æternas Deo gratias referatis. Quicquid verò verbis apud sacerdotium vestrum nobis agendum erat de fide atque spe vestra, quam gerimus, in hoc Tomo conscripta atque allegata, nota facimus. Relegatur ergo in medio vestri, & in iudicio synodali examinata, per omne successiuum tempus gloria nostra eiusdem fidei testimonio declarata clarescat.

Susciprus est autem ab omnibus Dei sacerdotibus, offerente rege, sacrosanctæ fidei Tomus, & pronunciantē notario clara voce recensus est, in quo confessus est fidem catholicam iuxta canones quatuor conciliorum generalium, cui subscripsit Rex, his verbis.

SVM. FID. RECCAR. REGIS

Subscriptio confessionis fidei per Reccaredum. Huic verò confessioni meæ, sanctorum scripturarum & conciliorum constitutionibus consentiens, testimonio diuino tota cordis simplicitate subscripsi.

Acclamatio concilij. Tunc acclamatum est in laudibus Dei & in fauore principis ab vniuerso concilio, Gloria patri & filio & spiritui sancto, cui cura est pacem & vnitatem ecclesiæ catholicæ prouidere, &c.

Deinde vniuerso concilio iubente, vnus episcoporum catholicorum ad episcopos & religiosos clericos vel maiores natu ab hærese Ariana conuersos, sic est allocutus: Officij nostri cura compellimur, à vestra charitate perquirere, quid damnetis in hæresi, aut quid intra sanctam catholicam credatis ecclesiam. Tunc episcopi omnes vnà cum clericis suis, primorèlque gentis Gothicæ participatione dixerunt, Licet hoc quod tua paternitas atque fraternitas vestra à nobis cupit audire, iam olim conuersionis nostræ tempore egerimus, quando securi gloriosissimum Reccaredum regem nostrum ad ecclesiam transiimus, & perfidiam Arrianam cum omnibus superstitionibus suis anathematizamus, nunc tamen propter charitatem & deuotionem quam Deo & ecclesiæ catholicæ debemus, quæ petitis promptissime agere properamus, sed & si qua adhuc congrua fidei esse perpiciatis, ac nobis charitate persuadetis, faciemus.

Confessio fidei episcoporum & primo rû Gothicæ gentis. Omnis ergo qui fidem & communionem ab Arrio venientem, & vsque ad nos retentam adhuc tenere desiderat, & de tota cordis intentione non damnari, anathema sit.

Quicumque filium Dei, dominum Iesum negauerit à paterna substantia sine initio genitum, & æqualem patri esse, vel consubstantialem, anathema sit.

Quicumque spiritum sanctum non credit, aut non crediderit à patre & filio procedere, cùmque non dixerit cœternum esse Patri & filio & coessentialem, anathema sit.

Quicumque in patre & filio & spiritu sancto, & personas non distinguit, & vnius diuinitatis substantiã non agnoscit, anath. sit.

Quicumque filium Dei, dominum nostrũ Iesum Christum, & spiritum sanctum iuxta deitatem esse pater minorem asseruerit, & gradibus separauerit, creaturãque esse dixerit, anathema sit.

Quicumque nescire filium Dei, quod Deus pater, sciat dixerit, anathema sit.

Quicumque initiũ filio Dei & spiritui sancto deputauerit, anathema sit.

Quicumque filium Dei secundum diuinitatem suam visibilem aut passibilem ausus fuerit proferre, anathema sit.

Quicumque spiritum sanctum, sicut patrem & filium verum Deum & omnipotentem esse non credit, anathema sit.

Quicumque alibi fidem & communionẽ catholicam, præterquam in ecclesia vniuersali, quam Nicæni & Constantinopolitani, & primi Ephesini & Chalcedouensis concilij decreta tenent, pariter & honorant, anathema sit.

Quicumque patrem & filium & spiritum sanctum honore & gloria & diuinitate separat aut disiungit, anathema sit.

SVM. TOLETANI

Quicumque non dixerit, gloria patri, & filio & spiritui sancto, anathema sit.

Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus esse bonum credit aut crediderit, agit aut egerit, anathema sit.

Quicumque Ariminen. concilium ex toto corde non respuerit & damnauerit, anathema sit.

Sint ergo dānata in cælo & in terra quicumque per hanc catholicā fidem damnantur: & sint accepta in cælo & in terra, quicumque per hanc fidem accipiuntur, regnante domino nostro Iesu Christo, cui cum patre & spiritu sancto est gloria in secula seculorum.

Subscripserunt episcopi, presbyteri, & diaconi ex hæresi Arriana conuersi, & Gothorum viri illustres, & omnes seniores subscripserunt.

Decreta Concilij. Ca. I.

Conciliorum statuta, & Pōt. Ro. decreta custodiri debent. Post damnationem hæresis Arrianæ, & fidei sanctæ catholicæ expositionem, hoc sanctum præceptum concilium, ut quia à nonnullis vel hæresis vel gentilitatis necessitate per Hispaniarum ecclesias canonicus præmissus est ordo, dum & licentia abundaret transgrediendi, & disciplinæ optio negaretur, dum omnis excessus hæresis foueretur patrocínio, & abundantia mali temporis procul esset restrictio disciplinæ. At nunc pace ecclesiæ Christi misericordia reparata, quod priscorum canonum autoritas prohibet, sit resurgente disciplina inhibicum, & agatur omne quod præcepit fieri: Permane-

ant in suo vigore conciliorum omnium constituta, simul & synodice sanctorum præsum Romanorum epistolæ. Nullus deinceps ad promerendos honores ecclesiasticos contra canonum statuta aspiret indignus. Nihil ex hoc fiat, quod sancti patres spiritu Dei pleni sanxerunt debere non fieri. Et qui præsumpserit, seueritate priorum canonum distringatur.

*Adversus
tat La-
etor. •*

Ca. 2.

Petitione Reccaredi regis constituit synodus, ut per omnes ecclesias Hispaniæ & Galliciæ secundum formam Orientalium ecclesiarum concilij Constantinopolitani, hoc est centum quinquaginta episcoporum, symbolum fidei recitetur: & priusquam Domini ca dicatur oratio, voce clara prædicetur, quod fides vera manifesta sit & testimonium habeat, & ad Christi corpus & sanguinem prælibandum, pectora populorum fide purificata accedant.

*In omni-
bus eccle-
siis die do-
minica
Symbolum
recitetur.*

Ca. 3. *Ut ne quis extra necessitatem rem ecclesia alienet.*

Hæc sancta synodus nulli episcoporum licentiam tribuit res alienare ecclesiæ, quia & antiquioribus canonibus hoc prohibetur. Si quid verò quod utilitatem non grauet ecclesiæ, pro suffragio monachorum vel ecclesiarum ad suam parochiam pertinentium dederint, firmum maneat. Peregrinorum vel clericorum, & egenorum necessitati, saluolure ecclesiæ, præstare permittuntur pro tempore quæ potuerint.

SVM. TOLETANI

Ca. 4. *Quòd licet religionis intuitu res
ecclesiæ alienare.*

l. 1. q. 2.

*Si episco-
pus.*

Si episcopus vnam de parochianis eccle-
sitis monasterium dedicare voluerit, vt in ea
monachorum regulariter congregatio vi-
uat, hoc de consensu concilij sui habeat li-
centiam faciendi. Qui etiam si de rebus ec-
clesiæ pro eorum substantia aliquid, quod
detrimentum ecclesiæ non exhibeat, eidem
loco donauerit, sit stabile. Rei enim bene sta-
tuendæ sanctum concilium dar consentum.

Ca 5.

*Sacerdoti-
bus non li-
cet cum so-
cietate li-
bidinosa
viuere.*

Compertum est à sancto concilio, episco-
pos, presbyteros & diaconos ventientes ex
hæresi, carnali adhuc desiderio vxoribus co-
pulari Ne ergo de cætero hoc fiat, præcipi-
tur, quòd & canonibus prioribus continetur,
vt non liceat eis viuere in libidinosa so-
cietate, sed manente inter eos coniugali le-
ge, communem vtilitatem habeant, & non
sub vno conclaui maneant. Vel certe si sus-
fragatur virtus, in alia domo suam vxorem
faciat habitare, vt castitas apud Deum & a-
pud homines habeat testimonium bonum.
Si quis verò post hanc cõuentionem obscæ-
ne cum vxore elegerit viuere, vt neglector
habeatur. Qui verò semper sub canone ec-
clesiastico iacuerint, si contra veterum im-
perata in suis cellulis mulierum, quæ infam-
iæ suspicionem possunt generare, confor-
tium habuerint, illi canonice quidem distin-
gantur, mulieres verò ab episcopis venun-
dentur, & pretium ipsum pauperibus ero-
getur.

Ca. 6. Ut liberti ab episcopo defendantur.

De libertis autem hoc præcepit sancta synodus, ut si qui presbyteri vel diaconi ab episcopis facti sunt, secundum modum quo canones antiqui dant licentiam, sint liberi, & tamen à patrocínio ecclesiæ tam ipsi quam ab eis progeniri non recedant. Ab aliis quoque libertati traditi, & ecclesiis commendati, patrocínio episcopi colligantur, & ne cuiquam donentur, hoc à principe episcopus postulet.

*Ca. 7. Quòd sacrarum scripturarum lectio Dist. 44
sacerdotalibus conuiuiis misceatur. Pro reue-*

Pro reuerentia Dei & sacerdotum id vniuersa constituit synodus, ut (quia solent crebro mensis otiosæ fabulæ interponi) in omni sacerdotali cõuiui lectio diuinarum scripturarum misceatur. Per hoc enim & animæ edificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur.

Ca. 8.

Iubente autem atq; consentiente domino Reccaredo rege id præcepit sacerdotale conciliũ, ut clericos ex familia fisci, nullus audiat à principe donatos expetere, sed tradito capitis sui tributo, ecclesiæ Dei cui sunt assignati, usque dũ viuũt regulariter administrēt.

Ca. 9.

Decreto hulus concilij hoc statuitur, ut ecclesiæ quæ fuerunt in hæresi Arriana, nunc autem sunt catholicæ, ad eos episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochiæ ipsæ in quibus ipsæ ecclesiæ fundatæ sunt, pertinere videntur.

*rentia.**Clerici de familia fisci à principe non donentur.**Ecclesiæ Arrianorum in cuius diœ-**cesi sunt permanere debent.**32. q. 2.*

SYM. TOLETANI

Ca. 10. Ut mulier inuita viro non nubat.

Hoc sanctum confirmat. Viduz quibus placuerit, teneant castitatem, non tamen ad nuptias ut venire cogantur. Similis conditio & de virginibus habeatur. Si quis verò propositum castitatis viduę vel virgini impenderit, à sancta communione & à liminibus ecclesię habeatur extraneus.

Ca. 11.

Pœnitens pœnitentiã agere debet. Quoniam comperimus per quasdam Hispaniarum ecclesias non secundum canones, sed fordissime pro suis peccatis homines agere pœnitentiam, ut quoties peccare libuerit, toties à presbyteris se reconciliari exoptulens, ideo pro coercenda tam execrabili præsumptione, id à sancto concilio iubetur, ut secundum formam canonum antiquorum detur pœnitentiã, hoc est ut prius eum quem sui pœnitet, facti, à communione suspensum faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebro recurrere. Expleto autem satisfactionis tempore, sicuti sacerdotalis contemplatio probauerit, eum communioni restituat. Hi verò qui ad propria vitia vel intra pœnitentię tempus, vel post reconciliationem labuntur, secundum priorum canonum seueritatem damnentur.

Ca. 12.

De his qui pœnitentiam poscunt. Quicumque ab episcopo vel presbytero sanus vel infirmus pœnitentiam postulat, id ante omnia episcopus seruet & presbyter, ut si vir est, siue sanus, siue infirmus, prius eum tondeat, aut in cinere & cilicio habitum mutare faciat, & sic pœnitentiam et tradat

et tradat. Si verò mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam, nisi prius aut velata fuerit, aut mutauerit habitum. Sæpius enim laicis cum fœminis tribuendo delidioso pœnitentiam, ad lamentanda rursus facinora post acceptam pœnitentiam relabuntur.

Ca. 13.

Inolita præsumptio vsque adeo illicitis ausibus aditum patefecit, vt clericos suos relictò suo Pontifice ad iudicia publica pertrahant. Proinde statuimus vt hoc de cetero non præsumatur. Si quis hoc præsumpserit facere, conuentus & causam perdat, & à communione efficiatur extraneus.

Ca. 14.

Conuentus noster hoc canonibus Inferendum præcepit, vt Iudæis non liceat Christianas habere vxores vel concubinas, neque mancipium Christianum in vsu proprios comparare: sed & filios qui ex tali coniugio nati sunt, assumendos esse ad baptismum. Nulla officia publica eis iniungantur per quæ eis occasio tribuatur Christianis peccatum inferre. Si verò Christiani ab eis in Iudaismo ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito pretio ad libertatem & religionem redeant Christianam.

Ca. 15.

Si qui ex seruis fiscalibus fortasse ecclesias construxerint, easque de sua paupertate dotauerint, has procuret episcopus prece sua auctoritate regia confirmari.

Ca. 16.

Quoniam propter omnem Hispaniam si-

SVM. TOLETANI

eibus idola destrue- ue Galliciam , idololatriæ sacrilegium inole- re debent. leuit, hoc cum consensu gloriosissimi principis sancta synodus ordinauit, vt omnis sacerdos in loco suo vnicum Iudice territorij sacrilegium memoratum studiosè perquirat, & exterminare inuentum non differat. Omnes verò qui ad talem errorem concurrunt sine discrimine qua poterunt animaduersione coerceant. Quod si neglexerint, sciant se vtrique excommunicationis periculù esse subituros. Si qui verò domini extirpare hoc malum de possessione sua neglexerint, & familiæ prohibere noluerint, ab episcopo & ipsi à communione pellantur.

Ca. 17.

Episcopi cum iudicibus necatores filiorum corripiant. Cum multæ querelæ ad aures sancti concilij deferrentur, inter cætera tantæ crudelitatis opus est nunciarum, quantum confidentium aures sacerdotum non possent sustinere, vt in quibusdam Hispaniæ partibus filios suos parentes interimant, fornicationis auidi, pietatis alieni, quibus sitædium est filios numerosos alere, prius seipso debent castigare à fornicatione. Nam dum causa propagandæ prolis sortiuntur coniugia, parricidio & fornicationi tenentur obnoxij qui filios necando proprios, docent se non pro filiis, sed pro libidine vxores duxisse. Proinde tantum nefas ad cognitionem gloriosissimi domini nostri Reccaredi regis perlatum est; cuius gloria digna est iudicibus earundem partium imperare, vt amouendum tantum facinus diligenter cum sacerdote procurèt, & adhibita seueritate prohibeant. Ergo & sacerdotes locorum eorundem, in

quibus sceleris huius immanitas peragitur, sancta synodus præcipiendo conuenit, vt idem scelus cum iudice curiosius quærant, & sine capitali vindicta acriori disciplina prohibeant.

Ca. 18. Vt ecclesia cum dotibus suis in episcopi potestate consistant.

Sic quidam contra canonum authoritatem ecclesias quas ædificauerunt, postulant consecrari, vt dotem quam eidem ecclesiæ contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere. Quod factum taliter in præterito corrigatur, vt & in futuro ne fiat prohibeatur, & omnia secundum constitutionem antiquâ ad episcopi ordinationem & potestatem pertineant.

Ca. 19.

Quia cognouimus episcopos per parochias suas non sacerdotaliter agere, sed crudeliter deservire, & dum scriptum sit. Forma estote gregi, non vt dominantes in clero, qui exactiones diocesi suæ, vel damna infligunt, ideo censem (excepto quod veterum constitutiones à parochiis habere iubet episcopos (vt alia quæ illis hucusque præsumpta sunt, denegentur, hoc est neque angariis presbyteri, aut diaconi, neque aliquibus farigentur indictionibus, ne videamur in ecclesia dei exactores potius quàm pontifices nominari. Hi verò clerici tam locales quàm diocesani, qui se ab episcopo grauari cognouerint, querelas suas ad Metropolitani deferre non differant, & Metropolitani non moretur huiusmodi præsum-

10. q. 3.
Quia cognouimus
1. Pet. 5.
episcopos
non licet
in diocesi
sua angarias imponere

priones auertere.

Ca. 20.

12. q. 2.
*Ecclesi-
arū seruos.
Seruis ec-
clesiarum
publicis
angariis
non sati-
gentur.*

Ecclesiarum seruos & episcoporum, vel presbyterorum, vel omnium clericorum à iudicibus vel exactoribus publicis in diuersis angariis fatigari dolemus. Propter quod omne concilium à pietate gloriosissimi domini nostri poscit, ut tales vsus deinceps inhibeat, sed serui supradictorum officiorum in eorum vsibus vel ecclesiæ laborēt. Si quis verò iudicum aut actorum clericum, aut seruum clerici, vel ecclesiæ in publicis ac priuatis negotiis occupare voluerit, à communione ecclesiastica, cui impedimentum facit efficiatur extraneus.

Ca. 21. *Quòd qui spē futura resurrectionis habent de mortuis trīstari non debent.*

12. q. 2.
*Qui diui-
na voca-
tione.*

Qui diuina vocatione ab hac vita recedunt cum psalmis tantummodo & psallentium vocibus debent ad sepulchrum deferri. Nam funebre carmen quod vulgo defunctis cantari solet, vel in pectoribus se, aut proximos, aut familias cedere, omnino prohibemus. Sufficiat autem quod in spe resurrectionis Christianorum, corporibus famularum diuinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apostolus sanctus lugere defunctos, dicens: De dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & ceteri qui spem non habent. Dominus non flevit Lazarum mortuum, sed ad huius vitæ ærumnas ploravit suscitandum. Si autem potest hoc episcopus omnibus Christianis prohibere, non moretur agere: religiosi autem

1. The. 4.

Ioan. II.

omnino aliter fieri non debere censemus.
Sic enim Christianorum per omnem mun-
dum humari oportet corpora defunctorum.

*Ca. 22. Quod in sanctorum natalitiis ba-
lithia prohibeantur.*

Irreligiosa consuetudo est, quam vulgus *De conf.*
per sanctorum solemnitates & festiuitates *d. 3. Irre-*
agere consuevit. Populi qui debent officia *ligiosa cō-*
diuina attendere, saltationibus turpibus in- *suetudo.*
uigilant, cantica non solum mala cantantes
sed etiam religiosorum officiis perstrepunt.
Hoc enim ut ab omnibus prouinciis depel-
latur, sacerdotum & iudicum à concilio san-
cto curæ committitur.

Post confessionem ergo & subscriptionem
omnium episcoporum, & totius gentis Go-
thicæ seniorum, Reccaredus rex Dei sacer-
dotes pie & benigne affatus est, & post alia
verba hoc subiecit decretum.

Hoc adhuc necessario pro firmitate catho- *Decretum*
licæ fidei nostræ Deo supplex instituere de- *Reccardi*
creuit autoritas, ut propter roborandam *regis.*
gentis nostræ nouellam conuersionem, om-
nes Hispaniarum & Gallicæ ecclesiæ hanc
regulam seruent, ut omni sacrificij tempore
ante communicationem corporis Christi &
sanguinis, iuxta Orientalium partium more
vnanimiter clara voce sacratissimum fidei
recenseant symbolum, ut primum populi
quam credulitatem teneant fateantur, & sic
corda fide purificata, ad Christi corpus &
sanguinem percipiendum exhibeant.

Publico edicto regis confirmatum est con-
cilium, & singula eius capitula in vnâ sum-

H liij

*Descri-
ptio confir-
matio nis
concilij.*

SVM. MATISCONE N.

nam redacta, confirmavit dicens: Flavius Reccaredus rex hanc deliberationem, quana sancta definiuimus synodo, cōfirmans, subscripsi. Subscripseruntq; episcopi præsentes.

*Conciliū
Matiscon.*

I.

Prohiben

*tur episco
pi & pres
byteri in
monaste
ria puella
rum in
gredi.*

Finit concilium Toletanum tertium.

MATISCONE N. CONCIL.

primum circa tempora Pelagij secundi,
papæ, & est prouinciale.

Ca. 1.

Vt nullus episcopus, presbyter, diaconus, clericus, vel quicumque secularis in monasteriis puellarum, nisi probata vitæ, & ætatis prouectū præter vtilitatem, aut pro quacunque reparatione monasterij in quacunque earum necessitate habitare, aut secretas colloctiones habere præsumant, neque intra saluatorium aut oratorium ingredi permittantur, præcipuè Iudei, non pro quoruncunque negotiorum occasione puellis intra monasterium Deo dicatis aliquid secretius colloqui, aut familiaritatem vel moras ibidem, habere præsumant.

Ca. 2.

Vt nulla mulier in cubiculo episcopi absque duobus presbyteris aut certe diaconis ingredi permittatur.

Ca. 3.

*Sacerdo
tes secula
ria vesti
menta in
duere non
debent.*

Vt nullus clericus sagum, aut vestimenta, aut calceamenta secularia, nisi quod religionem deceat, induere præsumat. Quod si post hanc definitionem clericus aut cum indecenti veste aut cū armis inuestus fuerit, à seniore ira coerceatur, vt 30. dierū inclusione detentus, aqua tantū & modico pane diebus

ſingulis ſuſtinetur.

Ca. 4.

Vt Archiepiſcopus ſine pallio Miſſas dicere non præſumar.

Ca. 5.

Vt nullus clericus ad iudicem ſecularem quemcunque alium fratrem de clericis accuſare, aut ad cauſam dicendâ trahere quocunque loco præſumat, ſed omne negotium clericorû, aut in epiſcopi ſui, aut in præſbyteri, aut archidiaconi præſentia finiatur.

Quod ſi quicunque clericus hoc implere diſtulerit, ſi iunior fuerit, vna minus de quadraginta ictus accipiat: ſi certe honoratior, 30. dierum inſuſione mulſetur.

Ca. 6.

Vt à feria ſancti Martini vſque ad Natælè domini, ſecunda, quarta, & ſexta ſabbati ieiunetur, & ſacrificium quadreſimale debere, quemadmodum ordine celebrentur. In quibus diebus canones legendos eſſe ſpeciali definitione ſancimus, vt nullus ſe fateatur per ignorantiam deliquiſſe.

Ca. 7.

Vt præſbyteri, diaconi, vel de quolibet ordine clerici, ita epiſcopo ſuo obedientiæ deuotione ſubiaceant, vt non alibi dies feriatos, niſi in obſequio illius liceat tenere aut celebrare. Quod ſi quis per quâcunque contumaciam, aut per cuiuſcûque patrociniû hoc facere diſtulerit, ab officio ſegregetur.

Ca. 8.

Nec Iudæi Chriſtianis populis iudices de-

H liij

*Clerico
nō licet al-
lium cleri-
cum corā
iudice ſe-
culari ac-
cuſare.*

De ieiunio aduentus domini.

De obedientia circa epiſcopum.

De Iudæis.

SVM. MATISCONE N.

putentur, aut telonarij esse permittantur, per
quod illis Christiani videantur esse subiecti.

Ca. 9.

*Caro hic
debet re-
nouari.*

Vt Iudæis à cœna domini vsque ad pri-
mam diem post pascha, secundum edictum
bonæ recordationis domini Childebertis re-
gis per plateas aut forum, quasi insultatio-
nis causa deambulandi licentia denegetur,
& vt reuerentiam cunctis sacerdotibus do-
mini vel clericis impendant, nec ante sacer-
dotes consensum, nisi ordinati, habere præ-
sumant. Qui hoc facere fortasse præsumpse-
rit, à iudicibus locorum, prout persona fue-
rit, distingatur.

Ca. 10.

*De man-
cipiis Iu-
deorum.*

Præsenti concilio (Deo authore) sancimus
quod qui Iudæo deinceps debeat deseruire,
datis pro quolibet bono mancipio 12 soli-
dis ipsum mancipium quicumque Christia-
nus, seu ad ingenuitatem, seu ad seruitium
licentiam habeat redimendi, quia nefas est,
vt quos Christus dominus sanguinis sui ef-
fusione redemit, persecutorum vinculis per-
maneant irretiti. Quod si acquiescere his quæ
statuimus, quicumque Iudæus noluerit, quan-
diu ad pecuniam constitutam venire distu-
lerit, liceat mancipium ipsum cum Christia-
nis vbicunque voluerit habitare.

*De his
qui alios
ad falsum
testimoniū
atrahūt.*

Ca. 11.

Id etiam pari conuenientia placuit, vt si
quis conuictus fuerit alios ad falsum testi-
monium vel periurium attraxisse, aut qua-
cunque corruptione sollicitasse, ipsi quidem
vsque ad exitum non cōmunicent. Hi verò

qui ei in periurio consensisse probantur,
post ab omni sunt testimonio prohibendi,
& secundum legem infamia notabuntur.

Ca. 12.

De his verò qui innocētes aut coram prin-
cipe, aut iudicibus accusare conuincti fue-
rint, si clericus honoratior fuerit, au officij
sui ordine degradetur: si verò secularis, cō-
munione priuetur.

*De his q
innocētes
accusant.*

Finis Matisconen. concilium primum.

MATISCONEN. CONCILIVM
secundum, & est prouinciale.

Ca. 1.

Custodire debemus diem dominicam, quæ
nos denuo peperit, & à peccatis omnibus li-
berauit. Nullus vestrum litium fornicibus
vacer, nullus causarum actiones exerceat,
nemo sibi talem necessitatem exhibeat, quæ
iungunt ceruicibus iumentorum imponere
cogat. Estote omnes hymnis & laudib⁹ Dei
animo corporeque intenti.

*Conciliū
Matisco-
nenf. 2.*

*De obser-
uantia
diei domi-
nica.*

Si quis vestrum proximam habeat eccle-
siam, properet ad eandē, & ibi dominico die
& metipsum precibus lachrymisque afficiat.
Sint oculi manūsque vestræ toto illo die ad
Deum expansæ, ipse est enim dies requietio-
nis perpetuus, ipse nobis per septimæ diei
vmbra insinuat⁹ noscitur in lege & pro-
phetis. Iustum igitur est vt hanc diem vna-
nimiter celebremus, per quam facti sumus.
Fuimus enim antè serui peccati, sed per
eam facti sumus filij iustitiæ. Exhibeamus
domino liberam seruitutem, cuius nos re-

SYM. MATISCONENSIS

uimus pietate de ergastulis liberatos erroris: nō quia hoc dominus noster à nobis ex-
petit, vt corporali abſtinentia diem domi-
nicam celebremus, ſed quærit obedientiam,
per quam nos calcatis terrenis actibus, ad
cælum vſque miſericorditer prouehat. Si
quis igitur veſtrū hanc ſalubrem exhor-
tationem paruipēderit, aut contemp-
tū tradiderit, ſciat ſe pro qualitaris merito prin-
cipaliter à Deo puniri, & deinceps ſacerdo-
tali quoque iſæ implacabiliter ſubiacere. Si
cauſidicus fuerit, irreparabiliter cauſam a-
mitteret, ſi ruſticus aut ſeruus, grauioribus fu-
ſtium iſtibus verberabitur, ſi clericus aut
monachus, menſibus ſex à conſortio ſuſpē-
detur fratrum.

Ca. 2.

*De vene-
ratione
Paſche.*

Paſcha noſtrum in quo ſummus ſacerdos
& Pontifex pro noſtris delictis immolatus
eſt, omnes debemus feſtiuiſſimè colere, &
in illis ſanctiſſimis ſex diebus nullus ſeruile
opus audeat facere,

Ca. 3.

Decernimus vt extra tēpora decreta ba-
ptiſmi, nullus filios ſuos baptizet, niſi infir-
mitas nēmia, vel dies extremus compulerit
filios ſuos baptiſmum ſuſcipere.

Ca. 4.

*De obla-
tione alta-
ris diebus
dominiciſ
Gen. 4.*

Itē ſtatuiſmus vt omnibus dominiciſ die-
bus altaris oblatio ab omnibus viris & mu-
lieribus offerantur, tam panis quā vini, vt
per has immolationes & peccatorū ſuorum
faſtibus careant, & cū Abel vel cæteris iuſtè
offerentibus promereantur eſſe conſortes.

Ca. 5.

Omnes reliquas fidei sanctæ catholicæ causas, quas temporis longitudine cognouimus deterioratas fuisse, oportet nos ad statum pristinum reuocare, ne nobis simus aduersarij, dum ea quæ cognoscimus ad nostri ordinis qualitatem pertinere, aut quod nefas est, silentio præterimus. Leges namque diuinæ consulentes sacerdotibus ac ministris ecclesiarum, pro hæreditaria portione, omni populo præceperunt decimas fructuum suorum locis sacris præstare, ut nullo labore impediti per res illegitimas spiritualibus possint vacare ministeriis, quas leges Christianorum congeries longis temporibus custodiuit intemeratas. Vnde statuimus, ut decimas ecclesiasticas omnis populus inferat, quibus sacerdotes aut in pauperum usum, aut captiuorum redemptionem prorogatis, suis orationibus pacem populo ac salutem impetrent. Si quis autem contumax nostris statutis fuerit, a membris ecclesiæ omni tempore separetur.

Canon. 6. est Ca. 29. concilij Carthaginensis tertij, qui etiam corrigitur per ca. 29. sextę synodi.

Ca. 7.

Statuimus insuper ut liberti ecclesiæ, per solos episcopos iudicentur.

Ca. 8.

Item decernimus, ut quicumque, culpa compellente, aut potentum importuna nõ sustinens, suæ gremiũ matris ecclesiæ petierit, in eodẽ loco inconcusse permaneat, nulli

*De deci-
mis fru-
ctuum locis
sacris præ-
standis.*

SVM. MATISCONE NSIS

permiſſet quolibet gradu dignitatis ſun-
do fugitivo in locis ſacris violentiã inferre.

Ca. 9.

*Humana
t meritas
in ſacer-
dotes dei
graffari
põ debet.* Statuimus etiam, vt epiſcopus per ſecula-
rem poteſtatẽ non iudicetur. Neſas eſt enim
vt illius manibus epiſcopus aut iuſſione de
eccleſia trahatur, pro quo ſemper Deũ exo-
rat, & cui Inuocato nomine domini, ad ſã-
uationem corporis animæque eucharſtiam
ſæpe porrexit. Hoc enim decretum à nobis
præfixum, qui fuerit audacter tranſgreſſus,
tam ipſe quàm omnes qui ei cõſenſerint, vi-
que ad generale concilium anathemate de
eccleſia ſeparentur.

Ca. 10.

*Clerici à
laicis in-
iuriã pa-
ti non de-
bent.* Quod de epiſcopis cenſuimus, vim obti-
neat & in clero, vt neque preſbyter, nec dia-
conus, neque ſubdiaconus de eccleſiis trahã-
hantur, aut iniuriã aliquam in ſcio epiſco-
po eorũ patiantur, ſed quicquid quis aduer-
ſus eos habuerit, in notiã epiſcopi proprij
perducatur, & ipſam cauſam iuſtitia præ-
eunte diſcutiens, animo clericos accuſantis
ſatisfaciat.

Ca. 11.

*Mat. 25
Paulus
in multis
locis.* Sectatores hospitalitatis nos eſſe non ſo-
lum dominus Ieſus admonet, cum ſe dicit in
hospitem receptum fuiſſe, ſed etiam Apoſto-
lus omnibus pene præceptis. Propterea bea-
tiſſimi fratres vnumquemque noſtrũ opor-
tet non ſolũ ſemetipſum ad hoc opus apta-
re, ſed etiam omnium fidelium mentes, vt
poſſint apud deum miſericordiæ operibus
pro noſtris peccatis intercedere, & nos ei

per veram hospitalitatem recõcillari. Si quis ergo nostrum non admonuerit, aut exẽplũ exhortationis suæ ipse prius comprobauerit opere, indignationem diuinæ proculdubio incurreret maiestatis. Prædicetur hoc nostræ mediocritatis statutum in quibus omnium Christianorum.

Ca. 12.

Quid autem scriptura diuina de viduis & pupillis præcipiat, nobis clam non est, ideõ- *De viduis & pupil-*
que quia prouisioni nostræ (Deo authore) *lis.*
causæ principaliter viduarum & pupillorũ sunt commissæ, decernimus vt iudices non prius viduas & pupillos conueniant, nisi episcopo nunciant, cuius sub velamine degunt. Quod si episcopus præsens nõ fuerit, archidiaconus & presbyter pariter sedentes communi deliberatione causis eorum terminos figat, ita iuste & recte, vt deinceps de talibus antedictæ personæ nõ cõquassentur. Quod si quis iudex aut impeditor eis iniuriã aliquam iugesserit, aut hanc definitionẽ transgressus fuerit, a communione suspendatur.

Ca. 13.

Volumus igitur quod episcopalis domus, *Canõ. his*
quæ ad hoc instituta est, vt sine personarum *nostris tẽ*
acceptione omnes in hospitalitate recipiat, *poribus*
canes non habeat, ne forte hi qui in ea misc- *negligi-*
riarum suarũ leuamẽ habere confidunt, dũ *tur.*
infestorũ canũ moribus laniatũ, detrimẽ-
tũ versa vice suorũ sustineat corporũ. Custodienda est igitur episcopalis* habitatio, hym- **Nota*
nis, non latratibus: operibus bonis, nõ mor-
sibus venenosis. Vbi igitur Dei est assiduitas

quem omnes congregentur. Si aliquis corū contumax fuerit, aut excusationē falsā necessitatis inuenerit, volumus ut vsque ad cōcilium generale à communione maneat alienus.

Accessit ad hæc edictum regis Guntraniti insigniter pium, de obseruando die dominico, & aliis statutis secundæ synodi Matisconen.

Finiunt canones concil. Matisconen 2.

Gregorius. i. sexagesimus.

quartus papa.

1. d. 590. Gregorius natione Romanus, ex patre Gordiano, sedit annos 13. menses. 6. dies 10. Hic exposuit homilias euangeliorum 40 in Iob scripsit libro 35. in Ezechielem homilias 22. pastorale quoq; & Dialogorum libros quatuor, edidit & alia multa, quæ vulgo suo nomine circunferuntur. Sub Gregorio celebrata sunt duo concilia Romæ, quæ habentur in Registro lib. 4. cap. 88. Celebratū est sub eodem conciliū Lateranē. de quiete & libertate atq; expēdione nigrorū monachorū.

a. d. 601. Sabinianus 65. Papa sub Petro, sedit annū vnum, menses 5. dies 11. nihil fecit memoria dignum.

a. d. 605. Eius patria ignoratur, successit Gregorio, cui⁹ res bene gestas perpetuo aduersatus est.

Bonifaci⁹ Bonifacius 3. natione Romanus, papa 66. sub Petro obtinuit à Phoca Imperatore ut sedes S. Petri, quæ caput est omnium ecclesiarum, ita & diceretur & haberetur ab omnibus, quem locū ecclesia Constantinopolitana sibi vindicare conabatur fauentibus malis.

malis principibus, & affirmantibus eo loco primam sedem esse debere ubi imperij caput esset. Quântum temporis sederit Pontifex iste, diuersitas est inter scriptores. nam ex Platina colligitur quod sederit menses nouem, nonnulli quod octo cum dimidio sederit, annó vnum, dies 25. Alij verò annuunt menses quinque, dies 28. Alij quod mense octauo, & die 22. sui Pontificatus obierit.

Bonifacius 4. Papa 67. sub Petro, natione *An. do.* Manſus, sedit annos 6. menses 7. dies *606. Bo* 13. hic templum quod veteres Pantheon appellabāt, (quia omnibus diis cōmune esset) *nifacius* à Phoca Imperatore obtinuit, & consecra- *papa-* uit in honorem beatę Marię virginis & omnium Martyrum, eiectis prius gentium simulachris, vnde postea Virgo ad martyres appellata est.

Deusdedit papa 68. sub Petro, natione Ro- *ā-d. 613.* manus, ex patre Stephano subdiacono, hic *Deusde-* sedit annos 3. dies 23. sub hoc floruit in Hi- *dit. pap. a* spania Isidorus Hispalensis episcopus Leandri successor. Iste Deusdedit fuit vir sanctitatis eximię. Sub hoc celebratum est concilium Antisiodorense, cuius canones sunt sequentes, hoc concilium fuit prouinciale.

Ca. 1.

Nō licet calen. Ianuarij vecolo aut ceruolo facere, vel strenas diabolicas obseruare, sed in ipsa die sic omnia beneficia tribuantur, sicut & reliquis diebus.

Ca. 2.

Vt omnes presbyteri ante Epiphaniam

S V M M A A N T I S T O D .

missos suos dirigant, qui eis de principio quadragesimæ nuncient, & in ipsa Epiphania ad populum indicent.

Ca. 3 .

*De superstiti-
onibus quo-
rundam.* Non licet compēsas in domibus propriis, nec vigilias in festiuitates sanctorum facere, nec inter sentes aut arbores satiuas, vel ad fontes vora exsoluere, sed quicumque votum habuerit, in ecclesia vigilet, & matriculæ ipsum votum aut pauperibus reddat, nec subtilia, aut pedē, aut hominem lineo fieri penitus præsumat.

Ca. 4 .

De fortilegiis vel auguriis. Non licet ad sacrilegos vel auguria respicere, nec ad characteres, nec ad sortes quas sanctorum vocant, vel quas de ligno aut de pane faciunt, aspicere, sed quæcunque homo facere vult, omnia in nomine domini faciat.

Ca. 5 .

De vigiliis. Omnino & inter supradictas cōditiones, vigilias, quas in honore domini obseruant, omnibus prohibemus.

Ca. 6 .

De christomate. Vt à media quadragesimæ presbyteri Christoma petant, & si quis infirmitate detentus venire non poterit, ad archidiaconum suum, vel archisubdiaconū transmittat, & Christomatio & linceo imponāt, sicut reliquæ sanctorum deportari solent.

Ca. 7 .

Vt omnes presbyteri ad synodum ciuitatem veniat, & cal. Nquemb. omnes abbates ad concilium veniant.

Ca. 8.

Non licet in altario in sacrificio diuino *Extra vi*
melorum (quod mulum appellatur) nec vl- *num non*
lum aliud poculum extra vinum cum aqua *fiat conse-*
mistum offerre, quia ad grandem reatum & *cratio san-*
peccatum pertinet presbytero illi, quicunque *guinis*
aliud poculum extra vinum in consecratio- *Christi.*
ne sanguinis Christi offerre præsumpserit.

Ca. 9.

Non licet in ecclesiis choros secularium, *Mat. 21.*
vel puellarum cantica exercere, nec conui-
uia in ecclesia preparare, quia scriptum est, Do-
mus mea domus orationis vocabitur.

Ca. 10.

Non licet super vno altario in vna die
duas missas dicere, nec in altario, vbi episco-
pus missas dixerit, presbyter in illa die mis-
sas dicat.

Ca. 11.

Non licet in vigilia Paschæ ante horam
secundam noctis vigiliam expedire, quia in
illa nocte non licet post mediam noctem bi-
bere, nec in Natali domini, nec in reliquis
solemnitatibus.

Ca. 12.

Non licet mortuis nec Eucharistiam nec
osculum tradi, nec velo neque palliis corpo-
ra eorum inuolui.

Ca. 13.

Non licet diacono velo vel palla scapulas
suas inuolui.

Ca. 14.

Non licet in baptisterio corpora sepelire.

Ca. 15.

Non licet mortuum super mortuū mitti.

Ca. 16.

Non licet die dominico boues iungere, vel alia opera exercere.

Ca. 17.

Quicumque se propria voluntate in aquam iactauerit, aut collo ligato se suspenderit, aut de arbore præciptauerit, aut ferro percusserit, aut qualibet occasione voluntate se morti tradiderit, istorum oblata non recipiantur.

Ca. 18.

Non licet absque Paschæ solemnitate vllō tempore baptizare, nisi illos quibus mors vicina est, quos Grabarios dicūt, quod si quis in alio pago, cōtūmacia faciente post interdictum hoc infantes suos ad baptismum detulerit, in ecclesias nostras non recipiantur: & quicūque presbyter ipsos extra nostrum præceptū recipere præsumpserit, tribus mē-sibus à cōmunionē ecclesiæ sequestratus sit.

Ca. 19.

Nō licet presbytero, aut diacono, aut subdiacono, post acceptum cibum vel poculum missas tractare, aut in ecclesia dum missæ dicuntur stare.

Ca. 20.

Quod si presbyter (quod nefas est dicere) aut diaconus, aut subdiaconus post acceptā benedictionem infantes procreauerit, aut adulterium cōmiserit, & archipresbyter hoc episcopo aut archidiacono non intimaue-

rit, integro anno non communicet.

Ca. 21.

Non licet presbytero in vno lecto post acceptam benedictionem cum presbyteria dormire, nec in peccato miscere, nec diacono nec subdiacono.

Ca. 22.

Non licet relictae presbyteri, nec relictae diaconi, nec subdiaconi, post eius mortem maritum accipere.

Ca. 23.

Si monachus in monasterio adulterium commiserit, aut peculiare habere presumpserit, aut furtum fecerit, & hoc Abbas per se non emendauerit, aut episcopo aut archidiacono non intimauerit, ad penitentiam agendam in alio monasterio retrudatur.

Ca. 24.

Non licet Abbati vel monacho ad nuptias ambulare.

Ca. 25.

Non licet Abbati filios de baptismo habere, nec monachis commatres habere.

Ca. 26. *Abbas non permittat mulieres monasterium ingredi.*

Quod si quis Abbas mulierem in monasterium ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi sectare perceperit, tribus mensibus in monasterio tradatur, pane & aqua contentus.

A canone 27. vsque ad 32. tantum agitur de personis inter quas prohibitum est nuptias celebrare: quod quidem omnibus notum est.

SVMMA ANTISIOD.

Ca.33.

Non licet presbytero, nec diacono ad tre-
palium vbi rei torquétur stare.

Ca.34.

Non licet presbytero in iudicio illo sede-
re, vnde homo ad mortem tradatur.

Ca.35.

Non licet presbytero, aut diacono, vel cui-
quam clericorum de qualibet causa conle-
ticum suum ad iudicem secularem trahere.

Ca.36.

Non licet mulieri mala manu Eucharistiã
sumere, nec manum suam ad pallas domi-
nicas mittere.

Ca.37. *Nullus cum excommunicatis communicet.*

Si quis presbyter, aut quilibet de clero
aut de populo excommunicatum absque vo-
luntate ipsius qui cum excommunicauit,
sciens receperit, aut cum illo panem mandu-
cauerit, vel colloquium habere decreuerit,
simili sententiæ subiaceat,

Ca.38.

Non licet presbytero inter epulas canta-
re, nec saltare.

Ca.39.

Vnaquæque mulier quando communicat,
Dominicalem suum habeat. Quòd si non ha-
buerit, vsque in aliũ diem dominicum non
communicet.

Ca. 40. *Iudex secularis inconsulto episcopo nulli clericorum iniuriam inferat.*

Quicumque iudex, aut secularis presbyterum, aut diaconum, aut quemlibet de clero, aut de junioribus absque audientia episcopi, aut Archidiaconi, aut Archipresbyteri iniuriam inferre præsumpserit, anno ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus.

Ca. 41. *Parendum est præceptis archiepiscopi.*

Si quis ex secularibus institutionem, aut commonitionem archiepiscopi sui contumacia faciente audire distulerit, tandiu à limitibus sanctæ ecclesiæ habeatur extraneus, quandiu tam salubrem institutionem adimplere studuerit. Insuper & multā quam gloriofissimus Rex dominus instituit, sustineat.

Fiunt canones concilij Antisiodoren. *a.d. 617.*

Bonifacius quintus papa, natione Campanus Heracilio Imp. sedit an. 5. dies 10. Hic pontifex Campanos sacrilegos ab ecclesiis exclusit: sed ad ecclesias confugiētes immunitate donauit. *Bonif. 5. pont. 69.*

Sub hoc pontifice Mahometus Arabs natus est ex patre Pagano & ex matre Hebræa Hismalitici generis. Qui magnum in Christianum populum excitauit incēdium. *Mahometi origo, ingenium et obitus.*
Qui cum magnum se Dei prophetamasseret, magicis artibus Asianos & Africanos deludens, ita populos quosdam cōcitauit noua à se religione imbutos ut paulū ab-

S V M M A   H I S P A L E N .

fuertit quā omnino Imperij nomen deleret, capta Alexandria , multisque aliis Syriæ & Ciliciæ urbibus. Sarracenos sectatores suos habuit. Qui annos natus penè 40. postquam tam terra p̄ste animos hominum infecisset, extinctus est. Visitur in Arabiæ vrbe Modīnā eius sepulchrum vti sanctorū apud nos.

a.d.622.   Honorius primus papa 70. natione Campanus ex patre Petronio viro consulari , sedit annos 12. mens. 11. dies. 17. Hic pont. ecclesias restaurans Heraclij permissu æreas Romuli ædis regulas San. Petro superrexit. Quo mortuo vacauit sedes mensibus 19.

*Conciliū
Hispalen
se 2.*

C O N C I L I V M   H I S P A L E N S E

secundum , sub die iduum Nouembrium circa tempora Honorij papæ tempore Sisebuti regis. Estque prouinciale.

*Ca. 1. Non est obicienda prascriptio.
vbi necessitas interest hostilitatis.*

C. de capti et post l. quos.   Prima actione Theodolphi Malacitanæ antistitis ecclesiæ ad nos oblata precatio est: afferentis antiquam eiusedē vr̄bis parochiam militari quodam discrimine fuisse decisam, & ab aliis ecclesiis esse remotam. Pro qua re placuit , vt omnis parochia quæ ab antiqua ditione ante militare hostilitatem retinuisse ecclesiam suam quisquis comprobaret, eius priuilegio restitueretur. Sicut enim p̄ legē mundiale his quos Barbarica seueritas captiua necessitate trāsuxit, postlimimo reuertētib⁹ redditur antiqua possessio, sic ecclesia receptura est parochiā , quā antea tenuit cū reb⁹ suis. Nō enim erit obiciēda pr̄scriptiō

prio temporis, vbi necessitas interest hostilitatis.

Ca. 2. Legitimus si deficiat limes, præscriptio longi temporis silentium repetenti imponit.

Placuit vt si in diocæsi episcopi possidentis suam basilicam veteribus signis limes præuisus monstrauerit, ecclesiæ cuius est ius retentionis sit æternum dominium. Quod & si limes legitimus eandem basilicam non recludit: & tamen longi temporis probatur obiecta præscriptio, appellatio repetentis episcopi non valebit, quia illi triennalis obiectio silentium imponit. Sin verò infra metas triennalis temporis extra alienos terminos basilicæ iniusta retentio reperitur, repetentis episcopi iuri sine mora restituetur.

Cap. 3. De desertoribus clericis, vt episcopis suis restituantur.

Placuit, vt si quis clericus in monasterio ecclesiæ propriæ destitutus ad aliam transitum fecerit, compellente ad quem fugerit sacerdote, ad ecclesiam quam prius incoluerat remittatur. Qui verò cum suscepit, nec statim sine vllò nuctu exceptiois ad propriam ecclesiam remittendum elegerit, quandiu eam restituat, cōmunionem se priuatum agnoscat. Desertorem autem clericum cingulo honoris, arque ordinationis suæ exutum, aliquo tempore monasterio relegari cōuenit: sicque postea in ministerio ecclesiastici ordinis reuocari,

SVMMA HISPALEN.

Ca. 4. Bigami ad presbyterium vel diaconatum non sunt promouendi.

Nunciatum est nobis apud Astigitanam ecclesiam quasdam nuper ordinationes illicitas extitisse, ita vt quidam viduarum mariti Leuitarum ministerio sacrarentur. Quos quidem conuenit à gradu suscepto in irritū deuocari, nec vltra prouehi ad diaconij ministerium qui contra diuina atque ecclesiastica iura instituti reperiuntur.

Ca. 5. Presbyteri non presumant ordinare.

D. 23. Relatum est nobis de quibusdam clericis, quorum dum vnus ad presbyterium, duo ad Leuitarum ministerium sacrarentur, episcopus oculorum dolore detentus fertur manū suam super eos tantum imposuisse tantum & presbyter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Qui licet propter tantā audaciam poterat accusatus damnari, si adhuc viueret: tamen quia iam ille exanimi diuino relictus, humano iudicio accusari non potest, hi qui supersunt, gradum sacerdotii vel Leuitici ordinis, quē peruersē adepti sunt, amittant.

Ca. 6. Presbyteri vel Diaconi ab vno episcopo non sunt deponendi.

Comperimus quendam presbyterum à pontifice suo iniuste olim deiectum, & innocentem exilio condemnatum. Ideo decreuimus (iuxta priscorum patrum decretum) synodali sententia, vt nullus nostrū sine concilii examine, deicere quemlibet presbyterū vel

diaconum audeat. Episcopus enim sacerdotibus & ministris solus honorem dare potest: auferre solus non potest. Tales enim neque ab vno damnari, nec vno indicante poterunt honoris sui priuilegiis exui: sed presentati synodali iudicio, quod canon de illis præceperit, definiri.

C. 7. Prohibita corepiscopis & presbyteris.

Relatum est nobis Agabium Cordubensem episcopum frequenter corepiscopos vel presbyteros destinasse, qui tamen iuxta canones vnum sunt, qui absente Pontifice altaria erigerent, basilicas consecrarent. Quod quidem non est mirum id præcepisse virum ecclesiasticæ disciplinæ ignarum. Ergo ne ultra talis à nobis licentia usurpetur, cõmuni sententia statuendum oportuit, scientes, quia sicut presbytero vel corepiscopo illicita consecratio est altaris, ita & constitutio. In diuinis enim literis, præcipiente domino, solus Aaron in tabernaculo erexit altare, solus ipse vnxit: quia summus Dei sacerdos erat, sicut scriptum est de eo: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. idcircoque id quod tantum facere principibus sacerdotum iussum est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerint, presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, arripere non præsumant. Nam quantum cum episcopis plurima illis mysteriorum communis sit dispensatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam nouellis & ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint: sicut presbyterorum & diaconorum, ac virginum consecratio, Constitutio altaris, benedi-

*Aaron
summus
Dei sacerdos.
Presbyteri filiorum
Aaron gestant figuram.
Prohibita corepiscopis.*

SVMMA HISPALIEN.

¶ *presbyteris ecclesiastica sacramenta.* Alio, vel vñ alio, siquidem nec liceat eis benedicere ecclesiam, vel altaria consecrare, nec per impositionem manus fidelibus baptizandis, vel conuersis ex hæresi spiritum sanctum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare, sed nec publice quidem in missa quæquam pœnitentis reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc omnia illicita esse presbyteris quia pontificatus apicem non habent, quem solis deberi episcopis autoritate canonum præcipitur, vt per hoc & discretio graduum, & dignitatis fastidium summi Pontificis demonstretur. Sed nec coram episcopo licere eis in baptisterium introire, nec præsentem Antistitem infantem intingere, aut signare, nec pœnitentem sine præcepto episcopi sui reconciliare, nec eo præsentem sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere, nec eo coram posito populum docere, vel benedicere, aut salutare, nec plebem vtrique exhortari. Quæ omnia eis à sede Apostolica prohibita esse noscuntur.

Ca. 8. Ob ingratitudinem liberti libertate priuentur.

Hæc canon discussus est propter Heliseum Statuimus, vt qui ab episcopo suo libertati traditi sunt, si immemores beneficii accepti, et ingrati ob superbiam suam extiterint, in seruitutem reuocentur, vt quorum libertas perniciosa est, sit salutifera seruitus.

Agabrensis ecclesiæ

Ca. 9. est ca. 25. Concilij Chalcedonensis.

Ca. 10. Anathemate feriuntur monasteriorum expoliatores.

Si quis nostrum, vel nobis succedentium sacerdotum quodlibet monasterium aut vi cupiditatis expoliandum, aut simulatione aliqua fraudis conuellendum aut dissoluendum tentauerit, anathema effectus maneat, & à regno Dei extraneus, nec proficiat illi bonum fidei, vel operis ad salutem, qui tantæ & salutari vitæ destruxerit tramitem. Super hos etiam vniuersi illius prouinciæ episcopi congregati, eundem sacrilegum, cunctisque sui euerforem à communione suspendant: quod impie vnus subuerterit, omnes restaurent.

*Salutaris
vitæ via
monasti-
ca vitæ.*

Ca. 11. Ut virginum monasteria monachorum cura committantur.

Decreuimus, ut monasteria virginum monachorum administratione gubernentur. Tunc enim salubria Christo dicatis virginibus prouidemus, quando eis patres spirituales eligimus, quorum non solum gubernaculis, sed etiam doctrinis ædificari possint. Et tamen circa monachos cautela seruatur, ut remoti ab earum familiaritate maneant. Sed nec Abbati uel ei qui præficitur, extra eam quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid quod ad institutionem morum non pertineat licebit, nec cum ea sola, qui præest, frequenter eis loqui oportet: sed sub testimonio duarum vel trium sororum, ita ut rara sit accessio, & breuis omnis locutio. Absit enim ut monachos (quod dictum etiam nefas est) Christi virginibus familiares esse velimus, sed eos tantum earundem gubernaculis deputa-

Nota.

mus constituentes, ut vnus monachorum probatissimus eligatur, cuius curæ sit prædiis earum rusticis vel vrbanis intendere, fabricas extruere, &c. ut Christi famulæ solis diuinis cultibus, operibûque sanctis inseruiant. Sanè is qui ab Abbate præponitur, iudicio sui episcopi comprobetur. Vestes autem illæ iisdem cornubiis faciant, à quibus tuitionem expectant: ab eisdem denuo laborum fructus, & procurationis suffragium recepturæ. Si qui monachorum contrasecerint, sciant quodd eorum temeritas excommunicationis sit plectenda censura.

Ca. 12.

Iste episcopus nature erat Syrus. In isto canone hæresis cuiusdam episcopi Acephalorum abnegatis proprietatem duarum naturarum in Christo, & asserentis deitatem passibilem, damnatur, & eiusdem episcopi conuersio ad fidem describitur.

Ca. 13.

In hoc canone agitur de duobus, in Christo naturis et vna persona. Tertiadecima prosecutione breuiter narrandum putauimus, ad refutationem eorundem hæreticorum qui duas naturas Christi post vñionem delirantes confundunt, & passibilem in eo diuinitatis substantiam asserunt. Contra quorum blasphemias oportet nos in vna persona Christi geminæ naturæ proprietatem ostendere: passionemque eius in sola humanitatis susceptione manifestare, ut si forte aliqui stultorum huius sententiæ errore decepti sunt, dum ista legerint, respiciant, rectæque fidei veritatem firmiter teneant. Ergo (sicut immaculata fides & sancta Dei ecclesia docet, confitemur dominum

nostrum Iesum Christum æternaliter ex pa-
 tre Deum nostrum, temporaliter ex vtero glo-
 riosæ virginis Mariæ hominẽ editum, & ob
 hoc in vna persona duas naturas habet, dei-
 tatis, qua ante secula genitus est: & humani-
 tatis, qua in tempore editus est. Cuius geni-
 næ naturę distinctio primum ex literis legis,
 deinde ex Prophetis, & Euangelicis atque A-
 postolicis depromenda est paginis, vt ea quę
 asserimus, non argumentis, sed exemplis scri-
 pturarum firmemus. Primo ex illo: *Exo. 23.*
 Mitto angelum meum, qui præcedat te. Ob-
 serua eum, &c. quia est nomen meum in illo. *Gen. 22.*
 Hic diuina demonstratur natura. Et illud,
 in semine tuo benedicentur omnes gentes. i.
 in carne Christi, quę de Abrahæ stirpe descē-
 dit. Hic humana demonstratur natura. Secū-
 do in Psalm. David sub vna Christi perso-
 na sic ostendit vtrunque naturam: diuinam
 secundum illud: Ex vtero ante luciferum
 genui te. Humanam ibi. Homo natus est *Psa. 109.*
 in ea. Rursus diuinam ibi: Eructauit cor *Psal. 86.*
 meum verbum bonum Humanam ibi: Spe- *Psal. 44.*
 ciosus forma præ filiis hominum. Tertio *Ibidem.*
 Esaias sub vna eadẽque Christi persona
 vtrunque ostendit naturam. Deitatis, ibi: *Esa. 66.*
 Nunquid qui alios parere facio, ipse non
 pariam? Humanitatis verò, secundum il-
 lud: Ecce virgo in vtero concipiet & pariet
 filium. Rursus deitatis, Roratur cœli desuper,
 & nubes pluant iustum. Humanitatis ibi: A- *Esa. 45.*
 perlatur terra & germinet Saluatorem. Et
 iterum humanitatis ibi: Parvulus natus est *Esa. 9.*
 nobis. In euan. quoque in vno eodẽque Chri-
 sto diuinæ naturæ significatio: Ego & pater

SV M. HISP. CONC. II.

- vnus sumus. Humanæ naturæ insinuatō
Joan. 10. ibi, Pater maior me est. Item diuinæ naturæ
Joan. 14. ibi: Ego sum via, veritas & vita. Humanæ
Ibidem. naturæ, Tristis est anima mea vsque ad mor-
Mat. 26. tem. Paulus quoque apostolus in vno eo-
demque Christo naturam diuinitatis exprimit
ibi: primogenitus omnis creaturæ, ipse
est ante omnes. Humanitatis cum dicit: Ipse
est caput corporis ecclesiæ. De passione ve-
rò quam in sola humanitate, non in deitate
Colos. 1. sustinuit, legis & prophetarum autoritas,
Ibidem. Euangeliorum & apostolorum prædicatio
adhibenda est. Ex prophetis illud, Lauabit
Gen. 49. in vino stolam suam, & in sanguine vux pal-
lium suum. Quid hic pallium, quid stola nisi
caro Christi, passionis sanguine decorata?
Et alia multa quæ superuacaneum est refer-
re. Probatur ergo veteris ac noui testamen-
ti testimonis, in quibus duæ naturæ Christi
patefactæ sunt in vna subsistentes persona, in
quibus & passio eius apparuit in homine so-
lo expleta, deinde oportuit sententiis subne-
cti sanctorum patrum, qui in sacris literis in-
genti gloria refulserunt, vt etiam eorum tra-
ditione perpareat, quia dominus noster Je-
sus Christus ex duabus naturis & vna perso-
na subsistit, & quia mortem & passionem
in sola morte suscepit.

Recensentur ad hoc Hilarius, Ambrosius,
Gregorius Nazianzenus, Basilus, Cirillus, A-
thanasius. Augustinus, Leo pape, Fulgentius:
quorum etiam testimoniis concluditur quæ-
stio. Hæc quidem quæ tam diuinæ scripturæ
quàm etiam sanctorum patrum eloquia do-
cuerunt, decretis nostris breuiter inserta pro-
tulimus

tulimus, demonstrantes geminam carnis & deitatis naturam in vna Domini & saluatoris nostri persona, passum quoque eundem in ea natura quæ corporis est: non tamen passum in ea natura quæ deitatis est. His ergo concordi sententia in tribus secretariis definitis pro confirmatione sui propriam subscriptionem subiecimus. Isidorus in Christi nomine ecclesiæ Hispalen. episcopus subscripsi. Malacitanus episcopus, Corduben. episcopus, & cæteri omnes fecerunt similiter.

*Subscri-
ptio episco-
porum.*

Finiunt canones secundi Concilij Hispalensis.

CONCILIVM TOLETANVM
quartum sub Honorio I. Papa, & anno tertio regnante Sisenando rege, celebratum est ab omnibus episcopis Hispaniæ & Galiciæ, E. ra. 681.

*Cōcilium
Tolet. 4.*

Cum conuenissemus sacerdotes domini apud urbem Toleranam, vt regiis imperiis atque iussis commoniti à nobis agitaretur de quibusdam ecclesiæ disciplinis tractatus, primum gratias saluatori nostro Deo omnipotenti egimus. Post hæc antefato ministro excellentissimo, & glorioso regi, cuius tanta erga Deum deuotio extat, vt non solum in rebus humanis, sed etiam in causis diuinis sollicitus maneat. Hic quippe dum in basilica beatissimæ & sanctæ martyris Laocadiæ omnium nostrum pariter iam cæcus adesset, pro merito fidei suæ cum magnificentissimis & nobilissimis viris ingressus, primum coram sacerdotibus Dei humi prostratus, cum lachrymis & gemitibus pro se interueniendum domino postulauit. De-

*Deuotio
Sisenadi.*

SVMMA TOLETANI

Inde religiosa prosecutione synodum exhortatus est, vt paternorum decretorum memores, ad conseruanda in nobis iura ecclesiastica studium præberemus, & illa corrigere quæ dum per negligentiam in vsum venerunt, contra ecclesiasticos mores licentiam sibi de vsurpatione fecerunt. Talibus eius monitis congaudentes, necessarium existit (iuxta eius nostrumque votum) quæ conueniunt tractare. Et quoniam generale concilium agimus: oportet primum nostræ vocis sermonem de cælo esse, vt post professionem fidei sequentia operis nostri nota quasi super fundamentum firmissimum disponantur.

Ca. 1. De oratione & fidei confessione.

Explicatur Descendit ad inferos. In isto primo canone pronuntiatur publicè generalis professio omnium pertinentium ad fidem per formam symboli. Specialiterque explicatur illud symboli, Descendit ad inferos, vt sanctos qui ibi tenebantur erueret: per quem & nos sumus in nouissimo die resuscitandi in ea qua nunc viuimus carne, & in ea qua resurrexit idem dominus forma, percepturi ab ipso, alii pro iustitiæ meritis vitam æternam, alii pro peccatis supplicium æternum. Quæ omnia in aliis symbolis explicitè tradita non sunt.

Ca. 2. Diuersitas in his quæ ad religionem pertinent, prohibetur.

Nullares magis disciplina mores ab Placuit vt vnus ordo orandi atque psallendi à nobis per omnem Hispaniam atque Galiciam conseruetur. Vnus modus in missarum solennitatibus, vnus in vespertinis officiis, ne diuersa sit vltra in nobis ecclesiasti-

ca consuetudo, quia in vna fide continentur *ecclesia de
& regno.*

*Ca. 3. Statuitur formula pro con-
cilio celebrandis.*

*pulit, quã
inordina-
ta diuersi-
tas officij*

Statuimus, vt saltem semel in anno à nobis concilium celebretur, ita ramen vt si fidei causa est, aut quolibet alia ecclesie communis, generalis Hispanie & Galicie synodus celebretur. Si verò talis non extiterit causa, speciale erit concilium. omnes autem qui causas aduersus quoscunque habere noscuntur, ad idem concilium concurrant, & pro compellendis quibuscunque personis quidam executor à principe postuletur, &c. Deinde annotatur modus obseruandus in concilio celebrando, & in tractandis rebus synodali-
bus.

Ca. 4. De solennitate Paschali.

Placuit vt ante tres menses Epiphaniarum *Sup. in cõ
cil. Aure-
lien. 4.*
metropolitani sacerdotes literis se inuicem inquirant, vt diem resurrectionis Christi cõ-
prouincialibus suis insinuent, & vno tempo-
re celebrandum annuncient.

Ca. 5. De baptismi sacramento.

In isto canone docetur quòd in vsu bap- *Li. 1. Re
gistri. epi.
41.*
tismi teneatur modus ille, quem Gregorius primus consultus à Leandro episcopo Hispano definiuit, scilicet vt siue trina, siue simpla mersione fuerit infans baptizatus, cõse-
tur baptizatus, quia in illa trina mersione *De cõ. d.
4. De tri-
na mersio-
ne.*
triduanæ sepulture sacramenta significamus, vt dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduanæ temporis exprimitur, etiam & trinitas designatur. In simpla

K ii

SVM. TOLETANI

De cō. d.
4.ca. pa-
paritan-
dum.
 verò mersione vnitas substantiæ in Trinitate datur intelligi. Ne tamen hæreticis videamur consentire (qui tertio mergunt) dum eorum morem seruamus, cautum est, ne in Hispania fiat baptisumus, nisi in vna mersione. In residuo capituli declarat pulchrè mysterium quare in vna mersione debeat fieri baptisumus.

Ca.6. Vt passio Christi populis prædicetur.

Statuimus in sexta feria passionis Domini mysterium crucis quod ipse Dominus cunctis annunciandum voluit, prædicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum præstolari vt pœnitentiæ compunctione mundati, venerabile festum dominicæ resurrectionis, remissis iniquitatibus suscipere mereamur, corporisque eius & sanguinis sacramentum mundi à peccato sumamus.

Ca.7. In die passionis Christi ieiunium solui non debet.

Quicumque in die passionis domini ieiunium, præter paruulos senes & languidos, ante peractas indulgentiæ preces soluerit, à paschali gaudio depellatur, nec in eo sacramentum corporis & sanguinis Domini percipiat, qui diem passionis eius per abstinentiam non honorauit.

Ca. 8.

Exprimi-
tur causa.
 Lucerna & cereus in vigilia sacre resurrectionis propter gloriosum noctis ipsius sacramentum soléniter benedicatur, vt sacra

resurrectionis Christi mysterium, quod tem *benedictio*
pore huius noctis votiue aduenit, benedi- *nis cerei &*
ctione sanctificati luminis suscipiamus. *vigilia re*

Ca. 9. De efficacia orationis Dominica.

Nonnulli sacerdotum in Hispania repe- *surrectio-*
riuntur qui dominicam orationem, quam sal- *nis domi-*
uator noster docuit & præcepit, non quoti- *ni.*

die, sed tantum die dominica dicunt. Atta- *Mat. 6.*
men, quia quotidiana oratio est, quotidie
quoque ve detur, dici oportet. Delet enim
hæc quotidiana oratio minima & quordia-
na peccata. Delet & illa à quibus vltra fide-
lium (etiam sceleratè gesta) pœnitendo in
melius discedit mutata. Quisquis ergo sa-
cerdotum, vel subiacentium clericorum hæc
orationem quotidie aut in publico aut in
priuato officio præterierit, ordinis sui hono-
re priuetur.

Pro confirmatione huius canonis adduci-
tur Cyprianus in sermone de oratione domi-
nica, Hilarius & Augustinus in libro Enchi-
ridij vltra medium.

*Ca. 10. In quo tempore Alleluia
decantari debeat.*

Statuimus, vt in omnibus diebus quadra-
gesimæ Alleluia non canetur, quia tempus
mœroris est. In temporibus verò reliquis, id
est, Calend. Ianuarii, quæ propter errorem
gentilium aguntur, omnino Alleluia non
decantabitur. In quibus etiam, præter pi-
scæ & olus, sicut & in illis quadraginta die-
bus cæteris carnibus abstinetur, & à quibus
etiam nec vinum bibitur. Si quis ergo epi-
scopus, aut presbyter, aut diaconus contra-

SVMMA TOLETANI

fecerit, ordinis sui officio carere cogatur, & communione eiusdem Paschæ priuetur.

Ca. 11. Vt post euangelium decantentur laudes.

Item decreuimus vt in missa laudes post epistolam non decantentur, donec prædicetur euangelium. Nam laudes ideo euangelium sequuntur propter gloriam Christi, quæ per idem euangelium prædicatur. Qui verò hunc ordinem perturbauerint, excommunicationis pœnam suscipiant.

Ca. 12. De hymnis canendis.

De cõ. d. De hymnis & psalmis etiam canendis publicè in ecclesia, & Saluatoris & Apostolorum habemus exemplum, Et hymno dicto, &c. Paulus hoc etiam docet: Implemini spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis & hymnis, &c. Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei compositi esse noscuntur, sicut hi quos Hilarius & Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo quod de scripturis sanctorum canonum, vel apostolica traditione non existunt. Respuant ergo illum hymnum ab hominibus compositum, quem in fine omnium psalmorum dicimus, Gloria & honor patri & filio & spiritui sancto, &c. Similiter & totum illud quod sequitur post Angelicum hymnum Gloria in excelsis deo, &c. quod tamen ecclesiastici doctores composuerunt. Ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quia in sanctarum scripturarum libris non inueniuntur? Componuntur missæ, siue preces vel orationes, siue commendationes, seu ma-

nus impositiones, ex quibus si nulla decantentur in ecclesia, vacant omnia officia ecclesiastica. Admonet enim hæc fieri, atque hortatur Apostolus Timotheum dicens: Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones. Excommunicatione ergo plectendi sunt, qui hymnos reiicere fuerint ausi.

1. Tim. 2.

Ca. 13. De hymno trium puerorum.

De hymno trium puerorum

Hymnum quoque trium puerorum, in quo vniuersa cæli & terræ creatura Deum colaudat, & quem ecclesia tota catholica per totum orbem diffusa celebrat, publicè sanctū concilium decantari instituit.

Ca. 14. Quid in fine psalmorum dicendum.

Statuimus, & in fine psalmorum, non gloria patri, sed gloria & honor patri dicatur, David dicente, Afferte domino gloriam & honorem. Et Ioan. Euang. audiuit vocem dicentem, Honor & gloria Deo nostro &c. Qui verò hoc præterierit, excommunicetur.

*Psal. 28.
Apo. 5.*

Can. 15.

Statuimus ut gloria in fine responsiorum in lætis sequatur, in tristioribus verò repetatur principium.

Ca. 16. De libro Apocalypses.

Apocalypsum librum multorum conciliorum autoritas, & synodica sanctorum præsulum Romanorum decreta Ioannis Euangelistæ esse præscribunt, & inter diuinorum libros recipiendum constituerunt. Et quia

SYM. TOLETANI

plurimi sunt, qui eius auctoritatem non recipiunt, eumque in ecclesia Dei prædicare contemnunt, si quis eum deinceps aut non receperit, aut à Pascha vsque ad Pentecosten missarum tempore in ecclesia non prædicauerit, excommunicationis sententiam habebit.

Ca. 17. Quo loco & tempore communicandum.

Nonnulli sacerdotes post dictam orationem Dominicam statim communicant, quod deinceps interdiciamus, sed data benedictione ad populum tunc corporis & sanguinis Domini sacramentum sumatur, eo videlicet ordine, ut sacerdotes & Leuitæ ante altare communicent, in choro clericus, extra chorum populus.

Ca. 18. à quibus debet esse immunis qui in episcopum ordinatur.

d. 51. qui in aliquo crimine.
Nota. In isto canone notantur qui sunt indigni ad honorem sacerdotij, quos ius nunc vocat irregulares, inter quos etiam recensentur & isti, qui muneribus honorem obtinere moliantur. Qui à decessoribus in sacerdotium eliguntur. Qui inscii literarum sunt, Qui nondum ad 30. annos peruenerunt. Qui nec à clero nec à populo propriæ ciuitatis electi sunt. Qui verò probatus inuenerit, ab vniuersis cōprouincialibus episcopis aut certè à tribus in sacerdotem die dominica cōsecrabitur. Episcopus verò cōprouincialib⁹ ibi cōsecrandus est, vbi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autē nō nisi in ciuitate Metropoli, cōprouincialibus ibi cōuenientibus

Si quis autem ad gradum sacerdotij indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.

*Ca. 19. Quo tempore in veteri lege
Leuita ordinabantur.*

Decreuimus, vt 25. annorum ætatis Leuitæ cōsecrentur, & 30. presbyteri ordinentur, ita vt secundum præceptum Apostolicum probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes quoniam & in veteri lege ab anno 25. Leuitæ in tabernaculo seruire mandantur.

D. 77.

In veteri

lege.

Num. 7.

1. Tim. 3.

*Ca. 20. De sacerdot. quales esse
debeant.*

Quicumque in sacerdotio Dei positi sunt, irreprehensibiles esse debent, Paulo attestante: Oportet episcopū irreprehensibilem esse. Inoffensos ergo & immaculatos decet Dei existere sacerdotes: nec vllius eos fornicationis contagio pollui. Abstineamus ergo nos ab omni opere malo, vt mundi corpore, purgati mente, possimus ad sacrificium Christi digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari.

Ca. 21. De eiusdem.

Quauis consciētiam puram apud Deum nos habere oporteat: tamen & apud homines famam optimā custodire oportet. Ideo conuenit episcopos testimonium probabilem personarum conuersationis & vitæ in conclauis suo habere: vt & Deo placeant per conuersationē bonam, & ecclesiæ per optimam famam.

Ro. 12. d.

Co. 2.

Co. 8. d.

SVMMA TOLETANI

Ca. 22. De presbyteris & Leuitis.

12. q. 1.
Omnis
etas.

Item placuit, vt quemadmodum Antistites, ita presbyteri atque Leuitæ, quos fortè infirmitas, atque ætatis grauitas in conclau suo manere non sinit, vt & iidem in cellulis suis testes vitæ habeât, vitæ inque suam sicut nomine, ita meritis teneant.

Ca. 23. Quod adolescentes probatissimo seniori deputentur.

Ge. 6. d.
Pro. 30.

Omnis ætas ab adolescētia pronæst in malū Nihil enim incertius quā vita adolescentiū. Ob hoc constituere oportuit, vt si qui in clero impuberes aut adolescentes existunt, omnes in vno conclau commaneant, vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem & magistrum doctrinæ, & testem vitæ habeant.

Ca. 24. Quod sacerdotibus maximè ignorantia vitanda est.

Dist. 38.
Ignoran-
tia.

1. Ti. 4.

Ignorantiā mater cunctorum errorum maximè in sacerdotibus Dei euitanda est, qui docendi officium in populo Dei susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas frequenter admonet Paulus, dicens ad Timotheum, Attende lectioni & exhortationi, &c. Sciant ergo sacerdotes scripturas sanctas, & canones meditentur, omne opus eorum in prædicatione diuina & doctrina consistat, atque ædificent cunctos tam fidei scientia, quàm operum disciplina.

Ca. 25. Quòd officialem libellum ab episcopo accipiant presbyteri cum ordinantur.

Quando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem à suo sacerdote accipiant, ut ad ecclesias sibi deputatas instruantur, ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis Christum offendant: ita ut quando vel ad litanias vel ad concilium venerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrer, vel baptizent.

Dist. 38. Quando presbyteri.

Ca. 26. De castitate seruanda: tempore sue ordinationis presbyteri & diaconi votum emittant.

Quando presbyteri aut diaconi per parochias constituuntur, oportet eos primum professionem suo episcopo facere, ut casti & pure viuât sub Dei timore, ut dum eorum professio obligauerit, vitæ sanctæ disciplinam retineant.

In decre. Iuo. lib. 3.

Ca. 27. Presbyteri iniuste depositi quomodo in pristinum restituantur statum.

Episcopus presbyter aut diaconus, à gradu suo iniuste deiectus, si in sancta synodo innocens inueniatur, gradus amissos recipiat coram altari de manibus episcoporum. Si episcopus est, orarium, annulum & baculum. Si presbyter, orarium & patenam. Si subdiaconus, orarium & albam. Si subdiaconus, patenam & calicem, sic & reliqui gradus

SVMMA TOLET.

ea in reparatione sua recipiant, quæ cum ordinarentur, perceperunt.

*Ca. 28. Priuatur honore quicumque
ex ordine clericorum magos
consuluerit.*

26. q. 5. Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet de ordinibus clericorum, magos aut aruspices, aut certè augures, vel sortilegos, vel eos qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ depositus monasterij celsurâ excipiat: ibique perpetuæ poenitentiae deditus scelus admissum sacrilegij soluat.

Ca. 29.

Confinicini hostium sacerdotes nullum mandatum ad gentem extraneam occultè accipere vel dirigere præsumant.

*Ca. 30. Nullus sacerdos sit iudex, ubi
sanguis sententia preparatur.*

Si quis sacerdotum, ubi sanguinis sententia præparatur, iudex extiterit, reus effusi sanguinis sit apud Christum: & apud ecclesiam perdat proprium gradum.

*Ca. 31. Ne pauperes à potentibus opprimantur, episcopis cura
committitur.*

Nota. Episcopi (quibus hæc cura à Deo imposita est) dum conspiciunt iudices ac potentes pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant: & si contempserint emendari, eorum insolentiam re-

gis auribus intiment: vt quos sacerdotalis admonitio non flectit ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coerceat. Si quis episcoporum id neglexerit, concilio erit reus.

Ca. 32. Episcopi nihil de iure sue diocesis præsumant auferre.

Auaritia radix est cunctorum malorum: **I. Ti. 6.** cuius sitis etiam sacerdotum mentes obtrahet. Ideo constitutum est à præsentì concilio, episcopos dioceses suas ita regere, vt nihil ex earum iure præsumant auferre: sed iuxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus quàm decimis, tributis, ac **16. q. 1.** frugibus tertiam consequantur, vt concessa à fidelibus in Christi & martyrum honorem, ipsorum episcoporum parochiis intacta **constitutum est à.** maneant. Nouerint tamen conditores basilicarum in rebus quas eisdem ecclesiis cõferunt, nullam se potestatem habere, sed iuxta **10. q. 1.** canonum instituta sicut ecclesia, ita & dos **Nouerint.** eius ad ordinationem episcopi pertineat.

Ca. 33. Quòd tricennalis possessio intra eandem prouinciam seruari debeat.

Quicumque episcopus alterius episcopi **16. q. 3.** diocesim per triginta annos sine aliqua interpellatione possederit, admittenda non est **Quicumque episcopus** contra eum actio reposcendi. Sed hoc intra **duo.** vnā prouinciam. Extra verò nullo modo: ne dum diocesis defenditur, prouinciarum termini confundantur.

C. 34.

Sicut diocesim alienam tricennalis pos. **10. q. 3.**

SVMMA T O L E.

*Sicut diœ sessio tollit, ita territorij possessio conuen-
cesim. tum non adimit.*

*Ca. 35. In valetudine grauatvs episcopus,
visitationis officium aliis
commutat.*

*10. q. 1. Episcopum per cunctas diœceses paro-
episcopum chiasque suas per singulos annos ire oportet, vt exquirat quo vnaquæque basilica in
per. reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut lã-
gore aut aliis occupationibus implicatus id
explere nequiverit, presbyteros probabiles
aut diaconos mittat, qui & redditus basilicarum, & reparationes & ministrantium vi-
tam inquirent.*

*Ca. 36. Exoluat prelatus quod in remun-
erationem obsequij ecclesia impensã
alicui promissit.*

*12. q. 2. Quicunque suffragiõ cuiuslibet aliquid ec-
clesiasticæ utilitatis prouiderint, & pro eo
quodcunque commodum remunerationem
promiserint, promissi solutionem eos exol-
uere oportebit.*

*Ca. 37. Fundatores ecclesiarum si ad ino-
piam deuenerint, ab eisdem alimenta
accipiant.*

*Quicunque fidelium de facultatibus suis
ecclesiæ aliquid deuotione propria contri-
buerint, si fortè ipsi aut filij eorum redacti fue-
rint ad inopiam, ab eadem ecclesiæ suffra-
gium vitæ pro temporis vsu percipiant. Si
enim omnibus aliis necessitatem sustinen-
tibus, pro solo religionis intuitu, in vsum*

res ecclesiæ largiuntur, quanto magis consulendū est, quibus retributio iusta debetur?

Canon. 38. est ca. 7. sextæ synodi.

Ca. 39. *Vt leuita vnum tantum humerorum ambiat orario.*

Dist. 25.

Vnum orarium oportet leuitam gestare in sinistro humero, propter quod orat. i. prædicat. Dexteram autem partem oportet habere liberam, vt expeditius ad ministerium sacerdotale discurrat. Caueant ergo leuitæ gemino vti orario, sed vno tantum & puro, nec vllis coloribus aut auro ornato.

Vnum orarium.

Ca. 40. *Vt clerici tonsuram deferant.*

Omnes clerici vel lectores, sicut leuitæ & sacerdotes, detonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquunt. Non sicut hucusque in Galiciæ partibus facere lectores videntur, qui prolixis (vt laici) comis in solo capitis apice modicum circum tondunt. Ritus enim iste in Hispaniis hucusque hæreticorum fuit. Vnde oportet vt pro amputando ab ecclesiis scandalo hoc signum dedecoris auferatur. Qui secus fecerit, fidei catholicæ reus erit.

Canon 41. & 42. Idem continent quod & ca. 5. sextæ synodi.

Ca. 43.

Clerici qui sine consensu episcopi sui uxores duxerint, separari eos à proprio episcopo oportebit.

Ca. 44. *De clericis qui voluntariè arma sumunt.*

D. 18.

Quidam clerici.

Clerici qui in quacunque factione arma

23. q. 7. volentes sumpserūt, amisso ordinis sui gradu in monasterio pœnitentiæ tradantur.
Clerici.

Ca. 45. Ne clerici sepulcra domoliantur.

Si quis clericus in demoliendis sepulchris fuerit deprehensus, à clericatus ordine sumoveatur, & pœnitentiæ triennio deputeur.

Ca. 46. De libertate clericorum.

Præcipiente domino nostro Sissebura rege, id constitui sanctum concilium, ut omnes ingenui clerici pro officio religionis ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes, ut liberi Deo seruiant.

Canon. 47. et ca. 25. con. Chalced.

Ca. 48. Quod paterna deuotio monachum faciat, sicut propria professio.

Monachum, aut paterna deuotio aut propria professio facit. Quicquid horum fueris alligatum, tenebit. Proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum: & omnes ad seculum interdiciamus regressus.

20. q. 1.
Monachum.

De hoc
vide infra
in concil.

Vorma-
ciæ. ca. 5.

Ca. 49. Quod liberum sit clericis monasticam profiteri vitam.

Clerici qui monachorum propositum appetunt (quia meliorem vitam sequi cupiūt) liberos eis ab episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

Ca. 50. Quale ius episcopi in monasteriis habere debeant.

Nunciatum est præsentī cōcilio quod monachi episcopali imperio serulli opere mancipentur,

ripentur, & iura monasteriorum illicita præsumptione usurpentur: ita ut pene ex cœnobio possessio fiat, atque illustris portio Christi ad ignominiam seruitutemque perueniat. Quapropter monemus eos qui ecclesiis præsumunt, ut ultra talia non præsumant. Sed hoc tantum sibi in monasteriis vindicent sacerdotes, abbates, aliâque officia instituere, atque extra regulam facta corrigere. Qui contra fecerit, excommunicetur.

18. q. 2.

Hoc tantum sibi.

Ca. 51. De monachis à monasterio egredientibus.

Nonnulli monachorum egredientes à monasterio non solum ad seculum reuertuntur sed etiam uxores accipiunt. Igitur reuocati in eodem monasterio à quo exierant, pœnitentiæ deputentur.

Ca. 52. Qui seipfos infamia notant, ad clerum peruenire non possunt.

Hi qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifesta crimina confitentes, sed tantum se peccatores esse prædicantes, huiusmodi si reuelauerunt, possunt etiam per morum probitatem ad gradus ecclesiasticos peruenire. Qui verò ita pœnitentiam accipiunt ut aliquod mortale peccatum se perpetrasse publicè fateantur, ad clerum vel honores ecclesiasticos peruenire nullatenus poterunt: quia se cōfessione propria notauerunt.

Ca. 53. Pœnitentia statum qui semel acceperint, mutare non possunt.

Quicumque ex secularibus accipientes pœ-

nitentiam totonderunt se, & rursus prauaricantes laici effecti sunt, ab episcopo suo ad pœnitentiam reuocentur. Quod si aliqui admoniti ad pœnitentiam reuerti noluerint: vt veri apostatæ coram ecclesia anathematis sententia condemnentur. Hoc etiam totum seruetur in religiosis: etiam in viduis virginibûsque sacris, ac pœnitentibus forminis quæ habitum religionis mutauerunt, aut ad nuptias transierunt.

In canone 54. idem habetur quod de viduis in præcedenti dictum est.

C. 55. Sicut Iudæi ad fidem nõ sunt cogēdi. ita nec conuersi ab ea recedere permittuntur.

D. 45. De Iudæis præcepit sancta synodus nemi-
De Iu- ni deinceps ad credendum vim inferre. Cul-
da is. pñm vult Deus miseretur, & quem vult indurat. Non enim tales inuiti saluandi sunt, sed volētes: vt integra sit forma iustitiæ. Sicut enim homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens periiit: sic (vocante se gratia Dei) proptiæ mentis conuersione quisque credendo saluatur. Qui autem iam pridē ad Christianitatem venire coacti sunt (sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti) quia iam constat eos sacramētis diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vñctos esse, & corporis domini & sanguinis exuisse participes, oportet vt fidem etiam quam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen domini blasphemetur: & fides quam susceperunt, contemptibilis habeatur.

Ca. 56. Iudæis contra fidem Christianam dare suffragium prohibetur.

Quicumque Iudæis contra fidem Christianam suffragium qualecunque præstiterit, verè ut prophanus & sacrilegus anathemate effectus ab ecclesia catholica & regno Dei habeatur extraneus.

Ca. 57. De præuicatione eorum qui ad fidem christianam promoti fuerunt.

Iudæi qui ad fidem Christianam promoti abominandas circuncisiones & alios Iudæicos vsus exercuerint, pontificali autoritate corrigantur, & ad cultum Christiani dogmatis reuocentur. Eos autem quos circunciderunt, si filij eorum sint, à parentum consortio separentur. Si serui, pro iniuria corporis sui, libertati tradantur.

De cons. sec. d. 4. Plerique.

Ca. 58. Iudæorum filij post baptismum à parentibus separentur.

Iudæorum filios vel filias baptizatos, ne centum inuoluantur erroribus, ab eorū consortio separari decernimus. Deputandos autem monasteriis, aut Christianis viris aut mulieribus Deum timentibus, ut in moribus & fide proficiant.

2. 9. 1. Iudæorum filios.

C. 59. Perfidiæ parentum filiis obesse nõ debet. Iudæi baptizati si postea præuicantes in Christum qualibet pœna damnati extiterint à rebus eorum fideles filios excludi non oportebit: quia scriptum est: Filius non portabit iniquitatem patris.

2. 9. 4. Iudæi baptizati. Eze. 18

Hoc desideramus obseruari.

L ij

SVM. TOLETANI

Ca. 60. Iudæi ad fidem conuersi cum remanentibus in veteri ritu non communicent.

28. q. 1. *Sape malorum.* Nulla communio sit Hebræis ad fidem Christianam translatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt, ne eorum participatione subuertantur. Quicumque hoc non seruauerit, & hi Christianis donentur: & illi cum quibus prohibitum est eis conuersari, publicis cædibus deputentur.

Ca. 61. Iudæus ab vxore fidelis separetur, nisi ad fidem accesserit.

28. q. 1. *Iudæi qui* Iudæi qui Christianas mulieres in coniugio habent, admoneantur ab episcopo ciuitatis illius, vt si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quod si admoniti noluerint, separentur. Filij autem qui ex talibus nati sunt, fidem atque conditionem matris sequantur. Similiter & illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus viris, Christianam religionem sequantur, nõ Iudaicam superstitionem.

Ca. 62. Iudæi testes esse non possunt.

2. q. 7. *Non potest.* Iudæi qui Christiani effecti sunt, & Christi fidem præuaticati sunt, ad testimonium dicendum admitti non debent: quamuis se esse Christianos annuncient: quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita in testimonio humano dubij habentur.

C. 63. Iudæi publicis officiis nõ præficiantur.

17. q. 4. *Constituit sanctum.* Constituit sanctum concilium, vt Iudæi aut hi qui ex Iudæis sunt, officia publica nulloatenus appetant nec illa exercere iudices

prouinciarum permittant. Si quis iudex hoc permiserit, excommunicetur & is qui subreperit, publicis cædibus deputetur.

Ca. 64. *Quòd non liceat Iudæis Christianos seruos habere.*

Iudæis nullo modo liceat Christianos seruos nec Christiana mancipia emere. Si contra fecerint, ablatis ab eis à principe libertatem consequantur. *Ex decret. Sefinandi regis.*

Ca. 65.

Nullus episcoporum liberos ex familiis ecclesiæ facere præsumat. Si secus fecerit, per successorem episcopum ad ecclesiam reuocentur. *12. q. 2. Et si illi qui.*

Ca. 66. *Liberti ecclesiæ à patrocínio ecclesiæ non discedent.*

Liberti ecclesiæ, quia nunquam moritur eorum patrona, ne à patrocínio ecclesiæ aliquando discedant, necesse est ut tam hi liberi quam ab eis progeniti, professionem episcopo suo faciant. Qui si à patrocínio ecclesiæ præmissa admonitione nihilominus discesserint, manumissio eorum irrita sit. *12. q. 2. Liberti*

Ca. 67. *Quando libertatem quis integram ecclesiæ consequitur, ad clericatum suscipi potest.*

Quicumque libertatem à dominis suis ita percipiunt, ut nullum sibi in eis obsequium patronus retinet, isti si sine crimine capitali sunt, ad clericatus ordinem suscipiuntur. *D. 54. Quicum*

Ca. 68. *Quòd de familiis ecclesiæ liceat presbyteros constituere.*

De familiis ecclesiæ constituere presbyteros

SVM. TOLETANI

ros & diaconos per parochias liceat, quos tamen vitæ reſtitudo commendat. Ea tamen ratione, vt antea manumiffi libertatem ſtatus ſui percipiant. In vltimo canone excommunicantur omnes qui contra regis regniſque Hiſpaniæ conſeruationem aliquid tyrannicè attentauerint. Quibus omnibus ſubſcripſerunt omnes epiſcopi numero ſeptuaginta. Subſcripſit etiam epiſcopus Caſſonenſis, & vicarij etiam epiſcoporum.

Finit concilium Toletanum. 4.

*Concilium
Tolet. 5.*

CONCILIVM TOLETANVM
quintum. Circa tempora Honorij papæ primi, anno primo Chintilani Regis Gothorum præſidente Eugenio eccleſiæ Toletanæ & prouinciæ Carthaginen. epiſcopo Metropolitano. Affuerunt & alij viginti epiſcopi.

Ca. 1. Quando Litanie dici debeant.

In cuncto regno ſpecialis & propria hæc religioſa omni tempore teneatur obſeruantia, vt à Die Iduum Decembrium Litanie triduo vbique annua ſucceſſione peragatur. Quòd ſi dies Dominica interceſſerit, in ſequenti hebdomada celebretur.

In canone ſecundo nihil aliud tractatur, niſi de cuſtodia ſalutis Regum, & deſenſione proliſ præſentium principum.

Ca. 3. Sine electione omnium nullus præficiatur in regem.

Si quis ad regis maiestatis ambit peruenire ſatiſtigia, quem nec electio omnium præſcit, nec Gothicæ gentis nobilitas ad hunc

apicem trahit, sit consortio catholicorum priuatus, & diuino anathemate condemnatus.

In reliquis canonibus cauerur sub anathemate, ne quis in principem maledicta congerat: aut illi aliquo modo infidietur.

Subscripserunt omnes episcopi, & vicarij, etiam episcoporum.

Finit concilium Tolerauum quintum.

CONCILIVM TOLETANVM sextum, sub eodem Honorio papa primo anno 2. Chintiliani regis in ecclesia Leocadiæ martyris, celebratum ab episcopis Hispaniæ & Galiciæ quinquaginta duobus, præfidente Eugenio episcopo Tolerauo.

Concilium Tolet. 6.

In primo canone pronuntiatur symbolum fidei in quo explicatius habetur illud: Quod ex tribus personis diuinis solum filium fatemur ad redemptionem humani generis propter culpam debitam, quæ per inobedientiam Adæ originaliter, & nostro libero arbitrio contraximus, resoluenda à secreto patris arcanòque proditiisse, & humanitatem sine peccato de sancta virgine assumpsisse, ut idem filius Dei patris esset filius hominis, Deus perfectus, & homo perfectus, in duabus naturis vna persona, ne quaternitas trinitati accederet, si in Christo gemina persona esset.

Ex tribus personis diuinis solum filius humanitatem assumpsit.

Filius dei in singularitate personæ non

Et ibidem etiam habetur: Et cùm tota cooperata sit Trinitas formatione suscepti hominis, quoniã inseparabilia sunt opera Trinitatis, solus tamen filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, nõ in unitate diuinæ naturæ, id est in eo quod proprium est filij, nõ

in unitate naturæ humanitatem assumpsit.

L iiii

SYM. TOLETANI

quod commune est Trinitati: quoniam constat naturam Trinitatis esse, non tamen personam. Hic ergo dominus noster Iesus Christus mortuus est propter expiationem nostram, resurrexit propter iustificationem nostram. Quem etiam venturum in fine expectamus seculorum cum resurrectione omnium, æquissimo suo iudicio redditurum iustis præmia, & impiis pœnas, &c.

In can. 2. agitur tantum de observantia Litaniarum pro successu regum.

C. 3. Ut Hispaniarum reges iuramentum præstent de expellendis à suo regno infidelibus.

Sanctum concilium simul & cum consensu Christianissimi principis, suorumque optimatum, illustriumque virorum hanc promulgamus Deo placituram sententiam, ut quisquis succedentium temporum regni sortitus fuerit apicem, non ante conscendat regiam sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit nullam non catholicam permittere in suo regno degere. Si verò postquam ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator huius extiterit promissi, sit anathema maranatha in conspectu sempiterni dei, & pabulum efficiatur ignis æterni. Similiter & omnes qui cum eo consenserint.

Author. Horum patrum sententia usus est Ferdinandus Hispaniarum rex cognomento Catholicus, cum à tota ditione sua expulit iudeos & Saracenos.

Canon 4. est ca. 22, sextæ synodi, de his qui per pecunias ecclesiasticos gradus assumunt.

Ca. 5. *Qui beneficium ab ecclesia accipit eius professionem nomine precarie faciat.*

Si quis clericorum stipendium de rebus ecclesie cuiusquam episcopi percepit largitate, sub precarie nomine debeas professionem scribere: ne per retentionem diuturnam præiudicium afferat ecclesie.

Ca. 6.

Quicumque religiosum spontanee semel indutum habitum dimiserint, excommunicentur si reuerti noluerint.

Can. 7. est can. 53. supra in Concil. Tolet. 4.

Ca. 8.

Qui in ætate adolescentie positus dum mortis formidat casum, peruenit ad pœnitentie remedium, si coniugatus, & forte fuerit incontinens, ne postea adulterij incurrat lapsum, redeat ad pristinum coniugium, quousque possit adipisci temporis maturitate continentie statum. Quod nos sicut de viris, ita de feminis æquo modo censemus: non quidē hoc generaliter & canonicē præceptum, sed pro humana fragilitate constat à nobis indulgē: ea duntaxat ratione, ut si is qui pœnitentie non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quā ex communi consensu ad continentiam vnus eorum fuerit regressus, superstiti non liceat denuo trāsire ad vxoris amplexus. Si autem illius vita superstes extiterit, qui non acceperit* absolutionem pœnitens, nubat si se continere nō potest: & alterius consortio fruatur vxoris.

33. q. 2.

c. si. Et habetur in e-

pist. Leonis pa. ad

Rusticum

Narbonē

sem episco

pū quæ est

90. respō.

II.

Vel benedictionē.

SVM. TOLETANI.

In omnibus tamē sacerdotis expectetur ordinatio : vt iuxta quod ætatem aptam per-spexerit, pœnitentiæ absolutionis tribuat le-gem.

Author.

*Cum coniugatus in agritudine vouet cō-
tinentiam si postea non potest continere, re-
dibit ad uxorem. Ea tamen mortua nō trā-
sibit ad secundas nuptias. Visum est syno-
do dispensandum cum illo in usu primi ma-
trimoniij, & arcere eum à secundis nuptiis.
Quod tamen licebit coniungi nō vouenti. At-
que hic est scopus huius canonis.*

Ca. 9.

Nouo adueniente Pontifice omnes ecclesię liberi, & ab eis progeniti, chartulas & pro-fessiones suas in conspectu ecclesię renoua-re debent . Quod si intra annum non fece-rint, vacuę remaneant & inanes.

Ca. 10.

Libertorū filij intra ecclesiam erudiēdi nu-
triātur, & episcopo debitū reddāt famulatū.

3.9.9.

*Dignum
est.*

Ca. 11.

Quisquis à quolibet criminatur, non an-
tea accusatus supplicio detur quàm accusa-
tor præsentur.

Ca. 12.

Quisquis patrator culparū extiterit, & ad ho-
stiiū refugium confugerit, excommunicetur.

Ca. 13.

Qui primatum dignitatis habent in pala-
tio, à iunioribus modestus honor per omnia

deferatur, & minores à senioribus dilectionis amplectantur affectu, & vtilitatis imbuantur auxilio.

Canon. 14. Est can. 6. conc. Tolet. 5.

Ca. 15.

Res ecclesiæ à quibuscumque iuste collatæ in earum iure firma stabilitate permaneant.

Can. 16. est ca. 2. Con. Toletani. 5.

Can. 17. est can. 4. in Con. Toletano 5.

Can. 18. est. 18. can. in Con. Toletano 5.

Ca. 19. consumitur in gratiarum actionibus deo & deinde regi: cuius studio & instantia collecti sunt episcopi.

Subscripserunt episcopi qui ibi conuenerunt num. 52. Ego Eugenius ecclesiæ Tolet. episcopus subscripsi.

Subscripserunt etiam vicem agentes absentium episcoporum.

Finit concilium Toletanum 6.

CONCILIVM BRACARENSE

primum sub Honorio papa 1. & an. 3, Attrimis regis, celebratum in Hispania citeriori ab episcopis Galiciæ prouinciæ: in quo primum lectum est exemplar fidei cum capitulis, quæ episcopi Tarraconenses, Lusitani & Beatici contra impiam Priscillianæ hæresis sectam olim facto inter se concilio tanquam regulam fidei tradiderint. Proposita capitula sic habent.

Ca. 1.

Si quis patrem, filium & spiritum sanctum non confitetur tres personas vnius substantiæ & virtutis ac potestatis, sicut catholica ecclesia docet, sed vnam tantum ac solitariam

*Concilium.
Braca. 1.*

SVM. BRACARENSIS

dicit esse personam , vt ipse sit pater, qui filius, &c. sicut Sabellius & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Ca. 2.

Si quis extra sanctam Trinitatem alia (nescio quæ) & diuinitatis nomina introducit, dicens quod ipsa diuinitas sit Trinitas, sicut Gnostici & Priscillianus dixerunt : anathema sit.

Ca. 3.

Si quis dicit filium Dei dominum nostrum antequam ex Virgine nasceretur, non fuisse, sicut Paulus Samosatenus, & Forinus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Ca. 4.

Si quis natale Christi secundum carnem non verè honorat, sed honorare simulat se, ieiunans in eodem die, & in dominico, quia Christum in hominis vera natura esse non credit, sicut Cernon, Marcion, Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Ca. 5.

Si quis animas humanas vel angelos ex Dei credit substantia extitisse, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Ca. 6.

Si quis animas humanas dicit prius in cælesti habitatione peccasse, & pro hoc in corpora humana interiectas, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Ca. 7.

Si quis dicit diabolum nō fuisse prius angelum bonum à Deo factum, nec Dei opi-

fictum fuisse naturam eius: sed dicite eum ex tenebris emeruisse, nec aliquem sui habere authorem, sed ipsum esse primum absque substantia mali, Manichæus & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Ca. 8.

Si quis credit quod aliquas immundas creaturas diabolus fecerit, & tonitura & fulgura, & répestates & siccitates ipsediabolus sua autoritate facit, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Ca. 9.

Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Ca. 10.

Si qui duodecim signa, id est sydera quæ Mathematici obseruare solent, per singula animæ vel corporis membra dissipata credunt, & nominibus patriarcharum ascripta dicunt, sicut Priscillianus dixit: anathema sit.

Ca. 11.

Si quis coniugia humana damnat, & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Ca. 12.

Si quis plasmationem humani corporis diaboli dicit figmentum esse, & conceptiones in utero matrum operibus dicit demonum figurari, propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Ca. 13.

Si quis dicit creationem vniuersæ carnis non opificium esse Dei, sed malorum angelorum sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Ca. 14.

Si quis immundos puta cibos carniū, quas Deus in vsum hominum dedit, & non propter afflictionem sui corporis, sed quasi immunditiam putans, ira abstineat ab eis & nec olera cocta cum carnibus prægustet, sicut Manichæus & Priscillianus docuerunt, anathema sit.

Ca. 15.

Istas olim necabant subintroductas mulieres Si quis clericorum vel monachorum præter matrem aut germanam, vel etiam quæ proxima consanguinitate iunguntur, alias aliquas quasi adoptiuas feminas secum retinet, & cum ipsis habitat, sicut Priscillani secta docuit, anathema sit.

Ca. 16.

quas synodus non permittit. Si quis feria Paschali, quæ vocatur cœna domini, hora legitima post vœnam ieiunus in ecclesiis missas non tenet, sed secundum sectam Priscillani festiuitatem ipsius ab hora tertia permissas defunctorum soluto ieiunio colit, anathema sit.

Ca. 17.

Si quis scripturas, quas Priscillianus secundum suum deprauauit errorē, vel tractatus Dīctinij, quos ipse Dīctinius antequam conuerteretur scripsit sub nomine Patriarcharum, prophetarum & Apostolorum & suo errori consona confixit, legit, & impia eo-

rum figmenta sequitur, aut defendit, anathema sit.

Hæc sunt dogmata Priscillianistarum.

Post hæc pronunciati sunt canones ad instructionem clericalis disciplinæ pertinentes.

*Ca. 19. est Canon 2. Concil. Toletani
secundi. & Concil. Veneti. ca. 15.*

Ca. 20.

Item placuit per solennium dierum vigi- *Di. 12.*
lias, vel missas, omnes easdem & non diuer- *Placuit*
sas lectiones in ecclesia legant. *omnibus*

*Ca. 21. Ut sit vnus modus salutan-
di in missa.*

Item placuit, vt non aliter episcopi & ali- *Ruth. 2.*
ter presbyteri populum, sed vno modo salu-
tent, dicentes, Dominus sit vobiscum, sicut
in lib. Ruth legitur. Et vt respondeatur a po-
pulo: Et cum spiritu tuo, sicut & ab ipsis a-
postolis traditum omnis retinet Oriens, &
non sicut Priscillianiana hæresis permutauit. *Traditio*

*Ca. 22. Ut vno ordine missæ
celebrentur.* *apostolo-
rum.*

Item placuit vt eodem ordine missæ cele-
brètur ab omnibus, quo Profuturus quondã
huius Metropolitanæ ecclesiæ episcopus, ab
ipsa apostolicæ sedis autoritate suscepit
scriptum.

Ca. 23. Ut sit vnus ordo baptizandi.

Item placuit vt nullus eum ordinem ba-
ptizandi prætermittat, quem & antea tenuit
Metropolitana Bracarensis ecclesiæ: & pro-
ampnata aliquorũ dubitare prædictus Pro-

fusus episcopus scriptū, & sibi directum à sede beatisimī Petri apostoli suscepit.

Ca. 24. *Episcopi secundum tempus ordinationis sedeant.*

Item placuit vt conseruato Metropolitani episcopi primatu, cæteri episcoporum suę ordinationis tempus alius alij sedendi deferat locum.

Ca. 25. *Res ecclesiastica in quatuor partes diuidenda.*

Item placuit vt de rebus ecclesiasticis tres fiant æquę portiones. i. vna episcopi alia clericorum, tertia in reparatione vel in luminari ecclesiæ. De quarta parte, siue archipresbyter, siue archidiaconus illam administrās episcopo faciat rationem.

Ca. 26

Item placuit vt nullus episcopus clericū alterius ordinare præsumat, sine licentia alterius episcopi.

Ca. 27.

Item placuit, vt diacones superposito scapulæ vtantur oratio.

Ca. 28.

D. 23. *Placuit, vt non liceat cuilibet ex lectoribus, sacra altaris vasa portare, nec aliis nisi his qui ab episcopo subdiaconi fuerint ordinati.*
Non licet cuilibet.

Ca. 29.

Lectores in ecclesia in habitu seculari oratio, non psallent.

Ca. 30.

Extra psalmos veteris testamenti, nihil poetice

poëticè compositum in ecclesia psallatur.

Ca. 31.

Ingressi sacrarium ad communicandum non liceat laicis, nisi tantum clericis.

Ca. 32. *Ne ab esu carnum abstineat clerus.*

Quicumque in clero cibo carnum non vultur pro amputanda suspitione Priscillianæ hæresis, vel olera cocta cum carnibus tamè prægustare cogantur. Quod si contempserint, necesse est pro suspitione hæresis huius, ut excommunicentur, & ab officio remoueantur.

Ca. 33. *Vitentur excommunicati.*

Qui pro hæresi, aut pro crimine aliquo excommunicantur, nullus eis communicare præsumat.

Quæ si quis spernit voluntariè, seipsum alienum à communione facit.

Ca. 34.

Qui sibiipsis quolibet modo culpabili inferunt mortem, nulla pro illis fiat commemoratio, nec cum psalmis sepeliantur. Hoc idem obseruetur.

23. q. 5.

Placuit

ut hi qui...

Ca. 35. *De catechumenis sine baptismo defunctis.*

Catechumenis sine redemptione baptismi defunctis, simili modo non oblationis sanctæ commemoratio, nec psallendi impendatur officium.

Ca. 36. est can. 17 Conc. Tiburiensis.

Ca. 37. *Ne presbyter altaria consecret.*

Si quis presbyter post hoc interdictum au-

M.

SVM. BRACARENSIS

sus fuerit chrisma benedicere, aut ecclesiā aut altaria consecrare, à suo officio deponatur.

Ca. 38. Ne quis ex ordine laico assumatur ad sacerdotium.

Hoc idem

de episco-

pis prae-

piturin. c.

5. octavae

synodi.

Ex laico ad gradum sacerdotij ante nemo veniat, nisi prius anno integro in officio lectorum, vel diaconatus disciplinam ecclesiasticam discat: & per singulos gradus eruditus, ad sacerdotium veniat.

Ca. 39. Qualiter distribuenda oblationes fidelium.

Si quid ex collatione fidelium, aut per festiuitates martyrum, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud unum clericorum fideliter colligatur, & constituto tempore aut semel aut bis in anno inter omnes clericos diuidatur.

Finiunt canon. conc. Bracarensis primi. CONCILIVM BRACARENSE secundum anno 2. regis Ariamini. Erat 610. sub Honorio papa 1. Est concilium provinciale, in quo tractantur ea tantum quae ad ecclesiasticam disciplinam pertinent.

Ca. 1. Qua forma visitabunt episcopi ecclesias suas.

10. q. 1.

Placuit

omnibus

episcopis.

Placuit omnibus episcopis, atque convenit, ut per singulas ecclesias episcopi, & per dioceses ambulantes, primum discutiunt clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, vel missarum, & qualiter quaecunque officia in ecclesia peragant. Et si recte quidem inuenerint, Deo gratias agant. sin autem minime, docere debent ignorantes, & hoc modis omnibus praecipere,

sicut antiqui canones iubēt, vt ante dies 20. baptismi ad purgationē exorcismi concurrant catechumeni. In quibus viginti diebus omnes catechumeni symbolū, quod est Credo in deum, &c. specialiter doceantur. Postquam ergo ex his suos clericos discusserint vel docuerint episcopi, alia die vocata plebe ipsius ecclesię, doceant illos vt errores fugiant idolorū, vel diuersa crimina, id est homicidium, adulterium, periuriū, falsum, testimonium, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt sibi fieri, alteri non faciant, vt credant resurrectionem omnium hominum, & diem iudicii, in quo vnusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de illa ecclesiā proficiscatur ad aliam.

Quem ordinem seruent episcopi visitantes diocesim suam.

Ca. 2. Quid accipient episcopi visitantes.

Nullus episcoporum per suam diocesim ambulans, præter honorem cathedrę suę. i. solidos duos, aliquid aliud per ecclesias tollat. Tertia verò pars oblationum populi pro luminaribus, vel reparatione, in ecclesiis parochialibus seruetur. Similiter & parochiales clerici serui timore in aliquibus operibus episcopis seruire non cogantur, quia scriptum est, Neque vt dominātes in clero. &c.

*10. q. 3.
Placuit
vt nullus.*

Ca. 3. Non sunt accipienda munera ab episcopo.

*1. Pet. 5. a
1. q. 1.*

De ordinatione clericorū episcopi munera nulla accipiant, sed sicut scriptū est, Gratis accepistis &c. quia antiqua definitio patrū ita de ecclesiasticis ordinationib⁹ statuit: dicēs, Anathema sit danti, & accipienti.

*Placuit
vt de or.
Math.
10. a.*

M ij

SVM. BRACARENSIS

Ca. 4. Pro balsamo nihil accipiat episcopus prater solitum.

Modicum balsami, quod benedictum pro baptisimi sacramento per ecclesias datur, quia à singulis tremisses pro ipso exigi solent nihil vltius exigatur, ne forte quod pro salute animarum per Inuocationem sancti spiritus consecratur, sicut Simon Magus. donū Dei pecunia voluit emere, ita nos venundantes, damnabiliter venundemur.

Art. 8.

Ca. 5. Pro consecratione ecclesie nihil accipiendum.

19. 2.

*Placuit
ut quo-
ties.*

Placuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopi inuitantur, non quasi ex debito munus aliquod à fundatore requirant, sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur. Si verò aut paupertas illum, aut necessitatis retinet, nihil exigetur ab illo. Attamē vnusquisque Episcoporum meminerit, ut nō prius deducat ecclesiam, nisi antea dotē basilicæ, & obsequium ipsius per donationem chartularum confirmatum accipiat. Contrā verò facere temeritas magna est.

*De consec.
d. 1. Si quis
basilicā.*

Ca. 6. Qualiter edificanda basilica.
Si quis basilicam, non pro deuotione fidelium sed pro quæstu cupiditatis ædificat, ut quicquid ibi de oblatione populi colligitur medium cum clericis diuidat, eò quod basilicā in terra sua condiderit, nullus episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec talem basilicam audeat consecrare.

Ca. 7. Nihil exigendum pro baptismo.
Vnusquisque episcoporum per ecclesias

præcipiat, ut hi qui infantes suos ad baptismum offerunt, si quid voluntarie pro suo offerunt voto suscipiatur ab eis. Si quid vero per necessitatem paupertatis aliquid non habent quod offerant, nullum illis pignus violententer rollatur à clericis.

Ca. 8 Qualiter accusandi clerici.

Si quis aliquem clericorum in accusatione fornicationis imperit, secundum præceptum Pauli duo vel tria testimonia requiratur ab illo. Quod si non potuerit datis testimoniis approbare quod dixit, excommunicationem accusati accusator accipiat.

Ca. 9. De ieiunio quadragesime indicendo.

Adueniente natalis Domini die, post lectionem euangelicam, superueniunt ipsius anni Pascha, quora Calendarum die, vel quora luna debeat suscipi, à sacerdotibus nuntietur populo, & quadragesimæ ieiuniis populo seruire præcipiant.

Ca. 10. Ut nullus nisi ieiunus missas peragat.

Cognouimus quosdam presbyteros in huius presumptionis audacia retineri, ut missas mortuorum etiam post acceptum merum vel oblationem ausi sint consecrare: Ideoque hoc præfixæ evidentis sententiæ admonitione seruetur, ut si quis presbyter post hoc edictum nostrum amplius in hac vesania fuerit deprehensus. hoc est non ieiunus, sed quocunque cibo præsumpto oblatione.

M iij

SVM. TOLETANI

consecrauerit in altari, continuo ab officio suo priuatus, à proprio deponatur episcopo.

Finit conciliun Bracarense secundum.

a.d. 634. *Seuer.* *pap. 71.* Seuerinus Papa septuagesimus primus sub Petro, patria Romanus, patre Labieno, in locum Honorij subrogatus, ab Isatio totius Italiae hexarcho in pontificatu confirmatus. Tunc enim non habebatur rata cleri ac populi electio, nisi id Imperatores, aut eorum hexarchi confirmassent. Seuerinus igitur pontifex vir singularis pietatis & religionis, amator pauperum, sedit menses undecim, dies verò quatuor.

a.d. 635. *Ioan. pa-* *p. 72.* Ioannes quartus papa septuagesimus secundus sub Petro, natione Dalmata, patre Venatio, sedit annum unum, iuxta verò aliquos tres annos.

a.d. 636. *Theodo.* *papa. 73.* Theodorus papa septuagesimus tertius sub Petro, natione Graecus, ex patre Theodoro episcopo Hierosolymis oriundo, sedit annos sex, menses quinque, dies octo. Hic fuit amator pauperum, largus, benignus super omnes, & multum misericors. Isti tres pontifices fuerunt sub Heraclio Imperatore 57. anno Christi, 612.

C O N C I L I V M T O L E T A N V M
septimum, Circa tépora Theodori, vel Martini primi Papæ in quo conuenerunt triginta & octo episcopi.

Ca. I. De euentu langoris in clerico ministrante.

x. q. i. *Nihil cō-* Censuimus cōuenire, vt cum à sacerdotibus missarum tempore sancta mysteria conse-

cratur, si ægritudinis accidit quilibet euectus, *tra ordi-*
 quo ceptū nequeat consecrationis expleri *nis.*
 mysterium, sit liberum episcopo vel presby-
 tero alteri consecrationē exequi officij cœ-
 pit. Non enim aliud ad supplementum ini-
 tiatis mysteriis competit, quàm aut incipiē-
 tis, aut subsequēntis completa benedictio
 sacerdotis, quia perfecta videri possunt, nisi
 perfectionis ordine cōpleantur. Cum enim
 simus omnes vnum in Christo, nihil cōtra-
 riū personarū diuersitas format vbi efficaciam
 prosperitatis vntas fidei repræsentat. Quod
 etiam cōsultū cuncti ordinis clerici indiui-
 dum sibi esse nō ambigant, sed præceden-
 tibus libenter alij pro cōplēniēto succedant.
 Ne tamen quod naturæ langoris causa con-
 sulitur, in præsumptionis perniciē conuer-
 tatur, nullus post cibum potūque queli-
 bet minimum sumptum missas facere, nul-
 lus absque patentis prouentu molestiæ mi-
 nister vel sacerdos cū ceperit, imperfecta of-
 ficia præsumat omnino relinquere. Qui cō-
 tra fecerit, excommunicetur.

*De exe-
 quiis mo-
 rientis*

Ca. 2. De exequiis morientis episcopi.

Si quis sacerdotum ad humanda dicens-
 tis episcopi mēbra venire commonitus di-
 stulerit appellantiſ clericis abeuntis epi-
 scopi apud synodum, vel Metropolitanum
 episcopum tempore anni vnus nec facien-
 di missam, nec communicandi habeat om-
 nino licentiam. Presbyteri autem, siue cæ-
 teri clerici, quibus maior honoris loc⁹ apud
 eandē ecclesiā fuerit, cui⁹ sacerdos obierit, si
 omni sollicitudine p exequiis aut iā mortui,
*episcopi
 habetur
 in. c. 4. in
 contil.
 Valētino.
 Hispania
 celebrato.*

M iij

SVM. TOLETANI

consecrauerit in altari, continuo ab officio suo priuatus, à proprio deponatur episcopo.

Finit concilium Bracarense secundum.

a.d. 634. *Seuer.* *pap. 71.* Seuerinus Papa septuagesimus primus sub Petro, patria Romanus, patre Labieno, in locum Honorij subrogatus, ab Isatio totius Italiae hexarcho in pontificatu confirmatus. Tunc enim non habebatur rata cleri ac populi electio, nisi id Imperatores, aut eorum hexarchi confirmassent. Seuerinus igitur pontifex vir singularis pietatis & religionis, amator pauperum, sedit menses undecim, dies verò quatuor.

a.d. 635. *Ioan. pa-* *pa. 72.* Ioannes quartus papa septuagesimus secundus sub Petro, natione Dalmata, patre Venatio, sedit annum unum, iuxta verò aliquos tres annos.

a.d. 636. *Theodo.* *papa. 73.* Theodorus papa septuagesimus tertius sub Petro, natione Graecus, ex patre Theodoro episcopo Hierosolymis oriundo, sedit annos sex, menses quinque, dies octo. Hic fuit amator pauperum, largus, benignus super omnes, & multum misericors. Isti tres pontifices fuerunt sub Heraclio Imperatore 57. anno Christi. 612.

C O N C I L I U M T O L E T A N U M
septimum, Circa tépora Theodori, vel Martini primi Papæ in quo conuenerunt triginta & octo episcopi.

Ca. 1. De euentu langoris in clerico ministrante.

x. q. 1. *Nihil cō-* Censuimus cōuenire, ut cum à sacerdotibus missarum tempore sancta mysteria conse-

cratur, si ægritudinis accidit quilibet euectus, *tra ordi-*
 quo ceptum nequeat consecrationis expleri *nis.*
 mysterium, sit liberum episcopo vel presby-
 tero alteri consecratione exequi officij ce-
 pit. Non enim aliud ad supplementum ini-
 tiatis mysteriis competit, quam aut incipie-
 tis, aut subsequenter completa benedictio
 sacerdotis, quia perfecta videri possunt, nisi
 perfectionis ordine cõpleantur. Cum enim
 simus omnes vnum in Christo, nihil cõtra-
 riũ personarũ diuersitas format vbi efficaciam
 prosperitatis vntas fidei repræsentat. Quod
 etiam cõsultũ cuncti ordinis clerici indui-
 dum sibi esse nõ ambigant, sed præden-
 tibus libenter alij pro cõplimento succedant.
 Ne tamen quod naturæ langoris causa con-
 sulitur, in præsumptionis perniciẽ conuer-
 tatur, nullus post cibum potumque queli-
 bet minimum sumptum missas facere, nul-
 lus absque patetis prouentu molestiæ mi-
 nister vel sacerdos cũ ceperit, imperfecta of-
 ficia præsumat omnino relinquere. Qui cõ-
 tra fecerit, excommunicetur.

*De exe-
 quis morientis*

Ca. 2. De exequiis morientis episcopi.

Si quis sacerdotum ad humanda dicens-
 tis episcopi mēbra venire commonitus di-
 stulerit appellantis clericis abeuntis epi-
 scopi apud synodum, vel Metropolitanum
 episcopum tempore anni vnus nec facien-
 di missam, nec communicandi habeat om-
 nino licentiam. Presbyteri autem, siue ce-
 teri clerici, quibus maior honoris loc⁹ apud
 eandẽ ecclesiã fuerit, cui⁹ sacerdos obierit, si
 omni sollicitudine p exequiis aut iã mortui,
*episcopi
 habetur
 in. c. 4. in
 contil.
 Valerino.
 Hispanie
 celebrato.*

M iij

SVM. L A T E R A N E N.

aut continuo antistitis morituri, ad commo-
uendum episcopum tardi inueniantur, aut
per quamcunque molestiam animi id negli-
gere comprobentur, totius anni spatio ad-
penitentiam in monasteriis depurentur.

Ca.3.

IO. 9.3 Vltra duos solidos à parochianis ecclesiis
Inter ca- episcopus non presumat accipere, & ampli⁹
tera deni- quam vna die per vnâque basilicam morâ-
que que. di licentiam non habeat. Omisimus alia tria
cap. alias reperita.

¶ Finit conc. Toletanum. 7.

a. d. 6. 43 Martinus Papa septuagesimusquartus sub
Mart. pa Petro, de ciuitate Tudertina, prouinciæ Tu-
pa. 74. sciæ sedit annos sex mensem. vnum, dies vi-
ginti & sex, Imperatore Constante circa an-
num Christi 643. Huius tēporibus fuit Pau-
lus constantinopolitanæ vrbis episcopus hæ-
reticus, contra quem congregauit synodum
Lateranen. in vrbe Roma, vbi conuenerunt
episcopi numero centum quinque, & con-
demnauerūt Cyrum Alexandrinum, Sergiū,
Pyrrhum, & paulum, Patriarchas Constan-
tinopolitanos, quia nouitates contra imma-
culatam fidem præsumpserunt innectere. a-
nathematis ultione percussi sunt. Quæ syno-
dus hodie in archivis ecclesię continetur. Et
faciens exemplaria, per omnes tractus Oriē-
tis & occidentis direxit, & per manus or-
thodoxorum fidelium disseminauit.
¶ Hic Paulus hæreticus suggessit Imperatori,
vt deduceretur Martius Constantinopo;

him occidendus, nisi cessaret à sua persecu-
tione: quod obtinuit, quoniam delatus est
Constantinopolim per Pellurium cubicular-
ium Imperatoris. Qui cum nollet omnino
acquiescere, directus est in exilium, in locum
qui dicitur Cersona: & ibidem vitam finiuit
in pace Christi concessor, ubi operatus est
multa miracula.

Canones synodi Lateranen. contra Theo-
dorum & Cyrum & Paulum hæreticos, *Synodus*
quondam episcopos ac socios eorum. *Lateranen-
sis.*

Ca. 1.

Si quis non confitetur, secundum sanctos
patres, propriè & verè patrem & filium &
spiritum sanctum, Trinitatem in vnitatem, vni-
tatem in Trinitate, &c. sit condemnatus.

Ca. 2.

Si quis non confitetur, secundum sanctos
patres, propriè & verè, ipsum vnum sanctæ
& consubstantialis & adorandæ Trinitatis
Deum verbum descendētem de cælis, & in-
carnatum de spiritu sancto ex Maria virgine
& hominem factum, &c. sit condemnatus.

Ca. 3.

Si quis non confitetur propriè & verè dei
genitricem sanctam semper virginem imma-
culatam Mariam in vltimis seculorum abs-
que semine concepisse ex spiritu sancto, &
incorruptibiliter enixam esse, & indissolu-
bili permanente & ante & post partum eius-
dem virginitate, sit condemnatus.

Ca. 4.

Si quis non confitetur propriè & verè

SVM. LATERANEN.

Ipfius vnionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, duas natiuitates exiſtere, vnam ante ſecula ex Deo patre incorporaliter & ſempiternaliter, alteram autem de Virgine Maria carnaliter in vltimis ſeculorum, & eūdem Dominum & Deum Ieſum Chriſtum conſubſtantialem Deo patri ſecundum deitatem, & conſubſtantialem virgini ſecundum humanitatem, ac eundem paſſibilem carne, impaſſibilem deitate, &c. ſit condemnatus.

Ca. 5.

Si quis non confitetur propriè & verè vnam naturam Dei verbi incarnatam, ex hoc quòd incarnata dicitur noſtra ſubſtantia perfectè in ipſo Chriſto Deo, & indiminutè abſque tantummodo peccato ſignificata, ſit condemnatus.

Ca. 6.

Si quis non confitetur propriè & verè ex duabus naturis deitate & humanitate, ſecundum ſubſiſtentiam vnitis, inconfuſè & indiuifè eundem & vnum Chriſtum eſſe, ſit condemnatus.

Ca. 7.

Si quis nō confitetur propriè & verè ſubſtantialem differentiam naturarum poſt ineffabilem vnionem, ex quibus vnus & ſolus exiit Chriſtus, in eo ſaluatam, ſit condemnatus.

Ca. 8.

Si quis non confitetur propriè & verè ſecundum compositionem, id eſt, ſecundum ſubſiſtentiam naturarum vnitionem, ex qui-

bus vnus & solus exiit Christus inconfu-
se & indiuisē in eo cognitā, sit condēnatus.

Ca. 9.

Si quis non confitetur propriē & verē na-
turales proprietates deitatis Christi & hu-
manitatis, indiminute in eo, & sine defectio-
ne saluatas in affirmationem veracem eun-
dem ipsum Deum perfectum & hominem
perfectum secundum naturam existere, sit
condemnatus.

Ca. 10.

Si quis nō confitetur propriē & verē duas
eiusdem & vnius Christi Dei voluntates si-
militer & operationes cohærenter vnitās di-
uinā & humanā, ex hocque in vtraque
eius natura voluntarium efficacemque se-
cundum naturam eundem existere nostræ
salutis, sit condemnatus.

Ca. 11.

Si quis confitetur secundum sceleratos hæ-
reticos, deitatis & humanitatis Christi vnā
naturā, aut vnā voluntatem, aut vnā
operationem, in peremptionem quidem san-
ctorum patrum confessionis, abnegationem
autem eiusdem saluatoris nostri dispensa-
tionis, sit condemnatus.

Ca. 12.

Si quis secundum sceleratos hæreticos, in
Christo Deo vniū substantialiter saluatis,
& à sanctis patribus nostris piē prædicatis
duabus voluntatibus, & duabus operationi-
bus, diuinā & humanā subterfugit simul
confiteri, asserens contra sanctorum doctri-
nā & vnā voluntatem, & vnā opera-

SVM. LATRANEN.

tiopem, sit condemnatus.

Ca. 13.

Se quis secundum sceleratos hæreticos, cū vna voluntate & vna operatione, quæ ab eisdem hæreticis in Christo Deo impiè confunduntur, & duas voluntates, & duas operationes, diuinam & humanam, simul abnegat, simul respuit, sit condemnatus.

Ca. 14.

Si quis secundum hæreticos, Dei virilem operationem vnā insipienter suscipit, & non duplicem eam confitetur, hoc est diuinam & humanam, sit condemnatus.

Ca. 15.

Si quis secundum hæreticos in peremptiōnem in Christo Deo secundum vāriōnem saluatis essentialiter, & à sanctis patribus plē prædicatis duabus voluntaribus, & duabus operationibus, diuinam & humanam, dissensiones & diuisiones insipienter in mysterio dispensationis eius innectit, & propterea euangelicas & apostolicas de eodem saluatore voces non vni & eidem personæ essentialiter tribuit, id est Christo Iesu, sit condemnatus.

Ca. 16.

Si quis non confitetur secundum sanctos patres, propriè & verè omnia quæ tradita sunt, & prædicata sancta & Apostolicæ dei ecclesiæ ab ipsis sanctis patribus, & probabilibus & vniuersalibus quinque conciliis vsque ad vnum apicem verbo & mente, sit condemnatus.

Ca. 17.

Si quis secundum sanctos patres consonanter nobiscum eadem credens, non respuit & anathematizat anima & ore omnes quos respuit & anathematizat nefandissimos hæreticos, cum omnibus impiis eorum scriptis, usque ad vnum apicem, sancta Dei catholica & apostolica ecclesia, hoc est sancta & vniuersales quinque synodi, & ipsi omnes consonanter probabiles ecclesiæ patres. Dicimus autem Sabellium, Arrium, Euzonem, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Euthycem, Dioscorum, Timotheum, Eleurum, Seuerum, Theodosium, Cholutum, Themistium, Paulum Samosatenum, Chodorum, Theodorum, Nestorium, Periam, Origenem, Didymum, Euagrium, & compendiose alios omnes hæreticos, qui à catholica ecclesia reprobati atque abiecti sunt, quotum dogmata diabolicae operationis sunt genera, & eos qui similia cum his usque ad finem sine penitentiâ sapuerunt, aut sapient vel sapient: cum quibus merito, vtpote eadem dogmatizantes & docentes (sicut ostensum est) Theodorum quondam episcopum Pharanitanum, & Cyrum Alexandrinum, & Sergium Constantinopolitanum, & eius successores Pyrrhum & Paulum, & omnia impia eorum scripta anathematizamus, & eos qui nobiscum consonanter non respuit & anathematizant prædictos hæreticos eorumque scripta.

Et subscripserunt Martinus Papa, ac ceteri episcopi numero 105.

Finiumt canones Martini papæ.

*Colluvies
hæretico-
rum recen-
sita.*

SVM. TOLETANI

Conc. To- CONCILIVM TOLETA.

let. 8. Octauum tempore Martini papæ.

In primo canone pronunciatur tantum
symbolum fidei, quomodo nunc proponi-
tur publicè in ecclesia.

Canon 2. De incauto iuramento.

Exod.

20. b.

Ambr.

lib. 1. de

officiis.

cap. 50.

Mat. 14.

Mar. 6.

Iudic. II.

f. g. 22.

q. 2. Non

semper

pro. 22.

q. 4. Non

est ob.

Iona. 3.

Hiere.

18. b.

In secundo canone de incautis iuramentis
differit multa. Primò quòd iuramenta resol-
ui non possunt. Probat per illud Exodi. Non
assumes nomen domini Dei tui in vanum, id
est frustra.

Secundò, quòd iuramenta illicita nō sunt
seruanda, & comminatoria sunt mitiganda.

Primum probat ex Ambrosio, qui pro hoc

adducit illud Matth. 14. de Herode, qui iu-

rauit, quoniam quicquid petitura esset, da-

ret filiz Herodiadis, & necem Ioannis præ-

stitit, ne promissum denegaret: quod tamen

negandum, & promissum seruandum non

erat. Et illud etiam de Iephthe, qui immola-

uit filium, &c. Melius fuerat nihil tale pro-

mittere, quàm promissum soluere. Mirabi-

lis (inquit) necessitas, quæ soluitur patricidio.

Et pro hoc alia multa adducit ex August. e-

tiam ex Isidoro.

Secundum probat, quia Deus multoties

talìa comminatoria mutabat soluebátq; iura-

menta. Hoc in Niniulis patet. Similiter Israe-

litico populo sæpe vltio promissa suspendi-

tur. Hinc etiam per Hieremiam Dominus

ipse dicit: Si pœnitentiam egerit gens illa su-

per malo suo, quod locutus sum aduersus

eam, agam & ego pœnitentiam, &c. Si ergo

nostra conuersio sic diuinam mutat senten-

tlam, cur miserorum tantæ lachrymæ, vel
 pressuræ, tam crudam non temperent ex mi-
 seratione vindictam?

Quartum quod tractat, est: Vbi periculi
 necessitas compulerit, id debemus resolue-
 re, quod minori nexu noscitur obligari.
 Quid autem ex his leuius quidve sit grauius
 pietatis acumine inuestigemus. Etenim dum
 petiurare compellimur, creatorem quidem
 offendimus, sed nos tantummodo macula-
 mus. Cum verò noxia promissa complemus
 & Dei iussa superbè contemnimus, & pro-
 ximis impia crudelitate nocemus, & nosip-
 sos crudeliori gladio trucidamus.

Canon 3. de his qui sacros ordines mune-
 ribus assequuntur est canon plus milies re-
 petitur, ideo hoc loco omissus.

Ca. 6. De castitate episcoporum.

Omnes episcopi inter cetera virtutum or-
 namenta nitore carnis debent propensius
 enitere, vt ex hoc audientes munditiam ap-
 petant, ex quo doctores aliorum immundi-
 tia non deturpat, adeo vt si deinceps episco-
 pi detecti fuerint, execrabilibus flagitiis cum
 quibuslibet sceminis pollui, ac familiari pe-
 culiaritate versari, mouerint se irreuocabili
 sententia patrum vlcisci, id est & loci & or-
 dinis dignitate priuari. Diaconi verò & pre-
 sbyteri, si omnino coerceri nequuerint, vs-
 que ad exitum vitæ suæ monasteriis deputa-
 ti, disciplinis monasticis maneant omnino
 subiecti. Hoc idè statuimus de subdiaconis,
 qui hoc deinceps vulnere fuerint sauciati, ita
 vt vsq; ad extremū vitæ suæ sub pœnitentiæ

*Qua liter
 puniendi
 episcopi
 fornicarij*

SVM. TOLETANI

.oneribus in monasteriis religenter.

Ca. 7. *De his qui post assumptum ecclesiasticum gradum ad coniugia redire volunt.*

Sicut sanctum Chrisma collatum, & altaris honor propter consecrationem (quæ per episcopos tantum exercenda & conferenda sunt) euelli non queunt, ita quoque sacrum decus honorum quod his compar habetur & socium, qualibet fuerit occasione perceptum, manebit omnimodè inconuulsun: sicut enim & sono sancti baptismatis inappreciable donum semper, & sæpe non solum nolentibus, verum etiam (quòd maius est) nescientibus impartitur, tamen hoc à nullo pænitus profanari permittitur, sic nec quod diuina iussione, simùlque Apostolicæ traditionis auctoritate sacrum noscitur extitisse, à quo quam aliquando profanari licebit. Unde quicumque etiam si inuiri, ad ecclesiasticarum officia dignitatem assumuntur, deserre quam semel receperunt gratiam donumque nequaquam audeant. Si verò ad coniugia morésque seculi redire attentauerint, omni ecclesiastica dignitate priuentur, & apostatæ habeantur: & in monasterio donec vixerint, sub pœnitentia retrudantur.

Ca. 8. *Nemo ordinandus nisi no-
uerit psalterium.*

Decreuimus, ut nullius cuiusque dignitatis ecclesiasticæ deinceps percipiant gradum qui non solum psalterium, vel canticorum vñualium, & hymnorum siue baptizandi perfectè.

perfectè nouerint supplementum. qui verò iam honore dignitatum funguntur, & hoc ignorant, aut sponte sumant intentionem necessariam perdiscendi, aut à maioribus ad lectionis exercitia cogantur inuiti. Solus ergo accedat ad sacra Dei mysteria tractanda, quæ morum innocentia, & literarum splendor reddunt illustrem.

Ca. 9. De hi qui ieiunium quadragesimæ soluant.

Quisquis sine inuitabili necessitate, atque fragilitate, & euidenti langore, seu etiam impossibilitate ætatis, diebus quadragesimæ esum carniū præsumpserit attentare, non solum reus erit resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab eiusdem diei sancta communionē, & hoc illi cumuletur ad pœnam, ut ipsius anni tempore ab omni esu carniū abstineat gulam, qui sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi verò quos aut ætas incuruat, aut langor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quàm à sacerdote permissum percipiant.

*Quàm se
uerè olim
cauebatur
esus car-
niū in
quadrage-
simæ.*

In Canone 10. commendatur obseruantia decretorum.

In Canone vltimo tantum definitum est, ut circa Iudæos seruentur decreta in concilio Toletano 4. cap. 56. 57. 58. 59. 60. & in multis aliis ca. illius concilii.

Subscripserunt quinquaginta & quinque episcopi. Subscripserunt & Abbates deinde Vicarii episcoporum absentium. Vltimo viri illustres officii palatini.

Finit concil. Toletanum 8.

N

SVM. TOLETANI

Cōcilium CONCILIVM TOLETANVM
Tolet.9. nonum, habitum anno septimo Reccesvnti
 Regis, calend. Nouemb. ab episcopis 16.

Prefatio Quia nequaquam rectè subditos iudicat,
 qui non & seipsum prius iustitiæ censura ca-
 stigat, aptum nobis expedibile visum est
A corre- ante nostris excessibus imponere modum,
etione pra- & sic errata corrigere subditorū. Tunc nāq;
latorum melius iudiciorum exordia ducuntur, cum
inchoada vira iudicium antè disponitur, cō quōd po-
synodus. tius iudicii forma completur, cum negotio-
 rum principiis æquitas iudicantium antefertur.
 Ideo exordium æquitatis inchoari à iudi-
 cibus debet, vt perfecta iuris causatio limitè
 apertius formet.

Ca.1. *Qualiter heredes fundatoris ec-
 clesie sollicitudinem eius gerant.*

Nullus sacerdotum, vel ministrorum ex
 rebus ecclesiæ, quæ in quibuscunque locis à
 fidelibus largiuntur, aliquid auferat, vel iuri
 suo connectat. Et vt huius rei potius solidi-
 tas habeatur, condignis filiis, vel nepotibus;
 honestioribûsque propinquis eius qui con-
 struxit vel ditauit ecclesiam, licitum sit, hanc
 bonæ intentionis habere solertiam, vt si sa-
 cerdotem seu ministrum aliquid ex collatis
 rebus præuiderint refraudare, aut communi-
 tionis honestę conuentione compescant, aut
 talia episcopo vel iudici corrigenda denun-
 cient. Qui vetò hæc monita temerare volue-
 rit, excommunicetur.

Canon.2. *Fundatores ecclesiarum
 ministros eligant ibi ser-
 uituros.*

Quandiu fundatores ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis iidem ipsi offerant seruituros,

Ca. 3.

Si sacerdos vel minister de rebus ecclesie quippiam alicui sub præstationis obtentu concedat instrumento causam præstiti euidenter exponat. Aliter verò pro huius negotij causa deinceps scripturà non valeat.

Ca. 4. De rebus acquisitis à clericis, qualis diuisio fiat.

De rebus acquisitis per eos quibus ecclesiasticarum rerum cura commissæ est, inter ecclesiam & sacerdotis hæredes æqualis diuisio fiat.

12. q. 4. Sacerdotes vel 12

Quicumque verò de prædictis sacerdotibus vel ministris pro sui vtilitate, atque amicitia vel præstatione, aut quocunque modo, aut præscripturæ seriæ aliquid meruerint à quolibet præcipere, in rebus ecclesiasticis non poterit numerari: sed quod exinde voluerint facere, in ipsorum voluntatis arbitrio subiacebit.

q. 3. Qui- cūque de Sacerdo.

Ca. 5. Quid monasterio vel ecclesie episcopus conferre possit.

Si episcopus monasterium facit, vel ecclesiam parochialem, quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quàm centesimam partem census ecclesie cui præfuit, ibidem conferre licebit. At verò monasterio quinquagesimam tantum partem dare debet.

12. q. 2. Bonæ rei dare.

N ij.

SVMMA TOLET.

Ca.6. Episcopus tertiam partem sibi debitam, cui voluerit conferat.

12. q. 2. Cum præteritis sanctionibus notissimum
Episcopus si tertiã partem. habeatur quæ de rebus Parochialium ecclesiarum pars episcopo conferatur, opportunè tamen duximus decernendum, ut si episcopus tertiam partem, quam de rebus earundem sanctione sibi debitam novit, aut ipse si ecclesiæ, cuius res esse patebit, aut alteri ecclesiæ, quam elegit, conferre decreverit, & licitum maneat, & irrevocabile robur eius sententia ferat.

Nota quod hic nulla mētio fit con sanguineo rum, sed tantū ecclesiarum suarum. *Ca.7. Ne extra ordinem præscriptum hæredes morientis sacerdotis res eius adire præsumant.*

Propinqui morientis episcopi nihil de rebus eius absque metropolitanæ cognitione usurpare præsumant. Quod si is qui decesserit, Metropolitanus fuerit, successoris eius sententiam aut consilium sustinebūt, ne passim hæreditatis adeundæ data licentia de rebus ecclesiæ, aut non retineatur ratio plena, aut fraus inveniatur illata. Quod si presbyteri aut diaconi fuerint, quos obiisse constituerit, non sine agnitione sui episcopi rem eius hæredibus adire licebit.

Simile quiddam in conc. valen. c. 2

Ca.8. A quo tempore incipiat præscriptio in rebus ecclesiæ.

16. q. 3. Si sacerdos. Si episcopus vel sacerdos vel minister illicitè alienavit res ecclesiæ, vivente ipso nulla præscriptio currit contra ecclesiam in rebus illis, sed eo mortuo incipit currere.

Ca. 9. Quantum commodum sibi episcopus tollat de ecclesia cuius tumulauerit sacerdotem.

Communi decreto sancimus, ut cum pontificem mori contigerit, episcopus qui ad huiusmodi corpus aduenerit, descriptis thesauris, atque ornamentis omnibus, si locuples decedentis ecclesia fuerit, non amplius quam libram auri in rebus, quibus ei placuerit (exceptis ornamentis ecclesiae) cum gratia offerentium auferre pertentet. Si vero minor rebus extiterit, dimidiam libram sibi scienter usurpet.

*In concilio.
Valent.
canon. 2.*

Ca. 10. De filiis clericorum.

Cum multae super incontinentia ordinis clericorum haecenus emanauerunt sententiae patrum, & nullatenus ipsorum reformati quieuerit correctio morum: Ideo quilibet ab episcopo usque ad subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillae vel ex ingenuae detestando connubio in honore constituti filios procrearint, illi quidem ex quibus geniti probantur, canonica censura damnentur. Proles autem ex tali pollutione nata, non solum hereditatem parentum nunquam accipiet, sed etiam in seruitutem eius ecclesiae, de cuius sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt.

*15. q. 8.
Cum multa
Nota pro
filiis clericorum.*

Ca. 11. Serui ecclesiarum non ordinandi.

Serui ecclesiarum ordinari non debent, nisi prius libertatem ab episcopis consequantur. Et si honeste in clericali vixerint, poterunt ad officia maiora promoueri.

N. III.

SVM. TOLETANI

Can. 12.

Si seruis ecclesiæ à sacerdote libertas conferatur , tempus annorum à die mortis eius tantum computari debet.

Ca. 13. *Vt liberti ecclesiæ abstineant a coniugio Romanorum & Gotthorum.*

Cunctis ecclesiarû libertis, tam viris quàm fœminis , eorûmque propagini interdicitur iudicio generali, ne deinceps causa connubij aut Romanis ingenuis copulentur , aut Gotthis. Quòd si hoc factum quandoque potuerit, permissione tali genita proles nunquam merebitur ius debitæ dignitatis, nec ecclesiæ vnquam carebit obsequiis.

Can. 14.

Quòd si tales liberti ad ecclesiam reuerti noluerint, quæcunque vel parentes eorum, vel ipsi ab ecclesia sunt adepti, Insistente pontifice , in ditionem propriæ reducantur ecclesiæ.

Can. 15.

In canone 15. tantum agitur de obsequio & disciplina libertorum ecclesiæ.

Ca. 16.

Libertis ecclesiæ , eorûmque propagini ex omnibus quæ de iure ecclesiæ noscuntur habere , nihil licebit in extraneum dominium transferre . Suis ergo filiis vel propinquis eiusdem ecclesiæ vel seruitio vel patrocinio subiugatis , quæcunque donare vel vendere voluerint , poterunt.

**Ca. 17. Baptizati Iudæi cum episcopis
celebrent dies festos.**

Baptizati Iudæi quocunque loco certo tē-
pore conuersentur, festis tamen præcipuis no-
ui testamenti serie consecratis, ac diebus illis
quos olim sanctione veteris legis sibi met cē-
lebant esse solennes, in ciuitatibus publicis-
que conuentibus cum summis Dei sacerdo-
tibus celebrare præcipimus, vt eorum con-
uersationem & fidem & pontifex approbet,
& veritas seruet. Huius verò temerator edi-
cti, prout episcopus permiserit, aut flagitis,
aut abstinentiæ subiacebit.

Finit concil. Tolet. 9.

CONCILIVM TOLETANVM
decimum an. 8. Reccessiunthi regis tempore
Martini papæ.

*Concilium
Tolet. 10.*

**Ca. 1. De celebritate annunciatio-
nis Dominice.**

Quoniam die qua inuenitur angelus virgi-
nis verbi conceptum & nunciassē verbis, &
indidisse miraculis, eadem die festiuitas non
potest celebrari condignè, quod interdū qua-
dragesima, vel paschale festum videatur in-
cumbere, in quibus nihil de sanctorum solē-
nitatibus, sicut ex antiquitate regulari cau-
tum est, conuenit celebrari: cum secundū ip-
sam incarnationem verbi non conueniat tūc
celebritatibus prædicari, quando constat ip-
sum verbum post mortem carnis gloria re-
surrectionis attolli: ideo speciali constitu-
tione sancitur, vt ante octauum diem quo
natus est Dominus, genitricis quoque eius
dies habeatur celeberrimus, & præclarus.

*Hæc festi-
uitas in
sola His-
pania ce-
lebratur.*

N iiij

SVMMA TOLETANI.

Ex pari enim honore constat, vt sicut natiuitatem filii sequentium dierum insequitur dignitas, ita festiuitatem matris tot dierum sequatur sacra sollemnitas. Nam quod festum matris est nisi incarnatio verbi? Cuius festum ita debet esse solenne, sicut est & eiusdem natiuitatis verbi. In multis itaque ecclesiis a nobis & spatio remotis, & terris, hic mos agnoscitur retineri. Sollemnitas itaque Dominicæ matris die 15. Calend. Ianuarii omni modo celebretur.

Ca. 2.

Qui contra salutem principum gentis aut patriæ aliquid machinatur, ab episcopo vsque ad extremum ordinis clericorum, aut monachorum, mox omni dignitate & honore priuetur.

Ca. 3. *Contra episcopos qui monasteriis vel ecclesiis consanguineos, vel si- bi fauentes præficiunt.*

1. Pet. 5.

d. 89. de-
center om-
nibus pla-
cet.

Agnouimus enim quosdā Pontifices præcepti principis Apostolorum, qui ait: Pascite qui in vobis est gregē, nō coactē, sed spontaneē, neque vi dominantes in clero, &c. ita esse immemores, vt quibusdam monasteriis, parochialibusque ecclesiis, aut suæ consanguinitatis personas, aut sui fauoris participes iniquum sæpe statuunt in prælatum, ita illis prouidentes commoda inhonesta, vt aut eisdem deferatur quæ proprio episcopo dari lustrus ordo depoposcerit, aut quæ rapere deputati exactoris violentia poterit. Proinde placuit nobis & in præsentem tale rescindere factum, & non esse de cætero faciendum. Nam quis-

quis p̄clicum deinceps aut sanguine propinquis, aut fauore personis quibuscunque sibi coniunctis, talia commendare lucra tentauerit, ad suū nefandę p̄sumptionis excidium, & quod iussum fuerit, deuocetur in irritum: & qui ordinauit, annuę excommunicationi subiaceat. Quę verò ablata fortasse fuerint, ab eo qui tulit, redantur in duplum.

*Ca. 4. De professione & habitu
viduę professę.*

Vidua quę sanctę religionis obtinere propositum voluerit, sacerdoti vel ministro ad quem aut ipsa venerit, aut quem ad se venire contigerit, scriptis professionem faciat à se aut signo aut subscriptione notatam, continentem se & religionis propositum velle, & hoc perenniter inuiolatę seruare. Tunc accepta à sacerdote vel ministro apra religionis huius veste, seu lectulo quiescens, siue in quocunque loco consistens, incunctanter ea utatur. Nec diuersi coloris, aut diuersę partis eadem sit notabilis vestis, sed religiosa & non suspecta, quę careat varietatibus colorum. Pallio purpureo, vel nigri coloris caput cōtegat ab initio susceptę religionis, vt dum illic tulerit signum probabilis sanctitatis, vbi nullus falli poterit visio intuentis, nunquam ausus attentet detestandę p̄sumptionis.

Ca. 5. de feminis quę propositum religionis abiecerunt.

Sanctimoniales feminę quę propositum abiecerunt religionis, commoneātur sacer-

20. q. 1.

Vidua

qua san-

cta reli-

gionis.

27. q. 1.

Omnis

SVMMA TOLET.

*femina
venientes.*

dotis autoritate, vt redeant sponte. Quæ si redire noluerint impulsu sacerdotis, ad religionis cultum reducantur, & in monasteriis redactæ excommunicationis sententia feriuntur. Hic idem quoque ordo in illarum condemnatione manebit, quæ quamquam à sacerdote sanctimoniarum vestem non accepissent, ipsæ tamen aut indutæ sunt, aut in illo diu habitu consenserunt, qui religionis esse cultus ab intuentibus crederetur, si coram ecclesia, vel sacerdote, aut etiam competentibus testibus quandoque indutæ certis iudiciis aut testimoniis approbantur.

Ca. 6. Quoto anno liceat parentibus filios tradere religioni.

20. q. 2.

*Si in qua-
libet mi-
nori.*

*Et in de-
cre. Ino.
lib. 3.*

Si in qualibet minori ætate vel religionis tonsuram, vel religionis debitam vestem in utroque sexu filiis aut vnus aut ambo parentes dederint certè aut nolentibus, vel nescientibus sese susceptam non mox visam in filiis abdicauerint, sed vel coram se vel coram ecclesia palamque in conuentu eisdem filios talia habere permiserint, ad secularem reuerſi habitum ipsis filiis quâdoque penitus non licebit, sed cuncti quod tonsuram aut religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum habitumque reuocentur, & sub strenua districtione huiusmodi obseruantiarum inferuire cogantur. Parentibus sanè filios suos religioni contradicere nõ amplius quàm vsque ad quartum decimũ ætatis eorum annum licentia poterit esse.

In decr.

Ino. ha-

Item decretum pro Potamio episcopo.
Ecce enim tractantibus nobis in pace de

ecclesiasticis regulis, delatum est conuentui nostro epistolium confusæ confessionis, & abolendæ subscriptionis, quo Potamius Bracarësis ecclesiæ episcopus de factis propriis, suisque verbis annotaret articulis. Quo reſerato quid obliteranda pagina, & abolenda literarum panderent elemēta, fletibus potius quàm sermonibus lachrimoso concio recenſuit. Tunc ſolitarie tantum ſecreſisque adunatis pontificibus Dei prædictum adesse coram nobis fecimus episcopum: Quem ſingulis aggrediēs, amplius quàm loquelis, reſeratam illi ſuæ deformitatis, & noſtræ confuſionis ſcripturam protulimus. Quam accipiens, ac recurrens ſciſcitātibus nobis vtrum ſui operis & ſuæ annotationis intimatio eſſet: ille ſuum actū, ſuique oris eloquiū, ſuorum quoque digitorum eſſe robur aſſeruit, quod illic relegēdo peruldit. Rurſum diuini nominis conteſtatione hunc adiurantes obteſtati ſumus, vt an de ſe ſpōte mendaciū diceret, aut alicuius violentia præmeretur, & perterritus talia narraret. Qui mox flebili voce, luminibūſque prolato madentibus & fragore ſingultuū, cum valus Dei nominis iuramento clamauit, ſe & verè eadem mala de ſe confiteri, & ad hæc confitenda nulla ſe violentia prægruari. Vnde etiam per nouem menſes ſponte deſeruiſſe regimen eccleſiæ ſuæ, & ergaſtulo quodam, pro admiſſo flagitio acturus pœnitentiam ſe concluſiſſe dixit. Tunc per fidem confeſſorē eius agnito, quod tactu ſcæmineo ſorduiſſet, & declarato, licet hūc paterna antiquitas ſacris regulis deſicere ab honore decernat, nos tamen

betur vſque ad decimum.

*Confessio
episcopi
qui tactu
scæmineo
se polluerat.*

Nota.

SVMMA CABILONE N.

miserationis iura seruantes, non abstulimus
nomen honoris, sed valida authoritate decre-
uimus, perpetua pœnitentia hunc inferuire
officiis & ærumnis: prouidentes, melius illud
per asperam & dumosam ire pœnitentiæ so-
litudinem, ut quandoque perueniret ad re-
frigerij mansionem, quam relictum in vo-
luntatis suæ latitudine, ad præcipitiū deiici
æterna damnatione. Tunc venerabilem fru-
ctuosum ecclesiæ Dimiensis episcopum cō-
muni omnium nostrum electione constitui-
mus ecclesiæ Bracarensis gubernacula con-
tinere. Eugenius indignus Toletanæ sedis
Metropolitanus episcopus, hoc iudicii no-
stri decretum subscripsi. Similiter & alij epi-
sco pi subscripserunt numero decē & septē.

Finit concil. Tolet. 10.

a.d. 750. Eugenius primus, septuagesimus quintus
Eug. pa. papa sub Petro, natione Romanus, clericus
75. à cunabulis, ex patre Ruffiniano, sedit an-
nos duos, menses nouem, dies viginqua-
tuor. Benignus, miris, mansuetus, omnibus
affabilis, & sanctitate præclarior, Imperat.
Constante. Eodem tempore Petrus in lo-
cum Pauli hæretici Constantinopoli. suffi-
citur, quo Eugenius Romæ in locum Mar-
tini Papæ.

Cabilon. CABILONENSE CONCIL. IN
con. Gallis celebratum tempore Eugenij
Papæ. Est prouinciale.

Ca. I.

Omnes inspirante domino vno animo de-
stinamus, ut fidei norma sicut in Nicæno cō-

ellio pia est professione firmata, vel à sanctis patribus tradita, atque ab ipsis exposita, vel postmodum à sancto etiam Chalcedonen. concilio firmata, ita in omnibus & ab omnibus conseruetur.

Ca. 2.

Canonum statuta ab omnibus intemerata seruentur.

Ca. 3.

Si quis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel quicunque ex sacerdotali catalogo, cum qualicunque extranea muliere familiaritatem habuerit, quæ dedecoris vel adulterij possit afferre suspicionem, ab ordine degradetur.

Ca. 4.

Vt duo in vna ciuitate penitus vno tempore nec ordinetur nec habeantur episcopi.

Ca. 5.

Seculares verò qui necdum sunt ad clericatum conuersi, res parochiarum, vel ipsas parochias ad regendum non habeant commissas.

Ca. 6.

Nullus ante audientiam res quorumlibet inuadere, aut auferre præsumat. Quod qui fecerit, vt necator pauperum habeatur.

Ca. 7. Vt bona ecclesiarum integra maneant.

Defuncto presbytero, vel abbate, nihil ab episcopo auferatur, vel à quocunque de rebus parochiæ, vel xenodochij, vel monasterij

SVMMA CABILON.

aliquid debeat minuere. Quod qui fecerit, iuxta decreta canonum coerceatur.

Ca. 8. *Confitentibus propria peccata à sacerdote imponatur pœnitentia.*

De pœnitentia verò peccatorum, quæ est medela animæ, vtilem omnibus hominibus esse censemus, & vt pœnitentibus à sacerdotibus facta confessione indicatur pœnitentia.

Ca. 9.

Nullus mancipium extrà fines vel terminos qui ad regnum Clodouei regis pertinent, penitus debeat venundare, ne per tale commercium, aut captiuitatis vinculo, vel iudaicæ seruituti mancipia Christiana teneatur implicita.

Ca. 10. *Ad quos pertineat electio episcoporum.*

Si quis episcopus de quacunque ciuitate fuerit defunctus, non ab alio, nisi à comprouincialibus, clero & ciuibus suis, alterius habeatur electio. Sin autem, huius ordinatio irrita habeatur.

Ca. 11.

Statuimus, vt si iudices publici, præsumptione, vel potestate qua pollent, clericos vel abbates coram se comparere fecerint, à communione omnium sacerdotum eos conuenit sequestrari.

Ca. 12.

Duo abbates in vno monasterio esse non debent: verumtamen si quilibet Abbas sibi elegerit successorem, ipse qui sic eligitur, de facultatibus ipsius monasterij ad regendum

nullam habeat potestatem.

Ca. 13.

Nullus alterius clericum retinere præsumat, nec ad sacrum ordinem sine voluntate episcopi penitus promouere.

Ca. 14.

Statuimus vt episcopis cura & potestas sit tam de ordinatione clericorum, quàm de facultatibus collatis oratoriis quæ per villas fiunt, qualiter ad ipsa oratoria & officium diuinum possit impleri, & sacra libamina consecrari. Quòd si aliquis etiam fundatores illorum cōtradixerint, communione priuentur.

Ca. 15.

Abbates, vel monachi, aut agentes monasteriorum, patrocinio seculari penitus non vtantur, nec ad principis præsentiam sine episcopi sui permissu ambulare audeant, excommunicentur.

Ca. 16.

Nullus episcop⁹, nec presbyter, vel abbas, seu diaconus per premiũ ad sacrum ordinẽ accedat. Si accesserit, ipso honore priuetur.

Ca. 17.

Nullus secularium nec in ecclesia nec infra atrium ipsius ecclesiæ qualecũque scandalũ, aut similitates excitare præsumat, nec arma trahere, aut quemcũque ad vulnerandum vel interficiendum appetere. Quod si fecerit, communione priuetur.

Ca. 18.

Hic agitur de obseruatione Dominici

SVMMA TOLET.

diei tantum, secundum statuta concilij Aurelianen. 3. can. 27.

*Ca. 19. Ne turpia cantica in eccle.
suis cantetur.*

Valde enim omnibus noscitur indecorum, quod per dedicationes basilicarum, aut festiuitates martyrum, ad ipsa solennia confluentes chorus foemineus turpia quidem & obscœna cantica decantare videtur, dum aut orare debeant, aut clericos psallentes audire. Vnde conuenit vt sacerdotes loci talia à septis basilicarum vel porticibus ipsarum, ac etiam ab ipsis atriis vetare debeant. Et si voluntariè noluerint emendare, aut excommunicari debeant, aut disciplinæ aculeum sustinere.

Finit concilium Cabilonense.

a. d. 653. Vitalianus papa 76. natione Signensis pro-
Vit. 76. uincie Campaniæ, de patre Anastasio, sedit
pon. aliàs annos 17. menses 6. Imperat. Constante, cir-
Vitellia- ca annum Domini 656. Hic regulam eccle-
nus. siasticam ac rigorem (vt mos erat) omnimodè conseruauit.

CONCILIVM TOLETANVM

Conciliū vndecimum anno 4. Bambiæ regis, septi-
Tole. II. mo Idus Nouembris, circa tempora Vitæ-
liani papæ.

Primum omnium publicè pronuntiatur fides catholica, & declarantur vniuersa dogmata fidei, maximè quæ ad incarnationis & Trinitatis mysteria pertinent, & hoc longa & elegantissima disputatione. Ex quibus omnibus nonnullos articulos hoc in loco censuimus annotandos.

Primus

*Primus, de professione Spiritus
sancti.*

Spiritum quoque sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, vnum atque æqualem cum Deo patre & filio credimus esse Deū, vnius substantiæ, vnius quoque esse nature, non tamen genitū vel creatum, sed ab vtrisque procedentem, amborum esse spiritum. Hic etiam spiritus sanctus nec ingenuus, nec genitus creditur, ne aut si ingenium dixerimus, duos patres dicamus, aut si genitum, filios prædicare monstremur, qui tamen nec patris tantum, nec filij tantum, sed simul patris & filij spiritus dicitur. Nec enim de patre procedit in filium, vel de filio procedit ad sanctificandam creaturam, sed simul ab vtrisque processisse monstratur, quia charitas siue sanctitas amborum esse agnoscitur. Hic ergo spiritus sanctus missus ab vtrisque creditur, sed minor patre & filio non habetur, sicut filius propter assumptam carnem minorem se patre & spiritu sancto esse testatur. Hæc est sanctæ Trinitatis relata narratio, quæ non triplex, sed Trinitas & dici & credi debet. Nec rectè dici potest, ut in vno Deo sit Trinitas, sed vnus Deus Trinitas. In relatiuis verò personarum nominibus pater ad filium, filius ad patrem, spiritus sanctus ad vtrisque refertur. Quæ cum relatione tres personæ dicantur, vna tamen naturalis substantia creditur.

Secundus. Hæc ergo sancta Trinitas, quæ vnus & verus est Deus, nec recedit à numero, nec capitur numero. In relatione enim

*In vno
deo nō est
Trinitas,
sed vnus
deus est
Trinitas.
Trinitas
sancta nec*

capitur numero, nec recedit à numero. personarum numerus cernitur, in diuinitatis verò substantia quid enumeratum sit, non comprehenditur. Ergo hoc solo numerum insinuat, quod adinuicem sunt: & in hoc numero carent quod in se sunt. Nam ita sanctæ huic Trinitati vnum naturale conuenit nomen, ut tribus personis non possit esse plurale. Ob hoc ergo credimus illud in sacris literis dictum: Magnus dominus noster,

Pf. 146. & magna virtus eius, & sapientie eius non est numerus.

Sa. 7. d. In sancta Trinitate vna persona non intelligitur sine alia quicquid disputet aliqui recentiores. Tertius, Tres igitur personæ istæ dicuntur, iuxta quod maiores definiunt, ut agnoscantur. Nam & si attendamus illud quod scriptura sancta dicit de sapientia: Splendor est lucis æternæ: sicut splendorem luci videmus inseparabiliter inhaerere, sic confitemur filium à patre separari non posse. Tres ergo illas vnius atque inseparabilis naturæ personas sicut nos confundimus, ita separabiles nullatenus prædicamus, quandoquidem hoc nobis dignata est ipsa Trinitas euidenter ostendere, ut etiam in omnibus quibus voluit sigillatim personas agnosci, vnam sine altera non permittat intelligi. Nec enim pater absque filio cognoscitur, nec sine patre filius inuenitur. Relatio quippe ipsa vocabuli personalis, personas separari vetat.

Explicatur incarnationis filij Dei mysterium. Quartus, De his tribus personis solam filij personam pro liberatione humani generis, hominem veram sine peccato, de sancta & immaculata Maria virgine credimus assumptis, de qua nouo ordine, nouaque natiuitate est genitus. Nouo ordine, quia inuisibilis diuinitate, visibilis monstratur in carne.

Nova autem natiuitate est genitus, quia intacta virginitas & virilem coitum nesciuit, & fecundata per spiritum sanctum, carnis materiam ministravit. Qui partus virginis nec ratione colligitur, nec exemplo monstratur. Quod si ratione colligitur, non erit mirabile: si exemplo, non erit singulare dare. Nec tamen spiritus sanctus pater esse credendus est filij pro eo quod Maria eodem spiritu sancto obumbrata concepit, nec duos patres filij videamur asserere, quod vtique nefas est dici. In quo mirabili conceptis, edificante sibi sapientia domum verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

Quintus, Nec tamen quia duas in filio diximus esse naturas, duas causabimur in eo esse personas, ne Trinitati (quod absit) accedere videatur quaternitas. Deus enim verbum non accepit personam hominis, sed naturam, & in æternum persona diuinitatis temporalem accepit substantiam carnis.

Sextus, Item idem Christus in his duabus naturis tribus extat substantiis, verbi, quod ad solius Dei essentiam referendum est, coitporis, & animæ, quod ad verum hominem pertinet. Habet ergo in se geminam substantiam, diuinitatis suæ, & humanitatis nostræ. Hic tamen per hoc quod de Deo patre sine initio prodiit, natus tantum (nam neque factus nec prædestinatus accipitur) per hoc tamen quod de Maria virgine natus est, & factus & prædestinatus esse credendus est.

Septimus, Exemplo ergo capitis nostri confitemur vera fide resurrectionem carnis omnium mortuorum, nec in aëre, vel qualibet alia

*Cū duas
bus natu-
ris non*

sunt in

Christo

duas ad-

mittendæ

persona.

Tres in

Christo

substan-

tia.

Exponi-

tur arti-

culus re-

SVMMA TOLE.

resurrectio- carne (vt quidam delirant) resurrecturos nos
nis. credimus, sed in ista qua viuimus consisti-
mus, & mouemur. Peracto huius sanctę Chri-
sti resurrectionis exemplo, idem dominus
noster paternam ascendendo sedem repeiit,
de qua nunquam per diuinitatem discessit.
Illic ad dexteram patris sedens, expectatu in
fine seculorum iudex omnium viuorum &
mortuorum. Inde cum sanctis omnibus ve-
niet ad ferendum iudicium, reddere unicui-
que mercedis proprię debitum, prout quis-
que gessit in corpore siue bonum, siue malū.
Octauus, Hęc est confessionis nostrę fi-
des exposita, per quam omnium hęretico-
rum dogma peremitur, & per quam omnia
fidelium corda mundantur, per quam & ad
Deum gloriose acceditur.

Canones In primo canone eandem decernitur ne tu-
concil. multu concillium agiterur.

Tole. 11. *Ca. 2. Quod necesse sit episcopum pra-*
dicare, & ab aliis curis cessare.

Ad Tit. 1. Quantum quis præcelſi culminis obtinet
locum, tantum necesse est præcedat ceteros
gratia meritorum, vt in eo quodd præſidet
singulis, singulariter ornetur eminentia san-
ctitatis, habens semper & in ore gladiū ve-
ritatis, & in opere efficaciam luminis, vt iux-
ta Paulum, potēs sit exhortari in doctrina
sana, & contradicentes reuincere. Nos pro-
inde nostri ordinis gradum, vel suscepti re-
giminis modum magnopere cogitare debe-
mus, vt qui officium prædicationis suscepi-
mus, nullis curis a diuina lectione priuemur.
Nam quorundā mentes pontificum ita tor-

poris otio à lectionis gratia secluduntur, vt quid doctrinæ gregibus subditis exhibeat, non inueniat præco mutus. Insistendum ergo semper erit maioribus, vt quibus sub regiminis cura tuentur, fame verbi Dei perire non sinant.

In residuo canonis tractatur id quod habetur in concilio Toletano 8. ca. 8.

Ca. 3. *Quòd etiam episcopi eundem habeant modum psallendi.*

Pontifices rectorésque ecclesiarum, vnum *d. 12. de* eundemque in psallendo teneant modum, *hñ qui cõ* quem in Metropolitana sede cognouerint institutum. Qui contra fecerit, sex mēsis *tra.* communione priuatus apud Metropolitanum sub pœnitentiæ censura permaneat corrigendus.

Ca. 4. *De discordia sacerdotum componenda.*

Relatum est nobis quosdam sacerdotes in tantam obstinationis effebuisse discordiã, vt non solum illos ab ira occasus solis non *Eph. 4.* reuocer, sed nec annosa quidem transactio temporum ad bonũ charitatis reclinet, quippe in quorum cordibus sol iustitiæ Christus occubuit, vt ad lumen charitatis redire vix possint. Horum ergo & simitium discordantium fratrum oblationes nullo modo recipiẽdas censuimus. De personis tamen discordantium id precipimus, vt antequam eos reconciliatio vera innectat, nullus eorum accedere ad altare domini audeat, vel gratiam cõmunionis sanctæ percipiat. Quòd si vnus eorum alio contẽnente ad sanctificationem

SVMMA TOLET.

charitatis occurrerit, ex eo tēpore vt pacificus intra ecclesiā reputetur, ex quo ad cōcordiā festinaſſe conuincitur. Hoc tamē ſeruato, vt tempus quod in ira expendit, gemitu in pōnitētiæ ſatisfactione perſoluatur.

In ca. 5. agitur de corrigēdis exceſſib⁹ ſacerdotū. Nihil tamē habet annotatione dignū.

Ca. 6. A clericis cauſa ſanguinis non iudicetur.

23. q. 8. His à quibus domini ſacramenta tractanda ſunt, iudicium ſanguinis agitare non liceat. Aliās verò & ordinis honore priuetur, & loco: ſub perpetuo quoque damnationis teneatur relegari ergaſtulo.

Ca. 7.

Eccleſiarum reſtoribus diſcretio eſſe debet, ne per inconditam & indiſcretam diſciplinā ſubeant homicidij notā.

Ca. 8. Ne merces aliqua pro diuinis ſacramentis ſumatur.

I. q. 1. Quicunque in eccleſiaſtico ordine conſtitutus pro baptizādis conſignādīſq; fidelib⁹, aut collatione chrīſmatis, vel promotionib⁹ gradū, prēmia quælibet, vel prēmia, niſi volūtarie oblata ſuſceperit, ſi ſciētiae loci epīſcopo hoc impune euaserit, idē epīſcop⁹ duob⁹ mēſib⁹ excōmunicationi ſubiaceat. Si autē, patrator ſi preſbyter eſt, triū menſū excōmunicatione plectatur, ſi diaconus: quatuor ſubdiaconus vel clericus, excōmunicetur.

Ca. 9. Quid cuſtodiſi debeat ſi per præſentium qui epīſcopus fiat.

Quisq; potificalē culmen ante domini

altare percepturus accesserit, sacramenti exactione astringatur, quòd pro conferenda sibi consecratione honoris, nulli personæ cuiuslibet præmij collationem vel aliquando dedisset, vel aliquando in futurum dare procuraret. Sicque aut mūdus accedat, aut publicato hoc scelere, denudatus coram ecclesia, ad talem honorem non accedat. Quos autem post prælationem per pretium ordinatos fuisse potuerit, vt verè simoniaci ab ecclesia separentur, & duorum annorum spatium ex illo relegentur, vt lachrimis & penitentia honorem conquirere & reparare intendant, quem præmiis emerant. Vnde si digna eos satisfactio, commendauerit, peractio indistinctæ penitentia tempore, non tantum in communione, sed & loco & totius ordinis officiis à quibus separari fuerant, restaurandi sunt.

Ca. 10. Que sint promittenda in ordinatione pontificum.

Omnes pōrifices rectorēsque ecclesiarum tempore qua ordinandi sunt, sub cautione promittāt, vt fidem catholicam sincera cordis deuotione custodientes, iustè & piè viuere debeant, atque obsequij reuerentiam præ eminenti sibi dependant.

Ca. 11. Quomodo puniendus qui acceptam à sacerdote eucharistiam non sumpsit.

Quicūque fidelis inuitabili qualibet infirmitate coactus eucharistiam perceptā rececit, in nullo ecclesiasticæ dānationi subiacet.

SVMMA T O L E.

Similiter nec illos cuiusquam punitionis censura redarguet, qui talia aut tempore instantiæ faciunt, aut in qualibet mentis alienatione positi, qui quod fecerint, ignorare videntur. Iam verò quicumque, aut de fidelium aut infidelium numero corpus Domini absque inevitabili infirmitate proiecerit, si fidelis est, perpetua communione priuetur: si infidelis, & verberib⁹ subdatur, & perpetuò exilio relegatur. Quòd si horum quilibet huiusmodi excessus digna pœnitentia satisfactione defleuerit, post quinquennium licebit illum communi pristinæ reformati.

Ca. 12. Qualiter agendum cum pœnitente in mortis periculo.

Qui pœnitentiam in mortis agit periculo, non diutine à reconciliationis gratia differendus est. Sed si præcincto mortis urgeatur periculo, pœnitentia per manus impositionem accepta statim ei reconciliatio adhibenda est, ne prius ab humanis rebus æger abscedat, quàm donum reconciliationis accipiat. Vnde iuxta papæ Leonis edictum his qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia præsidium pœnitentiæ ex more reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda. Et i epif. *Leonis e-* quia in misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. De his autem qui accepta pœnitentia antequam reconcilientur, ab hac vita recesserint, placuit nobis vt & memoria tallum in ecclesiis cõmenderetur, & oblatio pro eorum delicto à presbyteris recipiatur.

26. q. 6.

His qui tempore.

Et i epif.

Leonis e-
pist. 89.

Ca. 13. De sacerdotibus qui vexantur à spiritu.

Bene si quidem maiorum regulis definitum est, ut dæmoniis, aliisque passionibus irretitis mysteria sacra tractare non liceat. Cui præcepto consensu rationis adhibito, id communiter definuimus, ut nullus de his qui in terram arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursum efferruntur, vel sacris audeat ministrare altaribus, vel indiscussit se diuinis ignorant sacramentis: exceptis illis qui variis corporum incommoditatibus dediti, in huiusmodi passionibus in terram approbantur elisi. Qui tamen & ipsi tandiu erunt ab officii sui & ordine & loco suspensi, quousque vnus anni spatio per discretionem episcopi inueniantur ab incursum dæmonum alieni.

Ca. 14. Ut qui domino sacrificant, secum semper habeant adiutoria constituta.

Summopere cauendum est, ne horis illis atque temporibus quibus domino psallitur, vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter officiis insistenti perniciofa passio, vel corporis quælibet valetudo occurrat, quæ aut corpus subito subruat faciat, aut mentem alienatione vel terrore confundat. Ob hoc ergo institutum, ut vbi temporis vel loci siue clerici copia suffragatur, habeat ille quisquis canens Deo atque sacrificans, post se vicini solaminis adiutor, ut si aliquo casu ille qui officia impleturus accedet, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat qui eius vicem exequatur intrepidus.

7. q. 1. Il-
lud diuinum
oraculi.

SV MMA BRACAREN.

In ca. 15. habetur tantum , vt omni anno conueniant episcopi ad celebrandū conciliū.

In ca. 16. agitur solum de gratiarum actio-
ne Deo & regi.

Subscripserunt presentes episcopi, & Abba-
tes monasteriorum, & Egila diaconus agens
vicem episcopi Arcobricensis , & liberatus
diaconus agens vicem episcopi Segouienſis.

Finis concilium Tolet. 11.

Cōcilium **CONCILIVM BRACARENSE**
Braca. 3. tertium, tempore Vitaliani papæ celebratū,
& est prouinciale.

*Can. 1. Vt exclusis omnibus opinionibus,
panis tantum & vinum aquæ
permistū in sacrificio offerantur.*

Decr. d. Audiuimus quosdam schismatica ambi-
2. cū om- tione detentos , contra diuinos ordines &
ne crimē. Apostolicas institutiones lac pro vino in di-
uinis sacrificiis dedicare, alios quoque intin-
ctam eucharistiam populis pro complemen-
to communi porrigere , quosdam etiam ex-
pressum vinū in sacramento dominici calicis
offerre. Quod quā sit euāgelicæ atque apo-
stolicæ doctrinæ contrariū , & consuetudini
ecclesiasticæ aduersum , non difficile ab ipso
fonte veritatis probatur, à quo ordinata ipsa
sacramentorū mysteria processerunt . Ait en-
nim euangelista : Accepit Iesus panē & cali-

Mat. 26. cem, &c. Cesset ergo lac in sacrificio offerri,
quia euidens exemplum euangelicæ verita-
tis illud offerri non finit . Illud verò quod
pro complemento communionis intinctam
tradunt eucharistiā populis, nec hoc prolatū
testimonium ex euangelio recipit , vbi apo-

stolis corpus suum & sanguinem commenda-
davit. Nam quoddam Dominus intinctam buc-
cellam Iudæ dedit, id fecit ut proditorem o-
stenderet, non tamen ut sacramenti huius in-
stitutionem monstraret. Quoddam verò de expres-
so botro, i. de vuarum granis populus comu-
nicatur, valde est omnino confusum. Calix
enim Dominicus vino & aqua permixtus de-
bet offerri, quia videmus in aqua populū in-
telligi: in vino verò ostendi sanguinē Christi.
Ergo quando in calice vino aqua miscetur,
Christo populus adunatur: Non enim potest
calix domini esse aqua sola, aut vinum solū,
nisi utrunque simul misceatur.

*Ca. 2. Ne vasa Domino sacrata, huma-
nis vsibus seruiant.*

Si quis scienter diuina vasa vel ministeria
aut in vsus suos transtulerit, aut comedere
in his, vel poculum sibi sumendum eligerit.
gradus sui vel officii periculum sustinebit. Si
secularis fuerit, perpetua excommunicatio-
ne damnatur: si religiosus, ab officio depo-
natur. Sub hac sententia tenebuntur, qui ec-
clesiastica ornamenta, vela, vel alia quolibet
indumenta, atque etiam utensilia scienter
in suos vel aliorum vsus transtulerint.

Ca. 3. Ne sacerdos sine orario sacrificet.

Quando sacerdos missam celebraturus ac-
cedit, non aliter accedat, quam oratio vtro-
que humero circumseptus, sicut & quando
fuit consecratus, ita ut de vno eodēque
oratio ceruicem pariter & utrunque humerū
præmens, signū in suo pectore præparet cru-
cis. Si quis aliter egerit, excommunicationi

23. d. Ec-
clesiast.
instit.

SYMMA BRACAR.

subiaceat.

Ca. 4. *De vitanda extraneorum mulierum familiaritate.*

Nullus de clero absque honesto & competenti testimonio, excepta sola matre, cum quibuslibet forminis secretè se præsumat adlungere. Et non solum cum extraneis, sed nec cum ipsis etiam sororibus vel propinquis, ne licentia sororum, vel propinquarum mulierum, quisque solus familiarior habeatur ad pertractandum scelus. Huius præceptionis transgressor sex mensibus poenitentiae subiacet.

Ca. 5. *De quibus & quomodo gestanda martyrium reliquia.*

In festis quibusque diebus arcam domini cum reliquis, non episcopi, sed Levitæ in humeris gestent, quibus & in veteri lege onus idem impositum novimus esse præceptum. Quod si episcopus per se reliquias deportare elegerit, non ipse à diaconibus in cella vehatur, sed potius pedestri eo una cum populis progressionem procedente ad ecclesias per eundem sanctæ Dei reliquias portabuntur.

1. Par.
15. 4.

Ca. 6. *Quomodo plectendi ecclesiastici ab episcopo.*

Qui gradus iam ecclesiasticos meruerunt, id est presbyteri, abbates & Levitæ, exceptis grautoribus & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere. Non est dignum ut passim unusquisque prælatus honorabiliora membra sua prout voluerit verberibus subiiciat, & dolori, ne dum incautè

D. 15. C^u
beatus
Paulus.

subdita percutit membra, ipse quoque debita sibi subditorum reuerentiam subtrahat.

Canon septimus est secundus canon in Chalcedonen. concilio.

In canone 8. habetur vt rectores ecclesiarū curent magis ecclesiastica iura quā sua.

Finit concilium Bracaren. tertium.

Adeo datus septuagesimus septimus papa sub Petro, anno Christi 671. Sedit annos quatuor, menses 2. dies 5. patria Romanus, ex monacho Pontifex creatur, vir religione & omni comitate præditus, Constantino Pogonato Imperat. 61.

Donus 78. papa natione Romanus, ex patre Mauricio, sedit annum vnum, menses quinque, dies sex. Sub hoc conuocata est synodus Constantinopolitana sexta, sub Agathone cæpta, sub Leone secundo absoluta est. Donus tantum doctrina & sanctitate virtutē ad eū floruit, vt Rauenatarum ecclesiam iam pridem à Romana segregatam, sedi Apostolicæ obtemperantem reddiderit.

Agatho septuagesimus nonus papa, natione Siculus, ex monacho Pontifex creatur, sedit annos duos, menses sex, dies quatuor. Vir fuit ad eū benignus & mansuetus, vt vniuersis hilaris & iocundus comprobaretur, & tantæ sanctitatis, vt leprosum obuium famulum osculo suo statim liberauerit. Huius pontificis morte vacat sedes annum vnum, menses quinque.

Leo iunior, papa octuagesimus sub Petro, natione Siculus ex patre Paulo, sedit menses decem, dies 17. Vir in humanis & diuinis scripturis sufficienter instructus, Græca & La-

12. q. 4.

Quicumque
que sub
hoc.

an. dom.

671.

Adeo datus.

pont. 77.

an. dom.

672.

Donus

pon. 78.

an. do.

673.

Agatho

pons. 79.

an. do.

676.

Leo

2. pōt. 80

sub Pet.

SVM. CONSTANTINOP.

tina lingua eruditus, paupertatis amator, erga multorum prouisionem, non solum mentis pietate, sed & studii sui labore sollicitus. Hic excepit & probauit acta sextæ synodi in noua Roma celebratæ, residente magno principe Constantino, simulque cum eo legatis sedis Apost. & duabus patriarchis Constantinopolitano, & Antiocheno ac 170. episcopis. In qua condemnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus & Maccarius cum discipulo suo Stephano, qui vnā voluntatem & vnā operationem in Christo prædicauerāt, sed & superscriptos defensores hæreticos Marcianum, Stephanū, Polychronium & Anastasium, dum nollent à suo recedere proposito, per diuersa monasteria retrusit. Mense decimo sui pontificatus prædictus Leo moritur, & sepelitur collachrymantibus omnibus, tamquam publico patre orbatis. vacat sedes menses undecim, dies tres.

S E X T A S Y N O D V S C O N -

*6. Synodus
generalis.*

stantinopolitana sub tribus supradictis pontificibus aduersus Sergium, Paulum, Pyrrhū, Petrum, Cyrum & Theodorum, omnes archiepiscopos Constantinopolitanos. Qui imple docuerunt vnā voluntatem & vnā operationem in dispensatione incarnationis domini nostri Iesu Christi, presidente Constantinopolitano Imperatore, & legatis missis ab Agathone papa. Theodoro, & Georgio presbyteris, & Ioanne diacono, qui præsentabant in concilio locum archiepiscopi antiquæ Romæ Agathonis.

Confess.

Actio prima sub Agathone papa.
In nomine Dei & saluatoris nostri Iesu

Christi, præsidente piissimo & Deo dilecto *synodi in*
 Magno Imperatore Cōstantino in secretario *actione 1.*
 sacri palatii quod cognominatur Trullus,
 &c. Cōueniente quoque sancta & vniuersali
 synodo, quæ secundū imperialem sanctionē
 cōgregata est in hac regia vrbe, Theodoro &
 Georgio presbyteris, & Ioanne diacono vicē
 agentibus archiepiscopi antiquæ Romæ, &
 Georgio archiepiscopo magna Constantino-
 poleos nouæ Romæ, & Petro Deo amabili
 presbytero, & monacho, & locum seruante
 sedis magnæ ciuitatis Alexandriæ, & Maca-
 rio archiepiscopo Theopoleos Antiochiæ, &
 Georgio religioso presbytero monacho, & à
 pectris Theodori venerabilis vicarii sedis
 Hierosolymorum, Ioanne episcopo Portue-
 si, Abondantio episcopo ciuitatis Paternen-
 sis, Ioanne episcopo ciuitatis Rhegitanæ, lo-
 cum præsentantibus centū 25. venerabilium
 episcoporum sancti concilii antiquæ Romæ,
 residentibus gloriosis patriciis & cōsulibus
 ex latere piissimi nōstri Imperatoris Con-
 stantini, & ex læua quidē eius patre residēt-
 bus vicariis Agathonis archiepiscopi anti-
 quæ Romæ, & qui ex persona synodi erant
 Deo amabiles episcopi: A dextra verò eius
 parte residētibus Georgio archiepiscopo no-
 uæ Romæ, &c. Propositis in medio sacrosan-
 ctis euangelis Christi Dei nōstri, Theodorus
 & Georgius presbyteri, & Ioannes diaconus
 vicarii apostolicæ sedis antiquæ Romæ, nec-
 non & qui ex persona synodi erant, dixe-
 runt.

Benignissime domine secundū sacrā à ve-
 stra fortitudine ad sanctissimum papā roga-

tionem demandati sumus ad piissima vestigia vestræ serenitatis vñ cum eius suggestione, quam & obtulimus coronatæ vestræ serenitati. Quoniam igitur ante hos 46. plus minus annos quasdam nouitates vocum contrarias orthodoxæ fidei introduxerunt, qui in illo tempore fuerunt præsules huius regis vestræ ciuitatis, id est Sergius, Paulus, Pyrrhus, & Petrus, necnon & Cyrus quondam Alexandrinæ ciuitatis Antistes, & Theodorus episcopus ciuitatis Pharan, & alii quidam qui eos secuti sunt non modicè, quæ per totum orbem terrarū est ecclesiam turbauerunt, vnam voluntatem in incarnationis dispensatione domini nostri Iesu Christi, vñamque operationem dogmatizantes & docentes, quæsumus à Deo corouaram vestræ fortitudinem, vt dicant qui ex parte sunt sanctissimæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, vnde huiusmodi vocum adinuentia est nouitas.

Constantinus piissimus Imperator dixit: Audientes Georgius archiepiscopus nostræ huius ciuitatis, & Macarius archiepiscopus Antiochenæ ciuitatis, & ei adiacens synodus, quæ à parte Apostolicæ magnæ Romanæ sedis dicta sunt, quæ eis videntur, prosequantur.

Macarius archiepiscopus Antiochiæ, vñ cum Stephano presbytero, & monacho eius discipulo, & aliis episcopis Orientis dixerunt: has quidem vocum nouitates nō edidimus, sed quidquid percepimus rā à sanctis vniuersalibus synodis & sanctis probabilibus partibus, quàmque à præsulibus huius regis
urbis

urbis, id est Sergio, Paulo, Pyrrho & Petro, necnon & Honorio, qui fuit papa antiquæ Romæ, & Cyro qui fuit Papa Alexandriæ, hoc est de voluntate & operatione, sic & credimus & predicamus, & docemus, & parati sumus hoc ostendere. Et petentibus illis iussit Imperator proferri & in medium legi gesta tertiæ synodi generalis Ephesinæ, & epistolam Cyrilli: & inter alia verba eius epistolæ habentur & ista: Christus Iesus est per quem reges regnant &c. sequitur: Est enim eius omnipotens voluntas, &c. Quibus verbis perperam intellectis, contendebat Macarius archiepiscopus Antiochiæ probare unam voluntatem in Christo. Et tandem consideratis & examinatis verbis illis Cyrilli, redargutus & confusus est Macarius à vicariis Apostolicæ sedis, & ab aliis episcopis Orientalibus, & præcepto Imperatoris absoluta est. i. actio.

Actio secunda.

Præsidete eodem pi. ssimo & Magno Imperatore Constantino. &c. & conveniente sancta & vniuersali synodo, &c. sicut in actione prima. *Sessio. 2.*

Prolata & lecta sunt acta quartæ synodi Chalcedonensis, & cum legeretur epistola Leonis Papæ, & ventum est ad illud: Agit enim utraque forma cum alterius communionem, quod proprium habuit, verbo quidē operante quod verbi est, carne autem exequente quod carnis est: & horum vnum coruscet miraculis, aliud verò succumbit iniuriis: exurgentes qui ex parte Apostolicæ sa-

SVM. CONSTANTII.

dis erāt antiquæ Romæ, clamauerunt. Ecce benignissime Domine, manifestè duas naturales operationes inconfusè & indiuisè in domino nostro Iesu Christo. Et respondente Macario & qui cum eo erant, finita est actio secunda.

32

Act. 3.

Sessio. 3.

Præsidente eodem piissimò & magno Imperatore Constantino, &c. sicut in actione prima.

Præceptum est, legerentur acta in quinta synodo generali, & cum lector incepit legere initium libri qui ita continebat: Sermo sanctæ memoriæ Mænæ Archiepiscopi Constantinopoleos, ad Vigiliū beatissimū Papam Romanum, de eo quod vna sit Christi voluntas. Exurgentes legati Apostolicæ sedis Romanæ, exclamauerunt: Piissime domine, falsatus est præsens liber quintæ synodi. Nequaquam relegatur sermo, qui dicitur Mænæ ad Vigiliū, quia fictus est: sed iube diligenter aduertere præsentem librum. Et inspicientes Imperator vnâ cum iudicibus, & quibusdam de sancta synodo episcopis, inuenerunt tres quaterniones in principio libri additos, non habentes subnotationem numeri, falsatus enim erat liber hæreticis nonnullis locis: Lecta sunt reliqua gesta quintæ synodi, & absoluta lectione sanctæ synodus & iudices dixerunt: Ex lectione summorum conciliorum, sicut audistis, non inuenimus in incarnationis dispensatione domini nostri Iesu Christi, vnâ voluntatem, & vnâ operationem.

*Falsatus
codex ab
hæreticis.*

Actio quarta.

Præsidente piissimo Imperatore, &c. sicut in actione prima. Prolata & lecta epistola Agatonis Papæ ad Cæsarem, & synodum cuius quidem epistolæ nonnulla duximus hic subicienda, quæ sic habet.

Ut autem vestræ pietatis, quid Apostolicæ nostræ fidei vigor contineat, breuiter intinemus, quâ percepimus per Apostolicam Apostolicorumque Pontificum traditionem, & sanctarum quinque generalium synodorum, per quas fundamenta catholicæ Christi ecclesiæ firmata sunt. Hic igitur status est euangelicæ atque Apostolicæ fidei regularisque traditio, ut consentientes sanctâ & inseparabilem Trinitatem, id est patrem & filium & sanctum vnus esse deitatis, vnus naturæ & subsistentiæ, siue essentiæ, vnus eam prædicemus & naturalis voluntatis, virtutis, operationis, dominationis & maiestatis, potestatis & gloriæ. Et quicquid de eadem sancta Trinitate essentialiter dicitur singulari numero, tanquam ne vna natura trium consubstantialium personarum, comprehendamus regulari ratione hoc institui. Cum verò de vno earum trium personarum ipsius sanctæ Trinitatis filio Dei, Deo verbo, & de mysterio admirandæ eius secundum carnem dispensationis confitemur, omnia duplicia vnus eiusdemque domini saluatoris nostri Iesu Christi (secundum euangelicam traditionem) asserimus, id est, duas eius naturas prædicamus, diuinâ scilicet & humanâ, ex quibus & in quib⁹ etiâ post admi-

*Sessio. 4.**Epist.**Agathonis ad Cæ**sarem &**synodum**Explica-**tur plura**litas vo-**luntatum**& opera-**tionum in**Christo.*

SYM. CONSTANTINO.

rabilem atque inseparabilem vnionem subsistit. Et vnamquaque eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia quæ diuina sunt, & humana omnia quæ humana sunt absque ullo peccato. Et vtrasque vnus eiusdẽ Del verbi incarnati, id est, humanati, inconfusẽ, inseparabiliter, immutabiliter esse cognoscimus, sola intelligentia quæ vrita sunt discernentes propter confusionis duntaxat errorem. Aequaliter enim & diuisionis & commitionis detestamur blasphemiam. Cũ duas autem naturas duãque naturales voluntates, & duas naturales operationes confitemur in vno Domino nostro Iesu Christo, non cõtrarias eas, nec aduersas ad alterutrum dicimus, sicut vt à via veritatis errantes Apostolicam traditionẽ accusant, absit hæc impietas à fidelium cordibus, nec tanquam separatas in duabus personis vel subsistentis, sed duas dicimus vnum eundẽque Dominum nostrũ Iesum Christũ sicut naturas, ita & naturales in se voluntates & operationes habere, diuinam scilicet & humanam, diuinã quidem voluntatem & operationẽ habere ex æterno cum coessentiali patre communẽ humanã tẽporaliter ex nobis cũ nostra natura susceptã. Hæc est Apostolica atque euangelica traditio, quam tenet spiritalis vestri felicissimi Imperij mater Apostolica Christi ecclesia. Hæc est mera confessio pietatis. Hæc est enim veræ fidei regula, quã & in prosperis & aduersis viuaciter tenuit Apostolica Christi ecclesia, qua pro dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nua-

quam errasse probabitur, nec hæreticis nominibus deprauata succubuit: quia dictum est Petro: Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus confirmasti fratres tuos, Hic dominus fidem Petri non defuturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est cognitum: quorum & pusillitas mea licet imparer minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio pedissequa cupit existere.

Ibidem anathematizat hæreticos qui contra prædicta senserunt, Theodorum, Sergiū, Pyrrhū, Paulū, Petrū qui fuerūt nouæ Romę antistites, & Honorium qui fuit Papa antiquæ Romę, & Cyrum Alexandrinū Episcopū, & Macariū, qui nuper fuerat Antiochię præsul, & Stephanum eius discipulum. Insuper & Arianos, Apollinaristas, Eutychianos, Thimotheanos, Acephalos. Theodosianos, Sayanitas, & omnem denique furorem hæreticorum suæ confundentium seu diuidentium incarnationis Christi mysterium.

Quòd autem sint naturales voluntas & operationes in Christo probat prædictus Papa multis modis.

Primum quia Deus perfectus est, & homo perfectus est Christus Iesus, ergo naturalibus proprietatibus utraq; naturā perfectā necesse est esse, & duas in eo operationes, & voluntates. Igitur sicut in tribus personis Trinitatis tres personales voluntates asserere absurdū est, quoniā vnā natura est, quā sequitur voluntas vnā: ita in vna Christi persona,

Luc. 22.

*Probatur
articulus
de pluralitate
voluntatum
& operationum
multiplicato.*

P. IIj

SVM. CONSTANTII.

quæ duas naturas habet, duas voluntates, & duas operationes naturales, negare impium est.

Secundo testimoniis scripturarum. Mat. 4. 26. Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. Et alibi: Non mea voluntas, sed

tuæ fiat. Et in alio loco dicit: Non veni ut facerem voluntatem meam, sed eius qui misit me patris. Et iterum, Surgens venit in partes Tyri, & ingressus domum, noluit aliquem

scire, & non potuit latere, cum tamen ille sit de quo dicitur: Omnia quæcunque voluit dominus, fecit in cælo & in terra. Igitur hoc ad humanam eius voluntatem redigi oportet, Et alibi etiam, Spiritus quidem proprius est, caro autem infirma. Spiritum voluntatem intelligit diuinam, carnem verò voluntatem humanam.

*Synodus
testimo-
niis patrū
probat ad
fidem per-
tinentia.*

Tertio, ut synodus probet hæc pertinere ad fidem, utebatur expositione sanctorum doctorum Ambro. Augusti. Chryso. Athana. Cyrilli, vtriusque Gregorij, Leonis Pontificis, cuius testimonio multoties libenter utitur, præcipuè cum scribit ad sanctum Fabianum episcopum Constantinopol. ubi sic habet: Agit enim utraque forma cum alterius communionem quod proprium est, verbo scilicet operante quod verbi est, & carne exequente quod carnis est, &c. Et sicut verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recedit, ita caro naturam nostri generis non reliquit. At verò illa ad diuinam naturam pertinere dicuntur: scilicet, Sicut pater suscitavit mortuos, ita dedit & filio, &c. Et illud: Nemo potest cognoscere patrem nisi filius, & cui voluerit

*Ioan. 5.
Matth.
11. d.
Ioan. 7. a*

filius revelare. Ad humanam tamē illa: No-
lebar per Iudæam ambulare, quia quære-
bant Iudæi cum interficere. Et quæ supra ci-
tauimus ex euangelio. Illud etiā quod Da-
uid in persona Christi ait. Vt faciam volun-
tatem tuam Deus meus, &c. & illud, volun-
tariē sacrificabo tibi.

*Psa. 142.
Psal. 15.*

Solet hoc aliās fieri in conciliis, etiā cum
definiunt ad fidem pertinentia, iuuari sen-
tentiis antiquorum patrum.

Postremo cōfirmātur omnia ista definitione
sancti concilij Chalcedonen. actione quinta,
vbi hæc fides asseritur. Etiam & ex concilio
Cōstātino. 5. ca, 7. Deinde refertur ex inte-
gro symbolum, quod publicē in ecclesia cā-
tatur, in quo obseruatur hæc forma loquēdi.

Confitemur Trinitatem personarum siue
subsistentiarū, non triū nominū subsistētiā
sed bene trium personarū, vnā subsistētiā.
Item confitemur & Christum ex duabus
naturis compositum.

*Desidera-
tur hoc
symbolum.*

*Hæc fuit instructio legatorum quorum su-
perius fecimus mentionem.*

Author.

Quibus omnibus subscripserunt, primū
Agatho Papa, deinde innumerabiles episco-
pi Occidentales, per quos delecti sunt tres
predicti legati, qui ad concilium genera-
le Constantinopolitanū mitterentur vt hæc
certa fidei confessio publicē predicaretur.
Habetur ibidē etiā argumēta hæreticorū, A-
pollinaris, Seueri, Theodosij. Cyri Alexan-
drii, & Theodori escopi cōtra pluralitatē
operationū in christo domino, quæ quoniā
nihil habent nisi verba, missa fecimus.

P iijj

SVM. CONSTANTI.

Actio quinta.

Sessio. 5. Præsidente piissimo & magno Imperatore Constantino. &c. vt in actione prima.

In hac actione commonuit Imperator Macarium & socios, vt proferrent testimonia sanctorum patrum demonstrantiavnam voluntatem & vnam operationem in domino nostro Iesu Christo, sicut dudum promiserant: & protulerunt duos codices, quorum prior in superscriptione ita continebat.

Testimonia sanctorum patrum vnam Domini nostri Iesu Christi voluntatem docentia, quæ est etiam patris & Spiritus sancti. Quibus lectis absoluta est iussu principis actio quinta.

Actio sexta.

Sessio. 6. Præsidente piissimo & Magno Imperatore, &c. sicut in actione prima.

In hac actione rursus comonitus est Macarius cum sociis si haberet alia testimonia de vna voluntate, & operatione Domini nostri Iesu Christi, quæ proferret in concilio. At ille protulit & alium codicem, qui in superscriptione continebat sic.

Sequentia testimonium de voluntate.

Testimonia prolata ab hæreticis debruncata. Et lectus est coram concilio. Quo lecto, prædicto Macario cum sociis suis contentis, & nolentibus alia testimonia pro se afferre, vicarij apostolicæ sedis Romanæ, & qui cum eis erant episcopi & clerici & monachi dixerunt: Piissime domine, adhuc aliquid de vna voluntate & vna operatione non ostenderunt Macarius amabilis archiepiscopus, & eius socij per testimonia.

ab eis prolata, sed & ipsa quæ protulerunt, detruncauerunt, & quæ ad Trinitatis quidem attinent rationem de vna voluntate pro incarnationis dispensatione domini nostri Iesu Christi protulerunt. Quæ verò conueniunt, & quæ propriè pro huiusmodi incarnationis dispensatione posita sunt, tam sensum quàm verba detruncauerunt. Vnde petimus vestram piissimam fortitudinem lubere authenticos codices proferri ex venerabili patriarchio huius regis ciuitatis, & conferri cum codicibus ab eis oblati, &c. Piissimus Imperator præcepit vt id in sequenti actione fieret.

Actio septima.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, quæ per Imperialem sanctionem congregata est, &c. vt in actione prima.

Commoniti sunt vicarij sanctissimi Agathonis Papæ vrbis Romæ, vt proferrent testimonia prædicantia duas voluntates naturales, & duas operationes etiam naturales in dispensatione incarnationis domini nostri Iesu Christi, & prophanorum hæreticorum similiter testimonia manifestantia vnam voluntatem & vnam operationem. Et protulerunt codicem superscriptum ita.

Testimonia sanctorum ac probabilium patrum demonstrantia duas voluntates & duas operationes in domino Deo & saluatore nostro Iesu Christo. Quem Stephanus monachus relegit ab initio vsque ad finem, tam sanctorum ac probabilium testimonia, quamque prophanorum hæreticorum. Et

SYM. CONSTANTIN.

absoluta est actio septima.

Actio. 8.

Sessio 8.

Præsidente eodem Magno Imperatore, &c. sicut in actione prima.

Piissimus Imperator præcepit vt Georgius archiepiscopus Constantinopol. & Macarius, & ei subiaccens synodus edicat, si conuenit ei sensus suggestionum directarum ab Agathone sanctissimo papa Romæ, & eius synodo. Respondit Georgius archiepiscopus Suscipio, & sequor domine directas suggestiones à sanctissimo Agathone papa Romæ & credo, & sic profiteor in vno sanctæ Trinitatis domino nostro Iesu Christo vero deo nostro duas naturales voluntates, & duas operationes. Sic cæteri dixerunt, sic credimus, & sequimur: & omnes qui docuerunt, & dicunt vnam voluntatem & vnam operationem in duabus naturis vnus domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, anathematizamus. Macarius protulit voce & scripto suam fidem iuxta editionem sanctarum & vniuersalium quinque synodorum. Rogatus verò si confiteretur apertè duas naturales voluntates, & duas operationes in domino nostro Iesu Christo, respondit: Non dico duas voluntates, aut duas operationes in incarnationis dispensatione domini nostri Iesu Christi, sed vnam voluntatem, & dei virilem operationem, nõ tamen duas confiteor, etiam si mebratim incidar & mittar in mare. Tandem omnes episcopi consenserunt vnanimes his quæ per Agathonem papam & eius synodum antedicta sunt in epistola,

*Susci-
tur a con-
cil. episto-
la Aga-
thonis pa-
pe.*

& in legatorum suorum instructione lecta actione quarta, exceptis Macario, & duabus aut tribus eius discipulis, qui noluerunt consentire quòd in Christo essent duæ naturales voluntates, & duæ operationes: Quos exilio relegatos coram toto concilio denu-
dauerunt pallio episcopali, quo & nunc etiã vtuntur episcopi, alba scilicet camisia.

In eadem actione examinantur testimo-
nia quibus inducuntur hæretici vnam in Christo ponere volútatem, & operationem, & repertum est illos multa consulto omis-
se, alia deprauasse in codicibus, quæ possent suum errorem demonstrare. Tandem conui-
cti sunt de errore suo per duos presbyteros legatos episcopi Romani, Conuincuntur ve-
rò primum ex Ambrosio ad Gratianũ, dein de ex Athanasio in libro de incarnatione
verbi. Vltimo & efficacissimè cum mira-
bili eloquentia ex Chrysostomo in sermone illo Pater si possibile est, transeat à me calix iste.

Actio nona.

Sessio. 2.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, quæ per Imperialem sanctionem congregata est in hac regia vrbe &c. Sicut in actione prima.

Prolatus est codicillus testimoniorũ, qui oblati à Macario & Stephano, & collatus est cũ aliis codicibus authenticis, & inuentus est deprauatus & corruptus, & ex Athanasio. Alexandrino, & Gregorio Nazianzeno, & Cyrillo euidenter demonstratum est duas

SVM. CONSTANT.

esse naturales voluntates, & duas operationes in Christo Domino nostro, & sic absoluta est actio nona.

Actio. 10.

Sessio. 10. Praesidente eodem magno Imperatore Constantino, &c. sicut in actione prima.

Rursus collata sunt testimonia aliquorum patrum, nempe Leonis Papæ ex epistola secunda ad Leonem Imperatorem, & Ambrosij Mediolan. episcopi ex 2. lib. ad Gratianum Imperatorem, prolata à Macario & Stephaphano cum codicibus authenticis ex patriarchio regie ciuitatis: & demonstratum est id quod supra. Rursus idem demonstratum est ex testimoniis multis adductis Ioannis Chrysostomi, Athanasij, Gregorij Nazianzeni, & Gregorij Nysseni, & Cyrilli.

Sessio. 11.

Actio vndecima.

Epistola Sophronij patriarchæ, eruditionis christiane plenissima. Tota hæc actio consumitur in propositione epistolæ Sophronij Patriarchæ Hierosolymorum ad concilium, quæ postea in actione tertiadecima à tota synodo probata est. In qua longa admodum oratione, eloquentia & Christiana sapientia plenissima, & omnibus numeris absolutissima, disputat præcipua mysteria fidei.

Primo sanctæ Trinitatis mysterium.

Secundo incarnationis dominicæ sacramentum, probans quodd potissimum intendat vnam esse in Christo personam, sed duas distinctas naturas, humanam scilicet & diuinam, & duas distinctas operationes, &c.

Tertiò, quodd in incarnatione verbi non fuit Deitas copulata carni prius animata.

aut prius prædictæ, vel animæ præexistenti
coniuncta, sed tunc his, anima scilicet & car-
ne ad subsistendum venientibus, quando eis
ipsum verbum & Deus naturaliter copula-
tus est, sed cum ipso verbo existentiam ha-
buerunt, & nequaquam in istu oculi hanc
illa priorem habentia (sicut Paulus Samosa-
tenus perstreperit atque Nestorius) simul quip-
pe caro, simul cū verbi caro animata ratio-
nalis. Cū conceptu quippe verbi hæc ad
subsistendum prolata sunt, & secūdum sub-
sistentiam ei vnita sunt, quando ad substan-
dum prolata sunt, nullūque prorsus tem-
pus propriæ constitutionis tulerunt, quod
inconfusum atque inseparabilem ad eum cō-
positionem præcederet. Ex inuiolabili nan-
que & virginali sanguine sanctæ & imma-
culatæ virginis Mariæ verbum verè factum
est incarnatum, & veraciter homo, & in vte-
ro virgineo deportatus, & tempus expleuit
legitimi puerperij, & per singula naturalia,
& peccatum non trahentia nobis omnibus
similis factus, nostrāque non dedignatus
passibilem vilitatem: Nascitur Deus huma-
no corpore, similiterque habitu animam ra-
tionalem & incorpoream habens, & virgi-
nem generantem conseruat θεοτόκων eam
propriè & veraciter demonstrauit, quanuis
Nestorius vecors scindatur, & eius Deo re-
bellis exercitus lachrymetur, lamentetur, &
exulter, &c.

Hoc in loco singulariter & deuotissime de
hoc diuino mysterio disputat sanctus iste
episcopus, libentēque vtitur testimoniis
beati Dionysij desumptis ex lib. de diuinis

SYM. CONSTANTIN.

nominibus, quoniam persuasum habebat hunc librum esse Dionysij, & hunc esse illum Dionysium quem Paulus ex Areopago vocavit ad euangelium, &c.

Christus Ibidem etiam, non abhorret hanc formam
homo crea- loquendi, ut Christum vocet hominem crea-
tus, corpo- turā & increatum, corporeum & incorpo-
reus & reum, per omnia nobis similem, excepto pec-
incorpo- cato, & omnibus ipsum consequentibus,
reus. quoniam Christus arbiter & dominus erat
motuum naturalium, & omnium suorum
affectuum, siue passionum, qui nisi eo annu-
ente non mouebantur, quod nos nomine
sumus.

Ibidem docet, angelos & animas & cate-
ras inuisibiles substantias non corrumpi, sed
omnia esse à Deo immortalia creata. Quòd
verò ait illa esse immortalia, non per natu-
ram sicut Deus, sed per gratiam eas à morte
coercentem, putò intelligit, quòd naturalit-
er à se non habeant hanc immortalitatem,
sed ex generali dono Dei.

Explica- Deinde explicat eleganter mysterium san-
tur myste- ctæ Trinitatis, docens in diuinis esse tres
riū Trini- substantias sic: Trinitatem itaque in vnita-
tatis. te credimus, & in vnitatem Trinitatem glori-
ficamus. Trinitatem quidem pro tribus sub-
sistentiis, vnitatem autem propter singula-
ritatem Deitatis. Et iterum, Seu igitur san-
cta Trinitas numerabilis personalibus facta
est substantiis, siue sancta vnitas, extra om-
nem numerum est, & hæc quidem indiuisi-
bilem habet diuisionem, & inconfusam ge-
rit coniunctionem. Vnde collige substan-
tiam in diuinis & personaliter & essentiali-

ter dici. Si personaliter accipias, tres substantiæ sunt: si essentialiter, vnica est substantia.

Idem in eadem epistola, Suscipio autem & veneror post quinque vniuersalia concilia, conscripta Cyrilli, præsertim quæ contra Nestorij insaniam facta sunt. Similiter & epistolam Orientalium episcoporum, quæ ad eundem Cyrtillum scripta est, quam & ipse orthodoxam esse testatus est, & quæcunque Leo sanctissimæ Romanæ ecclesiæ sanctissimus dispensator scribit, & maxime quæ contra Eutychianam & Nestorianam prophanationem scripsit: hæc quidem vt Petri, illa verò vt Marci definitiones agnoscens.

Vltimo recenset ferè omnes hæreticos à Simone magno ad illorum vsque tempus, qui perperâ de mysterio Trinitatis sunt locuti. Recensetur inter cæteros Origenes, & huius discipuli Didymus & Euagrius, qui animas ante corporum constitutionem aiebant fuisse creatas, hoc dicit esse hæreticum & deliramentum impudens.

Finitis omnibus quæ in ista actione acta sunt, Constantinus piissimus Imperator dixit: Sufficientia sunt etiam, quæ hodierna die sunt gesta. Quia verò in Christo amabilis vestræ Reip. causis occupamur, iubemus Constantinum & Anastasium patricios, Polycetum quoque & Petrum exconsules ex persona nostræ pietatis cum sancto & vniuersali vestro concilio in reliquis conuentibus inueniri, postquam præsentis causæ plurima & præcipua capitula coram nostra pietate iam perfecta sunt.

Actio duodecima.

Conueniente sancto & vniuersali concilio &c. sicut in actione prima.

Sessio 12. Rursus disputatum est cum hæreticis, si ex scripturis sanctorum patrum possent demonstrare vnā voluntatem, & vnā operationem in domino nostro Iesu Christo, & non valentibus illud ostendere, prolata est à

Sanctorū patrū dogmata nō solū secundū sensum sequenda, sed eisdem vtendis cū illis vocibus.

catholicis & lecta epistola Leonis Papæ decima, & luce clarius demonstraerunt duas voluntates, & duas operationes in Christo Iesu, & dixit sancta synodus: Omnino necesse est, non solum secundum sensum sequi sanctorum patrum dogmata, sed & eisdem vocibus vel cum illis, nihilque penitus innouari.

Ibidem relectum est rescriptum epistolæ Honorij Papæ Romani ad Sergium Constantinopol. in quo post explicatum satis lae sacramentum dominicæ incarnationis, subiungit: Quod dominus Iesus Christus filius ac verbum Dei, ipse sit vnus operator diuinitatis atque humanitatis, plenæ sunt sacræ literæ luculentius demonstrantes. Virum autem propter opera diuinitatis & humanitatis, geminæ operationes debeant deriuatè dici vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea grammaticis, qui solent paruulis exquisita deriuando nomina vindicare. Nos enim non vnā operationem, vel duas Dominum Iesum Christum, eiusque sanctum spiritum, sacris literis percepimus, sed multiformiter cognouimus operatum, iuxta illud: Diuisiones gratiarum sunt,

1. Cor. 12.

functio, idem autem spiritus, &c. Si enim diuisiones operationum sunt multæ, & has omnes Deus in membris omnibus pleni corporis operatur, quanto magis capiti nostro Christo hæc possunt plenissime coaptari: ut caput & corpus vnum sit perfectum, &c. Et nos quidem secundum sanctiones diuinorum eloquiorum oportet sapere vel sperare, illa videlicet refutantes, quæ quidem nouæ voces noscuntur sanctis Dei ecclesiis scandalum generare, ne aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nestorianos, nos vesana sapere arbitrentur, aut certe si rursus vnam operationem domini nostri Iesu Christi fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus demeritiam fateri putemur, &c.

Relatum est & aliud rescriptum Sergij Patriarchæ Constantinop. ad prædictum Honorium papam, & collata sunt rescripta hæc cum exemplaribus authenticis, quæ producta sunt ex patriarchio regię vrbis, & consistebant exemplaria. De quibus profertur sententia in sequenti actione.

Ibidem confirmata est depositio Macarij & sociorum eius, & petatum est à clericis Antiochiæ, ut alius pro Macario crearetur Archiepiscopus: & sic absoluta est actio duodecima.

Actio. tertiadecima.

Sessio. 13.

Conueniente sancto & vniuersali cōcilio, quod per imperiale decretum in hac regia vrbe, &c. sicut in actione prima.

2

Postularum est ut pronuntiaretur sententia de epistolis Sergij, Honorij & Sophronij, quæ in actione præcedenti lectæ sunt. Sanctum concilium dixit: Secundum promissionem quæ à nobis ad vestram gloriam facta est, retractantes dogmaticas epistolas, quæ à Sergio Patriarcha huius regiæ urbis scriptæ sunt tam ad Cyrum, qui tunc fuerat episcopus Phasidis, quàm ad Honorium Papam antiquæ Romæ. similiter autem & epistolam ab illo, id est Honorio rescriptam ad eundem Sergium: hæcque inuenientes omnino alienas existere ab apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum conciliorum, & cunctorum probabilium patrum, sequi verò falsas doctrinas hæreticorum, eas

*Hæreseos damnatur
hoc loco se-
ptem pön-
tifices:
Sergius,
Cyrrus.
Pyrrhus,
Petrus,
Paulus,
Honorius
Theodo-
rus.*

omnimodo abiicimus, & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem, id est eorundem impia execramur dogmata, horum & nomina à sancta Dei ecclesia proiici iudicauimus, id est. Sergij præsulis huius urbis qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere. Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, præsulum huius etiam ciuitatis, qui & similia eis senserunt.

Ad hæc & Theodori episcopi Pharam, quarum omnium superscriptarum personarum mentionem fecit Agatho sanctissimus Papa antiquæ Romæ in suggestionem quam fecit ad piissimum & magnum Imperatorem nostrum, eosque abiicit, utpote contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definiuimus. Cum his verò simul proiici à sancta Dei catholica ecclesia, simulque anathematizari præuidimus & Ho-

morium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quod inuenimus per scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus mentem eius secutus est, & impia dogmata confirmauit. Pertractauimus autem & synodica Sophronij archiepiscopi Hierosolymitani, & hæc reperiens cum vna fide conuenientia, apostolicisque & sanctorum patrum doctrinis paria, utpote quæ sunt orthodoxa, recipimus, ut salubria sanctæ dei ecclesiæ suscipimus, & nomen eius inseri sanctis diptychis sanctarum ecclesiarum iustum esse iudicauimus.

Post hæc produxit Georgius diaconus chartophylax epistolas Cyri duas ad Sergiū & vnam Pyrrhi, & vnam Pauli, & vnam Petri Constant. quondam antistitem. & vnam Honorij Papæ totam hæreticam ad eundem Sergium, de quibus omnibus sanctum concilium dixit: Cognitionem accipientes prelatorum nobis à Georgio diacono libellorum, atque chartarum, siue aliorum opusculorum, comperimus in vnam eandemque impietatem concurrere, & præuidimus hæc tanquā prophana, & animæ perniciosa continuo ob perfectum exterminium igne concremari, & combusta sunt, & sic præcepto iudicum & sancti concilij absoluta est actio tricesima.

Actio quartadecima.

Conueniente sancto & vniuersali concilio,
&c. & residentibus gloriosissimis patriciis

Q ij

Sessio 14.

- SVM. CONSTANTIN.

*Falsati co
dices per
hæreticos.*

& consulibus, & omnibus Deo amabilibus
episcopis per ordinem in eodem secretario
Trulli, & propositis in medio sacrosanctis
Christi Dei nostri euangelis, Georgius dia-
conus produxit duos codices continentes
acta sancti & vniuersalis quinti concilij, &
Tomum septimæ actionis eiusdem concilij,
& iussu concilij tangens proposita sacrosan-
cta euangelia, dixit: Per istas sanctas virtutes
& Deum, qui locutus est per eas, cum veri-
tate hi duo libri membranacei sunt libri san-
cti quinti concilij, & volumen septimæ a-
ctionis eiusdem concilij iuxta quod iam ex-
cusi sunt, ita etiam nunc manifestati sunt,
& pridem in bibliotheca inuenti atque sus-
cepti, & neque additum est quicquam à me
nec subtrahum per me, neque cum conscien-
tia mea à quoquam omnium. Surgentes epi-
scopi concilij, & conferentes cum exempla-
ribus authenticis, inuenerunt ab hæreticis
adictos esse tres quaterniones in primo li-
bro quinti concilij, & in secundo libro cir-
ca septimam actionem mutatum quidem
fuisse quintumdecimum quaternionem, &
adictum esse quadrifolium non supercri-
ptio ante decimum sextum quaternionem.
Quocirca acclamatum est à concilio: Ana-
thema libello qui dicitur Mænæ ad Vigilium.
Anathema libellis, qui dicuntur facti fuisse
à Vigilio ad Iustinianum & Theodorum di-
uæ memoriæ. Anathema simul, qui falsau-
erunt acta sancti, & vniuersalis quinti con-
cilij.

Introduxerunt Græci sub nominibus Vi-
gilij Papæ, similiter & Mænæ, hos libellos

continentes vnam voluntatem, & vnam operationem in Christo, cum tamen nullos tales scripsisset Vigilius, nec Mæna, & hac de causa acclamatum est à concilio, & anathematizati sunt libelli illi.

Sermo

Deinde productus & lectus est sermo Athanasij super verbis illis domini: Nunc anima mea turbata est, de quo sanctum concilium dixit aperte: Nunc in sermone, qui lectus est, duas naturales voluntates in dispensatione incarnationis vnius de sancta Trinitate domini nostri Iesu Christi veri Dei laudabilis, Athanasius declarauit: & præcepto iudicum, & sancti concilij actio quartadecima absoluta est.

Athanasij de duabus voluntatibus in Christo.

Actio quintadecima.

Sessio. 15.

Conueniēte sancto concilio, &c. vt supra. Adductus est ad concilium Polychronius religiosus presbyter & monachus, & interrogatus quæ esset fides eius in dispensatione incarnationis domini nostri Iesu Christi, Polychronius monachus dixit: Ego expositionem fidei meæ do in opere mortui, rogans pro eo filium Dei, vt suscitaret eum, sin autem non resurrexerit, ecce concilium, & Imperator, quæ eis placuerint, in me faciant. Sanctum concilium dixit: Expositionem fidei tuæ profer, nam ecce mortuus præparatus est. Ille ait: In hoc est fides mea, & ita mihi ostendit Deus, vt ponā eam super mortuum & si non surrexerit, ecce vt prædixi. Et protulit in medio vnam chartulam propria scriptam manu, & ab Antiocho religioso lectore & notario aperta & lecta est, habens

Insania Polychronij contentis suscitare mortuum in hereticorum veritatis testimonium.

SVM. CONSTANT.

his verbis ita.

*Chartula
fidei Polychronij
hæretici.*

Constantino à Deo coronato ac mansuetissimo magno Principi, ego Polychronius tanquam præsens saluto & adoro : & quia vidi multitudinem virorum , & candidatorum, & in medio virum, cuius virtutem narrare non valeo , dicentem mihi , *Quia* novam fidem componis , festina, & dic Imperatori Constantino: Nō facias novam fidem, neque acquiescas. Et veniente me ab Heraclea Chrysopolim , & stante me in solario (hora erat quasi septima diei) vidi virum terribilem candidatum valde , & stetit coram me, dicens : *Quia* qui non confitetur vnam voluntatem & Dei virilem operationem, non est Christianus: Ego autem dixi: Hoc & Constantinus sapientissimus Imperator præfiniuit vnam voluntatem , & Dei virilem operationem. Ille autem dixit : Multum bene, & Deo placet. Sanctum concilium dixit, ut illa chartula ab eodem Polychronio iuxta propositionē suam poneretur super mortuum iam ad hoc præparatum in loco publico in præsentia concilij & populi ad satisfactionem Christo amabilis plebis, qualiter Deus veritatem demonstraret. Et congregato plurimo populo in atrio publici lauarii, quod dicitur Zeuxippus, idem Polychronius posuit super mortuum huiusmodi fidei suæ chartulam, perque plures horas perseuerans & insurrexerat ei, nihil horum quæ ab eo stolidè ac blasphemè promissa fuerant valens peragere, idem Polychronius dixit, nūllatenus se posse mortuum suscitare. Populus qui ibidem aderat, exclamavit, dicens: *Nova*

Simoni anathema , Polychronio seductori
populi anathema. Sancto concilio iterum in-
terroganti, si adhuc perseveraret in illa sua
fide, Polychronius respondit: Sicut continet
chartula quam obtuli & posui supra mor-
tuum, ita credo vnam voluntatem & Dei
virilem operationem, & alterum quid non
dico. Et cum perseveraret in proprio errore,
per sanctum concilium tanquam seductor
populi & manifestus hæreticus, depositus
est ab omni ordine & officio sacerdotali;
Gloriosissimi principes, & sanctum conci-
lium dixerunt: Sufficiunt quæ hodierna die
acta sunt.

Actio sextadecima.

Conueniente sancto & vniuersali concilio, & c. vt supra. Sessio. 16.

Adductus est Constantinus presbyter ec-
clesiæ quæ est in Apamia secundæ Syrio-
rum provinciæ, ad concilium, & examina-
tus est de sua fide, qui rogatus à concilio,
dixit se non cognoscere nisi vnam volunta-
tem, & vnam operationem in Christo, sicut
Macarius sentiebat. Cui post longâ disputa-
tionem, sanctum concilium dixit: Ita sentis,
& ita perseveras vsque ad finem in hac se-
ctâ? Et Constantinus dixit, Etiam Domini,
sic sentio, & sic credo: & non est possibile al-
iter. Sancta synodus exclamauit: Hæc secta
Manichæorum est. Hæc est fides Apollina-
rij. Anathema illi cum dogmatibus suis. A-
nathema Theodoro hæretico Pharanitano,
Sergio hæretico anathema, Pyrrho hære-
tico anathema, Paulo hæretico anathema,

Q. iij,

SVM. CONSTANTIN.

Petro hæretico anathema, Macario hæretico anathema, Polychronio hæretico anathema. Aspergio Pargensi anathema. Omnibus qui suffragantur hæreticis, anathema. Sic absoluta est actio, sextadecima.

Sessio. 17.

Actio decima septima.

In hac actione profertur symbolum, quod dominicis diebus nunc publicè in ecclesiis cantatur, à synodo Nicæna constitutum, ubi obiter condemnatur Arrius, qui aiebat de verbo quod erat aliquando quando non erat, & quia ex nihilo factus est, vel ex altera substantia, vel essentia, dicentes esse aut veribilem, aut mutabilem filium Dei, hos anathematizat catholica & apostolica synodus.

Ibidem longa oratione explicatur mysterium Dominicæ incarnationis in unitate personæ, & vnius substantiæ duas concurrissè naturas & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes indiuisè, inseparabiliter, inconfusè, secundum sanctorum patrum doctrinam in Christo copulatas, nõ contrarias, iuxta quod impij asserunt hæretici, sed voluntatem humanam nunquam reluctantem, sed subiectam diuinæ eius atque omnipotenti voluntati iuxta sententiam sapientissimi Athanasij.

*Recipitur
epistola
Leonis pa
pæ ad Fla
uianum.*

Idem recenset hæreticos quos suprà anathematizat, & recipit tomum sanctissimi Leonis Papæ ad sanctum Flavianum, quem & titulum rectæ fidei appellat sancta synodus.

Item epistolas synodicas quæ scriptæ

fune à beato Cyrillo aduersus ipsum Nesto-
rium, & ad Orientales episcopos. *Recipian-
tur episto-*

Item etiam approbat & recipit quinque *la synodi-*
vniuersalia concilia, & sanctos & proba-
biles patres definientes dominum Iesum *ca Cyrilli*
Christum vnum de sancta Trinitate. Et sub *aduersus*
scripserunt omnes episcopi, & absolutus est *Nostriis*
conuentus decimus septimus.

Actio decima octaua.

Præsidente piissimo & magno Imperato-
re, & conueniente quoque sancto & vniuer-
sali concilio, quod per Imperialem sanctio-
nem congregatum est, &c. vi supra.

In hac actione præsentem imperatore con-
firmauerunt acta in actionibus præcedenti-
bus, & subscripserunt omnes episcopi præ-
sentes, & vices gerentes absentium episco-
porum. Deinde & Constantinus Imperator
subscripsit. Post subscriptionem habentur
explicatæ hereses quæ circa Christi huma-
nitatem sunt exortæ. Quidam enim personas
in Christo diuidunt. Alii contra naturas per-
miserunt & confundunt, &c. Nos autem al-
triuscuius positam voragine, diuisionisque
& confusionis declinantes, periculum tan-
quam iter regale per gentes, duas in Christo
naturas, & harum pari numero naturales o-
perationes confitemur, in vnâ & indiui-
duâ concurrentes subsistentiam, & quæ
sua sunt alterutrum in commune proprie-
tates conferentes. Superfluas autem vocum
nouitates, & earum inuentores procul ab
ecclesiasticis sepius abiicimus, anathemati
merito subiicimus, id est Theodorum Pha-

SVM. CONSTANTII.

ranitanum. Sergium, & Paulum, Pyrrhum simul & Petrum, Cyrum & Honorium deponentes Macarium, qui fuerat Anthiochensis episcopus, Stephanum eius discipulum. Similiter & polychronium infantilis intelligentiæ delirum senen: qui mortuos suscitare pollicitus, dum non suscitaret, derisus est, & omnes qui constituerunt, vel constituunt, vel constituere præsumperint vnam voluntatem & vnam operationem in dispensatione humanitatis Christi.

Ad hæc accessit edictum Constantini Imperatoris non minus Christiana eruditione quàm pietate referrum. Datum est autem ad populum Occidentale ad corroboranda & firmanda omnia quæ à presenti synodo definita sunt. Amplectitur autem & suscipit piissimus Imperator quinque vniuersales synodos, & hanc sextam cum eis, sub hac forma verborum.

Quinque vniuersalia, & à Deo confecta concilia, sicut quandam hæreditatem cælestem in cordis conclauis reponentes, tanquam intellectuales margaritas, ab eis thesaurizamus dogmata, & quos anathematizarunt, & quæ refutarunt anathematizamus atque refutamus, quosque susceperunt suscipimus, patresque nostros scribimus. Anathematizamus omnem hæresim quæ à Simone usque nunc in Dei ecclesiam introducta est ad sciendam pacem & vnitatem credendum. Super hæc omnia anathematizamus Theodorum, Sergium, Cyprum, Petrum, &c. quos supra pluries recensuimus.

Vltimo est epistola Leonis Papæ ad Constantinum Augustum, habens sic.

Regi regum in cuius potestate sunt regna mundi, magnas gratias agimus, quòd sancta vniuersalis & magna sexta synodus, quâ nutu Dei vestra clementia & sedule conuocauit, & cui Dei ministerio præfuit, Apostolicam in omnibus regulam, & probabiliū patrum secuta fuerit. Et quia definitionem rectæ fidei plenissimè prædicauerit, quam & Apostolica sedes Beati Petri Apostoli (cuius licet impares ministerio fūgimur) veneratèr suscipit, idcirco & nos, & per nostrum officium hæc veneranda sedes Apostolica concorditer ac vnamiter his quæ definita sunt ab ea, consentit, & beati Petri auctoritate confirmat, sicut supra solidatam petrà, qui Christ⁹ est, ab ipso Domino adeptus firmitatem. Propterea sicut suscipimus atque firmiter prædicamus sancta quinque vniuersalia concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesium primum, Chalcedonense & Constantinopolitanum, & quæ omnis Christi ecclesiā approbat est sequitur ita & quod nuper in regia vrbe pio vestræ serenitatis aduirsu celebratum & sanctum sextum concilium, vt eorum pedisse qui interpretes pari veneratione atque celsura suscepim⁹, & hoc cum eis dignè cōnumerari, tamquā vna & æquali Dei gratia cōgregatū discernimus: & qui in eo fideliter conuenerunt Christi ecclesiæ sacerdotès, inter sanctos ecclesiæ patres atq; doctores adscribēdos eque censemus, Nam & istis sicut & illis, idē Dei

SVM. CONTANTINO.

spiritus salutem animarum operatus est: & huius immarcescibilis fructus imperiali pietatis vestræ à domino reputabitur, cuius per secula prædicando labore perfectum est.

Deinde anathematizat omnes hæreses & earum authores quos supra nominauimus.

CANONES SEXTÆ SYNODI
in Trullo celebratæ ex Græcis exemplaribus desumpti, interprete Gentiano Herueto Aurelianen.

In nomine Concil. excuso Colonia feruntur 9. Canones adscripti, sexta synodo, cum tamē sciamus sextam synodum, quando primò sub Constantino congregata est, nullos edidisse Canones: sed post, sub Iustiniano cōuenientes 227. patres in Trullo regia palatii Constantin. canones ediderunt sequentes 102. Hoc ita tradunt patres, qui ad septimam synodum conuenerunt in Nicea sub Constantino filio Leonis, & Irene eius matre in actione 5. & explicatius in actione sexta, Tomo. 1. in utroque loco citant Canonē octuagesimū secundū. Horū etiā Canonum meminit Nicolaus primus in epistola ad Michaelē Imperatorem. Item & Anastasius Abbas apostolica sedis Bibliothecarius in præfatione octaua synodi, dicēs, Cum. 6. synodus nullam protulerit, præter fidem, regulā, sed quas eius assenerant regn-

las, longè post sextâ synodû ab ipsis cõstat
esse penes se, priuatimque depromptas, &c.

Item patres qui ex Oriente & Occiden-
te conuenerunt ad synodum Flcrentinam, in
sessiõne 5. citant hos 102. canones 6. synodi in
Trullo.

Item Gratianus in Decr. citat aliquot
Canones istorû (vt in propriis locis indicabi-
mus) & ascribit illos 6. synodo. propt̃r hæc
alia visum est 9. Canones prædictos vt no-
thos & adulterinos reiicere, & istos 102.
ex Græco non canone vetustiss. nondum excu-
so. Præmittitur locus præfationis allocutoria
oratio Patrum, qui in Trullo conuenerunt ad
Imperatorem Iustinianum, qua ostenditur
quod cum duæ vniuersales synodi. 5. scilicet
fuit regnante Magno Iustiniano, & 6. que
fuit regnante Constantino, Bogonato, non
fecerint Canones ad ecclesiarum constitutio-
nem sicut reliquæ 4. sanctæ vniuersales sy-
nodi fecerunt, hæc facta est ad supplementum
duarum. Propterea enim nec 6. propriè nu-
meratur, sed πρὸς ἑκτῇ idest. Quinî 6. Nam
quod quinta & sexta synodo deerat, reple-
uit Est autem etiam vniuersalis.

Canon primus.

In primo Canone proponitur fides tenen-
da vt per Apostolos & sacra concilia tradi-

SVM. CONSTANTINO.

ea est: & explicatur ratio sex synodorum vniuersaliū, sicut in multis aliis conciliis explicata est, Sub anathemate etiam decernūtur tenenda vniuersa quæ in eis sunt à patribus definita.

*Ca. 2. Vt tam synodorum generalium
quarundamque prouincialium, quā
Apostolorum, & aliorum Pa-
trum Canones stabiles ma-
neant, definitur.*

Hoc quocunque huic sanctæ synodo pulcherrimè & honestissimè placuit, vt hoc nunc tempore deinceps ad animarū medellam, & perturbationum curationem firmi stabilisq; maneāt, qui à sanctis patribus, qui nos præcesserunt, suscepti ac cōfirmati sunt, atque à deo nobis etiam traditi sunt sanctorū Apostolorū nomine. 85. Canones. Quoniam autē in his nobis Canonibus preceptum est, vt eorūdē sanctorū Apostolorū per Clemētem cōstitutiones suscipereamus, quibus iam olim ab iis qui à fide aliena sentiunt, adulterina quædam & à pietate aliena introducta sunt, quæ diuinorū nobis decretorum elegātem & venustam speciē obscurarunt: has cōstitutiones ad Christianissimi gregis ædificationē ac securitatē vtiliter reiecitimus, hæreticæ falsitatis fœtus nequam immiscentes, & germanæ ac integræ Apostolorū doctrinæ inferentes. Obsequiamus etiam reliquos omnes canones qui à sanctis & beatis nostris patribus expositi sunt. 1. à trecentis decē & octo diuisis patribus, qui Nicææ conuenerunt: ab illisq; qui Ancyra: etiā ab iis qui Neocæsar-

et, similiter & qui Gágris. Præterea & ab iis qui Antiochia Syriæ: ab iis etiã qui Laodicea Phrygiæ. Præterea autẽ & à 150. patrib⁹ qui in hac Dei cultrice & regia ciuitate cõuenerũt: & ducentis qui in Ephesiorũ Metropoli prius coacti sunt, & 630, sanctis patrib⁹ qui Chalcedone, similiter & ab iis qui Sardicę, & qui Cartagine, & qui rursus in hac regia vrbe cõuenerũt sub Nestario. qui regiẽ huic ciuitati præsidebat, & Teophilo qui fuit Alexandrię archiepiscop⁹, Quinetiã canones Dionysij archiepiscopi Alexandrinorũ Megalopolis. Et Pe. Alexã. archiepisc. martyris Gre. Neocæsæ. episc. qui θαυματουργός idest mirabilium operũ effector dictus est Athanasij Aleandrini archiepisc. Basilij archiepisc. Cæsæ. Cappadociæ. Greg. episc. Nyssæ Greg. Theologi, Amphilocho Iconij, Timothei archiepiscopi Alexandrini, Cyrilli eiusdẽ Alexandriæ archiepisc. Et Genuadij patriarchæ huius regiẽ ciuitatis. Præterea verò & Cypriano Aphrorũ regionis archiepisc. & martyra, & synodo quæ ipso fuit emissum canonem, qui in prædictorũ præsulũ locis, & solũ secundum traditam eis consuetudinem seruatus. Et nulli licere prius declaratos canones adulterare, vel abolere, vel alios præter prius hic propositos canones admittere, à quibuscũdã falsa adiecta inscriptione compositos, qui veritatẽ cauponari nati sunt. Si quis autẽ quod prædictorũ canonũ aliquent in nouare vel subuertere cõnetur, conuictus fuerit, reus erit secũdũ eũ canonẽ, vt ipse pronũciat canõ pœnã luẽs, & per ipsum in eo in quo offendit, modẽlam suscipiens.

Quomodo hic canon Cypriani recipiatur explicat 95. c. infra & 19 Nic. syno.

SVM. CONSTANT.

C.3. *Qualiter puniēdi clerici qui prater cā-
nonicas sanctiones vxores duxerint.*

Rex noster allocutus est ministros ecclesiæ
puros, & eo ministeriō dignos exhiberet sy-
nodus. At cū hi qui sunt Romanæ ecclesiæ,
canonis summū ius seruare proposuerit, hu-
ius autē ciuitatis sedes benignitatē, nos verò
vnum ē duobus componentes (vt nec ex le-
nitate dissolutionem, nec rigore austeritatē)
sancimus, eos qui ad secundas transierunt
nuptias, nec à peccato cui mancipati sunt,
resipiscere voluerint, depositioni canonice
subiacere. Qui verò eos hāc secū-
dā nuptiarū affectionem trāsierūt quidē,
sed ante nostrā cognitionē procul peregrinā
spuriāque cōiunctionē abiecerūt, vel quo-
rū vxores secundæ obiecere, vel ipsi ad con-
uersionē providentes, in animū sobrietatem
reuocarūt, & subito corū omniū quæ prius
cōtra leges erāt, obliti sunt, siue presbyteri
siue diaconi sint, visū est eos cessare de bere
ab omni sacro munere & actione in certum
tēpus dānatos, dummodo honores quidem
sux sedis & statū retineāt cōtenti primo ac-
cubitu: lachrymis à domino efflagrātes, vt
sibi remittat illud ignorantię peccatū, ineptū
enī est vt aliis bene precetur, qui necesse ha-
bet curare sua vulnera. Ceterum qui vni qui-
dem coniuncti sunt vxori, sed quæ vidua
esset cum ascita fuit, similiter & qui post-
quam fuere electi, nuptiis illegitimis adhæ-
sere, hoc est presbyteri, diaconi & hypo-
diaconi: ad breue aliquod tempus damnati,
seniori q; à sacra administratione, rursus ad
eōdem

coſdē reſtituantur gradus dūmodo ad maiorē non procedant gradum latēter illegitimo contubernio ſoluto. Et hæc quidem ſolum in ſacerdotibus diſpoſuimus, definiētes ab hoc tempore, & reſtituentes canonem illū, qui prohibet, vt qui ad ſecūdas nuptias tranſierit poſt baptiſmum, vel pellicem habuerit, non poſſit epiſcopus au preſbyter creari, vel diaconus, aut omnino ordinis ſacri. Similiter & qui viduam aſſumpſerit, vel repudiatam, vel amitam, vel ancillā, vel metreticē, eſſe non poteſt epiſcopus vel preſbyter, vel diaconus, vel omnino ordinis ſacri.

*Ca. ap.
17. et 18.
D. 33. Si
quis vi-
duam.*

Ca. 4. Clericus vitiās monachā deponatur.

Si quis epiſcopus, vel preſbyter, vel diaconus, vel ſubdiaconus, vel lector, vel cantor, vel oſtiarius cum muliere deo dicata coierit, deponatur, vt qui chriſti ſpūſam violauerit. Si autem laicus, ſegregetur.

*ex. 25. c.
Apoſtolorum, qui
qualem-
cunque
mulierem
ſupranit
clericus*

In quinto canone ſtatuitur, nequis ex clero habeat ſecum mulierem extraneam. Canon repetitus in multis conciliis.

**Ca. 6. Soli cantores & lectores poſſunt
uxorem ducere.**

Quoniā in Apoſtolicis canonibus dictum eſt, eorum qui non ducta uxore in clerum promouentur, ſolos lectores & cātōres uxorem poſſe ducere: & nos hoc ſeruantes, decernimus, vt deinceps nulli penitus hypo- diacono, vel diacono, vel preſbytero poſt ſui ordinationem coniugium contrahere liceat. Si autem eorum qui in clerum accedunt, velit lege matrimoni mulieri cō-

*deponi-
tur.
27. q. 1.
Si quis.
D. 34. Si
quis eorū.*

fungi:antequam hypodiaconus, vel diaconus, vel presbyter ordinetur, hoc faciat.

Ca. 7. Diaconi non sedeant loco honoratiori quàm presbyteri.

dist. 39. praecepimus. Quoniam in nonnullis ecclesiis diaconos officia ecclesiastica habere cognouimus, & ex hoc nonnullos eorum arrogantia & ligentia fretos ante presbyteros sedere, statuimus vt diaconus, etiam si in dignitate. i. in quouis sit officio ecclesiastico, ante presbyterum non sedeat, præterquam si proprij Patriarchæ, vel Metropolitanici vicem gerens adsit in alia ciuitate super aliquo capite. Tunc enim vt locum illius implens honorabitur. Si quis autem tyrannica adductus audacia tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu deiectus, sit omnium vltimus eius ordinis, in cuius est catalogo in sua ecclesia.

Author. Hic canon erat renouandus, quoniam videmus diaconos in dignitate constitutos ante presbyteros sedere. Puto exemplum ab ecclesia Romana sumentes in qua ante episcopos etiam sedent diaconi Cardinales.

Ca. apo. stoli. 36. pos etiam sedent diaconi Cardinales.

Ca. apo. 54. & In canone 8. statuit vt quotannis synodi prouinciales fierent, estque c. 5. Nic. & Chal. 19.

44. d. c. Addit tamen vt saltem semel in anno fiat synodus.

Nulli an thor. Ca. Nic. cons. 18. apo. 44. Nulli liceat clerico cauponariam habere tabernam. Canon Apostolicus in cauponam ingredi clericum non permittit.

Hic habere pro eo quod est exercere, accipe.

Ca. 10. Clerici vsuras non accipiant.

Episcopus presbyter, aut diaconus qui vsu-

ras vel centesimas accipit, vel cesset, vel deponatur.

*Ca. 11. Nulli fidelium licet Iudeorum
azyma comedere.*

Nemo eorum qui in sacro ordine censetur, aut laicus Iudeorum azyma comedat, vel ullam cum eis familiaritatem ineat, vel in morbis accersat, vel medicinas ab eis suscipiat, vel vnà cum eis in balneis lauetur. Si quis contra fecerit, si sit clericus, deponatur: si laicus, excommunicetur. 28. q. 1. Nullus.

*Nemo putet quòd hic patres prohibetur
azymum panem comedere, sed per azyma
amore Iudaico festa celebrare.*

*Ca. 12. Post ordinationem suam episcopi
à propriis vxoribus secedunt.*

Iubet omnino antistites, postquā sunt ordinati, à propriis vxoribus secedere. Ne autem cōtra quintum apostolicū canonem facere videantur qui episcopis cum vxoribus suis habitare permittit, inferunt quòd non diuinis apostolis aduersantes hæc decernūt. sed statum ecclesiasticum in pulchriorem ordinem prouchi volentes quoniam apostoli, cum fides inciperet, ad fidelium imbecillitatem se magis demittebant, cum autem euangelij prædicatio sit magis ampliata, oportet & pontifices ad perfectam continentiam vitam suam dirigere: ne status ecclesiasticus vilo probro afficiatur.

*Ca. 13. Subdiaconi & supra vicis suis
tempore ab vxoribus separentur.*

Hoc canone patres decernunt. Primo eos d. 3. q. 40.

R ij

in. in. Is mos servatus est in Oriente, vt ex coniugio licitè assumatur ad clerum. qui vt ordinentur hypodiaconi, diaconi, aut presbyteri digni sunt, à prioribus suis legitimis vxoribus non separari. Adiciunt autem eos non cum suis coniugibus coniunctionem indiscriminatim habituros, sed ab eis abstenturos vicis suæ tempore, eo scilicet tempore quo sacrificant, sicut definit Carthag. synodus secunda ca. 2.

Secundo decernit deponendos eos qui audeant post ordinationem diaconos & sacerdotes cum prioribus suis legitimis vxoribus consuetudine priuare: & ipsos qui ordinantur, suas vxores pietatis prætextu expellentes, excommunicandos statuit.

Tertio dicunt patres se id facere cognoscentes Romanæ ecclesiæ pro canone traditum esse; vt diaconi vel presbyteri in suo ordine profiteantur se non amplius suis vxoribus coniungendos.

Author. Ca. 13. *Prohibuit episcopos cum propriis vxoribus post ordinationem habitare, hic autè canon de diaconis & sacerdotibus subdistinguit, veluti corrigens quod ea de re fit in ecclesia Romana. Sed tu lector intellige, si iustè prohibentur in Oriente sacris initiati cum propriis vxoribus manere vicis sue tempore, vbi sacerdotes & reliqui non præfinitis vicissim hebdomadibus, sed perpetuo sacrificant, vt fit in Occidente, nonne æqua erit ea constitutio? De hac cõstitutione latius Inno. in epist. 3. ad Exuperium Tolo. episcop. c. 1. habes sup. Ab hac cõstitutione excipit sa-*

*cerdotes qui sunt in ecclesiis Barbaricis, ca.
30. huius sextæ synodi.*

Ca. 14. & 15. prohibet ne diaconus ante 20. D. 77:
annum creetur, nec hypodiaconus ante 20. *subdiacon-*
nec presbyter ante 30. nec diaconissa an- *nus.*
te 40.

*Ca. 16. De quibus diaconibus loquatur li-
ber Act. Apostolorum.*

Quoniam Actorum liber septem diaco- *Ca. 14.*
nos ab Apostolis constitutos esse tradit, & *Neocæs sy*
Neocæsarien. synodus in canonibus suis sic *no. corra-*
apertè dissertit, quod septem debent esse dia- *gitur per*
coni, &c. Nos cum dicto Apostolico men- *presentē*
tem patrum adaptassemus, inuenimus eos *canonem.*
esse locutos non de viris qui ministrant my-
steriis, sed ministerio quod in usu mēsarum
adhibeatur, cum liber Actorum sic habeat:
Cum discipulorum multitudo, &c. Quod
& accepimus à Ioan. Chrysost. sic hæc ver-
ba interpretante in comment. super Acta A-
postolorum, c. 6.

*Ca. 17. Sine dimissoriis episcopi, clerici à
propriis ecclesiis non recedant.*

Statuimus ut nullus omnino clericus pos- *Excipe*
sit, sine proprii episcopi scriptura dimissoria *Cōstanti-*
in alienæ ecclesiæ catalogum referri. Qui *neapol. &*
recus fecerit, deponatur.

*Ca. 18. Cessante causa recessus, clericus ad
propriam redeat ecclesiam.* *Carthag.*
ecclesiā.

Clericus qui propter Barbaricam incurso-
nem, vel aliquo alio modo reliquit suam ec-

R. iij.

SVMMA CONST.

clesiam, cessante hac circumstantia propter
quàm secessit, redeat statim ad ecclesiam.

*Ca. 19. Episcopi diebus omnibus præci-
pue Dominicis docere populum debent.*

Docere po- Quòd oportet eos qui præsunt ecclesiis, in
pulum so- omnibus quidem diebus, sed præcipue Do-
lis episco- minicis omnem clerum & populum docere
pis ex of- pietatis ac rectæ religionis eloquia, ex diu-
ficio da- na scriptura colligentes intelligentias & iu-
tum. dicia veritatis, & non transgredientes iam
positos terminos vel diuinorum patrum tra-
ditionem. Sed & si ad scripturam pertinens
De scri- controuersia aliqua excitata fuerit, ne eam
ptura sub- aliter interpretentur: quàm quomodo eccle-
orta cōtro siæ luminaria & doctores suis scriptis expo-
uersa per fuerunt: & maiorem ex iis laudem assequun-
patrum tur, quàm si quæ à se dicuntur componant:
interpre- ne dum quâdoque ad id hæsitâr, ab eo quod
tationem conuenit excidant. Per prædictorum enim
dilucidat. patrum doctrinam populi ad eorū quæ sunt
bona & expetenda, & inutilia ac reicienda
cognitionem venientes, vitam in melius cõ-
ponunt, nec ignorantia vitij conuincuntur,
sed doctrinæ mentem adhibentes, seipsos ad
id ne mali quid eis accidar excitant, & im-
minentiam suppliciorum metu sibi salutem
procurant.

*Ca. 20. Ne in alia ciuitate episcopus
doceat.*

Non licet episcopo in aliena ciuitate pu-
blicè docere. Si hoc facere deprehensus fue-
rit, cesset ab episcopatu, presbyteri autē mu-
nere fungatur.

Ca. 21.

Clerici propter canonicū crimen depositi, si resipiscant, recipiātur ab ecclesia. Ca. 22.

Ob pecuniam promotos, siue episcopos, siue clericos deponi iubemus.

Ca. 23. *Pro eucharistia administratione nihil exigendum est.*

Nullus episcopus, siue presbyter, siue diaconus purissimam præbēs communionem, ab eo qui communicat, eius participationis gratia obolos vel quāuis aliā speciē exigat. Nō est enim venalis gratia, nec pecuniis spiritus sanctificationem impartimur: sed ea iis qui digni sunt, absque vlla fraude est communicanda. Qui secus fecerit, deponatur.

Ca. 24, est 25. canon concilij Laodicensis, & 11. concilij Carthagin. 3. ne clerici aut monachi intersint ludis theatricis. Ca. 25. est ca. 17. synodi Chalcedonensis.

Ca. 26. *Ignorantia non impedit quin ab illicitis nuptiis presbyter abstinere teneatur.*

Presbyter qui per ignorantiam illicitis nuptiis est implicatus, sit quidē cathedræ particeps: à reliquis autem operationibus abstinere. Ei enim qui talis est, satis est si veniatur. Nec ergo publicè nec priuatim benedicat, nec Christi corpus aliis distribuat, nec aliquod aliud ministerium obeat: sed prima sede contentus, domino desceat, ut illi ex ignorantia peccatum condonetur. Manifestū est quòd nefariū coniugium dissoluetur.

Ca. 27.

Clericus vestem sibi conuenientem induat tam in urbe quā in via.

R. iij

I. q. 1.
Nullus
episcopus
aut.

D. 28.
Presbyterum.
D. 27.
Presbyterum.

SVMMA CONST.

*Ca. 28. Vna non distribuatur simul
cum Eucharistia.*

*De con.
d. 2.
Didici-
mus.*

Quoniam in diuersis ecclesiis intelleximus vnam ad altare allatam ministros cum incruento illo oblationis sacrificio coniungam, ex quadam quæ inualuit consuetudine, vtraque simul populo distribuere: decorum⁹ vt nullus sacerdos hoc amplius faciat, sed ad viuificationem & peccatorum remissionem solam oblationem populo impertiat. Sacerdotes verò has vvas allatas priuatim benedicientes, non secus ac primitias quasdam distribuunt pœnitentibus ad laudem datoris fructuum, per quas nostra corpora diuina dispositione augentur & nutriuntur. Si quis secus fecerit, deponatur.

*Ca. 29. Nec feria 5. in cœna Domini sol-
uatur ieiunium, nec non ieiuni
communcent.*

*29. ca.
Cartha-
ginen. 3.* Hæc canone abrogatur synodi Carthaginen. tertix decretum, vt quinta feria in qua cœna Domini peragitur, fideles cœnati communcent. Et renouatur can. 50. synodi Lao dicen. Ne ea die soluatur ieiunium.

*Ca. 30. Sacerdotes Barbarici cum ordina-
tur, vxores relinquere possunt.*

Dispensat hic cano cum sacerdotibus qui sunt in Barbaricis ecclesiis, vt mutua consuetudine suarum vxorum abstineant, sic tamẽ vt cum illis non amplius cohabitare contin- gat. Hoc autem indulgetur propter externos ac non satis firmos, sed agrestes mores.

Ca. 31. Sine episcopi licentia clerici intra domos non baptizent.

Clericos qui in oratoriis quæ sunt intra domos ministrant vel baptizant, hoc illius loci episcopi sententia facere decernimus. Qui hoc sic non seruauerit, deponatur.

De cõ. d. 1. clericos i. c. 59

Ca. 32. Vt in sacrificio vinum aqua mistum offeratur.

Quoniam nouimus in Armeniorum regione vinum tantum in sacra mensa offerri, quam illi non miscentes, qui incruentum sacrificium peragunt, pertexentes ecclesiæ doctorem Ioãnem Chrysostomum in interpretatione Matthæi hoc asserentem, ut iam nunc ab ignorantia liberentur, illius partis mentis orthodoxe aperimus. Cum enim antiquam Hydroparastarum hæresim, qui pro vino sola aqua in sacrificio vsi sunt, subuerteret, illa orationem composuit, in qua aqua in sacrificio missæ adiunctionem amouere illi existimant, cum tamen non doceat sanctus per solum vinum oblationem fieri, quandoquidem & suæ ecclesiæ ubi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit, quando incruentum peragi sacrificium oportet, ex pretioso & honorando nostri redemptoris sanguine & aqua contemperationem attendens, quæ in totius mundi viuificationem effusa est, & peccatorum redemptionem. Et in omni etiam ecclesia ubi spiritalia luminaria refulserunt, hic ordo diuinitus traditus seruatur. Nam & Iacobus Domini nostri Iesu Christi secundum carnem frater, & Basilius Cæsariensis archiepiscopus,

Armenij malè intellexerūt verba Chrysost.

De conse. d. 1. Iacobus

culus gloria omnem terrarum orbem per-
uasit, mystico nobis inscripto tradito sacri-
ficio, ita peragendum in sacro mysterio ex
aqua & vino sacrum poculum ediderunt. Et
qui Carthagine conuenerunt sancti patres,
ita apertè tradiderunt. Si quis ergo episcopus
vel presbyter non secūdum traditum ab
Apostolis ordinem facit, deponatur, ut im-
perfectè ac simpliciter mysterium enunciās,
& quæ tradita sunt innouans.

Autor. Annota quod à presenti canone dua hæ-
reses subuertuntur *Hidroparastarum & Armeniorum*. Isti in solo vino, illi in sola
aqua sacrificium peragebant. Secundo ap-
paret ex presenti canone ritum sacri mysterij
à Iacobo fratre Domini, qui fuit primus
Hierosolymorum episcop. fuisse traditum,
qua quidem traditio apud nos non inuenitur
nec recognoscitur, ut qua exoleuerit. Tertio
apparet à sancto Basilio, & S. Ioanne Chri-
stosto. traditos nobis mysterij ritus, quos nūc
obseruant *Græci*.

Ca. 33. Non attendatur genus, sed mo-
res, ad manus impositionem.

*Apud Iu-
daeos lege
sanctum
erat ut ex
tribus Le-
uitica so-*

Quoniam cognouimus in Armeniorum
regione eos solos ad clerum admitti, qui sunt
ex genere sacerdotali: imò & nonnullos eo-
rum non attonfos, cantores, & diuinæ legis
lectores constitui Decernimus ut deinceps
non liceat ad eius cui manus imponitur, ge-
nus respicere, sed examinantes an digni sint.

expositis in sacris canonibus decretis, eos in cleri catalogum referri, & ecclesiasticè promoueri, siue sint ex maioribus suis sacerdotibus, siue non. Item vt nulli eorum liceat populo in suggestis diuinas scripturas explicare, nisi is sacerdotali tonsura vsus fuerit, & benedictionem à suo pastore canonicè susceperit. Si quis secus fecerit, deponatur.

Can. 34. est c. 18. syno. Chalced. de coniurationibus.

*Ca. 35. Spolia episcopi defuncti indim-
nuta futuro seruentur.*

Nulli omnium Metropolitaram liceat mortuo episcopo, qui eius throno subest, res eius vel ipsius ecclesiæ sibi vendicare, sed sint sub custodia cleri ecclesiæ cui defunctus præfuit, vsque ad alterius episcopi promotionem: præterquam si in eadem ecclesia nõ relictæ sint cleri. tunc enim Metropolitanus ea non diminuta seruabit, ordinando episcopo omnia reddens.

Ca. 22.
Chalced.
apo. c. 40

*Ca. 36. Sedes Constantinopolitana æqua-
tur Romana, dummodo sit secunda.*

Renouantes quæ sanctis patribus 150. qui hac regia vrbe conuenerunt, & à 630. qui Chalcedone conuenerunt constituta sunt, decernimus vt thronus Constantinop. æqualia priuilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat, & in ecclesiasticis negotiis vt illa emineat, secundus post illam existens. Post quem Alexandrinorum Metropolis numeretur thronus. Deinde Antiochiæ, & post eam Hierosolymitanæ ciuitatis.

SVM. CONSTANTIN.

*Can. 37. Episcopi si episcopali vrbe
priuentur, sua tamen priuilegia
non amittunt.*

Episcopo qui propter Barbaricam incur-
sionem ad suam ecclesiam venire non potuit
suus honor deferatur, vt in canone 18. Antio-
che. synodi decretum est.

*Can. 38. Noua ciuitas nouam ha-
beat dignitatem episcopalem vel
Metropolitanam.*

Canonem qui à patribus factus est, nos
quoque obseruamus, qui sic edicit: Si qua
ciuitas à regia potestate innouata est, vel in-
nouabitur, ciuilem ac publicam formam, ec-
clesiasticarum quoque rerum ordo conse-
quatur.

Can. 39.

Hic canon confirmat canonem octauum
Ephesi. synodi quo concessum est Cypri ec-
clesiani esse principalem & primam. Et pro-
hibitum est Antiochenum episcopum facere
in ea ordinationes.

*Ca. 40. De etate ingredientium
monasteria.*

Magnus Basilius in 18. suo canone eas
quæ post sedecim annos se virginitatem sus-
cipere proficentur, admittit: vt quæ bonum
à malo possint scernere. Præsens autem ca-
non eum qui decem annos natus est, si mo-
nachus esse elegerit, non reiicit. Sed eum ad
vitam monasticam non aliter recipiendum
decernit, quàm si ab episcopo probatus exa-

minatúsque fuerit, ut sua prudentia admittatur vel repellatur, vel prorogetur tempus. Adiciat autem se hoc statuere, quoniam ecclesia Dei gratia ad anteriora procedat, & ad diuinorum mandatorum obseruationem firmitus & validior euadat.

Ca. 41. Quomodo probandi qui profitentur monachatum.

Eos qui in urbibus vel villis volunt secedere, ac sibi separatim attendere, prius quidem in monasterium ingredi oportet, & anchoritiam (hoc est) ab aliis separatam ac semotam viuendi rationem exercere, & spatium triennij ei qui in mansione præest in Dei timore parere, & obedientiam in omnibus (ut æquum est) implere. Et ita huius vitæ eligendæ institutum profitætes, & quod eam ex toto corde sua sponte amplectuntur, ab eius loci præfule examinati approbentur. Deinde sic alio anno extra clausuram fortiter se gerere debent, ut scopus eorum magis manifestetur: tunc enim plenè ac perfectè significabunt, quod non inanem gloriam captantes, sed propter ipsum pulchrū & honestum hoc silentium prosequantur. Post tanti autem temporis complementum, si in eodem eligendæ vitæ instituto permaneant, includi ipsos, & eis nō amplius licere, quando voluerint, ex tali mali mansione egredi: præterquam si propter communem vtilitatem vel etiam necessitatem ad mortē urgentem ad id trahantur, & ita cum benedictione eius loci episcopi. Qui autem exceptis his casibus exierint, primo quidem vel

inuitos ipsos dicta clausura coerceri. Deinde ieiuniis & aliis afflictionibus ipsos curare, scientes quoniam nemo qui manum suam aratro inmisit, & retro conuersus est, aptus est regno cœlorum.

Ca. 42. Eremita habitum caterorum monachorum sumant.

De eremitis qui quidem nigris vestibus induti & capite comati vrbes obeunt, & cum viris ac mulieribus versantur, & propriæ professioni faciunt iniuriam, statuimus tunc comis reliquorum monachorum amictû suscipere, eosque in monasterio constitui. Quod si hoc non elegerint, eos omnino ex vrbibus expelli, & solitudines quæ eremi dicuntur habitare, ex quibus sibi etiam denominationes contraxere.

Can. 43. Propter nullum crimen arcendus est aliquis à monachatu.

Liceat omni Christiano vitam therapeuticam eligere, & rerum ad vitam pertinentium deposita tempestate monastericum ingredi, atque instar monachi tonderi, in quocunque crimine deprehensus fuerit. Saluator enim noster Deus inquit, Eum qui ad me venit, non eiiciam foras. Nam sicut columba id quod in ea describitur, exprimit: ita & monastica professio, monachi pœnitentiam describit: Ei ergo qui ad illud germanè accedit, acquiescimus ac fanemus, nec ulli ei mores impedimentum afferent quominus proprium votum adimpleat.

Novatiana heresis est venientes ad pœnitentiam non suscipere.

Author. • It est verissimile, prohibebantur quidæ

qui tonderi volebant, vel propter suam vitæ turpitudinem sordēsque, vel propter aliquod delictum. Prasens canon dicit quòd nullum peccatum prohibet Christianam vitam exercitatricem eligere, & per pœnitentiam Deum placare, cum nullum sit peccatum quod Dei clementiam superet. Alia tamen sunt causa quæ tonderi prohibeant.

Can. 44. Monachus fornicator, iure communi punitur.

Monachus fornicator, vel qui ad matrimonioj cõmunionem vitæque societatem vxorẽ duxerit, fornicatorum pœnis subiiciatur.

Can. 45. Futura monastria non induantur sumptuosos vestibus eo die quo ingressura sunt monasterium.

Quoniam intelleximus in nonnullis mulierum monasteriis mulieres quæ sacro illo amictu dignæ habentur, prius sericis, & omnis generis vestibus, præterea autem & mundis auro & gemmis varietatis, ab iis qui illas ducunt exornari, & sic ad altare accedentes exui tanto materiæ apparatu: & statim in illis fieri habitus benedictionem, illasque nigro amictu indui: statuímus ne hoc deinceps fiat. Neque enim fas est, ut quæ iam propria voluntate omnem vitæ iocunditatem deposuit, & eam quæ est secundum Deum vitæ agendæ rationem amplexa est, & ita monasteriũ accessit, per eũ qui interit ac fugit mūdũ, & quorũ iam oblita erat mo-

moriam reuocet, & ex eo anceps reddatur, & eius anima perturbetur instar exundantium fluctuum, hūcque & illuc versantium, adeò vt aliquam nonnunquam lachrymam emittens cordis per corpus, compunctionem ostendat: sed & si exigua aliqua lachryma exilierit, non tam propter affectionem quam habet propter exercitatoriū certamen, quàm propterea quòd mundum relinquat, & ea videntibus profluxisse putetur.

Ca. 46. Monasteria non exeant à monasterio, nisi sub certa forma.

Quæ vitam exercitatoriam eligunt, & in monasteriis sunt cōstitutæ, ne omnino progrediantur. Si qua autem inexorabilis necessitas ad hoc trahit, cum benedictione eius quæ præest hoc agant. Tūcque non solæ per se, sed cum aliquibus vetulis, & quæ in monasterio primæ sunt, cum mandato eius quæ perfecta est. Eis autem omnino extracubare non licet. Hoc idem & de viris qui monasticam vitam persequuntur, statuimus.

Ca. 47. Vir in monasterio mulierum non dormiat, nec ediuerso.

Nec mulier in virorum monasterio, neque vir in mulierum dormiat. Extra offendiculum enim & scandalum fideles esse debent. Qui secus fecerit, segregetur.

Ca. 48. Vxor episcopi reponatur in monasterium.

*Lege ca.
12. suprà.*

Vxor eius qui ad episcopalem dignitatem promotus est, communi sui viri consensu prius separata, postquam in episcopum ordinatus

natus est ac consecratus, monasterium ingre-
diatur procul ab episcopi habitatione extru-
ctum, & episcopi prouidentia fruatur. Sin au-
tem digna visa fuerit, etiam ad diaconatus
dignitatem prouehatur.

Ca. 49. est ca. 24. synodi Chalcedon.

Ca. 50. *Alex clericis interdicuntur.*

Nullum omnino, siue clericum, siue laicum
ab hoc deinceps tempore alea ludero. Qui se-
cus fecerit, excommunicetur.

Can. 51. *Ne mimi aut venationes
spectentur.*

Omnino prohibet hæc sancta & vniuer-
salis synodus eos qui dicuntur mimos, & eo-
rum spectacula, deinde venationum quoque
spectationes, easque quæ sunt in scena salta-
tiones perfici. Qui secus fecerit, si sit cleri-
cus, deponatur: si laicus, segregetur.

Ca. 52. *Ut sabbato & Dominica in qua-
dragesima consecratio tantum fiat.*

In omnibus sanctæ quadragesimæ ieiuniis
diebus, præterquam sabbato & dominica, &
Annunciationis diæ, fiat sacrum præsanctifi-
cationum sacrificium.

*Sacrificium præsanctificationum, est ob-
latio sacrificij iam peracti & perfecti. Ie-
iuniorum autem diæ, luctus & compun-
ctionis in expiationem peccatorum, & quia
Deo sacrificium offerre est. festum diem a-
gere, statuerunt patres non fieri nonam con-
secrationem tota xl. nisi sabbato & Dom.*

Author.

Ecce. In his festum agere, non lugere, nec ieiunare iussi sumus. Quod nunc observatur apud Latinos in die Parasceves. Hac ex Theodoro Balsamon.

Ca. 53. Ordo cognationis spiritualis observetur.

Quoniam spiritualis cognatio corporum coniunctione maior est, nouimus in quibusdam locis exceptores puerorum ex sancto & salubri baptismo, postea cum matribus illorum viduis matrimonium contrahere: statui-
mus ne in posterum tale aliquid fiat. Si qui verò secus fecerint, hi quidem primo ab illicito matrimonio separentur, deinde fornicatorum pœnis subiiciantur.

Ca. 54. Nuptie prohibita.

Decernimus, ut qui deinceps cum fratris sui filia matrimonii societatem coierit, vel pater & filius qui cum matre & sorore, vel cum duabus puellis sororibus pater & filius, vel cum duobus fratribus mater & filia, in septennii canonem incidant, separatis ipsæ publicè à nefario contubernio.

Can. 55. Ne sabbatis aut dominicis diebus quadragesimæ ieiunentur.

Propter Quoniam intelleximus in Romanorum ciuitate in sanctis quadragesimæ diebus, in eius
hunc cano- sabbatis ieiunare præter ecclesiæ traditam
nē aliqui consuetudinem, sanctæ synodo visum est, ut
Romani in Romanorum ecclesiâ canon inconcusse
nō recipit obtineat, cui dicit: Si quis clericus inuentus

fuerit in sancto Dominico vel sabbato ieiunans, præter vnum & solum, deponatur. Si autem laicus, segregetur.

Can. 56. Ne oua & caseus in quadragesima comedatur.

Accepimus in Armeniorum regione, & in aliis locis in sabbatis & Dominicis sanctæ quadragesimæ quosdam oua & caseum comedere: visum est ergo, vt omnis Dei ecclesia, quæ est in vniuerso terrarum orbe, vnum ordinem sequens, ieiunium proficiat, & abstineant sicut ab omni mactabili, sic & ab ouis & caseo: quæ quidem sunt fructus & fœtus eorum à quibus abstinemus. Si autem hoc non seruauerint, si sint clerici, deponantur: si laici, segregentur.

Ca. 57.

Ad altare mel & lac offerre non oportet.

Ca. 58. Ne laicus sacramenta sibi ministret.

Nemo eorum qui sunt ex ordine laicorum diuina sibi mysteria impartiat præsentem episcopum, vel presbyterum, vel diaconum. Qui secus fecerit, vna septimana segregetur.

Ca. 59. Baptismus in ecclesiis tantum celebretur.

In oratorio priuato, quod domus est, nullatenus baptismus peragatur, sed qui digni habebuntur huius purissimi luminis, ad catholicas ecclesias accedant, & hoc illi munere perfruantur. Si quis contrafecerit, si clericus est, deponatur: si laicus, excommunicetur.

S ij

bât hanc synodum tanquam vniuersalem. Ca. apost.

C. 31. per mittit de voluntate episcopi id fieri posse.

SVM. CONSTANTIN.

Ca.60. De his qui se simulant
demoniacos.

De hoc le Eos qui se Dæmone correptos esse sim-
ge Chry. lant, & morum improbitate eorum figuram.
in epist. & habitum simulatè præ se ferunt, visum est
omnimodo puniri, & eiusmodi afflictionib⁹
Pauli ad & laboribus eos subiici oportere, quibus hi
Colo. ho. qui à Dæmone verè correpti sunt, vt à Dæ-
mi. monis operatione liberètur, verè subiiciuntur

Et sextâ. Ca.61. De sortilegis damnandis.

eiusdem, Curiones dicuntur, vel iis qui Cen-
orationem tiones dicuntur, aut iis simulibus, vt ab illis
aduersus discant si quid sibi reuelari velint, secundum
Iudeos. ea quæ prius à patribus sunt sancita, canonibus
qui est de sexennio subiiciantur. Eidei pœ-
Legi sex- næ subiicere oportet eos, qui vrsas aut simi-
ennij sub- les bestias ad iussum & perniciem simpliciorum
iici & se- circumferunt, & eos qui fortunam, fatum, ge-
xennio ex nealogiam, aut similitum verborum turbam
communis. ad nugas deceptorias obloquuntur: eosq; qui
nubes fugare dicuntur, & imprecatores, &
Amuletarios, & Vates. In his autem perse-
uerantes, nec mutantes sententiâ, nec fugien-
tes hæc perniciofa & Ethnica instituta, om-
nino eliciendos ab ecclesia definimus, sicut
sacri canones dicunt. Nam quæ luci cum te-
nebris communio? Aut quæ cõcordia Chri-
sti & Belial?

Author. Præfens ca. vniuersas Dæmoniicas ope-
rationes auerit: Vates dicuntur palma in-
spectores, & qui in pelui diuinant, aut per
sacrificia aliqua Satanã interrogant, se Dæ-
moni addicentes. Centuriones dicebantur

senes quidam, qui se reliquis consulere præ se ferentes, per eiusmodi execrabiles operationes simpliciores seducebant, & ut Pseudotheci colebantur.

Vrsas trahere dicebantur, qui vrsorum aliores appellabantur, qui quidem in capite & totius animalis corpore cincturas appendentes, & pilos tondentes, eos unà cum cincturis dabant, ut remedia tanquam in morbis & fascinantibus oculis conferre possint. Alij verò serpentes in sinu gestantes, hunc quidem die maligno natum esse, illum verò felici sydere natum dicunt, & futuras felicitates & infelicitates annunciant, & alia multa nugantur. Nubium inspectores dicuntur qui quæ multis ignota sunt ex nubibus significant: maxime autem si sole occidente inspiciantur. Imperatores sunt qui diuina quædam cantica dicunt, & nominum martyrum & sanctissimæ virginis meminerant. Quæ omnia diuina patres & ecclesiæ doctores fugienda statuunt: & plusquam alij Chry.

Ca. 62. Ne festa gentilium celebrentur. Calendas & vota & Brumalia quæ vocantur, & qui in primo die Martii mensis, sic conuentus ex fidelium ciuitate omnino tolli volumus. Sed & publicas mulierum saltationes multam noxam exitiūque afferentes. Præterea & eas quæ nomine eorum qui falso

Brumalia forte quæ Brumina a mense

SVM. CONSTANTIN.

scilicet De cembri fie bant. apud Græcos Dii nominati sunt, vel nomine virorum ac mulierum fiunt saltationes ac mysteria more antiquo, & à ritu Christianorum alieno, relicimus : statuantes, vt nullus vir deinceps muliebri veste induatur, nec mulier veste viro conueniente. Sed nec comicas, nec Tragicas, nec Satyricas personas induant, nec execrandi Bacchi nomen, vnam in tórcularibus exprimentes inuocent, nec vinum in doliis effundentes risum moueant, ignorantia vel vanitate ea quæ à Dæmoniis impostura procedunt, exercentes. Qui secus fecerint, si clerici sint, deponantur, si laici, se regentur.

Author. In mense Martio fiebat Græca vniuersalis concio propter temporum & aeris temperiem, in qua indecora saltationes à mulieribus virisque fiebant, quas & indecora alia similia patres nullo modo permittebant.

Ca. 63. Martyrum historia ab infidelibus scripta damnantur.

Quæ à veritatis hostibus falsò conficiunt sunt Martyrium historiarum, vt Dei Martyres ignominia afficerent, & qui eas audituri essent, ad infidelitatem deducerentur, in ecclesia non publicari iubemus, sed eas igni tradi. Eos autem qui eas admittunt, vel tanquam veris eis mentem adhibent, anathematizamus.

Gregor. *Ca. 64. Prohibetur laico publicè docere.*
Non oportet laicum publicè disputare vel

docere, sed ordini à Domino tradito cedere, *Naxiā.*
& aurem iis qui docendi gratiam acceperint late tra
aperire, & divina ab eis doceri. Qui hæc *stat de*
transgressus fuerit, quadraginta diebus excō *hoc in li.*
municetur. *theol. cui?*

Ca. 65. Ne rogi in Nouilunio ritu *testimo.*
Gentili accedantur.

Quos in Nouiluniis quidam ante suas of- *ritur his*
ficinas & domos accedunt rogos, supra quos *synodus.*
etiam antiqua quadam consuetudine salire
ineptè ac delirè solent, deinceps cessare iu-
bemus. Qui contra fecerit, si clericus sit, de-
ponatur, si laicus, regegetur.

Ca. 66. A die resurrectionis per integram
hebdomadam fideles ferientur.

A sancta die resurrectionis vsque ad no-
uam Dominicam, tota septimana ecclesiis
vacare fideles iugiter oportet, psalmis &
hymnis & spiritualibus canticis in Christo
gaudentes, festumque celebrantes, & diui-
narum scripturarum lectioni mentem adhi-
bentes, & sanctis mysteriis iocundè & lau-
rè fruantes. Sic ergo cum Christo exultabi-
mus & vnà resurgemus. Nequaquam ergo
prædictis diebus equorū cursus, vel aliquod
publicum fiat spectaculum.

Ca. 67. Ut abstineant à sanguine *Apud*
& suffocato. *Latinos*
Sacra scriptura nobis præcepit, vt absti- *iam exole*
neamus à sanguine & effocato & fornicatio- *urrit illa*
ne. Merito igitur dānamus eos qui cuiuscun- *constitutio*
que animalis sanguinem arte aliqua cōdiunt
& sic comedunt. Qui hoc fecerit, clericus d.

SVMMA CONSTAN.

apostolorū deponatur: laicus excommunicetur.

ut referūt cōmētarij **Ca. 68.** *Libri sacri communi & prophano vsu non consumantur.*

Graci. Nulli ex omnibus licere veteris & noui testamenti librum, nec sanctorum nostrorum præconum ac doctorū corrumpere, vel conſcindere, vel librorum cauponatōribus, vel vnguentariis, vel alicui alii delendum tradere, nisi vsque à tinea, vel ab aqua, vel alio modo redditus fuerit inutilis. Qui tale aliquid fecerit, vñ anno excommunicetur.

Ca. 69. *Laicus non ingrediatur chorum, excepto Casare.*

Nulli omnium, qui ſic in ſaicorum numero, liceat intra ſacrum altare ingredi. Ab eo tamen nequaquam prohiberi poteſtate & auctoritate regiā, quādoquidem voluerit Creatori dona afferre ex antiquiſſima traditione:

Can. 70. *Mulieres in eccleſia taceant.*

Ne liceat mulieribus in celebrationis tempore loqui, ſed, vt eſt vox Pauli, taceant.

1. Cor. 14 **Can. 71.** *A quibus cauere debeant iuris profeſſores.*

Lege Gre **Eos** qui doceantur legibus ciuilibus, Græcis moribus, vti, non oportere, & neque in theatrum induci, aut quæ volutabra dicuntur celebrare, vel præter vſum communem ſibi veſtem induere, neque quo tempore diſciplinam aggrediuntur, vel ad finem eius perueniunt. Qui ſecus fecerit, ſegregetur.

**Ca. 72. Ne orthodoxus Ethnicam ducat,
aut contra.**

Non licere vjrum orthodoxum cum muliere hæretica, nec orthodoxā cum viro hæretico copulari, sed si quid eiusmodi ab vlllo ex omnibus factum aparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium cōiugium dissolui. Si autem adhuc infideles sunt inter se legitimo matrimonio coniuncti, deinde alter eorum cōuertatur ad fidem altero in infidelitate manente, si fideli placeat cum infideli habitare, non à se inuicem separentur, iuxta Pauli sententiam.

Ca. 73. Ne crucis figura in pavimento fiat.

Cum Crux viuifica illud salutare nobis ostenderit, nos omne studiū adhibere oportet, vt ei per quam ab antiquo lapsu saluari sumus, eum, qui par est, honorē habeamus. Vnde & mente & sermone & sensu adorationem ei tribuentes, Crucis figuras, quæ à nonnullis in solo ac pavimento fiunt, omnino deleri iubemus, ne incedentium conculcatione victoriæ nobis trophæum iniurta asiciatur. Qui secus fecerit, excommunicari decernimus.

I. Cor. 7.

Locus dominicus vocat vestibula et porticus, lectulos

Ca. 74. Vt ne agapes fiant in ecclesia.

Non oportet in Dominicis locis vel ecclesiis, charitates quas vocant, facere: & intus in æde comedere, & accubitus sternere. Qui hoc fecerint, cessent, vel excommunicentur.

molles, quos ad delicias sternerēt in tēplo.

SVMMA CONST.

- Lege Chryso. in oratione pane- gyri. ca. super 6. c. Esai. Ca. 30. synodi Laodicē. Coniugi- bus prohi- betur etiā vna la- uari. Ca. 46. in syno. Laodicē.*
- Ca. 4. 75. Vt cantores ecclesiastici non vtantur modulatione inordinata.*
Eos qui in ecclesiis ad psallendum acce-
dūt, volumus nec inordinationis vocifera-
tionibus vri, nec naturam ad clamorem vr-
gere, nec aliquid eorum quæ ecclesiæ non
conuenit, sed cum magna attentione & cō-
punctione psalmodias Deo, qui est oculorū
inspector, offerre.
- Ca. 76. Ne intra ecclesiarum ambitum. mercimonia vendantur.*
Non oportet intra sacros anibitus, caupo-
nam, vel aromatum species proponere, vel
venditiones facere, suam venerationem ec-
clesiis seruantes. Saluator noster nos insti-
tuit non facere domū Patris nostri, domum
negotiationis, Qui secus fecerit, segregetur.
- C. 77. Ne fideles cū mulierib⁹ vna lauētur.*
Non oportet sacris initiatos vel clericos,
vel exercitatores siue monachos lauari cum
mulieribus, nec omnem Christianum lai-
cum. Hæc est enim prima condemnatio
apud gentes.
- Qui hoc fecerit clericus, deponatur: laicus
excommunicetur.*
- Ca. 78. Vt fideles. s. fe. apud catechistas
fidem recitent.*
Quod oportet eos qui illuminantur, fidem
addiscere, & quinta septimanæ feria episco-
po vel presbyteris renunciare.
- Ca. 79. Partus virginis fuit citra
vllum dolorem.*
Absque vlllo dolore virginis partum esse

constitentes (vt qui sine semine constitutus sit) eos qui propter ignorantiam aliquid indecens faciunt, correctioni subiicimus. Vnde quando aliqui post diem natalis Christi Dei nostri reperuntur coquētes simlam, & se hac mutuo donantes, prætextu. s. honoris secundinarū impolutæ Virginis matris, statuiamus vt deinceps nihil tale fiat à fidelib⁹. Nec enim hoc honor est virginis, quæ supra mentem & sermonem quod comprehendere non potest verbum peperit carne, ex communibus & iis quæ in nobis fiunt, inenarrabile eius partū metiri ac describere. Si quis hoc fecerit clericus, deponatur: laicus segregetur.

Ca. 80. Clericus vel laicus per tres hebdomadas absens ab ecclesia punitur.

Si quis episcopus vel eorum qui in clero censentur, vel laicus nullam grauiorem habeat necessitatem vel negotium difficile, vt à sua ecclesia absit frequentius, sed in ciuitate agens tribus diebus Dominicis vnà non eueniat, si clericus est, deponatur: si laicus, à communione separetur.

Ca. 81. In trisagio non apponendam crucem.

Quoniam nouimus in quibusdam locis in trisagio acclamari post illud, Sāctus immortalis, ille crucifixus pro nobis, miserere nobis: Nos cum antiquis patribus statuentes, anathematizamus eos qui deinceps talē susceperint vocē in ecclesia, vel alias ter sancto hymno apponentes Si transgressor fuerit sacerdos, deponatur: si laicus, excommunicetur.

*Petrus
Fallo in-
nouator
huius ha-
resis quod
trinitas
sit cruci-
fixa, in 5.
synod. ge-
nerali dā-
natur.*

SVMMA CONST.

Author. Trisagium appellant Græci hymnum in quo Deus, ter sanctus nominatur, vt ibi: Sā Ele Deus, Sancte fortis, Sancte & immortalis. Anathematizant ergo patres illos, qui sic acclamauerint: Sancte Deus crucifixus, &c. Sancte fortis crucifixus. Sancte & immortalis crucifixus, &c.

Ca. 82. Vt Christus deinceps in figura humana pingatur, non Agni.

Inter venerabilium imaginū picturas Agnus digito præcursoris monstratus depingitur, qui in figuram receptus est gratiæ, ad umbrās nobis verum illū per legem agnum Christum demonstratum. Antiquas ergo illas figuras & umbrās velut quasdam veritatis notas, adumbrationesque ecclesiæ traditas vendicantes, gratiam eisdem præponimus, & veritatē hanc, vt legis complementum, suscipimus. Itaq; hoc iam quidē re perfectum, pictorū artibus ante omnium oculos præscribatur, & picturam illius Agni Christi Dei nostri, qui tollit peccata mundi, vt humanus character valet exprimere, & in imaginibus in posterū pro vetere Agno erigendā sancimus, per quam humilitatem Dei verbi contemplamur, & velut manu ducimur ad memoriam illius conuersationis in carne, & passionis, eiusque mortis salutaris, & redemptionis quæ huic pro mundo facta est.

Author. Patres voluerunt cessare typos præsentē veritate. Hinc prohibuerunt spiritū sanctū sub colūba figurari, & Magos sub stella, &

Christum sub vet. agno, sed humana forma.

Ca. 83. Mortuis non danda eucharistia.

Nemo cadaueribus mortuorum eucharistiam impartiat, scriptum est: Accipite & comedite. Cadauera nec accipere valeant, nec comedere. *Hoc idē precipit ca. 12. cō-*

Ca. 84. est can. 6. concilij Cartha. 5. De baptizandis infantibus quando non est certum eos baptizatos. *ci. Antisiodorem. supra.*

Ca. 85. Qomodo libertas donata seruis valeat.

Serui à propriis dominis libertate donati coram tribus testibus, vt hoc honore fruantur, sancimus.

Ca. 86. Contra alentes scorta.

Qui scorta in perniciem animatum congregant & alunt, si clerici fuerint, deponantur: si laici, segregentur.

Ca. 87. Vir qui relicta vxore aliam ducit, adulter est.

Quæ virum reliquit aduletera, si ad alium se cōtulit, secundum sacratum Basilium, qui *Hir. 3.* optimè hoc ex propheta Hieremia colligit &c. & qui reliquerit legitimam vxorem & aliam duxerit, iuxta Domini sententiā adulter est. Sancitum est, vt hi qui tales per annum lugeant, per biennium sint adulteri, per triennium subiaceant: & tandem sexto anno congregentur cum fidelibus, & ita demum mensa domini digna habeantur, si cum lachrymis pœnituerint.

Ca. 88. Ne quis iumentum in templum inducat.

Nemo in sacra templa iumentum inducat, præterquam si quis iter faciens maxima operimatur necessitate, & carens doniuncula aut diuersorio, ad huiusmodi templum diuertit. Si enim iumentum non introduceret, fortè illud perirer, & ipse ob lumentis iacturam, inops consilij, ad celeriter viam capefendam mortis periculo obiceretur. Sabbatum enim propter hominem esse factum docemur. Quare præ omnibus æstimanda est hominis salus, & cōmoditas. Qui secus fuerit clericus, deponatur: laicus sed regeretur.

Ca. 89. Dies passionis Domini nostri in ieiunio celebretur vsque ad mediam noctem.

Qui dies salutaris passionis in ieiunio & oratione & compunctione cordis paragut. oportet circa horam medix noctis magni sabbati ieiunos esse, cum Euangelistæ Matthæus & Lucas, ille per dictionem, Vespere autem sabbati, hic verò per profundum diluculum, tarditate noctis nobis præscribāt.

Ca. 90. Ne dominicis diebus genua flectamus.

Ne Dominicis diebus genua flectamus, à diuinis patribus nostris canonicè accipimus. Quare post vespertinum ingressum sacerdotum in sabbato ad altare, vt more obseruatum est, nemo genua flectit vsque ad sequentem vesperam post Dominicam: in qua post accessum ad candelabrum rursus genua fle-

Acutes, sic preces domino offerimus, si celebramus resurrectionem domini nostri Iesu Christi.

C. 91. *Cōtra fēminas quæ abortus procurāt.*

Quæ pharmaca procurant abortus facientia, & quæ venena suscipiunt partus perimentia, pœna occisoris accusentur.

Ca. 92. *Puniantur raptōres, & conscj.*

Raptōres fœminarū sub nomine cōsortij, siue patratores ipsi, sanciuit synodus sancta vt clerici deponantur, laici anathematizentur.

Ca. 93. *Nequis ad secunda vota transeat, nisi certus de morte coniugis.*

Mulier quæ viro secedente & incomperito quo tetrarum agar, antequam de morte certa sit, alteri nupserit, mœchatur, Similiter & militum vxores quæ nubunt ignorantes virorū fata, eidem subiaceant rationi, vt quæ non expectant reditum viri peregrinantis. Quanquam in hac re est quodammodo venia digna, quia plerunque mors præsumitur.

Ca. 94. *Ne quis ethnicè iuret.*

Iurantes iuramenta ethnica, nos huiusmodi homines excommunicados decernimus.

Ca. 94. *Qualiter suscipiendi hæretici.*

Venientes ad ecclesiam hæreticos suscipimus secundum morem & ordinē traditum. Atrianos quidem & Macedonianos & Novatianos, qui se puros sincerōsque vocāt, & Tetradistas & Appollinaristas suscipim⁹, si libellos afferāt, & exercetur quālibet hæresim. De Paulianistis autē constitutio ab ecclesia

**Ca. 19.
Concilij
Nica.**

C. 7.

C. 8.

Laod. C.

c. 7. sy-

nod. 2.

*Iuxta edi-
tionē Gra-
cā, quo-
niā deest
in Lati-
nis exem-
plaribus.* catholica facta est, ut omnino rebaptizetur;
Eunomianos verò qui vna submersione bap-
tizantur, & Monanistas, qui hic Phryges di-
cuntur, & Sabellianos, & reliquas omnes hæ-
reses præsertim qui à Galatarum regione sunt
profecti, venientes ad ecclesiā nō secus ac gē-
tes suscipimus. Et primo die ipsos Christia-
nos facimus. Secundò verò catechumenos.
Tertiò tamen ipsos auctoramus postquam
ter insufflauimus in faciem & aures. Sic illos
initiamus, facimusque ut in ecclesia nume-
rentur, & audiant scripturas, & tunc illos bap-
tizamus. Manichæos verò & Valentinianos
& Marcionistas, & huiusmodi hæresum li-
bellos oportet facere, & execrari hæresim,
& Nestorium, & Euthychea, & Dioscorum,
& Scuerum, & reliquos huiusmodi hæresum
principes, & omnes prolatas hæreses: & sic
participes esse sanctæ communionis.

*Ca. 96. Ne quis calamistratis cri-
minibus incedat.*

Qui per baptismum Christum induerunt,
conuersationē eius in carne imitatu-
ros profecti sunt. Qui igitur capillos in perniciem
intuentium excogitata quadam implicatione
digerunt, intentæque ornant, veluti quas-
dam escas infirmis animabus: ex eo propo-
nentes, ea rationi paterna pœnā curamque, ut
pædagogi ipsos instruunt, & modestè vi-
uere docentes, ut cum reliquerint deceptionē
hanc & ineptias, ad perpetuam beatamque
vitam assidue mentem conuertant, & in ti-
more purè & castè cōuersantur, ad Deūque
quantum

quantum fieri potest, accedat, & interlorem, potius quàm exteriorem hominem virtutibus ornent, ut nullas secum reliquias ferant aduersæ stoliditatis. Qui secus se gesserit, excommunicetur.

Ca. 97. Qui templa prophanant, reiciendi.

Qui cum vxore habitant, vel temerè alias sacra loca prophanant, & sic in ipsis diuersantur, eiciendos sancimus à penetralibus ædium sanctarum. Qui hoc non seruauerit, si clericus est, deponatur: si laic⁹, segregetur.

Ca. 98.

Qui mulierem alij desponsatam viuente adhuc sponso in vxorem duxerit, iudicio adulterij subiaceat.

Ca. 99. Ne particule statæ sacerdotibus offerantur.

Et hoc in Armeniorum regione fieri intelleximus, quosdam intus in sacris altaribus cum carniuni portiones elixauerint, offerre particulas quasdam sacerdotibus, quæ solenniter à victimis abscindebantur, eas Iudaicè distribuentes. Quare sancimus ne sacerdotibus liceat præcipua. certâque tornacula carniuni ab offerentibus accipere, sed illis contenti sint, quæ offerenti placuerint, & huiusmodi oblatio extra ecclesiam fiat. Qui secus fecerit, excommunicetur.

Ca. 100. Ne turpes imagines pingere liceat.

Facile sensus corporei quæ sua sunt in animam deriuant. Picturas igitur oculorum præstigiatrices siue in tabulis, siue alias propositas, & mentis corruperices, & suffiam-

SVM. CONSTANTIN.

mationum ad turpes voluptates incitantes, sancimus vt nullatenus in posterum pingantur. Si quis autem hoc fecerit, excommunicetur.

Ca. 101. Quo gestu accedere oportet ad eucharistiam.

Hominē ad Dei imaginem factū diuinus Apostolus vocat corpus Christi & repletum. Cum omnem ergo sensibilem possessionem superet, qui salutari passione cælestem affectus est dignitatem, manducans & bibens Christum, omnino vitæ applicatur æternæ, anima & corpore sanctificatus particeps est Diuinæ gratiæ. Quare si quis voluerit synaxis tempore communicare purissimo Christi corpore, & coram ipso participatione esse, manus in formam crucis figurans, sic adeat, & suscipiat gratiæ communionem. Eos enim qui pro manū vascula quædam aurea, vel ex alia materia construunt ad susceptionem Diuini doni, & per illa immaculatam communionem volunt, nullo modo admittimus, vt præferentes materiā inanem, hominīque obnoxiam, Dei imagini. Si quis sacerdos participes fecerit communionis huiusmodi vascula admoventes, excommunicetur qui hæc infert.

Ca. 102. In absolueudis hominibus à peccatis quæ cura adhibenda.

*Infra
Ca. 7. cō-
cilij For-
macien.*

Oportet, qui facultatem absolueudis & ligandi à Deo receperunt, peccati qualitatem speculentur, & peccatoris pròptitudinem ad reuersionem, vt sic medicamentū admovent ægritudini aptum, ne si de peccato sine

discrimine statuunt, aberrant à salute ægro-
tantis. Non enim simplex est peccati mor-
bus, verùm varius & multiformis plurimis-
que noxiis propaginibus suppullulans, ob-
quas malum longè latèque diffunditur ac-
serpit quousq; tandè virtuti medicantis resi-
stat. Igitur qui ostendere voluerit quantum
valeat in spiritali medendi arte, oportet at-
tèrè rimari qualiter affectus sit qui peccauit
an ad salutè inclinè, an contrà moribus qui-
bus familiariter afflucit, aduersus se ægritu-
dinè prouocet inspicere : & quid ille secum
obtéperet magistro, an mentis vlcus per ad-
mota pharmaca crescat : & sic misericordiã
æqua lance impartiri. Summa enim ratio &
Deo & præfecto huic pastoralì curæ erran-
tèr ouè reducere, & vulneratã ab angue cu-
rare, & nec per præcipitia desperationis de-
trudere, nec habenas laxare ad vitã dissolu-
tionè & contemptum, sed omnimodo qua
pharnacis austerioribus qua mollioribus &
lenioribus morbo contrariè pugnatèque, vt
vlcus cicatricem obducatur, vt qui nòtos ha-
beat penitentia fructus, & hominem ad
charitatè illam supernam vocatum pruden-
ter gubernet. Vtraque igitur scire oportet,
& quæ sunt rigoris, & quæ commiseratio-
nis : sequi verò non eos qui superficiem tra-
ditarum figurarum suscipere, vt nos diui-
nus Basilii docuit. Imperator Iustinianus
fidelis in Deum Iesum Christum assistens
omnibus decretis & obtemperans, subscri-
psi. Sanctissimus Papa Romanus Paulus epi-
scopus Constantinopolitanus nouæ Romæ,
aniens subscripsi. Similiter & reliqui epi-

SVM. TOLETANI

scopi ex omni provincia subscripsere. 217.

Finiunt canones sextæ synodi in Trullo congregatæ. In Decreto Gratiani ascribuntur aliquot decreta huic synodo, & septimæ etiam generali, quæ inter superscriptos Canones non continentur. Ex quo certo apparet vitio typographorum id factum esse.

CONCILIUM TOLETANVM

XI. tempore Agathonis Papæ, vel Leonis Papæ, anno primo Eringij regis.

Concilium

Tol. 12.

Ca. 1.

*Rex Hispaniarum
elegit sibi
successorem*

Agnosceitur verus Rex, & legitimus Bambiæ successor Eringius, quem & diuinum iudicium in regno prælegit, & decessor princeps successorem sibi instituit, & totius populi amabilitas exquisiuit, vnde subiecit synodus sic: Dignum est, vt sacerdotum ordo honorabiliter veneretur & suscipiat in regem. Vnde non erit iam deinceps ab anathematis sententia alienus, quisquis contra salutem eius crexerit vocem.

Ca. 2. De his qui penitentiam ne- scientes accipiunt.

Multos sæpe aspeximus in salute positos, vltimum desiderantes penitentiae fructum, & cursus nimietate ægritudinis ita loquendi & sentiendi naturale perdidisse officium, vt nulla illis cura salutis suæ videretur inesse, nulli etiam pristinae deuotionis noscerentur desiderio anhelare: quorum tamen casibus fraternitas condolens ita talium necessitates in fide suscepit, vt vltimum illis tribuatur viaticum, scilicet ne sine fructu penitentiae videantur transire à seculo.

Quod si forsitan respiciente Domino, salutis pristinae reformatur, agunt cautionibus vanis & oppositionibus execrandis, qualiter à se consuetudine venerabile signum expellant, atque habitum religionis abijciant, impudentissime asserentes ideo se nullis regulis ecclesiasticae disciplinae sub hoc toto teneri, quia poenitentiam nec ipsi petierunt, nec consentientes acceperunt: quorum impudentia diuinae bonitatis, quae eos ad tam venerabile ac fecundi fructus vocauit sacramentum, turpiter immemor, & obstinata procacitas non aliquando diceret. salia, si qualiter ad vitam per sacrosancti lauacri gratiam ueniret, meminisset. Etenim paruulorum infantum, uita originali peccato obnoxia, quae nulli propter aetatem discernendi, vel expectandi sensui aptior iudicetur, nisi ex sponcione fidelium baptismi accipiant sacramentum, nullo sensu, nulla etiam discretionis industria id appetere possunt. Vnde sicut baptismus, quod nescientibus paruulis sine ulla contentione in fide tantum proximorum accipitur, ita poenitentiae donum, quod nescientibus illabatur, aliisque impugnantia violationis, hi qui illud acceperint, obseruabunt. Si quis autem quolibet modo poenitentiam accipiens, hoc violauerit synodale institutum, ut verè transgressor paternis regulis feriatur. Nec enim ista statuentes, sacerdotes quosque ut passim & licenter donum poenitentiae non poenitentibus audeant prorogare absoluimus, sed hos qui qualiter poenitentiam susceperint, ne ulterius ad militare cingulum redeant, religamus.

T. iiij.

SVM. TOLETANI

*Ca.3. Vt quos regia admittit potestas,
clerus non euitet.*

Vidimus nonnullos & fleuimus ex numero culpatorum receptos in gratiam principum, extorres extirpasse à collegio sacerdotum, ab eis nulla se abstinebit sacerdotum communio, sed quos regia potestas aut in gratiam benignitatis receperit, aut participes mensæ suæ effecerit, hos sacerdotum & populorum conuentus suscipere in ecclesiasticam communionem debet, ut quod principalis pietas habet acceptum, à sacerdotibus Dei non debeat esse extraneum.

Ca.4.

Vt in villulis nullus ordinetur episcopus, in Sardicen. concil. 26. in Laodicensi 57. In Carthag. 2. c. 5. Carthaginen. 3. c. 42.

Ca.5. Contra sacerdotes qui non semper sacrificantes, communicant.

De cons. dist.2. Relatum nobis est, quosdam de sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctæ gratiam sumere, quot sacrificia in vna die videntur offerre, sed in vno die, si plurima per se Deo offerant sacrificia, in omnibus se oblationibus à communione suspendit, & in sola tantum extrema sacrificij oblatione communionis sanctæ gratiam sumunt, cum dicat Apostolus: Nōne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Certum est quod hi qui sacrificantes non edunt, rei sunt Domini sacramenti. Quicunque ergo sacerdotum deinceps, diuino altari sacrificium oblaturus accesserit, & se à communione suspenderit, ab ipsa qua se indecenter priauit, gratia com-

munionis anno vno repulsum se nouerit.

Ca. 6. De authoritate concessa Pōtifici Toletano in promotiones episcoporum.

Illud quoque decernendum nobis occurrit quod in quibusdam ciuitatibus, decedentibus episcopis propriis, dum differtur diu ordinatio successoris, non minima creatur officiorum diuinorum offensio. Vnde placuit omnibus, (saluo priuilegio vniuscuiusque prouinciæ) vt licitum maneat deinceps Toletano pontifici, quoscunque regalis potestas elegerit, & iam dicti Toletani pontificis iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouinciis præficere præsules, & decedentibus episcopis eligere successores. Sic tamen, vt quisque illis fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus infra trium mensium spatium proprii Metropolitani præsentiam visurus accedat, qualiter eius authoritate vel disciplina instructus, condignè susceptus sedis gubernacula teneat. Quod si per desidiam aut neglectum quilibet constituti temporis metas excesserit, excommunicetur. Hanc quoque definitionis formulam sicut de episcopis, ita de cæteris rectoribus placuit obseruandam.

Ca. 7.

De recepto testimonio personarum, quæ per legem testificandi licentiam perdiderunt. Nihil habet annotatione dignum.

C. 8. De his quæ uxores suas temerè relinquit.

Præceptum Domini est, vt excepta causa fornicationis, vxor à viro dimitti non debeat. Et ideo quicumque citra culpam cri-

D. 63.

Cum lōgē lateque.

Toletan⁹ pontifex preficit nos episcopos quos regia potestas prius elegit.

23. q. 5.

Præceptū domini est

T. iij

SVM. TOLETANI

Et in De minis supradicti vxorem suam quacunque
creto. occasione dimiserit. quia quos Deus iunxit,
Iuo. lib. ille separare disposuit, tandiu ab ecclesiasti-
Mat. 5. ca communione priuatus, & à cœtu omnium
Christianorum maneat alienus, quandiu so-
cietatem relictæ coniugis synceriter ample-
ctatur & foueat. Ita tamen, vt qui iam ad-
moniti à sacerdote semel, bis, tẽrque, vt cor-
rigerentur, ad thorum suæ coniugis nolue-
rint redire, & à palatina dignitatis officio
ipsi se separabunt, & insuper generosę digni-
tatis testimonium, quandiu in culpa fue-
rint, amissuri sunt.

Ca. 9.

D. 54. De confirmatione legum, quæ contra Iu-
Et si Iu- dæorum nequitiam promulgatæ sunt per
deorum Eringium regem.

Ca. 10.

serui. Consentiente pariter Domino nostro E-
17. q. 4. ringio rege hoc sanctum concilium defini-
Definit uit, quod nullus audeat eos qui confugiunt
sanctum. ad ecclesiam metu vel terrore, qui ibi relin-
deant, inde vi abstrahere.

Ca. 11.

Contra cultores Idolorum, vt per regiam
potestatem puniantur. Exo. 12. Deute 17.

Ca. 12.

Ut annis singulis in vnaquaque prouin-
cia concilium celebretur.

Ca. 13.

Totum cõsumitur in gratiarum actionibus
Deo, & Regi Eringio, & subscriptionibus
episcoporum.

Finit concilium Toletanum 12.

Benedictus 2. Papa 81. sub Petro, patria Ro-
 manus, diuinæ scripturæ ita operam dedit, *Benedict.
 pap. 81.*
 ut exercitatione & doctrina in rebus diui-
 nis singularis tunc haberetur. Ad hunc Con-
 stantinus Imperator 61. (hominis sanctitate
 permotus) sanctionem misit, ut deinceps,
 quem clerus, populus, exercitûsque Roma-
 nus in Pontificem elegisset, eundem statim
 verum Christi vicarium esse omnes crede-
 rent nulla aut Constantinopo. Principis aut
 Itali: hexarchi expectata authoritate, ut an-
 tea fieri consueuerat id enim ratum erat in
 creando Pontifice, quod princeps confirmas-
 set, vel qui eius vices in Italia gerebat, sedit
 annum vnum. *a. d. 679.*

Ioannes 5. Antiochenus 28. sub Petro, sedit
 annos duos, vir singularis religionis, & mā-
 suetudinis. Constantino Pogonato Impe-
 rato. circa annum Domini. 685. *Io. 6. pa.
 82.
 a. d. 680.*

Canon. Thracia oriundus 83. sub Petro, se-
 dit an. 1. Serulus Antiochenus 84. Papa sub
 Petro, sedit annos 9. Hic tempore Deodati
 Pontificis Roma. veniens in clerum Roma-
 num asciscitur. Deinde verò ob eius doctri-
 nam & diligentiam circa mysteria, & rem
 diuinam, per ordines conscendens sanctæ. Su-
 sanæ presbyter cum titulo eius loci crea-
 tur. Nunc vocatur cardinalis eius tituli, inde
 assumptus est ad pontificatum, Iustiniano
 Imperatore 62. *Canō. pa.
 83.
 a. d. 681.
 Ser. pap.
 84.
 Huius tē-
 poribus
 Beda vi-
 xit in An-*

Ioannes 6. Græcus 85. sub Petro sedit an. 3.
 Tempore huius Pontificis Sarraceni occupa-
 ta Libya & Aphrica, transmissis Atlantico
 freto, omnes Hispanias præter Astures &
 Cantabros occupant Sub hoc floruit Beda, *glia.
 a. d. 690.
 Io. 6. pon.
 85.*

SVM. TOLETANI

Ioan. 7. qui ob religionem & modestiam Venerabilis nuncupatus est, & Strabo, & Haymo Bedæ fratres.

pont. 86. Ioānes. 7. Papa 86. sub petro, natione Græcus, sedit annos 2.

Eodē Si. Sifinius Syrius 87. Papa, sub Petro, sedit dies 20. Constantinus Syrus 88. sub Petro

sin. p. 87. sedit annos septem, prædicti pontif. fuerunt sub Iustiniano.

Constan. CONCILIVM TOLETANVM
papa. 88. XII I. Anno quarto eiusdem Regis Eringij, nihil habet singulari anatlone dignum.

Coucil. 1). *Tolet.* Gregorius 2. Papa 89. natione Romanus

a. d. 708. ex patre Marcello, sedit annos sexdecim mē

Greg. 2. ses nouem dies 11. Leone Iconomacho Imperato. 68. Fuit hic Pontifex diuina scriptura

Pet. 89. eruditus, facundus eloquentia, constans animo, ecclesiasticorum dogmatum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator. Eo tempore fluuius Tyberis alueum

sum egressus se per cāpestria dedit, & in-

rumuit inundatione aquarum mulcarum, & transcendit aliquibus locis & muris vr-

bis, & vltra Basilican sancti Marci per plateas se extendit, ita ad vnam & semis staturam aqua eiusdem fluminis excreuisset.

Similis inundatio fuit sub Clemen. 7. anno domini 1530. 8. die Octobris.

Extant aliquot huius pontificis epistolæ, maximè ad Thuringos, & Saxones, & Germanos, qui deserta fide ad idola colenda

suerant cōpulsī per Paganos, ad quos misit

Bonifacium episcopum, qui eos ad fidem Catholicam euocaret.

Gregorius tertius 90. Papa sub Petro natione Syrus, ex patre Ioāne, sedit annos 10. *a.d. 729.*
 menses 8. dies 25. vir mitissimus, & valde sapientissimus, & valde sapiens in diuinis scripturis sufficienter instructus Græca Latinâque lingua eruditus. Psalmos omnes per ordinem retinens memoriter, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus, Leone. 3. Iconomacho Imperato. circa annum Domini. 731. *Greg. 3. pont. 90.*

Extant decreta illius, quæ in synodo quadam instituit obseruanda, in quibus cauetur, ne inter consanguineos celebrentur coniugia, quomodo nunc cautum est in iure.

Extat epistola eius ad Bonifacium apud Germaniam legatum, in qua consultus de duobus articulis, respondet. Primò legebatur in tua epistola, ut quædam progenies propinquorum matrimonio copuletur. Dicimus quòd oportuerat quidem quandiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere societate, sed quia temperantia magis, & præsertim in tã barbaram gentem tempus placet quam districtio censuræ, concedendum est, ut post quartam generationem iungatur. Secundum quod quæritur: Si mulier infirmitate correpta non voluerit debitum viro reddere, quid eius faciat iugalitatis. Respondet: Bonum esset si sic permaneret, ut ab continentia vacaret: sed quia hoc magnorum est, ille qui se non poterit continere, non magis: non tamen subsidij opera subtrahat illa, quæ infirmitas præcedit, & non detestabilis culpa excludit.

SVM. QVÆSITORVM

Author. Forſan ea infirmitas præceſſit vinculum matrimonij, & erat talis, quæ redderet illam incapacem coniugij: quoniam ſi ſubſequuta eſt infirmitas coniugium, non daretur ea venia denuo nubendi.

Zac. pöt. Zacharias Papa 91. ſub Petre natione Græcus, ex patre Polychronio, ſedit annos 10. menſes 3. dies 14. vir miſiſſimus atque ſuauiſ, amator cleri & totius populi Romani, tardus ad irascendum, & velox ad miſerendum, Conſtantino & Ireneꝝ ius matre imperantibus. Hic inuenit totam Italiam bellorum turbatione commotam: quam ſuo prudentiſſimo ſtudio penè totam pacauit. Extraxit epiſtola Bonifacij apud Germanos legati ad Zachariam Papam, in qua requirit voluntatem ſedis Romanæ in quibuſdam, quæ viſa ſunt illi neceſſaria ad confirmandam fidem Germanorum.

Bonifaciꝝ petit confirmare p epiſcopum Ro. ſedes epiſcopales, quas erexerat in Germania. Primum, Neceſſe habemus indicare paternitati veſtræ, quia per Dei gratiam Germaniæ populis aliquantulum correctis, tres ordinauimus epiſcopos, & prouinciã in tres parochias diſcreuimus, & in illas tres vrbes in quibus conſtituti & ordinati ſunt, ſcriptis authoritatis veſtræ confirmari & ſtabiliſſi precantes deſideramus: vt ſi dominus voluerit, per authoritatem & præceptum ſanctiſque luſſionibus apoſtolicis fundatæ & ſtabilitæ ſint tres in Germania epiſcopales ſedes, & vt præſentes futura generatio- nes non præſumant vel parochias corrumpere, vel violare præceptũ apoſtolicæ ſedis.

Secundum, Notum sit similiter paternitati vestræ quod Carlomagnus Rex Francorū me accersitum ad se rogauit, vt in parte regni Francorum, quæ in sua est potestate, synodum inciperem congregare, & promissit se de ecclesiastica religione quæ iam longo tempore, id est non minus quàm per 60. vel 70. annos calcata & dissipata fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter si hoc (Deo inspirante) veraciter, implere voluerit, concilium & preceptum sanctæ authoritatis, id est apostolicæ sedis habere & scire debeo.

*Requirere
authori-
tate poti-
scis Ro-
ma. ad cō-
gregandā
synodum.*

Tertiū, Deinde si inuenero apud illos diacones & presbyteros fornicarios & adulteros, & sic pro populo sacras oblationes offerre, volo habere præceptum & conscriptū authoritatis vestræ quid de talibus definiatis, vt per responsum apostolicum cōuinçatur & arguantur peccatores.

Quartum, Inueniuntur quidem inter eos episcopi, qui licet dicant se fornicarios vel adulteros non esse, sunt tamen ebriosi, & incuriosi, vel venatores, & qui pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu sanguinem hominum paganorum, siue Christianorum: Volo scire sententiam vestram, quia seruus legatus apostolicæ sedis esse dinoscor, vt vnum sit verbum, meum hic & vestrum ibi.

*Rogat Bo-
nifacius si
possit eli-*

Quintum, De vna re & consiliū querere & licentiam petere necesse habeo, eo quod venerandæ memoriæ prædecessor vester, si forem secutus audistis, in præsentia vestra mihi præcepit, vt presbyterum post obitum meū, Deo

*gere suc-
forem se-
dis sue.*

SVM. SCRIPTORVM

volente, in ecclesiastico ministerio heredē
& successorem conituere deberem, & hoc
mihi (si Dei voluntas est) placet, sed modo
dubito, & nescio si fieri possit, quia postea
frater illius auunculum ducis regis Fran-
corum occidit, & adhuc ignoramus quali-
ter ista discordia pacificari & finiri valeat.
Ideo obsecro, vt autoritate vestra licentia
sit, vt cum concilio seruorum Dei de ista e-
lectione faciam quod nobis in cōmuni pro
Deo & pro ecclesiæ utilitate, vel fructu spi-
rituali, & defensione religionis optimum
esse videatur, & mihi inspirare dignetur
Deus: quia hoc non videtur posse fieri si cō-
trarius Princeps fuerit.

*De scan-
dalo orto
ex dispen-
satione.*

Sextum, Quærere interrogare paternitati
vestræ concilium debet de quadam confu-
sione & scādalo prædicationis: quæ nuper
ad nos veniens, mentem nostram contur-
bauit, & sacerdotibus ecclesiarum verecun-
diam incutiebāt, quia laicus quidam dice-
bat sibi ab apostolica sedis pontifice sanctæ
memoriæ Gregorio datam fuisse licentiam,
vt in matrimonium atclperet viduam auū-
culi sui, quæ & ipsa fuit vxor consobrini, &
illa eo viuente discessit ab eo, & isti viro in-
tertio gradu propinqua illius esse dignosci-
tur, qui nunc eam accipere desiderans, af-
firmat sibi licentiam datam, & deinde vouit
voui Deo castitatis, & velata fuit, & iterū
abiecto velamine maritatus: tale enim ma-
trimonium supradictus homo ab apostolica
sede sibi affirmat esse concessum: quod non
æstimamus verum, quia synodus & ecclesia
in qua natus & nutritus, sui talem copulam.

& matrimonium, maximum, scelus, & incestum & horribile flagitum, & damnabile piaculum fieri ex autoritate sanctæ scripturæ iudicabant. Quapropter paternitas vestra huius rei veritatem nobis indicare non dedignetur, ut ecclesiæ sacerdotibus, vel populo Christiano inde scandala, vel schimata, vel noui errores non oriantur & concresecant.

Septimum. Quia carnales homines idolatæ, Germani, vel Franci, si iuxta Romanam urbem aliquid facere viderint ex his peccatis quæ nos prohibemus, licitum & concessum à sacerdotibus esse putant: & dum nobis improprium deputant, sibi scandalum vitæ accipiunt, sicut affirmant se viderisse antea singulis in Romana urbe, & iuxta ecclesiam sancti petri in die vel nocte quâdo Calendæ Ianuarij intrant paganorum consuetudine choros ducere per plateas, & acclamationes ritu gentilium, & curationes sacrilegas celebrare, & mæsas illa die vel nocte dapibus onerare. Quæ omnia eo quod ibi à carnalibus & insipientibus videntur, nobis hic improprium, & impedimentum prædicationis & doctrinæ perficiunt. Et istas paganas paternitas vestra ibi in Romana urbe prohibuerit, & sibi mercedem, & nobis maximum profectum in doctrina ecclesiastica perficiet. Hæc omnia domine charissime propterea vobis nota facimus, ut vestræ autoritatis, responsum talibus dare possimus, & per cautelam vestræ doctrinæ oues ecclesiæ non seducantur: sed lupi rapaces superati pereant.

*Facile
trahitur
in exēplū,
quod Roma.*

Epistola Zacharia pape ad Bonifacium episcopum.

Quomodo cōstitueda sedes episcopales.
D.80.
per totū.

Suscepimus fraternitatis tuæ literas, & petis vt per auctoritatem nostræ sedis, episcopales ibidem sedes firmentur. Sed tua sancta fraternitas pertractet maturè: si expedit, aut si loca vel populorum turbæ talia esse probantur, vt episcopos habere mereantur. Memineris quòd in sacris canonibus præcipimur obseruare, vt nēmine in villulas vel in modicas ciuitates episcopos ordinemus, ne vilescat nomē episcopi. Sed nos tuis literis prouocati, quæ proposuisti absque mora concedi patimur, & statuimus per apostolicam auctoritatem episcopales illic sedes, quæ per successionem episcopos mereantur, & populis præ sint, atque in quibus verbum prædicationis subiectis insinuetur. Et nulli post hæc liceat hæc quæ à nobis sancita sunt, quouomodo violare, quæ auctoritate Beati Petri apostoli firma esse discernimus.

De eo autem quod intimasti quòd Carolus magnus te rogauit: Respondemus quòd dum Iunante Deo quæ à præfato filio nostro promissa sunt, ad effectū perducta fuerint, tuæque fraternitas memorato concilio confederis, si quos repererit episcopo, presbyteros aut diaconos contra canones vel statuta patrum excessisse, id est, in adulterio, vel si plures uxores habuerūt, aut si sanguinem Christianorum siue Paganorum effuderūt, &c. nulla ratione apostolica auctoritate permittas sacerdotio fungi, quia tales à suo proprio ore falsi

falsi nominantur sacerdotes, & peiores ac deteriores secularibus esse noscuntur, qui se neque à fornicationibus, nec à nefariis matrimonii abstineant, neque ab hominum sanguinis effusione manus seruant innoxias.

Quales esse sacerdotes existimant, dicente Domino: Sacerdotes mei semel nubant, & Apostolus, Vnius vxoris virum, &c. Et hoc ante susceptum sacerdotium vti licitum est, nam à die suscepti sacerdotij etiam ab ipso proprio cōiugio prohibendi sunt. &c. Quomodo se sacerdotio fungi considerant, qui

alibus sceleribus inuoluti esse mōstrantur? Qui pelora secularium scelera cōmittūt, vt plures vxores habere præsūmāt, quibus nec vnam concessum est post susceptum ministerium atrectare? Isti nanque, vt prāmisi, nec sacerdotio fungi patiuntur, nec diuina contingere mysteria communionis.

Ad quintum, De eo autē quodd tibi successorem cōstituere dixisti, vt te iubente in tuo loco eligat episcopum, hoc nulla ratione cōcedi patimur, quia contra omnem ecclesiasticam regulam vel instituta patrum esse mōstrantur. Sed volumus vt tibi ministret, & sit in euangelium Christi adiutor. Nimis enim reprehensibile manifestum est, vt te videntes tibi alium substituamus. Sed hoc cōmonemus, vt quādiu te diuina iusserit clementia superesse, sine intermissione orare non cesses, vt tibi Deus illum successorē cōcedat, qui ei & possit esse placabilis, & potulum quem ad suam gratiam per vestrae sanctitatis industriam vocare voluit, irreprehensibiliter regere valeat, atque ad viā vitæ

Qualiter olim permissum est sacerdotibus cōiugium.

Tit. 1.

7. q. 1. c. De eo autem.

Non cōceditur vt episcopo superflite alius successorē subroget.

7. q. 1. c. Peristi vt cū nostro.

*ar Boni-
facio ut
hora
mortis si-
bi succes-
sorem de-
signet.* - elaboret perducere. Si autem contingat al-
quem post tui transitus diem superesse, quē
idoneum cognoueris, & in tua voluntate
fuerit definitum, ea hora qua te de præsentī
seculo migraturum cognoueris, præsentibus
cūctis tibi successorem designa, ut huc ve-
niant ordinandus. Hoc nulli alij concedi pa-
timur, quod tibi charitate cogente largiri
censuimus.

*Quātum
cauebat
episcopus
Romanus
despensa-
re contra
canones
patrum.* Ad sextum, De illo autem qui viduam a-
uunculi sui, &c. Absit hoc ut prædecessor
noster ita præciperet. Nec enim ab Aposto-
lica sede illa diriguntur, quæ contraria esse
patrum siue canonum institutis perhiben-
tur. Ideo admonere, adhortari, increpare eos
frater ne cesses, quatenus à tali scelesti rece-
dant matrimonio ut non in æternū pereant.

*Leui. 19.
Nu. 23.* Ad septimum, De calendis verò Ianuariis,
vel ceteris auguriis, vel alijs diuersis obser-
uationibus, quæ Gentili more obseruari di-
xisti apud beatum Petrum apostolum, vel
in vrbe Roma, hoc à nobis & omnibus Chri-
stianis detestabile & perniciosum esse iudi-
camus, dicente Deo: Nō augurabimini, neq;
obseruabitis somnia. Ita & à nobis cauendū
esse censemus, ut nullis auguriis vel obser-
uationibus attēdamus, quia omnia hæc ab-
scissa esse à patribus sumus edocti. Et quia
per instigationem diaboli iterum pullabant,
à die qua nos iussit diuina clementia apo-
stoli vicem gerere, illico omnia hæc am-
putauimus. Pari enim modo volumus tuā
sanctitatē populis tibi subditis prædicare, at-
que ad viā æternæ vitæ perducere, &c. De
te incolumē custodiat reuerēdissime frater.

Extat altera epistola ad eundem Bonifacium.

Reuerendissimo fratri Bonifacio episcopo, &c. Rerulerunt quòd fuerit in eadè provincia sacerdos, qui Latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, nesciens Latinum eloquium infringens linguam, diceret: Baptizote in nomine patris, & filii, & spiritus sancti: ac per hoc tua fraternitas Ignorantia lingua
considerauit rebaptizare, Sed sanctissime Latina
frater, si ille qui baptizauit, non errorem introducens, aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam mutans
baptizans dixisset, non possumus consentire verba baptismi
ut denuò baptizentur, quia quicumque baptizatus fuerit ab hæreticis in nomine patris & filij & spiritus sancti, ut tua fraternitas bene conperit habet, nullo modo rebaptizari debet, sed per solam manus impositionem fert baptismum.
purgari. Vale frater.

SYNO. DVS BVB ZACHARIA

Papa mandato apostolico à sancto Bonifacio & Francorum episcopis sub Carlo magno duce habita anno. 742.

In nomine Domini, &c. Ego Carlomagus dux, &c. Anno ab incarnatione Christi. 742. 11. calen. Martij, cum concilio seruorum Dei, & optimatum meorum, episcopos, qui in regno meo sunt cum presbyteris ad concilium & synodum pro timore Christi congregaui, Bonifacium archiepiscopum ac reliquos episcopos cum presbyteris eorum, ut mihi concilium darent quomodo lex dei & ecclesiastica religio recuperetur quæ in diebus præteritorum principum

disipata corrui, & qualiter populus Christianus ad salutem animæ peruenire possit. Et ordinauimus cōcilio sacerdotū, & optimatum meorum per ciuitates episcopos, & constituimus super eos archiepiscopum Bonifacium, qui est missus sancti Petri.

Ca. 1. Quæ sint prohibita ecclesiasticis.

Statuimusque per annos singulos synodū congregari, & falsos presbyteros, & adulteros vel fornicatores diacones & clericos de peculiis ecclesiarum abstulimus degradauimus, & ad pœnitentiam coegimus. Et seruis Dei per omnia omnibus armaturam portare vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere omnino prohibemus, nisi illi ratummodo qui propter diuinum misterium, id est, missarum diuinā adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda ad hoc electi sunt, id est vnum vel duos episcopos cum capellanis presbyteris princeps secum habeat, & vnusquisque præfectus vnum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus iudicare, & indicare pœnitentiam possit. Necnon & illas venationes, & syluaticas vagationes cum canibus, omnibus seruis dei interdiximus. Similiter accipitres & falcones non habeant.

Permittitur principi ad sacra ministeria vnum aut duos episcopos secum habere.

Ca. 2. Ut singulis quadragesimali episcopo presbyter rationem ministerij sui reddat.

Decreuimus quoque iuxta sanctorum canones vt quisque presbyter in parochia ha-

bitans episcopo illi subiectus sit, in cuius parochia habitat, & semper in quadragesima rationem & ordinem ministerij sui, puta de baptismo, de fide catholica, de precibus & ordine missarum episcopo reddat & ostendat. Et quodocūque iure canonico episcopus circuit parochiam ad populos confirmandos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum episcopum cum collectione & adiutorio populi qui ibi confirmari debet: & in cœna domini semper nouum chrisma ab episcopo quærat, & episcopo testis assistat castitatis & vitæ, & fidel, & doctrinæ illius.

Ca. 3. Absque probatione synodali ignoti episcopi aut presbyteri non admittantur.

Statuimus etiam vt secundum cautelam omnes vndeūque superuenientes ignotos episcopos vel presbyteros ante probationem synodalem in ecclesiasticum ministerium non admittamus.

Ca. 4. Vt cum presbyteris vel diaconibus nulla mulier cohabitaret.

Decreuimus quodque vt presbyteri vel diaconi non sagis, laicorum more, sed cassulis vtantur, ritu seruorum Dei, & nullus in domo sua mulier habitare permittat.

Ca. 5. Episcopo sit cura spurcitiarum omnes Gentilitatis abiciere.

Item decreuimus vt vnusquisque episcopus in sua parochia sollicitudinem habeat adiuuante Graphone, qui defensor ecclesiæ est, vt populus Dei paginas nō faciat, sed vt omnes spurcitiarum Gentilitatis abiciat.

Finis synodus sub Carlomagno.

V ij

SVM VI. GENERAL.

Stephan? Stephanus secundus papa, qui sub Petro
pōtif. 92. sedit ann. 5. dies 28. vir singularis religionis
 & prudentiæ.

a. d. 750. Paulus primus, papa 93. sub Petro, natio-
Paul^o pa. ne Romanus, Stephani secundi frater, sedit
 annos decē, mensem vnum, vir tantæ pieta-
 tis & humanitatis, vt noctu cū duobus aut

Nota. tribus familiaribus cubicula pauperū ægro-
 tantium circumiret, vnunquēque eorum
 & verbis & eleemosynis ad recuperandam
an. do. valetudinem cohortaretur, & carcerē quo-
760. que frequenter adibat. Constantinus secun-
Cōstan. dus, papa 94. sedit annum vnum.

pa. an. do. Sephanus tertius Sículus, papa 95. sedit an-
 nos tres menses quinque.

761. Ste- Adrianus primus, Romanus. 96. papa sub
pha. pap. Petro, sedit 23 annos, menses 10 dies 17. ne-
 quaquam à prædecessoribus degenerauit, cū
an. do. quouis optimo pontifice comparari potest.

764. SYNODVS SECVNDA NICÆ-
Adri. pa. na, quam Græci septimam generalem appel-
 lant, Anno domini 781. imperantibus Con-
 stantino & Irene eius matre, sub episcopo
 vrbis Rome Adriano primo papa, celebrata
 contra eos qui imagines in ecclesiis damna-
 & eiiciunt, in qua imaginum expressiones
 adorandas & amplectendas relativiū decretū
 est, & honorandas reliquias sanctorum.

Actio prima.

Imperantibus piissimis Constantino cum
 matre sua Irene, conueniente sancta & œcu-
 menica synodo in Nicæa Bythyniæ Petro
 archiepiscopo Romanæ ecclesiæ, & Petro

monacho vicariis existentibus apostolicæ sedis, præsentē Tarasio archiepiscopo inclytæ Constant. nouæ Romæ, & cæteris episcopis. &c.

Primò omnium venerunt in concilium tres episcopi ex conciliabulo Ephesino, in quo damnatæ fuerant imagines, resipiscētes: & attulerunt libellos confessionis suæ. Primuserat. Basilius Ancyra episcopus. Secundus Theodorus Cyrus episcopus Myrō, & tertius Teodosius episcopus Amorij. Basilius episcopus è libello sic cœpit legere.

Confessio catholica.

Credo & confiteor in Deum patrem omnipotentem, & in vnicum dominum Christum filium eius vni genitum, & in sanctum spiritum dominum vniuersificantem, & Trinitatem consubstantialē in throno eodē cōsedētem, in vna deitate, potestate & auctoritate, adoratam & glorificatam in vnus sanctæ Trinitatis, & domini Dei nostri Iesu Christi œconomia, quemadmodum sex sacra œcumenicæ synodi tradiderunt. Hæc omnia sic confiteor. Vniuersam autem hæreticorum linguarū incontinentiam abiciens execror, quemadmodū ipse sese reddiderūt execrabiles. Interpellans etiam intemeratæ virginis nostræ Deiparæ, sanctarum celestium potestatum, omniumque sanctorum intercessionē: horū etiam sanctas reliquias tū omni honore suscipiēs & amplectēs honorificè veneror, firmiter credēs me illorū sanctitatis fieri posse participē. Eodē modo venerandas imagines, quæ œconomiam Iesu Christi

*Basiliij
prius hæ-
retici cō-
fessio ca-
tholica.*

SVM. DECRETORVM

domini & Dei nostri, qui propter salutem nostram homo factus est, & inuolatus virginis domine nostre Deiparæ, sanctorumque apostolorum, prophetarum, martyrum, & omnium sanctorum suscipio & amplector, eisdemque honorem deditum exhibeo: Abiciens & execrās ex toto animo & corde congregatam ex deprauata mente & insanias, & appellaram septimam synodum apud eos qui rectè sapiunt, nimium quàm iuste & canonicè *ἑβδοσύνδου*, hoc est falsū conciliabulū appellatū: ut pote ab omni pietate & religione alienā, & à deo traditæ ecclesiasticæ legis lationi audenter & præfractè, ne dicam impiè oblatrantem, venerandisque imagines contumelia afficientem, iubentemque has è medio sacrarum ecclesiarum tolli, cui præfuit Theodosius falsò nominatus Ephesi episcopus, Sisiniius licè Pergæ cognomine Pastillas.

Anathematismi, eiusdem Basilij Ancyræ episcopi.

Primus, Qui doctrinas sanctorum patrum & traditionem catholicæ ecclesiæ contemnunt: quique causantur & voces Arrij, Nestorij, Eutychis, & Dioscori iactant, dicentes quòd nisi satis ex veteri & nouo testamento instructi essemus, sanctorum patrum, sacrarum sex synodorum doctrinas, & catholicæ ecclesiæ traditiones sequeremur, execratio.

Secundus, Qui inuolunt diabolicarum insidiarum inuentum sacrarum imaginum culturam & edificationem, nequaquam autè sanctorum patrum nostrorum traditionem, execratio.

Cæteri anathematismi eadem continent, quæ & illi qui sunt in fine septimæ actionis.

Hæc quidem confiteor & approbo, & ex tota anima, corde, & mēte demonstro. Quòd si autem siue ex calumnia, siue ex instinctu volens nollens villo tempore ab his disciuerō, alienus sim & à sancta Trinitate, & à catholica ecclesia.

Similiter & alij duo produxerunt libellos confessionis suæ sequentes Basilium Ancyre episcopum ex Chrysostomo, & ex Basilio in oratione in quadraginta martyres, probantes venerationem imaginū, & cinerum sanctorum martyrum: quos benignè excepit sacra synodus: etiam restituitis eis suis sedibus in quibus continuò iussi sunt residere.

Deinde adducti sunt & alij plures episcopi ex eadem hæresi: & placuit sanctæ synodo secundum canonem octauum Nicænæ synodi, & tertium Ephesinæ, & epistolam diui Basilij ad Amphilochem super simili negotio scriptam, eos ab hæresi venientes recipi cum manuum impositione.

*l. 9. 7.
Conuenientibus.*

Præcessit autem longa disputatio quomodo hæretici pœnitentes, cum redeunt ad ecclesiam catholicam, sint recipiendi: sed ex sententiis patrum Basilij, Achanasij, Cyrilli, Chrysostomi, & Sardicen. synodi deliberatum est eos cum manuum impositione recipiendos: & sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

Imperantibus Constantino, & Irene eius matre, & c. vt in actione prima.

Primò producta est in synodo epistola A-

SVM. VII. GENERAL.

drisani archiepiscopi Romani ad Constantinum & Irenen. Augustos, in qua hæc insunt

Primò historia Syluestri & Constantini de lepra & exilio montis Soraæ, de visione apostolorum Petri & Pauli in somno, & de baptismo Constantini: de quibus in præfatione concilij Nicæni.

Secundo Gregorij Nysseni locus pro veneratione imaginum.

Tertio Baslij magni testimonium in libro aduersus Iulianum de inuocatione sanctorum, & imaginum veneratione.

Item Chrysostomi in eandem rem sententia.

Item Cyrilli ad idem locus.

Item Athanasij & Ambrosij ad Imperatorem Gratianum sententiæ.

Item Hieronymi locus de imaginibus habendis.

Item Stephani episcopi Bostrorum sermo de imaginum veneratione.

In eadem actione lecta est epistola synodica eiusdem Adriani papæ ad Tarasium patriarcham: in qua primo dicitur quod pictura illa veneranda, in qua agnus digito præcursoris demonstratur, à sexta synodo probata sit, vnde vsus inualuit eius frequentissimæ picturæ.

Deinde tractat de authoritate Romani pontificis, & quòd ecclesia Romana sit caput omnium ecclesiarum.

Postremò adiectæ sunt sententiæ omnium episcoporum, & synodi.

Petrus, & Petrus locum tenentes sanctissimi papæ veteris Romæ Adriani dixerunt: Dicat nobis Tarasius patriarcha regiæ vr-

bis, consentiēne literis sanctissimi papæ, an minus?

Tarasius patriarcha respōdit: Nos patrum præceptis imbuti, sic confessi sumus, & confitemur, concordamus, & vim literarum lectionum confirmamus, & imaginum picturas secundum priscam patrum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus, ut in nomine Christi Dei nostri, & intemeratæ Deiparæ virginis, sanctorum angelorum, & omnium sanctorum factas: sed a pertis verbis testamur nos dūtaxat in unum Deum verum larriam, hoc est cultum & fidem nostram referre & reponere.

Sancta synodus dixit: Vniuersa sancta synodus sic credit, & sic docet.

Petrus & Petrus legati Apostolicæ sedis dixerunt. Dicat nobis sacra synodus, non recipiat sanctissimi papæ veteris Romæ literas, an minus?

Sancta synodus respondit: Sequimur, recipimus, & probamus.

In eandem sententiam & reliqui episcopi pronunciauerunt. Et sic absoluta est actio secunda.

Actio tertia.

In hoc secundo confesso, primò restitutus est Gregorius episcopus Neocæsareæ ex hæresi veniens, in priorē gradū dignitatis suæ.

Secundo, producta est epistola synodica Tarasij archiepiscopi ad episcopos Orientales, & alia eorundem episcoporum ad prædictum Tarasium, in quibus explicantur per capita sex synodi generales, & quæ in eis gesta sunt.

SVM. VII. SYNO. GENE.

Deinde adduntur sequentia.

His itaque sex sacris synodis, quas solas vniuersales agnoscimus, concorditer orthodoxa fides stabilita est, nec aliam præter has synodum accipimus. Locales autem synodos non auersamur, sed magis amamus, amplectimur, & recipimus, earum etiam diuinitus inspiratas canonicas constitutiones, correctiones, & viles earum legilationes summa obseruantia colimus.

*Sæcti ut
filij Dei
coluntur.* Apostolicas autem ecclesiæ traditiones, quibus veneratio culturæque sanctorum docetur, recipimus & veneramur. Eos autem

*Reliquia
sanctorum
virtute po
tentes.* ut ministros amicos, & filios Dei existentes honoramus. Honor enim qui à cõseruis idẽ sentiẽtibus inuicem exhibetur, indicium est beneuolentiæ erga dominũ. Sunt enim propriaria dei & pura Christi habitacula, spiritusque sancti immaculata specula. Sancti enim in Dei manu sunt, ob idque pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Seruator noster Christus fontes salutare, sanctorum reliquias nobis reliquit multis modis beneficia fundentes, martyrum enim ossa virtutes multas operantur, atque id per Christum qui in ipsis habitat. Cum his etiam sanctas imagines reueremur, principio adorantes Dei verbi propter nos incarnati, Domini nostri & seruatoris Iesu Christi, qui formam serui assumpsit, imaginem. Quanquam sciamus ipsam imaginem & typum Deitatis, quæ cum carne illius immaculata inconuulsum ynita est, minime posse figuram præstare Inuisibilis enim est diuina natura, nec depingi nec figurari se permittit.

Deum enim (ut ipse inquit) nemo vidit unquam: sed humanitatis illius imaginem coloribus ducentes adoramus. Veneramur etiā & adoramus imaginē Deiparæ, & Domine nostræ, irreprehensibilis, immaculatæ, & explicitæ castitatis matris, quæ illū peperit.

Quintam sanctorum apostolorum, prophetarum, & victorum martyrum, sanctorumque & beatorum veluti amicorum Dei imagines colimus, non in materia, aut in coloribus honorem constituentes, sed per hoc officium nostrū, quod ipsis à Deo quorum typum imagines gerūt, debemus impartientes, cum sciamus iuxta Basilij magni sententiam, quod imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypum referatur.

Omnia prædicta qui conuenerant episcopi receperunt & approbarunt, & subscripserunt omnes epi. nume. 350. & sic absoluta est actio tertia.

Actio quarta.

Imperantibus Constantino & Irene eius matre, conueniente sancta & vniuersali synodo, &c. iuxta ordinem in prima actione præscriptum.

In hac actione quarta multa ex scriptura, & sanctorum doctrinis affertuntur testimonia de vſu pio & vili imaginum.

Quod in sacris scripturis imagines admittantur, Primò adducitur locus ex lib. Exodi, ibi Facies propitiatorium, &c.

Secundo ex numeris, ibi: Ipsa est dedicatio altaris, &c.

Tertio ex Ezechiele, Introduxit me in tē. *Ezec. 41*

Heb. 9. plum, ut metiretur, &c.

Quarto ex epistola ad Hebræos: Habebat quidem etiam prius tabernaculum iustificationis, &c.

Item temporibus Chrysostomi sanctorum imagines pingebatur: & ipse Chrysostomus habuit tabulam continentem picturam cædis Assyriorum veteris testamenti.

Item recensetur Gregorij Nysseni patheticæ oratio de pictura, in qua à patre Isaac immolabatur, in qua in hunc modum loquitur Gregorius: Vidi sæpius inscriptionis imaginem, & sine lachrymis transire non potui, cum tam efficaciter ob oculos poneret historiam, &c.

Quibus verbis auditis aliqui patres dixerunt: Si tanto doctore historia inspecta peperit utilitatem & lachrymas, quanto magis rudibus & idiotis utilitatem & commoditatem afferet? Alij verò sic dixerunt: Si Gregorius vigilantissimus ad diuina oracula, inspecta historia Abrahæ fleuit, quanto magis œconomia incarnati Domini nostri Iesu Christi verbi Dei nostri à nobis inspecta ad lachrymas & utilitatem contemplantes non adhortabitur? Et Cyrillus eandem picturam suo tempore extitisse probat in epistola ad Acacium episcopum.

Extat adhuc sermo sancti Athanasij de imagine domini nostri Iesu Christi, & de miraculo in Beryto ciuitate prodito, cum imago cæsa est à perfidis Iudæis, & percussio latere sanctæ imaginis continuo exiit sanguis & aqua, &c.

Hic sermo, totus lectus est in concilio ad

statuendam venerationem imaginum.

Ibidem annotatur à patribus ratio cur miracula à nostris imaginibus nunc non edantur: nempe (vt dicit Apostolus) quoniam miracula non credentibus data sunt, sed his qui in incredulitate versantur. 1. cor. I. 4.

Ibidem docetur & decernitur à sanctis episcopis, quòd templa non nugacibus & vanis picturis ornanda sunt, sed historiis veteris & noui testamenti parietes templi replere conuenit, vt hi qui literas non norunt, nec sacram scripturam legere queunt, contemplatione picturæ in memoriam reducantur quoniam germane vero illi Deo per fortia facta seruierunt, atque in certamen excitentur laudatorum facinorum, per quæ cum cælo terram commutauerunt.

Ibidem lecta est docta disputatio Leontij episcopi Neapoleos Cypri contra Iudæos pro imaginibus sanctorum conseruandis: est dialogus quidē satis elegans, lectione dignus, desumptus ex lib. 5. apologiæ eius: extabant tunc & alia opera sancti episcopi Leontij. Item recensita sunt tria miracula ex lib. miraculorum sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani pro statuenda imaginum veneratione.

Item traditur quòd omnis honor imagini exhibitus ad prototypum refertur. Quod probatur primo ex 4. libro contra Arrianos patris Athanasij.

Secundo ex codice 30. capitulum ad Amphilochium de spiritu sancto beati Basilij ca. 7. Ex quo colligitur falsum & stultum esse axioma, quod falsa synodus sparserat,

Quicumque imaginem adorat, in duo Christum diuidit, & quicumque imaginem aspiciens dixerit, aut inscripserit ei, hic est Christus, Christum diuidit.

Deinde produxerunt vicarij Adriani papæ veteris Romæ in codice paruo v. ba Basilij in epistola ad Iulianum apostatam, quæ sic habent. Confiteor etiam incarnatam *δικονομίαν*. Deinde sanctam Mariam quæ secundum carnem illum peperit (hanc Deiparam vocans) suscipio enim sanctos apostolos, prophetas, & martyres qui pro me apud Deum supplicant, quos per illorum meditationem propitius, sit mihi Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honore, & palmam adoro: hoc enim nobis & à sanctis apostolis non est prohibitum, sed in omnibus ecclesijs nostris eorum historias erigimus.

Postremò productæ & lectæ sunt 4. epist. Gregorij papæ Romæ ad Germanum patriarcham Constantinopolitanum. Alij tres Germani ad diuersos episcopos Orientis pro refellenda hac improbitate hereticorum, & statuenda veneratione imaginum.

In confirmationem prædicti dogmatis adductus est ab Helia proopresbytero ecclesiæ Deiparæ virginis in Blachernis 6. synodus.

Sexta synodus. Recitato itaque ab Hælla prædicto canone. Tarasius patriarcha dixit.

Quæ est hæc ignorantia, quæ plerique laborant circa hos canones? scandalum enim est dubitare, hō sine sextæ synodi. Cognoscatur igitur

igitur tales sextam synodum temporibus Cōstantini fuisse congregatam, nimirum contra eos qui tantummodo vnā actionem & voluntatem in Christo collocant. Illi gitor hereticos anathemate verberantes, orthodoxamque fidem confirmantes sub annum decimumquartum imperii Cōstantini domum redierunt, post annos tamen quatuor aut quinque iidem illi patres sub Iustiniano Cōstantini filio congregati, prædictos canones ediderunt: neque hac de re quisquā dubitet. nam qui temporibus Cōstantini subscripserunt, iidem illi sub Iustiniano quoque præsentem hanc chartam subfignarunt: quæ res satis clara est ex eorundem proprietarum manuum immutabili similitudine. Necesse autem erat post synodum vniuersalem definitam, canones quoque ecclesiasticos ederet. Igitur ad recordationem salutaris illius mortis in carne politæ ex venerandis imaginibus nos manuduci declarauit. Quod si autem in dispensationem Christi verbi Dei hoc modo manuducimur, quales eos esse arbitradum est, qui has subuerrere conantur?

Petrus primus presbyterorum in sancta Romana ecclesia subscripti: & ceteri episcopi recipientes & approbantes omnia prædicta subscripserunt, & absoluta est actio quarta.

Actio quinta.

Imperantibus Constantino & Irene matre eius, conueniente sancta & vniuersali synodo, &c.

Productus & lectus est liber quidam beati Iohannis episcopi Thessalonicensis, in quo

disputat cum gentili quodam de vsu imaginum interrogante gentili, respondente verò Ioanne. obiecit autē gentilis in hunc modū.

Sancte, Deum verbum hominem factum icone exprimatis, quid ad angelos, hoc facit, quos vt homines pingitis & adoratis? Hi tamen homines non sunt, sed intellectuales & incorporei, & simpliciter existentes dicuntur. Sanè ea ratione & à nobis Deos venerabiles existima, non enim sic quicquam absurdum agimus, quemadmodum nec vos cum angelos adoratis.

Disputatur an Angeli sint corporei. Sanctus dixit: De angelis & Archangelis, & eorum potestatibus, quibus & nostras animas adiungo, ipsa catholica ecclesia sic sentit esse quidem intelligibiles, sed non omnino corporis expertes & inuisibiles, vt vos gentiles dicitis, verum tenui corporis praeditos & aëreo siue igneo, vt scriptum est: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros eius ignem vrentem. Sic aut multos sanctorū patrum sensisse cognouimus, quorū est Basilius cognomento Magnus, & beatus Athanasius & Methodius, & qui stant ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus & informabilis: intelligibiles autem creaturæ nequaquam ex toto sunt incorporeæ, & imitabiles pictura existunt, quare etiam in loco existunt, & circumferentiam habent. Quamquam autem non sunt vt nos corporei, vt potest ex quatuor elementis & crassa illa materia; nemo tamen vel angelos, vel dæmones, vel animas dixerit incorporeas. multoties enim in proprio corpore visi sunt, sed ab illis quibus dominus oculos aperuit. Nos igitur eos non vt Deum

sed vt creaturas intelligibiles & ministros Dei, non tamen vt verè incorporeos plingimus & colimus. Quod autem forma hominis pingatur, in causa est quòd in ea visi sunt quando ministerium Dei apud homines obierunt.

Synodus non improbat, sed magis visâ Author.
est approbare hanc sententiam, dicente Tarasio Patriarcha: Ostendit autem pater quòd & angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, & vt homines apparuerunt. Sacra synodus respondit: Etiam Domine Augu. ad Nobridium epist. 115. dicit Angelos aërea aut atherea animantia. & in lib. de eccl. dog. c. 11. dicit. Nihil incorporeum & inuisibili natura credendum, nisi Deum solum. Et c. 12. creaturam omnem corpoream esse, Angelos & omnes virtutes cœlestes corporeas, licet non carne subsistant (addentes) Ex eo autem corporeas esse credimus, quòd localiter circumscribantur, sicut anima qua carne clauditur. Et in q. 67. dixerat infimos Angelos animaliter vivere. quòd tamen in 1. tract. temperavit. Et nuper Card. Caie. in Commen. ad Ephe. 2. dixit daemones esse aëreos spiritus. Hac dixerunt patres isti secuti Platonē. Econtra multi alij patres ecclesie sentiunt Angelos omnino incorporeos: Quos vt videtur, secuti sunt patres concilii.

SVMM A VII. GENERA.

*Later. i. dicentes: Deus ab initio utranque
de nihilo condidit creaturam corporalem &
spiritualem. Angelicam scilicet & mun-
danam. Hac illi. Quibus verbis spirituale
opposuerunt corporali. Sed hac contro-
uersia nondū ecclesiæ censura terminata est.*

Deinde productus est ab Epiphania diaco-
no locum tenente Thomæ episcopi Sardinie
codex quidam ex itinerariis falso inscriptus
sanctorum Apostolorum, in quo multa in-
digna & ridicula de Christo domino lege-
bantur, ut illum nec bibisse, nec edisse, nec
pedibus terram calcasse, & his similia. Quo
lecto sancta synodus dixit: Omnis hæc
ab hoc libro dependet.

Rursus sancta synodus dixit: Anathema sit
illi libro à principio vsque ad calcem.

Deinde Cosmas cubicularius protulit ex
Patriarchæ codicem veteris testamen. cum
scoliis suo loco appositis, in quo contine-
bantur sequentia. Non erunt tibi Dii alieni
Exo. 20. præter me. Non facies tibi idolum, nec ali-
cuius similitudinem. Quæcunque existunt in

celo supra, aut quæcunque in terra infra, &
Leuit. 6. quæcunque in aquis deorsum sub terram, nō
adorabis ea, nec seruias illis, Scholion. Et si se-
cimus hominum piorum similitudines, nō

tamen ea fiunt ut adorentur ut Dii, sed ut ea
Qualiter videntes ad imitationem facinororum illorum
imagines irritemur. Si verò similitudines Christi faci-
adoratur mus, sanè non propter similitudinem adora-
à fidelib. mus, sed quo mens per ea quæ conspexit, sur-
sum vollet. Non enim imaginem corruptibilem

hominis corruptibilis adoramus, sed quia Deus homo incommutabile dignatus est fieri, facimus illius imaginē velut hominis, quantum sciamus eum natura Deum existentem. Non idem igitur Deum & imaginem dicimus, sed Deum cognoscentes, similitudinem in imagine dispensationis illius humanę figuramus. Gentiles autem errantes, similitudines Deos esse arbitrantur.

Post hæc lectæ sunt historię quædam sanctorum cum miraculis quæ fiebant pro veneratione imaginum.

Postremo lectis omnibus prædictis & aliis fragmentis scriptorum ecclesiasticorum, tota synodus proclamavit. Diviniloquorum patrum doctrinæ nos correxerunt, ex illis haurientes fidem & veritatem potati sumus: illos insequentes, mendaciū persecuti sumus. Nos venerandas imagines suscipimus. Nos ita non affectos anathemate devouemus, &c.

Actio sexta.

Hæc actio continet refutationem hæreticorum, qui in Constantinopolitano concilio sub Leone hæretico Imperatore præsidente Photio imagines damnauerant, quorū dicta referuntur per Gregorium, qui tunc fuerat conuersus ad meliorem mentem, & redarguuntur per Epiphanium. Distributa est hæc actio per sex tomos.

Tomus primus.

Quod non fuerit vera synodus sub Leone celebrata, quoniam non habuit cooperarium, ut hæc, quæ nunc celebratur, Romanū papā, nec illius sacerdotes nec per vicarios, nec

*Nō est vera synodus
quæ autoritate pa-
pæ caret.*

SVM. VII. GENERA.

per prouinciales literas, quemadmodum fieri in synodis debet. Quinetiam nec concordantes sibi habuit. Orientis Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & vrbis sanctæ summos pontifices.

Secundo ostendit quòd imagines ab Apostolorum tēporibus in ecclesia fuerint: quod potissimum probat ex Canone 28. sextæ synodi, de qua dicit in hunc modum:

Sacra sexta & vniuersalis synodus posteaquam sententiam suā de vna voluntate Christi sub Constantino, qui per ea tempora imperium administrabat, cuiusque nutu & voluntate conuentus is erat indictus, pronunciaffer, contingit. Imperatorem de vita decedere. Iustiniano autem eius filio Imperium adsumente, iterum vnanimiter omnes diuina voluntate post quatuor aut quinque annos congregati, de rebus ecclesiasticis statúsque earum correctione circiter duos & centum canones edidit, in quorum octuagesimo secundo de imaginibus sic tradiderunt.

In quibusdam venerandarum imaginum picturis agnus digito præcursoris indicatus, &c.

Videmus igitur omnes & intelligimus, quòd & ante acres sex synodos, & post has etiam sanctorum, picturæ in ecclesia traditæ fuerint, non aliter ac sacra euangelii lectio. nam quæ leguntur, vbi ad aures veneriat, ad animum deinde legamus & transmittimus: & quæ oculis videmus in picturis, ea quoque mente complectimur, atque ita per duo ista inuicē cōsequentia, lectionē & picturam vnā cognitionē ac quiritimus, quā ad recordationē

rerum gestarum peruenitur. Vnde ex duobus istis sensibus in Canticis canticorum inuenire licet efficacem coniunctionem. Sic enim ibi dicitur. Ostende mihi faciem tuam, & audivi vocem tuam, &c. Quibus & adiungimus illud: Sicut audiuius, ita vidimus.

Cant. 2.

Pal. 4:7

Tomus secundus.

De sex synodis contra hæreticos celebratis, quas recensent hæretici Iconoclastæ. Deinde Epiphanius ostendit picturam necessariam & utilem, quæ vulgus erudiat. Nihil habet singulari annotatione dignum.

Idem proseguitur in tertio Tomo, tantum eludit verba hæreticorum.

Tomus quartus.

Conuenientes in scelestâ synodo dixerunt. Imaginum falsi nominis parva appellatio, nec Christi nec Apostolorum, nec patrum traditionem cœpit, &c.

Epiphanius respondet.

Quodd autem cum multis aliis quæ in ecclesia observantur sine scriptura, nobis imaginum veneratione tradita sit, ab Apostolorum temporibus latè per historias traditum est, de imagine maxime. Hæorthoisæ, quam multis scriptoribus cōfirmare possumus. Basiliius magnus in diuersis opusculis suis mentionem imaginum facit. Gregorium etiam & carne & spiritu frater, Nissenum præsul, in sermone in Abraham idem sentit. Item alter Greg. qui à Theologia nomen sortitus est, in versibus à se conditis qui de virtute inscribuntur, assentit. Chrysostomus etiam in

Pro veneratione imaginum recēsentur patres ecclesia.

SVMMA VII. GENERAL.

oratione funebri in Meletium episcopum Antiochiæ, & in sermone qui inscribitur, quòd veteris & noui testamenti vnus legislator, Cyrillus in epistola ad Acatium episcopum Scythopoleos, Athanasius episcopus Theopoleos, Sophronius, Maximus. Sed quid hos nominatim citamus? Omnes enim sancti patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendaces deprehenduntur in hoc quòd dicunt non esse patrum traditionem.

Et post pauca idem Epiphanius subdidit.

Qui imaginem Imperatoris videt, in ea ipsum Imperatorem contemplatur. Et qui imaginem eiusdem adorat, ipsum Imperatorem & adorat. huius enim forma & figura illius est imago. Et quemadmodum despicies imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quàm si ipsum Imperatorem contumelia affecisset (cum tamen illa ipsa imago præter lignum & colores nihil sit) eodem modo qui typum siue figuram alicuius ignominia afficit, in illum ipsum quem typus representat iniurius est. Quod quidem ipsa rerum natura repræsentat. Hoc etiam vniuersi mortales agnoscunt, patresque sanctos ita tradidisse norunt: & eos qui aliter docent, ecclesiæ catholicæ, imò naturæ rerum contradicunt.

Hæretici dixerunt.

Tam scriptura diuinitus afflata, quàm ex patrum electorum testimoniis asserentibus piè nostram intentionem, exhibebimus nostram definitionem. Principio verbum

diuinæ vocis sic dicētis præmittimus: Deus *Ioan. 4.*
 est spiritus. Quicumque Deum adorauerit, in *Ioan. 1.*
 spiritu & veritate adoret. Et iterum: Deum *Ioan. 20.*
 nemo vidit vnquam, &c. nec formam eius
 vidistis. Beati sunt, qui non viderunt, & cre-
 diderunt.

Epiphanius pro synodo.

Quoties recta dogmata homines iuxta
 suam opinionem subuertere conantur, non
 mirerur aliquis si scripturæ verba vsurpent.
 Nam & omnes hæreticæ suorum errorū
 occasiones è diuina scriptura collegerūt: &
 quæ rectè à spiritu sancto dicta erant, peruer-
 sa animi sententia conuellunt. Atque hoc *2. Pet. 3.*
 Coryphæus apostolorum Petrus olim præ-
 dixerat dicens: Quæ imperiti & minime cō-
 stantes, secundum proprias cupiditates per-
 uertunt, &c. Quamobrem non est mirandū,
 si nouæ istius prauitatis hæretici nobis è di-
 uina scriptura sumptiones quasdam adfe-
 runt. Et ideo quæ de inuisibili & incompre-
 hensibili Deitate dicta sunt, in dispensatio-
 nem domini nostri Iesu Christi secundum
 carnem commutarunt, vt illud: Deum ne-
 mo vidit vnquam. quod de diuina natura
 scriptū esse nemo ignorat. Et illud: Nec vo-
 cem eius audistis, nec formam eius vidistis.
 Quod si hæc secundum humanitatem quis-
 piam intellexerit, totum euangeliū subuer-
 tet. Item, Cognouimus Deum esse spiritum,
 & qui adorant eum in spiritu & veritate id
 facere debere, & quæ secundum fidem est,
 adorationem & cultum illi soli (vt ipse om-
 nium Deo in Trinitate laudato) offerendum.

SUMMA VII. GENE.

Non enim Christiani adorationem in spiritu & veritate imaginibus exhibuerunt, nec etiam diuinæ crucis effigiei, nec etiam vniquam inuisibilis & incomprehensibilis nature imaginem appararunt. Nam cum diuinam crucis effigiem, & venerandas imagines amore & desiderio amplectimur, ad ipsum prototypum respicimus. Sed quemadmodum verbum caro factum est, ita quoque humanam eius œconomiam describimus, & depingimus. Quam ob causam nugamenta illorū vana, & nupera, item putrida & avaritate exorbitantia deprehenduntur.

Geni, 26.

Hæretici dixerunt.

Ait Dominus ad Moſen & populum: Non facies tibi idolum, neque omnem ſimilitudinem, quæcunque ſunt in cœlo ſupra, & in terra infra. Quam ob cauſam in monte in medio ignis vocem verborum vos audiftis, ſimilitudinem autem non vidiftis, ſed tantummodo vocem.

Epiphanius pro ſynodo.

Quæ in veteri lege contra eos, qui inter filios Iſraël vitulum adorabant, & Aegypti abominationibus inſiſtebāt, dicuntur, in Chriſtianos quoque iactare non deſiſtunt. Capiuntur autem labiis proprii oris. Vanam autem cogitaſſent, quia Dominus eam gentem ducturus erat in terram promiſſionis, in qua habitabant gentes, quæ adorabant & colebant idola, dæmones, ſolem, lunam, & aſtra, reliquæſque creaturas, etiam volucres, quadrupedes, & ſerpentes, Deum autem ve-

tum ignorabant. Quare tam diligenter eis præcepit, ne facerent ullam similitudinem eorum quæ in cælo, aut in terra sunt. Postquã autẽ eos ab idololatria abduxisset, iussissetque, tabernaculum testimonij fabricari, Moses sensibilia Cherubim habentia hominum formam obumbrantia propitiatorium, quod Christum præfigurauit (nam ipse propitiatio fuit pro peccatis nostris) formauit.

Hæretici dixerunt.

Et mutauerunt gloriam immortalis Dei, *Roma. I.*
 per imaginem nõ solum ad mortalis homi-
 nis similitudinẽ effectam, & venerati sunt,
 & coluerunt ea quæ cõdita sunt, supra eum
 qui condidit. Et rursus: Si enim cognoui- *2. Cor. 5.*
 mus Christum secundum carnem, iam non
 cognoscimus, per fidem enim ambulamus,
 non per speciem. Et hoc quod ab Apostolo *Rom. 10.*
 apertè dictum est. Igitur fides ex auditu, au-
 ditis autem per verbum Dei.

Epiphanius pro synodo.

Clarum enim omnibus est, Apostolũ gen-
 tes reprehendisse in eo quod ait: Commuta-
 uerunt gloriam incorruptibilis Dei in simi-
 litudinem imaginis corruptibilis hominis.
 Iufere etiam volucrum, quadrupedum, &
 serpentium. Dolosẽ tamen isti totam phra-
 sim contaminauerunt, vt per eam immuta-
 tam simpliciores inescarent, quasi Aposto-
 lus de imaginum in ecclesie pictura verba
 faceret. Nam quæ ab Apostolo inferun-
 tur, apertam habent manifestationem: vola-
 tilium enim, quadrupedum, & serpentium
 mentionem facit. Item ea & venerati sunt,

SVMMA VII. GENE.

& coluerunt (creaturas scilicet) supra creatorem. Norūt enim qui in historicis triū sunt, Ægyptios olim & boues, & reliqua animalia coluisse, vt diuersa volatilia, mures, vespas, item vilia alia & abiecta animalium. Persæ verò ignem & solem adorabant. Græci præter ista, quanuis creaturam colebāt, quin etiam Hebræi quidam, vt testatur liber Regum, & propheticz enarrationes. Decepti denique sunt omnes, & gētes vanitatem induerunt: quare obscuratum est stultum cor eorum, & ante Christi aduentū, & post Christū maximè tamen omnium antequam in Christum credidissent: clarum enim est hoc.

Rom. I.

Ad illud verò (Si enim cognouimus Christū secundū carnē, &c. adducemus insignes huius loci interpretes. Ioān. Chrysostomus interpretādo sic ait: Neminem fidelium iuxta carnem nouimus. Quid enim si in carne fuerint, cum vita illa carnalis perierit de supernis enim nati sumus in spiritu. Nouimus aliam vitam & statum qui in cœlis est. Et mox eiusdem ducem Christum existente ostendit, quapropter etiam induxit, Si verò iuxta carnem Christum nouimus, sed amplius iam non cognoscimus, quia si passibilem cognouimus Christum, at iam non amplius: non quod reliquerit carnem, nam cum hac ventet iudicaturus terrarū orbem, &c.

Cyrillus Alexandrinus idem illud dictum explicans, ita commentatur: Quod Paulus inquit, tale est: Verbum caro factum est, & pro omnibus occubuit, atque ita illum cognouimus secundum carnem, sed amodo non cognoscimus. Nam & si nūc sit in carne.

(resurrexerit enī tertia die, aſcēdit in cœlos.)
Verūm hæc ſuprà carnem conſiderantur.
Non enim amplius moritur, nec vllā aliam
carnis infirmitatem ſuſtinet, omnibus enim
his ſuperior eſt.

Anima Iuercitis igitur qui aduerſari ſem-
per didicistis, quòd non modo apoſtolicas
ſententias peruerit, ſed & ſancta patribus
contraria ſtatuitis?

Ad aliam etiam locum eiſdem Apoſtoli
(per fidem ambulamus, & non per ſpeciem)
idem Chriſtoſtomus enarrans ait: Porro ne-
quis audiens, peregrinamur à Domino, di-
cat: cur hæc dicis? Alieni enim ab illo ſu-
mus, dum hic agimus, prius hæc corrigit di-
cens: Per fidem enim ambulamus, non per
ſpeciem: & hic quidem iſta ſcimus, verum
haud ita apertè. Quod & alibi dicit, in ſpe-
culo & ænigmate tunc autem facie ad fa-
ciem.

1. Cor. 13.

Atq; hæc à diuinis iſtis patribus dicta ſunt.

Tomus quintus.

Gregorius pro hæreticis.

Eadem etiam & apoſtolorum diſcipuli, &
ſucceſſores diuini patres noſtri tradiderunt.
Epiphani⁹ enim Cyprus, inter anteſignanos
præclarus ſic inquit: Eſtote memores dilecti
filij, ne in eccleſiam imagines iuferatis, nec
in ſanctorum cœmeteriis eas ſtatuit, ſed per-
petuò circūferre Deum in cordibus veſtris.
Quinetiam nec in domo comuni toleren-
tur. Non enim fas eſt Chriſtianum per oculos
ſuſpenſum teneri, ſed per occupationem
mentis.

SUMMA VII. GENE.

Epiphanius pro synodo.

Decet omnem Christianum cum libros aliquos adulterinos audit aut legit, respicere, nec omnino animum adhibere. Nam & inter epistolas diuini Apostoli quædam fertur ad Laodicenses, quam patres nostri tanquam alienam reprobauerunt. Ad hæc Manichæi euangelium secundum Thomam inuexerunt, quod ecclesia catholica merito (ut impium) auersatur, quemadmodum etiam id quod nunc à beato patre nostro Epiphanio dictum est, cum illius nequaquã existat. Diuinus enim hic pater octoginta capitum librum edidit, in quo omnes hæreses Gentiles & Iudaicas, item quotquot post Christianissimum susceptum inuectæ sunt, damnauit: in quo proculdubio & eam posuisset, quæ de imaginibus ab illis fertur, si alienam à Christi religione hanc existimasset. Ita & libros illos contra imagines nemo Christianorum, præter istos nouitatis magistros, recepit. Quod si tanto tempore in ecclesia non sunt recepti, quam ob rem nunc à nobis recipi debent? Attendamus autem qui floruerint per tempora supradicti patris nostri Epiphaniij in ecclesia quos tanquam gloriosos doctores & tuta monumenta ecclesiæ dicere possumus. Profecto Basilius magnus, Gregorius cognomento Theologus, Gregorius Nyssensium episcopus, quem omnes patrum patrem vocant, Chrysostomus. Præter hos etiam Ambrosius, Amphiloichius, Cyrillus Hierosolymorum episcopus. Quod si illis

qui hanc expositionē doctorum contra venerandas imagines edidit, ait se à sanctis patribus qui per ea tempora floruerunt, non fuisse receptum, quomodo ea quæ sancti patres non probauerunt, nos qui circa fines seculorū occurrimus, & indigni sumus vt discipuli eorum vocemur, recipiemus? Præsertim cum falsò contra ecclesiam edita sint. Apage cū ista implea & intolerabili eruditione. Neque hic linguas suas acuant & exercent vaniloqui isti accusatores rectè sentientum, quasi illi qui antiquam ecclesiæ traditionem recipiunt, beato Epiphanio aduersentur. Nequaquam, Commentarium enī illud reitcimus, beatū autem patrem catholicæ ecclesiæ doctorem cognoscimus. Nam & diuini patres qui in quarta vniuersali synodo fuerūt congregati, epistolam quæ nomine Ibæ episcopi Edessæ ad Marin Persam circumferebatur, anathemate damnauerit quasi Nestorio consentientem. Eodem etiam modo in sacra quinta synodo conuenerunt: ipsum autē Ibam nequaquā (non enim demonstrari poterat quòd esset Ibæ). Quamobrem in anathematismis non ipsum Ibam deuouerunt, sed Ibæ epistolam. Dicebatur enim Ibæ, cum tamē illius nequaquam esset. Iudicate ergo omnes qui auditis, & verū à falsò discernite, quia editiones istæ non sunt beati istius patris, sed potius Manichææ, quas veluti amarabile plenas fugiamus, Manichæi enim & quicunque confusionis fuerunt authores, contemplationem istam nunquam ferre potuerunt.

SVMMA VII. GENE.

Gregorius pro hæreticis.

Similiter & Gregorius theologus in versibus suis dicit: Flagitium est, fidem habere in coloribus & non in corde. Ea enim quæ in coloribus existit, facilius eluitur: quæ verò in profundo mentis, illa mihi amica.

Epiphanius pro synodo.

Peruersè rursus cogitantes, & aliud dictum Gregorij theologi subiiciunt, quòd à dicto patre sic editum est. Flagitium fidem habere in coloribus, non in animis quæ facili elui potest sed profunditas mihi chara. Ab his autè sic falsò scribitur. Flagitium est, fidem habere in coloribus, & nò in corde: ea enim quæ in coloribus existit, facilius eluitur: quæ verò in profundo mentis, illa mihi amica. Beatus enim Grego. theologus in metricis suis opusculis dictum illud quod hic citant, ad moralem quendam sensum attulit. Corrigit enim vitam nostram, ut abstinemus à temporalibus & mundanis rebus voluptatibus scilicet carnalibus, & spiritualibus rursus vitam (quæ ad cælestia perducit) eligamus. Nec credamus mundo huic; nec temporaneis & non manentibus adhæreamus (hæc enim colores vocauit) sed potius spiritualibus & veris insistamus, quæ in corde stabilimentum habent, & in æternum manent.

Gregorius pro hæreticis.

Chrysost. sic docet: Nos per scripta, sanctorum fruimur præsentia, non sanè corporum ipsorum, sed animarum imagines habentes. Nam quæ ab ipsis dicta sunt, animarum

rum illorum imagines sunt. Maximè verò recti inuestigatio (inquit Magnus Basilius) meditatio scripturarum diuino afflatu nobis daturum. In his enim & rerum argumenta inueniuntur, & vitæ beatorum virorum præscriptæ, veluti imagines quædam animarum.

Epiphanius pro synodo.

Qui quicquam rectè sapit, nequaquam hæc ad subuersionem sacrarum imaginum pertinere intellexerit. Omnibus enim manifestum est, cum audimus virilia & fortiora sanctorum facta, constantiam firmitudinemque animorum illorum nos beatificare, & laudare. Quinetiam cum in diuinis scripturis sanctorum vitas legimus, cumque in picturis easdem contemplamur, in memoriam reuocamus quantopere in Deum seruire fuerint. Nam quæ oratio per auditum exhibet: hæc scriptura tacens per imitationem ostendit, ut Magnus inquit Basilius.

Gregorius pro hæreticis.

Et Alexandriæ lumen Athanasius dixit: Quomodo non miseratione persequendi sunt, qui creaturas adorant, quod illi qui vident, non videntibus cultum exhibent, & audientes non audientes orant, præcanturque? Creatura enim à creatura nunquam seruabitur.

Epiphanius pro synodo.

Papæ quanta insania. Nunc enim nouam quandam blasphemiam viam excogitantes, planè à veritate deuiant. Nam ea quæ diuinus vir contra idola locutus est, hæc isti homines etiam post cognitionem veritatis & confessionis synceræ & diuinæ regenerati-

nis tribuunt , & præter vnum vniuersorum dominum, creaturis Christianos & idololatram commisisse asserunt.

Gregorius pro hæreticis.

Similiter Amphilochius Iconij episcopus ita inquit: Non enim nobis sanctorum corporales vultus in tabulis coloribus effigiare curæ est, quoniam his opus non habemus, sed politæ illorum virtutum memores esse debemus.

Epiphanius pro synodo.

Hæreticis proprium est mutilatas exquirere sententias. Nam si quis studiosè exquirat, haud faciliè hanc beati patris sententiam inuenerit contra venerandarum imaginum representationem : sed affectionis animæ sanctorum virilitatem & constantiam, celebrans , & prædicans virtutū efficaciam hæc dicit beatus pater: maximè quo nos ad imitationem perducatur. Non enim sanctos propter carnalem amorem laudamus, nec pingimus, sed quo virtutum illorū simus memores. Et in libris quoque viras illorum describimus, in tabulisque illos depingimus : non quòd hoc à nobis postulèt ipsi, verum id nostra causa, & propter vtilitatem nostrā facimus. Non enim solùm pàssiones martyrum nos instituunt, sed & contextus, & scriptum de illorum pàssionibus, picturæque idē indicans. Vnde (vt veritatis verbum nos docet) hæc oportet facere, & illa non omittere. Hoc idem latè disputat magnus Bāsilius in suis moralibus sermonibus. Asterius etiam Amasiz episcopus similiter docet veterem

Mat. 2).

esse de imaginibus traditionē, ut patet præter alia ex sermone quem in Lazarum & diuitem epulonem conscripsit.

Gregorius pro hæreticis.

Constantanea his etiam Theodorus Ancyrae episcopus sic docet: Sanctorum formas & species ex materialibus coloribus formari minimè decorum putamus: horum autem virtutes, quæ per scripta traditæ sunt, veluti viuas quasdam imagines reficere subinde oportet. Ex his enim ad similitudinem imitationem & zelum peruenire possumus. Dicant enim nobis qui illas erigunt, quænam utilitas ex illis ad se redit: an quoddam qualiscunque recordatio eos habet ex tali specie ac contemplatione? Sed manifestum est quoddam vana sit eiusmodi cogitatio, & diabolicae deceptionis inuentum.

Epiphanius pro synodo.

Multi nostrum diligenter querentes & indagantes in sermonibus huius Theodori ipsam sententiam, nusquam sanè inuenimus. Ex quo conuincitur emanata esse testimonia ab istis citata, ideoque nec locum sermonis, nec librum unde hæc sententia descripta esset, designarunt.

Deinde adducunt & quædam alia testimonia similia ex Eusebio Pamphili hæretico, quæ Epiphanius contemnens, refellit, quoniam author in reprobum sensum traditus. Arrii placitis consensit, ut ex cunctis historicis suis libellis constat, in quibus filium & verbum Dei creaturam vocat, & secundo adorandum loco. Huic op-

SVMMA VII. GENE.

ponit Epiphanius Athanasium in dogmatica ad Hesichyus presbyterum epistola cuius initium. In quibus existimatis nos, &c. & Cyrillum in epistola ad Succensum, &c. contrarium docentes.

Tomus sextus.

Continet tantum anathematismos 19. cœciliabuli sub Leone habiti: in quorum septē prioribus rectē sentiūt, & patrum traditionibus convenientia dicunt, quippe qui mysterium sanctæ Trinitatis, & incarnationis Dominicæ iuxta orthodoxas fidei regulas explicant. In reliquis verò anathematismis abrogandum imaginum vsum, & damnandum in ecclesia catholica desinunt.

Actio septima.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, iuxta diuinū & pium Imperatorum à Deo electorum decretū, cōgregata in Nicæa, &c.

Definitio sancta magna & vniuersalis in Nyceæ synodi secunda.

In hac definitione primò approbant sex vniuersales synodos. Deinde pronunciant profitenturque symbolum fidei. Tertiò damnant omnes hæreticos, quos & sex vniuersales synodi dānauerant. Vltimò subiiciūt sic.

Fatemur autem vnā vnanimiter nos ecclesiasticas traditiones, siue scripto, siue consuetudine valentes & decreta retinere velles, quarum de numero est imaginum effiguratō, vt quæ historiæ euangelicæ promissionis concipiat ad credulitatem veræ & non phantasticæ incarnationis Dei, & ad utilitatem similitudinis, quam nobis exhibet yti-

liter inuentam. His se sio habentibus regiam
viam incedentes, & sanctorum nostrorum
& diuinorum patrum doctrinæ insistentes,
& catholicæ ecclesiæ in qua sanctus spiritus
inhabitat, traditionem obseruantes, defini-
mus cum omni diligentia & cura, veneran-
das & sanctas imagines ad modum & for-
mam venerandæ & viuificantis crucis è co-
loribus & tessellis, aut alia quauis materia
commode paratas dedicandas, & in templis
sanctis Dei collocandas habendâsque, tum
in sacris vasis & vestibus, tum in parietibus,
& tabulis, in ædibus priuatis, in viis publi-
cis: maximè autem imaginè Domini & Dei
seruatoris nostri Iesu Christi, deinde inteme-
ratæ Domini nostræ Deiparæ, venerando-
rum angelorum, & omnium deinde sancto-
rum virorum. Quo scilicet per hanc imagi-
num pictarum inspectionem omnes qui con-
templantur, ad prototyporum memoriam
& recordationem & desiderium veniant il-
lisque salutationem & honorariam adora-
tionem exhibeant. Non tamen secundum fi-
dem nostram veram latriam, quæ solum di-
uinæ naturæ competit, sed quemadmodum
typo venerandæ & viuificantis crucis, & san-
ctis euangelis & reliquis sacris oblationi-
bus suffitorum & luminarum reuerenter ac-
cendimus, quemadmodum veteribus pie in-
consuetudinem hoc adductum est. Imaginis
enim honor in prototypum resultat, & qui
adorat imaginem, in ea adorat quoque de-
scriptum argumentum. Sic enim sanctorum
nostrorum patrum oblaet disciplina, vel
traditio catholicæ ecclesiæ, quæ à finibus

*Reliquia
sanctorū
venerā-
da.*

vsque ad fines euangelium suscepit. Igitur qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere, aut more impiorum hæreticorum ecclesiasticas traditiones contaminare, aut nouam vaniloquentiam inducere, aut quicquam de consecratis in ecclesia abicere, euāgelij inquam depictum codicem, aut figuram crucis, aut imaginis alicuius picturā, aut reliquias martyrum, quas sciuerit esse germanas & veras, aut contra ista vafre & improbè aliquid cogitare, quod sit contra constitutionem ecclesiasticam, aut vei tanquam communibus sacratis Deo, repositis pretiosis, aut monasteriis reuerēdis, si fuerint episcopi aut clerici, deponuntur: si monachi, aut laici, communionem priuantur.

Sancta synodus exclamauit: Omnes sic credimus, omnes idem sapimus, omnes approbantes subscripsimus. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides patrum, hæc est fides orthodoxorum, hæc fides orbem terrarum confirmauit. Credentes in vnum Deum in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Qui secus agunt, anathemate percelluntur: qui sic non sentiunt, ab ecclesia depelluntur.

Quicūq; sentētiās sacrę scripturę de idollis contra venerandas imagines adducit, anathema.

Qui venerandas imagines idola appellant, anathema.

Qui dicunt quòd Christiani imagines vnde Deos adorent, anathema.

Qui scientes communicant cum illis qui contra venerandas imagines sentiūt, aut eas dehonēstant, anathema.

Qui præter Christum dominum Deum nostrum dixerit alium nos à cultu idolorum liberasse, anathema.

Qui audent ecclesiam catholicam dicere idola aliquando suscepisse, anathema.

Si quis ex Iconoclastarum hæresi aliquem existentem defenderit, anathema.

Si quis Deum secundum humanitatem non circumscriptibilem confessus fuerit, anathema.

Si quis euangelicas narrationes per picturam repræsentatas non acceptauerit, anathema.

Si quis has non salutauerit in nomine domini, & sanctorum eius, anathema.

Si quis traditiones ecclesiæ, siue scriptæ, siue consuetudine valentes non curauerit, anathema.

Ex hac septima synodo desumit argumenta Nicolaus primus in epistola ad Michaëlem Imperatorem.

SEPTIMA SYNODVS, QUÆ
semel excusa est Coloniz, non habet suos
Canones Latine excussos, nos autem ex Nomocano Græco, ex quo & canones sextæ
synodi assumpsimus, eos partim integros,
partim in epitomen redactos, ne cresceret
volumen summæ, hic adieciimus: interprete eodem Gentiano Herbreo, Gallo.

In primo canone huius sanctæ synodi hæc dicunt patres. A sanctis Apostolis prius editor canones, & à sanctis vniuersalibus & localibus synodis amplectentes, eos anathe-

SVMMA VII. GENE.

matizamus, qui ab ipsis anathematizati fuer-
re: deponimus qui depositi fuere, nihilq; his
adiciamus, non inexplebiles vt auari existen-
tes: sed his quæ ab illis constituta sunt, con-
renti sumus. Atque hic est quidem scopus
huius canonis.

*Hic Can. Apostolorum tantum & synoda-
lium canonum meminit, secundus tamen Ca.
synodi in Trullo aliorum quoque sanctorum
decreta vt sacros canones observari iubet.*

*Ca. 2. Non ordinandus quispiam, nisi sal-
tem bene norit Psalterium.*

Di. 38. c.
oēs psal-
lentes.

Decreuimus, quemlibet quidē, qui ad epi-
scopalem gradum est prouehendus. Psalte-
rium omnino nosse, vt ex eo omnē quoque
suum clericum ita imitari moneat. A Me-
tropolitano autem bene examinari, an ad sa-
cros canones diligenter ac cum perscruta-
tione, non autem cursim obiterque legen-
dos, prōptio paratōque sit animo, & sacrum
etiam euangelium, & librum diuini aposto-
li, omnēque diuinam scripturam, & in di-
uinis præceptis versari, & populum docere.
Nostræ enim hierarchiæ substantia, sunt elo-
quia diuinitus tradita, diuinarum scilicet
scripturarum vera scientia: sicut & Magnus
Dionysius ostendit. Si quis autem dubius
fuerit animi, & non lubenter hæc facere, &
docere voluerit, non ordinetur. Prophetice
enim dicit Deus: Tu repulisti scientiam, &
ego te repellam, ne sis mihi sacerdos.

Ofce. 4.

Ca. 3. Electiones episcoporum qua vi principum procedunt, infirmari debent.

Omnem electionem quæ sit à magistratibus episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, irritam manere ex canone dicente: Si quis episcopus magistratibus secularibus usus per eos ecclesiam obtinuerit, deponatur, & omnes qui cum eo cōmunicant. Oportet enim eum qui est promouendus ad episcopatum, ab episcopis eligi, quemadmodum à sanctis patribus Nicææ decretum est can. 4. *31. c. Aposto. 16. q. 7. Si quis episcopus. Et habetur etiam D. 63. om.*

In episcopo electio propriè dicta est, in nis. Presbytero autem & diacono abusiue, pro 16. q. 1. ordinatione, quod non infrequenter offendet Prædicator. in canonibus.

Can. 4. Pæna talionis puniendus antistes, qui iniuste clericos arceat, vel templa claudit.

Præco veritatis Paulus quendam veluti canonem Ephesiorum presbyteris imponens, vel vniuersa potius sacerdotali multitudini, sic liberè dixit: Argentum & aurum vel vestem nullus concupiui, omnia vobis ostēdi, quoniam oportet sic laborantes infirmos acquirere, & apprehendere, dare beatum existimātes. Quocirca nos ab eo edocti statuimus ne turpis lucri gratia antistiti in mentem veniat querenti excusationes in peccatis, aurum, vel argentum, vel vllam aliam speciem ab iis qui sibi subsunt episcopis vel clericis vel monachis exigere. Dicit enim Apostolus: Non debent liberi parentibus thesau- *Act. 20.*

2. Co. 12 rum parare, sed parentes liberis. Si quis ergo per auri exactionem, vel alicuius speciei, vel propter aliquam propriam affectionem à ministerio arcere inuentus fuerit vel segregare suorum clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo fiant diuina mysteria, talionis erit legi obnoxius, vt qui sit mandati Dei transgressor. Præcipit enim & Petrus apostolorum summus: Pascite gregem domini non coactè, sed spontaneè, & cætera.

1. Pet. 5.

In ca. 5. definiunt patres seuerè puniendos clericos qui per auri dationem primas sedes priorésque honores quærunt.

Ca. 30.

Sexto canone definitur, saltè semel in anno celebrari synodo prouinciales, sicut patres sextæ synodi in Trullo statuerunt, canone 8. Additur autem non licere Metropolitano ex his quæ secum affert episcopus, vel iumentum vel aliquam rem aliam petere. Si verò hoc fecisse deprehensus fuerit, reddet quadruplum.

apost. &
ca. 2. concil. Chalced. dist. 18. ca.

Quoniam
quidem.

Ca. 7. Vt templa sine reliquiis sancto-
rum non consecrentur.

Ecclesiasticus mos
erat tēpla
per sanctas
martyrū
reliquias
cōsecrare.

Qui venerabilem imaginum aspectum ex ecclesia sustulerunt, alios quoque mores reliquerunt, quos quidem oporteat renouari, & tam ex iure scripto quàm non scripto se obseruari. Quæcunque ergo templa consecrata sunt absque reliquiis martyrum, in eis fieri statuimus reliquiarum depositionem cum suis precibus. Qui autem templum consecrauerit sine sanctis reliquiis, deponatur.

Iudei cum quorundam criminum rei agerentur, vellent autem damnationem effugere, ad fidem Christianam fictè accedebant, quod incauetur sequenti canone.

Ca. 8.

Quoniam Hebræorum religionis quidā errantes Christum Deum nostrum subannare visi sunt sese Christianos esse fingentes, ipsi autem clanculum eum negantes, sabbata observantes, & multa alia Iudaica facientes: statuimus, vt nec ad communionem, nec ad orationem, nec ad ecclesiam admittatur, sed aperte sint secundum suam religionem Hebræi: & nec filios eorum baptizent, nec seruū emant, & possideant. Si autem ex pura & sincera fide qui eorum conuertatur, & ex toto corde confessus fuerit, eum recipiant, & baptizent eorum filios. Et caueant ipsi se ab Hebræorum studiis, & institutis destitutos. Si autem non ita se gerant, eos nullo admittant modo.

Scripta hereticorum.

Puerilia ludibria, quia sunt soluta scilicet, & puerorum ludibria.

Ca. 9. Hæreticorum scripta vulgè non permittuntur.

Puerilia omnia ludibria, furiosaque dicta ac scripta, quæ aduersus sanctas imagines edita sunt, oportet dari episcopo Constanti nopolitano, vt cum reliquis hæreticis libris reponantur. Si quis autem hæc celare inuentus fuerit, si sit episcopus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur: si autem laicus aut monachus, segregetur.

21. q. 2. quoniam diuersorū 9. q. 3. c. sing. 19. q. 1. quoniam à quibusdā

Canon. 10. est ca. 17. & 18. sextæ synodi in Trullo etiam 15. & 13. Chalcedonen,

SVM. VII. GENERA

D.69. c. Canon 11. est ca. 26. concilii Chalcedonen,
quoniam Canon 12. est ca. 39. Apost. Cavit synodus
videmus. non alienandas res ecclesie, aut monasterii.
 Ca. 13. est canon 24. in concilio Chalcedi. &
 49. canon. 9. synodi in Trullo.

*Ca. 14. Absque episcopi manus imposi-
 tione nullus fiat lector.*

Abbatēs Nullus efficiatur lector absque episcopi
nunc in manus impositione. Hoc ipsum etiam in mo-
propriis nacho obseruetur. Lectoris autem manuum
possunt e- impositionem licet in proprio monasterio
tiam lecto- etiam soli monasterii præfecto facere, si ipsi
res creare præfecto ab episcopo manus est imposita. Si-
 militer & ex antiqua consuetudine Corepi-
 scopus, episcopi permisso, oportet per manu-
 um impositionem lectores creare.

*Ca. 55. Ne aliquis clericus in duabus
 collocetur ecclesiis.*

27. q. 1. Clericus ab hoc deinceps tempore in dua-
Clericus. bus ecclesiis non collocetur: hoc enim est
Mat. 3. negotiationis & turpis lucri proprium, &
1. Cor. 7. ab ecclesiastica consuetudine alienum. Ab
Malunt ipsa enim Domini voce audiimus non pos-
patres ut se quenquam duobus dominis seruire, aut
clericus ar- vnum amplectetur, & alterum negliget.
tificio per Vnusquisque ergo (ut vox est Apostolica)
ut in qua in eo in quo vocatus est, debet manere, &
ut in dua in vna ecclesia assidere. Quæ enim propter
bus collo- turpe lucrum sunt in ecclesiasticis negotiis,
cetur eccl. ea à Deo sunt aliena. Ad huius autem vitæ
 vsum sunt diuersa studia: ex his ergo si quis
 velit, ea quæ sunt corpori ad vsum necessa-
 ria, comparet. Dicit Apostolus: Vtui meo

& his qui mecum sunt subministrauerunt manus meæ. Et hæc quidem in hac regia ciuitate, in his autem qui extra sunt locis, propter hominum inopiam permittitur. **Act. 20.**

Ca. 16. Ne insignem vestem induat clericus.

Omnis ornatus corporeus est à sacerdotali ordine alienus. Episcopus ergo vel clericos qui se splendidis & insignibus vestibus exornant, corrigere oportet. Sin autem permaneant, supplicio tradi, similiter & eos qui sunt vnguents delibuti. Et si inuenti fuerint aliqui qui eos qui vilem & modestum amicum induci sunt, irrideant, per ea corrigantur: à superioribus enim vsque temporibus, omnis vir sacerdotalis commoderato & honesto indumento versatur. **21. q. 4. Omnis iactura. Hostes imaginū irridebāt eos qui vilioribus utebātur vestibus propter humilitatem.**

In can. 17. prohibetur ne alicui monacho permittatur oratorium extra monasterium edificare, si non habeat ea quæ ad perfectionem domus pertinent. In canone 18. cauetur ne vlla ratione in episcopatu aut monasterio mulier aliqua, ancilla vel libera versetur ad aliquod monasterium. Si secus fiat, episcopus aut præfectus deponatur.

Canon 19. est ca. 2. synodi Chalcedo. Additur ad illud, ne quis admittatur in monasterio per largitionem pecuniæ, excepta ea quæ datur liberis à parentibus instar dotis, vel cū sponte offertur,

Ca. 20. Ne fiant duplicia monasteria. **Duplicia** Statuimus non fieri duplex monasterium, quoniam hoc fit multis scandalum & offen- **vocat mo**

SVMMA MAGVNT.

asteria, fio. Si qua autem sunt duplicia, seruetur secundum constitutionem patris Basilij, quæ sic definit. In vno monasterio ne versentur monachi & monachæ: nec monachus liberè cū monacha loquatur, &c. Si autem eueniat vt aliquam cognatam monachus velit aspicere, præsentē præfecta cum ea colloquatur exiguò & breui sermone, mox ab ea recedat.

18. q. 2.

Ca. 21.

Definim⁹ Non oportet monachum vel monacham proprium relinquere monasteriū, & ad aliud se conferre. Si autem hoc contigerit, ipsum in hospitium accipi est necessarium.

Habetur etiam in

Ca. 22.

59. ca. Præsens canon prohibet laicis, ne cum *Aposto.* scenicis, ludicris, & saltationibus, aut meretriciis vocibus comedant, sed ei qui nutrimentum dat, gratias agant. Porro monachis 62. *sexta* & sacerdotibus præcipit, ne seorsum cū mulieribus comedant, etiam si cognatæ fuerint. *synodi in Trullo.* nisi peregre versentur, & non haberent ea quæ sunt ad vsum necessaria. Hic est huius canonis scopus.

Finit septima synodus generalis cum suis canonibus.

a. d. 798. Leo 3. Papa 97. natione Romanus, patre *Leo 3. p^o.* Azupio, vir castus & integer, doctorum virorum ita amator, vt eos vndeque præmiis alliceret, eorumque consuetudine mirum in modum delectaretur. Præterea verò ægrotos visere, eosque ad patientiam adhortari, eleemosynas indigentibus præbere, prædicationibus & admonitionibus, quibus plurimum ad eloquentiam & doctrinam vale-

bat incubere ei peculiare fuit. Moritur anno 21. pontificatus sui. Quo etiam cometes apparuit, vt nonnulli putant, tantæ calamitatis iudicium.

Prædicti pont. fuerunt sub Constantino & Irene. eius matre. Sub hoc pontifice translatus est Imperium ad Germanos. Hic coronauit Carolum Magnum.

CONCILIVM MAGVNTIA-

cum celebratum anno salutis 813. 5. Id. Iun. Congregati sunt ad concilium celebrandum episcopi, presbyteri, & monachi iussione Caroli Imperatoris, qui inchoantes tractare de statu veræ religionis & profectu Christianæ plebis.

Primo statuerunt de toto collegio clericorum siue laicorum tres turmas fieri, in hunc modum.

In prima turma confederunt episcopi cum quibusdam notariis, legentes ac tractantes sanctum euangelium, & epistolas, & actus apostolorum, canones quoque ac diuersa sanctorum patrum opuscula, & pastorem librum Gregorii, cum ceteris sanctis dogmatibus, diligenti studio perquirentes quibus modis statum ecclesiæ Dei & Christianæ plebis profectum sana doctrina & exemplis iustitiæ inconuulsum, largiente gratia Dei perficere & conseruare potuissent.

In secunda turma confederunt Abbates ac probati monachi regulam S. Benedicti legentes ac tractantes diligenter qualiter monachorum vitam in meliorem statum atque augmentum Dei gratia perducere potuissent.

In tertia turma sederunt comites & iudices

*Concilium
Magnum.*

*In tres
turmas di-
stinguitur
concilium
ad instau-
randam col-
lapsam ec-
clesiam.*

*Secunda
turma.
Tertia
turma.*

SVMMA MAGVNT.

In mundanis legibus decertantes, vulgi iustitias perquirentes, omniumque aduenientium causas diligenter examinantes, quibus modis poterant iustitias terminantes.

Statuta concilii Maguntii.

Ca. 1. Sin operibus fides mortua est.

Initium actionis nostræ de fide esse decreuimus, quæ bonorum omnium est fundamentum: quia sine fide Deo placere non possumus. fides tamen indiget opere, quia fides sine operibus mortua est: Vnde Greg. Ille verè credit, qui exercet operando quod credit.

Ca. 2. 3 & 4.

Commendant fidem, spem, charitatem, & sacramenta Christiana secundum Romanum ordinem.

Ca. 5.

Commendatur pax & concordia in populo Christiano, quoniam ad vnā & verā hereditatem regni cœlestis vocati sumus, ad quam cupimus peruenire.

Ca. 6. & 7.

Commendatur episcopis res pauperum.

Ca. 8.

De conuenientia episcoporum cum laicis.

Ca. 9. De regulari obseruantia canonicorum.

Decreuimus. vt canonici clerici canonicè vivant, obseruantes diuinam scripturam & doctrinam, & documenta sanctorum patrū, & nihil sine scientia episcopi sui, vel magistrorum eorum agere præsumant, & vt simul manducent & dormiant, vbi his facultas
id fa.

id faciendi suppetit, vel qui de rebus ecclesiasticis stipédia accipiunt, & in suo claustro maneant, & singulis diebus mane prima ad lectionē veniant, & audiant quod eis imperatur. Ad mensam verò similiter lectionem audiant, & obedientiam secundum canones suis magistris exhibeant.

Ca. 10. De vita clericorum.

Placuit sancto concilio, ut qui dicunt se seculum reliquissē, & qui adhuc seculum sectantur, ita discernantur sicut in regula clericorum dictum est. His igitur lege patrum cauetur, ut à vulgari vita seclusi, à mūdi voluptatibus abstineāt. Nō spectaculis, non pōpis intersint. Conuiuia inhonesta turpia fugiant. Hieronymus ad Nepotianum dicit: Omnium Christianorum domos quasi proprias amare debemus, ut consolatores nos in mīroribus suis, potius quā conuiuas in prosperis nouerint. Et Isidorus: Clerici tamē conuiuia priuata, non tantum pudica, sed & sobria colant, vsuris nequaquam incumbāt, nec turpiū occupationes lucrorum, fraudisque alicuius studium non appetant. Amorem pecuniæ quasi matrem cūctorum criminum fugiant, secularia officia negotiaque abiciant. Honorum gradus per ambitionem nō subeāt, nō vagis oculis, nō infregni lingua, aut petulanti tumidōque gestu incedant, sed pudorem ac veruncundiam mētis habitu & incessu ostendant, obscœnitatem etiam verborum, sicut & operum, penitus execrentur, viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, concu-

SVM: MAGVN.

bernia forminarum nullatenus appetant, castimoniam quoque inuolati corporis perpetuò conseruare studeant, senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque vllò iactantiæ studio se attollant. Postremò in doctrina & lectionibus, psalmis & hymnis, & canticis exercitio iungi incumbant. Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus se mancipandos student exhibere, scilicet vtdum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiâ populis administrent.

Ca. 11. *De vita monachorum.*

Abbatess autem censuimus cum monachis suis plenitè viuere, secundum doctrinam regulæ sancti Benedicti, quantum humana permittit fragilitas,

Ca. 12. *Ne monachi ad placita secularia veniant.*

Hoc tamen omnino volumus, vt monachi ad secularia placita nullatenus veniant, nec ipse abbas sine consensu episcopi sui, & cum necessitas exigit, tunc per iussione[m] & consiliu[m] episcopi illuc vadat: nequaquam tamen contentiones aut lites aliquas ibi mouere præsumat, sed quicquid querèdum vel respondèdum sit, per aduocatos suos hoc faciat.

Ca. 13.

Abbatissæ cū monialibus regulariter viuât.

Ca. 14.

Ministri altaris clerici vel monachi à negotiis secularibus omnino abstineant.

Ca. 15.

Interpretatus est hic locus Pauli Philip. 3.

Imitatores mei estote, &c. ex Hieronymo in Comment. ad Galat. & August. in primo lib. de Agone Christianorum.

Ca. 16. & 17.

Quod clericos conueniat mundum & arma relinquere.

Ca. 18.

De fictis virtutibus, & ex veris vitis discernendis.

Ca. 19.

Vt plus non mittantur in monasteria canonicorum, vel monachorum aut puellarum, quàm sufferri possit.

Ca. 20. De locis monasteriorum providendis.

Deinde dignum ac necessarium est, ut missi per quæque loca directi simul cum episcopis vniuscuiusque diocesis perspiciant loca monasteriorum canonicorum pariter & monachorum, similiterque puellarum si in apto & congruo loco sint posita, ubi commodum necessarium possit acquiri, quod ad utilitatem pertinet monasterii, sicut in sancta regula dicitur. Monasterium autem ita debet constitui, ut omnia necessaria intra monasterium exerceantur, ut non sit necessitas monachis vel clericis vel puellis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum. Similiter quoque ædificia monasteriorum superadii missi & cum eis episcopi, per diuersa loca prævideant, si apta sint, & congruenter sanctæ professioni composita: vel si claustrum firmum habeant, in quo saluari possint.

Prospiciendum monasteriis, ut nulla sit necessitas vagandis.

SVM. MAGVNTI.

animæ in eis commemoratium sub disciplina canonica vel regulari. Vbi autem aliter inuentum fuerit, hoc omnimodo episcopus loci sui faciat emendari, ita vt condignâ profusione eorum custodiam hebeant canonici vel monachi atque nonnanes, ne detur eis occasio malefaciendi: quod absit.

Ca. 21.

Sciant episcopi qualiter canonici viuant.

Ca. 22. De clericis vagis.

De clericis vagis seu de accephalis, id est de his qui sunt sine capite, neque in seruicio domini nostri, neque sub episcopo, neque sub abbate, sed sine canonica vel regulari vita degentes, vt in libro Officiorum secundum capitulum & tertium de eis dicit. Hos neque inter laicos secularium officiorum studia, neque inter clericos religio tenet diuina, sed soliuagos atque oberrantes sola turpis vita complectitur, & vagi quique dum nullum metuunt, explendæ voluptatis suæ licentiam sectantur, quasi animalia bruta, libertate desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium, hippocentauris similes, nec equi, nec homines. Tales omnino vbicunque inuenti fuerint, præcipimus vt, episcopi sine vlla morâ eos sub custodia constringant canonica, & nulloatenus eos amplius ita errabundos & vagos secundum desideria voluptatum suarum viuere permittant. Sin autem episcopis suis canonicè obedire noluerint, excommunicentur, vsque ad iudicium archiepiscopi regionis illius. Et si ille eos corrigere non valuc-

Hos potes nunc dicere exemptos ab obedientia suorum prelatorum.

rit, tunc omnino sub vinculis cōstringatur
vique ad synodum, vt ibi eis indicetur: verū
ad iudicium domini nostri, aut ad istam ma-
gnam synodū afferantur sub custodia pu-
blica.

Ca. 23. De clericis iniuste tonsuratis.

De clericis verò hoc statuimus, vt hi qui
hactenus inuerti sunt, siue in canonico siue
in monachico ordine tonsurati sine eorū
voluntate, si liberi sunt, vt ita permaneāt:
& deinceps cauendum, vt nullus condeatur
sine legitima ætate & spontanea voluntate,
vel cum licentia domini sui.

Ca. 24.

De clericis aduentibus imperatorem, hoc
placet omnibus modis obseuarare, quod de
eis in sacris canonibus constitutum est.

Ca. 25.

De officio prædicationis si forte episco-
pus nō fuerit in domo sua, aut infirmus est,
aut aliqua causa exigente non valuerit, nun-
quam tamen desit diebus Dominicis aut
festiuitatibus qui verbum Dei prædicet, &
iuxta quod intelligere vulgus potest.

Ca. 26.

Vt presbyteris per monasteria puellarum
opportuno tēpore liceat missarū solēnia ce-
lebrare, & iterū ad proprias ecclesias redire.

Ca. 27. Diligenter chrisma custodiendum

Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma,
& nulli sub prætextu medicinæ vel male-
ficii donare inde præsumant: quod si fece-
rint, honore priuentur.

Diebus
Dominicis & a-
liis festi-
uitatibus
verbum
Dei prædi-
candum.

SVM. MAGVN.

Ca. 18.

Presbyteri sine intermissione vrantur orariis propter differentiam sacerdotij dignitatis.

Ca. 19.

Vt laici presbyteros non eleiciant de ecclesiis, neque constituent sine consensu episcoporum suorum.

Ca. 30.

Vt laici omnino munera iniusta non exigant à presbyteris propter commendationem ecclesiæ cuiquam presbytero.

Ca. 31. *De clericis fugitiuis.*

Vt vnusquisque episcopus in sua parochia diligenter presbyteros vel clericos inquireat vnde sint: & si aliquem fugitiuum inuenerit, ad suum episcopum redire faciat.

Ca. 32. *Quid sit Litania.*

Litaniæ autem Græco nomine appellatur, quæ Latinæ dicuntur rogationes. Inter *Λιτανείας* autem & *ἐξομολογήσεις* hoc differt, quod exomologeses pro sola peccatorum confessione agantur: litaniæ verò indicuntur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam eius. Sed nunc iā vtrūque vocabulum sub vna designatione habetur.

Ca. 33. *De Litania maiore.*

Placuit nobis vt Litania maior obseruanda sit à cunctis Christianis diebus tribus, sicut legendo reperimus, & sicut sancti patres nostri instituerunt, non equitando, nec pretiosis vestibus induti, sed discalciati, cinere & cilicio induci, nisi infirmitas impederit.

*Ca. 34. De quatuor temporibus
observandis.*

Constituimus ut quatuor tempora anni ab omnibus eum ieiuno observentur. i. mense Martio hebdomada prima, & feria quarta & sexta & sabbato veniant omnes ad ecclesiam hora nona cum litanis ad missarum solennia. Similiter in mense Iunio, hebdomada secunda, feria quarta & sexta, & sabbato ieiunetur usque ad horam nonam, & a carne ab omnibus abstinenceatur. Similiter in mense Septembri hebdomada tertia, & mense Decembri hebdomada quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis domini sicut est in Romana ecclesia traditum.

Ca. 35. De indicto ieiunio.

Si quis indictum ieiunium superbiendo contempserit, & observari cum cæteris Christianis noluerit, in Gangrensi concilio præcipitur ut anathematizetur, nisi emendare se studeat.

Ca. 36. De festiuitatibus.

Festos dies in anno celebrari sancimus, hoc est diem dominicam Paschæ, cum omni honore & sobrietate venerati. Similiter feriam secundam, tertiam & quartam, a feria quinta ante missam licetia sit atandi vel seminandi, & hortum & vineam excolendi, & sepem circumdédi, ab alio vero opere cessare decreuimus. Post missam autem ab opere vacare. Diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. Item Pentecostem similiter ut in Pascha. In Natali apostolorum

SV M. MAGVNTI.

Petri & Pauli, diem vnum, Natiuitatem sancti Ioannis Baptiste, Assumptionem sancte Mariæ, Dedicationem sancti Michaelis, Natiuitatē sancti Remigij, sancti Martini, sancti Andreæ. In Natali domini dies quatuor, Octauas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationē sancte Mariæ: & illas festiuitates Martyrum vel confessorum obseruare decreuimus, quorum in vnaquaque parochia sancta corpora requiescunt. Similiter etiam dedicationem templi.

Ca. 37. De Dominicis diebus.

Omnes dies Dominicos cum omni veneratione decernimus obseruare, & à seruili opere abstinere, & vt mercatus in eis minime sit, nec placitum vbi aliquis ad mortē vel ad pœnam iudicetur.

Ca. 38. De decimis.

Admonemus vel præcipimus, vt decima de omnibus dari non negligatur, quia Deus ipse sibi dari constituit. Quia timendum est vt quisquis Deo debitum suum abstrahit, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

Ca. 39. De fugientibus ad ecclesiam.

Reum confugientem ad ecclesiam nemo abstrahere audeat, nec inde donare ad pœnam vel ad mortem, vt honor Dei & sanctorum eius conseruetur, sed rectores ecclesiarum, pacem & vitam ac membra eius obtinere studeant, tamen legitimè component quod iniquè fecit,

Ca. 40.

Præcipimus ut in ecclesiis, aut in domibus ecclesiarum vel arriis placita secularia minimè fiant.

Ca. 41.

Ecclesiæ antiquitus constitutz, nec decimis, nec aliis possessionibus priuentur, ita ut nouis oratoris tribuatur.

Ca. 42.

Quicumque beneficium ecclesiasticum habent, ad recta ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas, omnino adiuuent, & nouam decimam reddent.

Ca. 43. *Ne solus presbyter peragat sacrificium.*

Nullus presbyter, ut nobis videtur, solus missam cantare valet rectè. Quomodo enim dicer, Dominus vobiscum, vel sursum corda admonebit habere, & alia multa his similia cum alius nemo cum eo sit?

Ca. 44.

Oblationem quoque & pacem in ecclesiis facere iugiter admoneatur populus Christianus, quia ipsa oblatio sibi & suis magnum remedium est animarum, & in ipsa pace vera vnanimitas & concordia demonstratur.

Ca. 45. *De symbolo & oratione**Dominica.*

Symbolum quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam discere, semper admoneant sacerdotes populum Christianum Volumusque ut disciplinam condignam habeant, qui hæc discere negligunt, siue in le-

Nota

SVMMA MAGVNT.

iuuilo, siue in alia castigatione emendentur.
Propterea dignum est vt filios suos donent
ad scholam, siue ad monasteria, siue foras
presbyteris, vt fidem catholicam rectè discat
& orationem Dominicam, vt domi alios e-
docere valeant. Et qui aliter non potuerit,
vel in sua lingua hoc discat.

Ca. 46. De malo ebrietatis.

Magnum malum ebrietatis, vnde omnia
vitia pulullâr, modis omnibus præcipimus
cauere, & qui hoc cauere noluerit, excom-
municandum eum esse decreuimus vsque
ad emendationem congruam.

Ca. 47.

Deinde præcipimus vt vnusquisque cõpa-
ter spirituales filiolos suos catholicè instruat

Ca. 48.

Canticum turpe atque luxuriosum circa
ecclesias agere omnino cõtradiciamus, quod
vbique vitandum est.

Ca. 49. De subintroductis mulieribus.

Om nibus igitur clericis sceminas secum
in domibus suis habere vltra licentiam ca-
nonum, firmiter sit contradicturn.

Ca. 50. Quales esse debeant mi- nistri episcoporum.

Om nibus igitur episcopis, abbatibus, cun-
cto clero omnino præcipimus, vice domi-
nos, præpositos, aduocatos, siue defensores
bonos habere, non malos, non crudeles, non
cupidos, non perlucos, non falsitatem aman-
tes, sed Deum timentes, & in omnibus iusti-
ciam diligentes, De iudicibus autem vel cen-

CONCILIUM. 304
tenariis, atque tribunis seu vicariis dignum
esse censuimus, vt si mali reperi fuerint, de
ministerio suo abiiciantur.

**Ca. 51. Corpora sanctorum de loco ad
locum non transferantur.**

Deinceps verò corpora sanctorum de lo-
co ad locum nullus præsumat transferre si-
ne consilio principis vel episcopi, & sanctæ
synodi licentia.

**Ca. 52. Qui mortui possunt in
ecclesia sepeliri.**

Nullus mortuus intra ecclesiam sepelia-
tur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni pres-
byteri, aut fideles laici.

Ca. 53. De incestuosis.

Vt episcopi incestuosos pariter inuestiga-
ri studeant, omnino præcipimus. Si pœni-
tere noluerint, de ecclesia expellantur, do-
nec ad pœnitentiam reuertantur.

Ca. 54.

Contradicimus quoque, vt in quarta ge-
neratione nullus amplius coniugio copule-
tur, & si post interdictum inuentum fuerit,
separetur.

**Ca. 55. Ne proprium filium de ba-
ptismo quis suscipiat.**

Nullus igitur proprium filium vel filiam
de fonte baptismatis suscipiat, nec filiolum,
nec commatrem ducat vxorem, nec illā cu-
ius filium aut filiam ad confirmationē du-
xerit, vbi autem factum fuerit, separentur.

Ca. 56. De Damnatis nuptiis.

Si quis vxorem viduam duxerit, & postea

SVM. VORMAC.

cum filiastra sua fornicatus fuerit , seu duabus fororibus nupserit, seu cum patre & filio : tales copulationes. anathematizari & dissungi præcipimus , nec vnquam amplius coniugio copulari , sed magna distictione ferri.

Ca.57. Clerici horis matutinis intersint.

Ita concil.
Veneto,
ca.14. Clericus quem intra muros ciuitatis suæ manere constiterit, & matutinis hymnis sine probabili excusatione ægritudinis inuentus fuerit defuisse, septem diebus à communionem habeatur extraneus , quia ministrum sacrorum eo tempore quo non potest ab officio suo vlla honesta necessitas occupare, fas non est à salubri cessare.

CONCILIUM VORMACIENSE, est Prouinciale.

Primò pronuntiatur professio fidei Christianæ, in qua fusiùs quæ habentur in symbolo explicantur: maximè illud de incarnatione Christi in hunc modum. Dei filius personam hominis non accepit , sed naturam. Naturam quippe nostram in vnitatem suam personæ assumpsit : & idcirco filius Dei & filius hominis vnus est Christus. In eo namque quodd filius est Dei, æqualis est patri : & in eo quod est filius hominis , minor est patre.

Ca.1.

De conse.
d.2. cum
omne.

Quid in sacrificio altaris offerri debeat, &c. nihil additur ad ea quæ in concilio Bracaren. tertio, ca.1. Estque ca. tertius. Apost.

Ca. 2. Episcopus pro parvis causis neminem excommunicet.

Mandamus quòd nullus sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro parvis & leuibus causis à communione suspèdat præter eas culpas pro quibus antiqui patres arceri iusserunt aliquid committentes. *Nota.*

Ca. 3. Qualiter se expurgare debeant fratres à furtis.

Sæpe cõtingit ut in monasteriis furta perpetrarentur, & qui hæc committat, ignoretur. Idcirco statuimus ut quando ipsi fratres de talibus sese expurgare debeant, missa ab abbate celebretur, vel ab aliquo cui ipse abbas præceperit, præsentibus fratribus: & sic in vltima missæ celebratione pro expurgatione sua, corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendant. Vbi additur ad hæc, ut communicantibus dicatur, corpus Domini sit tibi hodie in probationem. *2. q. 4. Sæpe contingit.*

Est derogatus hic canon de consec. dist. 2. Author. e. tribus, & aliis locis prohibetur, ne suspectus detur eucharistia. Et per beatum Stephanum Papam. ut S. Tho. vult in 3. p. q. 8 ar. 6. ad 3.

Ca. 4. De clericis iter agentibus sine epistola episcopi.

Presbytero, aut diacono aut clerico sine antistitis sui epistola ambulanti, cõmunio non in officio celebrando nullus impendat.

SVM. VORMACIEN.

Ca. 5. De parvulis à parentibus traditis monasteriis.

Si pater filium filiámque intra septa monasterij in infantia annis sub regulari traderit disciplina, non liceat eis postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari, quia nefas est ut oblati à parentibus Deo filii, voluptatum fræna laxentur. Igitur, ut prædiximus, non liceat eis susceptum habitum unquam deferere, sed conuicti quod tonsuram aut religiosam vestem aliquando habuerint, in religionis cultu habituque velint nolint permanere cogantur.

Ca. 6. De professione monachorum.

Monachum ergo aut paterna deuotio, aut professio facit. Quicquid horum fuerit allegatum tenebit. Proinde huc ad mundum reuerſi intercludimus aditum, & omnes ad seculum interdiciamus regressus.

C. 7. Cautus sit sacerdos erga pœnitentes.

*De hoc su
pra ca.
102. sex-
ta synodi.*

Pœnitentibus secundum differentiam peccatorum sacerdotis arbitrio pœnitentiæ discernantur. Debet itaque sacerdos in pœnitentiâ danda singulorum causas singulatim considerare: originem quoque modumque culparum, & affectus gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifestæque cognoscere, temporum etiam & personarum, locorum quoque & ætatis qualitates inspicere, ut etiam pro consideratione locorum, ætatis, vel temporum, seu pro qualitate delictorum atque gemituum uniuscuiusque delinquentis, à sacris regulis oculos

non reflectat.

Ca. 8. De his qui sacerdotem sponte occiderint.

Qui sacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præsumat: & ieiunet usque ad vespèram, exceptis festis diebus atque Dominicis, arma non sumat, & ubicumque ire nualuerit, nullo vehiculo deducatur: sed propriis pedibus proficiscatur. Ecclesiam per quinquennij tempus non ingrediatur, sed cum sacramentorum orationum officia, aut missarum solennia celebrantur, ante fores basilicæ perseueret orans ac deprecans Dominum, ut tanto crimine abluatur. Post expletum verò quinquennium ingrediatur ecclesiam, nondum verò communicet, sed inter audientes tantummodo stet, vel dum facultas conceditur, sedeat. Et cum decimus anni cursus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur & equitandi tribuatur medela, maneatque in reliquis observationibus, & tres dies per hebdomadam ieiunet, ut perfectius ad culmen purificationis peruenire mereatur.

Ca. 9. De adulteris.

Si cuius vxor adulterium fecerit: aut vir in alienam vxorem irruerit, septem annis poenitentiam agat.

Ca. 10.

De his qui suspenduntur in patibulis, ne iis denegentur sepultura, & quod oblationes pro eis fiant, & missæ celebrentur.

Reliqua decreta huius concilij sunt ex Carth. concil. 2. 3. & 5. desumpta, ideo missa fecimus.

Remensis synodus sub Leone tertio, anno domini 813. congregata per piissimum Carolum Cæsarem, more Priscorum Imperatorum.

Capitula in hoc concilio ordinata vniuersa tractant de institutione clericorum, aliqua duximus annoranda.

Ca. 11.

Letæ sunt sententiæ libri pastoralis beati Greg. in præsentia omnium, vt pastores ecclesiæ intelligerent quomodo ipsi viuerent, qualiter sibi subiectos deberent admonere, quoniam teste eodem beato Gregorio, aliter monendi sunt prælati, aliter subditi.

Ca. 12.

Ventilata est ratio pœnitentiæ, vt sacerdotes certius intelligerent quomodo confessiones recipere, & pœnitentiam secundum canonicam institutionem pœnitentibus deberent indicare.

Ca. 13.

Ventillata est ratio octo principaliorum vitiorum, vt vnusquisque diuersitatem illorum scirer, & ab aliis domino auxiliante se intelligerent custodire, & aliis prædicare.

Ca. 14. *Cui lectioni episcopi incumbere debeant.*

Episcopi diligentius operam dent, lectionique diuinæ incumbant, id est canonicis libris & opusculis patrum, & verbum Dei omnibus prædicent.

Ca. 15. *Quid episcopi prædicare habeant.*

Episcopi sermones & homilias sanctorum patrum

patrum, prout omnes intelligere possint, secundum proprietatem linguæ prædicare ita deant.

Ca. 16.

Vt episcopi & presbyteri examinent qualiter consentientibus peccata diiudicent, & tempus pœnitentiæ constituent.

Ca. 17. *Qualis debet esse mensa episcoporum & abbatum.*

Episcopi & abbates ante se ioca turpia facere non permittant, sed pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione & laude Domini secundum Apostolum, siue manducent, siue bibant, omnia in laudem Dei faciant.

Ca. 18. *Vt ministri Dei sobrii sint.*

Episcopi & Dei ministri non debent comestationibus & vinolentiis nimis incumbere, sed considerent sententiam Domini: **I. Cor. 10.** Attendite ne grauentur corda vestra crapula, &c. Moderatè enim cibum & necessarium **Luc. 12.** potum sumant, vt iuxta Apost. sobrii sint, parati ad seruitium Domini.

Ca. 19. *Non omnia delicta ab hominibus punienda.*

Episcopi & iudices iudicia discernant, quia sunt quædam iudicanda modo, quædam dei iudicio reseruanda, scriptum est: Nolite autem tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, &c. Et illius memores sint: In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vobis. **I. Pet. 5.** **I. Cor. 4.** **Mat. 7.**

SVMMA VITÆ

Ca.20.

Vt monachi ad placita secularia
nullatenus vadant.

Reliqua capitula in Laodicen. & Carthagi
nen. 3. & 6. require.

An. do. Stephanus Papa quartus sub Petro 98. vit
819. *Sic-* sanctus, sedit menses septem, sub Ludouico
phanus Pio secundo Germano Cæsare.

pontif. Paschalis Romanus sedit annos septem.
98. *An.* 99. Papa sub Petro.

d. 820. *Eugenius secundus Papa.* 100. *sub Petro.*
Pascha.

Eugenius secundus patria Romanus se-
pont. 99. dit annos quatuor, menses sex, dies 24. Sub

An. do. hoc Eugenio celebrata est synodus apud vil
829. *En-* lam Theodonis, per Carolum Magnum con-

ge. pont. gregata, ad cohibendam præsumptionē quo-
100. rundam tyrannorum in sacerdotes domini
grassantium. Nihil habet præterea.

An. do. Valentinus Papa 101. tantæ sanctitatis, vt
833. *Va-* nondum presbyter, sed diaconus summum
lent. pont. pontificatus gradum ascendere meruerit, se-
dit dies 40.

101. Gregorius quartus 102. Papa sub Petro se-
Eodem dit annos 16. Sunt qui velint post mortem

Grego. eius annis 8. mensibus 7. diebus 9. sedem va-
casse. Prædicti Pont. fuerunt sub Ludouico
pō. 102. Pio secundo Germano Cæsare, à quo eorum

quilibet sui pontificatus confirmationem pe-
tuit, adeo tunc præmebatur ecclesia Christi,
vt recusaret electus pontificatum recipere
priusquam à Cæsare confirmaretur.

Sub hoc corpus sancti Marci ab Alexan-
dria à mercatoribus Veneris in patriam de-

latum est, vbi nunc maxima veneratione habetur, extructo templo in celebriore vrbis loco.

Sergius secundus, Papa 103. sub Petro sedit annos duos, mensem vnum, dies 3. sub Lothario primo Germano Cæsare 3. Is Pont. primus mutauit suum nomē, nam antea Os porci fuit appellatus. *An. do. 849. Ser. 2. pont. 103.*

Leo. 4. papa 104. sub Petro. An. do.

Ioannes 8. papa 105. sub Petro sedit annos 1. mensem 1. dies 4. De hoc ferunt quod malis artibus pontificatum adeptus est, quoniam cum esset fœmina, sexum mentitus est & postea à seruo compressa, doloribus circumuenta mortua est. Hac vulgò feruntur, incertis tamen & obscuris authoribus. *An. do. 841. Leo pont. 104. Ioan. 8. pont. 105.*

Benedictus 3. pap. 106. sub Petro, diu relictus & inuitus Pontificium munus suscepit: sedit annos 2. menses 5. sub hoc tempus magnæ contentiones & tumultus exorti sunt propter electionem, sed hos sedauit Lotharius Imperator. *An. do. 860. Benedictus pont. 106.*

Nicolaus 1. papa 107. natione Romanus, sedit annos 9. menses 6. dies 21. sub Ludouico 2. Germano Cæsare quarto, circa annum domini 858. Scripsit plures decretales epistolas, vt patet ex volumine per Gratianum collecto. *An. do. 862. Nicolau. pont. 107.*

Extat Nicolai Papæ antiqua & insignis epistola ad Michaëlem Imperatorē Constantinopolitanum, super depositione Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani, quem quidam episcopi ab ecclesia, cui iure præsedebat, tyrannicè proiecerūt, & Photium quen-

S V M M A D E C R E T .

dam ex foro ac seculari militia educum, ac subito tonsuratum, eidem ecclesiæ contra sacros canones præfecerunt.

Tractat multa in epistola. Primùm inuehitur acriter in Imperatorem (seruata tamen modestia Christi vicario digna) propter epistolam quam ab eo acceperat, irreuerentem admodum, blasphemiiis vndique & iniuriis plenam. Docet ibidem, quanta secundum Deum sacerdotibus reuerentia debeat, & quanta religione venerati sint apostolicam sedem catholici Imperatores, vt ex historia ecclesiastica lib. 10. ca. 28. di. 97. c. victor. facile constare potest.

Secundò demonstrat quomodo inimici & suspecti Iudices esse non possunt.

Hæretici indices esse non possunt. Tertiò idem de hæreticis & excommunicatis demonstrat, quia neminem deicere potest ipse primo prostratus.

Subditi nec leuiter reprehendere prælatos suos debent. Quarto eleganter & eruditè disserit, quòd subditi prælatos suos aut iudicare, aut accusare, aut leuiter etiam reprehendere nec debent, nec possunt. In quod probandum inter cætera habet argumentum ex facto Dauid, primi Regum ca. 24. vbi legimus quòd Dauid percussit cor suum, eò quòd oram clamydis Saalis abscidisset, &c. Sic, inquit, faciunt pia subditorum mentes, si quando contra prælatos suos vix sese pro infirmitate sua continere valentes, leuia quædam loquuntur, eorū manifesta mala tenuiter mordentes: vtiq; ad semetipsos redeunt, seque vehementissimè vel de tenuissima verbū laceratione reprehendunt. Facta quippe præpositorum oris gladio ferienda non sunt. Se-

eundo addit & aliud argumentum, quo & tempore eius Pontificis adhuc ea seruaretur consuetudo in ecclesiis, vt nullus sacerdos maiore suo consacerdote non innuente, cul-
libet rei benedicere sit ausus. Sed & antetior sacerdos stans ad pronuntiandum aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere, quia ad Hebræos legimus quod minor à maiore benedicitur: per quod innuitur quantæ censuræ fræno inferiores quique à suis iudicandis præpositis coercendi sunt, si his nec benedicendum ius vllum penitus obtineant, vt reuera appareat quod non est discipulus supra magistrum. Et si ad benedicendum non est ius, quanto minus ad maledicendum? Quocirca minor non accuset, nec maledicat maiorem sacerdotem.

Quintò, Quod Romana sedes à nemine iudicari potest: quod inter cætera duobus demonstratur exemplis. Primo Concilij Chalonensis, in quo sancti patres Dioscorum Alexandrinum Antistitem inter cætera idcirco potissimum, & sine vlla restitutione damnauerunt, quod ponēs in cælum os suū, lingua eius transeunte super terrā, excommunicationem in sanctum Leonē Papam dictauit. Secundo exēplo concilij Romani in quo habetur sic: Vnde factum est, vt in concilio episcoporum nullus in Marcellinū papam, qui tempore Diocletiani & Maximiani Augustorum idolis compulsus sacrificauerat, sed postea insignis martyr effectus est, sententiam proferre ausus fuerit, dum ei sapissime omnes dicerent, Tuo ore iudica cau-

*Quanta reuerētia à minori-
bus suis circa maiores con-
sacerdotes.*

*D. 21. in tantum.
Sedes Romana à nemine iudicatur.*

SVM. DECRET.

D. 21. c. nūc autē. *fam tuam, non nostro iudicio. Et iterum: no-
li audiri in nostro iudicio, sed collige in si-
nu tuo causam tuam, ex te iustificaberis, &
ex ore tuo condemnaberis. Et rursus: Prima
sedes non iudicatur à quoquam, &c.*

*Ecclesia Romana nulla syno-
dus priui-
legium a-
liquod cō-
tulit.* *Ultimò disseruntur multa de primatu Ro-
sedis. Maxima pars epistolæ in hoc insumi-
tur, ut demonstrat hanc primatū esse inter
omnes, superque omnes potestatem habere,
ut pote quæ sola à domino immediatè super
Petrum fundata fuerit. Ibidem, quod syno-
dus absque autoritate Romani Pont. non
valet. Deinde quòd ecclesiæ Romanæ non
Nicæna, nec vlla alia synodus priuilegium
aliquod contulit, quæ in Petro nouerat eam
totius potestatis iura pleniter meruisse, &
cunctarum Christi ouium regimē accep-
pisse, cum cæteras alias episcopatum cathedras
instituerit ecclesiæ Roma.*

D. 22. c. 1. &c. Si quis. *Decreta eiusdem Nicolai ex Gratiani vo-
lumine in vnum collecta, & in aliquot titu-
los distributa.*

*Non pa-
pa, sed apo-
stata qui
sine cano-
nica ele-
ctione car-
dinaliū e-
ligitur. 25
q. 7. Si
quis.* *De sede Apostolica titulus primus.*
*Si quis pecunia vel gratia humana, aut po-
pulari seu militari tumultu, Apostolicæ sedi
sine concordia & canonica electione Cardi-
naliū eius ecclesiæ, & sequentium clerico-
rum religiosorum inthronizatur, non Papa
vel Apostolicus, sed apostaticus habeatur.*

Contra contemnentes mandata Apostolica.
*Si quis dogmata, mandata, interdicta, san-
ctiones, vel decreta pro catholica fide, vel ec-
clesiastica disciplina, pro correctione immi-
nentium & futurorum malorum à sedis a-*

postolicæ presule salubriter promulgata
contempserit, anath. sit.

*Quanti facienda decreta Apostolica in his
quæ ad fidem spectant.*

Si Romanum Pontificum decreto, cæte-
rorum opuscula tractatorum approbantur,
vel reprobantur, ita ut quod verè sedes Apo-
stolica probarit, hodie teneatur acceptum:
& quod illa repulit, hætenus inefficax ha-
beatur, quanto potius ea quæ ipsa pro ca-
tholica fide, pro sanis dogmatibus, & mul-
tis ecclesiæ necessitatibus, & fidelium
moribus diverso tempore scripsit, omni ho-
nore debent præferri, & ab omnibus pro-
sus in quibuscumque necessitatibus, vel oppor-
tunitatibus, discretionè vel dispensatione
magistra, reuerenter assumi?

De Imperatoribus titulus secundus.

Vbi nam legistis Imperatores antecessores
vestros synodalibus conuentibus interfuisse
nisi fortè in quibusdam ubi de fide tracta-
tum est, quæ vniuersalis est, quæ omnium
communis, quæ non solum ad clericos, ve-
rum etiam ad laicos, & ad omnes omnino
pertinet Christianos?

Quæ spiritualia sūt, nō ad imperatores attinēt.

Mediator Dei & hominum Christus Ie-
sus, idem Rex & Pontifex, actibus propriis
& dignitatibus distinctis officia potestatis
vtriusque discreuit, ut Christiani Imperato-
res pro æterna vita Pontificibus indigerent,
& pontifices pro cursu tēporalium tantum-
modo rerum imperialibus legibus vteren-
tur, quatenus spiritualis actio à carnalibus

D. 19. Sⁱ
*Romano-
rum.*

d. 96. I^r-
*binā. Im-
peratores
vniuersa-
libus du-
taxat sy-
nodis in-
teresse pos-
sunt.*

SUMMA DECRET.

d. 99. cū distaret incurſibus, & Deo militās, minime
ad verum se negotiis ſecularibus implicaret, ac vicif-
ſim non ille rebus diuinis præſidere videretur,
qui eſſet ſecularibus negotiis implicat⁹.

*Non vita, ſed dignitas in ſacerdoti-
bus conſideranda.*

I. q. I. Nō quales. Non quales ſacerdotes domini ſint, ſed
quales. quid de Domino loquantur, eſt vobis ma-
Malus gnopere prouidendum, nec in vicariis beati
prælatus Petri Apoſtoli vobis eſt attendendum quid
non amit- ſint, ſed quid pro correptione eccleſiarum,
tit poteſta quid pro ſalute veſtra ſatagant. Nec enim il-
tem. los diceris inferiores ſcribis & phariſæis ſe-
Mat. 23. dentibus ſuper cathedram Moyſi, de quibus
Dominus præcepit dicens: Quæcunque di-
xerint vobis, facite, &c.

*De dignitate ſacerdotali idem Nicolaus in
epiſtola ad Michaelem Imperatorem, qua
incipit propoſueramus, &c. in 2. to. concil.
multa dicit.*

24. q. 3. An non diſtriſta vltione feriendus eſt qui
An non in duabus vxoribus adulterium Lamech &
flagitium imitatus eſſe dignoſcitur? Quod
Dominus non niſi poſt ſeptuaginta ſeptem
generationes ſuo ſalutifero aduentu deleuit
cum Caim fratricidium ſeptima generatio-
ne aquis abolitum ſit cataclyſmi, id eſt di-
luuij.

De epiſcopis titulus tertius.

d. 34. c. 1.º Epiſcopi ab omniū beſtiarum vel volucrū
venatione penitus alieni exiſtere, & ab im-
immoderata filiarum ſuarum familiaritate;
vnde mala oriarur fama, abſtinere debent.

Nullum enim sanctum (ut ait beatus Hieronymus) venatorem legimus.

Episcopis dispensatio celestis seminis in-
iuncta est, vā si non sparserint, vā si tacue-
rint, sicut vas electionis formidat & clamat. *d. 43. c. fin.*

*Propter infirmitatem impediti Pontifices
abiiciendi non sunt.* *1. Cor. 9*

Pontifices qui aliqua occupantur infirmi-
tate, abiiciendi non sunt, nec alij in loco eo-
rum consecrandi sunt, nisi ex hac fuerint lu-
ce subtrahi. Quod si de ministerio sibi con-
cesso conquerūtur: quæ licita sunt, sacerdo-
tes expleant. In ius verò quæ his præsume-
re non licet, vicinorum episcoporum vsque
ad recipiendā sanitatem auxilia subrogentur.

*Vt solliciti sint prelati ne vel coro-
nam amittant.*

Episcopos verò qui dominici gregis sus-
cipiunt curam atque sollicitudinem, ab ad-
ministratōe eorum discedere nō oportet,
ut accepti talenti pulchritudo non deleatur,
sed certamen eorum salubriter augeatur, &
triplicetur fructus. *Ibidem.*

*In persecutionibus episcopus oues suas
non deferat.*

Sciscitaris, vtrum cum à Normanis ab e-
piscopo depellaris, debeas de cætero in mo-
nasterio conuersari. In quo scias charissimè
frater quod si perniciosum est porrectam in
tranquillitate nauim deferere, quanto mi-
gis in fluctibus? vbi non dicimus quod per-
secutorum nō fugiamus inq̄dias (maximè
que paganorum) cum ad tempus sauiunt, &
*Ibidem. Sciscita-
ris.*

S V M. D E C R E T.

ob multitudinem delictorum nostrorum non cendi facultatem diuinitus assequuntur, prefertim cum eis prodire vltro non debeamus, & multos prophetas & apostolos, ipsum quoque dominum huiusmodi fugisse infectores luce clarius constet, sed quod precipue nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, imo qui & horum pastores sumus Deo authore, cum eis in periculis pro viribus persistere pro cætero conueniat. Et cum tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, sopitæque fuerentium infestatio mox gregem perquirere, & in unum colligere, & eius animos cælesti pane pace ac securitate prædicata, erigere debemus.

23. q. 8.

Reprehensibile.

D. 32.

Nullus.

Non licet episcopis secularibus implicari negotiis. Quid enim ad episcopos & milites Christi pertinet, nisi ut vacent orationibus?

De presbyteris titulus quartus.

Nullus Missam audiat presbyteri quæ scite concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem.

De sacerdote fornicario.

d. 50. *Sacerdotes.*

Sacerdotes si in fornicationis ceciderint laqueum, & criminis manifestus sit actus, sacerdotij honorem habere non possunt, secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

Etiam à sacerdote manifestè malo, licite sacramenta sumuntur.

15. q. 8.
e. fin.

Ab omni sacerdote & manifestè malo possunt fideles sacramenta percipere, quoniam mali bona administrando se tantummodo lædunt. Pax accensa sibi quidem de-

trimentum præstat, aliis verò lumen in tenebris administrat, & vnde aliis commodū exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite ergo &c. qualiscūque enim sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinari non possunt.

De Clericis titulus quintus.

Clericus qui vsque ad subdiaconatum caste vixit, vxorem ducere non potest. 32. De illo

Clericus qui Paganū occiderit, erit irregularis: nā discreti sunt milites seculi à militibus ecclesiæ, quibus militare seculo nō cōuenit. d. 50. clericus.

De votis monasticis titulus sextus.

Non debet quispiam ad regularem disciplinam inuius cogi, idcirco dominus nō ferendam in via virgam, per quam violentia vlli inferatur, præcepit, &c. Nullum enim bonum, nisi voluntarium. 20. q. 3. Præsens.

De laicis titulus septimus.

Non debet laici presbyterū iudicare, nec de vita eius quicquam inuestigare, sed episcopus iudicio quicquid id sit, est reseruandum. D. 28. c. fin.

Facta pontificum imperator iudicare non debet.

Nō debet princeps secularis facta pontificū quorūcūque, presbyterorūq; iudicare, ex scripturis d. 69. In-
plo Cōstantini imperatoris, quem scripturæ narrant dixisse, Verè si propriis oculis vidissem sacerdotē Dei, aut aliquē eorum qui in monachali habitu amicti sunt, peccatē, clamydē meā expoliare, cooperirē eū, ne ab aliquibus videretur. Hoc dicimus cautos vos reddere cupiētes, vt si de Domini sacerdotibus (qui iure patres animarū dicūtur) aliquid cōtingerit vos audire, quod cōfusione piis mē

SVM. DECRET.

tibus ingerat, non infrunitos, sed pudoratos filios Noë imitantes, paternam verecundiâ coniegatis, vt affluenti benedictione reple-ri, sicut & illi, moderante Domino merea-
mini.

De ecclesiis, titulus octauus.

17. q. 4.

Sicut.

Sicut antiquitûs à sanctis patribus statutû est, statuimus vt maior ecclesia per circuitû quadraginta passus habeat, capellæ verò vel minores ecclesiæ triginta. Qui autem confi-
nia eorum confringere tentauerit, aut per-sonam hominis, aut bona eius inde subtra-
xerit, nisi publicus latro erit, quousque emē-
der, & nisi quod rapuerit reddat, excom-
municetur.

De baptismo, titulus nonus.

d. 4. *A*
quodam
Iudeo.

A quodam, Iudæo nescitis vtrum Chri-
stiano an Pagano multos in patriâ vestrâ ba-
ptizatos asseritis, & quid inde sit agendum
consultitis. Ii profecto si nomine trinitatis,
vel tantum in nomine Christi (sicut in actis
Apostolorum legitur) baptizati sunt, rebap-
tizari non debeant.

De pœnitentia titulus decimus.

De publica pœnitentia, quû inuasores &
grassatores itinerum pœnitere debent, ha-
bes 12. q. 2. c. de viro.

De pœnitentia publica interfectorû suarû
coniugum, & c. 33. q. 2. c. Interfectores.

Statuitur pœna pro matricidis.

33. q. 2.
Latorem.

Matricida sic pœniteat, per vnum annum
integrum ecclesiam nō ingrediatur, sed an-
te fores basilicæ stās, orans & deprecā; Deû
perseueret, qualiter tanto cripiatûr piaculo.

Completo anno introeundi in ecclesiam licentiam habeat, tantum inter audiētes stet, sed nondum communicet. Completis tribus annis sacrę communionis ei gratia concedatur. oblationes verò non offerat, nisi prius aliorum septem annorum curricula expleatur. His autem omnibus annis carnem non manducet, nec vinum bibere præsumat, exceptis festis diebus, atque dominicis, & à Pascha vsque ad Penthecosten. Et quocunque ire voluerit, nullo deducatur, sed pedes proficiscatur. Arma nō sumat, nisi contra Paganos. Ieiunet autem tribus diebus per hebdomadam vsque ad vesperam, & à propria & legitima coniunge non separetur, ne in fornicationis voraginem corruat. Si autem ante annorum trium cursum finis vitę illius appropinquauerit, corporis & sanguinis domini nostri particeps fiat. Si autem, vt supra statuimus, efficiatur: tamen si illius conuersionem & lachrymarū fontem in omnibus videritis floridis actionibus & optimis operibus pullulare, humanius circa eum solitudo peruigil appareat, mitisq; in omnibus demonstretur.

De Matrimonio titulus vndecimus.

Sufficiat solus secundum leges consensus ad coniugium: qui solus si defuerit, cętera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur. 27. q. 2. Sufficiat.

Nec vxorem ducere, nec conuluia facere in quadagesima, conuenire posse, villo modo arbitror. 33. q. 4. Nec vxorem.

Reliqua ca. huius tituli explicant impedimenta marrimonij: quę quia circunferuntur in iure canonico, missa fecimus.

SVM. GENE. CONSTAN.

De bellis titulus duodecimus.

Monachiâ in lege non assumimus. Quam præceptam fuisse non reperimus, cum hæc & huiusmodi sectantes Deum solummodo sentare videantur.

Quòd omni tempore sit à præliis abstinendum.

Si nulla vrget necessitas, non solum quadragesimali tempore, sed etiam omni tempore est à præliis abstinendum. Si autem inuitabilis vrget importunitas, nec quadragesimali tempore pro defensione tam sua, quam patriæ, seu legum paternarum, est beliorum præparationi procudubio parcendû, ne Deû videatur homo tantare si habet quod faciat, & suæ ac aliorum saluti consulere nõ procurat, & sanctæ religionis detrimenta non præcauet.

Eadem vel aliqua capitula Nicolai papæ, ne omisimus cõmunia toties repeteremus.

Adrianus 2. pap. 107. sedit an. 5. menses 9. dies 12 sub Ludouico 2. Germano Cæsare quarto, à clero & populo electus est.

SYNODVS VNIVERSALIS

S. Constantinopoli anno Basilij Imperatoris tertio celebrata sub Adriano. pap. 2.

De origine huius synodi dixi in cõtrouersia quarta, & etiam cum ageremus de Nicolao primo. Tota synodus consumitur in depositione Photij & restitutione Ignatii Archiepiscopi Constantinopolitani.

Actio prima.

Anno tertio piissimorum Imperatorum

Basilij & Constantini, conuenientibus Donato & Stephano episcopis & Marino diacono, & locum tenentibus Adriani sanctissimi archiepiscopi senioris Romæ, & Ignatio archiepiscopo Constantinopolitano nouæ Romæ, &c.

Hic primò synodus exegit à legatis Romanæ sedis literas quibus notam facerent potestatem suam ut præsiderent in synodo. At illi prodixerunt epistolam Adriani papæ ad Basilium Imperatorem, cuius titulus est:

Adrianus episcopus seruus seruorum Dei, piissimo Imperatori Basilio Augusto Christianissimo & desiderabilissimo filio. Legationis excellentiæ, & tuæ, &c. Et post pauca subiungit: Volumus per vestræ pietati industriam Constantinopoli numero sum celebrare concilium, cui nostri quoque missi præsidetes, & culpæ personarumque differentias liquidò cognoscentes, iuxta quod in mandatis acceperunt, singulorū liberè discretionis exerceant: in quo sacro cœtu execrandi vanitatis concilij, quod aduersum hanc sedem actum est, cuncta decernimus exemplaria à possessoribus suis ablata, contemplantibus cunctis, igne cremari, nec superesse apud quemlibet ex his omnibus, saltem vnum iota vel vnum apicem, nisi quis totius clericatus, immo totius nominis Christiani (anathemate percussus) carere voluerit. Nō enim tā detestadū collegiū, nisi Ariminensē sub Constantio, vel Ephesinū à dioscuro cōgregato latrociniō cōparadū decernimus. Et dilectos fratres meos Donatū

sanctæ ecclesiæ Hostiensis, & Stephanū ecclesiæ Reperinæ reuerend. episcopos, atque filium meum Martinum apostolicæ sedis diaconum consiliarios nostros tuæ commendamus pietati. Precamur, vt eos ob amorem præcipuorum apostolorum Petri & Pauli, à quorum sede mittuntur, benignè suscipias, & tanquam nobismetipsis aures credulitatis accommodes.

Deinde productus est libellus à sancta Romanorum ecclesiā missus, & lectus audiente tota synodo, cuius summa est:

33. q. 2. Anathematizamus omnes hæreses simul
Latores. eum Iconomachis. Anathematizamus etiā
definitio. Phorium, qui contra sacras regulas, & san-
*synodi ro-*ctorum pontificum Romanorum veneranda
*mana ce-*decreta repente de curiali administratione,
lebrate secularique militia sublatus (superstite Ignatio Patriarcha) in Constantinopoli est per-
*sub Ni-*suasorie imo tyrannicè à quibusdam schis-
*colae*maticis, vel anathematizatis atque depositis institutus ecclesiā, donec sedis apostolicæ sanctionibus inobediens perseverans, eius sententiam tam de se, quàm de Patriarcha nostro Ignatio spreuerit & cōciliabuli acta, quod se authore contra sedis apostolicæ cōgregatum est, anathematizare distulerit. Sequimur autem sanctam synodum, & amplectimur, quam beatæ recordationis Papa Nicolaus, cui & ipse, domine coangelice summe pontifex Adriane subscripsisti, ante sacratissimum Petri & Pauli (apostolorum eximij) corpus celebravit. Simul & quam tu ipse nuper egisti, & omnia quæ in his statuta sunt, secundū decreti vestri moderationē vene-

Venerabiliter cōseruabimus, recipiētes quos recipiunt, & damnantes omnes qui in illis damnati sunt, & præcipuè iam dictum Photium & Gregorium Syracusanum, participas videlicet, qui contra spiritalem patrem suum, linguas eximere minimè formidarūt, atque perseverātes in chismate sequaces eorum, necnon & qui in illorum communio- nis societate permanserint.

Sancta synodus dixit: Omnibus placet libellus a sancta Romanorū ecclesia expositus.

Deinde lecta est definitio episcoporum Orientis super depositione Ignatii, quæ facta fuerat priusquam vicarij senioris Romæ venissent, quæ conveniebat cum ea quæ facta fuerat a synodo Romana præsentē Nicolao Papa. Et sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

Ad hanc sessionem venerunt, qui ceciderant cum Photio, episcopi, presbyteri, diaconi & subdiaconi, & proferentes libellos penitentiae coram synodo, recepti sunt ab ea cum sola manus impositione. Et absolutus est conventus secundus.

Actio tertia.

In hoc conventu lecta est epistola Imperatoris Basilij, & epistola Ignatii Patriarchæ ad Nicolaum Papam & deinde epistola Adriani Papæ ad Ignatium Patriarcham super damnatione Photij, & suorum sectatorum.

Actio quarta.

In hac sessione primo legitur epistola Nicolai ad Michaëlem Imperatorem, missa per Rhodoaldum & Zachariam olim episcopos:

D. 63. c.

Adrianus.

BB

in qua ostēdit. Casari, hominem laicum non promouēdum ad sacerdotium subito sed per suos gradus, sicut Sardicense concilium, vt de laicis non eligerentur antistites, in cap. 13. per omnia prohibuit. Item & Cōlestinus Papa in decreto suæ sanctiōis ca. 21. & Leo Romanæ sedis pontifex hoc ipsum in decretalibus suis prohibuit, cap. 33. Item & Gelasius non solum episcopos de laicis fieri prohibuit, sed etiam presbyteros ne talia præsumerent, vetuit in decretorum suorum cap. 3.

Nectari
ex pratore
urbano ca
techume-
nus sacer-
dotium su
scepit in
secunda
syno. ge-
ner. cui et
præfuit.
vt refert
hist eccle.
li. II. c.
21. &
trip. hist.
lib. 9. ca.
13.

Accidit, quodd prædecessor noster Adrianus primus in epistola quam Constantino-polim pro venerandis imaginibus destinauerat, ita instituit, vt amplius de laicis nullatenus ordinarentur antistites. Hęc Nicolaus. Subinde verò commendat venerationē sanctarum imaginum.

Secundò legitur altera eiusdem Nicolai ad Photium epistola, in qua inuehitur in illum propter vsurpatum sacerdotium contra ordinem sacrorum canonum. Deinde ad aliud quod scripserat ad Nicolaum Papam, quod exemplo aliorum patrum fecerat, respōdet. Temerè & imprudenter ad tantū honoris culmen ascendere præsumpsit, assumens tibi quasi à sanctissimo viro Nectario occasionem, quem sancta secunda synodus non ob aliud ad sacerdotalet eligere atque ordinare ex laicali ordine voluit dignitatem, nisi quia magis necessitatis contritione anxibat, eò quod in Constantinopolitana ecclesia nullus clericorum inueniri poterat, qui pessimæ hæreseos nimbofa caligine non fuerat impeditus. Et ob hoc ne diutius diſſa ec-

clesia sub destitutione pastoris quasi vidua-
ta maneret, prædictum Nectarium expugna-
torem hæreticorum, & defensores ecclesia-
rum ad ecclesiasticam curam & dignitatem
sacerdotalem secūda sancta synodus elegit.
Sed ne hoc iterum fieret, non confirmavit,
nec instituit. Et ideo licet contra patrum, at-
que canonicas institutiones, quod per neces-
sitate fieri euentus comprobatur, non in au-
thoritate tenendum est: sed ne iterum talis
proueniat necessitas, magis magisque cauēdū.

De Tarasij quidem promotione, qui si mi-
litem ex laicali cœtu ad Patriarchatus exem-
plo culmen promotus est, quā & vos quasi
in authoritatem vestræ defensionis assu-
mere vultis, si sanctam, quæ apud vos tem-
pore sanctissimi viri Adriani Papæ celebrata
est, synodum diligentius scrutati fueritis, in-
uenieris quid in eadem sanctissimus vir con-
sultus decreuit: & quod dum eius consecra-
tionis reprehenderet actus, mœrorem se pro-
tam præsumptiua sanctione nimium sustinere
profiteretur. Discite enim, quod nisi in erigen-
dis imaginibus feruentius contra illorū de-
positores atque conculcatores vt verus mi-
les Christi resisteres, nequaquam vestræ con-
secrationi assensum præberemus, aut in or-
dine Patriarchatus vestram dilectionem sus-
ciperemus, quæ tantū declaratur inordina-
te promota, quantum comprobatur contra
apostolica decreta enormiter præsumpta.

Beatissimum quoque Ambrosium splendi-
dissimā lucernā ecclesiæ, qui ex catechume-
no, diuino præfagio, ad episcopalem per cō-
tinuos gradus promotus est dignitatem, cur

*Tarasius
ex laico
ordine as-
sumitur
ad archie-
piscopatu-
m.*

*Hist. ecc.
li. II. c.
II.*

*Ambro-
sius cate-*

SUMMA GENE.

Thumenus nobis pro vestro tutamine opponitis? Qui
assumitur non instinctu hominum, sed diuina voca-
ad episco- tione per miraculorum prodigia electus est.
patus. Tertiò legitur & alia epistola Nicolai ad
 Imperatorem, quæ idem tractat argumen-
 tum.

Actio quinta.

Ad sessionem venit Photius, & stantem in
 præsentia patrum, interrogauerunt eum ter
 legati, si susceperet constituta sanctorum pa-
 trum. At Photius non respondit verbum.
 Se tamen vrgētibus vicariis senioris Romæ,
 tandem dixit: Vocem meam etiam me tacens
 Deus audit.

Præsidentes synodi dixerunt: Per silētium
 non effugies manifestiorem damnationem.
 Et eo præsentem fecerunt vt legerentur episto-
 læ quæ in actione quarta fuerant lectæ. Qui-
 bus lectis, vicarij senioris Romæ dixerunt:
 Nos ergo nouum aliquod vel recens iudi-
 cium iudicabimus, aut introducemus, sed vo-
 tus ex multo tempore indicatû à beatissimo
 papa Nicolao: firmatum autem à sanctissimo
 papa Adriano, & nos non possumus com-
 moueri à paternis definitionibus & legibus.
 Quem ergo nec sedes nostra apostolica, nec
 sedes receperunt Orientalium, quis de cæte-
 ro, Christianus esse volēs, vltcrius suscipiet?
 Sed talem conatû abileimus, & anathema-
 rizamus, ne vltcrius cōtra ecclesiā talis quæ-
 libet alia fortè in omne seculum maligna in-
 troducatur actio, nec temerè à mundana po-
 testate eiiciatur legitimus pontifex, & pro
 eo subrogetur alter iniquè & illegaliter.

Sancta & vniuersalis synodus exclamauit. Recipimus hæc omnia, valdè quippe sunt discretæ, & cōgrua ecclesiasticis regulis, atque legibus. Et sic commonitus est ad pœnitentiam Photius & dimissus, & absoluta est actio quinta.

Actio sexta.

Vocati sunt ad synodum episcopi Photij ante quos lectæ sunt epistolæ Nicolai papæ ad Michaëlem Imperatorem, & Photium per Leonem à secretis missæ (quâsque quarta continet actio) & eum nolent resipiscere, commonuit eos coram synodo Basilius Imperator. Et cum nec sic agnosceret errorem suum, denuò commonuit eos imperator dicens: Ecce qualiter & quoties admonuimus vos, & audistis, & non est vobis rationis fermo. Si enim vultis subiici admonitionibus omnium nostrûm, ecce porus & medicina: quòd si non, Imperium nostrum præbet vobis inducias septem dierum, vt si quidem curam gesseritis salutis vestræ, bene & optimè: si verò minimè, ventura sexta feria in sancta & vniuersali synodo stete omnes, & quicquid definierit vniuersalis synodus, fiet. Et absoluta est actio sexta.

Actio septima.

Ingressus est Photius ad synodum baculo innitus, quem ab eo Marinus vicarius Romanus iussit auferri dicens, Baculus signum est dignitatis pastoralis, quod hic habere nulloatenus debet, quia lupus est, non pastor. Et hortabantur illum vicarij senioris Romæ ad

BB liij.

SVMMA GENE.

faciendum libellum pœnitentiæ: & tota synodus prouocabat illum ad pœnitentiam, ille eos econtrario cum suis episcopis ad pœnitentiam magis impellebat.

Leſta epiſtola Nicolai papæ ad clerũ Conſtanti-
nop. in qua latè tractat hoc argumen-
tum de ſceleſta depoſitione Ignatii, & intro-
ductione Photij.

*Episcop⁹
Roman⁹
non iudi-
catur à
quo quā
niſi in ca-
ſu here-
ſis.*

*Hic dā-
natur ſy-
nodus in
templo a-
poſtolorũ
celebrata
Conſtan-
ter Pho-
tium, quæ
habet 17.
anones.*

Mox recitata ſunt geſta ſynodi quæ facta
eſt ab Adriano Romano papa ſuper promo-
tione Photij. In tertia autem allocutione A-
driani ad ſynodum ſic habetur: Romanum
pontificem de omnium eccleſiarum præſuli-
bus indicaffe legimus: de eo verò quenquam
iudicaffe non legimus. Licet enim Honorio
ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit
dictum, ſciendum tamen eſt, quia fuerat ſu-
per hæreſi accuſatus, propter quam ſolum li-
citum eſt minoribus, maiorum ſuorum mo-
tibus reſiſtere, vel prauos ſuos ſenſus liberè
reſpuere, quanuis & ibi nec patriarcharum,
nec cæterorum antiſtitum cuiquam de eo
quamlibet fas fuerit proferre ſententiã, niſi
eiuſdem primæ ſedis pontificis conſenſus
præceſſiſſet.

Adrianus papa de profano cõciliabulo Cõ-
ſtanti-nopoli congregato penitus abolendo.

Conciliabulum vanitatis à Photio, & hu-
lus fautore Michaële, videlicet tyrannicè im-
perante, Conſtanti-nopoli nuper aduerſus A-
poſtolicæ ſedis reuerentiam & priuilegium
congregatum, vtpote veritatis inimicum, &
omni falſitate repletum: cum & ſibi conſen-
tientium animas interficiens Epheſino la-
trocinio comparandum fore ſtatui-mus, &

ipsius execranda gesta (quibuscūque habeantur monumentis inserta) summi iudicis domini nostri Iesu Christi, sanctorum Apostolorum principum Petri & Pauli, nostraque mediocritatis autoritate penitus abolenda decernimus, ita ut igni tradantur, & anathemate perpetuò percellantur. Similiter & de cæteris scripturis, quæ viris iam nominatis authoribus contra eandem sedem tempore diverso sunt editæ, gerendum definimus.

Pari etiam modo de conuenticulis ab eisdem viris Michaële scilicet imperante, seu Photio Constantinopolitano inuasore bis aduersum fratrem & coepiscopum nostrum Ignatium factis collectis, deliberamus:

Photium, qui licet sit à decessore meo & à nobis pro criminibus antè patris iure damnatus & anathematizatus, nunc tamen quia recetioribus excessibus priores iniquitates transcendit, & ponens in cælum os suum aduersus veneranda sedis Apostolicæ prouincia noua temeritate prorupit, cui resistere minimè formidauit apostolicæ auctoritatis censuras iterato damnamus, & anathematis nexibus innodamus. Si tamen viua voce ac propria apostolicæ sedi in omnibus obedi-
re spoponderit, & prophanum conciliabulum à se Constantinopoli celebratum damnaverit, laicæ communionis gratiam non negamus.

His sententiis subscripsit Adrianus papa, etiam & alij episcopi.

Post hæc verò Stephanus Diaconus fecit anathematissimum Photij, & sequacium, & cooperatorum eius, in quo ipsum Photium,

De conuenticulis contra Ignatium collectis similiter abolendis. De Photio inuasore iterato damnato. & altera synodus Photij in templo Sophia celebrata habens tres canones.

S V M M A G E N E.

ut secularem & tyrannum, ut schismaticum & damnatū, ut mōrchum & patrisidam, ut fabricatorem mendacij., & ut nouum Dioscorum anathematizat cum omnibus sequacibus & fautoribus eius.

Actio 8.

In conuentu 8. tractatū est de abolendis chirographis iniustis, & vniuersis actis conciliabulorum quæ à Photio contra papam Nicolaum, & Patriarcham Ignatium celebrata sunt. Quæ vniuersa præcepto Imperatoris & synodi combusta sunt.

Deinde venerunt ad synodum aliqui sacerdotes Inconomachi, & monitis sanctæ synodi & Imperatoris conuersi, recepti sunt cum sola manus impositione.

Postremò Stephanus diaconus è suggestu anathematizauit Iconomachos & Photium in hac forma : Concilio quod adhuc fremit contra venerabiles imagines, anathema.

His qui sumūt diuinæ scripturæ dicta quæ sunt aduersus idola, contra venerandas imagines, anathema. Cætera sicut in synodo septima & vniuersali actione 7. in fine.

Actio 9.

Quæ nona continentur actione. Nunciatur synodo venisse Ioseph vicarium Alexandrinæ sedis: huius hortante synodo, epistola commendatitia legitur, & ipse receptus quæ acta sunt in octo actionibus prædictis approbat.

Mox examinantur falsi testes qui contra Ignatiū iurauerant, & cū præscripta à synodo satisfactione poenitentia: recepti sunt ad

communione ecclesiæ. Sic recepti sunt & cæteri qui defecerant ad Photium deserto legitimo antistite Ignatio.

Actio 10.

In postrema sessione annuente tota synodo præceperunt vicarii senioris Romæ, ut legerentur canones quos statuerat sancta synodus: quos integros nec libuit nec licuit transcribere propter intolerabilem codicum deprauationem. Nactus sum exemplar quoddam Latinum, & per Amanuensem scriptum insigniter deprauatum. Græcum aliquod exemplar cum quo conferrem Latinum nunquam potui videre, ideo plerisque canones in epitomen redegi.

Ca. I. De observatione canonum vniuersalium & localium synodorum.

Regulas quæ sanctæ catholicæ, & apostolicæ, tam à sanctis apostolis, quàm ab orthodoxorum vniuersalibus necnon & localibus conciliis, vel etiam à quolibet de illoquo patre ac magistro ecclesiæ traditæ sunt, seruare ac custodire profitemur: quibus & propria vitam, & mores, & omnem sacerdotii catalogum regamus. Sed & omnes qui Christiano censentur vocabulo, damnationibus & iustificationibus, quæ per illas prolata sunt, canonicè subiici decernimus. Tenere quippe traditiones quas accepimus, siue per sermonem, siue per epistolam sanctorum qui antecesserunt, Paulus aperte admonet. 2. Th. 2.

SVMMA GENERAL.

Ca. 2. *Vt obseruentur definitiones Nicolai & Adriani papa.*

D.63.c. Secundus canon habet, vt cōseruentur definitiones synodicæ à beatissimo Nicolao papa, & Adriano Romanis patriarchis pro defensione ecclesiæ Constantin. ac restitutione Ignatii, atque Photii neophyti expulsionē ac condemnatione eiusdem Photii. De quibus in actione quarta.

De obseruatione imaginum Ca. 3. *Vt venerentur imagines.*

Sacram imaginem domini nostri Iesu Christi, & omnium saluatoris æquo honore cum libro sanctorum euangeliorum adorari decernimus. Sicut enim per syllabarum eloquia, quæ in libro feruntur, salutem consequuntur omnes, ita per colorum imaginariam operationem & sapientes & idiotæ cuncti, ex eo quod in promptu est, perfruuntur utilitate. Quæ enim in syllabis sermo, hæc & scriptura quæ in coloribus, prædicat, & commendat. Dignum est enim vt secundum congruentiam rationis, & antiquissimam traditionem propter honorem, quia ad principalia ipsa refertur, etiam deriuatiuè imagines honorentur, & adorentur, vt sanctorum euangeliorum sacer liber, atque typus pretiosæ crucis.

Quartus canon declarat quod Neophytus Photius nunquam fuerit episcopus, nec illi qui in sacerdotali gradu consecrati sunt ab eo, putentur esse sacerdotes: sed subuertenda esse omnia quæcumque ille ad dandum aliis gradum sacerdotii operatus est.

Ca. 5. Nullus ex laico ordine assumatur episcopus.

Nullus de Senatoria dignitate, vel de aliquo laicorum ordine nuper consus elegatur, vel suscipiatur Patriarcha, nisi secundum definitionem quæ prolata ab hac est sancta & magna synodo, scilicet si omnem gradum ecclesiasticum transigens per definita nunc tempora irreprehensibilis inuentus extiterit & probatus, ita ut in gradu lectorum annu compleat, in subdiacono vero duos, si quæ diaconus tribus, & presbyter quatuor annis: bene placuit huic sanctæ & vniuersali synodo eligi hunc & admitti.

Hoc idē de sacerdotali dignitate statuitur in ca. 38. Concil. Brac. 2.

Ca. 6. Anathematizatur Photius.

Anathematizamus Photium. Primò propter nequissimam inuasionem ecclesiæ Constantinopolit. cum aliis malis operibus suis. Secundò propter inuentionem falsorum vicariorum. Tertio propter concilium vanitatis quod celebrare cœcauit. Quartò propter crimina quæ falsò contra sanctissimum papam Nicolaum in suo conciliabulo proposuit.

Can. 7. De non amittendis hostibus imaginum.

Valdè proficuum est venerabiles imagines pingere, sed proximo disciplinas diuinæ ac humanæ sapientiæ docere. Non autem bonum est, nec omnino proficuum ab indignis horum aliquid fieri huius rei gratia, nequaquam imagines operari in sacris templis: sed neque in quouis loco docere anathematizatos ab hac sancta & vniuersali

SVMMA GENERAL.

synodo, definimus & promulgamus quousque à propria seductione, ac malitia conuertantur. Quisquis ergo post hanc definitionem ad picturæ sanctarum imaginum in ecclesiis, aut doctrinæ actionem quoquo modo eos admiserit, siquidem clericus fuerit, proprio gradu periclitetur: si laicus, communione priuetur.

Ca. 8. & 9.

Apparet ex actis octauæ sessionis huius synodi solitum fuisse Photium, cum eius vigeat hæresis, extorquere chyrographas tum à quouis ordine clericorum, tum etiam à nobilibus & ignobilibus vsque ad cerdones & pelliones, & reliquam plebis faciem, quibus promittebant se illi adhæsuros, pugnaturusque pro eius opinione. Ipse præterea Photius solebat alias vicissim chirographas dare, quibus facultatem dabat ad docendum vel discendum. Ex hoc improbo more arripuerat ansam & catholici, ut vellent à piis sacerdotibus habere syngraphas, ut discerent & docerent, essentque tuti & securi talibus muniti scripturis. Ob hoc sancitum est his duobus canonibus octauo & nono, ut qui creantur episcopi vel Patriarchæ, nullas chirographas à cathalogo clericorum exposculent, sed tantum fiant solennitates de more: & ut liceat omnibus idoneis discere vel docere liberè, sine facultate per chirographas.

Ca. 10. *Ne quis vitet superiorem præselem ante sententiam.*

Nullus clericus ante diligentem examinationem & synodicam sententiam à com-

munione proprii Patriarchæ se separet, licet criminalem quamlibet causam eius se nosse prætendat, nec recuset nomen ipsius referre inter diuina mysteria. Idem statuimus de episcopis erga proprios Metropolitans: similiter & de Metropolitans circa Patriarcham suum. Qui verò contrafecerit, ab omni sacerdotali operatione & honore decidat.

Ca. II. Quòd vnica sit hominis anima.

Apparet quosdam id temporis in tantum impietatis venisse, vt hominem duas animas habere impudenter dogmatizarent. Tales igitur impietatis inuentores & similia sentientes, cum vetus & nouum testamentum, omnesque ecclesiæ patres vnã animam rationalem habere hominem asseuerent, sancta & vniuersalis synodus anathematizat.

Ca. I 2. Ne quis potentia principum fretus assumat dignitatem episcopi.

Si quis episcopus per versutiam vel tyrannidem principum suæ dignitatis consecrationem susceperit, deponatur, vtpote qui nõ ex voluntate Dei, & ritu ac decreto ecclesiastico, sed ex voluntate carnalis sensus ex hominibus & per homines Dei donum possidere voluit, vel consensit.

Ca. I3. Ex minoribus ordinibus assumantur ad maiores.

Decernimus, vt soli clerici magnæ ecclesiæ qui in minoribus ordinibus morati sunt, ad maiores gradus & honores ecclesiasticos (si digni inueniantur) ascendere debeant. Nullo tamen modo hi qui foris sunt, ad tales di-

S V M M A G E N E R A

gnitates vel honores admittantur.

*Ca. 14. In quanto honore habendi sunt
episcopi à principibus secularibus.*

Qui diuina gratia episcopalem sortiuntur dignitatem, ordinem cælestis hierarchiæ referuntur in terris. Quare meritò sancimus, vt digno in honore tam à principibus quàm à cæteris omnibus habeantur. Non oportet itaque, vt principibus, vel viris militari dignitate præditis obuiam longissimè procedant ab eorum ecclesiis: nec à multis equisue descendant in occursum, aut timidè obiectæque ante genua procidant, velut adoraturi. Imò verò non accedant ad mensas secularium principum, sed cum omni modestia quæ spiritalem deceat dignitatem, officia omnibus & debita tribuant, cui vestigal, vestigal: cui honorem, honorem. Dummodo principes, & pii Imperatores agnoscant sibi æquales episcopos, vel liberè audeant reprehendere increpareque & principes & cæteros qui militari honore fruuntur, si quid peccauerint. Si quis verò episcopus post hanc sanctionem suam dehonestaueit dignitatem, cadens ab honore sibi per canones debito. Vixeritque abiectè secundum veterem & agrestem consuetudinem, amoueatur per annum, & princeps qui in causa fuerit, excommunicetur per biennium.

*Ca. 15. In quem usum ecclesia possessiones
seruari debeant.*

12. q. 2.
*Apostolici
sors.*

Decernimus, vt episcopo vendere vel vt-
cunque alienare vasa, aut vestes sanctas, nec
alias rusticas possessiones venundare liceat, ne

propter hoc ecclesiastici redditus lædantur; quos ad propriam vtilitatem & in escam pauperum & peregrinorum sustentationem esse definimus. Nec etiam per emphyteosim salaria ecclesiarum tribuere possit, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet in redemptionem captiuorum.

Ca. 16.

Colligere licet solenne fuisse in aulis principum statis quibusdam diebus componere aliquem laicum insignibus episcopalibus, qui & tonsura & cæteris ornamentis personatum episcopum ageret: & creasse etiam ridiculum Patriarcham, quo se oblectarent. Quæ omnia, ut in dedecus ecclesiæ accersita, prohibentur sub grauib. censuris.

Ca. 17.

Quia deprauata exemplaria reddunt hęc Author. canonem insigniter obscurum, visum est hac summa illum complecti. & non integrũ transcribere, tria que continet canon præsens.

Primum, quodd Metropolitani super vniuersos episcopos qui ab ipsis promouentur, & siue per manus impositionem, siue per paludationem episcopalis dignitatis firmitatẽ accipiunt, habeant potestatem, videlicet ad conuocandum eos (urgente necessitate) ad synodalem conuentum: vel etiam ad coercendum illos & corrigendũ, cum fama eos super quibusdã delictis forsitã accusauerit. Hoc primum est ex canone sexto Nicæni concilii de sumptum, quem refert in hac forma: *Quia*

SVMMA GENERAL.

& in Romanorum-ciuitate huiusmodi mos præualuit.

De episcopis qui causantur se impedire a mundi principibus. Secundum, Quoniam sunt quidam episcoporum qui ne secundum vocationem apostolici præfulis occurrant, se à mundi principibus impeditos causantur. Placuit talem excusationem omnimodo esse inualidam. Cum enim principes pro suis causis frequenter cōuentum agant, impium est vt summos præfules ad synodos pro ecclesiasticis negotiis celebrandas impendant, vel quosdam à conciliis eorum prohibeant, licet tale impedimentum, & fictam prohibitionem episcoporum suggestionem diuersis modis fieri didicerimus.

Quod ad principes seculares non pertineat synodus interesse. Tertium est: Illud autem tanquam perosum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod à quibusdam imperiis dicitur, nō posse synodum absque principali præsentia celebrari, cum nusquam sacri canones conuenire seculares principes in conciliis sanxerint, sed solos antistites. Vnde nec interfuisse illos synodis, exceptis conciliis vniuersalibus, inuenimus. Nec enim fas est seculares principes spectatores fieri rerum quæ sacerdotibus Dei nonnunquam eueniunt.

Ca. 18. Vt in ecclesiis antiqua conseruentur privilegia.

Placuit huic sanctæ & magnæ synodo, vt res vel privilegia quæ Dei ecclesiis ex longa consuetudine pertinent, & siue à diuæ recordinationis Imperatoribus, siue ab aliis Dei cultoribus inscriptis donata, & ab eis per annos triginta possessa sunt, nequaquam à potestate præfulis quæcunque persona secularis per-

pot.

potestatem subtrahat, aut per argumenta quolibet auferat, sed sint omnia in potestate ac usu præsulis ecclesiæ quæcûque intra triginta spatium annorum ab ecclesiis profecta fuisse noscuntur. Qui contra fecerit, ut sacrilegus iudicetur, & donec talia priuilegia seu res restituerit, anathema sit.

*Ca. 19. Ne Metropolitanus graues
subiectus episcopos.*

Definiuit sancta hæc & vniuersalis synodus nullum archiepiscoporum aut Metropolitanorum relinquere propriam ecclesiam, & sub occasione quasi visitationis ad alias accedere, & consumere redditus qui apud illos inueniuntur ad ecclesiasticam dispositionem & alimenta pauperum. Sed tamen si contingat aliquo per illas ecclesias necessarium iter agere, tunc non alia nisi ex his quæ ad præsens de compendio præparata inueniuntur, cum reuerentia & cum timore Dei dignanter accipiat, & maturius propositum iter perambulet. Si enim vnumquemque episcoporum ecclesiæ propriæ rebus cum multa parcitate vti, & nullatenus in proprias utilitates importunè ac sine ratione consumere redditus ecclesiasticos sacri canones decernunt, quæ putas impietate iudicabitur dignus, qui aliis episcopis commissis ecclesias grauari non formidat? Qui contra fecerit, depouatur, & sequestretur ut sacrilegus, & aliter idololatra factus iuxta magni Apostolum.

Ca. 20.

Hoc canone sancitum est ut possessiones
CC

SVMMA GENERAL.

In emphyteosim datas ab ecclesiis, non liceat emphyteosim spoliare prætextu non seruati pacti. Verum si per tres annos continuos pensionem non soluerit, liceat tunc ecclesiæ vindicare suas possessiones, dummodo id fiat ordine iudiciali coram competente iudice. Qui secus fecerit, cogetur ad restitutionem in integrum. Quod si noluerit parere, deponatur.

Ca. 21. *Quanta reuerentia agendum est erga episcopum Romanum.*

22.d.c. *Definim⁹* Definimus neminem proisus mundi potentium quenquam eorum qui patriarchalibus sedibus præsunt inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare, sed omni reuerentiæ & honore dignos iudicare, præcipuè quidem sanctissimum Papam senioris Romæ: deinceps autem Constantinopoleos Patriarcham. Deinde verò Alexandriæ, ac Antiochiæ, atque Hierosolymorum. Sed nec aliū quenquam, conscriptiones contra sanctissimum papam senioris Romæ, ac verba complicate vel componere liceat sub occasione diffamatoriorū quorūdam criminum, quod & nuper Photius fecit, & multo antè Dioscorus. Quisquis autem tale facinus contra sedem Petri principis apostolorum ausus fuerit intentare, æqualem & eandem quā illi condemnationem recipiat. Porro si synodus vniuersalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de sancta Romanorum ecclesia quævis ambiguitas & controuersia, oportet venerabiliter & cum conuenienti reuerentia de proposita questione sciscitari, & solu-

Nonem accipere, aut proficere aut profectum facere: non tamen audacter sententiam dicere contra summos senioris Romæ pontifices.

Ca. 28. Ne princeps secularis se immisceat promotioni episcoporum.

Sancta & vniuersalis synodus definit neminem laicorum principum vel potentum semet inferere electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio vel contentio: præsertim cum nullam in talibus potestatem quenquam potestatiuorum vel cæterorum laicorum habere conueniat, sed potius silere, ac attendere sibi vsque quo regulariter à collegio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri pontificis. Quisquis autem secularium principum & potentum, vel aliter dignitatis laicæ aduersus communem, ac consentaneam, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit, anathema sit.

Can. 23. Ne quid presumat agere episcopus in aliena ecclesia.

Nullus episcoporum possessionem aliarum ecclesiarum locationem sibi fieri ab alio episcopo rogare audeat, nec ipse rogatus suæ ecclesiæ possessiones alicui conferat, nec etiã constituat presbyteros aut quemlibet alium clericum in ecclesiis quæ sibi subiectæ non sunt, præter voluntatem episcopi.

SVM. GENERAL.

Ca. 24. Ne Metropolita exerceant ministeria episcopalia per subiectos episcopos.

*Ecclesia-
stici præ-
sules absti-
neant à cu-
ris secula-
ribus, &
vacent o-
rationi et
lectioni.*

Diuina scriptura dicente, Maledictus ho-
mo qui facit opus domini negligenter: qui-
dam Metropolitanorum extrema negligenti-
a & desidia delapsi, præceptionibus suis sub-
iectos ad se adducunt episcopos, & commit-
tunt eis ecclesiæ propriæ diuina officia & li-
tánias, & cuncta omnino sacra quæ ad se
pertinent mysteria, vt per illos celebrent om-
nia quæ per semetipsos alacriter agere de-
buerunt: ac per id eos qui episcopalem di-
gnitatem meruerunt, quodammodo clericos
sibi subiectos exhibent. Vacant iidem præ-
ter ecclesiasticas leges secularibus curis, at-
que dispositionibus, dimittentes perseuerare
in orationibus & obsecrationibus pro suis
delictis, ac populi ignorantis: quod nusquã
apud aliquos penitus inuenitur, cùm sit cano-
nicis nimirum contrarium omnino præce-
ptis, Hæc autem omnia magnis & multis ac
vehementissimis damnationibus dignos hu-
iusmodi statuunt. Probantur enim tales per
hæc quæ faciunt, etiam satanica iactantia &
superbia languere. Quisquis ergo Metropo-
litanorum post hanc sanctæ ac vniuersalis sy-
nodi definitionem eadem audacia vel super-
bia & contemptu abusus, non per se cum ti-
more & alacritate, seu conscientia bona de-
bita ministeria in propria ciuitate, sed per suf-
fraganeos episcopos suos efficere tentauerit,
pennas exoluat coram proprio patriarcha, &
aut corrigatur, aut deponatur.

Ca. 25. *Vt deponantur clerici qui defecerunt ad Photium.*

Definiuimus, vt clerici ritè prius ordinati à Methodio vel Ignatio, & refiliuerunt à consortio fidelium vt adhærent Photionis hæresi, & obdurati exemplo Pharaonis nolunt respicere, deponantur omnino: nec postea recipiantur in ordinem clericorum, imò semper exosi sint, vt Esau. Nisi fortè ad magnam pœnitentiam à misericordia ecclesiæ admissi fuerint.

Ca. 26. *De ordine appellationis.*

Ordo prouocationis datur in hoc canone, vt qui læsum arbitratitur à proprio episcopo, possit Metropolitanum appellare, qui datis dimissoriis ad se causam aduocet. Liceat tamen episcopis prouocare ad Patriarcham, si crediderint se iniustitiam pati à Metropolitano, à quo litibus finis imponatur, vt nullatenus Metropolita in metropolitam, aut episcopus in episcopum vicinum ius habeat.

Ca. 27.

Hic canon decernit qualiter oporteat uti pallio, vt scilicet episcopi non ultra statuta tempora & loca eo utantur, ne signum sit superbiæ aut arrogantia. Præterea monachi qui vita & doctrina vt episcopi creentur meruerint, non mutant habitus vestisque rationem ob nouam dignitatem: non minus enim hoc arrogans esset, quam pallio inopè uti. Quisquis ergo episcopus præter definita sibi tempora se pallio induerit, aut monasticam vestem deposuerit, aut corrigatur,

*Monachi
creati epi-
scopi non
mutant ve-
stis ratio-
nem.*

SVMMN GENERAL.

aut à Patriarcha proprio deponatur.

Postremò iussu vicariorum senioris Romæ prolatus est & lectus terminus, ut illi vo-
gant, in quo admodum epilogi continentur
omnia quæ acta sunt in hac sancta synodo.
Primo ibi paucis explicantur mysteria san-
ctæ Trinitatis, & Domipicæ incarnationis.
Mox explicatur ratio septem synodorum
generalium, & probantur à tota synodo
præsenti. Deinde explicatur etiam intentio
huius octauæ synodi, & quæ acta sunt pro
Ignatio Patriarcha contra Photium: & vlti-
ma episcoporum vniuersorum acclamatio-
ne recepta sunt & probata, subscribentibus
vniuersis, Primo vicariis senioris Romæ,
Secundo ignatio Patriarcha Constantinopo-
litanis, Tertio vicariis ecclesiarum Orientis. Quar-
to Imperatoribus Basilio, Constantino &
Leone, qui noluerunt ante vicarios subscri-
bere. Postremò reliquis episcopis. Et absol-
ta est octaua synodus generalis.

Exat allocutio quædam Basilij Impera-
toris ad totam synodum, in qua post alia
amica & gratulatoria verba subiungit: Quis-
quis habet aliquid contra hanc sanctam &
vniuersalem synodum, aut eius canones
stet in medio, & quæ sibi videntur dicat, si-
ue sit de ecclesiastico clero, siue etiam lai-
cus sit, aut ex his qui civilibus officiis mæci-
pantur. Quanquam non datum sit istis se-
cundum canonem dicendi quicquam peni-
tus de ecclesiasticis causis. Opus enim hoc
pontificum & sacerdotum est. Sed ex abun-
danti omne os iniquum obstruere volentes,
licentiam præstamus omnibus, ut qui in mæ-

te habet quid ambiguum de his quæ decreta
sunt ab hac sancta synodo, hoc in medium
exibeat, & suscipiat satisfactionis salubre
remedium. Nam soluta sancta & vniuersali
synodo, qui apparuerit ecclesiæ Dei contra-
dicens, aut non communicans ei, quicumque
ille sit, veniam ab imperio nostro minime
consequetur, sed iuste condemnabitur, &
à ciuitate nostra pelletur vt pestilens & cor-
ruptor, & membrum putridum & inutile,
& commune corpus ecclesiæ violans.

Finit octaua synodus vniuersalis Con-

stantinopoli celebrata.

In decreto Gratiani ascribuntur multa do-
ctrina huic octauæ synodo, quæ in exempla-
ribus Lætinis non inuenimus. Vnde vel falsò
illi ascribuntur, vel Gratianus nactus fuit alia
exemplaria magis integra.

Ioannes 9. papa 109. sedit annos decem,
dies duos sub Ludouico secundo Imperat. a.d. 877.

Martinus secundus papa 110. malis artibus
pontificatum adeptus, sedit annum vnum,
mensis quinque, sub Arnolpho Germano Cæ- pont. 109.
sare sexto. a.d. 883.

Adrianus tertius papa 111, sub Petro, na- Mart.
tione Romanus, hic tanti animi fuit, vt in- pont. 110.
tione sui pontificatus ad senatum populumque a. 888.

retulerit ne in creando pontifice Imperato-
ris authoritas expectaretur, vtque libera es-
sent & cleri & populi suffragia. quod insti-
tutum à Nicolao primo tentatum potiusquã
inchoatum fuerat, &c. Obiit anno primo,
mense secundo, sui pontificatus, sepeliturque
in basilica S. Petri collachrymantibus om-
nibus tantum parentem tantum repente sibi

SVMMA TRIBVR.

sublatum esse.

CONCILIVM TRIBVRIENSE prouinciale. Celebratum est sub Imperatore Arnolpho à viginti duobus episcop. Germanorum, anno Domini 895. ad reformationem morum & status non modò clericorum, sed etiam laicorum, à quo Gratianus transcripsit multa in volumine Decretorum.

Ca. 1. Quòd excommunicati post excommunicationem non se inclinauerint ad pœnitentiã per principem puniri debent.

Ca. 10. Vt episcopus non deponatur nisi à duodecim episcopis, presbyter à sex, diaconus à tribus.

Ca. 11. Si quis clericus homicidium fecerit, etiam si nimium coactus, ab ordine cessare debet.

Ca. 12. Vt præter Pascha & Pentecosten baptisma non celebretur, excepta necessitate periclitantium.

Can. 13. Quibus de causis offerenda sint decime.

Decimæ offerendæ sunt à populo, vti hac ratione Deus placatus largius præstet quæ necessaria sunt, & vt ministri ecclesiæ exinde releuati liberiores fiant ad spiritualis officij expletionem, & vt munus populi exhinc in quotidiana oblatione Domino immoletur, necnon secundum statuta canonica in sustentationem pauperum & restaurationem ecclesiarum proficiat. Quatuor enim fieri partes, iuxta canones, iudicamus de decimis & oblationibus fidelium, vt vna sit episcopi, altera clericorũ, tertia pauperum, quarta restorationi ecclesiarum seruetur, sicut in epistola

Gelasij papæ 27. legitur.

*Ca. 15. Vbi quis decimam soluit, ibi
sepeliendus.*

Vbiūque facultates rerum & opportunitas temporū suppetit, sepulturā morientium apud ecclesiam vbi est episcopi sedes, ordinamus celebrari. Quod si ex aliqua causa difficile existimetur, vbi decimam persoluebat viuus, sepeliatur mortuus.

*Ca. 16. Ne sepulture pro mortuis
vendantur.*

Interdictum sit omnibus Christianis terram mortuis vendere, debitam sepulturam denegare, nisi fortē proximi & amici defuncti propter nomen domini, & redēptionem animæ viri gratis aliquid donare velint.

Ca. 17. Vbi sepeliendi sint laici.

Nullus laicus in ecclesia sepeliatur, nisi in communi cœmeterio: corpora tamen antiquitus in ecclesia sepulta nequaquam proiciantur: sed pavimento desuper facto, nullo tumultu vestigio apparente, ecclesiæ reuerentia conseruetur.

*Eleemo-
sine pro
sunt de-
functis.*

*Ca. 18. De vasculis in quibus mysteria
sacra conficiuntur.*

Vasa in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, calices sunt & patenæ, de quibus Bonifacius martyr & episcopus interrogatus si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere, respondit: Quondam sacerdotes aurei, ligneis calicibus utebantur: nunc contra lignei sacerdotes aureis utuntur calicibus. Zephesinus 14. Romanus episcopus pa-

*De cōsec.
d. 1. Vasa
in quibus,
&c.*

SVMMA TRIBVRIEN.

cenis victis missas celebrari constituit. Nos statuimus vt deinceps nullus sacerdos sacræ mysterium corporis & sanguinis Domini in ligneis vasculis vlllo modo conficere præsumat.

Ca. 19. Ne vinum sine aqua in calice offeratur.

Est canon 32. sexta synodi. Non debet calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtunque permistum, quia vtunque ex latere eius profluxit: sed sic vt duæ partes sint vini, tertia vero aquæ, quia maior est maiestas sanguinis Domini, quàm fragilitas populi, qui per aquam designatur, iuxta illud: Populi multi, aquæ multæ.

Ca. 20. De rasura clericorum.

Apo. 17. Clerici in hoc raduntur vt sollicitudinem coronæ Domini in capitibus suis gerant, quos & seruos suos dici & esse voluit, sortemque illorum se constituit, sicut de eis scriptum est, Ego hæreditas eorû, quos qui percusserit, aut iniuria aliqua affecerit, grauiter puniri debet.

Ca. 21. Vt presbyteri iurare non cogantur. Presbyter in iudicio ad iusiurandû cogi non debet, sed vice sacramenti per sanctam consecrationem interrogetur: quia sacerdotes ex leui causa iurare non debent, cum Dominus in euangelio discipulis suis dicat, Nolite iurare omnino, &c. quod autem his abundantius est, à malo est. Non dixit, quod amplius est, malum est, sed à malo est. i. à malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare.

*2. q. 4.
Siquis
presbyter.*

Mat. 5.

Qui infamia laborat, permittitur vt per ignem candenti ferro se purget. Colligitur ex hoc non esse natura sua malum. Sunt tamen hæc iam abrogata. Ca. 22.

Ca. 27. De his qui in clero iam deputati sunt.

Semel in clero deputati, nec ad militiam, nec aliquam veniant dignitatem mūdānam vt in synodo Chalced. statutū est c. 7. ne tales sint, sicut S. Isidorus dixit esse, similes hippocentauris, qui nec equi nec homines, sed quasi bruta animalia libertate ac desidia suo feruntur.

Ca. 31. De furibus & latronibus. Dura ad-

Si inuēctus fuerit quis furtum aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortem meretur incurrere, nullus pro eo præsumat orare aut eleemosynam dare, & eleemosyna pro eo data in memoriā nec clericorum nec pauperum veniat, sed execrabilis sordescat. modū san-
ctio.

Ca. 35. Placita in diebus festis iudices non habeant.

Vt nullus iudex diebus festis vel dominicis, seu ieiuniorum aut quadragesimæ placitum habere præsumat. Et vt nullus pœnitens eō veniat, in hoc sancto statuimus consilio, quia inde irascitur Deus, cum quando suo sancto seruitio debet populus, desudare, inueniatur lites & contentiones frequentare. Diebus verò Dominicis & sanctorū festis, vigiliis & orationibus insistendum, & ad missas cuiuslibet Christiano cum oblationibus est currēdū, & tantū Deo vacādū. Dieb⁹ quadragesimæ & ieiuniorum summa deuotione

SVMMA TBIBVRIEN.

*Quid in
ieiuniis
quadrage
sime agen
dum.* Ieiunandum, & omni deuotione est oran-
dum, atque ab vnoquoque pro facultatibus
suis eleemosynæ tribuendæ, & nullæ lites
vel contentiones habendæ. Arguit enim Do-
minus per prophetam, eos qui contentiones
& lites tempore ieiuniorum exercent.

Esa. 58. *Ca. 39. De matrimonio inter alie-
nigenas.* Si quis alienigenam, hoc est alienę gentis,
non tamen religionis, formidam in matri-
monium duxerit, vel ita nolit tenenda est, nec
vltrā ab eo separanda, excepta fornicationis
causa, sicut synodus Rom. ait, quod non di-
mittenda sit vxor post baptismum, qua ha-
bita est & ante baptismum. In baptismo sol-
uuntur crimina, non tamē legitima cōiugia.

*Extra de
eo qui du-
in ma.
Ec. cum
haberet.* *Ca. 40. Prohibetur matrimonium
inter adulteros.* Qui vxorem alterius eo viuente cōstupra-
uit, & insuper iuramento confirmauit, si am-
bo eius legitimum superuixissent maritum,
vt ille fornicator illam adulteram adulterio
pollutam sibi associaret legitimo coniugio.
Nos tale coniugium anathematizamus, &
Christianis omnibus obseramus, quia non
oportet Christianę religioni vt vllus ea uta-
tur in matrimonio, cum qua prius pollutus
est adulterio. Idē sine vlla limitatione pro-
hibetur infra ca. 51.

*Ca. 45. De illo qui cum duobus sororibus
fuerit pollutus.*

Qui cum duabus sororibus fuerit pollut-
us, vsque ad exitum vitę penitens & cō-

et inena permaneat, & soror quæ posterior
scienter se cum eodem commaculauerit, vs-
que ad finem vitæ poenitens & continens
perduret.

**Ca. 46. De confugiente ad episcopum ne
ob adulterium à marito
interficiatur.**

Si cuius vxor constuprata fuerit, & pro-
pterea maritus capitali sententia delere illam
machinauerit, ipsa verò vrgentis mortis pe-
riculo ad episcopos confugerit, & auxilium
quæsierit, operosius, si potest, episcopus la-
bore desudet ne occidatur. si vitam ei obti-
nere possit, reddat. sin autem, omnino non
reddat. Maritus verò quandiu ipsa viuat, nul-
lo modo alteram ducat.

**Ca. 54. Statuitur pena pro homicidio
voluntario.**

Qui voluntariè homicidium fecerit, quod
in Ancyrano concil. ca. 22. legitur, obseruet,
quia instituta canonica & S. Patrum decre-
ta, nostro & omnium orthodoxorum iudi-
cio inuiolabilem habent infirmitatem. No-
bis tamen, quia pastores ouium Christi su-
mus, pro moderni temporis qualitate, & ho-
minū fragilitate synodali bonum & vile vi-
detur, vt auctoritate synodali modū castiga-
tionis imponamus, ne prolixum tempus po-
nitentiæ generet fastidium negligentibus.
Igitur si quis spõrè homicidium fecerit, 40.
diebus ab ingressu ecclesiæ arceatur, & nihil
manducet in illis. 40. diebus, præter solum
panem & salem, nec bibat nisi purā aquam,

SVMMA VITÆ.

nudis pedibus incedat, lineis non induatur vestibus, nisi tantum femoralibus, secularia arma non portet, nullo vehiculo utatur, &c. Post illos 40. dies vnum annum integrum ab introitu ecclesiæ suspēdatur, & abstineat se à carne & caseo & vino. Secundum verò & tertium annum simili modo pœniteat. 4. autem annum & 5. 6. & 7. isto modo obseruet. Ieiunet autem his singulis tres quadragesimas. Vnam ante pascha Domini à caseo & pinguibus piscibus, à vino & medone. Alteram ante natiuitatem sancti Ioannis Baptistæ. Terciam ante natiuitatem Domini saluatoris ieiunet, & abstineat se à carne & cæteris rebus prædictis. His septem annis rite expletis reconcilietur, & more penitentium sacris altaribus & sanctæ communionis Christi restituarur, arque perfectionem consequatur, id est, communionis Christi gratiam.

a.d. 890.

Stephan⁹

pont. 112.

Vnanimis subscripserunt 22. episcopi præfidente & adiurâtè pro principe Arnolpho.

a.d. 896.

a.d. 901.

Bonifaci⁹

6. pont.

Reliqua capitula requirat Lector in volumine magno conciliorum, quæ sustulimus, ne alias dicta repeteremus.

114.

a.d. 901.

Stephan⁹

6. pont.

115.

a.d. 902.

Stephan⁹ 5. pa. 112. sub Petro sedit annos 7. Formosus 113. papa, sedit annos 6. Iterum ingens dissidium fuit Romæ de electione. Bonifacius 6. papa 114. sedit dies 26. De tempore quo sedit in sede Petri, magna controuersia est inter scriptores. Stephanus 6. papâ 115. sedit annum 1. Hic magno odio persecutus est Formosi nomen,

quius & ordinationes omnes rescidit & dē-
hauit Iam enim tunc exeperat pōtificum &
Virtus & integritas deficere.

Romanus 1. papa 116. sedit men. 3. in qui- *Roman*
bus vniuersa acta Stephani improbat & ab- 2. pō. 116.
rogat.

Theodorus 2. pap. 117. sedit annos 10. 902.

Ioannes 10. pap. 118. sedit annos 1. a. d. 904.

Benedictus 4. pap. 119. sedit annos 4. *Benedi-*

Leo 5. pap. 120. sedit dies 49. quem Chri- *stus* 4.
stophorus familiaris illius honore pontifica *pon.* 119.
tus spoliavit, cupidine quadam dominandi. a. d. 907.

Christophorus 1. pa. 121. pontificatum ma- *Christo-*
lis artibus adeptum, malē amisit, septimo *pho.* 1. pō.
mense dignitate eiectus, monasticam vitam, *121. Ser-*
obire cogitur. *gius* 3. pō.

Sergius 3. papa 122. sedit annos 7. Hic Chri- *122.*
stophorum ē monasterio tractum in vincu- *a d. 907.*
la coniecit, & Formosi nomen subinde pro- *a. d. 914.*

sequitur, cuius corpus humatū truncari ca- *916.*
uissit, res plena horroris, vt videas quantum *Ladus* 1.
degenerabant pontifices à maioribus suis, ne *pō. 124.*

cui mirum sit interim si qui abusus & per- *Ioan.* 17.
uersa opiniones in ecclesiam irreperunt. *pon.* 128.

Anastasius 3. pap. 123. sedit annos 2.

Landus 1. pa. 124. sedit menses 6.

Ioannes 11. papa 125. sedit annos 13.

Leo 6. papa 126. sedit menses 7. sub Hen-
rico Germano Cæsare 9.

Stephanus 7. papa 127. sedit annos 2.

Ioannes 12. papa 128. sedit annos 4.

Leo 7. papa 129. sedit annos 3. sub eodem
Henrico Cæsare.

Stephanus 8. papa 130. sedit annos 3.

Martinus 3. papa 131. sedit annos 3. mēses.

SVMMA VITÆ

6. dies 10. Electus fuit sub Othone primo Germano Cæsare decimo.

Agapetus 2. papa 132. sedit annos 9. sub eodem Cæsare.

2. pō. 132. Ioannes 11. papa 131. potentia patris fretus pontificium munus sibi desunxit. Vir qui venerationibus magis quàm orationibus vacabat, & multa alia auditu indigna de eo dicuntur. Sedit annos 8. Is Othonem Cæsare corona exornauit.

Benedictus 5. papa 134. sedit menses 6. Hunc eiecit Otho imperator à sede sua, & compulit clerum vt suspiceret Leonē illius loco.

134. *Leo* 8. pō. 133. Leo 8. papa 135. sedit annum 1.

Benedictus 6. Ioannes 14. papa 136. sedit an. 6. Ab hoc Otho 2. corona imperij donatus est.

pon. 136. *Benedictus* 6. pap. 137. sedit annū 1. Hic à Cynthio Roman. ciue capitur, & in arcem (quam sancti Angeli vocant) includitur, & eodem loco non multo pōst fame moritur sub Othone 2. Cæsare.

Donus 2. Donus 2. papa 138. sedit annum vnum sub eodem Cæsare.

pon. 138. *Bonifacius* 7. papa 139. sedit menses 7. ma-

Ioan. 15. lis artibus pontificatus adeptum, male am-

pon. 141. sit sub eodem Cæsare.

Benedictus 7. papa 140. sedit an. 8. sub eodem Cæsare.

Ioannes 15. pap. 141. sedit men. 4.

Hic mense 3. sui pontificatus à Romanis capitur, & in mole Adriani inclusus, pædore carceris inedia moritur sub Othone 3. Germano Cæsare 12.

Ioan. 16. *pon.* 142. *Ioannes* 16. papa 142. sedit men. 8. nihil

com-

commemoratione dignum gessit hoc tempore, sub eodem Cæsare.

Ioannes 17. pap. 143. sedit an. 10. men. 6. dies 10. sub eodem Cæsare.

Gregor. 5. pap. 144. sedit an. 2. men. 5. Hic seditione quadam eiectus est à pontificatu, sed undecimo mense præsidio Imperatoris Othonis restitutus est. *Gregorius 5. pon. 144*

Ioannes 18. Hic fuit qui vlucnte Gregorio sedem per tyrannidem occupauit. Moritur autem & cum ignominia decimo mense vsurpati pontificatus sub eodem Cæsare. Annumeratur papa 145.

Syluester 2. pap. 146. malis artibus pontificatum adeptus, anno 4. moritur sub eodem Cæsare. Is magus fuisse fertur. *Siluester 2. pō. 146*

Ioannes 19. papa 147. sedit menses 4. dies 20. electus sub Hérico 2. Germano Cæsare 13.

Ioannes 20. papa 148. sedit annos 4. menses 4. sub eodem Cæsare. ad otium conuersus, nihil dignum memoria gessit.

Sergius 4. pap. 149. sanctissimus pater ecclesie an. 2. sui pontificatus moritur sub eodem Cæsare. *Sergius 4. pō. 149.*

Benedictus 8. pap. 150. sedit an. 11. sub eodem Cæsare.

Ioannes 21. pap. 151. sedit an. undecim sub eodem Cæsare.

Benedictus 9. pap. 152. sedit annos 11. electus sub Corrado 2. Germano Cæsare 14. Hunc propter ignauiam eiecerunt Romani à sede, & in eius locum suffecerunt Ioannem Sabinum episcopum, Syluestrum tertium appellantes: sed post nouem & quadraginta dies pulso adulterino pontifice Benedictus

restituitur.

Syluester Syluester tertius annumeratur papa 153. qui tamen, vt diximus, non fuit verè papa, sed seditione populi intrusus.

Grego- rius 6. Gregorius 6. papa 154. sedit annos 2. viuen- te adhuc Benedicto, à quo pontificatum, vt quidā volūt, acceperat, quāuis alij aliud dicāt

pont. 154. Clemens 2. papa 155. in synodo pontifex creatus, imperante & cogente Henrico 3. sed abeunte Imperatore Romano veneno ponti- ficem è medio sustulere pontificatus sui mē- se nono.

Damasus Damasus 2. pa. 156. per vim pontificatum occupat, nullo cleri populique consensu. A- deo inoleuerat hic mos, vt cuique ambitio- so liceret Petri sedem inuadere. Sed non diu tulit Deus hanc tyrannidem, nam 23. die v- surpati pontificatus moritur: quare meritò

An. do. à nonnullis non recensetur inter pontifices, 1049.

Leo 9. Leo 9. papa 157. anno Domini 1049. pon- tificatum optima ratione obtinuit, non assu- mens sibi honorem, sed à Deo vocatus ve- lut aliter Aaron, sic optimè sanctus est offi- cio suo. Sedit annos quinque, mēses duos & dies sex, sub Henrico 3. qui niger dictus est. Sub hoc tempus fuit Berengarius author ex- oris de sacramento eoznz Dominicz, cuius error à Leone in concilio Vercellenfi dam- natus est.

Vict. 2. Victor 2. Papa 158. hic magnam synodum Florentiæ habuit, in qua multos episcopos tum simoniz tū fornicationis causa episco- patu priuauit clerūque admonuit quid ma- ximè ad se pertineret, proposita pœna his qui leges transgredirentur. Moritur anno

2. mense 3. die 14.

Stephanus nonus, papa 159. sedit menses septem, dies octo. *Steph. 9.*

Benedictus 10. Papa 160. sedit menses 9. dies 20. electus est à sede, suborta Romæ contentione quadam super electione sua: subrogatus est eius loco Gerardus quidam episcopus Florentinus. *pöt. 159. Bene. 16. pöt. 160.*

Nicolaus 2. papa 191. qui pro Benedicto successus est. Hic apud Lateranum habito concilio sacerdotali, legē tulit, quæ sic habet. *Nic. 2. pöt. 161. 1057.*

Si quis pecunia aut gratia humana, aut populari militarive tumultu sine concordia & canonica electione Cardinalium fuerit in throno Petri collocatus, is non apostolicus, sed apostaticus, id est, à ratione deficiens merito vocetur. Liceatque Cardinalibus, clericis, & laicis Deum colentibus illum ut prædonem anathematizare, & quouis humano auxilio à sede apostolica propellere, atque quouis in loco, si in vrbe non liceat, catholicos huiusce rei causâ congregare, *Is pöt. pri mus statuisse dicitur eligendi pont. in posterum penes cardinales tantum fore.*

In eodem concilio ferunt reuocatum ab errore suo Berengarium diaconum Andegavensis ecclesiæ, qui arbitrabatur in sacramento eucharistiæ non esse verum Christi corpus integrumque sanguinem, nisi ut in signo & figura: quem errorem instante & urgente Nicolao, publicè confessus est. Tertio Pontificatus sui anno moritur sub Henrico 3. Germano Cæsare 15. *Alex. 2. pöt. 163.*

Alexander 2. papa 162. sedit annos undecim, menses sex, sub eodem Cæsare.

Gregorius 7. papa 163. omnium bonorum consensu Pötifex creatur anno salutis 1072. *Greg. 7. pöt. 163.*

DD ij.

Habes formam electionis suæ, & alia annotatione digna in Platina, ex quibus vnum est quod Henricum quartum Imperatorem, qui quia multis malis & iniuriis affecerat ecclesiam Romanam, ipsum priuatum prius omni regia administratione anathemate notauit, nec fuit absolutus, donec deposito regali ornamento, nudis pedibus, quanuis aspera esset hyems, & gelu cuncta rigescerent venit ad ipsum Pontificem, & veniam petens absoluitur, & ecclesie reconciliatur, pace iureiurendo confirmata, & integra obedientia promissa, sedit annos 12. mensem vnum.

Vict. 3.

Vict. 164.

Victor 3. papa 164. ex Abbate montis Cassini pontifex creatur, qui (vt aliqui ferunt) opera Henrici veneno in calicem iniecit, dum sacrificat, necatur anno primo sui pontificatus, sub Henrico 4. Cæsare Germano 16.

Urb. 2.

Urb. 165.

3086.

Urbanus secundus papa 165. Hic Archiepiscopo Toletano pallium & priuilegia multa concessit, eundemque totius Hispanie primatem instituit, & regem Galicie cum omni d'cecesi sancti Iacobi anathematis vinculo illigauit, quia prouincie episcopum in carcerem inaudita causa coniecerat. Cisterciensium ordinem primo in Burgundia excitatum sua auctoritate confirmauit. Sunt etiam qui scribant Carthusianos monachos eius pontificis tempore originem habuisse, quanuis alij temporibus Victoris tertij hoc adscribant. Sedit annos 12. sub eodem Cæsare.

Paschalis

2. pont.

166.

Paschalis secundus, Papa 166. Hunc ipse clerus nolentem & latitantem Pontificem creat, quod diceret humeros suos nequaquam tanto oneri suffecturos. sub hoc floruit An-

selmus vir æque sanctus & doctus, & diuus
Bernardus vitæ monasticæ facile princeps,
Abbas Claræuallensis. Sedit autem Pascha-
lis annos decem & octo, menses sex, electus
sub eodem Cæsare.

Gelasius secundus, papa 167. Huius tem- *Gelasius*
poribus scribunt quidam habuisse originem *2. ponti.*
Templarios milites, qui non longè à sepul- *167.*
chro Domini habitantes, peregrinos susci-
piebant, eosque per loca sacra armati duce-
bant, ac reducebant: quò eis sine periculo in-
uisere loca sacra liceret. Sedit annum vnum.

Calixtus 2. Papa 168. electus est in Clunia- *Calixtus*
censi cœnobio, in quo loco obierat Gelasius *2. ponti.*
Verùm is non prius pontificium habitum *168.*
sibi desumpsit, quàm intellexit se ab his quo-
que cardinalibus confirmari, qui Romæ &
in Italia remanserant. Anno 5. mens. 10. sui
pontificatus oritur in Domino, electus sub
Henrico 5. Germano Cæsare 17.

Honorius 2. papa. 169. familiaritate præ- *Honorius*
clarorum virorum mirifice delectatus est, *2. pō. 166*
quos & Romæ retinebat. Sub hoc floruit
Hugo de Sancto Victore, qui scribendo sui
ingenij præclara monumenta reliquit. Hu-
ius tempore Arnulphus Christianæ religio-
nis prædicator egregius, clericorum inuidiis
necatur, quòl acerbè nimium in eorum
& libidinem inueheretur, quòlque eorum
pompa & in comparandis diuitiis nimia
studium improbarer, paupertatem Christi
& inegerrimā vitam ad imitationē omni-
bus proponēs. Mortuus anno quinto sui po-
tificatus, & mēse secūdo sub eodem Cæsare.

Innocentius 1. papa 170. Contra hunc Pe *Ionno 2*
pō. 170

DD ilj

SVMM A VITÆ

trus Romanus ciuis Rom. Antipapa (eo absente) creatur, Anacletusque vocatur: quem post dies aliquod Lotharius Germanorum rex Roma expulit, & Innocentium restituit. sedit annos 14. menses 7. sub eodem Cæsare.

Cæle. 2.

pöt. 17 2.

Cælestinus 2. papa 171. sedit menses 5. eius sub Corrado Sueuo Germano Cæsare 19

Lucius 2.

pöt. 17 2.

Lucius 2. papa 172. Huius consensu in Gal lia synodus episcoporum & Abbatum facta est contra Biliardum philosophum peripateticum, qui præsentē Ludouico rege rationibus victus, non modo sententiam mutauit sed monasticam vitam & religionem professus est. Sedit menses 7. dies quatuor sub eodem Cæsare.

Eng. 3.

pöt. 17 3.

Eugenius 3. papa 173. antea sancti Anastasij Abbas, quem sanctus Bernardus monachum induerat, ad quem sedentem in cathedra Petri scripsi libros de consideratione, sua religione & eruditione refertissimos. Sedit annos 8. menses 4. dies 20. sub eodem Cæsare.

*Anastasi-
us 4. pö.*

17 4.

Anastasius 4. papa 174. sedit annum vnũ, menses 4. sub eodem Cæsare. Tunc doctrina & vita florebat Ricardus de sancto Victore, cuius scripta nunc extant integra.

Adr. 4.

pont. 17 5.

1165.

Adrianus quartus, Papa 175. sedit annos 4. menses 10. sub eodem Cæsare.

Alex. 3.

pöt. 17 6.

Alexander 3. papa 176. sub eodem Cæsare. Contra hunc electus est per tres cardinales Octavianus Romanus ciuis, Victor appellatus, & fuit schisma in ecclesia ferme per 20. annos. Alexander verò post longos & assiduos labores, cum iam quieturus à tyrann-

niciſ perturbacionibus videretur, pontifica- *Hic Se-*
tus ſui anno 21. Romæ moritur, ſublatis *natu Ve-*
prius è medio quatuor ſchiſmaticis ponti- *neti opera*
ficibus, quorum ſeditionibus eccleſia Ro- *cõtra vim*
mana ferè ſubuerſa eſt. Sub hoc pōtifice bea *Imperato*
tus Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus *ris eſt in*
martyrij mercedem aſſecutus eſt. *ſede repo-*

Lucius 3. Papa 177. Hic ab vrbe deiectus, *ſitus.*
eo quodd conſultum nomen abolere adnite- *Luc. 3.*
batur, pontificatus ſui anno 4. menſe 1 die *pōt. 177.*

18. moritur Veronæ ſub Friderico 1. Germa *pōt. 177.*
no Cæſare 20. Scribunt aliqui Petrum Co-
neſtorem, qui hiſt. ſam vtriuſque teſta-
menti conſcripſit, in pretio tunc fuiſſe.

Urbanus 3. papa 178. Hoc adminiſtrante *Vrb. 3.*
ſacerdotium, occupata eſt ab infidelibus Hie *pon. 178.*
roſolyma ciuitas ſancta. Urbanus proficiſ-
cens Venetias comparandæ claſſis gratia do-
lore animi, quem ex calamitate Chriſtiano-
rum acceperat. Ferrariæ moritur pontifica-
tus ſui anno 1. menſe 10. die 25. ſub eodem
Cæſare.

Gregorius 8. Papa 179. tractat de recupe- *Grego. 8.*
randa Hieroſolyma, ſed dum hæc agit Piſis *pōt. 179.*
moritur pontificatus ſui die quinquageſi-
moſeptimo, ſub eodem Cæſare.

Clemens 3. papa 180. ſedit annos tres, men *Clemēs 3*
ſea quinque, ſub eodem Cæſare. *pōt. 180.*

Cæleſtinius 3. papa 181. Hic Conſtantiam *Caleſt. 3.*
monacham rege Rogerio natam occulte è *pont. 181.*
monaſterio Panormitano eduxit, & Henri-
co ſexto diſpēſatione apoſtolica in matrimo-
niū collocauit. Vir ſanctiſſimus nihil in vita
p̄termiſit quo terra ſancta recuperaretur, ſedis

S V M M A L A T E R A N E N.

annos sex, menses septem dies. 11. electus sub Friderico primo.

*Innocen-
tius 3. p^o.
182.*

Innocentius 3. Papa 182. vir ante pontificatum doctrina & moribus insignis à Cælestino in numerum cardinaliū refertur, quo mortuo, omnium consensu in eius loco pontifex sufficitur, sub Henrico 6. Germano Cæsare 21. Huius temporibus oborta apud Tholosam hæresis est, quam eodem procurante beatus Dominicus, à quo ordo fratrum Prædicatorum fuit institutus, mira celeritate compescuit.

. 14 .

CONCILIUM LATERANENSE. Concilium Lateranum maximum sub Innocentio tertio celebratū, anno salutis 1215. cui interfuit Hierosolymitanus & Constantinopolitanus Patriarcha, Metropolitani 70 Episcopi 400. Abbates 12. priores conventuales 800. Græci & Romani imperij legati regum vero Hierusalem Franciæ, Hispaniæ Angliæ, & Cypri oratores. Papa moritur Perusij pontificatus sui anno 18. mense 7 die 26. Aduerant huius pontificis virtutem & doctrinam beati Dominici & beati Francisci Assisinas sanctitas, è quibus predicatorum & Minorum ordo ortum habuit.

ACTA CONCILII LATERANENSIS per titulos distributa.

De fide catholica.

CA. I.

In capitulo primo sunt articuli sequentes qui ad fidem pertineant.

Vnus est Deus indiuisus in essentia & discretus in personis, creator omnium, &c. Is ab initio temporis vtrunque de nihilo condidit creaturam corporalem & spiritualem, angelicam scilicet & mundanā. Deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore constitutam.

Diabolus à Deo quidem natura creatus est bonus, sed ipse per se factus est malus: homo verò diaboli suggestionem peccauit, &c.

Hæc sancta trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates est discreta, &c.

Vnigenitus Dei filius à tota Trinitate communiter est incarnatus, ex Maria virgine spiritus sancti cooperatione conceptus.

Omnes mortales cum suis propriis corporibus resurgent quæ nunc gerunt, ut recipiant secundum merita sua, siue bona fuerit, siue mala, mali cum diabolo poenam perpetuam, boni cum Christo gloriam sempiternam.

Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus saluatur, &c.

Verum Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate diuina, &c.

Hoc sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos fuerit ritè ordinatus secundum claves ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis & eorum successoribus Iesus Christus.

Sacramentum baptismi, quod cum inuocatione Trinitatis consecratur in aqua, tam

SVM. LATERN.

paruulis quàm adultis in forma ecclesiæ: & quocunque ritè collatum fuerit, proficit ad salutem, &c. Si tamè post susceptionem baptismi contingat probabili in peccatum, per veram pœnitentiã semper potest recuperari, &c.

De summa trini.

Et si. c. 1. Non solum virgines & continentes, verùm etiam coniugari per fidem rectam & operationem bonam ad æternam merentur beatitudinem peruenire, &c.

De errore Abbatis Ioachim.

Ca. 2.

Damnamus ergo & reprobamus libellum siue tractatum quem Abbas Ioachim edidit contra Magistrum Petrum Lombardum de unitate seu essentia Trinitatis, appellans hæreticum & insanum, pro eo quòd in suis dixit sententiis quomodo quædam sùma res est pater & filius & spūs sanctus, & illa non est generans, neque genita, nec procedens. Vnde asserit quòd ille non tam Trinitatem, quàm quaternitatem astruebat in Deo, videlicet tres personas, & illam communè essentiam quasi quarram, manifestè protestans quòd nulla res est quæ sit pater & filius & spiritus sanctus. (Hic deest aliquid) sunt vna essentia, vna substantia, vnâque natura, verùm unitatem huiusmodi nõ veram & propriã, sed quasi collectiuam, & similitudinariam esse faretur, quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna Ecclesia, iuxta illud: Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. Et qui adhæ-

Act. 4.

1. Cor. 6.

3. Et 12.

3. Re 22.

ret Deo, vnus spiritus. Item, Qui plantat & qui rigat, vnum sunt: & omnes vnum corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regum, Populus meus & populus tuus vnum sunt. Ad hanc autem suam sententiam a-
 struendam illud potissimum verbum inducit quod Iesus Christus de fidelibus inquit in Euangelio: Volo pater, vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus, vt sint cō-
 summati in vnum. Non enim ait, vt fideles Christi sint vnum, id est vna quzdam res quæ communis sit omnibus, sed tantum, sint vnum id est vna ecclesia, propter catholicæ fidei vnitatem, & tandem vnum regnū propter vniōem indissolubilis charitatis: quemadmodum in canonica Ioannis epistoli legitur: Quia tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater & verbum, & spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt, statimque subiungit: Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres vnum sunt, sicut in codicibus quibusdam inuenitur. Nos autem sacro & vniuersali concilio approbante, credimus & confitemur cum Petro, quod ~~vna~~ quædam res est incomprehensibilis quidem & inæstimabilis, quæ veraciter est pater & filius & spiritus sanctus, tres simul personæ, ac singularitatem quælibet earundem: & ideo in Deo Trinitas est solummodo, non quaternitas, quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia siue natura diuina, quæ sola est vniuersorū principiū, præter quam aliud inueniri non potest: illa res nō

Ioan. 17.

I. Ioan. 5.

SVM. LAT E R A N E N.

est generans, neque genita, nec procedens;
sed est pater qui generat, filius qui gignitur,
& spiritus sanctus qui procedit, ut distinctio-
nes sint personis & unitas in natura. Licet
igitur alius sit pater, alius filius, alius spiri-
tus sanctus, non tamen aliud, sed id quod
est pater, est et filius, et spiritus sanctus, id est
Joan. 10. omnino, ut secundum orthodoxam & ca-
tholicam fidem consubstantiales esse creda-
tur. Pater enim ab æterno filium genera-
do, suam substantiâ ei dedit, iuxta quod ipse
testatur: Pater quod dedit mihi, maius est
omnibus. At dici non potest, quod partem
sue substantiæ illi dederit, & partem reti-
nuerit ipse sibi, cum substantia patris indi-
uisibilis sit, ut pote simplex omnino. Sed nec
dici potest, quod pater in filium transtulit
suam substantiam generando, quasi sic de-
derit eam filio, quod non retinuerit ipsam si-
bi: alioquin deseruisset esse substantia. Pater
ergo quod sine ulla diminutione filius nascē-
do substantiam patris accepit, & ita pater
& filius habent eandem substantiam, & sic
eadem res est pater & filius, & spiritus sanctus
ab utroque procedens. Cum ergo ve-
ritas pro fidelibus suis ad patrem orat, Vo-
lo, inquit, ut ipsi sint vnum in nobis, sicut
& nos vnum sumus: hoc nomen, vnum, pro
fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur
vno charitatis in gratia: pro personis verbō
diuinis, ut attendatur identitatis in natura
unitas, sicut quædammodū veritas alibi ait. Es-
tote sicut pater & filius & spiritus sanctus
est, perfectione naturæ, utrumque vide-
licet suo modo, quia inter creaturæ & crea-

*Aliter
sunt vni
fideles
Christi,
aliter tres
personæ.
diuinæ.
Matt. 7.*

turā nō potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. *Non ipse*
 Si quis igitur sententiam siue doctrinā præfati Ioachim in hac parte defendere vel approbare præsumpserit, tanquam hæreticus *Ioachim, sed eius liber damnatur.*
 ab omnibus confutetur. In nullo tamen per hoc florenti monasterio, cuius ipse Ioachim extitit institutor, volumus derogari, quoniā regularis institutio est & obseruantia salutaris, maximè cum idem Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit, apostolicæ sedis iudicio approbanda seu etiam corrigenda, dictans epistolam cui propria manu subscripsit, in qua firmiter conficitur se illam fidem tenere, quam Romana tenet ecclesia, quæ cunctorum fidelium disponente domino mater est & magistra. Reprobamus etiam & dēnamus peruersissimū dogma impij Amalrici, cuius mentem sic pater mēdacijs excæcauit, ut eius doctrina nō tam hæretica censenda sit, quàm insana.

De hæreticis.

Ca. 3.

Excommunicamus & anathematizamus omnem hæresim extollentē se aduersus hanc sanctā orthodoxam catholicam fidem, quā superius exposuimus, condemnātes vniuersos hæreticos, quibuscunque nominibus censeantur: facies quidem habentes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum.

Damnati verò, secularibus potestatibus præsentibus, aut eorum baliuis relinquātur *Punitio hæretico:*
 animaduersione debita puniendi, clericis

27
prius à suis ordinibus degradatis: ita quòd
in secularibus po- bona huiusmodi damnatorum, si laici fue-
restatibus rint, còfiscentur: si verò clerici, applicentur
comittēda ecclesiis à quibus stipendia perceperunt.
cōtra su- Qui autem inuenti fuerint sola suspicio-
spectos de nobiles, nisi iuxta còsiderationes suspicio-
hæresi. nis qualitatēque personæ propriam inno-
centiam congrua purgatione mōstrauerint,
anathematis gladio feriantur, & feriantur,
& vsque ad satisfactionem condignam ab
omnibus euitentur, ita quòd si per annum
in excommunicatione perstiterint, extunc
velut hæretici condemnentur.

*Quod iuramentum debeant prestare
seculares potestates.*

Monentur autem & inducantur, & si ne-
cesse fuerit, per censuram ecclesiasticam cò-
pellantur seculares potestates cuiuscunque
officij etiam, sicut reputari cupiunt & haberi
fideles, ita pro defensione fidei præstent
publicè iuramentum, quòd de terris sue iu-
ridictioni subiectis vniuersos hæreticos ab
ecclesia denotatos, bona fide pro viribus ex-
terminare studeant, ita quòd amodo quan-
docunque quis fuerit in potestatem siue spi-
ritualem siue temporalem assumptus, hoc
teneantur capitulum firmare.

Si verò dominus temporalis requisitus &
monitus ab ecclesia, terram suam purgare
neglexerit ab hac hæretica scelerate per
Metropolitānum & comprouinciales epi-
scopos excommunicationis vinculo inno-
detur. Et si satisfacere contempserit infra
annum, significetur hoc summo pontifici,

ut extunc ipse vassallos ab eius fidelitate denunciet absolutos, & terram exponat catholicis occupendam, qui eam exterminatis hæreticis sine vlla contradictione possideant, & in fidei puritate conseruant, salvo iure domini principalis, dumodo super hoc ipse nullum præster obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat, eadem nihilominus lege seruata circa eos qui non habent Dominos principales.

De priuilegiis concessis catholicis quæ hæreticorum exterminio insistent.

Catholici verò qui crucis assumpto càrâere, ad hæreticorum exterminium se accinxerit, illa gaudeant indulgentia, illòque priuilegio sint muniti, quod accedentibus in terræ sanctæ subsidium conceditur.

Excommunicentur qui sine licentia prædicant.

Quia verò nonnulli sub specie pietatis, virtutem eius(iuxta quod ait Apostolus)abnegantes, auctoritatem sibi vendicant prædicandi, cum ipse Apostolus dicat: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur omnes qui prohibiti, vel non missi, præter auctoritatē ab Apostolica sede vel catholico episcopo loci susceptam, publicè vel priuatim prædicationis officium vsurpare præsumpserint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quantocytus resipuerint, alia competenti pœna plectant.

1. Tim 3.
Rom. 10.

Deponatur episcopus qui ad expurgandas hæreses negligens inueniatur.

Voluntus igitur & mandamus, & in vir-

ture obedientiæ districtè præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequenda episcopi per dioceses suas diligenter inuigilent, si canonicè effugere voluerint ultionem. Si quis enim episcopus super expurgando de sua diocesi hæreticæ prauitatis fermento negligēs fuerit vel remissus, cum id certis indiciis apparuerit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus, qui velit & possit hæreticam confundere prauitatem.

Ca. 4. De superbia Græcorum contra Latinos.

De hoc habes extra de baptismo & eius effectus, &c.

Ca. 5. De ordine sedium Patriarchalium.

Ut post Romanā ecclesiam, quæ mater vniuersorum Christi fidelium est & magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundam, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant, &c.

Ca. 6. Ut singulis annis prouincialia celebrentur concilia.

Metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis prouincialia non omitant concilia celebrare, in quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, &c.

Ca. 7. De correctione excessuum.

De hoc habes extra de officio iudicis ordinarij c. irrefragabili.

Ca. 8.

Ca. 8. De inquisitionibus.

Contra delinquentes tribus modis potest *Extra de*
 procedi, per accusationem, denūciationē, & *accus. c.*
 inquisitionem. diligens tamen adhibeatur *Qualiter*
 cautela, ut sicut accusationem legitima de- *Et quan-*
 bet præcedere inscriptio, sic & denunciatio- *do.*
 nem charitatiua admonitio, & inquisitionē
 clamorosa insinuatio præuenire, &c.

**Ca. 9. De diuersis ritibus in eadem fide
per episcopum tolerandis.**

De hoc habes extra de officio iudicis or- *Ibi. c. se-*
 dinarij. c. Quoniam.

**Ca. 10. De predicatoribus instituendis cum episcopi predicare
non valeant.**

Cum sæpe contingat quod episcopi pro- *Officium*
 pter occupationes multiplices, vel inuale- *episcopo-*
 tudines corporales, seu occasiones alias (ne *rum præ-*
 dicamus defectum scientiæ, quod in eis est *dicare po-*
 reprobandum omnino, nec de cætero tole- *pulo.*
 randum) per ipsos non sufficiunt ministrare
 populo verbum Dei, maximè per amplas
 dioceses & diffusas, generali constitutione
 sancimus, ut episcopi viros idoneos ad san-
 ctæ prædicationis officium salubriter exe-
 quendū assumant, potentes in opere & ser-
 mone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum
 (cum per se idē nequeunt) sollicitè visitantes,
 eas verbo ædificent & exemplo, quibus ipsi
 cum indiguerint congrue necessaria mini-
 strent: quos habebunt episcopi coadiu o-
 res & cooperatores, non solum in prædicationis
 officio, verum etiam in audiendis con-

EE

SVM. LAT E R A N E N.

cessionibus, & pœnitentiis iungendis, ac
cæteris quæ ad salutem pertinet animarum.
Si quis autem hoc neglexerit adimplere, di-
strictæ subiaceat ultioni.

Ca. 11.

Extra de De magistris scholasticis in ecclesiis cathe-
magistr. dralibus instituendis, de triennio in triennũ
quia. celebrandis, &c.

Ca. 12. *Extra de statu mona. in singulis.*

Extra de
relig. do
mu. c. fin.

Ca. 13.

De nouis religionibus prohibitis.

Ca. 14. *De incōtinētia clericorũ punienda.*

De hoc habes extra de vita & honesta. cle-
ri. vt clericorum.

Ca. 15.

De arcenda ebrietate clericorum, ibid. c. seq.

Extra ne
cle. vel.

Ca. 16.

De fumentis clericorum ibid. m.

mona. Ca. 17. *De comessationibus pralatorum, &*
sentētiã. *negligentia eorũ super diuinis officiis, &c.*

De hoc habetur de celebratione missarum
ca. dolentes.

Ca. 18.

De iudicio sanguinis in clericis interdito,
& de duello ab eis nõ exercendo: & præci-
puè ne quisquam sacerdos & diaconus pur-
gatione aquæ feruentis, vel frigidæ, seu fer-
ri candentis, ritum cuiuslibet benedictionis
aut consecrationis impendat, saluis nihilo-
minus prohibitionibus de monomacis siue
duellis antea promulgatis, &c.

Extra de

Ca. 19.

Relinqui nolumus incorrectũ, quod quidã

clericis sic exponūt ecclesias supelleſtilibus *custodia*
 propriis & etiam alienis , vt domus potius *eucharis-*
 laicæ quam Dei basilicæ videantur, &c. *tie.*

Ca. 21. Fideles omnes ſemel in anno
confiteri tenentur.

Omni viriſque ſexus omnia ſua peccata *Extra de*
 confiteatur fideliter ſaltem ſemel in anno *peni. &*
 proprio ſacerdoti, vel alieno , prius tamen à *remiſc.*
 proprio ſacerdote impetrata venia , quoniā *omnis.*
 aliter ille ipſum non poteſt abſoluere vel li-
 gare. Et ſuſcipiat reuerenter, ad minus in paſ-
 cha, Eucharistiæ ſacramentum, niſi proprius
 ſacerdos ab eius perceptione duxerit abſti-
 nendum, &c. Si autem ſacerdos diſcretus &
 cautus, diligenter inquirens & peccatoris *Ca. 202.*
 circumſtantias, & peccari, per quas prudē- *ſexta ſy.*
 ter intelligat quale illi concilium debeat ex-
 hibere, & cuiusmodi remediū adhibere, di-
 verſis experimentis vtendo ad ſanandum
 ægroū, &c. Caveat autem omnino ne ver-
 bo vel ſigno vel alio quouis modo prodat a
 liquatenus peccatorem: ſed ſi prudentiorum
 conſilio indiguerit, illud abſq; vlla expoſi-
 tione perſonæ cautè requirat, &c. *Ca. 22.*

Quoniam infirmitas corporalis nōnunquā *Extra ibi*
 ex peccato prouenit, medici ante omnia cu *dē.c. ſeq.*
 rent aduocare medicos animarum, vt poſt-
 quā infirmis fuerit de ſpiritualis ſalute pro-
 uiſum, ad corporalis medicinæ remediū ſa-
 lubri⁹ ꝑcedatur, cū cauſa ceſſante ceſſet. Cæ-
 terū cū anima ſit multò præſtātor corpore,
 ſub anathemate prohibemus ne quis medi-
 corū ꝑ corporali ſalute aliquid ægroto ſua-
 deat, quod in periculū animæ conuertatur.

EE ij

Ca. 24.

Extra de electio. Triplex & duntaxat via iurisdicte electionis, per inspirationem spiritus sancti, per scrutinium, per compromissionem, quod verò contra prædictas formas eligere tentauerit, eligendi (ea vice) potestate priuetur, &c.

Ca. 29. De multa providentia.

Extra de prob. & dig. c. cū multa. Fuit in hoc concilio prohibitum, ut nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, & plures ecclesias parochiales reciperet contra sacrorum canonum instituta. Hoc idem in personatibus decernimus obseruandum, addentes, ut in eadem ecclesia nullus plures dignitates habere præsumat, aut personatus, etiā si curā nō habeat animarū. Circa sublimes tamē & literatas personas, quæ maioribus sunt beneficiis honorandæ (cū ratio postulauerit) per sedē apostolicam poterit dispensari, &c.

Ca. 30.

Extra de fil. pres. Ad abolendam pessimam quæ in plerisque inoleuit ecclesiis corruptelam, firmiter prohibemus, ne canonicorū filij (maximè spurij) canonici fiant in secularibus ecclesiis in quibus instituti sunt patres, &c.

Ca. 31.

Extra de prob. & dig. c. extirpanda. Extirpandæ consuetudinis vitium in quibusdam partibus inoleuit, quod patroni ecclesiarum parochialium, & aliæ quædam personæ, prouentus ipsarum sibi penitus vendicantes, presbyteris earundam seruitio deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, ut ex ea congruè nequeant sustentari, unde fit ut his regionibus in penè nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vel modicam

habeat notitiam literarum. Cum igitur os bouis tridentis alligari non debeat, &c. Statuimus vt portio sufficiens ipsis assignetur. Qui verò parochialem habet ecclesiam, non per vicarium, sed per seipsum illi deferat, in ordine quem ipsius ecclesie cura requirit, nisi fortè præbendæ vel dignitati parochialis ecclesia sit annexa: in quo casu cōcedimus, vt is qui talem habet præbendam vel dignitatem, cum oporteat eum in ecclesia maiori seruire, in ipsa parochiali ecclesia idoneum & perpetuum studeat habere vicarium cononice institutum, &c. Illud autē penitus interdiciamus, nequis in fraudem de prouectibus ecclesie (quæ curam proprii sacerdotis debet habere) pensionem alij quasi pro beneficio conferre præsumat, &c.

Ca. 41.

Nulla valet absque bona fide præscriptio, tam canonica quā ciuilis, cum sit generaliter omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest obseruari. Vnde oportet, vt qui præscripsit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ.

Ca. 46. Clerici etiam propter communes utilitates grauari non possunt.

Aduersus consules & alios qui ecclesias & viros ecclesiasticos talis, seu collectis & exactionibus aliis grauare nituntur, concilium Lateranense immunitati ecclesiasticæ volēs providere, præsumptores huiusmodi, sub anathematis districtione prohibuit, ex-

*Extra de
prescri.
Quoniā.*

*Extra de
imm. eccl.
Aduersus*

SVM. LATERNEN.

communicationi præcipiens sublacere transgressores & fautores eorum: donec satisfactionem impendant competentem, Verum si quando forsitan episcopus simul cum clericis tantam necessitatem & utilitatem inspexerint, ut absque vlla coactione ad releuandas utilitates & necessitates communes (vbi laicorum non superent facultates) subsidia per ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & deuotè recipiant, cum actionibus gratiarum. Propter imprudentiam tamen quorundam Romanum prius consulant pontificem, cuius interest communibus utilitatibus providere.

Ca. 50. Prohibitio copulae coniugalis quarrum gradum non excedat.

Extra de cons. & affi. Nō debet. Prohibitio copulae coniugalis quarrum consanguinitatis & affini. gradum de cetero nō excedat, quoniam in vltioribus gradibus iam non potest absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter obseruari.

Ca. 51.

Extra de cland. de spon. cum inhibitio. Extra de primi. & obla. Cū non. Claustrina cōiugia penitus inhibemus, &c. *C. 54. Ut pri^o soluat^r decima quā tributa.* Statuimus, ut exactionem tributorum & censuum præcedat solutio decimarū, vel saltem hi ad quos cēsus & tributa indecimata peruenerint (quoniā res cum onere suo transit) ea per censuram ecclesiasticam decimare cogantur ecclesiis quibus iure debeantur.

Ca. 58. Tempore interdicti possunt monachi diuina celebrare.

Extra de Celebrare diuina possunt tam monachi

quàm clerici tempore interdicti, sed exclusis excommunicatis & interdictis, ianuis clausis & suppressa voce, non pulsatis campanis.

Ca. 61. De reliquiis sanctorum.

Cum ex eo quod quidam sanctorum reliquias exponunt venales, ut eas passim ostendant, Christiane religioni sit detractum sepius: in posterum presenti decreto statuimus, ut antiquarum reliquiarum amodo extra capsam non ostendantur, nec exponantur venales. Inventas de nouo nemo publice venerari praesumat, nisi prius autoritate Romani pontificis fuerint approbatae. Praelati vero de cetero non permittant illos qui ad eorum ecclesias causa venationis accedunt, vanis signis, aut falsis decipi documentis, sicut in plerisque locis occasione quaestus fieri consuevit. Eleemosinarum quoque quaestores quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua praedicatione proponunt, admitti (nisi apostolicas vel diocesanas episcopi literas veras exhibeant) prohibemus, & tunc praeter id quod in ipsis continebitur literis, nihil populo proponere permittantur.

Ca. 62.

Qui autem ad quaerendas eleemosinas destinantur, modesti sint & discreti, nec in tabernis aut locis incongruis hospitentur: nec inuitiles faciant aut sumptuosas expensas, cauentes omnino ne falsum religionis habitum gerant. Ad haec, quia per indiscretas indulgentias, atque superfluas quas quidam ecclesiarum prelati facere non verentur, & claudes ecclesiarum cōtemnuntur, & poenitentialis satisfactio

*privileg.
Quod nō
nullus.*

*Extra de
reliquiis.
& vene.
sanct. cō
ex eo.*

*Questio-
res mode-
sti & dis-
creti.
Modera-
tione indul-
gentiarum.*

eneruatur, decernimus, ut cum dedicatur basilica, non extendatur indulgentia extra annum, siue ab vno solo, siue à pluribus episcopis dedicetur: ac deinde in anniuersario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis poenitentiis indulta remissio, non excedat: & intra hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuscumque causis aliquoties conceduntur, cum Romanus pontifex (qui plenitudinem obtinet potestatis) hoc in talibus moderamen consueuerit obseruare.

Ca. 63.

Extra de Ne pro consecrationibus episcoporum aut benedictionibus, aut ordinibus clericorum *simo. Si* aliquid accipiat.

cut procer
to.

Ca. 64. *Monache pretio receptæ v-*
nà cum recipientibus de monaste-
rio expellantur.

Extra ibi Quoniam simoniaca labes adeo plerumque mo-
dem. Quo niales infecit, ut vix aliquas sine pretio reci-
niam. piant in sorores, pauperatis pretextu volentes huiusmodi vitium paliare, ne id de cætero fiat penitus prohibemus, statuentes, ut quæcumque de cætero talis prauitatis commiserit, tam recipiens quam recepta, siue sit subdita, siue prælata, sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur, in locum arctioris regulæ ad agendam perpetuam poenitentiam retrudenda.

De his autem quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus prouidendum, ut remotæ de monasteriis, quæ perperam sunt ingressæ, in aliis eiusdem ordinis collocentur.

Quòd si propter nimiam multitudinem, alibi forte nequiuierint commodè collocari, ne forte damnabiliter in seculo euagentur, recipientur in eodem monasterio dispensatione de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis.

Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obseruandum. Verùm ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus vt diocesani episcopi singulis annis hoc faciant per suas dioceses publicari.

Ca. 65. Extra ibidem.

Ca. 66. Extra ibidem.

Ca. 67. Iudæi etiam compellendi sunt ad restituendas vsuras.

Statuimus vt si de cætero quocunque prætextu Iudæi à Christianis graues & immoderatas vsuras extorserint, Christianorù eis participium subtrahatur, donec de immoderato grauamine satisfecerint competenter. Censura etiam ecclesiastica Iudæos decernimus compellendos ad satisfaciendum ecclesiis pro decimis & oblationib⁹ debitis, quas à Christianis de domibus & possessionibus aliis percipere consueuerant antequam ad Iudæos quocunque titulo deuenissent.

Ca. 68.

Statuimus vt Iudæi vtriusque sexus in omni Christianorum prouincia, & in omni tempore, & qualitate habitus publice ab aliis populis distinguantur.

Ca. 69.

Nec Iudæi nec Pagani officiis publicis

Extra de vsuris.

Quanto amplius.

Quando coguntur Iudæi satisfacere pro vsuris

Extra de Iudæis, et Sarracenis.

Extra ibi dē. Cū sit

præficiantur.

Postremo loco habetur in hoc concilio bulla expeditionis pro recuperanda terra sancta, sanctissime edita, in qua expeditione omnes clerici mandato concilij bonam partem ecclesiasticorum proventuum in subsidium terræ sanctæ tradiderunt, Papa verò & Cardinales integram decimam. In reliquis capitulis remittimus lectorem ad magnum volumen concillorum, quæ ne eadem pluries repeteremus, omisimus.

a. d. 1214 Finit concilium Lateran. primum.

Hono. 3. pa. 183. Honorius 3. pa. 183. ordinem beati Domini eo instante confirmat, & Fridericum secundum anathemate notatum imperij dignitate priuat.

Idem & ordinem beati Francisci comprobavit, quem biennio post Gregorius in catalogo sanctorum retulit. Sedit annos 10. mens. 7. dies 13.

Greg. 9. pa. 184. Greg. 9. pa. 184. Hic beatum Dominicum & beatum Franciscum in sanctos retulit, circa annum domini 1240. Sedit an. 14. mens. 5. sub Friderico. 2. Germano Cæsare 24.

4. pont. Coelestini 4. pap. 185. Sedit tantum dies 18. vacat sedes vno & 20. mensibus donec

Inno. 4. Cardinales qui à Friderico Imperatore in carcere detinebantur, libertate donati sunt.

pon. 186. Innocentius 4. pap. 186. Hic beatum Petrum Veronensem ordinis Prædicatorum ab hæreticis occisum inter sanctos martyres retulit. Idem statuit ut Cardinales galero rubeo vterentur honestandi ordinis causa: & Hugonem ex ordine sancti Domini, virum vita & doctrina insignem, in Cardinalis di-

gnitatem euexit, qui commēt. in tota Biblia scripsit. Sub hoc floruit Alexander ordinis minorum, qui summam in theologiam scripsit Sedit an. 11. menses 6. dies 12. sub eodem Cæsare.

Alexāder 4. pap. 187. sedit an. 7. Vacat sedes men. 3. diebus 4. Huius pontificis vita ab omnibus certe mirifice laudatur, electus sub Vuillelmo Germano Cæsare 26. *Alexā. 4. pon. 187.*

Vrbānus 4. papa 188. Scribunt aliqui sub Vrbano fuisse Albertum cognomento Magnum & diuum Thomam Aquinatem ordinis Prædicatorum. Sedit autem an. 3. mensem 1. sub eodem Cæsare. *Vrba. 4. pon. 188. a d. 1265 Clem. 4.*

Clemens 4. pap. 189. Hic uxorem & liberos habuerat, qua mortua factus est episcopus, deinde Cardinalis, & abiens electus pap. sub eodem Cæsare. Sedit an. 3. Quo mortuo non solum inter populos Italix, quos in officio sanctissimus Pontifex autoritate sua continebat, verum etiam inter Cardinales discordia orta est de creando nouo Pontifice, vt biennio sedes vacauerit. Bona ecclesiæ Clemens vir integerrimus adeo accurate dispensauit, vt cum haberet duas filias ex mortua uxore ante pontificatum susceptas, vni in monasterio collocatæ triginta tantum libras dedit. Alteri quæ marito suæ conditionis nupserat, trecentas libras dotis nomine numerauit, & hac conditione ne quid vniquam amplius peteret. Habuit & nepotem clericum, quem vbi comperit tres præbendas habere, optionem facere compulit, vti quam vellet ex his retineret, & duas relinquere. Instantibus autem amicis vt non

SVMMA VIENNEN.

cantum nepoti illa dimitteret, sed maiora & plura tribueret, respondit se Deo, non autem carni & sanguini acquieturum : quem utinam vniuersi pontifices imitati essent.

Pontifex. Gregorius 10 pap. 190. sub eodem Cæsare sedit annos 4. Sub hoc celebratum est concilium Lugdunenſe generale, in quo ſequēs veritas definita eſt.

Proceſſio Spiritus ſancti à patre & filio proficiſcitur. Vnica inſpiratio - ne S. ater naliter procedit. Fidei & deuota profeſſione fatemur quòd ſpiritus ſanctus æternaliter ex patre & ex filio non tanquam ex duobus principiis, ſed tanquam ex vno principio, non duabus inſpirationibus, ſed vnica inſpiratione procedit. Hoc profeſſa eſt hætenus, prædicauit, & docuit ſacroſancta Romana eccleſia, mater omnium fidelium & magiſtra. Hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorum Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera ſententia. Sed quia nulli propter irrefragabilis præmiſſæ veritatis ignoratiã in errores varios ſunt prolapſi, nos ſacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes qui negare præſumpſerint æternaliter ſpiritum ſanctũ ex patre & filio procedere: ſiue etiam temerario auſu aſſerere quòd Spirituſſanctus ex patre & filio tanquam ex duobus principiis & non tanquam ex vno procedat. Habentur de ſumma trinit. & ſi. cath. in 6.

Uſurarij non abſoluentur. In eodem concilio mandatum eſt, quòd nullus ſacerdos manifeſtos uſurarios ad cõfeſſionem admitrat, ſiue ipſos abſoluat, niſi de uſuris ſatiſfecerint, vel de ſatiſfaciendo pro ſuarum uiribus facultatum præſtent idoneam cautionem.

Innocentius 5. papa 191. ex ordine sancti *Inno. 5.*
 Dominici assumptus ad pontificatum anno *pōt. 191.*
 domini 1275. Sedit menses 6. sub Rudolpho
 Cæsare 27.

Adrianus 5. pap. 192. sedit dies 40. sub eo- *Adr. 5.*
 dem Cæsare. *pont. 192.*

Ioannes 22. papa 193. Vir literatus, sed in *Ioan. 22*
 rebus gerendis, ut dicitur, parum prudens. *pont. 193.*
 Moritur pontificatus sui mēse 8. sub eodem

Cæsare. Sub hoc facta est definitio cōtra eos
 qui dicunt Christum & eius discipulos nihil
 habuisse, & in his quæ habuerunt, nullum
 ius eis fuisse. Eiusmodi sententiam errone- *Harctica*
 am & hæreticam esse censendam declarat *Sententia*
 in extrauagan. Cum inter nonnullos, de ver- *cōtra asse*
 bo. sig. sub eodem Ioanne 22. damnatur ex- *rētes Chri*
 rores Ioānis de Poliacō doctoris Parisiensis.

Primus, quod confessi fratribus habenti- *sum &*
 bus licentiam generalem audiendi confes- *eius disci-*
 siones, tenentur eadem peccata quæ confes- *pulos ni-*
 si fuerant, iterū confiteri proprio sacerdoti. *hil habuif*
 Secundus, quod stante, omnis veriusque *se.*

sextus, edito in concilio generali, Romanus *Errores*
 pont. non potest facere quod parochiani nō *Ioānis de*
 teneantur omnia peccata sua semel in anno *Poliaco.*
 proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse
 parochianum curatum. Imō nec Deus pos-
 set hoc facere, quia (ut dicebat) implicat con-
 traditionem.

Tertius, quod Papa non potest dare pote-
 statem generalem audiendi confessionem,
 Imō nec Deus, quin confessus habenti licen-
 tiam, teneatur eadem confiteri proprio sacer-
 doti, quem dicit esse, ut præmittitur, propriū
 curatum. Prædictos articulos, & quemlibet

SVM. ORDINAT.

eorum, tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios, authoritate apostolica condemnamus, & reprobamus de fratrum nostrorum consilio, & contrariam esse catholicam fidem asserimus, scilicet quòd illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti, iuxta concilium generale. Habentur in extrauag. communi. Vas electionis, &c.

- Nico. 3.** Nicolaus 3. Papa 194. Scribunt historici neminem ante ipsum sacrificasse religiosus visum, cum semper, dum solennia ageret, lachrymas funderet. Vacantibus ecclesiis celerimè consulebat, & eas statim optimo & idoneo ministro cōmittebat. Notarios & rebelliones à se, vt pestiferos, eiecit, Gregoriū 10. & Ioannem 21. imitatus. Religionis obseruantissimus, instituti sancti Francisci, operum humanarum contemptum, amator: ideo & decretali epistola quædam suæ regule ambigua declarauit. Sedit an. 3, men. 5. sub eodem Cæsare. Vacat sedes men. 5.
- Mart. 5.** Martinus 5. pap. 195. sedit an. 4. mēf. 1.
- Hono. 4.** Honorius 4. papa 196. sedit annos 2. sub eodem Cæsare. Vacat sedes menses decem propter ægritudinem Cardinalium, quæ apud sanctam Sabinam correpti sunt.
- Nicolaus 4.** papa 197. sedit an. 4. sub eodem Cæsare, assumptus ex ordine minorum.
- Cælest. 5.** Cælestinus 5. pap. 198. Deducta electione discordia Cardinalium per biennium & 3. menses, assumptus est ex eremo Petrus Monachus vocatus Cælestinus. Verùm cum à

priore vita ob pontificatum nequaquam declinaret, visus est rebus agendis parum idoneus: hanc ob rem de abrogatione eius mentio fieri cœpra est inter Cardinales. Tandem persuasus est, pontificatus se abdicaret, ne ecclesia Dei ob imperitiam gubernantis periclitaretur. Quo factō Cœlestinus ad priuatam vitam se redegit, & alterius subrogandi Pontificis Cardinalibus potestatem dedit, pontificatus sui mense 6. Imperante Adolfo Germano Cæsare 18.

*Cessit pō-
tificatus
bonus pa-
stor, neo-
nes peri-
clitaren-
tur.*

Bonifacius 8. Pap. 199. Ab hoc ferunt deceptum Cœlestinum voce tanquam cœlitus missa per cannam ad eum factam, ut desereret pontificatū, & Bonifacium institueret. ingentia bella in Italia excitauit: Excommunicauit Gallorum regem Philippum, & titulū regni Gallici donauit Alberto Austriacæ domus 1. Cæsari, ut hac occasione tandem inter se conflictaretur Germani & Galli. Postremo captus est Bonifacius, & in carcere perijt. Atque hinc est quod dicitur de eo: Intrauit ut vulpes, regnauit ut lupo, mortuus est ut canis. Sedit annos octo, menses 5. sub eodem Cæsare.

*Bonif. 8.
pon. 199.*

Benedictus 11. papa 200. ex ordine sancti Dominici assumptus ad pontificatum. Ita semper vixit, ut post mortem inter beatos merito censeatur. Sedit menses 8. dies 15. Electus est sub Alberto Germano Cæsare 29.

*Benedi-
11. pont.
200.*

Clemēs 5. pap. 201. sub eodem Cæsare. Hic apud Lugdunenses egit in Gallia, & iam inde ab hoc tēpore. i. an. 1302. translata est pōtificia sedes ab vrbe Roma Auiniam Gallicæ urbem, vbi ad septuaginta & quatuor

*Cle. 5. pō.
201.
a. d. 1302*

SVM. ORDINAT:

an remansit cum magno Christianorum incommodo. Interim noua hæresis apud Nouarienses per Duleinum & Margaritam inuenta est, qua marcs & femine simul habitantes, in omnem libidinem prolabebantur & Anabaptistarū more (qui nostra hac ætate, in incertū vagantur) senserunt nihil proprij habendum, non esse administrandas res publicas christianis: & similes phanaticas opiniones habuere. Sub hoc celebratum est concilium Viennense, in quo & librum Clementinarum à se compositum edidit. Fertur hoc ferme tempore Templarios olim christi milites à nostris ad Saracenos defecisse. Quam ob rem interfecti sunt quorquot comprehendi potuerunt, eorūque bona partim Rhodianis militibus, partim nouis religionibus sunt attributa. Sedit an. 8. mens. 10. dies 15.

Eccl̃ium Viennense. Concilium Viennense generale sub Clemente quinto celebratum: in quo probatæ sunt constitutiones illæ & definitiones, quæ in volumine Clementinarum feruntur. Vna **Anima rationalis** est sub hac forma: Doctrinam omnem, seu positionem temere asserentem, aut veritatem in dubium quod substantia animæ rationalis, seu intellectualis, vere ac perfecte humani corporis non sit forma, velut erroneam, ac veritati catholicæ inimicam fidei, hoc sacro approbante concilio reprobamus: definientes vt cunctis nota sit fidei sinceræ veritas: ac præcludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintrent, quod quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, quod anima rationalis seu intelle-

intellectiua non sit forma corporis humani per se & essentialiter, tanquam hæreticus sit censendus. Item baptisma vnicum baptizatos omnes in Christo regenerans esse (sicut vnus Deus, ac fides vnica) ab omnibus fideliter confitendum, quod celebratur in aqua in nomine patris & filii & spiritus sancti, credimus esse tam adultis quàm paruulis communiter perfectum remedium ad salutem. Verùm quia quantum ad effectum baptismi in paruulis reperiuntur doctores quidam theologi opiniones contrarias habuisse, quibusdam ex ipsis dicentibus per virtutem baptismi paruulis quidem culpā remitti, sed gratiā non conferri, aliis ecōtra asserentibus, quòd & culpa eisdem in baptismo remittitur & virtutes ac informans gratia infunduntur quo ad habitum, & si non pro illo tempore quo ad vsum: Nos attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informantē gratiam vt virtutes, tãquā probabiliorem & diuini sanctorum & doctorum modernorum theologiæ magis consonam & concordem, sacro approbante concilio duximus eligendam. Habentur prædictæ duæ definitiones in Cle. de sum. tri. & si. catho.

In eodem concilio facta est constitutio, vt festi corporis Christi celebretur feria 5. post octauam Pentecostes, concessis indulgentiis iis qui in eo festo, vel sub octauis officio vel horis intererunt. Habetur in Clem. de reli, & venega. sanctorum.

*Tā paru-
lis quā a-
dultis in
baptismo
confertur
gratia vir-
tutēque
infundū-
tur.*

Error Begardorum In eodem damnati sunt errores Begardorum & Beguinarum mulierum Alemaniz.

Beguinarum doctrina Primus, quod homo in vita presentis tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam (ut dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri.

Secundus, Ieiunare non oportet hominem nec orare postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit affectus: quia tunc sensualitas est ita perfecte spiritui & rationi subiecta quod homo potest liberè corpori concedere quicquid placet.

Tertius, quod illi qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiz, nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur: quia, ut asserunt, ubi spiritus Domini, ibi libertas.

Quartus, quod homo potest ita finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in presentis assequi, sicut eam in vita obtinebit beata.

Quintus, quod quælibet intellectualis creatura in seipsa naturaliter est beata: quodque anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum.

Sextus, quod se in actibus exercere virtutis est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à se virtutes.

Septimus, quod mulieris osculum (cum ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatum actus autem carnalis, cum ad hoc natura inclinet, peccatum non est, maxime cum tenta

tur exercens.

Octauus error, quòd in eleuatione corporis Christi Iesu non debent assurgere, nec eidem reuerentiã exhibere: asserentes quòd esset imperfectionis eisdem si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quòd circa mysterium seu sacramentum eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent. Sacro approbante concilio sectam ipsam cum præmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino. Habetur in Clemen. Ad nostrum de hæreticis.

In eodem concilio. Si quis in illum errorem incidit, vel pertinaciter affirmare præsumat, exercere vsuras non esse peccatum: decernimus eum velut hæreticum puniendum. Locorum nihilominus ordinariis, & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtus iniungentes, vt cõtra eos quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omittant. Habetur in Clemen. de vsuris. ca. Sanè.

*Puniatur
vt hæretici
qui as-
firmave-
runt exer-
cere vsu-
ras nõ esse
peccatũ.*

Ioannes 23. pap. 202. sedit annos 19. menses 4. imperatore Ludouico Bauaro, in quem censuris pontificiis animaduertit.

*Ioan. 23.
pon. 202.*

Benedict. 12. pap. 103. sedit annos 4. menses 3. sub eodem Cæsare. Vir sanctissimus omnibus collachrymantibus sepelitur.

*Bene. 12.
pon. 203.*

Clemes 6. pap. 204. sedit annos 10. menses 6. Hic emit (vt fertur) Aninium Fræciæ, atque ita vrbs hæc iuris pontificii facta est.

*Clem. 6.
põt. 204.*

Innocen. 6. pap. 205. Hic præbendas ecclesiasticas non nisi probatissimis sacerdotibus

*Innoc. 6.
pon. 205.*

FF ii

SVMMA VITÆ

bus tum vitam doctrina dedit. Fecitque
ut omnes prælati ad ecclesias suas proficisce
rentur: sedit annos nouem, menses octo sub
eodem Cæsare.

Vrba. 5. Vrb. 5. pap. 206. sedit annos 8. mens. 4. ele-
pöt. 206. Aus sub Carolo 4. Germano Cæsare 32.

Greg. 11. Greg. 11. pap. 207. electus sub eodem Cæsa-
pöt. 207. re. Hic Romani ex Gallia transtulit iterum
a. d. 1371. pōtificiam sedem an. do. 136. motus maximè

ex verbis cuiusdam episcopi, qui interroga-
tus à pontifice (dum simul inambularent) cur
non rediret ad ecclesiam suam, quàm malum
erat tandiu sine pastore nudam relinqui, re-
spondit, Cur tu summe pontifex cæteris exē-
plum daturus, tuum episcopatum non repe-
ris? Moritur Romæ anno do. 1378. sui pōtifi-
catus anno 7. mense quinto.

Post Greg. 11. ingens schisma ortū est. Itali
Italum pontificem vrbānum 6. dictum crea-
runt, & is Romæ mansit. Galli item elegerūt
pontificem in Italia, quem clementem appel-
larunt. Is Auinium se recepit. Erant itaque
pontifices 2. alter in alterum censuris sapie-
bat. Durauit hoc schisma vsque ad conciliū
Constantiense.

Vrba. 6. Vrbānus 6. pap. 208. pontificatus sui satis
pöt. 208. infelicitè acti anno 11. mense 8. Romæ mo-
ritur, Ruperto Cæsare 34.

Bonif. 9. Bonifacius 9. pap. 209. sub eodem Cæsare.
pöt. 209. Hic annorum circiter triginta erat, cum pon-
tificatum iniiuit: ita tamen vixit in tanta vel
peccādi licētia, vel nulla ei voluptas impingi
vel obici posset. Interim mortuo Cle. 7. adul-
terino pōt. Petrus de luna (Benedictus tercius
decimus appellatus) Auinione sufficitur.

Bonifacius hic annatarum, hostium potentiam veritus, vel augendę ditionis ecclesiasticę causa, vt aliqui volunt, vsum beneficiis ecclesiasticis primus imposuit hac conditione, vt qui beneficiū consequeretur, dimidinnū annui prouentus fisco apostolico persolueret. Quauis sint qui hoc inueniū Ioanni 22. ascribant. Hanc consuetudinem omnes admiserunt præter Anglos, qui id de solis episcopatibus concessere de cæteris beneficiis non aded. Sedit annos 14. menses nouem.

an. dem.
1309.

Innocentius septimus papa 210. duobus ann. sacerdotio infeliciter administrato mortuus est.

Innocē. 7.
pōt. 210.

Greg. 12. pap. 211. Is promisit cessurum se pontificatu, si Benedictus itidem non recusaret. Cæterū fugiente Benedicto in Cataloniā relicta Auinione reuocauit promissum suum Gregorius de resignando papatu: proinde concilio Pisis à Cardinalibus vniuersis habito, vterque & Gregorius & Benedictus pontificatu sunt depositi, & in locum eorum substitutus tertius papa Alexander 5. Gregorius profugit Ariminum, vbi māuit vsque ad Constantiensis consilii tempora. Alexander quintus Bononię egit.

Greg. 12.
pōt. 211.

Alexander 5. pap. 212. sedit menses octo, ex ordine minorum assumptus, sanctus Dei.

Alexā. 5.
pōt. 212

Ioannes 24. papa 213. Hic Ioannes 24. Bononię, Gregorius Arimini, Benedictus in Hispania superstites vixerunt, vsque dum opera Sigismundi Imperatoris Constantię publica synodus cogeretur. Sunt autem tres hi pariter in eo concilio papatu deiecti.

Ioan. 24
pōt. 213.

Mar. 5.
pōt. 214

Martinus 5. papa 214. electus in concilio

SUMMA CONSTAN.

Constantiensis, sedit annos 14. menses tres.

ACTA CONCILII CONSTANTIENSIS sub Ioanne papa 24. conuocati & inchoati tempore schismatis. Ferebantur enim tunc tres pontifices, prædictus Ioannes, & Benedictus 13. & Gregorius 12.

In sessione prima anno Domini 1415. præsentente Sigismundo Imperatore, promisit Ioannes 24. se cessurum papatui sub hac forma: Ego Ioannes papa 24. propter quietem totius populi Christiani profiteor, spondeo, promitto, iuro & voueo Deo & ecclesie & huic sacro concilio, spontè & liberè dare pacem ecclesie Christi per viam meæ simplicis cessionis papatus, & eam facere & adimplere cum effectu iuxta deliberationem presentis concilii, si & quando Petrus de Luna, Benedictus tertiusdecimus, & Angelus de Corario, Greg. 12. in suis obediendis nunciati quem prætendunt, per se vel procuratores suos legitimos simpliciter cedant, &c. Nihil ad hæc addiderunt in sessione secunda & tertia.

In sessione quarta & quinta habetur sic definitum, quòd ipsa synodus in spiritu sancto cōgregata legitimè generale conciliū faciēs, ecclesiam catholicam militantem repræsentans, potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis, etsi papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem diuini schismatis, & reformationem generalem ecclesie Dei in capite & membris, &c.

Item declarat quod quicunque cuiuscunque conditionis, status, dignitatis, etiam pa-

palis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis huius sacre synodi, & cuiuscunque alterius concilii generalis legitime cōgregati super præmissis, siue ad ea pertinentibus factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subiiciatur, & debitè puniatur, &c.

Item definit & ordinat sancta synodus quòd dominus Ioannes pap. 23. Romanam curiam & officia publica illius, &c. de hac ciuitate Constantiensi non mutet sine deliberatione & consensu ipsius sanctæ synodi. Si quid contra tentauerit, totum sit irritum & inane.

In sexta & septima sessione tantum tractatum est de moriendo & citando Ioāne papa, qui fugerat à loco concilii.

In sessione octaua pronuntiata est sententia damnationis doctrinæ Ioannis Vuicleff, & articulorum 45. quorum tenor est qui sequitur.

1 Substantia panis materialis & vini materialis manent in sacramento altaris, & cætera.

2 Accidentia panis non manet sine subiecto in eodem sacramento.

3 Christus non est in eodem sacramento identicè & realiter propria præsentia corporali.

4 Si episcopus vel sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat.

5 Non est fundatū in euangelio, quòd Christus missam ordinauerit.

*Errores
Vuicleff
damnati.*

FF iiiij

S V M M A   C O N T A N .

- 6 Deus debet obedire diabolo.
- 7 Si homo debite fuerit contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis.
- 8 Si papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles, nisi fortè à Cæsare.
- 9 Post Urbanum 6. non est aliquis recipiendus in papam, sed viuendum est more Græcorum sub propriis legibus.
- 10 Contra scripturam sacram est quod ecclesiastici habeant possessiones.
- 11 Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat esse excommunicatum à Deo : & qui sic excommunicat, est hæreticus.
- 12 Prælatus excommunicans clericum, qui appellauit ad regem & ad concilium regni, eo ipso traditor est regis & regni.
- 13 Illi qui dimittunt prædicare siue audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati.
- 14 Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei absque authoritate sedis apostolicæ vel episcopi catholici.
- 15 Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.
- 16 Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesia, possessionis habitualiter delinquentibus.
- 17 Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.
- 18 Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & parochiani possunt propter peccata suorum præ-

latorum ad libitum suum auferre eas.

19. Speciales orationes applicatæ vni personæ per prælatos vel religiosos, non plus profunt eidem quàm generales cæteris paribus.

20 Conferens eleemosynam fratribus est excommunicatus ipso facto.

21 Si quis ingreditur religionem priuatam qualencunque redditur ineptior & inhabilior ad obseruantiam mandatorum Dei.

22 Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.

23 Religiosi viuētes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana.

24 Fratres tenentur per labores manuum vitum quærere, & non per mendicitatem. Prima pars est scandalose & præsumptuose asserta, pro quanto sic generaliter & indistincte loquitur. Secunda erronea, pro quanto asserit mendacitatem fratribus non licere.

25 Omnes sunt simoniaci qui se obligant orare pro aliis, eis in tēporibus subueniētib⁹.

26 Oratio præsciti, nulli valet.

27 Omnia de necessitate absoluta eueniūt.

28 Confirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio reseruantur papæ & episcopis propter cupiditatem lucris temporalis & honoris.

29 Vniuersitates, studia, collegia, graduationes, & magisteria in eisdem sunt vana, gentilitate introducta, & tantum profunt ecclesiæ sicut diabolus.

30 Excommunicatio papæ vel cuiuscunque prælati non timenda, quia est censura Antichristi.

SVMMA CONST.

- 31 Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt viri diabolici.
- 32 Ditare clerū, est contra regulam Christi.
- 33 Syluester papa & Constantinus imperator errauerunt ecclesiam dotando.
- 34 Omnes de ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynam sunt excommunicati.
- 35 Ingredientes religionem sunt inhabiles ad obseruandum diuina præcepta, & per consequens ad perueniendum ad regnum celorum, nisi apostatauerint ab eisdem.
- 36 Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici, eo quod possessionem habent.
- 37 Ecclesia Romana est synagoga Satanæ: nec papa est immediatus vicarius Christi, & Apostolorum.
- 38 Decretales epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti qui student eis.
- 39 Imperator & domini temporales seducti sunt à diabolo vt ecclesiam dotarent bonis temporalibus.
- 40 Flectio papæ à cardinalibus per diabolum est introducta.
- 41 Non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias. Error est si per Romanam ecclesiam intelligat vniuersalē ecclesiam aut concilium generale: aut pro quarto negat primum summi pontificis super alias ecclesias particulares.
- 42 Fatuum est credere indulgentiis papæ & episcoporum,

43 Iuramenta illicita sunt quæ fiunt ad roborandum humanos cōtractus & commercia ciuilia.

44 Augustinus, Benedictus, Bernardus dānati sunt, nisi pœnituerint de hoc quod habuerūt possessiones, & instituerūt & intrauerūt religiones. Et sic à domino papa vsque ad vltimū religiosum omnes sunt hēretici.

45 Omnes religiones indifferenter introducā sunt à diabolo.

Hos sancta synodus præfatos articulos 45. examinari fecit & sæpius recenseri: quibus examinatis, fuit repertū aliquos & plures ex ipsis fuisse & esse notoriè hēreticos, & à sanctis patribus reprobatos, alios non catholicos sed erroneos: alios scandalosos & blasphemos, quosdam piarum aurium offensiuos: nonnullos eorum temerarios & sediciosos. Propterea concilium pronunciat hēreticum Ioannem Vuicleff, ac memoriam eiusdem condemnat, & mandat exhumari ossa ipsius & cremari.

In 9. 10. & 11. nihil annotatione dignum actum est. In sessione 12. pronunciata est publica sententia diffinitiva depositionis à patu contra Ioannem papam 24. propter recessum quem fecerat à ciuitate Constantienfi, & dicto sacro concilio generali clandestine noctu hora suspecta, & in habitu dissimulato, & propter scandalum datū ab illo turbatiuum pacis & vnionis ecclesiæ à voto & promissione, & iuramento per ipsum Ioannem papam Deo & ecclesiæ & huic sacro concilio præstiris deuiatiuum.

Item statuit & decernit sancta synodus

pro bono vnionis ecclesiæ, quòd nullo vnquam tempore religatur in papam dominus Balthasar Costa, nuper Ioannes 24. nec Angelus de Corario Gregorius 12. nec Petrus Luna, Benedictus 13. in suis obediètiis sic nominati, Si contrarium fiat, id ipsum sic irritum & inane.

Sessio. 13.

Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerarie asserere præsumat populum Christianum debere sacramentum Eucharistiæ sub vtraque panis & vini specie suscipere, & non solum sub specie panis, sed etiã sub specie vini populum laicum passim communicent, & post cœnam vel allæ non ieiunent, & communicandum esse pertinaciter asserunt contra laudabilem ecclesiæ consuetudinem rationabiliter approbatam: hinc est quòd hoc generale concilium declarat, decernit & definit contra hunc errorem, quòd licet Christus post cœnam instituerit, & suis discipulis administrauerit sub vtraque specie panis & vini hoc venerabile sacramentum: tamen hoc non obstante sacrorum canonum autoritas, & approbata consuetudo ecclesiæ seruauit & seruat quòd huiusmodi sacramentum nec conficiatur post cœnam, nec sumatur à non ieiunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure vel ecclesia cõcesso vel admissio &c. Et similiter quòd licet in primitiua ecclesia huiusmodi sacramentum reciperetur à fidelibus sub vtraque specie: tamen hæc consuetudo ad euitandum aliqua pericula & scandala,

est rationabiliter introducta, quod à confidentibus sub veraque specie & à laicis tantummodo sub specie panis subiicitur, cum sit missimè credendū sit, & nulla tenus dubiandū, integrū Christi corpus & sanguinē tam sub specie panis quā sub specie vini veraciter contineri, &c. Quapropter dicere quod hāc consuetudinem & legem obseruare sit sacrilegum aut illicitum, cēseri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum tanquam hæretici arcendi sunt, & grauiter puniendi per diocesanos locorum, aut inquisitores hæreticæ prauitatis, &c. Item præcipimus sub pœna excommunicationis quod nullus presbyter communicet populum sub veraque specie panis & vini.

Sessio. 14.

Carolus de Malatestis renunciavit papatui nomine Gregorij 12.

Sessio. 15.

Articuli Ioannis Vssidammati in concilio, quoniam publicè predicabat Ioannem Vicleff virum catholicum & authorem euangelicum. *Errores Ioannis Vss.*

- 1 Vnica est sancta vniuersalis ecclesia, quæ est prædestinatorum vniuersitas.
- 2 Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit actus quosdam actibus ecclesiæ malignantium consimiles.
- 3 Præsciti non sunt partes ecclesiæ, cum nulla pars eius ab ea finaliter excidat, eo quod prædestinationis charitas quæ ipsam ligat non excidit.

S V M M A   C O N S T.

4 Dux naturæ diuinitas & humanitas sunt vnus Christus.

5 Præscitus etsi aliquando sit in gratia secundum præsentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctæ ecclesiæ, & prædestinatus semper manet membrum ecclesiæ, licet aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis.

6 Sumendo ecclesiam pro conuocatione prædestinatorum, siue sint in gratia siue non secundum præsentem iustitiam isto modo: ecclesia est articulus fidei.

7 Petrus non fuit, neque est caput ecclesiæ sanctæ catholicæ.

8 Sacerdotes quomolibet criminosè viuentes sacerdotij polluunt potestatem, & sicut filij infideles sentiunt infideliter de septem sacramentis ecclesiæ, de clauibus, de censuris.

9 Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & papæ perfectio & institutio à Cæsaris potentia emanauit.

10 Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel alio, quod esset caput particularis ecclesiæ: nec Romanus pontifex est caput Romanæ ecclesiæ.

11 Non oportet credere quod iste quicumque est particularis Romanus pontifex, sit caput, caput cuiuscunque particularis ecclesiæ nisi Deus eum prædestinauerit.

12 Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequella sit pertinentior, nec aliter à deo recipiat procuratoriam potestatem, quia ad illud officium vicarij requiritur & morum conformitas, & instituentis auctoritas.

13 Papa non est manifestus & verus successor apostolorum principis Petri, si viuit moribus cōtrariis Petro: & si quærit auaritiā, tunc est vicarius Iudæ Iscariotis. Et pari euidētia cardinales non sunt manifesti & verī successores collegij aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, seruantes concilia & mandata Domini nostri Iesu Christi.

14 Doctores ponentes quod aliquis per cēsuram ecclesiasticam emendādus, si corrigi noluerit, iudicio seculari est tradendus, pro certo sequitur in hoc Pontifices, Scribas, & Phariseos, qui Christū nolentem eis in omnibus obedire, tradiderunt Pontio Pilato.

15 Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem sacerdotum ecclesiæ propter expressā auctoritatē ecclesiæ.

16 Quod nulla sint opera indifferentia, sed hæc sit diuisio immediatæ humanorum operum quod sint vel virtuosa, quia si homo est vitiosus & agat quicquam, tunc agit vitiose: & si est virtuosus & agat quicquam, tunc agit virtuose: quia sicut peccatum inficit vniuersaliter omnes actus hominis vitiosus sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosus.

17 Sacerdos Christi viuens secundum legem eius, & habēs notitiā scripturæ, & affectū ad ædificandum populum debet prædicare non obstante prætensa excommunicatione.

18 Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi non obstante excommunicatione.

SVMMA CONST.

- 19 Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis vel interdicti ad sui exaltationem clerus populum sibi laicalem suppeditat, auaritiam multiplicat, maliciam protegit, viam præparat Antichristo.
- 20 Si papa est malus, & maximè si est præscitus, tunc vt Iudas apostolus, est diabolus, fur, & filius perditionis.
- 21 Gratia prædestinationis est vinculum qua corpus ecclesiæ & quodlibet eius membrū iungitur Christo capiti indissolubiliter.
- 22 Papa vel prælatus malus & præscitus est æquiuoce pastor, & vere fur & latro.
- 23 Papa non debet dici sanctissimus etiam secundum officium, quia alias rex deberet dici sanctissimus secundum officium, & tortores & præcones dicerentur sancti, imò & diabolus deberet dici sanctus, cum sit officarius Dei.
- 24 Si papa viuat Christo contrarie, etiam si ascenderet per legitimam electionem secundum constitutionem humanā, tamen aliunde ascenderet quàm per Christum, dato etiam quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam, Nam Iudas Scarioth ritè & legitimè est electus à Deo ad apostolatū, & tamen ascendit aliunde in ouile ouium.
- 25 Condemnatio 45. articulorum Ioannis Vuicleff per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & male facta.
- 26 Non eo ipso quo electores, vel maior pars eorum consenserit viua voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitimè electa. Vnde siue electores benè vel malè elegerint operibus electi

electi debemus credere.

27 Non est scintilla apparentiæ quodd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quodd semper cum ipsa militanti ecclesia conuerfetur & conseruetur.

28 Christus sine talibus capitibus monstrosus, per seruos veraces discipulos sparsos per orbē terrarū melius suam ecclesiā regularer.

29 Apostoli & fideles sacerdotes Domini, strenue in necessariis ad salutem regularunt ecclesiam antequam papæ officium foret introductum.

30 Nullus est Dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

Pronunciata est sententia damnationis horum articulorū sub eadem forma qua condemnati sunt articuli Ioannis Vuicleff.

Condemnantur articulis sequen.

Quilibet tyrannus potest & debet licite & meritorie occidi per quemcunque vassallum suum vel subditum, etiā per clanculares insidias & subtiles blandirias vel adulationes, non obstante quocunque præstito iuramento seu cōfederatione factis cum eo, non expectata sententia vel mādato iudicis cuiuscunque. Aduersus hunc errorem satagens hæc sancta synodus exurgere & ipsum funditus tollere: declarat & definit huiusmodi doctrinam erroneam esse in fide & in moribus, ipsamque tanquam hæreticam, scandalosam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, prodictiones, periuria, vias dantem reprobat & condemnat. Declarat insuper & de-

GG.

S V M M A   C O N S T.

cernit quod pertinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asserentes sunt hæretici, & tanquam tales iuxta canonicas sanctiones puniendi.

Sessiones 16. 17. & 18. nihil habent lectione dignum.

Sessio 19. Anno 1145. 23. die Septembris.

Abiuratio Hieronymi de Praga.

Ego Hieronymus de praga artium liberalium magister, cognoscens veram catholicam ecclesiam & apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresim, præcipue eam de qua hætenus infamatus fui, & quæ præteritis temporibus dogmatizauerunt & tenuerunt Ioannes Vuicleff & Ioannes Vff, in suis opusculis, libellis, seu sermonibus ad clerum & ad populum. Consentio autem sanctæ Rom. ecclesiæ, & apostolicæ sedi & huic sacro concilio, & ore ac corde profiteor in omnibus & per omnia, & præsertim, de clauibus, sacramentis, ordinibus, officiis, & censuris ecclesiasticis, indulgentiis & reliquiis sanctorum, ecclesiastica libertate, & de caeremoniis & aliis omnibus ad religionem Christianam pertinentibus.

In sessione 20. agitur causa ciuilis inter ducem Austriæ & episcopum Tridentinum.

Cessio. 21. Anno 1416. 31. die mensis maij.

Sententia cõtra Hieron. de Praga laicum, magistrum in artibus, qui post abiurationem in sessione 15. annotatam, audientiam publicam sibi dari in hac sancta synodo postulauit: qua sibi concessa, coram eadem synodo publicè asseruerit, dixit, & professus est

quòd præfatæ sententiæ damnationis dictorum Ioannis Vuicleff, & Ioannis Vff, iniquè confenserat, & illam sententiam approbando mentitus fuit, nec verebatur se confiteri mentitum, quinimo confessionem super illorum damnatione reuocabat nunc & in æternum, asserens se in libris Ioannis Vuicleff, & Ioannis Vff. nullam vnquam hæresim vel errorem legisse. licet ante fuerit confessus, &c. propterea quæ sancta synodus prædictum Hieron. Palmitem putridum, aridum, in vite non manentem foras mittendum decreuit, ipsūque hæreticum, & in hæresim relapsū excommunicatum, anathematizatum pronunciat & declarat atque damnat. Qui Hieron. traditus est potestati seculari, & combustus.

Sessiones intermediæ totæ teruntur in citando & deponendo Petro de Luna Benedicto 13. nuncupato, & recipiendis oratoribus regum Aragonum, Castelle & Nauarræ.

Sessio 39. anno 1417. die 9. Octob.

Statutum de conciliis generalibus erga futura schismata Edicto perpetuo sancimus & ordinamus, vt amodo concilia generalia celebrentur, ita quòd primū à fine huius concilij in quinquennium immediate sequens. Secundum verò à fine illius in septennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuò celebrentur in locis quæ summus Pontifex per mensem ante finem cuiuslibet concilij, approbante & consentiente concilio, vel in eius defectu ipsum conciliū deputare & assignare teneatur, vt sic per quandam

GG ij

S V M M A   C O N S T.

continuationem semper aut concilium videatur, aut per termini pendetiam expectetur: quem terminum liceat summo Pontifici de suorum fratrum sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalium concilio ob emergentes fortè casus abbreviare, sed nullatenus prorogetur. Locum autem pro futuro celebrando concilio deputatum absque euidenti necessitate non mutet.

Sessio 40. Reformationes fienda per Papam vna cum concilio antequam concilium dissoluatur.

Sacrofancta generalis synodus Constantiensis in spiritu sancto legitime congregata, vniuersalem ecclesiam repræsentans, statuit & decernit, quod futurus Rom. pontifex per dei gratiam proximo assumendus cum hoc sacro concilio, vel deputandis per singulas nationes debeat reformare ecclesiam in capite & in membris, & curiam Romanam secundum æquitatem, & bonum regimen ecclesiæ, antequam hoc concilium dissoluatur super materiis articulorū alias per nationes in reformatorio oblatorū, quæ sequentur. Primò de numero, qualitate & natione dominorum Cardinalium. Item de reservationibus sedis apostolicæ. Item de Annatis, communibus seruitiis & minutis. Item de collationibus beneficiorum, & gratiis expectatiuis. Item de causis in curia Romana tractandis, vel non. Item de appellationibus ad Romanam curiam. Item de officiis cancellariæ & penitentiariæ. Item de

exemptionibus & Incorporationibus tempore schismatis factis. Item de commendis. Item de fructibus medij temporis. Item de non alienandis bonis Romanæ ecclesiæ. Item propter quæ & quomodo Pâpa possit corrigi & deponi. Item de extirpatione simoniæ. Item de dispensationibus. Item de prouisione Papæ & Cardinalium. Item de indulgentiis. Item de decimis. Hoc adiecto quodd facta per nationes deputatione prædicta, liceat aliis de licetia Papæ libere ad propria remeare.

Sessio 41. anno 1417. die 8. Nouembris.

Constitutio Papæ Clementis 6. super modo & forma obseruandis à Cardinalibus in conclaui existentibus super electione Pontificis, Decretum de non spoliando electum in Papam sub pœna excommunicationis.

Die 11. Nouembris anni suprascripti in festo sancti Martini, reuerendissimi patres in conclaui existentes Reuerendissimū in Christo patrem dominum Odonem de Columna sancti Gregorij diaconum, Cardinalem de Columna vulgariter nuncupatum, natione Romanum, concorditer in Romanum Pontificem elegerunt, qui Martinus Papa 5. nominari voluit, & sic per Sereuissimum principem Sigismundum Romanorum regem vnā cum sancta synodo apud ecclesiam maiorem huius ciuitatis Constantensis fuit inthronizatus & coronatus papa.

Sessio 42. nihil habet, quo iuste possimus lectorem occupare.

CC iiij

*Sessio 43. Presidente Papa Martino. §. 21.
mensis Martij. Decretum contra
simoniam.*

Martinus, &c. Multa contra simoniacam prauitatem olim factæ sunt constitutiones, quibus morbus ille non potuit competenter extirpari. Nos sacro approbante concilio declaramus quod ordinati simoniace ab excommunicatis suorum ordinum sint eo ipso suspensi. Electiones autem, postulationes, confirmationes & quævis prouisiones simoniacæ ecclesiarum monasteriorum dignitatum, personatum, officiorum, & beneficiorum ecclesiasticorum quoruncunque deinceps factæ, nullæ sint ipso iure, nullumque per illas ius cuiquæ acquiratur, nec promoueri, confirmari, aut prouisi faciât fructus suos, sed ad illorum restitutionem tanquam iniuste ablata percipientes teneantur, statuentes insuper quod dantes & recipientes ipso facto sententias excommunicationis incurrant.

De decimis & aliis oneribus ecclesiasticis.

Martinus, præcipimus, &c. Iura quæ prohibent inferioribus à Papa decimas & alia onera ecclesiæ & personis ecclesiasticis imponere, districtius obseruari, per nos autem nullatenus imponatur generaliter super totum clerum, nisi ex magna & ardua causa & utilitate vniuersalem ecclesiam concernente, & de consilio & consensu & subscriptione fratrum nostrorum S. R. romanæ ecclesiæ

Cardinalium & prælatorum, quorum consilium commodè haberi poterit. Nec specialiter in aliquo regno vel prouincia, inconsultis prelatiꝫ ipsius regni, vel prouinciæ, & ipsis non consentientibus, vel eorum maiori parte & eo casu per personas ecclesiasticas & auctoritate apostolica duntaxat leuentur.

In sessione 44. statuitur locus futuri concilij.

Sessio 45. & vltima de dissolutione concilij.

Martinus papa 5. dixit quòd omnia & singula determinata, conclusa & decreta in materiis fidei per præsens concilium conciliariter tenere & inuiolabiliter obseruare volebat, & nunquam contraire quoquo modo. Ipsaque sic conciliariter facta approbat & ratificat. & non aliter nec alio modo quò dicto ipsum concilium absoluit, omnibus & singulis in eo existentibus ad propria remeandi, ipso approbante concilio, facultatem fecit.

Bulla Mar. 5. de condemnatione Ioannis Vuicleff de Anglia, & Ioannis Vß. de Bohemia, damnati in hoc sacro concilio Constantiensi.

Martinus episcopus, &c. Inter curas pastoralis curæ sollicitudines, &c.

Sequuntur errores Ioannis Vuicleff 45. & errores Ioannis Vß 30. in eadem forma qua supra recensiti.

Super præmissis autem articulis quilibet de eis suspectus seu in eorū assertionem depræ-

SVMMA CONST.

hensus iuxta hunc modum interrogetur. In primis vtrum cognouerit Ioannem Vuicleff de Anglia, & Ioannem Vfl de Bohemia, & Hieronymum de Praga. Item vtrum teneat & credat quòd quodlibet concilium generale, & etiam Conſtãtiẽſe, vniuerſalem eccleſiam repreſentet. Item vtrũ credat quòd illud quod concilium Conſtantiẽſe vniuerſalem eccleſiã repreſentãs, approbavit & approbat in fauorem fidei & ad ſalutẽ animarum, quod hoc eſt ab vniuerſis Chriſti fidelibus approbandum & tenendum. Item vtrum credat & aſſerat quòd in nullo caſu ſit licitum iurare. Item vtrũ credat quòd ad mandatum iudicis iuramentum de veritate dicenda, vel quolibet aliud ad cauſam opportunum etiam pro purificatione infamiã faciendum, ſit licitũ. Item vtrum credat quod periurium ſcienter commiſſum ex quacunque cauſa vel occaſione pro conſeruacione vitę corporalis vel patrię, vel alterius etiam in fauorẽ fidei, ſit mortale peccatum. Item vtrũ credat deliberato animo contẽnẽs ritũ eccleſię quòd ceremonias exorcismi & catechiſmi, aqũ baptiſmi cõſecratę peccet mortaliter. Item vtrũ credat quòd poſt cõſecrationẽ ſacerdotis in ſacramẽto altaris ſubvelamẽto panis & vini nõ ſit panis materialis, & vinũ materiale, ſed idẽ per omnia Chriſtus q̃ fuit in cruce paſſus, & ſedet ad dexterã patris. Itẽ vtrũ credat & aſſerat q̃ facta cõſecratione per ſacerdotẽ, ſub ſola ſpecie panis rãtum, & prãter ſpeciem vini, ſit vera caro Chriſti & ſanguis, & anima, & Deitas, & totus Chriſtus, ac idẽ corpus abſolutẽ,

& sub vna qualibet illarum specierum singulariter. Item vtrum credat quòd consuetudo communicandi personas laicas sub specie panis tantum, ab ecclesia vniuersali obseruata, & per sacrum concilium Constantien. approbata, sit seruanda, sic quòd non liceat eam reprobare, aut sine ecclesiæ autoritate prohibito immutare. Item vtrum credat quòd Christianus cõtemnens susceptionem sacramentorum confirmationis, vel extremæ vñtionis, aut solennizationis matrimonii, peccet mortaliter. Item vtrum credat quod Christianus vltra contritionem cordis habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti ex necessitate salutis confiteri teneatur, & non laico, seu laicis quantuncunque bonis & deuotis. Item, vtrum credat quòd sacerdos in casibus sibi permissis possit peccatorem confessum & contritum à peccatis absoluere, & sic pœnitentiam iniungere. Item, vtrũ credat quòd malus sacerdos cum debita materia & forma, & cum intentione faciendi quod facit ecclesia, verè cõficiat, verè absoluat, verè baptizer & verè cõferat alia sacramenta. Item vtrũ credat quòd B. Petrus fuerit vicarius Christi habēs potestatem ligandi & soluendi super terram. Item, vtrum credat quòd papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, sit successor beati Petri, habens supremam potestatem in ecclesia Dei. Item, vtrũ credat autoritatē iurisdictionis Papæ, Archiepiscopi, & Episcopi in soluendo & ligando esse maiorem auctoritate simplicis sacerdotis, etiam si curam animarum habeat. Item, vtrũ credat quòd Papa omnibus Christianis verè cõtritis & cõfessis

SVM. CONSTAN.

ex causa pia & iusta possit cōcedere indulgē-
 tias in remissionem peccatorum, maximè pia
 loca visitantibus . Item, vtrum credat quòd
 ex tali cōcessione visitantes ecclesias ipsas, &
 manus adiutrices eis porrigētes, eiusmodi in-
 dulgentias cōsequi possint. Item, vtrū credat
 quod singuli episcopi suis subditis secundum
 limitationē sacrorū canonū huiusmodi indul-
 gentias cōcedere possint. Item, vtrū credat &
 asserat licitum esse sanctorum reliquias &
 imagines à Christi fidelibus venerari . Item,
 vtrum credat quod papa vel alius prælatus,
 vel ipsorum vicariis possint suum subditum
 ecclesiasticū siue secularē propter inobedien-
 tiam siue cōtumaciā excōmunicare, ita quòd
 talis pro excōmunicato sit habendus . Item,
 vtrū credat quod inobedientia siue cōtumacia
 excōmunicatorū crescēte prælati vel eorū
 vicarii in spiritualibus habeāt potestatiē
 aggrauandi, interdictum ponendi, & brachia
 seculare inuocandi , & quod illis cēsuris per
 inferiores sit obediendū. Itē, vtrū credat quòd
 liceat personis ecclesiasticis absque peccato,
 huius mundi habere possessiones & bona tē-
 poralia. Item, vtrum credat quod laicis ipsa
 ab eis auferre potestate propria non liceat, e-
 tiam si malè viuerent personæ ecclesiasticæ
 bona huiusmodi possidentes. Item vtrū cre-
 dat quòd liceat laicis vtriusque sexus viris
 & mulieribus liberè prædicare verbum Dei.
 Item, vtrum credat quòd singulis sacerdoti-
 bus liberè liceat prædicare verbum Dei ubi-
 cunque, quādo cunque & quibuscunque pla-
 cuerit etiam si non sint missi . Item, vtrum
 credat quòd omnia peccata mortalia, & spe-

cialiter manifesta sūt publicè corrigenda & extirpanda.

Qui de præmissis hæresibus, vel articulis, vel aliquo præmissorum infamati fuerint, ad arbitrium vestrum expurgare teneantur. Alii verò qui per testes, seu propriam confessionem, vel alias legitimas probationes conuicti fuerint de prædictis hæresibus vel articulis, vel aliquo præmissorum, eisdem articulos & errores solenniter & publicè reuocare, abiurare, pœnitentiam condignam subire cogantur, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, &c. Datum Constantiæ pontificatus nostri an. 1.

Finijunt acta in concilio Constantiensi,
sub Martino quinto.

CONCILIUM BASILIENSE.

In præfatione annotatur quis modus sit obseruandus in publica sessione conciliorum generalium, & qui fuit obseruatus in concilio generali Constantiensi.

Concilium Basiliense inchoatum an. dom. 1431. præfidente Iuliano Cardinale sancti Angeli legato Apostolico legitima potestate & felicitis recordationis Martino quinto, & Eugenio 4. tunc recens electio facta. Idud concillium inchoatum fuerat Senis, translatum est certis de causis in Basilicam per Martinum quintum, ut notatur in sessione eius concilii.

Sessio secunda.

Hæc sancta synodus legitimè cōgregata auctoritate Apostolica legitimè interuenien-

te sacris cernentibus Constantien. & Senen. conciliis generalibus decernentibus atque ordinantibus, fuit & est in hoc loco Basiliensi debite, legitime, ac rite inchoata & congregata: ideo in præfenti sessione ordinat & declarat quæ sequuntur.

Costant. concil. sess. 4. Primò declarat, quod ipsa synodus in spiritu sancto legitime congregata generale concilium faciens, & ecclesiam militarem repræsentans, potestatem immediatè à Christo habet, cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & generalem reformationem ecclesiæ Dei in capite & membris.

Costant. concilium sessioe 5. Item declarat quod quicumque cuiuscunque status vel dignitatis, etiam papalis existat, qui mādatis, statutis, seu ordinationibus aut præceptis huius sacræ synodi, & cuiuscunque alterius concilij generalis legitime congregati super præmissis vel ad ea pertinentibus, obedire contumaciter contempserit nisi resipuerit, condignæ penitentia subiciatur, & debite puniatur.

Sessio tertia.

Primo repetuntur eadem decreta, quæ in sessione secunda sunt definita & declarata.

Secundo decernitur dissolutionem huius concilii nullatenus fieri posse per Eugenium papam: quoniam est contra decreta Constant. concilii: & tendit in graue periculum fidei, & status ecclesiæ,urbationem, & detrimentum atque scandalum totius populi Christiani

ni agnouerant prælati in concilio tunc congregati: quod Eugenius Papa cum collegio Cardinalium dissoluisset illud concilium. In aliis sessionibus nihil habetur, tantum commonetur Papa ut veniat ad concilium, & accusatur eius contumacia nolentis parere.

Sessio duodecima.

Eligantur episcopi & quicunque alii prælati, ac confirmentur iuxta statuta iuris communis, nempe ut singulæ ecclesiæ episcopos, singula collegia, singuli conuentus prælatos sibi eligant: qui rursus ab illis confirmetur ad quos de iure confirmatio spectat, nempe episcopi à Metropolitanis: Metropolitana à Papa, & inferiores prælati ab episcopis.

Sessio 13. & 14. Tota teritur in monendo & citando Eugenio papa. 4.

Sessio 15.

Synodales congregationes singulis annis saltem seniel sunt celebrandæ: Prouincialia verò concilia ad minus de triennio in triennium: in quibus intermissarum solennia vel post diocesanus, vel alius eius nomine, verbum Dei proponat, exhortando omnes ad bonos mores sectandum, abstinendum à vitis, & ad ea quæ pertinent ad ecclesiasticam disciplinam & officia singulorum. & præsertim ut ij quibus animarum cura commissa est, diebus Dominicis & aliis solennibus plebem subiectam doctrinis & monitis salubribus instruant. Postea legantur statuta prouincialia & synodalia, & inter alia aliquis compendiosus tractatus docēs quomo

S V M M A B A S I L I E N .

do sacramenta administrari debeant , & alia
utilia pro instructione sacerdotum . Deinde
ipse diœcesanus de vita & moribus subdito-
rum solerter inquirat , labem simoniacæ
prauitatis , contraſus uſurarios , concubina-
tum , fornicationem , & alia quæuis crimina
& excessus debita correptione cohibeat : Ali-
nationes rerum ecclesiasticarum à iure pro-
hibitæ reuocet , clericorum abusus & alio-
rum subiectorum , qui circa diuinū officium
& delationem debiti habitus defuerint , in
melius reformet & emendet . Præcipua autē
in ipsa synodo Episcopi cura sit inquirere ac
debitis modis occurrere ne aliquod dogma
hæreticum , erroneum & scandalosum , for-
legia , diuinationes , incâtationes , superstitio-
nes , & quæuis diabolica signimenta diœcesim
suam inficiant .

Sessio 16. & 17.

Eugenius Papa annullat dissolutionem ab
eo factam cōcilii Basilien. quia graues dissen-
siones ex prædicta dissolutione ortæ sunt , &
grauiores oriri possent , & decernit & decla-
rat prædictum concilium à principio incho-
ationis suæ fuisse & esse legitime congrega-
tum , & reuocat bullas quas ad dissoluendū
illud concilium ante dederat .

Sessio 18.

Repetuntur decreta concilii Constant. de
authoritate & potestate conciliorum gene-
ralium absentibus legatis Papæ , ut supra in
hoc Basiliensi concilio Sessione 2. & 3. Quod
concilium generale potestatem immediatē
à Christo habet , cui quilibet cuiuscūque sta-

tus vel dignitatis, etiã si papalis existat, obedire tenetur vt suprà.

Sessio 19.

¶ In hac sessione promulgatur decretũ quomodo prædicanda sit fides Iudæis & cæteris infidelibus cum Christianis commorantibus & quomodo tractandi sunt illi quandiu durant in infidelitate sua, & de his qui volunt ad fidem conuerti, vt bona sua quæcunque habent mobilia & immobilia, eis intacta illasque permaneant, nisi ex vsura aut illicito quæstu fuerint acquisita, & notæ sint personæ, quibus de iure sit restitutio facienda: quia tunc illis restitui omnino oportet. His verò personis non stantibus, qualia talia per manus ecclesiæ impios essent vsus conuertenda, hæc sancta synodus in fauorem cõcedit suscepti baptismatis tanquam in pium vsum apud eos remanere debere. Si verò conuersionis tempore inopes & indigentes fuerint, per viscera misericordiæ Dei nostri omnes tam ecclesiasticos quàm seculares hac sancta synodus exhortatur, vt ipsis conuersis manus porrigant adiutrices. Ipsi quoque diocesani non solum Christianos ad subueniendum illis exhortantur, sed tam de redditibus ecclesiarum, quàm de his quæ ad pauperum vsus per ipsos conuertenda deuoluuntur, huiusmodi neophytos sustentare non negligant, ipsosque detractationibus & contumeliis paternæ affectione defendant. Et quoniã per gratiam baptismi ciues sanctorum domesticæ Dei efficiuntur, longèque dignis sit regenerari spiritu quàm nasci carne, lege præsentis statuimus vt ciuitatem & locorũ, in

quibus sacro baptismo regenerantur, ibi legibus libertatibus & immunitatibus gaudeant quæ ratione duntaxat natiuitatis & originis alii consequuntur. Curent insuper sacerdotes baptizantes & diocesani, ne cum Iudæis seu infidelibus saltem per longum tempus conuersentur: quoniam experientia teste mutua inter se neophytorum conuersationem ipsos in fide nostra fragiliores reddere, ac saluti illorum plurimum officere compertum est. Exhortatur hæc sancta synodus locorum ordinarios, ut quantum pro incremento fidei viderint expedire, curent & studeant neophytos ipsos cum originariis Christianis matrimonio copulare. Prohibeatur & iis neophytis sub grauib. pœnis ne mortuos more Iudæorum sepeliant, aut sabbata aliâsque solennitates, & antiquæ sectæ ritus quoquomodo obseruent, sed ecclesias & prædicationes nostras prout alii catholici frequentent, & omnibus se Christianorum moribus conformes reddant.

Sessio 20. Constitutio de concubinariis.

Si quis fuerit publicus concubinaris, à perceptione fructuum omnium sutorum vel beneficiorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos suus superior in fabricam vel aliam euentem ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, conuertat. Deinde eiusmodi concubinarius moneatur teneatur, ut concubinam dimittat: quam si non dimiserit, vel dimissam aut aliam publici resumpserit, iubet hæc sancta synodus, ut ipsi suis omnibus beneficiis omnino priuet.

Sessio

Sessio 21. De annatis.

Constitutio de annatis non exigendis tã
In curia Romana quã alibi pro confirma-
tione electionũ, vel admissione postulatio-
num, aut aliqua collatione.

Alterã cõstitutio quomodo diuinum offi-
cium in ecclesia celebrandum sit; quo tem-
pore quisque debet esse in choro.

Turpem etiam illum abusum in quibus-
dam frequentatũ ecclesiis quo certis anni
celebritatibus nonnulli cum mitra, baculo, *In 8. sy.*
ac vestibus pontificalibus more episcopo- *gen. c. 16.*
rum benedicunt. Alij vt reges ac duces in-
dati, quod festum fatuorum vel Innocen-
tium vel puerorum in quibusdam regioni-
bus nuncupatur, vt alij laruales & theatra-
les, iocos. Alij choreas & tripudia marium
ac mulierum facientes, homines ad specta-
cula & cachinnationes mouent. Alij comest-
iones & conuluia ibidem præparãt, hæc
sancta synodus deestãs, statuit & iubet or-
dinariis & ecclesiarum rectoribus ne hæc
aut similia ludibria, nec etiam mercãtias, seu
negotiationes nundinarum in ecclesia, quæ
domus orationis esse debet, ac etiam cœme-
terio exerceri amplius permittant, trãsgres-
sorẽsque par censuram ecclesiasticam aliãq;
iuris remedia punire non negligant.

Sessio 22. De erroribus Archiepisco- pi Nazani.

Quendam libellum editum ab Augustino
de Roma. archiepiscopo Nazẽno, cuius pri-
mus tractatus de sacramento diuinitatis Ie-
su Christi & ecclesiæ intitulatur. Secundus

HH

de Christo capite, & eius inclyto principatu. Alius de charitate Christi circa electos, & de eius infinito amore, tanquam non sanam & erroneam in fide doctrinam continentem, cum suis defensoriis, hæc sancta synodus damnat, & reprobat, & potissime scandalosam assertionem erroneam in fide in ipso libello contentam, scilicet, Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus, quotidie peccavit, quanuis pro capite ecclesiæ Christo Iesu dicat se non intelligere, sed ad membra sua, quæ cum Christo capite vnum esse Christum asseruit, intelligentiam eius esse referendam dicat. Nec non & propositiones istas, & eis in sententia similes, quas in articulis damnatos in concilio Constan. incidere declarat, scilicet non omnes fideles iustificati, sunt membra Christi, sed soli prædestinati. Humana natura in Christo, verè est Christus, & eadem & persona Christi. Humana natura in Christo est persona verbi. Humana natura assumpta à verbo ex vniõne personali est veraciter Deus naturalis & proprius, &c. Christus secundum voluntatem creatam tantum diligit naturam humanam vnitam personæ verbi, quantum diligit naturam diuinam, sicut duæ personæ in diuinis sunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Christo humana & diuina sunt æqualiter diligibiles propter personam communem.

Anima Christi videt Deum iam clare & intèse, quantum clare & intense Deus videt seipsum.

Ratio suppositatis determinans humanam

naturam in Christo, non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata. Quas propositiones & alias ex eadem radice procedentes tanquam erroneas in fide, damnat & reprobat hæc sancta synodus, anno 1433.

Sessio 23.

Qualis debet esse electio pontificis. Secundo de modo & qualitate Cardinalium, ut numerum 24. non excedant, & de omnibus regionibus Christianitatis assumantur viri in scientia & moribus ac rerum & experientia excellentes, non minores 30. an. magistri seu licentiati in iure diuino vel humano. Sit saltem tertia vel quarta pars de magistris in sacra scriptura, non nepotes ex fratre vel sorore Romani Pontificis, aut alicuius Cardinalis viuentis: non illegitimè nati, non corpore vitiati, nec alicuius criminis aut infamiae notæ reperi.

Sessio 26. & 27.

Tractatur de admonitione & citatione contra Eugenium Papam & Cardinales.

Sessio 28. & 29.

In qua causatur contumacia Papæ, & declaratur contumax, quia tractabat de dissolutione eius concilij.

Sessio 30.

Hæc sancta synodus. decernit & declarat quod fideles laici siue clerici communicantes & non conficientes, non astringuntur ex præcepto domini ad suscipiendū sub vtraque specie panis scilicet & vini, sacrum eucharistie

III ij

sacramentum, sed ecclesia quæ regitur spiritu veritatis secum manente in æternum, & cum qua Christus manet vsque ad consummationem seculi, ordinare habet quomodo ipsis non conficientibus ministretur, prout pro reuerentia ipsius sacramenti & saluti fidelium videret expedire, & vt suprà in concilio Constan.

Sessiones 31. & 32. tractant de præbendis ecclesiasticis cononicè per ordinarios cõferendis, & de suspensione Eugenij papæ. 4.

Sessio 33.

De veritate fidei catholicæ per tres veritates. Primò definitur quòd generalis synodus in spiritu sancto legitimè congregata generale concilium faciens, ecclesiam militantem repræsentans, potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet cuiuscunque status, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & ad extirpationem schismatum, & ad generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris.

Idas tres veritates reprobat & damnauit Eugenius papa. 3. libel. 1. qui incipit Ma- Secundo declarat quòd quicumque cuiuscunque dignitatis, etiam si papalis existat, qui mandatis aut præceptis huius sanctæ synodi & cuiuscunque alterius concilij generalis legitimè congregati super præmissis, siue ad ea pertinentibus, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, dignæ penitentia subiciatur, & debite puniatur.

Tertio declarat quòd ipsum generale concilium pro præmissis eaque concernenti-

bus congregatum sine ipsius consensu, per nullum, quavis autoritate, etiam si papali dignitate præfulgeat, dissolui, transferri, aut ad aliud tempus prorogari potest.

Et licet has esse veritates fidei catholicæ satis cõstet ex pluribus declarationibus præcedentibus, ad maiorem tamen soliditatem & firmitatem veritatum ipsarum hæc sancta synodus definit & declarat: Primo quòd veritas de potestate concilij generalis supra Papam, & quemlibet alterũ declarata per Constantiense & hoc Basiliense generalia concilia, est veritas fidei catholicæ. Secundo, veritas hæc, quòd Papa concilium generale legitimè congregatum, sine eius consensu nullatenus potest dissolvere, est veritas catholicæ fidei. Tertio, quòd veritatibus prædictis pertinaciter repugnans est censendus hereticus, anno 1439.

Sessio 34.

In hac & sequenti tractatur de depositione Eugenij papæ, & stabilitate concilij.

Sessio 36.

Haftenus difficilis quæstio in diversis partibus super conceptione ipsius gloriosæ virginis Mariæ matris Dei, & exordio sanctificationis eius facta est, &c. Nos diligenter inspectis auctoritatibus & rationibus quæ iam à pluribus annis ex parte utriusque doctrinæ allegatæ sunt, aliisque etiam plurimis super hac re visis, & matura consideratione pensatis, doctrinam illam differentem gloriosam virginem Mariam, præveniente & operante diuini numinis gratia

SVM. FLOREN.

singulari , nunquam aQualiter subiacuisse originali peccato , sed immunem semper fuisse ab omni originali & actuali culpa, sanctamque & immaculatam, tamquam piam & consonam cultui ecclesiastico, fidei catholicæ, reatæ rationi, & sacræ scripturæ, approbandam fore & tenendam & amplectendam diffinimus & declaramus, nullique de cætero licitum esse in contrarium prædicare , seu docere, renouantes præterea institutionem de celebranda sancta eius conceptione quæ sexto idus Decembris antiqua & laudabili consuetudine celebratur.

*Sessio 37. & 38. Tractant de electione
noui Pontificis.*

Sessio 39.

Amadeus Deposito Eugenio fuit electus Amadeus
felix nunc- dux Sabaudie , qui in solitudine Ripariae à
cupatus pluribus annis in virtute continentiae fuerat conuersatus.

cessit iuri *Sessio sequens consensit electioni*
quod in *facta nuncupatus est Felix*
papatus as *papa quintus.*

serabat se Bulla Nicolai papæ 5. qui successit Eugenio 4. De approbatione gestorum in concilio Basil. propter securitatem animarum, & cauenda pericula conscientiarum confirmat
habere. Et Nicolaus papa gesta per Amadeum nuncupatum Felicem quintum, & per congregatos in concilio Basiliensi , quod spectat ad
creatus est censuras & causas beneficiales. De aliis nihil , nec de probatione eius concilli, 1449.
Cardinalis, Et vicarius Pō sui pontificatus an. 3.
tificis Romani.

*Quæ in his duabus congregationibus Author.
Constantiensi & Basiliensi statuta sunt,
non habent aliquod authoritatis robur, ni-
si duntaxat illæ quæ in bulla Martini 5.
aut Nicolai 5. pontificia authoritate proba-
ta sunt, quarum paucis mentionem fecimus
suprà.*

Eugenius 4. pap. 215. sedit an. 16. fuit ele- *Eugenius*
ctus Romæ anno 1431. vivente adhuc Sigis- *4 pō. 215.*
mundo Germano Cæsare 35.

Hic durante concilio Basiliensi convoca-
vit concilium generale Ferrariæ, ut tractare-
tur de ynione ecclesiæ Orientalis cum eccle-
sia Latina, vbi cœpit celebrari præsentē Pa-
læologo Imperatore & Patriarcha Constan-
tinopolitano cum aliis ecclesiæ orientalis
pontificibus abbatibus, monachis, & cruce
signatis. Attamen inchoatum non potuit
absolui propter ingruentem pestem: & trās-
latum est ab Eugenio Florentiam, vbi &
absolutum est. Celebratum est concilium
prædictum per viginti & quinque sessio-
nes, quarum sexdecim celebratæ sunt Fer-
rariæ: reliquæ verò Florentiæ. In quibus om-
nibus disputatum est inter Latinos & Græ-
cos. Primum de processione spiritus sancti
à filio: & an rite facta fuerit à Latinis ea ad-
ditio in symbolo, filiūque pœcedit, &c. Secun-
do, de igne purgatorio. Tertio, de Papæ prin-
cipatu. Quarto de Azymo & fermentatio pa-
ne. Quinto de panis in Eucharistia trāsmuta-
tione. Quæ tamē disputatione solā cōtentionē

HH iij

SVM. FLOREN.

inter Græcos Latinos pepererunt, vt coacti fuerint cessare à disputatione, & res circa vllam controuersiam inter eos tractaretur: & sic facta est vnio earum ecclesiarum, & sequens definitio prædictorum articulorum sub hac forma.

*De proces-
sio. sancti
spiritus.* C O N C I L. F L O R E N T I N V M.
Approbante hac sancta synodo Florenti-

na definimus, vt hæc fidei veritas ab omni-
b^o Christianis credatur & suscipiatur, quia
spiritus sanctus à patre & filio æternaliter
est: & essentiam suam, suumque esse subsistens
habet ex patre simul & filio, & ex vtroque
æternaliter tanquam ab vno principio & v-
nica spiratione procedit: declarantes, quod
id quod sancti doctores & patres dicunt ex
patre per filium procedere spiritum sanctum,
ad hanc intelligentiam tendit, vt per hoc si-
gnificetur filium quoque esse secundum
Græcos quidem causam, secundum Latinos
verò principium subsistentiæ spiritus sancti,
sicut & patrem, Et quoniam omnia quæ pa-
tris sunt, ipse pater vnigenito filio suo gi-
gnendo dedit, præter esse patrem, hoc ipsum,
quod spiritus sanctus procedit ex filio, ipse
fili^o à patre æternaliter habet, à quo æterna-
liter etiam genitus est.

*De parti-
cula illa
filioque
procedit.
In azy-
mo &
fermento*

Definimus etiam explicationem verborum
illorum, filioque, veritatis declarandæ gra-
tia, & imminente tunc necessitate, licite ac
rationabiliter symbolo fuisse appositum.
Item, in azymo, siue fermentato pane tri-
ticeo corpus Christi veraciter confici: sacer-
dotesq; in altero ipsum Domini corpus co-

ficere debere, vnumquemque scilicet iuxta *corpus*
suz ecclesiæ siue Occidentalis siue Orienta *Christi*
lis consuetudinem. *cōfiscitur.*

Item, si vere pœnitentes in Dei charitate
decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fru
ctibus de commissis satisfecerint, & ommissis,
eorum animas pœnis purgatoriis purgari
Et vt à pœnis huiusmodi releuentur, prodes
se his virorum fidelium suffragia, missarum
scilicet sacrificia, orationes, & eleemosynas, *De pur-*
& alia pietatis officia quæ à fidelibus pro a- *gatorio.*

liis fidelibus fieri consueuerunt secundum
ecclesiæ instituta. Illorum etiam animas, qui
post baptisma susceptum nullam omnino
peccati maculam incurrerūt, illas etiam quæ
post contractam peccati maculam, vel in
suis corporibus, vel eisdem exuræ corpori-
bus (prout superius dictum est) sunt purgatæ,
in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipsum
Deum trinum & vnum sicuti est: pro meri- *De pecca-*
torum tamen diuersitate alium alio perfa- *to origi-*
ctius. Illorum autem animas, qui in actuali *nis.*
mortali peccato, vel solo originali decedunt
mox in infernum descendere, pœnis tamen
disparibus puniendas.

Item definimus sanctam apostolicam se- *Roman*
dem, & Romanum Pōtificem in vniuersum *pontifex*
orbem tenere primatum, & ipsum Pontifi- *successor*
cem Romanum successorem esse beati Pe- *Petri &*
tri principis Apostolorum, & verum Christi *Christi vi-*
vicarium, totiūsque ecclesiæ caput, & om- *carimest.*
nium Christianorum patrem ac doctorem
existere, & ipsi in beato Petro pascendi, re-
gendi, & gubernādi vniuersalem ecclesiam
& Domino nostro Iesu Christo plenam po-

SVM. FLORENTINI

testatem traditam esse, quemadmodum etiam gestis œcumenicorum conciliorum, & in sacris canonicis continetur. Datum Florentiæ in sessione publica synodali, anno 1439.

Dum hæc Florentiæ agerentur, in vltima sessione subita morte defunctus est Patriarcha Constant. & quærentibus Græcis ac Latinis causam tam subitæ mortis eius, famuli responderunt, ipsum postquam cœnasset in penetrale domus scribendi causa, vt sui moris erat intrasse, & dum scriberet, tremore ac animi languore affectum, statim occubuisse. Literæ autem sequentia continebant

Confessio. Ioseph miseratione Diuina Constantino-
Archie- polis & nouæ Romæ Archiepiscopus, ac
piscopi œcumenicus Patriarcha: quoniam ad extre-
Constati- mū vitæ meę perueni, idcirco pro meo mu-
nopolitani nere dilectis filiis benignitate Dei meam sen-
 tentiam his literis palam facio. Nam quæ
 domini nostri Iesu Christi catholica & apo-
 stolica ecclesia Romæ veteris sentiat ac ce-
 lebret omnia, me quoque sentire credereque
 profiteor, ac ipsis plurimum acquiesco. Bea-
 tissimum autem patrū patrem ac summum
 pontificem, Romæque veteris Papam, do-
 mini nostri Iesu Christi vicarium esse con-
 cedere, atque animarum purgatorium esse
 non inficio. Datum Florentiæ die octauo
 mensis Iunij, anno 1439.

Dum iam absolueretur concilium, Armeniorum Patriarchæ legati ad synodum ipsam venerunt, dicētes se suamque ecclesiam cum catholica cōiungi, ac ipsum synodi decretum pie seruare velle. Quibus benignissi-

me suscepis sub quodam breui compendio orthodoxæ fidei veritatem, quam Romana profitetur ecclesia, per hoc decretum sacro approbante concilio, ipsis etiam oratoribus ad hoc consentientibus, tradidit Eugenius papa. Quo ab eis accepto vnâ cum Græcis Florentia discesserūt, & dissolutum est concilium.

*Decreta concilij Florentini super vñione
Iacobinorum & Armeniorum.*

In primis damus eis sanctum symbolum à centum quinquaginta episcopis in œcumenico Constantinopolitano concilio editum, cum illa additione, filiôque, ipsi symbolo declarandæ veritatis gratia, & vrgente necessitate & rationabiliter apposita. Cuius tenor est: Credo in vnum Deum, &c. Hoc autem symbolum sicut apud Latinos mos est, ita decerpimus per omnes Armeniorum ecclesias intermissarum solennia singulis saltem Dominicis diebus, & maioribus solennitatibus decantari vel legi.

Secundo, tradimus eis definitionem quartæ & vniuersalis synodi Chalcedonenfis, in quinto postea & sexto vniuersalibus conciliis renouatam de duabus naturis in vna Christi persona. Cuius tenor talis est.

Sufficeret quidem sapiens hoc, &c.

Tertio, definitionem de duabus Christi operationibus in prædicto sexto concilio promulgatam, &c.

Quarta instruximus eos, & declarauimus synodum Chalcedonensem, & beatissimum Leonem sanctæ & recte veritatem de duabus

*Cõmenda
tur defini
tio beatissi
mi Leonis
Pape.*

SYM. FLORENTINI

in vna persona Christi naturis superius descriptam definisse contra impla Nestorij & Eutychis dogmata. Iniungimúsque v. ipsum beatissimum Leonem (qui veræ fidei columna fuit & omni sanctitate & doctrina repletus) tanquam sanctum, & in cathalogo sanctorum meritò descriptum, decætero reputent & venerentur: atque non solum dictas tres synodos, sed & omnes alias vniuersales auctoritate Romani pontificis legitime celebratas, sicut & cæteri fideles reuerenter suscipiant.

Quintò, ecclesiasticorum sacramentorum veritatem sub hac redigimus formula.

Septem sunt sacramenta nouæ legis.

*Sacramē
ta anti-
quæ legis
gratiam
dādā per
Christum
figura-
bant.*

*Ad quid
ordinata
sint sacra-
mēta nouæ
legis.*

Nouæ legis septem sunt sacramenta, scilicet baptismus, confirmatio, eucharistia, pœnitentia, extrema vnctio, ordo, & matrimonium. Quæ multum à sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant. Hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè susipientibus conferunt.

Horum quinque prima ad spiritualem vniuscuiusque hominis in seipso perfectionē, duo vltima ad totius ecclesiæ regimen, multiplicationēque ordinata sunt. Per baptismum enim spiritualiter nascimur: per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide, renati autem & roborati, nutri-mur diuina eucharistiæ alimonia. Quòd si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per pœnitentiam spiritualiter sanamur.

Spiritualiter etiam & corporaliter (prout a-
nimæ expedit) per extremam vnctionem.
Per ordinem verò ecclesia gubernatur &
multiplicatur spiritualiter: per matrimoniū
corporaliter augetur.

Hæc omnia sacramenta tribus perficiun-
tur, videlicet rebus tanquam materia, ver-
bis tanquam forma, & persona ministri con-
ferentis sacramentum, cum intensione facien-
di quod facit ecclesia. Quorum si aliquid de-
sit, non perficitur sacramentum. Inter hæc
sacramenta tria sunt, baptisumus, confirma-
tio, & ordo, quæ characterem, id est spiritua-
le quoddam signum à cæteris distinctum im-
primunt in anima indelebile: vnde in eadem
persona non reiterantur. Reliqua verò qua-
tuor characterem non imprimunt, & reite-
rationem admittunt. Primum omnium sa-
cramentorum locum tenet baptisumus, quod
vitæ spiritualis ianua est: per ipsum enim
membra Christi, ac de corpore efficimur ec-
clesiæ. Et cū per primū hominem mors in-
troierit in vniuersos, nisi ex aqua & spiritu
sancto renascimur, non possumus (vt inquit
veritas) in regnum calorum introire.

Materia huius sacramenti est aqua vera,
& naturalis: nec refert frigida sit an calida.
Forma autem est: Ego te baptizo in nomine
patris & filij & spiritus sancti. Non tamen
negamus, quin & per illa verba, Baptizetur
talis seruus Christi in nomine patris & filij,
& spiritus sancti, vel baptizatur manibus
meis talis, in nomine patris & filij & spiritu
sancti, verum perficitur baptisma: quoniam
cū principalis causa, ex qua baptisumus vir-

*Tribus
perficiun-
tur sacra-
menta.*

*Tria tan-
tū sacra-
menta
characte-
rē impri-
munt, &
ideo non
reiteran-
tur.*

*Ianua vi-
tæ spiri-
tualis, ba-
ptisumus.
Ioan. 3.*

*Materia
baptismi.
Forma
baptismi.*

tutem habet, sit sancta trinitas, instrumentalis autem sit minister qui tradit exterius sacramentum, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur minister cum sanctæ trinitatis inuocatione, perficitur sacramentum.

Minister baptismi. Minister huius sacramenti est sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In causa autem necessitatis, nō solum sacerdos vel diaconus, sed etiā laicus & mulier, imo etiam paganus & hæretic⁹ baptizare potest, dummodo formam seruet ecclesiæ, & facere intendat quod facit ecclesia.

Effectus baptismi. Huius sacramenti effectus est remissio omnium culpæ originalis, & actualis: omnis quoque pœnæ quæ pro ipsa culpa debetur, propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda est satisfactio, sed morientes antequam culpam aliquam committant statim ad regnum cælorum & Dei visionē perueniunt.

De sacramento cōfirmationis. Secundum sacramentum est confirmatio, cuius materia est chrisma confectū ex oleo, quod nitorem significat conscientia: & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per episcopum benedictio. Forma autem est, Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis in nomine patris & filij & spiritus sancti. Ordinarius minister est episcopus. Et cum cæteras vnctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi episcopus debet conferre, quia de solis apostolis legitur (quorum vicem tenēt episcopi) quòd per manus impositionem spiritum sanctum dabāt. Loco autem illius manus impositionis datur in ecclesia cōfirmatio. Legitur ita;

Minister sacramenti cōfirmationis episcopus.
Act. 9.

men aliquando per apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa simplicem sacerdotem chrismate per episcopum confecto hoc administrasse confirmationis sacramentum.

Effectus autem huius sacramenti est, quia in eo datur spiritus sanctus ad robur, sicut datus est apostolis in die Pentecostes, ut Christianus audacter Christi confiteatur nomen. Idcirco in fronte ubi verecundia sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat: & præcipue crucem eius quæ Iudæis est scandalum, gentibus autem stultitia, propter quod signo crucis signantur.

*Effectus
confirmacionis.*

I. Cor. 5.

De sacramento Eucharistie.

Tertium est eucharistiæ sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Aqua autem ideo admiscetur, quoniam iuxta testimonia sanctorum patrum, creditur ipsum dominum in vino aqua permisto hæc instituisse sacramentum. Deinde quia hoc convenit dominicæ passionis representationi. Inquit enim beatus Alexander papa 5. à beato Petro, In sacramentorum oblationibus, quæ inter missarum solennia domino offeruntur panis & vinum aqua permistum offerri debet quia utrunque, id est sanguis & aqua ex latere Christi profluxisse legitur.

*Quare
apponatur aqua
in vino.*

*De cons.
d. 2. In sa-
cramento-
rum.*

Tertio etiam convenit ad significandum huius sacramenti effectum, quod est unio populi Christiani ad Christum. Aqua enim populum significat, &c.

Apoc. 17.

Forma huius sacramenti sunt verba saluatoris quibus hoc conficitur sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentū. Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur, ita tamen quòd totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini, sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ, & vini consecrati, separatione facta totus est Christus.

*Effectus
euchari-
stia.*

Huius sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius vnitur, sequitur quòd per hoc sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur: omnémque effectum, quem materialis cibus & potus quo ad vitam agunt corporalem, hoc idem quo ad vitam spiritualem & hoc sacramentum operatur.

*De sacra-
mento pœ-
nitentia.*

Quartum sacramentum est pœnitentia, cuius quasi materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis cōtritio: ad quam pertinet, vt doleat de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, vt peccator omnia peccata quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis: quæ quidem præcipuè fit per orationem, ieiunium, eleemosynam.

Forma huius sacramenti est. Ego te absolvo, &c.

MIniste

Minister huius sacramenti est sacerdos, habens auctoritatem absoluenti, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis.

Quintum sacramentum est extrema unctio: cuius materia est oleum oliuæ per episcopum benedictum. Hoc sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timeatur, dari non debet: qui vngendus est in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel locutionem: in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Forma huius sacramenti est hæc: Per istam sanctam unctionem: & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi dominus quicquid peccasti per visum, &c. Et similiter in aliis membris. Effectus verò est mentis sanatio; in quantum autem expedit, ipse etiam corporis. De hoc sacramento habetur Iacobi 5.

Sextum sacramentum est ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus verò per libri euangeliorum dationem, subdiaconatus per calicis vacui cum panem vacua superposita traditionem. Et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma sacerdotij talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificiū in ecclesia pro uiuis & mortuis, in nomine patris & filij & spiritus sancti, & sic de aliorum ordinum formis. Ordinarius minister huius sacramen-

De extrema unctione.

De sacramento ordinis.

Effectus .ti est episcopus. Effectus, augmentum gratiæ, ut quis sit idoneus minister.

sacramen- ti ordinis. Septimum est sacramentum matrimonij, quod est signum coniunctionis Christi & ecclesiæ, secundum Apostolum. Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus per verba de præsentis expressus.

Tria sunt bona matrimonij. Tria sunt bona matrimonij Primum, proles suscipienda & educanda ad cultum Dei. Secundum, fides, quam unus coniugum alteri servare debet. Tertium, indivisibilitas matrimonij propter hoc quod significat indivisibilem coniunctionem Christi & ecclesiæ. Quamvis autem ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonij vinculum legitime contracti perpetuum sit.

Sexto, compēdiosam illam fidei regulam per beatissimum Anastasium editam ipsis præbemus, videlicet: Quicumque vult salvus esse, &c.

Septimo, decernimus vnum atque eundem Deum veteris ac novi testamenti, hoc est legis & prophetarum atque evangelij prophitemur autorem: quoniam eodem spiritu inspirante, utriusque testamenti sancti locuti sunt: quorū libros suscipit & veneratur ecclesia, qui titulis sequentibus continentur.

Quinque Moyſi, id est Gene. Exod. Levit. Num. Deut. Iosue, Iudic, Ruth, Quatuor Regum, duo Paralipom, Esdras, Neemias. Tobias, Iudith, Esther, Psal. David, Parabola,

Ecclesiast. Cantica can. Sapient. Ecclesiasticus, Esaias, Hier, Baruch, Ezechie, Dan. duodecim prophetę mineres, id est, Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michęas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias. Duo Machabęorum. Quatuor euangelia, Matthęi, Marci, Lucę, Ioannis. Quatuordecim epistolę Pauli. Ad Roma. duę ad Corinth. ad Galat. ad Ephesios, ad Philipenses. Duę ad Thessalonisen. ad Colossenses. Duę ad Thimoth. ad Titum, ad Philemonem, ad Hebręos. Petri duę, Ioannis tres, vna Iacobi, vna Iudę. Acta apostolorum, & Apocal. Ioan. Propterea anathematizamus Manichęorum insaniam, qui duo principia posuerunt, vnum visibilibus, aliud invisibilibus, & alium noui testamenti Deę alium veteris esse dixerunt.

Octauo tradimus quod in consecratione corporis Christi hac vteretur forma ecclesia Romana: hoc est enim corpus meum, sanguinis verò, Hic est enim calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Panis verò triticeus in quo sacramentum conficitur, an eo die an antea decoctus sit, nihil omnino refert, dummodo panis substantia maneat.

Decimo, quoniam asseritur nonnullos quartas nuptias tanquam condemnatas respicere, ne peccatum vbi nõ est, esse putetur cum secundum Apostolum, mortuo viro mulier sit ab eius lege soluta, & nubendi cui vult in domino habeat facultatem, nec

Rom. 7

Licite

quis, si im-
peccum ei

nõ obstat,

sape ac sa-

pium con-

trahere

potest.

SVM. FLOREN. CONG.

*Sicut vir-
ginitas vi-
duitati
ita casta
viduitas
nuptiis
præfertur.*

distingat mortuo primo, secundo vel ter-
tio, declaramus non solum secundas ac ter-
tias, sed & quartas atque vltiores, si ali-
quod canonicum impedimentum non ob-
ster, licitè contrahi posse. Commendatiores
tamen dicimus, si vltius à coniugio absti-
nentes in castitate permanserint: quia sicut
virginitatē viduitati, ita nuptiis castam vi-
duitatem laude ac merito proferendam esse
censemus.

His omnibus explicatis prædicti Arme-
norum oratores nomine suo & sui patriar-
chæ, & omnium Armeniorum hæc saluber-
rime synodalia decreta cum omnibus suis
capitulis, declarationibus, definitionibus,
necnon quicquid tenet & docet sancta sedes
apostolica & Romana ecclesia, cum omni
deuotione & obedientia suscipiunt & am-
plectuntur.

Finit concilium Florentinum.

An. do. Nicolaus 5. papa 216. Hic cum se indignus
1447. tanto magistratu arbitraretur, supplex ro-
Nicolaus gavit cardinales, vt maturius ecclesiæ con-
5. pō. 216. sulerent: & tandem inuitus assumpsit sacer-
dorum. Quo per octo annos administrato,
moritur Friderico 3. Germano Cæsare 37.

His temporibus anno 1453. die Maij 29.
post diuinam obsidionem, grauissima tan-
dem oppugnatione potitus est Mahometes
Turcarum Imperator vrbe Constantinopo-
lin ea quæ tantam crudelitatem exercuit,
vt nulla id queat oratione explicari.

Calistus 3 Calistus 3. papa 217. Hic beatum Vincen-
pon. 217. tium ordinis prædicatorum in sanctos reu-
lit Sedit annos tres sub eodem Cæsare.

*Visum est necessarium hoc loco summam Author
duarum extravagantiarum Martini quinti, &
Calisti tertij subuicere, & explicare condi-
tiones quibus olim predicti pontifices per-
miserunt eiusmodi contractus, quibus emun-
tur annui census cum pacto retrouendendi,
&c. Quoniam videmus nunc intolerabiles
abusus exerceri hoc colore, & passim cele-
brari predictos contractus vix vna aut al-
tera conditione seruata, & hoc falso titulo
emptionis multi pratexunt suas vsuras. De-
cretum Martini, id est & Calisti tertij.*

Martinus episcopus, &c. & Calistus epi-
scopus, &c. Petitio dilectorum filiorum no-
bis exhibita continebat quod à tanto tempo-
re cuius contrarij memoria hominum non
existit, quædã consuetudo rationabilis ob-
seruata, per scripta ac moribus vtentium ap-
probata ad communem vtilitatem homi-
num introducta fuisset, pro quibus princeps
miles, siue oppidanus partium earundem
cum hoc expedire videbatur personæ eccle-
siasticæ, aut seculari, collegio aut vniuersi-
tati super bonis suis, oppidis, terris, agris,
prædiis, domibus, & hæreditatibus vendere
consuevit, & vendidit annuos census vnius
vel plurium marcarum & pro qualibet mar-
ca annui census decem, vndecim, tredecim,
quatuordecim marcarum, aut plus vel minus
secundum temporis qualitatem (prout ipsi
contrahentes tunc inter se conuenerant) ipsi
venditori tunc integraliter in pecunia nu-

S V M M A   D E G R E T.

merata solui cōsueuerant, bonis in ipso contracta tunc expressis, pro ipsius census annui solutione ip̄ perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsi venditoribus data fuit facultas atque gratia quòd ipsum annum censum in toto vel in parte pro eadem summa denariorum quam ab ipsis temporibus receperant, quandocumque vellent libere absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu, possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores inulti nequaquam peremptores arctari aut astringi valerent, etiam ipsis possessionibus & bonis obligatis penitus interemptis, seu destructis. Sed iidem ementes, etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones & hæreditates huiusmodi processu temporis ad omnimodam destructionis siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerēt. Apud aliquos tamen an huiusmodi contractus emptionis & venditionis liciti existāt, hæsitatur. Quare pro parte eorundem nobis fuit humiliter supplicatum, vt an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censeri debeant, declarare de benignitate apostolica dignaremur.

Nos igitur comperimus contractus huiusmodi iuridicos, & iuxta determinationē doctorum licitos fore, & iuri communi conformes, ideo ipsorum censuum venditores ad illorum solutionem obligari auctoritate apostolica tenore præsentium ex certa scientia declaramus, non obstantibus, &c.

*Conditioness quibus annui census licite
emi possunt & vendi.*

Prima conditio, Oportet quòd vèdens designet & exprimat rem aliquam quam vendat. & alius emat, puta domum, aut agros, &c. Et rei vel rerum designatarum tantum debet fieri emptio & vèditio, & ea sola debent manere obligata ad solutionem predi & i census, & non alia vendentis bona, quia si vniuersa alia bona cum persona vèdente obligantur (vt fit apud nos) iam destruitur emptio & venditio, & est oppignratio, & fit contractus vsurarius.

Secunda conditio, quòd iusto & competenti pretio ematur annuus census, & quo tempore celebratur contractus, integraliter numeretur pecunia.

Tertia, quòd in eodem contractu expresse venditori detur facultas, quòd ipsum annuum censum in toto vel in parte pro eadè summa denariorum qua ab emptore recepit, quandocunque velit, libere absque alicuius requisitione, aut contradictione possit extinguere vel redimere, & se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare.

Quarta, quòd ad redimendum annuū censum venditor inuitus nullo modo obligari possit, sed liberum sit illi vel soluere cēsum, vel redimere in toto vel in parte eadem numerata pecunia.

Quinta, quòd si contingat aliquando bona ipsa, domus, agros, aut possessiones alias, quæ obligata sunt ad solutionem census, & quorum facta est emptio, processu temporis

S.V.M. DECR, CAL. ET MAR.

omnino destrui, & penitus interire, ementes pecuniam ipsam quam dederunt pro prædictis bonis, reperere amplius nequaquã valebunt, quoniam ementis periculo debet perire res empti: alioquin non fuit vera emptio & venditio, sed contractus usurarius.

Sexta, non debet obligari ad censum res aliqua, nisi sit vendibilis res & fructuosa: & annuus cæsus, ad cuius solutionem talis res est obligata, non debet excedere valorem fructuũ quos ex re ipsa percipere solet aut potest dominus rei. Si enim plus est in annuo censu quàm in fructibus rei venditæ, iam destruitur emptio, & palliatur usura, & emens accipit rem ipsam in pignus suæ pecuniæ.

Servatis prædictis conditionibus utcunque tolerandos iudico tales contractus: aliqua earum omissa, nulla ratione puto tolerandos.

a.d. 1458 Pius 2. pap. 118. Catherinam Senensem inter sanctas retulit, sedit annos sex, Friderico Cæsare.

Paulus 2. pōti. 219. Paulus 2. pap. 219. sub eodem Cæsare. Sacerdotio illauidabiliter procurato, 6. an. mē. 10. suæ assumptionis. solus in cubiculo nemine vidēre, secūda hora noctis appoplexia moritur. Suo tempore omnia officia Romæ venalia erant, & ferè semper beneficia & episcopatus his committebat, qui officium aliquod venale haberent, vnde elici munus posset.

Sixtus 4. pōti. 220. Sixtus 4. pap. 220. Friderico Cæsare. Hic bonauenturā theologũ albo sanctorũ inscribi iussit, Moritur assumptionis suæ an. 13.

Sub hoc pōtifice & eius speciali commissio-
ne an. dō. 1479. facta est congregatio per re-
ueren. in Christo patrem Alphonsum Carillum
archiepiscopum Toleranum Compluti mul-
torum doctorum theologiæ, & variusque iu-
ris super libello confessionis edito per Petrū
Oxonensem sacræ theologiæ professorem,
in vniuersitate Salmantina Hispaniæ. Acce-
pit autem prædictus archiepiscopus Tola-
nus auctoritatem declarandi ac definiendi
omnes propositiones & conclusiones falsas,
erroneas, hæreticas, aut malè sonantes quæ
in præfato libello continerentur.

*Conclusiones autem productæ ex libello di-
cti magistri Oxomen. discussæ & disputa-
tæ tandemque damnatæ sunt quæ sequun-
tur.*

Prima conclusio, peccata mortalia quan-
tum ad culpam & pœnam alterius seculi de-
lentur per solam cordis contritionem sine
ordine ad clauēs.

Secunda conclusio quod confessio de pec-
catis in specie fuerit ex aliquo statuto uni-
uersalis ecclesiæ, non de iure diuino.

Tertia conclusio, quod prauæ cogitatio-
nes confiteri non debent, sed sola displicen-
tia delentur sine ordine ad clauēs.

Quarta conclusio, quod cōfessio debet esse
secreta, id est de peccatis secretis, non de ma-
nifestis.

Quinta, quod nō sunt absoluedi pœnitētes
nisi peracta prius pœnitentia eis iniuncta.

Sexta, quod papa non potest indulgere a-
licui viuo pœnam purgatorij.

SVM. CONCILII

Septima, quòd ecclesia vrbis Romæ errare potest.

Octaua, quòd papa non potest dispensare in statutis vniuersalis ecclesiæ.

Non acöclusio, quòd sacramentum penitentiz quantum ad collationem gratiæ sacramentum naturæ est, non alicuius institutionis veteris vel noui testamenti.

Quibus conclusionibus sic propositis, ac per plures dies sigillatim disputatis, recepto tandem ab eisdem doctoribus solenni iuramento tactis sacro sanctis euangeliiis, & sententia excommunicationis in eos, & in eorum quolibet primitus prolata, quod in prædictis quæstionibus dicerent veritatem secus dum suam sententiam & conscientiam, votisque eorum coram notario & testibus sigillatim in scriptum redactis 24. Maij præfatus Reuerend. dominus sedens pro tribunali, sententiam protulit, qua conclusiones prædictas tanquã hereticas, erroneas ac scâdalosas, & malè sonantes, apostolica & primitiuali authoritate damnavit, ac damandas decreuit: librúmque illum comburendum iudicauit, quem ilico promotor fiscalis curiæ tradidit seculari.

Adiuratio dicti magistri Petri Oxomensis in forma canonum.

Quoniam ego magister Petrus Oxomensis composueram librum confessionis continentem nonnullas propositiones, quas tunc credebam veras, & determinationi sanctæ matris ecclesiæ & communi opinioni doctorum consonas, sed quia primum ex libro

illo orta sunt maxima scandala in cordibus
 fidelium, maximè in partibus horum regno-
 rum, adeo quòd reuerendiss. in domino pa-
 ter ac dominus archiepiscopus Toleranus
 auctoritate apostolica (accerfitis quampluri-
 mis magistris & sacre theologiæ doctōrib⁹,
 & aliis viris eruditissimis) mortuo cōsilio ac
 deliberatione pronūciauit & declarauit di-
 ctum librum continere nonnullas proposi-
 tiones falsas, hæreticas: scandalosas, malè so-
 nantes & erroneas. & ideo comburandum,
 prout in sententia latius continetur. Quapro-
 pter ego præfactus magister desiderās salutē
 animæ meæ, ac propriū recognoscēs errorē
 & culpā, dico & confiteor me grauiter erras-
 se in cōpositione dicti libelli, vt pote cōtinē-
 tis propositiones falsas, erroneas, scādulasas,
 hæreticas, & malè sonātes. Quas vt tales cō-
 fiteor & declaro: summittōq; me determina-
 tioni & sanctæ matri ecclesiæ, & determina-
 tioni & sententiæ præfatæ & prolatae per
 dictum reuerēd. dominū, cui ego ex nunc &
 specialiter & expresse assentior. Et cogno-
 scēs veram fidem anathematizo omnē hære-
 sim, maximè eā de qua hætenus sum infama-
 tus, & cōsentio sanctæ matri ecclesiæ Roma-
 næ & sedi apostolicæ, & ore ac corde con-
 fiteor sacramenta ecclesiæ, & illam fidem te-
 nere, quam dominus Sixtus papa modernus
 auctoritate apostolica & euāgelica tenet: &
 per hæc sancta Dei euāgelica omnes qui cō-
 tra hanc fidem venerint, cum suis doctōrinis
 dignos æterna damnatione pronuncio.

Celebrata est ea congregatio per quin-
 quaginta duos viros doctos magistros in

SVM. L A T E R A N E N.

Cōfirmatio præ-
dētis sen-
sentia. theologia, vel iure canonico, præfidente præfato reuerendissimo. Accessit ad hæc specialis confirmatio eorum, quæ acta sunt in prædicta congregatione per Sixtum papam quartum. Exemplar autem bullæ, qua confirmatur prædicta habetur in biliotheca ecclesiæ Toleranz, & exta alterum exemplari in monasterio sancti Vincentij instituti beati Domini in vrbe Placentina. Quam confirmationem ego legi, & vidi in legitimo exemplari, sed ne plus iusto cresceret volumen huius summæ, hic nolui illam subiicere.

Innocē. 8. Innocentius 8. papa. 221. Friderico Cæsare. Sedit annos septem.

pon. 221. Alexander 6. papa, 222. patria Hispanus ex gente Borgia originem duxit. Sedit annos 11. Electus imperante eodem Friderico.

Pöt. 222. Prius 3. papa 223. Sedit dies 30. Maximiliano Cæsare. 38.

Pius. 3. Julius secundus, papa. 224. moritur bellica gloria clarus, pontificatus sui anno decimo,

Julius. 2. dum celebratur concilium Lateranense, pöt. 224. Maximiliano Cæsare.

Leo 10. Leo 10. papa 225. Cæsare Maximiliano.

pöt. 225. Moritur pontificatus sui anno 9. Sub hoc pontifice celebratum est concilium Lateranense.

CONCILIVM L A T E R A N E N.

se sub Julio 2. & Leone. 10.

Julius 2. nuper electus iurauit se celebraturum concilium generale pro reformatione ecclesiæ, & pace inter principes Christianos componenda. Requisitus autem post, ut prædictum iuramentum seruaret, & iuxta con-

stitutionem concilij Constantien, expleto decénio à proximo concilio celebrato nouum celebraret, ille tamen differebat. Tandem instantibus aliquibus prælatiſ eccleſiæ, & virgentibus celebrationem concilij, & pōtifice vel non valente, vel non volente. Bernardinus de Carauaial, Hispanus, & Federicus de ſancto Seuerino eccleſiæ Romæ Cardinales, cum quibuſdam aliis cardinalibus venerunt Piſas, deinde Mediolanum: & contra voluntatem & authoritatem Rom. pontificis vocauerunt episcopos & Chriſtianos principes ad generale concilium in prædictis locis indiſtum. Contra hoc conciliabulum indixit Iulius pontifex generale concilium Romæ apud Lateranum celebrandum.

Seſſio I. 10. die menſis Maij, anni 1512.

Pontifex exhortatur ſynodum ad eccleſiæ reformationem, & ſchismatis extinctionem, pacem inter Chriſtianos principes cōponendam, & expeditionem contra infideles conſiciendam. Mox annotantur per pontificem cauſæ non celebrati concilij, cum toties antè fuiſſe promiſſum, nec tamen uſque ad illum diem fuerat inchoatum. Præcipua autem fuit conſiſtus apud Rauennam ciuitatem Romædiolæ habitus inter exercitum ipſius Iulij pontificis, & regis Hiſpaniæ Ferdinandi cognomento Catholicis, & exercitum Ludouici regis Francorum, & aliorum adhærentium conciliabulo Piſano. In quo conſiſtu fuerunt interſeſta multa milia hominū. Et abſoluta eſt actio prima.

SVM. LATERNEN.

Sessio. 2. 17. mensis Maij eiusdem anni.

Legitur bulla in qua Pisanum conciliabulum damnatur, & omnia in eo gesta annullantur & irritantur. Lateranense quoque concilium legitime & spiritu sancto esse congregatum definitur: Excipiuntur suffragia omnium presentium.

Sessio. 33. Decemb. eiusdem anni.

Tantum legitur bulla, in qua iterum reprobantur omnia & singula per cardinales schismaticos acta tam Tráfalpinis quàm Cisfalpinis locis. Reuocantur quoque concessa priuilegia, siue gratiæ per sedem apostolicam in eisdem locis.

Sessio 4. 10. Decemb. eiusdem anni pontificatus Iulij papa an. 10. presidente eodem.

Legitur bulla, in qua præmarica sanctio, & gesta per conciliabulum Pisanum super eadem annullantur.

Sessio. 5.

Præsidente episcopo Hostiense Cardinali propter ægritudinem Iulij pontificis 16. Feb. ann. 1513.

Legitur bulla innouationis & confirmationis contra simoniacā prauitatem in electione pontificis nō cōmittendā. In qua sacro approbato concilio statuitur, quòd electio Romana, pōtificis per simoniā facta eo ipso nulla existat, & sic electio nulla in spiritualibus vel temporalibus tribuatur facultas. Et cardinales qui simoniace aliquem eligerint, à

lais ordinibus dignitatibus & beneficiis sine
 alique alia declaratione priuati. Mediatores
 etiam tam clerici quàm laici cuiuscunque
 dignitatis sint, priuètur omnibus beneficiis,
 honoribus, & bonis eo ipso, & ad similia
 sunt inhabiles, &c.

Prædicta constitutio placuit vniuersis epi-
 scopis & patribus, exceptis quinque epi-
 scopis.

Quatriduo post hanc sessionem 25. Februa-
 rij, anni 1513. Iulius 2. papa obiit Romæ a-
 pud sanctum Petrum in palatio pontifi-
 cum.

Feria sexta 11. Martij eiusdem anni eligi-
 tur canonicè episcopus Romanus & papa
 vniuersalis ecclesiæ cardinalis de Medicis,
 nuncupaturque Leo 10.

*Sessio 6. 27. Aprilis præ-
 dicti anni.*

Fit electio 24. prælatorum, qui adsint cœ-
 cardinalibus in his quæ pertractanda sunt
 coram pontifice. Et distributi sunt per clas-
 ses, vna classis erat ad conferenda pertinen-
 tia ad componendam pacem inter principes,
 & extirpandum schisma. Alia ad tractandū
 quæ pertinent ad generalem reformationem
 curiæ. Tertia verò ad ea quæ pertinerent ad
 fidem & pragmaticam sanctionem.

*Septima sessio. feria 6. 17. Iun. 1513. præ-
 sidente Leone 10.*

Leguntur literæ subscriptæ per Bernardi-
 num Carauaiæ & Federicū de S. Seuerino o-
 lim cardinales, super materia abiurationis

SVM. L A T E R E N.

schismatis & vnionis ecclesiæ, & cōfessionis erroris ipsorum, & veniæ petitionis propter suscitatu ab illis schisma, &c. Qui post paucos dies in palatio apostolico pristina dignitati sunt restituti in consistorio secreto post solemnem abiurationem schismatis, venientes ad palatium tanquam priuati clerici, & ante pedes papæ abiurato schismate alta & intelligibilis voce.

Sessio 8. 19. Decemb. anni 1513. presidente

Leo. 10.

Legitur schedula super fide animæ humanæ sub hac forma.

Quod anime de natura animæ rationalis, quod mortalis sit aut vnica in cunctis hominibus: & aliqui temere philosophantes, secundum saltem philosophiam, verum esse asseruerant, Sacro approbante concilio damnamus & reprobamus omnes asserentes animam intellectiuam mortalem esse, aut vnicam in cunctis hominibus, & hæc indubiū vertentes: cum illa non solum verè & per se essentialiter humani corporis forma existat, sicut in can. Clementis papæ 5, in generali Viennensi concilio edito continetur, Verum & immortalis & pro corporum quibus infunditur multitudine singulariter multiplicabilis, multiplicata & multiplicanda sit, Quod manifestè constat ex euangelio, cum Dominus ait, Animam autem occidere non possunt, Et alibi, Qui odit animam suā in hoc mūdo, &c. Et etiā cū æternā pœnā & æterna supplicia pro merito viæ iudicandis.

iudicandis repromittit: aliàs incarnatio & alia Christi myſteria nobis minimè profuiſſent: nec reſurrectio expectanda foret, ac ſan-
cti & iuſti miſerabiliores eſſent, iuxta Pau-
lum, omnibus hominibus.

Cùmque verum vero minimè contradi-
cat, omnem aſſertionem veritati illi. minatz
fidei contrariam, omninò falſam eſſe defini-
mus, & vt aliter dogmatizare non liceat, di-
ſtrictius inhibemus. Omnèſque huiusmodi
erroneis aſſertionibus inhærentes, tanquam
hæreticos vitandos & puniendos fore de-
cernimus.

Insuper omnibus & ſingulis Philoſophis
in vniuerſitatibus ſtudiorum generalium, &
alibi publice legètibz diſtrictè præcipimus,
vt cum philoſophorum principia aut con-
cluſiones in quibus à recta fide deuiare no-
ſcuntur, auditoribus ſuis legerint. ſeu expli-
cauerint, quale hoc de immortalitate ani-
mæ, aut vnitæte, & mundi æternitate, ac alia
huiusmodi, teneantur eiſdem veritatem reli-
gionis Chriſtianæ omni conatu manifeſtam
facere, & perſuadendo, pro poſſe docere, ac
omni ſtudio huiusmodi philoſophorum ar-
gumenta, cum omnia ſolubilia exiſtant, pro
viribus excludere atque reſolvere.

Statuimus inſuper ne quis de cætero in ſa-
cris ordinibus conſtitutus, in ſtudiis gene-
ralibus, vel alias publicè audiendo, philoſo-
phiæ aut poëſis ſtudiis vltà quinquennium,
poſt grammaticam & dialecticam, ſine ali-
quo ſtudio theologiæ, aut iuris pontificij, in-
cumbat. Verum exacto dicto quinquennio,
ſi illis ſtudiis inſudare voluerit, liberum ſit

*Fides nõ
cõtraria-
tur vero.*

*Præcipi-
tur præce-
ptoribus*

*philoso-
phiæ vt
discipulis*

*ſuis oſten-
dant &
declarent*

*veritatem
religionis
Chriſtiana-*

æ.
*Prohibe-
tur cõſti-
tutis in ſa-*

*cris ordi-
nibus in-
cumbere*

poëſis ſtudiis.

KK

S V M M A L A T E R A N E N .

ei, dum tamen simul aut seorsum theologiæ, aut sacris canonibus operâ nauauerit, vt in his sanctis & vtilibus professionibus sacerdotes domini inueniant, vnde insectas philosophiæ & poësis radices purgare & sanare valeant.

Mos canones per ordinarios locorum & rectores in vniuersitatibus singulis annis in principio studij in virtute sanctæ obedienciæ publicari mandamus.

Sessio 9.5. Maij 1514. presidente

Leo. papa.

Legitur in hac sessione publice bulla reformationis curiæ Rom. in qua sequentes canones subiiciuntur.

Decernimus vt seruetur quod Innoc. papa 3. in Lateranensi con. decreuit de ætate & grauitate morum, & literarum scientia in personis promouendis in episcopos & abbates diligenter inquirenda.

*Ca. 2. Ne episco. aut abbas amoneantur
non præmissa defensionis copia.*

Canon 1.
De elec.
cum in
causis.
Statuimus vt nullus episcopus aut abbas, quouis instante aut requirente, nisi sibi copia & facultas legitimæ defensionis permittatur, etiam si crimina fuerint notoria, diligenterque partibus auditis, causa plenariè probata fuerit, priuari valeat. Néue aliquis prælatus innitus, nisi aliis iustis efficacibusque rationibus & causis transferatur, iuxta formam ac decretum Constantiensis concilij.

Ca. 3. Ne monasteria alicui commendentur.

Et quoniam ex commendis monasterio-

rum monasteria ipsa tam in spiritualibus quam in temporalibus grauitet læduntur, quippe quorum ædificia partim commendatariorum negligentia, partim auaritia vel incuria collabuntur, & in dies diuinus cultus in eis magis diminuitur, volumus sancimus, vt cum illa per obitum abbatum, qui illis præerant, vacauerint, nullo modo cuiquã possint commendari, sed de persona idonea, iuxta præscriptam constitutionem, eis ita prouideatur, vt illis idonei abbates, prout decet, præfuturi sint.

Ca. 4.

Vniones perpetuæ, præterquam in casibus à iure permissis, vel sine rationabili causa, nequaquam fiant.

Ca. 5. Ne plura incompatibilia quis habeat.

Dispensationes autem ad plura incompatibilia ultra duo, nisi qualificatis iuxta formam iuris communis non concedantur nisi ex magna & urgente causa.

Ca. 6. Vt cardinales assistant Romano pontifici.

Cum cardinalium officium in primis versetur in frequenti Romani pontificis assistentia, & sedis apostolicæ negotiis: Statuimus vt omnes cardinales in Romana curia resideant, & qui sunt absentes, si in Italia, intra sex menses, si extra Italiam, infra annum à die publicationis præsentis constitutionis reuertantur. Alioquin fructus beneficiorum, & omnium officiorum emolumenta amittant.

KK ij

SVMMA LATERANEN.

Ca. 7. De officio præceptorum puerorum.

Statuimus vt magistri scholarum & præceptores pueros suos siue adolescentes, nedum in grammatica & rhetorica, ac cæteris huiusmodi instruere debeant, verumetiam docere teneantur ea quæ ad religionem pertinent, vt sunt præcepta diuina. Articuli fidei, Sacri hymni, & Psalmi, ac sanctorum vitæ. Diebûsque festiuis nihil aliud eos docere possint, quàm in rebus ad religionem & bonos mores pertinentibus. Eòsque in illis instruere, hortari & cogere in quantum possint, teneantur, nedum ad missas, sed etiam ad vespèras, diuinæque officia audienda ad ecclesias accedant. Similiter ad sermones audiendos impellant. Nihilque contra bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eis legere permittant.

Ca. 8. De innouatione constitutionum contra simoniachos.

Vt nefariæ simoniæ labes ac pestis non solum à Romana curia, sed ex omni etiâ Christiana diuisione in perpetuum deliciatur, constitutiones per antecessores nostros etiam in sacris conciliis editas contra huiusmodi simoniacos, innouamus: easque inuiolabiliter obseruari præcipimus.

Ca. 9. Vt priuetur beneficio, qui canonicas non recitauerit horas.

Qui officium non dixerit,

Statuimus, & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cum cura vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diui-

num officium non dixerit, legitimè impedi-
mento cessante beneficiorum suorum fru-
ctus suos non faciat, pro rata omissionis of-
ficij, & temporis: sed eos tanquā iniuste per-
ceptos, in fabricas huiusmodi beneficiorū,
vel pauperum eleemosynas erogare teneat-
tur. Si verò ultra dictū tempus in simili ne-
gligentia contumaciter permanserit, legiti-
ma monitione præcedēte, beneficio ipso pri-
uetur, cum propter officium detur benefi-
cium. Intelligitur officium omittēte quo ad
hoc ut beneficio priuari possit, qui per quin-
decim dies illud bis saltem non dixerit.

Reliquos canones quia non necessarios iu-
dicauimus, huc minimè transcripsimus.

Sessio 10. 4. Maij 1515. presidente

Leone papa 10.

In hac sessione edita est decretalis super cō-
firmatione Montis Pietatis, sub hac forma.

Cum inter nonnullos controuersiam quā-
dam non sine populorū scandalo olim exor-
tam esse comperiamus circa pauperum rele-
uationē in mutuis eis publica auctoritate fa-
ciendis, qui Montes pietatis vulgò appellant-
tur, quique à nonnullis prædecessoribus no-
stris probati & confirmati sunt: nonnullis
etiā magistris & doctoribus dicentibus eos
montes non esse licitos, in quibus aliquid vl-
tra sortē per ministros huius montis ab ipsis
pauperibus quibus mutuū datur, exigitur:
Nos super hoc opportunè prouidere volētes,
sacro approbante concilio declaramus, &
de finimus, Montes Pietatis antedictos per
re sp. institutos, & auctoritate sedis aposto-

KK iij

S V M M A L A T E R A N E N .

licæ hætenus probatos, in quibus pro eorū impensis & indemnitate aliquid moderatum ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illarum conseruationem (vt præfertur) pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat, vltra sortem absque lucro eorundem Montium recipitur: nec speciem mali præferre, nec peccandi incentiuum præstare, nec vlllo pacto improbari: quinimo meritoriū esse ac laudari & probari debere tale mutuum, & minimè vsurarium putari, licétque eorum pietatem & misericordiam populis prædicare, & etiam cum indulgentiis à sede apostolica eam ob causam cōcessis: & deinceps alios similes Montes cum apostolicæ sedis approbatione erigi posse. Multo tamen præfectius, multóque sanctius fore, si omnino tales Montes gratuite constituerétur, hoc est si illos erigentes, aliquos census assignarent, quibus, si non omni, saltem vel media ex parte huiusmodi Montiū ministrorum soluantur impensæ: vt ad leuiorem aris soluendi portionē medio hoc pauperes grauari contingat.

Omnes autem religiosos & ecclesiasticas ac seculares personas qui contra præsentis declarationis & sanctionis formā de cætero prædicare, seu disputare verbo vel scriptis ausi fuerint, excōmunicationis lætæ sententiæ pœnam incurrere volumus, non obstantibus, &c.

In eadem sessione edita est decretalis super impressione librorum, sub hac forma.

Sacro approbâte concilio statuimus & ordinamus, quòd de cætero nullus librum ali-

quem siue aliam quamcunque scripturam tam in vrbe nostra quam in aliis ciuitatibus & diocesisbus imprimere seu imprimi facere presumat, nisi prius in vrbe per vicarium nostrum & sacri palatii magistrum, in aliis vero diocesisbus per episcopum vel alium ab episcopo ad id deputandum & inquisitorem hereticæ prauitatis illius diocesis in quibus librorum impressio eiusmodi fieret, diligenter examinetur, & per horum manu propria subscriptionem gratis & sine dilatione imponenda approbetur. Qui autem secus præsumpserit, ultra librorum amissionem, & illorum publicam combustionem, excommunicationis sententia innodatus existat.

In eadem sessione statuitur, vt contra exepros diocesani & alij locorum ordinarij procedere possint, quando ab illis quibus per apostolicam sedem mandata est illorum correctio, non corrigantur.

Ibidem definitur vt singulæ causæ quomodo libet ecclesiasticum forum concernentes, in prima instantia extra Romanam curiam coram ordinariis locorum terminentur: & nulli ante definitiuam sententiam liceat appellare, nec appellatio admitteatur nisi ab interlocutoria.

Sessio vndecima 19. Decembris 1516.

presidente Leone 10.

In hac sessione edita est decretalis super modo lo prædicandi verbum Dei, in qua post alia multa subiicitur: Sacro approbante concilio statuimus & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quam cuiuscunque

KK liij

etiam mendicantium ordinis secularis, aut
 cuius alius ad quem facultas prædicandi
 tam de iure quàm de consuetudine, vel priuilegio, aut aliàs pertinet, ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorem suum diligenter examinatus (in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplo ad illud aptus & idoneus reperiatur. Et hic quocumque postea prædicaturus accesserit, de huiusmodi examine & idoneitate sua per litteras, seu alias sui examinatoris approbatoris, & episcopis & aliis locorum ordinariis fidei legitime faciat. Mandamusq; omnibus qui hoc onus sustinent, quiq; in futurum sustinebunt, ut euangelicam veritatem & sanctam scripturam iuxta declarationem & interpretationem doctorum quos ecclesia vel usus diuturnus approbavit, legēdōsque hætenus recepit, & in posterum recipiet, prædicet & explanent, nec quicquam eis ex proprio sensu contrarium vel dissonum adiciant: sed illis semper insistant quæ ab ipsius sacræ scripturæ verbis ite ac sanè ex prefatorum doctorum interpretationibus intellectis non discordant. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicii prædicare vel asserere nequaquam præsumant, cum veritas dicat non esse nostrum nosse tempora vel momenta. Ceterum si quibusdam eorum dominus furta quædam in dei ecclesia inspiratione quapiam reuelauerit, ut per Amos prophetam ipse permittit, & Paulus apostolus inquit

*Qua sint
 prohibita
 prædicatoribus
 prædicare,*

Act. 1.

Amos 3.

Prophetiam nolite spernere, &c. hos aliorum *1. Thes. 5*
fabulorum & mendacium gregi connume-
rari, vel aliter impediri minimè volumus.

Et quoniam res magni momenti est, eò
quòd non de facili credendum sit omni spi-
ritui, sed sit probandi spiritus an ex Deo pro-
ueniant, volumus vt lege ordinaria tales as-
sertæ inspirationes antequam publicentur
aut populo prædicentur, ex nunc apostolicæ
sedis examini reseruatæ intelligantur. Quòd
si sine moræ periculo id fieri non valeret, aut
urgens necessitas aliud suaderet, tunc eodem
ordine seruatò ordinario loci notificetur, vt
ille adhibitis secum tribus aut quatuor doctis
& grauib. viris, & huiusmodi negotio cum
eis diligenter examinato, quando id expedire
videbunt, super quo eorum conscientias one-
ramus, licentiam concedere possint. Si qui au-
tem cõtra præmissorum aliquid committere
quicquam ausi fuerint, excommunicationis
sententiam incurrant, à qua non nisi à Rom.
Pont. absoluantur.

Et vt horum exemplo alii attentare simi-
lia minimè audeant, eis prædicationis offi-
cium interdictum esse perpetuò decerni-
mus, non obstantibus quibuscunque priuile-
giis, &c.

In eadem sessione edita est decretalis,
quæ disponebat circa religiosos, & eorum
priuilegia.

Sessio duodecima 16. Martij 1517.

præsidente Leone papa 10.

In hac sessione prolata est decretalis cum
censura excommunicationis maioris contra

SVM. QVAVNDAM HÆR.

inuadentes domos Cardinalium in noua electione Ro. pontificis.

Hac sessione absolutum est concilium: & confirmatum, & probata vniuersa & singula quæ definita sunt in concilio per Leonē decimum.

Ambiguum tamen est an censure lætæ in hoc concilio sint vsu receptæ, vt annotatur à Cardinali Caietano in sua summa verbo excommunicatio, & à me etiam ambigitur. pleræque earum vsu non obseruantur, quo solo poterant abrogari,

Finit concilium Lateranense.

Martin⁹ Temporibus Leonis decimi suscitatus est nouus Hæresiarches in Germania Marti-

Luther. nus Luther, qui primū contra indulgentias pontificis & prædicauit & scripsit. Deinde contra primatum ecclesiæ Romanæ, mox contra cœlibatum, & cæteros ritus veteris ecclesiæ. nec quieuit donec Germaniam repleuit nouitatibus & hæresibus. Hunc namque morem habent hæretici, quoties vno verbo pietatem contempserint, & à veritatis via aberrauerint, in multos & varios errores labi. Vniiformis enim res veritas, mendacium autem in varia distrahitur. Post hūc ibidem anno 1525. concionator ecclesiasticus Thomas Monerarius dictus palām docuit restauraturum se collapsam ecclesiæ statum. Gloriabatúrque priuationi sibi reuelationes à Deo fieri, & ad euertendam tyrannidem impiorum gladium Gedeonis sibi commissum esse. Eduxit ruratim cohortes vulgi: iussitque nobilium domos diripi, & monasteriorum bona compillari. Hic primus author

*Thomas
Moneta-
rius.*

fuit phanatici illius erroris anabaptistarum, qui etiam nunc passim turbas excitant in Germania.

Eodem anno 1525. Ioannes Oecolampadius Basileæ, & Zuinglius primum omnium scriptis libellis damnatum Berengarii errorem renouauerunt, in participatione mensæ Dominicæ non distribui verum corpus & sanguinem Christi: tamen si anno superiori idem hoc odiosum argumentum insanus homo Andreas Carlostadius iam antea proposuerat.

Et quoniam secta parit sectam, tota Germania diuexatur à multitudine sectarum & hærescon.

Adrianus 6. pap. 226. vir eo magistratu dignus electus sub Carolo 5. Germano Cæsare 39. sedit annos circiter duos.

Clemens 7. pap. 227. sedit annos 10. menses totidem, sub eodem Cæsare.

Paul. 3. papa 228. sub eodem Cæsare electus. Hic ad extinguendas hæreses suscitatus per Martinum Lutherum in Germ. concil. generale tam diu multumque desideratum ab vniuersis fidelibus indixit. Et primo Mantuam locum aptum assignauit. Deinde aliquibus de causis Vincentiam: tertio Tridentum. Nec tunc quicquam factum est.

Quarto rursus Tridentum designauit locum anno 1545. & aspirante Christo inchoatum est tertiadecima Decembris eiusdem anni, legatis & Apostolicæ sedis vicariis, præfidentibus Ioanne Mario Cardinale episcopo Prædestino, & Marcello presbytero Cardinale sanctæ Crucis, & Reginaldo Polo Anglo diacono Cardinale. Verum ea

*Ioannes
Oecolampadius.*

*Zuinglius
errorem*

Berengarii renouauit.

Adria. 6.

pō. 226.

Clem. 7.

pōt. 227.

Paul. 3.

pon. 228.

SYMMA D E C R E T.

res quid tandem exitus habitura sit , Deus nouit . Faxit Christius quàm feliciter & ex voto vniuersorum fidelium inchoatum est, tam feliciter absolatur.

Fuerunt & alia multa celebrata concilia, quæ non potuimus videre , vel quia non exant integra exemplaria , vel quia ad manus nostras nondum venerunt. Horum est vnum concilium Viennense sub Clemente ꝑ. celebratum, cuius integra exemplaria non licuit videre . Alterum est Lugdunense sub Gregorio decimo , quæ ambo fuerunt generalia.

Fuerunt & alia partim sacra, partim profana , vt apud Aluerniam celebratum est prouinciale concilium, cuius meminit Gratia. 6. q. 2. quod autem ibidem meminit concil. Varenfis. ca. Si tantum. Item & apud Alphesum, de quo Gratianus 21. q. 1. illud verò. Item concilium apud Hermeriam , de quo Gratia. desumpsit in multis locis decreta. Itē concilium celebratum apud fauentiam. Item aliud apud Alteum . Item aliud concilium Hippouense . Item concilium Genuense. Itē concilium Mariense. Item concilium Mantense. Item concilium Vrbansense. Ex quibus singulis desumpsit decreta Gratianus. Horum tamen exemplaria non feruntur.

*Concilium in
Sirmio.*

Sub Iulio papa primo, partim sacrum, partim sacrilegum in Sirmio celebratum est concilium , præcepto Constantini Imperatoris : in quo episcopi Orientales Arriani damnauerunt Photium, & catholici de fide sua propositiones ediderunt, quas habes suprâ: ad quem conuentum inuitus venit Osius episcopus

Hispanus eis consentire respueret, tormenta longæius, plagasque perpeffus est. Vnde etiã neceffitate vehementi definitionibus tunc editis confenfuit aut fubfcripfit. Hæc Socra- tes in hift. tripar. lib. 5. cap. 6, & 7. Sed poft cum Liberio epifcopo Rom. & aliis pontifi- cibus eft pater Oſius in exilium actus, quia noluit impia decreta Arrianorum in concil. Mediolanen. propria fubfcriptione firmare, vt refert Theodoretus ca. 16. eiufdem hiftoriz. Ad hunc modum celebrarunt Arriani decem concilia, contententes firmare fuam fidem in eccleſia, vt refert Athanaſius in epiſtola ad Aphros. Eorum vnum eft illud cele- bratum in Seleucia Iſauciæ 160. epifcoporũ, de quo Socrates in hift. tripar. lib. 5. cap. 34. Cuius acta recenſet Sozomenus in eodem li- bro ca. 35.

Sub Leone papa 1. iuſſu Theodoſii Iunio- ris coactum eft concilium ſecundum Ephesi- num prophanum, cui præſedit Dioſcorus, qui Flavianum ſanctiſſimum occidit, & le- gatos Leonis papæ contempſit: epiſtolas Leonis papæ nec legi permifit, ſed fidem Eu- tychis definiuit, cui & ſacerdotium reſtituit. Contra hunc Dioſcorum anno 2. Mariani Imperatoris Chalcedone ſancta facta eft quar- ta ſynodus, quæ Dioſcorum & Euthycen & depofuit & damnauit.

Sub Leone 3. & Adriano 2. celebrata eft ſynodus à Photio, qui uſurpauerat ſedem pa- triarchalem in templo Apoſtolorum, & ha- bet 17. ca. & alia per eundem in ædes Sapi- entiz quæ habet tres canones, feruntur in No- mocanono Græco: ſed ambæ reiectæ & dā-

*Oſius ex-
ulat pro ſi-
de Nic. ſy-
no. Decē.
cōcil. cele-
brata ab
Arriani
Cōcil. 11.
Seleucia.*

*Cōcil. E-
phesinum
2. prophā-
num.*

*Concilia
ſub Pho-
tio celebra-
ta.*

DECRET. I. SESSIONIS

natæ sunt per octauam synodum in actione
7. & 8.

Item concilium apud Compendium, cuius meminit Gratianus 6. q. 3. Placuit. & 33. q. 5. Mulier si sine. & 33. q. 1. Si quis acceperit.

Item 22. q. 5. ex concilio apud Sanctum Medardum citatur decretum, quibus temporibus iurare prohibeamur c. Deceuit.

Item concilium apud Beluacum, ex quo Grat. De consec. dist. 4. Si quis voluerit.

Finis.

DECRETVM PRIMÆ SESSIONIS Tridentinæ pronunciatum per Reuerendum dominum Episcopum Castrimaris Hispanum, die septima mēsis Ianuarij, anno Domini 1546.

Jacob. 5. **S**acro sancta Tridēntina Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata, in ea præfidentibus tribus Apostolicæ sedis Legatis, agnoscens cum beato Iacobo Apostolo, quòd omne datum optimum & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum, qui iis qui postulant à se sapientiam, dat omnibus affluenter, & non improperat eis: & simul sciens quòd initium sapientiæ est timor Domini: Statuit & decreuit omnes & singulos Christi fideles in ciuitate Tridēntina congregatos, exhortandos esse, prout exhortatur, vt se à malis & peccatis hæcenus commissis emendare, ac de cætero in timore Domini ambulare, & de sideria carnis non perficere, orationibus instare, sæpius confiteri, Eucharistiæ sacramen-

tum sumere, ecclesias frequentare, præcepta denique diuina quantum quisque poterit adimplere, necnon quotidie pro pace principũ Christianorum, & vnitare ecclesiæ priuatim orare velint. Episcopos verò, & quoscunque alios in ordine sacerdotali constitutos æcumenicum Concilium in ciuitate hac celebrãtes, vt assiduè Dei laudibus incumbere, hostias, laudes, & preces offerre, sacrificium missæ quolibet saltem die dominico, in quo Deus lucem condidit, & à mortuis resurrexit, Spiritum sanctum in discipulos infudit, peragere satagant, facientes sicut idem Spiritus sanctus per Apostolum præcepit, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro sanctissimo domino Papa, pro Imperatore, pro Regibus & cæteris qui in dignitate constituti sunt, & pro omnibus hominibus, vt quietam & tranquillam vitam agamus, Pace fruamus, & fidei incrementum videamus. Præterea hortatur vt ieiunent saltem singulis sextis feriis in memoriam passionis Domini nostri Iesu Christi, & eleemosynas pauperibus erogent. In ecclesia autem cathedrali singulis quintis feriis celebretur missa de Spiritu sancto, cum litanis & aliis orationibus ad hoc institutis. In aliis verò ecclesiis dicantur ad minus litanie & orationes. Tempore autem quo sacra perageretur, colloquutiones & confabulationes non fiant, sed ore & animo celebranti assistatur. Et quoniam oportet episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domus sue bene præpositos, hortatur etiam vt ante omnia quilibet in mēsa, seruet sobrietatē me-

Act. 2.

1. Tim. 3.

Tit. 1.

DECRET. I. SESIO.

Joan. I.

rationemque ciborum . Deinde quum in eo loco sæpe oriosi sermones oriri soleant, ut in ipsorum episcoporum mensis diuinarum scripturarum lectio admisceatur . Familiares vero suos unusquisque instruat & erudiat, ne sint rixosi, vitiosi, impudici, cupidi, elati, blasphemii, & voluptatum auctores & amatores: vitia demum fugiant, & virtutes amplectantur, & in vestitu & cultu, & in omnibus actibus honestatem præferant, sicut decet ministros ministrorum Dei . Adhæc cum huius Sacrosancti Concilii præcipua cura, sollicitudo, & intentio sit, ut propulsatis hæresum tenebris, quæ per tot annos overuerunt terram, catholicæ veritatis lux, Iesu Christo qui vera lux est annuente, & candor puritasque refulgeat, & ea quæ reformatione egent, reformentur, ipsa synodus horrat omnes catholicos congregatos & congregandos, atque eos præsertim qui sacrarum literarum peritiam habent, ut sedula meditatione diligenter secum ipsi, considerent, quibus potissimum vitiis & modicis ipsius Synodi intentio dirigi, & operatum effectum sortiri possit, quo maturius & consultius damnari damnanda, & probari probanda queant, ac per totum orbem omnes vno ore & eadem fide glorificant Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi. In sententiis verò dicendis, iuxta Toletani Concilii statutum, in loco benedictionis confedentibus domini sacerdotibus, nullus debeat aut immodestis vocibus perstreperere, aut tumultibus perturbare: Nullus etiam falsis, vanisve aut obstinatis discepcionibus contendere: sed quicquid dicatur, sic mitissimaverborum prolatione

prolatione temperetur, ut nec audientes offendantur, nec recti iudicii acies perturbato animo inflectatur. Insuper ipsa sacra Synodus statuit & decreuit, quod si forte contingerit aliquos debito in loco non sedere, & sententiam etiam sub verbo placet proferre, congregationibus interesse, & alios quoscunque actus facere Concilio durante, nulli propterea præiudicium generetur, nullique novum ius acquiratur.

DECRETVM SECVNDÆ sessionis concilii Tridentini, pronuntiatum die quarta mensis Februarii, Anno Domini 1546. per Reuerendum Dominum Archiepiscopum Turritanum.

IN nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, patris & filii & spiritus sancti, hæc sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in spiritu sancto legitimè congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ sedis legatis, magnitudinem rerum tractandarum considerans, præsertim earum quæ duobus illis capitibus de extirpandis hæresibus & moribus conformandis continentur, quorum causa præcipuè est congregata: agnoscens autem cum Apostolo non esse sibi colluctationem aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus spirituales nequitias in cœlestibus: cum eodem omnes & singulos in primis hortatur, ut confortentur in Domino, & in potentia virtutis eius, in omnibus sumētes scutum fidei, in quo possint omnia tela nequissimi ignea extin-

Eph. 6.

LL

DECRET. III. SESSION.

guere : atque galeam spei salutis accipiant cum gladio spiritus , quod est verbum Dei. Itaque vt hæc pia eius sollicitudo principium & progressum suum per Dei gratiam habeat ante omnia statuit & decreuit, præmittendâ esse confessionem fidei, Patrum exempla in hoc sequuta, qui sacratioribus Conciliis hoc scutum contra omnes hæreses in principio suarum actionum opponere consueuerunt : quo solo aliquando & infideles ad fidem traxerunt , hæreticos expugnarunt , & fideles confirmauerunt. Quare symbolum fidei quo sancta Ecclesia Romana vtitur, tâquam principium illud in quo omnes qui fidem Christi profitentur, necessariò conueniunt, ac fundamentum firmum ac vnicum contra quod nunquam portæ inferi præualebunt, totidem verbis quibus in omnibus ecclesiis legitur, exprimendum esse censuit : quod quidem eiusmodi est: Credo in vnum Deum, &c. vt est in Missali. Eadem Sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata , in eadem præsidentibus eisdem tribus sedis Apostolicæ Legatis , intelligens multos Prælatos ex diuersis partibus accinctos esse itineri, nonnullos etiam in via esse quo huc veniant : cogitânsque omnia ab ipsa sacra Synodo decernenda , eo maioris apud omnes existimationis & honoris videri posse , quo maiore fuerint & pleniore patrum concilio & præsentia sancita & corroborata : statuit & decreuit futuram sessionem post præsentem celebrandam esse die Iouis quæ subsequetur Dominicam Lætare proximè futuram . Interim

Mat. 16.

zamen non differri discussionem & examinationem eorum quæ ipsi synodo discutienda & examinanda videbuntur.

DECRETVM TERTIÆ Sessionis Concilii Triden. quæ celebrata fuit 5. Aprilis eodem anno.

Sacrofancta œcumenica & generalis Tridectina Synodus in Spiritu, sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, hoc sibi ante omnia perpetuò proponens, vt sublatis omnibus erroribus puritas ipsa Euangelii in ecclesia conseruetur, quod promissum antè per prophetas in scripturis sanctis Dominus noster Iesus Christus Dei filius proprio ore primum promulgauit, deinde per suos Apostolos tanquam fontem omnis salutaris veritatis & morum disciplinæ, omni creaturæ prædicari iussit: prospiciensque hanc veritatem & disciplinam cõtineri in libris scriptis, & sine scripto, traditionibûsque ipsius Christi quæ ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsiis Apostolis Spiritu sancto dictante quasi per manus traditæ ad nos vsque peruenerunt: orthodoxorum Patrû exempla sequuta, omnes libros tam veteris quàm noui testamenti (quum vtriusque vnus Deus sit auctor) necnon traditiones ipsas, tum ad fidẽ, tum ad mores pertinentes, tanquã vel ore, tenus à Christo vel à Spiritu sancto dictatas, & cõtinua successione in ecclesia catholica conseruatas, pari pietatis affectu ac reuerentia suscipit ac veneratur. Sacrorum verò librorû indicem huic decreto

LL ii

DECRET. III. SESSIONIS

ascribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint qui ab ipsa Synodo suscipiatur. Sunt verò infra scripti. Testamenti veteris, quinque libri Moyse, scilicet Genes. Exodus, Leuiticus, Numeri, Deute. deinde Iosue, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, Paralipomenon duo, Eldra duo, primus scilicet & secundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Iudith, Ester, Iob, Psalterium Davidicum centum quinquaginta psalmorum, Parabola Salomonis, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Esaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim prophetae minores, scilicet Osee, Ioël, Amos, Abdias, Ionas, Michas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus scilicet & secundus: Testamenti noui, quatuor Euangelia, scilicet secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Acta Apostolorum à Luca Euangelista conscripta: quatuordecim epistolæ beati Pauli Apostoli, scilicet ad Romanos, ad Corinthios duæ, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli vna: vna Iudæ Apostoli: vna Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in ecclesia catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens & prudens contem-

psere, anathema sit. Omnes itaque intelligant quo ordine & via, ipsa Synodus, post factum fidei confessionis fundamentum, sit progressura, & quibus potissimum testimoniis ac præsidiis in confirmandis dogmatibus, & instaurandis in Ecclesia moribus sit usura. Insuper eadem Sacrosancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex multis Latinis editionibus, quæ circumferuntur sacrorum librorum, quænam pro Authentica habenda sit, innotescat: Statuit & decreuit, ut hæc ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot seculorum usu in Ecclesia ipsa probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, aut expositionibus pro authentica habeatur, & quod eam nemo reiicere quovis prætextu audeat, vel præsumat. Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decreuit ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram scripturam ad suos sensus contorqueat, aut contra eum sensum quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu & interpretatione sanctarum scripturarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam scripturam sacram interpretari audeat: etiam si huiusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contraverint, per ordinarios declarentur, & pœnis à iure statutis puniantur. Sed & impressoribus modum in hac parte (ut par est) imponere volens, qui iam sine modo, hoc est putantes sibi

LL iij

DECRET. III. SESIO.

licere quicquid liber, sine licētia superiorum & ecclesiasticorum, ipsos sacra scripturæ libros, & super illos annotationes & expositiones quomodolibet indifferentes sæpe tacto, sæpè etiam ementito prælo, & (quod est grauius) sine nomine authoris imprimûr, alibi etiam impressos libros huiusmodi temerè venales habent: decreuit & statuit vt posthac sacra scriptura, potissimum verò hæc ipsa vetus & vulgata editio quàm emendatissimè imprimatur, nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosuis libros de rebus sacris sine nomine authoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati probatique fuerint ab ordinario, sub pœna anathematis & pœnæ in canone Concilii nouissimi Lateranensis appositæ. Et si regulares fuerint, vltra examinationem & probationem huiusmodi, licentiam quoque à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam istarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant vel euulgâr, nisi ante examinati probatique fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus impressores. Et qui eos habuerint vel legerint, nisi authorem prodiderint, pro authoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis deatur, atque adedò in fronte libri vel scripti impressi authenticè appareat.

Idque totum hoc, etiam probatio & examinatio gratis fiat, vt probanda probentur, & improbanda reprobentur.

Post hæc temeritatem illam reprimere volens, qua ad prophana quæque conuertuntur

& torquentur, & verba & sententiæ sacræ scripturæ ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, derrações, superstitiones, impias & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam nõ famosos: mandata & præcepit ad tollendam huiuscemodi irreuerentiam & contemptum, & ne de cætero quisquam quomodolibet verba sacræ scripturæ ad hæc & similia audeat vsurpare, ve omnes eius generis corruptores, temeratores & violatores verbi Dei, iuris & arbitrii potestatis per episcopos coerceantur.

Item hæc sacrosancta Synodus statuit & decreuit, proximam futurâ sessionem tenendam & celebrandam esse feria quinta post sacratissimum festum Pentecostes.

PRIMUM DECRETUM
quartæ sessionis Tridentini Concilii, decima septima mensis Iunii. M. D. XLVII. celebratæ.

VT fides nostra catholica, sine qua impossibile est placere Deo, purgatis erroribus, in sua sinceritate integra & illibata permaneat, & ne populus Christianus omni ventis doctrinæ circumferatur: cum serpens ille antiquus humani generis perpetuus hostis, inter plurima mala quibus ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali eiusque remedio non solum vetera, sed noua etiam dissidia excitauerit, sacrosancta œcumenica & generalis Tridentini synodus in Spiritu sancto legitime cõgregata, præsidentibus in ea eisdem tribus

LL iiii

DECRET. IIII. SESSION.

Apostolicæ sedis Legatis iam ad reuocandos errantes, & nuntantes confirmandos accedere volens, sacrarum scripturarum & sanctorum Patrum, ac probatissimorum Conciliorum testimonia, & ipsius ecclesiæ iudicium & consensum sequuta, hæc de ipso peccato originali statuit, fateatur ac declarat.

Si quis non confiteatur primum hominem Adam cum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & iustitiam in qua positus fuerat amisisse, incurrisseque per offensam præuaricationis eiusmodi, iram & indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem sub eius potestate qui mortis deinde habuit imperiū, hoc est diaboli, solumque Adam per illam præuaricationis offensam secundum corpus & animam in deterius commutatum fuisse, anathema sit.

Si quis Adæ præuaricationem sibi soli & non eius propagini asserit nocuisse, acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam quam perdidit, sibi soli & non nobis eum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem & poenas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum quod mors est animæ, anathema sit: quum contradicat Apostolo dicenti: Per vnum hominem peccatū intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransit, in quo omnes peccauerunt.

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione non imitatione

trāsſuſum, in omnibus ineſt vnicuique proprium, vel per humanæ naturę vires, vel per aliud remedium aſſerit tolli, quān per meritum vnius mediatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui nos Deo reconciliauit in ſanguine ſuo, factus nobis iuſticia, ſanctificatio, & redemption: aut negat ipſum Jeſu Chriſti meritum per baptiſmi ſacramentum in forma Ecclēſiæ rite collatum tam adultis quā par-*Act. 4.* uulis applicari, anathema ſit; quia non eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Vnde illa vox, *Ioan. 10.*
Gal. 3. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: Et illa, Quicumque baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.

Si quis paruulos recentes ab vteris matrē baptizandos negat, etiam ſi fuerint à baptizatis parentibus orti aut dicit in remiſſionē quidam peccatorum eos baptiari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod re generationis lauacro neceſſe ſit expiari ad vitam æternam conſequendam: vnde ſit cōſequens, vt in eis forma baptiſmaris in remiſſionem peccatorum non vera ſed falſa intel ligatur, anathema ſit: quoniā non aliter intel ligendum eſt id quod dixit Apoſtolus, Per *Rom. 5.* vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertrāſiit, in quo omnes peccauerunt, niſi quemadmodum eccleſia catholica vbiq; diſfuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, ex traditione Apoſtolorum, etiam paruulis qui nihil peccatorum in ſemetiſſis adhuc committere potuerunt, ideo in remiſſionem peccatorum

DECRET. SESS. IIII.

Ioa. 3. Veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei.

Roma. 8. Si quis per Iesu Christi domini nostri gratiam quæ in baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit non tolli totum id quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicere tantum radi aut non imputari: anathema sit. In renatis autem nihil odit Deus: quia nihil est damnationis iis qui verè consepulti sunt cum Christo per baptismum in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, & nouum induentes, qui secundum Deum creatus est, innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac deo dilecti effecti sunt hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi, ita vt nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem hæc sancta synodus fatetur & sentit, quæ quum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, & viriliter per Iesu Christi gratiam repugnantibus non valet: quinimo qui legitime certauerit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat ecclesiam catholicam nunquam intellexisse. Peccatum appellari, quod verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

1. Cor. 3.
Col. 3.
Roma. 8.
2. Ti. 2.
Roma. 7.

CONCIL. TRIDEN. 472
SECUNDVM DECRETVM
quartæ sessionis Tridentinæ Synodi.

EAdem sacrosancta Synodus piis summo-
riorum pontificum & probatorum Conci-
liorum constitutionibus inhærens, easque
amplectens, & illis adiiciens, ne cœlestis ille
thesaurus sacrarum librorum quem spiritus san-
ctus summa liberalitate hominibus tradidit,
neglectus iaceat, statuit & decernit quod in
illis Ecclesiis, in quibus præbenda aut præsti-
monium, seu aliud quouis nomine nuncupa-
tum stipendium pro lectoribus sacre Theo-
logiæ deputatum reperitur, Episcopi, Theo-
episcopi, Primares, & alij locorum ordinarij,
eos qui præbendam, aut præstimonium, seu
stipendium huiusmodi obtinent, ad ipsius sa-
cræ scripturæ expositionem & interpreta-
tionem per seipsos si idonei fuerint, alioquin
per idoneum substitutum ab eis Episcopis,
Archiepiscopis, Primatibus, & alijs locorum
ordinarijs eligendum, etiam per subtractionem
fructuum cogant & compellant. De cæ-
tero verò præbenda, præstimonium, aut sti-
pendiū huiusmodi, non nisi personis idoneis,
& qui per seipsos id munus explicare pos-
sint, conferatur: & aliter facta provisio nulla
sit, & inualida.

In ecclesiis autem Metropolitanis vel Ca-
thedralibus, si ciuitas insignis vel populosa,
ac etiam in collegiatis existētibus in aliquos
insigni oppido etiam nullius diœcesis, si ibi
clerus numerosus fuerit, ubi nulla præbenda,
aut præstimonium, seu stipendiū huiusmodi
deputatū reperitur, præbenda quomodocumque

DECRET. SESS. IIII.

præterquam ex causa resignationis, primò vacatura, cui aliud onus incompatible iunctum non sit; ad eum vsum ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis Ecclesiis nulla vel non sufficiens præbenda foret, Metropolitanus, vel episcopus ipse per assignationem fructuum alicuius simplicis beneficii, eiusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiariorum suæ ciuitatis & diocesis, vel alias prout commodius fieri poterit, de capituli consilio ita prouideat, vt ipsa sacræ scripturæ lectio habeatur: ita tamen, quæcunque aliz lectiones, vel consuetudine, vel quauis alia ratione institutæ, propter id minimè prætermittantur.

Ecclesiæ verò quarum annuus prouentus tenuis fuerint, & vbi tam exigua est cleri & populi multitudo, vt theologiæ lectio in eis commodè haberi non possit, saltem magistrum habeant ab episcopo cum capituli consilio eligendum, qui clericos aliòsque scholares pauperes grammaticā gratis doceat: vt deinceps ad sacræ scripturæ studia, annuente Deo, transire possint. Ideòque illi magistro grāmatices, vel alicuius simplicis beneficii fructus, quos tandiu percipiat, quandiu in docendo perstiterit, assignetur, dū tamen beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio: vel ex capitulari, vel ex episcopali mensa, condigna aliqua merces persoluantur, vel alias Episcopus ipse aliquam rationem inear, suæ ecclesiæ & diocesi accommodam, ne pia hæc vtilis atque fructuosa prouisio quouis quæsito colore negligatur.

In monasteriis quoque monachorum ubi commodè fieri id queat, etiam prælectio sacræ scripturæ habeatur.

Qua in re si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorum in hoc ut sedis Apostolicæ delegati, eos ad id opportunis remediis compellant.

In conuentibus verò aliorum regularium, in quibus studia commodè vigere possunt, etiam lectio sacræ scripturæ habeatur: quæ lectio à capitulis generalibus vel provincialibus assignetur dignioribus magistris.

In Gymnasiis autem publicis, ubi tam honorifica & ceterorum omnium maximè necessaria lectio hætenus instituta non fuerit, religiosissimorum Principum ac Rerumpublicarum pietate & charitate ad catholicæ fidei defensionem & incrementum, sacræque doctrinæ conseruationem & propagationem instituaturs: & ubi instituta foret, & negligenter, restituatur.

Et ne sub specie pietatis, impietas disseminetur, statuit eadem sancta Synodus, neminem ad huiusmodi lectionis officiū tam publicè quàm priuatim admittendum esse, qui prius ab Episcopo loci de vita, moribus & scientia examinatus & probatus non fuerit. Quod tamen de lectoribus in claustris monachorum non intelligatur.

Docentes verò ipsam sacram scripturam, dū publicè in scholis docuerint, & scholares qui in ipsis scholis studēt, præuilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum suorum in absentia à lure concessis plenè gaudeant & fruantur.

DECRET. SESS. IIIII.

Quia verò Christianæ Reipublicę non minus necessaria est prædicatio Euangelij, quã lectio & hoc est præcipuū Episcoporū munus, statuit & decreuit eadē sancta Synodus, omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & omnes alios ecclesiarum prælatos teneri per seipso (si legitimè impediti non fuerint) ad prædicandum sanctū Iesu Christi euangeliū.

Si verò cōtigerit Episcopos & alios prælatos legitimo detineri impedimēto, iuxta formā generaliis Cōcilij viros idoneos assumere teneātur ad huiusmodi prædicationis officium salubriter exequendū. Si quis autē hoc adimplere contēpserit, districtę subiaceat ultioni.

Archipresbyteri quoque, plebani, & quicumque parochiales, vel aliās curam animarum habentes, Ecclesias quocunque modo obtinent, per se vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem dominicis, & festis solēnibus plebes sibi commissas pro sua & earū capacitate pascāt salutaribus verbis, docēdo ea quę scire omnibus necessarium est ad salutem, annunciandōque eis cū breuitate & facilitate sermonis virtutē quę eos declinare, & virtutes quas eos sectari oportet, ut pœnam æternam euadere, & celestem gloriā consequi valeant. Id vero si quis eorum præstare negligat, etiā si ab Episcopis iurisdictione quauis ratione se exemptū esse prætēderet, etiam si ecclesię quouis modo exemptę dicerentur, aut alicui monasterio extra diœcesim existenti forsan annexę vel vnitę, modo re ipsa in diœcesi sint prouida pastoralis episcoporū sollicitudo non desit, ne illud impleatur: Paruuli petierūt panem.

& non erat qui frangeret eis . Itaque ubi ab episcopo moniti, trium mensium spatio muneris suo defuerint , per censuras Ecclesiasticas seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur. Ita ut etiam si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri qui id præster, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse recipiens officium suum impleat. Si quæ verò parochiales ecclesie sitæ reperiantur subiectæ monasteriis in nulla diocesi existentibus, si abbates & regulares prælati in prædictis negligentes fuerint, à Metropolitanis in quorû provinciis dioceses ipse sitæ sunt, tanquam quo ad hoc sedis Apostolicæ delegatis compellantur. Neque huius decreti executionem consuetudo vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio, siue recursus impedire valeat, quosque desuper à competenti iudice, qui summarie & sola facti veritate inspecta procedat, cognitum sit & decisum.

Regulares verò cuiuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita moribus & scientia examinati & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum ordinum prædicare non possint: cum qua licentia personaliter se coram episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant.

In ecclesiis verò quæ suorum ordinum non sunt, vltra licentiam suorum superiorum etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum ordinum nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam Episcopi gratis concedant.

DECRE: SESS. IIII.

Si verò, quod absit, prædicator errores aut scandala disseminauerit in populum, etiam si in monasterio sui vel alterius ordinis prædicer, Episcopus ei prædicationem interdicit. Quod si hæreses prædicauerit, contra eum secundum iuris dispositionem aut loci consuetudinem procedat, etiam si prædicator ipse generali vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet. Quo casu episcopus auctoritate apostolica, & tanquam sedis apostolicæ delegatus procedat. Curent autem Episcopi, ne quis prædicator vel ex falsis informationibus, vel aliàs calumniosè vexetur, ne iustam de eis conquerendi occasionem habeat.

Caueant præterea Episcopi, ne aliquem vel eorum qui cum sint nomine regulares, extra claustra tamen & obediẽtiam religionum suarum viuunt, vel presbyterorum seculariũ, nisi ipsi noti sint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet priuilegiolorum preteritu in sua ciuitate vel diocesi si predicare permittat, donec ab ipsis episcopis super eo sancta sedes apostolica consulatur: à qua priuilegia huiusmodi, nisi tacita veritate, & expresso mendacio, ab indignis extorqueri verisimile non est.

Cõtra deferentes reliquias.

Quæstores verò eleemosynarij, qui etiam quæstuarij vulgò dicuntur, cuiuscũque conditionis existant, nullo modo nec per se, nec per alium prædicare præsumant: & cõtra facientes, ab episcopis & ordinariis locorũ, priuilegiis quibuscunque non obstantibus, opportunitis remediis omnino coercantur.

Item hæc sacrosancta Synodus statuit & decreuit,

decreuit, primam futuram sessionem tenendam & celebrandam esse die Iouis feria quinta post festum beati Iacobi Apostoli,

Finis.

DECRETVM DE PECCATO

Originali sacrosancti œcumenici concilij Tridentini sessione quinta, vno Patrum consensu promulgatum.

PROLOGVS.

Sacrosancta œcumenica Tridentina synodus, in spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus nomine sanctissimi domini nostri Pauli diuina prouidentia papæ 3. Reuerendiss. dominis, D. Ioanne Maria de monte, episcopo Prænestino, & Marcello Ceruino tituli sanctæ Crucis in Hierusalem presbytero, & Reginaldo Polo tituli sanctæ Mariæ in Cosmedin, sanctæ Roma ecclesiæ cardinalibus, & apostolicis de latere legatis. Et si oportet hæreses esse, vt qui probati sūt manifesti fiant, decet tamen, vt fides catholica, sine qua impossibile est placere deo, extirpatis erroribus vniuersis, in vna sinceritate integra & illibata permaneat, quo per eam ecclesia sancta Dei de suis hostibus, à quibus nunquam non impetitur, gloriosissima triumphare possit. Cū igitur nostris etiā temporibus de peccato originali, & de illius remedio, quæ velut Christianæ nostræ fidei fores, omnibus circa controuersiam manifestissima esse debuerant, serpens ille antiquus humani generis perpetuus hostis, noua certamina suscitauerit, iam tādē ad re-

2. Cor. II.

MM

vocandos errantes, & nutantes confirmandos sese accingens, indéque sumens exordium, vnde morbus cœpit, ne populus Christianus omnivento doctrinæ circumferatur, sacrarum scripturarum & sanctorum Patrum & probatorum conciliorum testimonia, & ipsius catholicæ iudicium & consensum secuta, hæc de ipso peccato originali statuit.

C A N O N E S.

*De cõse.
dist. 24.
ca. firmis-
simè.*

Si quis non conficetur primum hominem Adam, cum mandatum dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem & iustitiam in qua creatus fuit, amisisse, incurrisseque per offensam huiusmodi prevaricationis iram & indignationem Dei, atque adeò mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captivitatem sub eius potestate, qui deinde mortis habuit imperiũ hoc est diaboli, totũque Adam, per illam prævaricationis offensam, secundum corpus & animam in deterius commutatum fuisse, anathema sit.

Rom. 5.

2 Si quis soli Adæ prævaricationem suam non aliis etiam & eius propagini asserit non cuisse, acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam quam perdidit, non nobis, sed sibi soli perdidisse, inquinatõque illo per inobedientiam peccatum, mortem & pœnas corporis tantum in omne genus humanum, & secundum communem legem transfudisse, non autem & peccatum, cui pro pœna debebatur utraque mors, corporis videlicet & animæ, anathema sit. Cum contradicat Apostolo dicenti, Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors

& ita in omnes homines mors pertransiit,
in quo omnes peccauerunt.

3 Si quis morbum huius originalis peccati,
quod vnum est, & in nobis propagatione nõ
imitatione diffusum residet, vnicuique pro-
prium, vel per humanæ naturę vires, vel per
aliud remediũ afferit auferri, quàm per me-
ritum vnus domini nostri Iesu Christi qui *2. Cor. 5.*
Deos nõ in sanguine suo recõcilauit, sed
nobis sanctificatio, iustitia & redemptio: aut
negat ipsum meritũ nobis per fidẽ, & baptis-
mi sacramentũ applicari, anathema sit. Huc *Act. 10.*
enim omnes prophetę testimoniũ perhibet
remissionẽ peccatorũ accipere per manũ e-
ius, omnes qui credunt in eũ, neq; aliud no-
mẽ esse sub cõlõ datũ hominibus, in quo o-
porreat nos saluos fieri. Vnde illa vox. Ecce
agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, &
illa, Quicumque baptizati estis, Christum *Ioan. 1.*
induistis. *Galat. 3.*

4 Si quis paruulos recentes ab vteris matrũ
baptizandos negat, etiam si fuerint à bapti-
zatis patribus orti, aut dicit in remissionẽ
quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil
ex Adam trahere originalis peccati quod re-
generationis lauacro necesse sit expiari ad
vitam æternam consequendam, vnde sit cõ-
sequens vt in eis forma baptismatis in re-
missionem peccatorum, non vera sed falsa
intelligatur, anathema sit. Quoniam non a-
liter intelligendum est, quod ait Apost. Per *Rom. 5.*
vnum hominẽ peccatum intrauit in mun-
dum, & per peccatum mors, & ita in omnes
homines mors pertransiit, in quo omnes
peccauerunt, nisi quemadmodũ ecclesia ca-

DECRETA SESS. V.

- tholica ubiq; diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulā fidei ex traditione apostolorum, etiā paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis a thuc cōmittere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundaetur, quod generatione contraxerant. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnū Dei. Hāc fidei & sanctorū Patrum normam imitando, hoc sancta synodus fatetur ac declarat, in baptismo per Iesu Christi gratiam, quā cōfert & cōtinet, nō modo remitti reatum originalis peccati, sed totum id auferri, quod veitū & propriā rationē peccati habet.
- Joan. 3.** Si quis ergo per Iesu Christi domini nostri gratiam, quæ in baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit nō tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum tradi, aut non imputari, anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus quia nihil est damnationis iis qui verē conscripti sunt cū Christo per baptisma in mortem, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exeuntes, & nouum, qui secundum deum creatus est, induentes innocētes, immaculati, puri, innoxij, ac deo dilecti effecti sunt, hæredes quidem Dei, co-hæredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fornicem hæc sancta synodus fatetur & sentit: quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, & viriliter per Christi Iesu
- Rom. 8.**

gratiam repugnantibus non valet, quinimo
qui legitimè certauerit, coronabitur. Hanc
concupiscentiã, quam aliquando Apostolus
peccatum appellat, sancta synodus declarat *Rom. 7.*
ecclesiam catholicam nunquam intellexis-
se peccatum appellari, quod verè & propriè
in tenatis peccatum sit, sed quia ex peccato
est, & ad peccatum inclinat. Si quis autem
contrarium senserit, anath. sit

DECRETVM DE IUSTIFI-
catione factum Triden. in 6. sessione, die
13. Ianuarij 1547.

CVM hoc tempore non sine multarum
animarum iactura, & graui ecclesiasti-
cæ vnitatis detrimento erronea quædam
disseminata sit de iustificatione doctrina: ad
laudem & gloriam omnipotentis Dei, ec-
clesiæ tranquillitatem, & animarum salutē,
sacro sancta œcumenica & generalis Triden-
tina synodus, in spiritu sancto legitimè con-
gregata, præsidentibus in ea nomine sanctis-
simi in Christo patris, & domini nostri D.
Pauli diuina prouidētia papæ tertij, reueren-
dis dominis dominis Ioan. Maria episcopo
Prænestino de Mōte, & Marcello tituli san-
ctæ crucis in Hierusalem presbytero sanctæ
Romanæ ecclesiæ cardinalibus, & Aposto-
licis de latere legatis, exponere intendit om-
nibus Christi fidelibus veram sanāque do-
ctrinam ipsius iustificationis, quam sol iusti-
tiæ Christus Iesus fidei nostræ author & cō-
summator docuit, Apostoli tradiderunt, &
catholica ecclesia, spiritu sancto suggerente:

MM. ij,

SVM. DECR. SESS. VI.

Ephes. 2. perpetuo retinuit districtius inhibendo , ne deinceps audeat quisquam aliter credere, prædicare aut docere, quàm presenti decreto statuitur ac declaratur.

De natura & legi ad iustificandos homines imbecillitate. Ca. 1.

Primum declarat sacrosancta synodus, ad iustificationis doctrinam probè & syncerè intelligendam , oportere ut unusquisque agnoscat & fateatur, quod cum omnes homines in prævaricatione Adæ innocentiam perdidissent, facti immundi, & (ut Apostolus inquit) natura filij iræ, quemadmodum in decreto de peccato originali exposuit, usque adeò servi erant peccati, & sub potestate diaboli ac mortis, ut non modo gentes per vim naturæ, sed ne Iudæi quidem per ipsam etiã literam legis Moysei inde liberari aut surgere possent: tamen si in eis liberum arbitrium minime extinctum esset, viribus licet attenuatum & inclinatum.

De dispensatione & mysterio aduentus Christi. Ca. 2.

Ephes. 1.
1. Ioan. 2. Quo factum est, ut celestis pater, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, Christum Iesum filium suum, & ante legem, & legis tempore, multis sanctis patribus declaratum ac promissum, cum venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miserit, ut & Iudæos, qui sub lege erant, redimeret: & gentes quæ non sectabantur iustitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitietatem per fidem in

sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

Qui per Christum iustificantur. Ca. 3.

Verum etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt, sed ij duntaxat, quibus meritum passionis eius communicatur. Nam sicut reuera homines nisi ex semine Adæ propagati nasceretur, nō nasceretur iniusti, cū ea propagatione per ipsum dum concipiuntur, propriā iniustitiā contrahant: ita nisi in Christo renascerentur, nūquam iustificarentur, cum ea renascentia, per meritum passionis eius, gratia qua iusti fiunt illis tribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper agere hortatur patri, qui dignos nos in fecte partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit de potestate tenebrarum, transiulitque in regnum filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum. *Coloss. 5*

Insinuatur descriptio iustificationis impij, & modus eius in statu gratiæ. Ca. 4.

Quibus verbis iustificationis impij descriptio insinuatur, ut sit translatio ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorū dei, per secundum Adam Iesum Christum saluatorem nostrum. Quæ quidem translatio post

MM iij

DECRETA SESS. VI.

Ioan. 3.

euangelium promulgatum, sine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non potest, sicut scriptum est : Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

De necessitate preparationis ad iustificationem adultis, & vnde sit.

Ca. 5.

Zach. 1.

Declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis, à Dei, per Christum Iesum, præueniente gratia, (umédum esse, hoc est ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis, vocantur : vt qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem arque adiuuantem gratiam ad cōuertendum se, ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ libere assentiendo & cooperando, dñsponantur : ita vt tangente Deo cor hominis per spiritus sancti illuminationē, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationē illam recipiens, quippe qui & illam ablicere potest, neque tamen sine gratia Dei mouere se ad iusticiam coram illo libera sua voluntate possit. vnde in sacris literis cum dicitur, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis nostræ admonemur, cum respondemus, Conuerte nos domine ad te, & conuersemur, Dei nos gratia præueniri confitemur.

Psal. 84.

Modus preparationis.

Ca. 6.

Disponuntur autē ad ipsam iusticiā, dñ excitati diuina grātia & adluti, fidē ex auditu

concupientes, libere mouentur in deum, credentes vera esse quæ diuinitus reuelata, & promissa sunt: atque illud in primis, à Deo iustificati impium per gratiam eius, per redemptionem quæ in Christo Iesu, & dum peccatores se esse intelligentes, à diuinæ iustitiæ timore, quo vtiliter concutuntur, ad considerandam Deinde misericordiam se cōuertendo in spem eriguntur. fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illūque tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est per eam pœnitentiā, quā ante baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere baptismum, inchoare nouam vitā, & seruare diuina mandata. De hac dispositione scriptum est, Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & quod inquitentibus se remunerator sit. &c. Confide fili, & remittuntur tibi peccata tua. &, Timor domini expellit peccatum. &, pœnitentiā agit, & Baptizetur vnusquisque vestrū in nomine Iesu Christi, in remissione peccatorum vestrorum. &, Accipietis donū spiritus sancti. &, Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti: docentes eos seruare ea quæcunq; mandauī vobis. deniq; præparate corda vestra Domino.

Heb. 11.

Matt. 9.

Eccle. 1.

Act. 2.

Mat. 28.

*Quid sit iustificatio impij. & quæ
eius causa.*

Ca. 7.

Hanc depositionem seu præparationē in-

1. Reg. 2.

DECRETA SESS. VI.

iustificatio ipsa consequitur, quæ non est sola
 peccatorum remissio, sed & sanctificatio, &
 renouatio interioris hominis, per volunta-
 riam inſeptionem gratiæ & donorum, vn-
 de homo ex iniuſto fit iuſtus, & ex inimico
 fit amicus, vt fit hæres ſecundum ſpem vltę
 æternæ. Huius iuſtificationis cauſæ ſunt. Fina-
 lis quidem gloria Dei & Chriſti, ac vita æ-
 terna. Efficiens verò miſericors Deus, qui
 gratuito abluit & ſanctificat ſignans & vn-
 gens ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pi-
 gnus hæreditatis noſtræ. Meritoria autem,
 dilectiſſimus vnigenitus ſuus dominus no-
 ſter Ieſus Chriſtus, qui cum eſſemus inimi-
 ci, propter nimiam charitatem qua dilexit
 nos, ſua ſanctiſſima paſſione, in ligno crucis
 nobis iuſtificationem meruit, & pro nobis
 Deo patri ſatiſfecit. Inſtrumentalis item ſa-
 cramentum baptiſmi, quod eſt ſacramentum
 fidei, ſine qua nulli vnquam iuſtificatione cõ-
 tigit. Demum vnica formalis cauſa eſt, iuſti-
 tia Dei, non qua ipſe iuſtus eſt, ſed qua nos
 iuſtos facit: qua videlicet ab eo donati reno-
 uamus ſpiritu mentis noſtræ, & non modo
 reputamur, ſed verè iuſti nominamur, & ſu-
 mus, iuſticiam in nobis recipientes, vnusquiſ-
 que ſuam ſecundum menſuram, quam ſpiri-
 tus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, & ſe-
 cundum propriam cuiuſque diſpoſitionem
 & cooperationem. Quanquam. n. nemo poſ-
 ſit eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis domi-
 ni noſtri Ieſu Chriſti communicatur, id ta-
 men in hac impij iuſtificatione fit, dum ei-
 dem ſanctiſſimę paſſionis merito, per ſpiri-
 tũ ſanctum charitas Dei diffunditur in cor.

dibus eorum qui iustificantur, atque ipsi inhæret. Vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, fidem, spem & charitatem. Nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque vnit perfecte cum Christo, neque corporis eius viuum membrum efficit, quæ ratione verissime dicitur fidem sine operibus mortuam & ociosam esse: & in Christo Iesu neque circumcisionem aliquid valere, neque præputium, sed fidem quæ per charitatem operatur. Hanc fidem ante baptismi sacramentum ex Apostolorum traditione catholicæ ab ecclesia petunt, cum petunt fidem vitam æternam præstantem, quam sine spe & charitate fides præstare nõ potest. vnde & statim verbum Christi audiunt: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Iraque veram & Christianam iustitiam accipientes, eam ceu primam stolam, pro illa quam Adâ sua inobedientia sibi & nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatam, candidam & immaculatam, iubentur statim renati conseruare, vt eam perferant ante tribunal domini nostri Iesu Christi, & habeant vitam æternam.

*Iacobi. 2.**Galat. 5.**Mat. 19.*

*Quomodo intelligatur impium per fidem,
& gratis iustificari. Ca. 8.*

Cum verò Apostolus dicit iustificari hominẽ per fidẽ, & gratis: ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quẽ perpetuus ecclesiæ catholice cõsensus tenuit & exprefit, vt scilicet per fidẽ ideo iustificari dicamur, quia fides

DECRETA SESS. VI.

Iacob. 2. est humanæ salutis initium fundamentum & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire. Gratis autem iustificari ideo dicimur, quia nihil eorum quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam iniustificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, iam non ex operibus, alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia iam non esset gratia.

Contra inanē hæreticorum fiduciam.

Ca. 9.

Quamvis autem necessarium sit credere neque remitti neque remissa vnquam fuisse peccata nisi gratis, diuina misericordia propter Christum, nemini tamen fiduciam & certitudinē remissionis peccatorū suorū iactanti, & in ea sola quiescent, i peccata dimitti vel dimissa esse, dicendum est cum apud hæreticos & schismaticos possit esse, imò nostra tempestare sit, & magna contra ecclesiam catholicam contentione prædicetur vana hæc & ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos qui verè iustificati sunt, absque vlla omnino dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminemque à peccatis absolui, ac iustificari, nisi eum qui certo credat se absolutum & iustificatum esse, atque hac sola fide absolutionem & iustificationē perfici: quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deq; mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet, nā sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deq;

Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet. sic quilibet dū seipsum suāque propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare & timere potest cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiā Dei esse consecutum.

De accepta iustificationis incremento.

Ca. 10.

Sic ergo iustificati, & amici Dei ac domestici facti eūtes de virtute in virtutē, renouātur, *2. Cor. 4*
 ut apostol⁹ inquit, de die in diē: hoc est mortificādo mēbra carnis suæ, & exhibendo ea verba iustitiæ in sanctificatione ē per observationē mādatorum Dei & ecclesiæ, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperāte fide, bonis operibus crescunt, atque magis iustificātur, sicut scriptum est: Qui iustus est, iustificetur adhuc, & iterum, Ne verearis vsque ad mortem iustificari. & rursus, Videatis quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. Hoc verò iustitiæ incrementum petit sancta ecclesia cum orat.
Apoc. 22
Eccle. 18
Iacob. 2.
 Da nobis Domine fidei, spei, & charitatis augmentum.

De observatione mandatorum, deque illius necessitate & possibilitate.

Ca. 11.

Nemo autem quantumvis iustificatus, liberum se esse ab observatione mandatorū putare debet, nemo temeraria illa, & a patribus sub anathemate prohibita voce uti,
Matt. 11

- Dei præcepta homini iustificato ad obseruandum esse impossibilia, nam Deus impossibilia nõ iubet, sed iubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuuat vt possis. cuius mandata graua nõ sunt, cuius iugum suauē est & onus leue,
- Ioan. 14.** qui enim sunt filij Dei, Christum diligunt cum, vt ipsemet testatur, seruant sermones eius. quod vtique cum diuino auxilio præstare possunt. licet enim in hac mortali vita, quantumuis sancti & iusti, in leuia saltē & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoque cadant, non propterea desinunt esse iusti. nam iustorum illa vox, est, & humilis, & verax: Dimittite nobis debita nostra. quo fir, vt iusti ipsi eo magis se obligatos ad ambulandum, in via iustitiæ sentire debeant, quo liberati tam à peccato, serui autem facti Deo, sobriè, iustè, & piè viuētes, proficere possunt per Christum Iesum, per quem accessum habuerunt in gratiam istam. Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deferatur. Itaque nemo sibi in sola fide blandiri debet, putans fide sola se hæredem esse constitutū, hæreditatēque consequuturum, etiam si
- Phil. 2.** Christo non compariatur, vt & cōglorificetur. nam & Christus ipse (vt inquit Apostolus) cum esset filius Dei, didicit ex his quæ passus est obedientiam, & consummarus, factus est omnibus optemperantibus sibi, causa salutis æternæ. Propterea Apostolus ipse monet iustificatos, dicens: Nescitis quòd ij qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit baruium? sic cur-
- 1. Cor. 9.**

rite, vt comprehendatis: ego igitur sic curro, non quasi in incertum. sic pugno, non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forè cū aliis prædicauerim ipse reprobus efficiar. Item princeps apostolorum Petrus, *2. Pet. 1.* Saragite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Vnde constat eos orthodoxę religionis doctrinæ aduersari, qui dicunt iustum in omni bono opere saltem venialiter peccare, aut (quod intolerabilius est) pœnas æternas mereri: atque etiam eos qui statuunt in omnibus operibus iustos peccare, si in illis suam ipsorum socordiam excitando, & sese ad currendum in stadio cohortando, cuni hoc vt in primis glorificetur Deus, mercedem quoque *Psa. 124* inueniunt æternam: cum scriptum sit, Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem, & de Mose dicit Apostolus, quodd respiciebat in remunerationem. *Heb. 11*

Prædestinationis temerariam presumptionem cauendam esse. Ca. 12.

Nemo quoque quandiu in hac mortalitate viuatur, de arcano diuinę prædestinationis misterio vsque ad eò præsumere debet, vt certo statuat se omnino esse in numero prædestinatorum: quasi verū esset quod iustificatus aut amplius peccare nō possit, aut si peccauerit, certam sibi respicientiam promittere debeat. Nam nisi ex speciali reuelatione sciri nō potest quos Deus sibi elegerit.

DECRETA SESS. VI.

De perseverentia munere.

Ca. 13.

- Similiter de perseverentia munere, de quo
Mat. 24. scriptum est, Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est eum qui stat, statuere ut perseveranter stet: & eum qui cadit, restituere: nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur: tamen si in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent. Deus enim nisi ipsi illius gratia defuerint, sicut coepit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere. Verumtamen qui se existimant stare, videant ne cadant: & cum timore ac tremore salutem suam operentur, in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus & oblationibus, in ieiuniis, in castitate formidare enim debent, scientes quod in spe gloriae & nondum in gloria tenari sunt de pugna quae superest cum carne, cum modo cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia apostolo obtemperarent dicenti, Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.
- Philip. 2.**
- 1. Canon.**
- Roma. 8.**

De lapsis, & eorum reparatione.

Ca. 14.

Qui vero ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cum excitante Deo, per poenitentiam

tia sacramentū merito Christi, amissam gratiam recuperare procurauerint, Hic. n. multiplicationis modus, est lapsi reparatio: quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti patres apte nuncuparunt. Etenim pro his qui post baptismum in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum instituit pœnitentiæ, cum dixit: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vnde docendum est, Christiani hominis pœnitentiam post lapsum, multo aliam esse à baptismali: eaque contineri non modo cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum humiliatum, verumetiam eorundem sacramentalem confessionem, saltem in voto, & suo tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem: Itémque satisfactionem, per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia: non quidem pro pœna æterna, quæ vel sacramento, vel sacramenti voto cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali quæ (vt sacrę literę docent) non nota semper, vt in baptismo fit, dimittitur illis qui gratiæ Dei quam acceperunt, ingrati, spiritum sanctum contristauerunt, & templum Dei violare non sunt veriti. de qua pœnitentia scriptum est: Memor esto vnde excideris: age pœnitentiam, & prima opera fac. & iterum, Quæ secundum deum tristitia est, pœnitentia in salutem stabilem operatur. & rursus pœnitentiam agite, & facite

Ioan. 20.

Apo. 2.

2. Cor. 7.

Luc. 3.

NN

Quolibet peccato mortali amitti gratiam, sed non fidem.

Ca. 15.

Aduersus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est non modo infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocumque alio mortali peccato, quanuis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amittit, diuinæ legis doctrinam defendendo, quæ à regno Dei non solum infideles excludit, sed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, auaros, ebriosos maledicos, rapaces, ceterosque omnes qui lethalia committunt peccata, à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abstinere possunt, & pro quibus à Christi gratia separantur,

De fructu iustificationis, hoc est de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione.

Ca. 16.

I. Cor. 15. Hac igitur ratione iustificatis hominibus, siue acceptam gratiam perpetuo conserauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba, Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis in domino. Non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius. & Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Atque ideo bene, operantibus usque in finem, & in

Deo sperantibus, proponenda est vita æterna: & tanquam gratia, filius Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis si feliter reddenda. Hæc est enim illa corona iustitiæ, quam post suum certamen & cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, à iusto iudice, sibi reddendam: non solum autè sibi, & omnibus qui diligunt aduentum eius. Cum enim ille ipse Christus Iesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutè influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit comitatur & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata & merita & meritoria esse possunt: nihil ipsis iustificatis amplius deesse credendum est, quo minus plene, illis quidem operibus quæ in deo sunt facta, diuinæ legi pro huius vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam suo etiâ tempore (si tamè in gratia decesserint) consequendâ vere promeruisse censeatur, cū Christus Saluator noster dicat: *Ioan. 4.*
 Si quis biberit ex aqua quâ ego dabo ei, nō sitiet in æternū, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternā: ita neque propria nostra iustitia, tanquā ex nobis propria statuitur: neque ignoratur aut repudiatur iustitia dei. quæ enī iustitia nostra dicitur, quia p̄ eā nobis inherētem iustificata. illa eadē dei est, quā à Deo nobis infūdatur p̄ christi meritū. Neque verò illud omittendū est, q̄ licet bonis operibus in sacris literis vsq; adeo tribuatur, ut etiâ qui vni ex minimis suis potum aquæ frigidæ dederit, p̄mittat Christus cū non esse *Mar. 9.*
Mat. 10.

D E C R E T A S E S S. VI.

- sua mercede cariturū. vt apostol^o testetur Id quod in presēti est momētaneū & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operari in nobis: absit tamē vt Christian^o homo in seipso vel confidat, vel glorietur, & non in domino: cuius tanta est erga omnes homines bonitas, vt eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius, dona. Et quia in multis offendimus omnes, vnusquisque sicut misericordiam & bonitatem, ita seueritatem & iudicium ante oculos habere debet: neque seipsum aliquis, etiamsi nihil sibi conscius fuerit, iudicare: quoniam omnis hominum vita non humano iudicio examinanda & iudicanda est, sed Dei, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiū: & tunc laus erit vnicuique à Deo qui (vt scriptū est) reddet vnicuique secundum opera sua.
- Jacob. 3.* Post hanc catholicam de iustificatione doctrinam, quā nisi quisque fideliter firmiterque receperit, iustificari non poterit, placuit sanctæ Sy. hos canones subiungere, vt omnes sciant non solum quid tenere & sequi, sed etiam quid vitare & fugere debeant.
- 1. Cor. 4.*
- Mat. 16.*
- Et Ro. 2.*

C A N O N E S.

1. Si quis dixerit hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiāt, absque diuina per Christum Iesum gratia posse iustificari corā Deo, anathē sit.
2. Si quis dixerit ad hoc solum diuinā gratiam per Christum Iesum dari, vt facilius homo iuste viuere, ac vitam æternam prome-

teri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrunque, sed ægre tamen & difficulter, possit, anathema sit.

3 Si quis dixerit sine præueniente spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei iustificationi gratia conferatur, anathe. sit.

4 Si quis dixerit liberum hominis arbitriū à Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo deo excitanti atque vocanti, quod ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat ac præparet, neque posse dissentire si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, meréque passivæ se habere, anath. sit.

5 Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imò titulum sine re, figmentum denique à Satana inuectum in ecclesiam, anathema sit.

6 Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona deum operari non pemiſſive solum, sed etiam proprie & per se, adeo ut sit eius proprium opus non minus proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli, anathema sit.

7 Si quis dixerit opera omnia quæ ante iustificationem fiunt, quacunque ratione facta sint vere esse peccata, vel odium Dei mereri, aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tâto cum gravius peccare, anathema sit.

8 Si quis dixerit gehēne metum, per quem ad Dei misericordiam de peccatis dolendo

NN liij

D E C R E T A S E S S. VI.

confugimus, vel à peccando abstinemus peccatum esse aut peccatores peiores facere, anathema sit.

9 Si quis dixerit sola fide impiũ iustificari, ita vt intelligat nihil aliud requiri quod ad iustificationis gratiam consequendã cooperetur, & nulla ex parte necesse esse eum suæ volũtatis motu præparari atque disponi, anathema sit.

10 Si quis dixerit homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit, iustificari, aut per eam ipsam formaliter iustos esse, anathema sit.

11 Si quis dixerit hominem iustificari vel sola imputatione iustitiæ christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam qua iustificamur, esse tantum fauorem Dei, anathema sit.

12 Si quis dixerit fidem iustificantem nihil aliud esse quàm fiduciam diuinæ misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse qua iustificamur, anathema sit.

13 Si quis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum assequendam, necessarium esse vt credat certo & absque vlla hæsitacione propriæ infirmitatis & in dispositionis peccata sibi esse remissa, anathema sit.

14 Si quis dixerit hominẽ à peccatis absolui, ac iustificari ex eo quod se absolui ac iustificari certo credat: aut neminem vere esse iustificatum, nisi qui credit se esse iustificatũ, & hac sola fide absolutionẽ & iustificatio-

nem perfici, anathema sit.

25 Si quis dixerit hominem renatum, & iustificatum teneri ex fide ad credendum se certo esse in numero prædestinatorum, ana. sit.

26 Si quis magnum illud usque in finem perseverantiae donum se certo habiturum absoluta & in fallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit, ana. sit.

27 Si quis iustificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos verò omnes qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, ut pote divina potestate prædestinatos ad malum, ana. sit.

28 Si quis dixerit Dei præcepta, homini etiam iustificato & sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia, anath. sit.

29 Si quis dixerit nihil præcipium esse in euangelio præter fidem, cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera: aut decem præcepta nihil pertinere ad Christianos, anath. sit.

30 Si quis hominem iustificatum & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei & ecclesiae, sed tantum ad credendum, quasi verò Euangelium sit nuda & absoluta promissio vitae æternæ, sine conditione observationis mandatorum, ana. sit.

31 Si quis dixerit Christum Iesum à Deo hominibus datum fuisse ut redemptorem cui fidat, non etiam ut legiflatorem cui obediât, anath. sit.

32 Si quis dixerit iustificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anath. sit.

33 Si quis hominem semel iustificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amit-

NN iiij

DECRETA SESS. VI.

tere atque ideo cum qui labitur, & peccat, nunquam vere fuisse iustificatū: aut cōtra, posse cum tota vita peccata omnia etiā venialia vitare, nisi ex speciali dei priuilegio, quemadmodū de beata virgine tenet ecclesia, anathemat sit.

24 Si quis dixerit iustitiam acceptam non conseruari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo & signa esse iustificationis adeptæ, nō etiā ipsi⁹ augendę causam, ana. sit.

25 Si quis in quolibet bono opere iustum saltem venialiter peccare dixerit, aut (quod intollerabilius est) mortaliter, atq; ideo penas æternas mereri, tantūque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputat ad damnationem, anathema sit.

26 Si quis dixerit iustos non debere pro bonis operibus quæ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternam retributionem à deo per eius misericordiam & Iesu Christi meritū, si bene agēdo, & diuina mandata custodiēdo vsq; in finē perseuerauerint, ana. sit.

27 Si quis dixerit nullū esse mortale peccatum, nisi infidelitatis, aut nullo alio quantumuis graui & enormi, præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam acceptam amitti, anath. sit.

28 Si quis dixerit amissa per peccatum gratia simul, & fidem semper amitti: aut fidem quæ remanet, nō esse veram fidem, licet non sit viuā: aut eum qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, anath. sit.

29 Si quis dixerit eū qui post baptisimū lapsus est, nō posse per Dei gratiā resurgere: aut

posse quidem , sed sola fide amissam iustitiam recuperare, sine sacramento pœnitentiæ, prout sancta Romana & vniuersalis ecclesia à Christo Domino & eius Apostolis edocta, hucusque professâ est, seruauit & docuit, anathema . . .

30 Si quis post acceptam iustificationis gratiam, cuilibet peccatbri pœnitenti, ita culpam remitti & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ, vel in hoc seculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cælorum aditus patere possit, anath. sit.

31 Si quis dixerit iustificatum peccare, cû intuitu æternæ mercedis bene operatur, anath. sit.

32 Si quis dixerit hominis iustificati bona opera, ita esse dona Dei, vt non sint etiam bona ipsius iustificati merita : aut ipsum iustificatum bonis operibus quæ ab eo per Dei gratiam & Iesu Christi meritum (cuius viuum membrum est) fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ vitam æternam & ipsius vitæ æternæ (si tamen in gratia discesserit) consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum, anath. sit.

33 Si quis dixerit per hanc doctrinam catholicam de iustificatione à sancta Synodo hoc præsentî Decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei, vel meritis Iesu Christi domini nostri derogari, & non potius veritatē fidei nostræ, Dei denique ac Iesu Christi gloriam illustrari, anath. sit.

DECRET. SESS. VII.

DECRETVM DE SACRAMEN-
tis Ecclesiæ, & de residentia ac reforman-
dis in Ecclesia moribus, factum in Sacro-
sancta Oecumenica & generali Tridenti-
na Synodo. V I I. Sessione, die 3. Martij.

1547.

AD consummationem salutaris de iustifi-
catione doctrinæ (quæ in præcedenti
proxima sessione vno omnium patrum consensu
promulgata fuit) consentaneum visum est de san-
ctissimis Ecclesiæ sacramentis agere: per quæ
omnis vera iustitia vel incipit, vel cœpta au-
getur, vel amissa reparatur: propterea sacro-
sancta œcumenica & generalis Tridentina
Synodus in spiritus sancto legitime congrega-
ta, præsidentibus in ea eisdem apostolicæ sedis
legatis, ad errores eliminandos, & extirpan-
das hæreses, quæ circa sanctissima ipsa sacra-
menta hac nostra tempestate, tum de dam-
natis olim à patribus nostris hæresibus su-
scitatz, tum etiam de nouo adinuentæ sunt
quæ catholicæ ecclesiæ puritati, & anima-
rum saluti magnopere officiunt, sanctarum
scripturarum doctrinæ apostolicis tradi-
tionibus, atque aliorum conciliorum & pa-
trum consensui inhærendo, hos præsentis
Canones statuendos & decernendos censuit
reliquos qui supersunt, ad cœpti operis per-
fectionem, deinceps diuino spiritu adiuuan-
te ædificura.

Canones de Sacramentis in genere.

1 Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non
fuisse omnia à Iesu Christo domino nostro

instituta, aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiã, extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere & propriè sacramentum, anath. sit.

7. *Sacramenta.*

2 Si quis dixerit ea ipsa nouæ legis sacramenta à sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia ceremoniæ sunt aliæ, & alij ritus externi, anathema sit.

3 Si quis dixerit hæc septem sacramenta ita esse inter se paria, vt nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit.

4 Si quis dixerit sacramenta nouæ legis nõ esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis aut eorum vtro per solam fidem homines à Deo gratiam iustificationis adipisci licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.

5 Si quis dixerit hæc sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anathema sit.

6 Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non continere gratiam quam significat, aut gratiã ipsam non ponentibus obicem non cõferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel iustitiæ, & nota quædam Christianæ perfectionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit.

7 Si quis dixerit non dari gratiam per huiusmodi sacramenta semper & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiã si rite ea suscipiãt, sed aliquando & aliquibus, anath. sit.

8 Si quis dixerit ipsa nouæ legis sacra-

menta opere operato non conferre gratiam sed solum fidem diuinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.

9 Si quis dixerit in tribus sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.

10 Si quis dixerit Christianos omnes in verbo & omnibus sacramentis, administrandis habere potestatem, anathema sit.

11 Si quis dixerit in ministris, dum sacramenta faciunt & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi, quod facit ecclesia, anathema sit.

12 Si quis dixerit ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia quæ ad sacramentum faciendum aut conferendum pertinent seruauerit non conficere aut conferre sacramentum, anathema sit.

13. Si quis dixerit receptos & approbatos ecclesiæ catholice ritus in solenni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcunque ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit.

1 Si quis dixerit baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum baptismo Christi, anathema sit.

3. 2 Si quis dixerit aquam veram & naturalem non esse de necessitate baptismi, atque ideo verba illa domini Iesu Christi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto

ad Metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.

3. Si quis dixerit in ecclesia Romana, que omniū ecclesiarū mater est & magistra, non esse veram de baptismi sacramento doctrinam, anath. sit.

4. Si quis dixerit baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine patris & filij & spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit ecclesia, non esse verum baptismum, anathema sit.

5. Si quis dixerit baptismum liberum esse, hoc est non necessarium ad salutem, anathema sit.

6. Si quis dixerit baptizatum non posse etiam si velit gratiam amittere, quantumcumque peccet, nisi nolit credere, anathema sit.

7. Si quis dixerit baptizatos per baptismum ipsum solius tantum fidei debitores fieri, non autem vniuersæ legis Christi seruandæ, anathema sit.

8. Si quis dixerit baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ ecclesiæ præceptis, que vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea obseruare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint, anathema sit.

9. Si quis dixerit ita reuocandos esse homines ad baptismi suscepti memoriam, ut vota omnia quæ post baptismum fiunt, ut promissionis in baptismo ipso iam facta, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei quæ professi sunt, detrahatur, & ipsi baptismum, anathema sit.

10. Si quis dixerit peccata omnia que post baptismum fiunt, sola recordatione, & fidei

DECR. SESS. VII.

suscepti baptismi, vel dimitti vel venialia fieri, anathema sit.

11 Si quis dixerit verum & rite collatum baptismum iterandum esse illi qui apud infideles fidem Christi negauerit, cum ad poenitentiam conuerterit anath. sit.

12 Si quis dixerit neminem esse baptizandum nisi ea ætate qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, anath. sit.

13 Si quis dixerit paruulos, eo quod actum credendi non habent, suscepto baptismi inter fideles computandos non esse: ac propterea cum ad annos discretionis peruenerint, esse rebaptizandos: aut præstare omitti eorum baptismum, quam eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide ecclesiæ, an.

14 Si quis dixerit huiusmodi paruulos cum adoleuerint interrogandos esse an ratum habere velint, quod parrini eorum nomine dum baptizarentur polliciti sunt, & ubi se nolle responderint suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim poena ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistiæ aliorumque sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, anath. sit.

1 Si quis dixerit confirmationem baptismatorum ociosam ceremoniam esse & non potius verum & proprium sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam catechesin quandam, quia adolescentiæ proximi, fidei suæ rationem coram ecclesia exponebant, anathema sit.

2 Si quis dixerit iniurios esse spiritui sancto eos qui sacro confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit.

3 Si quis dixerit sanctæ confirmationis ordinariū ministrū non esse solū episcopum, sed quenuis simplicē sacerdotem, anath. sit.

4 Eadem sacrosancta syno. eidem presidētibz & legatis incēptū residentiz & reformationis negociū, ad dei laudē & Christianę religionis incrementum prolequi intendens, vt sequitur, statuēdū cēfuit: Salua semper in omnibus sedis apost. autoritate.

1 Ad cathedralium ecclesiarum regimen, nullus nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarūque scientia, iuxta constitutionem Alexandri III. quę incipit. Cum in cunctis, in cōcil. Later. promulgatā, peditus assumatur.

2 Nemo quacūq; etiā dignitate, gradu, & præminentia præfulgens, plures Metropolitanas seu cathedrales ecclesias in titulū siue cōmendā, aut alio quouis nomine contra sacrorum canonum instituta recipere, & simul retinere præsumat, cum valde sc̄lix sit ille censendus, cui vnā ecclesiam bene ac fructuose, & cum animarum sibi commissarum salute regere cōtigerit. Qui autem plures ecclesias contra præsentis Decreti tenorem nunc detinēt, vna quam maluerint retenta, reliquas infra sex menses (si ad liberam sedis apostolicę dispositionem pertineant) aliās infra annum dimittere teneantur. Alioquin ecclesię ipsę, vltim. obtentæ duntaxat excepta, eo ipso vacare cēseantur.

3 Inferiora beneficia, præsertim curam animarum habentia, personis dignis & habilibus, & que in loco residere ac per se ipsos curam ipsam exercere valeant, iuxta con-

Altutionem Alexandri I I Lateranen. quæ incipit. Quia nonnulli: & aliam Gregorij X. in generali Lugdunen. si. concilio, quæ incipit, Licet canon, æditam, conferantur: Aliter autem facta collatio, siue promissio, omnino irritetur: & ordinarius collatori penas constitutionis concil. generalis, quæ incipit, graue nimis, se nouerit incursum.

4. Quicunque plura curata, aut alijs incompatibilia beneficia eccles. siue per viâ vniouis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine & titulo, contra formam factorum canonum, & præsertim constitutionis Innoc. I I. que incipit, De multa, recipere ac simul retinere presumpserit: beneficiis ipsis, iuxta ipsius constitutionis dispositionem, ipso iure etiam presentis ca. vigore priuatus existat.

5 Ordinarij locorum, quoscunque plura curata, aut alijs incompatibilia beneficia eccles. obtinentes, dispensationes suas exhibere districte compellant: & alijs procedant iuxta constitutionem Gregorij X. in generali Lugdunen. concilio æditam, quæ incipit, Ordinarij. Quam eadē sacrosancta Synodus innouandam cēset, & innouat: Addēs insuper quod ipsi ordinarij, etiā per idoneorum vicariorum deputationem, & cōgruæ portionis fructuum assignationem omnino prouideant, vt animarum cura nullatenus negligatur: & beneficia ipsa debitis obsequiis minime defraudentur: appellationibus & exceptionibus quibuscunque, etiā cum iudicū specialiū deputatione, & illorū inhibitionibus, in præmissis nemini suffragantibus.

6 Vnio-

6 Vniones perpetuæ XL. annis circa factæ, examinari ab ordinariis tanquam à sede Apostolica delegatis possint: & quæ per subreptionem vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Ille verò quæ à dicto tempore citra concessæ, nondum in toto vel in parte sortitæ sunt effectum, & quæ deinceps ad cuiusvis instantiam fient (nisi eas ex legitimis aut alijs rationalibus causis coram loci ordinario vocatis quorum interest, verificandis factas fuisse constiterit) per subreptionem obtentæ præsumantur: ac præpterea, nisi aliter à sede Apost. declaratum fuerit, viribus omnino careant.

7 Beneficia ecclesiastica curata, quæ cathedralibus collegiatis seu alijs ecclesijs, monasterijs beneficijs seu collegijs, aut pijs locis quibuscunque, perpetuo vnita & annexa reperiuntur, ab ordinariis locorum annis singulis visitentur: qui sollicitè providere procurent, vt per idoneos vicarios perpetuos (nisi ipsis ordinarijs pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur) ab eis cum tertiæ patris fructum, aut maiori vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, priuilegijs, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscunque, in præmissis minimè suffragantibus.

8 Locorum ordinarij, ecclesias quasunque quomodolibet exemptas, auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis remedijs providere, vt quæ

reparatione indigent, reparentur : & cura animarum , si qua illis immineat , aliisque debitis obsequiis minimè defraudentur. Appellationibus , priuilegiis , consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præscriptis iudicum depurationibus , & illorum inhibitionibus,penitus exclusis.

9 Ad maiores ecclesias promoti, munus consecrationis. i. tempus à iure statutum suscipiant, & prorogationes vltra sex menses concessæ, nulli suffragentur.

10 Non liceat capitulis ecclesiarum sede vacante , infra annum à die vacationis ordinandi licentiam , aut literas dimissorias seu reuerendas (vt aliqui vocant) tam ex iuris communis dispositione , quàm etiam cuiusvis priuilegii , aut consuetudinis vigore alicui , qui beneficii ecclesiastici recepti suo recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere : si secus fiat , capitulum contraueniens , ecclesiastico subiaceat interdicto : & sic ordinari , si in minoribus constituti, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus, gaudeant. in maioribus verò ab excusatione ordinum ad beneplacitum futuri prælati sint ipso iure suspensi.

11 Facultates de promouendo à quocunque non suffragentur nisi habentibus legitimam causam, ob quam à propriis episcopis ordinari non possint , in literis exprimendam : & tunc non ordinentur , nisi ab episcopo in sua diœcesi residente , aut pro eo pontificalia exercente , & diligenti præuio examine.

12 Facultates de non promouendo , præ-

terquam in casibus à iure expressis concessa, ad annum tantum suffragentur.

13 Præsentati, seu electi vel nominati quibuscumque ecclesiasticis personis, etiam sedis apostolicæ nunciis, ad quævis ecclesiastica beneficia non instituuntur, nec confirmantur, neque admittuntur etiam pretextu cuiuscumque privilegii, seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi fuerint prius à locorum ordinariis examinati, & idonei reperti, & nullius appellationis remedio se tueri possint, quominus examen subire teneantur: præsentatis tantum electis, seu nominatis ab vniuersitatibus, seu collegiis generalium studiorum exceptis.

14 In exemplorum causis constitutio Innocentii quarti, quæ incipit, volentes in generali concilio Lugdunensi ædita seruetur: quam eadem sacrosancta Synodus innouandam censuit, & innouat: Addendo insuper, quod in ciuilibus causis mercedum & miserabilium personarum clerici seculares aut regulares extra monasterium degentes quomodolibet exempti, etiam si certum iudicem à sede apostolica deputatum in partibus habeant: In aliis verò si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis, conueniri, & iure medio ad soluendum debitum cogi & compelli possint: Privilegiis exemptionibus, Conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus aduersus præmissa nequaquam valituris.

15 Curent ordinarii, vt hospitalia quæcun-

OO ij

DECRETA SES. VI.

que à suis administratoribus , quocunque illi nomine censeantur , etiam quomodolibet exemptis , fideliter & diligenter gubernentur : Constitutionis concilii Viennensis , quæ incipit , *Quia contingit* , forma seruata . Quam quidem constitutionem eandem sancta synodus innouandam duxit & innouat , cum derogationibus in ea contentis .

26 Eadem sacrosancta Synodus , eisdem præsentibus & Apostolicæ sedis legatis , ad restituendam collapsam admodum ecclesiasticam disciplinam , deprauatósque in clero & populo Christiano mores emendandos se accingere volens : ab iis qui maioribus ecclesiis præsent , initium censui esse sumendum . Integritas enim præsentium , salus est subditorum . Confidens itaque per Domini ac Dei nostri misericordiam , prouidámque ipsius Dei in terris vicarii solertiam , omnino futurum , vt ecclesiarum regimen (onus quippe angelicis humeris formidandum) qui maximè digni fuerint , quorúmq; prior vita ac omnis ætas à puerilibus exordiis vsque ad perfectiores annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipendia laudabiliter acta testimonium præbeat , secundum venerabiles beatorum Patrum sanctiones assumantur omnes . Patriarchalibus , primatialibus , Metropolitanis , & cathedralibus ecclesiis quibuscunque , quouis nomine ac titulo præfectos monet , ac munitos esse vult , vt attendentes sibi & vniuerso gregi , in quo spiritussanctus posuit eos regere ecclesiam Dei , quam acquisiuit sanguine suo vigilent : sicut Apostolus præcipit : In om-

nibus laborent, & ministerium suum impleant. Implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant; atque ouium suarum (quarum sanguis de eorum manibus est à supremo iudice requirendus) custodiæ minimè incumbant: cùm certissimum sit, non admitti pastoris excusationem si lupus oves comedit, & pastor nescit. Ac nihilominus quia nonnulli (quod vehementer dolendum est) hoc tempore reperiuntur qui propriæ etiam salutis immemores, terrenæque cœlestibus, ac diuinis humana præferentes in diuersis curis vagantur: aut negotiorum temporalium sollicitudine, ouili derelicto, atque ciuium sibi commissarum cura neglecta, se detinent occupatos. Placuit sacrosanctæ Synodo antiquos Canones, qui temporum atque hominum iniuria penè in defuetudinem abierunt aduersus non residentes promulgatos innouare: quemadmodum virtute præsentis Decreti innouat: ac vltèrius pro infirmiori eorundem residentia, & reformationis in ecclesia moribus, in hunc qui sequitur modum statuere atque sancire.

1 Si quis à patriarchali, primatiali, metropolitana seu cathedrali Ecclesia sibi quocunque titulo, causa, nomine seu iure commissa, quacunque ille dignitate, gradu, ac præeminèntia præfulgeat (legitimo impedimento, seu iustis & rationalibus causis cessantibus) & sex mensibus continuis extra suam diocèsim morando abfuerit: quartæ partis fructuum vnius anni fabricæ ecclesiæ, & pauperibus loci, per superiorem ec-

D E C R E T A   S E S. VII.

clasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrat. Quòd si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseverauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente verò contumacia (vt seueriori sacrorum Canonum censuræ subiiciatur) Metropolitanus suffraganeos episcopos absentes, Metropolitanum verò absentē suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus ecclesiæ, eo ipso incurrenda, infra tres menses per litteras seu nuncium Rom. Pontifici denunciare teneatur: qui in ipsos absentes, prout cuiusque maior aut minor contumacia exegerit, supremæ sedis autoritate animaduertere, & in ecclesiis ipsis de pastoribus vtilioribus providere poterit, sicut in domino noverit salubriter expedire.

2. Episcopi inferiores quævis beneficia ecclesiastica personalem residentiam de iure seu consuetudine exigentia, in titulum siue commendam obtinentes, ab eorum ordinariis (quemadmodum eis pro bono ecclesiarum regimine, & diuini cultus augmento, locorum & personarum qualitate pensata, expediens videbitur) opportunis iuris remediis resistere cogantur: nullique priuilegia seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis suffragentur: Indulgentiis verò & dispensationibus temporalibus ex veris & rationalibus causis tantum concessis, & coram ordinario legitime probandis, in suo robore permansuris. Quibus casibus, nihilominus officium sit Episcoporum tanquam in hac parte à sede aposto-

lica delegatorum providere, ut per deputationem idoneorum vicariorum & congruæ portionis fructuum assignationem, cura animarum nullatenus negligatur, nemini quoad hoc privilegio seu exemptione quacunque suffragante.

3 Ecclesiarum prælati ad corrigendum subditorum excessus, prudenter ac diligenter intendant, & nemo clericus seculari cuiusvis personalis vel regularis extra monasterium degens, etiam sui ordinis privilegii pretextu tutus censeatur, quominus si deliquerit, ab ordinario loci, tamquam super hoc à sede apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones, visitari, puniri, & corrigi valeat.

4 Capitula cathedralium & aliarum malarum ecclesiarum, illorumque personarum, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordiis (quæ tantum suos obligent auctores, non etiam successores) tueri se possint, quominus à suis episcopis, & aliis maioribus prælatibus, per seipsos solos, vel illis quibus sibi videbitur adiunctis, iuxta canonicas sanctiones, totiens quotiens opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam autoritate apostolica possint, & valeant.

5 Nulli episcopo liceat cuiusvis privilegii prætextu, pontificalia in alterius diocesi exercere, nisi de ordinario loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum. Si secus factum fuerit, episcopus ab exercitio pontificalium, & sic ordinati ab executione ordinum, sint ipso iure suspensi.

DECRET. CONCIL.

Item hæc sacrosancta Synodus, statuit & decreuit, proximam futuram sessionem habendam & celebrandam esse die Iouis, feria quinta post sequentem Dominicam in albis quæ erit vigesima prima mensis Aprilis præsentis anni.

Dum celebraretur hoc concilium mortuus fuit Paulus tertius, sub quo fuerat inchoatum. Post hunc Paulum successit in Pontificatu Iulius 3. catu Iulius tertius, anno Domini 1549. 8. pon. 229. mensis Februarij, & sub isto continuatū est idem Concilium, & data sunt in eo aliqua fidei definitiones, & decreta sunt aliqua statuta ad mores corrigendos, quæ omnia sequenti ordine disposita sunt.

DECRETVM DE SANCTISSIMO Eucharistiæ Sacramēto. publicatum in 3. Sessione Tridentina sub Iulio Papa 3. die 11. Octobris.

Sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitimè cōgregata, Præsidentibus in ea eisdem Sanctæ sedis Apostolicæ legato & nunciis.

Et si in eum finē non absque peculiari Spiritu sancti ductu & gubernatione cōuenerit, ut verā & antiquā de fide & Sacramentis doctrinam exponeret, & ut hæresibus omnibus & aliis grauissimis incōmodis quibus Del ecclesiæ misere nunc exagitur, & in multas ac varias partes scinditur remediū afferret, hoc præsertim iam inde à principio in votis habuit ut stirpitus conuelleret zizaniā execrabilium errorum & schismatum quæ inimicus homo iis.

noſtris calamitoſis temporibus in doctrina fidei uſu, & cultu ſacroſanctæ Eucharistiæ ſuperſeminauit, quam alioqui Saluator noſter in Eccleſia ſua tanquam ſymbolum reliquit eius vnitatis & charitatis qua Chriſtianos omnes inter ſe coniunctos & copulatos eſſe voluit. Itaque eadem ſacroſancta Synodus ſanam & ſynceram illam de veherabili hoc & diuino Eucharistiæ Sacramento doctrinam tradens: quam ſemper catholica Eccleſia ab ipſo Ieſu Chriſto Domino noſtro & eius Apoſtoliſ erudita atque à Spiritu ſancto illi omnem veritatem in dies ſuggerente edocta retinuit, & ad finem uſque ſæculi conſeruabit, omnibus Chriſti fidelibus interdicit, ne poſthac de ſanctiſſima Eucharistiā aliter credere, docere, aut prædicare audeant, quam vt eſt hoc præſentis decreto explicatum atque definitum.

*De reali præſentia Domini noſtri Ieſu
Chriſti in Eucharistiā Sacramento. Canon. I.*

Principio docet ſancta Synodus & aperte ac ſimpliciter proſitetur in almo ſanctæ Eucharistiæ Sacramento poſt panis & vini conſecrationem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum verum Deum atque hominem vere, realiter, ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibiliū contineri. Nec enim hæc inter ſe pugnant vt ipſe Saluator noſter ſemper ad dexteram patris in cœlis aſſideat, iuxta modum exiſtendi naturalē, & vt multis nihilominus aliis in locis Sacramentaliter præſens ſua ſubſtātia nobis adſit, ea exi-

DECRE. CON.

stendi ratione quã etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo cogitatione per fidẽ illustrata assequi possumus & constãtissimẽ credere debemus. Ita enim maiores omnes nostri quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de sanctissimo hoc sacramẽto disseruerũt, apertissimẽ professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in vltima cœna redemptorem nostrum instituisse, cum post panis vinique benedictionem, se suum ipsius corpus illis præbere ac suum sanguinem disertis & perspicuis verbis testatus est Quæ verba à sanctis euangelistis cõmemorata & à diuo Paulo postea repetita quum propriam illam & apertissimam significationem præ se ferãt, secũdum quam à Patribus intellecta sunt, indignissimum sanẽ flagitium est, ea à quibusdam cõtentiosis & prauis hominibus ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis Christi negatur contra vniuersum Ecclesiæ sensum detorqueri: quæ tanquam columna & firmamentum veritatis hæc ab impiis hominibus excogitata commenta velut sathanica detestata est, grato semper & memore animo præstantissimum hoc Christi beneficium agnoscens.

De ratione institutionis huius sanctissimi Sacramenti. Canon. 2.

Ego Saluator noster discessurus ex hoc mundo ad patrem sacramentum hoc instituit in quo diuitias diuini sui erga homines amoris velut effudit memoriam faciens mi-

rabiliū suorum, & in illius sumptione colere nos sui memoriā præcepit suāque annūciare mortem donec ipse ad iudicandum mundum veniat. Sumi autem voluit Sacramentum hoc tanquam Spiritalem animarum cibum, quo alantur & confortentur viuentes vita illius qui dixit, qui manducat me & ipse viuet propter me: & tanquā antidotum quo liberemur à culpis quotidianis & à peccatis moralibus præseruemur Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ & perpetuæ felicitatis adeoque symbolum vnius illius corporis cuius ipse caput existit, cuique nos tanquam membra ætissima fidei, spei & charitatis conexione astrictos esse voluit, vt id ipsum omnes dicere mus neque essent in nobis chismata.

De excellentia sanctissima Eucharistie super reliqua sacramenta.
Canon. 3.

Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cæteris Sacramentis, symbolum esse rei sacræ inuisibilis gratiæ, formam visibilem, verum illud in ea excellens & singulare reperitur, quod reliqua Sacramenta tunc primū sanctificandi vim habent, cum quis illis vtitur. At in Eucharistia ipse sanctitatis auctor ante visus est, nondū enim Eucharistiā de manu Domini apostoli susceperant cum verè tamen ipse affirmaret corpus suum esse quod præbebat Et semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post cōsecrationē, verum Domini nostri corpus

DECRET. CONCIL.

verumque eius sanguinem sub panis & vini specie vnà cum ipsius anima & diuinitate existere, sed corpus quidē sub specie panis, & sanguinem sub vini specie ex vi verborum. Ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animāque subvtraque vi naturalis illius connexionis & concomitantia, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus inter se copulantur. Diuinitatem porro propter admirabilem illam eius cum corpore & anima hypostaticam vnionem. Quapropter verissimum est tantundem sub altera specie, atque sub vtraque contineri. Totus enim & integer Christus sub panis specie & sub quauis ipsius speciei parte. Totus item sub vini specie & sub eius partibus existit.

De transubstantiatione. Ca. 4.

Quoniam autē Christus redemptor noster corpus suum id quod sub specie panis offerebat vere esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia dei fuit idque nunc denuò sancta hęc Synodus declarat per consecrationem, panis & vini, conuersionem fieri totius substantia panis, in substantiam corporis Christi domini nostri & totius substantia vini in substantiam sanguinis eius: quę conuersio conuenienter & proprie à sancta catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata.

De cultu & veneratione huic sanctissimo Sacramento exhibenda. Ca. 5.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur: quin omnes Christi fideles pro more in

catholica ecclesia semper recepto patrię cultum qui vero deo debetur huic sanctissimo sacramento in veneratione adhibeant. Neque enim ideo minus est adorandum quod fuerit à Christo domino vt sumatur institutum. Nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus quem pater æternus introducens in orbem terrarum dicit vt adorent eum omnes Angeli Dei, quem magis procidentes adorauerunt, quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse scriptura testatur.

Declarat præterea sexta Synodus piè & religiosè, admodum in dei Ecclesia inductum fuisse hunc morem, vt singulis annis peculiari quodam & festo die, præcelsum hoc & venerabile sacramentum singulari veneratione ac solennitate celebraretur, vtque in processionibus reuerenter, & honorifice illud per vias & loca publica circumferretur. Æquissimum est enim sacros aliquos statutos esse dies cum Christiani omnes singulari ac rara quadam significatione gratos & memores testentur animos erga commune Dominum & redemptorem pro tam ineffabili & planè diuino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus representatur. Ac sic quidem oportuit victricem veritatem demendacio, & hæresi triumphum agere, vt eius aduersarij in cõspectu tanti splendoris, & in tanta vniuersæ ecclesiæ lætitia positi vel debilitati & fracti tabescant, vel pudore affecti & confusi aliquando resipiscant.

DECRET. CON.

*De asservando Eucharistia Sacramento
& ad infirmos deferendo.*

Canon. 6.

Consuetudo asservandi in sacrario sanctam Eucharistiam adeo antiqua est, ut eam seculum etiam Nicæni Concilij agnouerit. Porro deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, & in hunc usum diligenter in ecclesiis conservari præterquam quod cum summa æquitate & ratione coniunctum est tum multis in Conciliis præceptum inuenitur & vetustissimo catholicæ Ecclesiæ more est observatum. Quare hæc sancta Synodus retinendum omnino salutarem hunc & necessarium morem statuit.

*De preparatione que adhibenda est, ut
dignè quis sanctam Eucharistiam
percipiat. Canon. 7.*

Si non decet ad sacras vllas functiones quempiam accedere, nisi sanctè certe quo magis sanctitas diuinitas cælestis huius Sacramenti viro christiano comperta est eo diligentius cauere, ille non debet absque magna reuerentia & sanctitate ad id percipiendum accedere. Præsertim cum illa plena formidinis verba, apud Apostolũ legamus, qui māducat & bibit indigne, iudicium sibi māducat & bibit, non diiudicās corpus Domini. Quare communicare volenti reuocandum est, in memoriam eius præceptum, probet autem seipsum homo. Ecclesiastica autē consuetudo declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mor-

talís peccatí quantumvis sibi contritus videatur absque præmissa sacramentali confessione ad sacram eucharistiã accedere debeat, quod à Christianis omnibus, & ab iis sacerdotibus quib⁹ ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò seruandum esse decreuit modo nõ desit illis copia confessoris. Quod si necessitate urgente Sacerdos absque præuia confessione celebrauerit, quàm primum confiteatur.

De usu admirabilis huius sacramenti.

Canon. 8.

Quo ad vsum autem rectè & sapienter patres nostri tres rationes hoc sanctum sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt Sacramentaliter duntaxat id sumere vt peccatores. Alios tantum spiritualiter illos nimirum qui voto propositum illum cœlestem panem edētes fide viuâ quæ per dilectionem operatur fructum eius & utilitatem sentiunt. Tertios porro Sacramentaliter simul & spiritualiter, ij autem sunt qui ita se prius probant & instruunt, vt vestem nuptialem indui ad diuinam hanc mensam accedant: in Sacramentali autem sumptione semper in ecclesia Dei mos fuit, vt laici à sacerdotibus communionem acciperent. Sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent. Qui mos tanquam ex traditione Apostolica descendens iure ac merito retineri debet.

Deũ verò paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ dei nostri, vt oēs & singuli Christiano noīe cēsentur in hoc vnitate

signo in hoc vinculo charitatis, in hoc concordie symbolo iam tandem aliquando conveniant & concordent, memoresque tantæ maiestatis & tam eximij amoris Iesu Christi Domini nostri qui dilectam animam suam in nostræ salutis pretium, & carnem suam nobis dedit ad manducandum, hæc sacra mysteria corporis & sanguinis eius ea fidei constantia & firmitate, ea animi devotione, ea pietate & cultu credant & venerentur ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, & is verè eis sit animæ vita & perpetua sanitas mentis, cuius vigore confortati ex huius miseriæ peregrinationis itinere ad cœlestem patriam pervenire valeant, eundem panem angelorum quem modo sub sacris velaminibus edunt absque ullo velamine manducaturi. Quoniam autem non est satis veritatem dicere nisi & deregantur & refellantur errores. Placuit sanctæ Synodo, hos canones subiungere, ut omnes iam agnita doctrina catholica intelligant quodque quæ illis hæreses cauere vitarique debeant.

Canones de sacramento Eucharistiæ.

Canon 1.

Si quis negaverit in sanctissimo Eucharistiæ sacramento contineri verè realiter & substantialiter corpus & sanguinem vna cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi ac proinde totum Christum. Sed dixerit tantummodo esse in eo ut in signo vel figura aut virtute, anathema sit,

Ca. 2.

Canon 2.

Si quis dixerit In sacrosanctæ Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis & vini vnâ cum corpore & sanguine Domini nostri Iesu christi, negaueritque mirabilem illam & singularem conuersionem totius substantiæ panis in corpus & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini: quàm quidem conuersionem catholica Ecclesia aptissimè transubstâtiationem appellat, anathema sit.

Canon 3.

Si quis negauerit In venerabili Sacramento Eucharistiæ sub vnaquaque specie & sub singulis cuiusque speciei patribus separatione facta totum Christum contineri, anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit peracta consecratione in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi, sed tantum in vsu dum sumitur, non autem ante vel post & in hostiis seu particulis consecratis, quæ post communionem referuantur vel supersunt non remanere verum corpus Domini, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum vel ex ea non alios effectus,

PP.

prouenire, anathema sit.

Canon 6.

Si quis dixerit in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum vnigenitum Dei filiũ non esse cultu latriæ etiam externo adorandum, atque ideo nec festiua peculiari celebritate venerandum: neque in processionibus secundum laudabilem & vniuersalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem solenniter circumgestandum vel non publicè vt adoretur populo proponendũ, & eius edotores esse Idolatras, anathema sit.

Canon 7.

Si quis dixerit non licere sacram Eucharistiã in sacrario reservari, sed statim post consecrationem astantibus necessario distribuendam aut non licere vt illa ad infirmos honorificè deferatur, anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit Christum in Eucharistiã exhibitum Spiritualiter tantũ manducari & non etiam Sacramentaliter ac realiter, anathema sit.

Canon 9.

Si quis negauerit omnes & singulos Christi fideles vtriusque sexus cum ad annos discretionis peruenerint teneri singulis annis saltem in paschate ad communicandum iuxta præceptum Sanctæ matris ecclesiæ, anathema sit.

Canon 10.

Si quis dixerit non licere sacerdoti celebrati, se ipsum communicare, anathema sit.

Canon 11.

Si quis dixerit solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimum eucharistiæ Sacramentum, anathema sit. Et ne tantum Sacramentum indigne atque ideo in mortem & condemnationem sumatur. Statuit atque declarat ipsa Sancta Synodus illis quos conscientia peccati mortalis grauat. Quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium, docere, prædicare vel pertinaciter asserere seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit eo ipso excommunicatus existat.

DECRETVM SVPER REFORMATIONE
publicatum in secessione
habita. xj. Octobris. 1551.

Edem sacrosancta Tridentina synodus in spiritu sancto legitimè congregata. Præfidentibus in ea eisdem sanctæ sedis apostolicæ legato & nunciis, intendens nonnulla statuere quæ ad Iurisdictionem pertinent episcoporum ut iuxta proximæ sessionis decretum illi commissis sibi ecclesiis eo libentius resideant quo facilius & cõmodi⁹ sibi subiectos regere & in vitæ ac morû honestate cõtinerere potuerint. Illud

PP ij

DECRET. CONCIL.

primum eos admonendos censet vt se pastores non percussores esse meminerint, atque ita præesse sibi subditis oportere vt non in eis dominantur. Sed illos tanquam filios & fratres diligant, elaboréntque vt hortando & monendo ab illicitis deterreant, nec vbi deliquerint debitis eos poenis coercere cogantur. Quos tamé si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis seruanda præceptio vt illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate & patientia, cum sæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia quàm austeritas, plus exhortatio quam cõminatio, plus charitas quam potestas. Sin autem ob delicti grauitatē virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est: vt sine asperitate disciplina populis salutaris ac necessaria confeructur, & qui correpti fuerint emendetur, aut si resipiscere noluerint, cæteri salubri in eos animaduersionis exemplo à vitis deterreantur, cum sit diligentis & pii simul pastoris officium morbis ouium læuia primùm adhibere fomenta, post vbi morbi grauitas ita postulet ad acriora & grauiora remedia descendere: sin autem nec ea quidem proficiant illis submeuendis cæteras saltem oues à cõragionis periculo liberare.

Cum igitur rei criminum plærunque ad equitandas poenas & episcoporum subter-

fugienda iudicia, querelas & grauamina simulent & appellationis diffugio iudicis processum impedian, ne remedio ad innocentie præsidium Instituto ad iniquitatis defensionem abutantur, vt quæ huiusmodi eorum calliditati & tergiuersationi occurratur, Ita statuit & decreuit,

Canon 1.

In causis visitationis & correctionis, siue habilitatis, & inhabilitatis nec non criminalibus ab Episcopo seu illius in spiritualibus vicario generali ante diffinitiuam sententiã ab interlocutoria vel alio quocunque grauamine non appelletur. Nec Episcopus seu vicarius appellationi huiusmodi tanquam friuolæ differre teneatur, Sed ea ac quacunque inhibitione appellationis iudice emanata nec non omni stilo & consuetudine etiam immemorabili contraria non obstante ad vltiora valeat procedere, nisi grauamen timori per diffinitiuam sententiam reparari vel ab ipsa diffinitiuâ appellari non possit, quibus casibus sacrorum & antiquorum canonum statuta illibata persistant.

Canon 2.

A sententia episcopi vel ipsius in spiritualibus vicarij generalis in criminalibus appellationis causa (vbi appellationi locus fuerit) si Apostolica auctoritatem in partibus eam committi contigerit, Metropolitano seu illius etiam in spiritualibus vica-

PP iiij

DECRET. CONCIL.

rio generali aut si ille aliqua de causa suspectus foret vel ultra duas legales dietas distet, seu ab ipso appellatum fuerit, vni ex vicinioribus Episcopis, seu illorū vicariis non autē inferioribus iudicibus cōmittatur.

Canon 3.

Reus ab Episcopo aut eius vicario in spiritualibus generali, in criminali causa appellans coram iudice ad quem appellauit, acta primæ instantiæ omnino producat & iudex nisi illis visis ad eius absolutionē minimē procedat: is autem à quo appellatum fuerit intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat, alioquin absque illis causa appellationis huiusmodi prout iustitia suaserit terminetur. Cū verò tā graua nonnunquam sint delicta ab ecclesiasticis commissa personis vt ob eorū atrocitatem ē sacris ordinibus deponendē & curiæ sint tradendæ seculari, in quo secundū sacros canones certus episcoporū numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficile esset debita iuris executio deferetur, si quandos autem conuenire possent, illorum residentia intermitteretur propterea statuit, & decreuit.

Canon 4.

Episcopo per se seu illius vicariū in spiritualibus generalem, contra clericum in sacris & presbyteratus ordinibus cōstitutū, etiam ad illius condemnationem nec non verbalem depositionē & per seipsum etiā ad actualē atque solemnē degradationem

ab ipsis ordinibus & gradibus ecclesiasticis in casibus in quibus aliorum Episcoporum presentia in numero à canonibus definito requiritur: etiā absque illis procedere liceat: ahibitis tamē & in hoc sibi assistentibus totidem abbatibus, vsum mitrę & baculi ex privilegio Aposto. habētibz si in ciuitate aut diœcesi reperiri, & commodē interesse possint alioquin aliis personis in ecclesiastica dignitate cōstitutis, quę ætate, graues ac iuris scientia commendabiles existant. Et quoniam per fidas causas quę tamen satis probabiles vidētur interdum accidit, vt nonnulli eiusmodi gratias extorqueant, per quas pene illis Episcoporum iuxta seueritatem infligę aut remittuntur omnino aut minuuntur cum non ferendum sit, vt mendacium quod tanto per Deo displicer, non modo ipsum impunitum sit, verum alterius etiam delicti veniam impetret mentienti, idcirco vt sequitur statuit & decreuit.

Canon 5.

Episcopus apud ecclesiam suam residēs de surreptione & obreptione gratiæ quę super absolutione alicuius publici criminis vel delicti de quo ipse inquirere cœperat aut remissione pœnę ad quam criminofus per eum cōdemnatus fuerit falsis precibus impetratur per se ipsum tāquam sedis Apostolicę delegatus, etiam summarie cognoscat, ipsamquę gratiā postquam per falsi narrationē aut veri tãrciturnitatē ob-

PP. filij .

DECRET. CONCIL.

sentā esse legitimē cōfiterit nō admittat.

Quoniam verò subditi episcopo tametsi iure cōrecti fuerint, magnopere tamen cum odisse & tanquam iniuria affecti sine falsa illi crimina obiicere solet, vt quoquo pacto possint ei molestiam exhibeant, cuius vexationis timor plerunque illum ad inqulrenda & puniēda eorum delicta se-
gniores reddit. Idcirco ne is magno suo & ecclesiæ incōmodo gregem sibi creditū relinquere ac non sine episcopalis dignitatis diminutione vagari cogatur, ita statuit & decreuit.

Canon 6.

Episcopus nisi ob causam ex qua deponē-
dus siue priuāndus veniret & si ex offi. aut
per inquisitionem seu denūciationem vel
accusationem siue alio quouis modo pro-
cedatur, vt personaliter compareat nequa-
quam citetur vel moneatur.

Canon 7.

Testes in causa criminali ad informatio-
nē vel iudicia seu alias, in causa principali
contra episcopum nisi testes & bonæ
cōuersationis, existimationis & famæ fue-
rint: non recipiantur, etsi odio temeritate
aut cupiditate aliquid deposuerint, graui-
bus pœnis mulcentur.

Canon 8.

Causæ episcoporum cum pro criminis
obiecti qualitate cōparere debeant, coram
Ponti. Maxi. referātur ac per se ipsum ter-
minentur.

DOCTRINA DE SANCTIS-
simis pœnitentiæ, & extremæ vnctionis
Sacramentis publicata in Sessione Triden-
tina celebrata die vigesimaquinta Nouem-
bris. 1551.

Sacrofancta œcumenica & generalis
Tridentina Synodus in Spiritus sancto legi-
timè congregata, Præsidentibus in ea eisdem Sanctæ Apostolicæ sedis legato, &
nunciis.

Quauis in certo de iustificatione mul-
tus fuerit de pœnitentiæ Sacramento pro-
pter locorum cognatione necessaria qua-
dam ratione sermo interpositus: tanta ni-
hilominus, circa illud nostra hac ætate di-
uersorum errorum est multitudo, vt non
parum publicæ vtilitatis reuulerit de eo
exactiorem & pleniorẽ definitionem tra-
didisse. In qua demonstratis & conuul-
sis Spiritus sancti præsidio vniuersis er-
roribus, catholica veritas perspicua & il-
lustris fieret, quam nunc sancta hæc syno-
dus Christianis omnibus perpetuò seruandam proponit.

*De necessitate & institutione sacra-
menti Pœnitentiæ.*

Canon I.

Sic ea in regeneratis omnibus gratitu-
do erga Deum esset, vt iustitiam in bap-
tismo, ipsius beneficio & gratiam suscep-
tā constantè tuerentur, nõ fuisset opus aliud
ab ipso baptismo sacramentum ad peccato-

DECRET. CONCIL.

rum remissionem esse institutū. Quoniam autem Diues in misericordia cognouit figmentum nostrū, illis & vitæ remedium cōtulit, qui sese postea in peccati seruitutē & dæmonis potestātē tradidissent, Sacramentum videlicet pœnitentiæ, quo lapsis post baptismū beneficium mortis Christi applicatur. Fuit quidē pœnitētia vniuersis hominibus qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quouis tēpore ad gratiam & iustitiam assequēdam necessaria, illis etiam qui baptismi Sacramento ablui petiuissent, vt peruersitate abiecta & emendata tantā Dei offensionem cum peccati odio & pio dolore detestarentur. Vnde Propheta ait: cōuertimini & agite pœnitētiā ab omnibus iniquitatibus vestris, & nō erit vobis in ruinā iniquitas. dominus etiā dixit, nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis: & princeps apostolorum Petrus peccatoribus baptismō iniciendis pœnitentiam commendans dicebat, pœnitentiam agite & baptizetur vnusquisque vestrū. Porro nec ante aduentum Christi potentia erat Sacramentum, nec post aduētum illius cuiquam ante baptismum. Dominus autem Sacramentum pœnitentiæ tunc præcipuē instituit, cū a mortuis excitatus insufflauit in discipulos suos, dicens: Accipite Spiritūsanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt, quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis potestatem remittendi & retinendi peccata ad reconciliandos fideles poss

baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatâ vniuersorum patrum consensus semper intellexit: Et Nouatianos remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia catholica tanquam hæreticos explosit atque condemnauit. Quare verisimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta hæc Synodus probans & recipiens damnat eorum commentitias interpretationes, quæ verba illa ad potestatem prædicandi verbum Dei & Christi Euangelium annunciandi contra huiusmodi Sacramenti institutionem.

*De differentia Sacramenti Pœnitentiæ
& baptismi. Canon. 2.*

Cæterum hoc Sacramentum multis rationibus à baptismo differre dignoscitur. Nā præterquā quod materia & forma quibus Sacramenti essentia perficitur longissimè dissidet, constat certe baptismi ministrum iudicem esse non oportere, cum Ecclesia in neminem iudicium exerceat qui non prius ipsam per baptismi ianuam fuerit ingressus, quid enim mihi (inquit Apostolus) de iis qui foris sunt, iudicare, secus est de domesticis fidei quos Christus Dominus lauacro baptismi sui corporis membra semel efficit. Nā si hoc se postea crimine aliquo comminauerit, non iam repetito baptismo ablui (cū id in Eccl. catholica nulla ratione liceat) sed ante hoc tribunal rāquā reos sibi voluit: per sacerdotum sententiā non semel sed quo-

SECRETA CONCILII.

tiens ab admisis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerent, possent liberari. Alius est præterea baptismus & alius pœnitentiæ fructus per baptismum enim Christum induentes noua prorsus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quã tamen nouitatem & integritatem per sacramentum pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus & laboribus, diuina id exigente iustitia peruenire nequaquam possumus: ut merito pœnitentia laboriosus quidam baptismus à sanctis patribus dictus fuerit. Est autem hoc sacramentum pœnitentiæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.

De partibus & fructu huius Sacramenti. Ca. 3.

Docet præterea sancta synodus sacramenti pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipsiusvis sita est, in illis ministris verbis positum esse, Ego te absoluo. Quibusquidem de Ecclesiæ sanctæ more preces quædam laudabiliter adiunguntur, ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ: sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius pœnitentis actus: nempe, contritio, confessio & satisfactio, qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei insti-

tutione requiratur, hac ratione pœnitentiz partes dicuntur. Sanè verò res & effectus huius sacramenti, quâ tum ad eius vim & efficaciam pertinet reconciliatio est, cû Deo, qua interdum in viris piis & cum devotione hoc sacramentum percipientibus conscientiz pax ac serenitas, cum vehementi Spiritus consolatione consequi solet, hæc de partibus & effectû huius sacramenti sancta synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui pœnitentiz partes, incuscos conscientiz terrores & fidem esse contendunt.

De Contritione. Ca. 4.

Contritio quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est, de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero. Fuit autem quovis tẽpore ad impetrandâ veniam peccatorum hic cõtritionis motus necessarius & in homine post baptismû lapso, ita demum præparat ad remissionẽ peccatorû, si cum fiducia diuinæ misericordiæ & voto præstandi reliqua cõiunctus sit, quæ ad ritẽ suscipiendû hoc sacramentum requirûtur. Declarat igitur sancta synodus hanc cõtritionem non solum cessationẽ à peccato & vitæ novæ propositum & inchoationem, sed veteris etiã odium cõtinere: iuxta illud. Prolicite à vobis omnes iniquitates vestras in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouû & spiritû nouû. Et certe qui illos

DECRETA CONCILI

sanctorum clamores considerauit. Tibi soli peccaui & malum coram te feci: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ, & alios huius generis, facile intelliget eos, ex vehementi quodam anteaſq; vitæ odio & ingēti peccatorum detestatione manasse. Docet præterea & si cōtritionem hanc aliqua charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare priusquam hoc sacramentū actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationē ipsi contritioni siue Sacramenti voto quod in illa concluditur non esse ascribendam. Illam verò contritionē imperfectam quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu cōmuniter concipitur, si volūtatē peccandi excludat, cum spe veniæ declarat, non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, verumetiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsū, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum mouentis quo pœnitēs adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Et quamuis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad iustificationem perducere peccatorē nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit: hoc enim timore vtiliter cuncti Niniuitæ ad Ionæ prædicationē plenam terroribus pœnitentiam egerūt, & misericordiam à Domino impetrarunt. Quæ-

obrem falsò quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint sacramentum pœnitentiæ absque bono notu suscipientium gratiam cōferre, quod nunquam ecclesia dei docuit, nec sentit, sed & falsò docent contritionem esse exortam & coactam, non liberam & voluntariam.

De Confessione. Ca. 5.

Ex institutione Sacramenti pœnitentiæ iam explicata, vniuersa ecclesia semper intellexit institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis iure diuino necessariam existere: quia Dominus noster Iesus Christus è terris ascēsurus ad cēlos sacerdotēs sui ipsius vicarios reliquit tanquā p̄fides & iudices ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint quo pro potestate clauium requisitionis aut retentionis peccatorum sententiā pronuncient. Constat enim sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non potuisse, nec æquitatē quidē illos in pœnis iniungēdis seruare potuisse, si in genere dūtaxat & nō poti⁹ in specie ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur oportere à pœnitētib⁹ omnia peccata mortalia quorū post diligentem sui discursionē conscientiam habēt in cōfessione recēseri, etiā si occultissima illa sint, & tantū aduersus duo vltima decalogi p̄cepta cōmissa quæ nōnunquā animum grauius sauciāt &

DECRETA CONCIL.

periculosiora sunt, iis quæ in manifesto admittuntur. Nā venialia quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequēius labimur, quanquā rectè & vtiliter citràque omnem præsumptionē in cōfessione dicantur (quod piorum hominum vsus demonstrat) taceri tamē citra culpā multisq; aliis remediis expiari possunt. Verum cū vniuersa mortalia peccata etiam cogitationis homines iræ filios & Dei inimicos reddāt, necessum est omniū etiam veniam cum aperta & verecunda cōfessione à Deo quærere. Itaq; dum omnia quæ memoria occurrūt peccata Christi fideles confiteri student, proculdubio omnia miserie ordiæ diuinę ignoscēda exponūt. Qui verò secus faciunt & sciēter aliqua retinent, nihil diuinę bonitati per sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat medicina nō curat: colligitur præterea & eas circumstantias in confessione explicandas esse quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innotescant & fieri nequeat, vt de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam quam oportet pro illis pœnitentibus imponere. Vnde alienū à ratione est docere circumstantias has ab hominibus otiosis exco giratas fuisse, aut vnā tantū circumstantiam cōstendam esse nepe peccasse in fratrem, sed & impiū est cōfessionē quæ hac ratione fieri præcipitur impos-

sibilem.

fibilem dicere, aut carnificinam illam conscientiarum appellare, constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigì, quàm, ut postquam quisque diligentius se excuserit, & conscientix suæ sinus omnes & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur quibus se Domini & Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuersum eadem confessione inclusa esse intelleguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus, ab occultis meis munda me Domine. Ipsa verò huiusmodi confessionis difficultas ac peccata detegendi verecundia grauis quidem videri pœsset, nisi tot tantisque commodis & consolationibus leuaretur. Quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus per absolutionem certissimè conferuntur. Cæterum quo ad modum confitendi secretò apud solum sacerdotem, etsi Christus non vetuerit quin aliquis in vindictam suorum scelerum & sui humiliationem, cum ab aliorum exemplum, tum ob ecclesiæ offensæ ædificationem delicta sua publicè cõfiteri possit. Non est tamen hoc diuino præcepto mandatum, nec satis consulè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta præsertim secreta publica essent cõfessione apertenda: vnde cum à sanctissimis & antiquissimis patribus magno vniuersique consensu secreta confessio sacramenta-

Q

DECRETA CONCIL.

his qua ab initio Ecclesia sancta vsa est , & modo etiam vtitur , fuerit semper commendata : manifestè refellitur inanis eorum calumnia qui eam à diuino mandato alienam & inuentum humanum esse atque à patribus in Concilio Lateranensi congregatis initium habuisse docere non verentur . Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit vt Christi fideles confiterentur, quod iure diuino necessarium & institutum esse intellexerat, sed vt præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus & singulis cum ad annos discretionis peruenissent impleretur . Vnde iam in vniuersa ecclesia cum ingenti animarum fidelium fructu obseruatur mos ille salutaris confitendi , sacro illo & maximè acceptabili tempore quadragesimæ , quem morem hæc sancta Synodus maximè probat & amplectitur tamquam pio & merito retinendum .

De ministro huius Sacramenti

Et absolutione. Ca. 6.

Circa ministrum autem huius Sacramenti declarat sancta synodus falsas esse & à veritate euangelij pœnitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosuis homines præter Episcopos & sacerdotes clauium ministerium perniciose extendunt, putantes verba illa Domini : Quæcunque ligaueritis super terrâ, erunt ligata & in cœlo & quæcunque solueritis super terram, er-

runt soluta & in cælo, & quorum remissio-
 ritis peccata remittuntur eis, & quorum
 retinueritis retenta sunt, ad omnes Chri-
 sti fideles indifferenter & promiscuè con-
 tra institutionem huius Sacramenti ita fuis-
 se dicta, ut quivis potestatem habeat re-
 mittendi peccata: publica quidem per cor-
 rectionem si correctus acquieverit, secreta
 vero per spontaneam confessionem cui-
 cunque factam. Docet quoque etiam So-
 cerdotes qui peccato mortali tenentur per
 virtutem Spiritus sancti in ordinatione
 collatam tanquam Christi ministros fun-
 ctionem remittendi peccata exercere, eos-
 que prave sentire qui in malis sacerdoti-
 bus hanc potestatem non esse contendunt.
 Quamvis autem absolutio sacerdotis, a-
 lienæ beneficii sit dispensatio, tamen non
 est solum nudum ministerium vel annuntiatio
 Evangelium vel declarandi remissa esse
 peccata: sed ad instar actus iudicialis quo
 ab ipso velut à iudice sententia pronun-
 ciatur atque ideo non debet pœnitens
 adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiã
 si nulla illi adsit contritio, aut sacerdoti a-
 nimus serio agendi & vere absoluedi de-
 sit, putet tamen se propter solam suam fi-
 dem vere & coram Deo esse absolutum.
 Neque enim fides sine pœnitentia remis-
 sionem ullam peccatorum præstaret, nec
 is esset nisi salutis suæ negligentissimus
 qui sacerdotem ioco se absoluentem co-
 gnosceret, & non aliud serio agentem sedulo
 requireret.

QQ. ij

DECRETA CONCIL.

De Casuum reformatione.

Ca.7.

Quoniam igitur natura & ratio iudicii illud exposcit, ut sententia subditos duntaxat feratur, persuasum semper in ecclesia dei fuit & verissimū esse Synodus hæc affirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere quam sacerdos in eum poscit, in quam ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Magnopere verò ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis patribus nostris visum est, ut atrociora quædam & grauiora crimina non à quibusuis sed à summis duntaxat sacerdotibus absoluerentur. Vnde meritò Pontifices Maximi pro suprema potestate sibi in Ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminum grauiiores suo potuerunt peculiari iudicio reseruare, Nec dubitandum est (quando omnia quæ ordinata sunt, à Deo ordinata sunt) quin hoc quidem Episcopis omnibus in sua quisque diocesi (in adificationem tamen non in destructionem) liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes autoritate. Præsertim quo ad illa quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem dilectorum reseruacionem consonum est diuinæ authoritati nō tantum in æterna pollicia, sed etiam coram Deo viam habere veruntamen piè admodum, ne hac ipsa occasio-

ne aliquis pereat. In eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscumque peccatis & censuris absolvere possunt, extra quem articulum sacerdotes cum nihil possint in casibus reservatis id vnum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores & legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.

De satisfactionis necessitate

& fructu.

Ca. 8.

Demum quoad satisfactionem quæ ex omnibus pœnitentiæ partibus quemadmodum à Patribus nostris Christiano populo fuit perpetuo tempore commendata, ita vna maximè nostra ætate summo pietatis prætextu impugnatur ab iis qui speciem pietatis habent, virtutem autem eius abnegarunt, sancta Synodus declarat falsam esse omnino & à verbo Dei alienam culpam à Domino nunquam remitti: quin vniuersa etiam pœna condonetur, perspicua enim & illustria in sacris literis exempla reperiuntur, quibus præter diuinam traditionem hic retro quàm manifestissimè requiritur. Sane & diuinæ iustitiæ ratio exigere videtur ut aliter ab eo in gratiam recipiantur qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint, aliter verò qui semel à peccatis & dæmonis seruitute liberati & accepto Spiritus sancti dono, sciētes tem-

QQ. ii)

DECRETA CONCIL.

plum Dei violare & Spiritum sanctum contristare non formidauerint : & diuinam clementiam decet, ne ita nobis absque vlla satisfactione peccata dimittantur, vt occasione accepta peccata leuiores putantes velut iniurii & contumeliosi Spiritu sancto in grauiora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ, proculdubio enim magnopere à peccato reuocant & quasi freno quodam coërcent hæc satisfactoriæ pœnæ cautioreque & vigilantiores in futurum pœnitescentes efficiunt, medentur quoque peccatorum reliquiis & vitiosos habitus malè viuêdo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior vlla via in Ecclesia Dei vnquã existimata fuit ad amouendum imminentem à Domino pœnã, quam vt hæc Pœnitentiæ opera, homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc quod dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu quia pro peccatis nostris satisfecit ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes effici-mur. Certissimam quoque inde Arrham habentes quod si compatimur & glorificabimur, neque verò ita nostra hæc satisfactio est quã pro peccatis nostris exoluimus, vt non sit per Christum Iesum. Nã qui ex nobis tanquam ex nobis nihil possumus eo cooperante qui nos confortat omnia possumus : ita non habet homo vnde gloriatur sed omnis gloriatio no-

stra in Christo, est in quo viuimus, in quo meremur in quo satisfacimus, facientes fructus dignos poenitentiae, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre. Debent ergo sacerdotes Domini quantum spiritus & prudentia suggesterit pro qualitate criminum & poenitentium facultate salutare & conuenientes satisfactiones iniungere, ne si forte peccatis conuiueant, & indulgentius cum poenitentibus agant leuissima quaedam opera pro grauissimis delictis iniungendo alienorum peccatorum participes efficiantur, habeant autem prae oculis ut satisfactio quam imponunt non sit tantum ad nouae vitae custodiam & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad praeteritorum peccatorum vindictam & castigationem. Nam clauis sacerdotum non ad soluendum duntaxat, sed ad ligandum concessas, etiam antiqui patres & credunt & docent, neque propterea existimarunt Sacramentum poenitentiae esse forum irae vel poenarum. Sicut nemo vnquam catholicus sensit & huiusmodi nostris satisfactionibus vim meriti & satisfactionis Domini nostri Iesu Christi vel obscurari, vel aliqua ex parte imminui: quod dum innouatores intelligere nolunt, ita optimam poenitentiam nouam esse docent ut omnem satisfactionis vim & usum tollant.

QQ liij

DECRETA CONCIL.

De operibus satisfactionis.

Ca. 9.

Docet præterea tantam esse diuinę misericordię largitatem ut non solum pœnis sponte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mēsurā delicti impositis, sed etiam (quod maximum amoris argumentum est) temporalibus flagellis à Deo inflatis & à nobis patienter toleratis apud Deum patrem per Christum Iesum satisfacere valeamus.

Doctrina de Sacramento extrema

Unctionis. Ca. 1.

Visum est autem sanctę Synodo præcedenti doctrinę de pœnitentia adiungere ea quę sequuntur de Sacramento extremę unctionis, quod non modo pœnitentię sed & totius Christianę vitę, quę perpetua pœnitentia esse debet consummativum est à patribus. Primum itaque circa illius institutionem declarat & docet, quod clementissimus redemptor noster, quis servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis aduersus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparauit, quibus Christiani conseruare se integros dū viverent ab omni grauiori Spiritus incommodo possint, ita extremo unctionis sacramento finem vitę tanquam firmissimo quodā præsidio munivit. Nā cū aduersariū

noſter occaſiones per omnē vitam quaeratur & capter, ut deuorare animas noſtras quoquo modo poſſit: nullum tamen tempus eſt quo vehementius ille omnes ſue verſutiae neruos intendat, ad perdedos nos penitus, & à fiducia etiam ſi poſſit diuinæ miſericordiae deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ proſpicit. Inſtituta eſt autem ſacra hæc Vnctio infirmorum tanquam verè & propriè Sacramētum noui Teſtamenti à Chriſto Domino noſtro apud Marcum quidem inſinuarum, per Iacobum autem Apoſtolum ac Domini fratrem fidelibus commendatum ac promulgatum. Infirmatur inquit quis, in vobis inducat Presbyteros Eccleſiæ & orent, ſuper eum vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum & alleuiabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Quibus verbis ut ex Apoſtolica traditione per manus accepta Eccleſia didicit, docet materiam, formam, proprium miniſtrum & effectum huius ſalutaris Sacramenti. Intellexit enim Eccleſia materiam eſſe oleum ab Episcopo benedictum, nam vnctio aperiſſime Spiritus ſancti gratiam qua inuiſibiliter anima ærotantis inungitur, repræſentat. Formam deinde eſſe illa verba per iſtam vnctionem, &c. Res porro & effectus huius Sacramenti illis verbis explicatur & oratio fidei ſaluabit infirmum & alleuiabit eum.

DECR. CONCI.

Dominus, & si in peccatis sit dimittentur ei. Res etenim hæc gratia est spiritus sancti, cuius Unctio delicta si quæ sint adhuc expianda ac peccati reliquias abstergit & ægroti animam alleviat & confirmat, magnam in eo diuinæ misericordiæ fiduciam excitando qua infirmus subleuatus & morbi incommoda ac labores leuius fert, & temptationibus dæmonis calcaneo insidiantis facilius resistit, & sanitatem corporis interdum ubi salutis animæ expeditur consequitur. Iam verò quod attinet ad prescriptionem eorum qui & suscipere & ministrare hoc sacramentum debent, haud obscure fuit illud etiam in verbis prædictis traditum. Nam & ostenditur illic proprios huius sacramenti ministros esse Ecclesiæ presbyteros quo nomine eo loco non ætate seniores aut primores in populo intelligendi veniunt, sed aut episcopi, aut sacerdotes ab ipsis rite ordinati per impositionem manuum. Presbyteris declaratur etiam esse hæc unctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim qui tam periculose decumbant, ut in exitu vitæ constituti videantur, unde & sacramentum exeuntium nuncupatur. Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem conualuerint, iterum huius sacramenti subsidio iuvari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimē inciderint. Quare nulla ratione audiendi sunt, qui contra tam apertam & dilucidam Apostoli la-

robi sententiam docent hanc vñtionem, vel figmentum esse humanum, vel ritum à patribus acceptum nec mandatum dei, nec promissionem gratiæ habentem, & qui illam iam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum duntaxat in primitiua ecclesia referenda esset, & qui dicunt ritum & vsum quem sancta Romana ecclesia in huius sacramenti administratione obseruat, Iacobi Apostoli sententię repugnare, atque i deo in alium commutandum esse, & denique qui hanc extremam vñtionem à fidelibus sine peccato contemni posse affirmant. Hæc enim omnia manifestissimè pugnant cum perspicuis tanti apostoli verbis. Nec profecto Ecclesia Romana aliarum omnium mater & magistra, aliud in hac administranda vñtione (quantum ad ea quæ huius sacramenti substantiam perficiunt) obseruat, quam quod Beatus Iacobus præscripsit. Nec verò tanti sacramenti contemptus absque ingenti scelere & ipsius spiritus sancti iniuria esse posset.

Hæc sunt quæ de pœnitentiæ & extremæ vñtionis sacramētis sancta hæc œcumenica Synodus profitetur, & docet atque omnibus Christi fidelibus credenda & tenenda proponit. Sequentes autem canones inuiolabiliter seruandos esse tradit, & asserentes contrarium perpetuo damnat & anathematizat.

DECR. CONC.

CANONES DE SACRAMEN-
tis pœnitentiæ & extremæ vnctionis
publicari in Sessione Tridentina habita
25. Nouemb. 1551.

Ca. 1.

Si quis dixerit in catholica ecclesia pœ-
nitentiam non esse verè & propriè sacra-
mentum pro fidelibus, quotiens post ba-
ptismum in peccata labuntur ipsi Deo re-
conciliandis à Christo Domino nostro
institutum, anathema sit.

Ca. 2.

Si quis sacramenta confundens ipsum
baptismum, pœnitentiæ sacramentum es-
se dixerit, quasi hæc duo sacramenta di-
stincta non, sint atque ideo pœnitentiam
non rectè secundam post naufragium ta-
bulam appellari, anathema sit.

Ca. 3.

Si quis dixerit verba illa Domini salua-
toris accipe spiritum sanctum, quorum
remiseritis peccata remittuntur eis, &
quorum retinueritis, retenta sunt, non es-
se intelligenda de potestate remittendi
& retinendi peccata in sacramento pœ-
nitentiæ, sicut Ecclesia catholica, ab ini-
tio semper intellexit, detorserit autem cõ-
tra institutionem huius sacramenti ad
authoritatem prædicandi euangelium, a-
nathema sit.

Ca. 4.

Si quis negauerit ad integram & perfe-

etiam peccatorum remissionem requirere tres actus in poenitente, quasi materiam Sacramenti poenitentiae, videlicet, contritionem, confessionem, & satisfactionem, quae tres poenitentiae partes dicuntur: aut dixerit duas tantum esse, poenitentiae partes terrores scilicet incussos conscientiae agnito peccato, & fidem conceptam ex Euangelio vel absolutione qua credit quis sibi per Christum remissa peccata, anathema sit.

Ca. 5.

Si quis dixerit eam contritionem quae paratur per discussionem, collectionem & detestationem peccatorum qua quis recogitat annos suos in amaritudine animae suae ponderando peccatorum suorum gravitatem, in multitudinem, sorditatem, amissionem aeternae beatitudinis & aeternae damnationis incursum cum proposito melioris vitae non esse verum & utilem dolorem nec preparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam & magis peccatorem: demum illam esse dolorem coactum & non liberum ac voluntarium, anathema sit.

Ca. 6.

Si quis negaverit confessionem sacramentalem vel institutam vel ad salutem necessariam esse iure divino, aut dixerit modum secreti confitendi soli sacerdoti quem Ecclesia catholica ab initio semper

DECRET. CONC.

obseruauit & obseruat alienam esse ab institutione & mandato Christi, & inuentum esse humanum, anathema sit.

Ca 7.

Si quis dixerit in sacramento pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure diuino confiteri omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta & quæ sunt contra duo vltima decalogi præcepta, & circumstantias quæ peccati speciem mutant, sed eam confessionem tantum esse vtilem ad erudiendum & cōsolandum pœnitentem, & olim obseruatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam, aut dixerit eos qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle diuinæ misericordiæ ignoscendum aut demum non licere confiteri peccata venialia, anathema sit.

Ca. 8.

Si quis dixerit confessionem omnium peccatorum: qualem ecclesia seruat esse impossibilem & traditionem humanam à piis abolendam, aut ad eam non teneri omnes & singulos vtriusque sexus Christi fideles iuxta magni Concilij Lateranensis constitutionem, semel in anno & ob id suadendum esse Christi fidelibus vt nō confiteantur tempore quadragesimæ, anathema sit.

Ca. 9.

Si quis dixerit absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum iudiciale, sed nudum ministerium: cū pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantū credat se esse absolutū: aut sacerdos non serio sed ioco absoluat, aut dixerit nō requiri confessionē penitētis vt sacerdos ipsum absolvere possit anathema sit.

Ca. 10.

Si quis dixerit sacerdotes qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi & solvendi non habere, aut non solos sacerdotes esse ministros absolutionis. Sed omnibus & singulis Christi fidelibus esse dictum, quęcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cęlo. Et quęcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cęlo: & quorum remisistis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt, quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correctionem duntaxat, si correctus acquieuerit. Secreta verò per spontaneam confessionem, Anathema sit.

Ca. 11.

Si quis dixerit Episcopos non habere ius referuandi sibi casus nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere quominus sacerdos à reservatis verè absoluat, anath. sit.

DECRETA

Ca. 12.

Si quis dixerit totam pœnam simul cū culpa remitti semper à Deo , satisfactiōnēque pœnitentium nō esse aliam quam fidem qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, anathema sit.

Ca. 13.

Si quis dixerit pro peccatis quo ad pœnam temporalem minimè Deo per Christi merita satisfieri pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis vel à sacerdote influctis, sed neque sponte susceptis, vt ieiuniis & orationibus, elemosynis vel aliis etiam pietatis operibus , atque ideo optimam pœnitentiam esse tantum nouam vitam, anathema sit.

Ca. 14.

Si quis dixerit satisfactiōnes quibus pœnitentes per Christum velum peccata redimunt, non esse cultus Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia & verum Dei cultum atque ipsum beneficium moris Christi obscurantes, anathema sit.

Ca. 15.

Si quis dixerit clauēs ecclesię esse datas tantum ad soluendum non etiam ad ligandum , & propterea sacerdotes dum imponunt pœnas confitentibus agere cōtra finem clauium & contra institutionē Christi, & ficiōnem esse quod virtute clauium sublata pœna & æterna pœna temporalis

poralis plerunque exoluenda remaneat,
anathema sit.

CANONES DE SACRAMEN-
to extremæ Vnctionis.

Ca.1.

Si quis dixerit extremam Vnctionem
non esse verè & propriè sacramentum à
Christo Domino nostro institutum, & à
Iacobo Apostolo promulgatum. Sed ri-
tum tantum acceptum à patribus aut fig-
mentum humanum, anathema sit.

Ca.2.

Si quis dixerit sacram infirmorum Vn-
ctionem non conferre gratiam, nec remie-
tere peccata, nec alleulare infirmos, sed
iam cessasse, quasi olim tantum fuerit gra-
tia curationum, Anath. sit.

Ca.3.

Si quis dixerit extremæ Vnctionis ri-
tum & vsum quem obseruat sancta Rô-
mana Ecclesia, repugnare sententiæ beati
Iacobi Apostoli, ideóque eum mutandum
posseque à Christianis absque peccato cõ-
temni, anathema sit.

Ca.4.

Si quis dixerit presbyteros Ecclesiæ
quos Beatus Iacobus adducendos esse ad
infirmum inungendum hortatur, non es-
se sacerdotes ab Episcopo ordinatos, sed
ætate seniores in quavis communitate, ob

RR

---

idque proprium extremæ vñctionis ministrum non esse solum sacerdotem, anathema sit.

DECRETVM DE REFORMATIONE publicatum in supra dicta eadem Sessione.

PROE M I V M.

C Vm propriè Episcoporum munus sit subditorum omnium vitia redarguere, hoc illis præcipue canédū erit, ne clerici præsertim ad animarū curam constituti criminosi sint, néve inhonestā vitam ipsis conuiuentibus ducant. Nam si eos prauis & corruptis moribus esse permittant, quo pacto laicos de ipsorum iudiciis redarguent? qui vno ab eis sermone conuinci possent, quod clericos ipsis pariantur esse deteriores. Qua etiam libertate laicos corripere poterunt sacerdotes, cum tacite sibi ipsi respondeant eadem se admisisse quæ corripiunt. Monebunt propterea Episcopi suos clericos in quocunque ordine fuerint, vt conuersatione, sermone, & sciētia commissio sibi populo præeant, memores eius quod scriptum est, sancti estote quia & ego sanctus sum. Et iuxta Apostoli vocem nemini dent vllam offensionem, vt non vituperetur ministrorum, sed in omnibus exhibeant se sicut ministros Dei, ne illud Prophetæ

dictum, impleatur in eis. Sacerdotes mei contaminant sancta & reprobant legem. Ut autem ipsi Episcopi id liberius exequi ac quoquam prætextu desuper impediri queant, eadem sacrosancta Tridēna Synodus Præsentibus in eisdem Apostolicæ sedis legato & nūciis. Hos qui sequuntur Canones statuendos & decernendos duxit.

Ca. 1.

Cum honestius ac tutius sit subiecto debitam præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quam cum præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem ei, cui ascensus ad sacros ordines à suo prælato ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiam extrajudicialiter fuerit Interdictus: aut qui à suis ordinibus seu gradibus vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prælati voluntatem concessa licentia de se promoueri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, & dignitates sue honores, restitutio suffragetur.

Ca. 2.

Et quoniam nonnulli Episcopi ecclesiarum quæ in partibus infidelium consistunt clero carentes & populo Christiano cum fere vagabundi sint, & permanentem sedem non habent, non quæ Iesu Christi, sed alienas oves inscio proprio pastore

RR ij

DECRETA CONCILII

quærentes, dum per hanc sanctam Synodum se Pontificalia officia in alterius diocesi, nisi de loci ordinarij expressa licentia & in personas eidem ordinario subiectas tantum exercere prohibitos vident in legis fraudem & contemptum quasi episcopalem cathedram in loco nullius diocesis sua temeritate eligunt & quoscumque ad se venientes etiam si suorum episcoporum seu prælatorum literas commendatitias non habent Clericali charactere insigniri & ad sacros etiam presbyteratus ordines promovere præsumunt, quo plerumque fit, ut minus idonei & rudes ac ignari & qui à suo Episcopo tanquam inhabiles & indigni reiecti fuerunt ordinati, nec diuina officia peragere, nec Ecclesiastica Sacramenta valeant ministrare, nemo Episcoporum qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius diocesis etiam exempto aut aliquo monasterio cuiusvis ordinis residerint aut moram traxerint, vigore cuiusvis priuilegij sibi de promouendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum etiam prætextu familiaritatis continuæ commensalitaris suæ absque sui proprii prælati expresso consensu, aut literis dimissoriis ad aliquos sacros aut minores ordines vel primam tonsuram promouere seu ordinare valeat. Contrà faciens ab exercitio Pontificalium per annum, taliter verò promotus ab executione ordinum sic sus-

ceptorum donec suo prælato visum fuerit, ipso iure sint suspensi.

Ca. 3.

Episcopus quoscunque suos clericos præsertim in sacris constitutos absque suo præcedenti examine, & commendatitiis literis quacunque autoritate promotos, licet tanquam habiles ab eo à quo ordinati sunt, probatos, quos tamen ad diuina officia celebranda seu Ecclesiastica sacramenta ministranda minus idoneos & capaces reperit à succceptorum ordinum exercitio ad tempus de quo videbitur suspendere & illis ne altari aut aliquo ordine ministrare interdicare possit.

Ca. 4.

Omnes Ecclesiarum prælati qui ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere debent & à quibus nullus clericus per huius sanctæ Synodi statuta cuiusvis privilegiij prætextu tutus censetur, quo minus iuxta canonicas sanctiones visitari, puniri & corrigi possit, si in Ecclesiis suis residerint quoscunque seculares clericos qualitercunque exemptos, qui alias suæ iurisdictioni subessent de eorum excessibus, criminibus & delictis quotiens & quando opus fuerit etiam extra visitationem tanquam ad hoc Apostolicæ sedis delegati corrigendi & castigandi facultatem habeant, quibus exemptionibus, de-

RR. iij

DECRETA CONCIL.

clarationibus cōsuetudinibus , sententiis , iuramentis , concordiis quæ tantum suos obligant authores, ipsis clericis atque eorum consanguineis capellanis familiariibus & aliis quibuscumque ipsorum exemptorum , contemplatione & intuitu minime suffragantibus.

Ca. 5.

Insuper cum nonnulli qui sub pretextu, quod super bonis & rebus ac iuribus suis diuersæ eis iniuriæ ac molestiæ inferantur certos iudices per literas conseruatorias depurari obtinent, qui illos à molestiis. & iniuriis huiusmodi teneantur ac defendant, & in possessione seu quasi bonorum, rerū ac iurium suorum manu teneant & conseruent, neque super illis eos molestari permittant. Et huiusmodi literas in plerisque contra concedentis mentem in reprobum sensum detorqueant, idcirco nemini omnino cuiuscunque dignitatis & cōditionis sint, etiam si capitulum fuerit conseruatoriæ literæ cum quibuscunque clausulis aut decretis, & quorumcunque iudicū deputacione, quocunque etiam alio pretextu, au colore concessæ suffragentur ad hoc, ut coram suo Episcopo siue alio superiori ordinario in criminalibus aut mixtis causis accusari & conueniri ac contra eum inquiri & procedi non possit . Aut quo minus si qua iura ei ex sessione competierint

super illis liberè valeat, apud iudicem ordinariū cōueniri. In ciuilibus etiā causis si ipse actor extiterit, aliquē ei apud suos cōseruatores iudicet in iudiciū trahere minimè liceat. Quod si in iis causis in quibus re^o ipse fuerit, cōtigerit vt elect^o ab eo cōseruator, ab actore supe^o esse dicatur, aut si qua inter ipsos iudices cōseruatorem & ordinarium controuersia super competentia iurisdictionis orta fuerit, nequaquā in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos, super suspicione aut iurisdictionis competentia fuerit iudicatum: familiaribus verò eius qui huiusmodi litetis cōseruatoriis tueri solent, nihil illæ prosint, præterquam duobus duntaxat, si tamen illi propriis eius sumptibus vixerint. Nemo etiam similium literarum beneficio vltra quinquennium gaudere possit. Non liceat quoque cōseruatoribus iudicibus vllum habere tribunal erectum: In causis verò mercedum aut miserabilium personarum huius sanctæ Synodi super hoc decretum in suo robore permaneat. Vniuersitates autem generales ac collegia doctorum seu scoliarium & regularia loca, necnon hospitalla actu hospitalitatem seruantia, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum & hospitalium huiusmodi personarum in præsentī canone minimè comprehensa sed exempta omnino sint & esse intelligantur.

RR iij

DECRET. CONCIL.

Canon 6.

Quia verò etsi habitus non facit Monachum oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre: vt per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant: tanta autem hodie aliquorum inoleuit temeritas religionisque contemptus, vt propriam dignitatem & honorem clericalem parui pendentes, vestes etiam publicè deferant laicales, pedes in diuersis ponentes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus. Propterea omnes ecclesiasticæ personæ quauincumque exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates personarum, officia, aut beneficia qualiacunque ecclesiastica obtinuerint, si postea quam ab episcopo suo etiam per ædictum publicum moniti fuerint honestum habitum clericalem, illorum ordini ac dignitati congruentem, & iuxta ipsius episcopi ordinationem & mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus ac officio & beneficio ac fructibus redditibus & prouentibus ipsorum beneficiorum: nec non si semel correcti denuo in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum & beneficiorum huiusmodi coërceri possint & debeant, iuxta constitutionem Clementis, in Concilio Viennensi æditam, quæ incipit. Quoniam in nouando & ampliando,

Canon 7.

Cum etiam qui per industriam occiderit proximum suum & per insidias altari auelli debeat quia sua voluntate homicidium perpetraverit, etiam si crimen id nec ordine iudicario probatum, neque alia ratione publicum sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoveri possit, neque illi aliqua Ecclesiastica beneficia etiam si curam non habent animarum conferre liceat, sed omni ordine ac beneficio & officio ecclesiastico perpetuo careat. Si vero homicidium non ex proposito sed casu vel vi vim repellendo, ut qui se à morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum & altaris ministerium & beneficia quæcunque ac dignitates iure quodam modo dispensatio debeat, committatur loci ordinario aut ex causa Metropolitano seu viciniori episcopo, qui non nisi causa cognita & probatis precibus ac narratis, nec aliter dispensare possit.

Canon 8.

Præterea quia nonnulli quorum etiam aliqui veri sunt pastores ac proprias oves habent, alienis etiam ouibus præesse quærent & ita alienis subditis quandoque intendunt ut suorum curam negligant. Quicunque etiam Episcopali prædictus digni-

DECRETA CONCIL.

tate qui alienos subditos puniendi priuilegium habuerit, contra clericos sibi non subiectos præsertim in sacris constitutos, quorumcunque etiam atrocium criminum reos nisi cum proprii eorum clericorum, episcopi si apud ecclesiam suam residerit, aut personæ ab ipso episcopo deputandę interuentu nequaquam procedere debeat, alios processus & inde sequuta viribus omnino careant.

Canon 9.

Et quia iure optimo distinctæ fuerunt diœceses & Parochiæ, ac unicuique gregi proprii attributi pastores & inferiorum ecclesiarum rectores, qui suarum quisque onium curam habeant, vt ordo ecclesiasticus non confundatur, aut vna & eadem ecclesia duarum quodammodo diœcesum, quia non sine graui eorum incommodo, qui illi subditi fuerunt beneficij vnius diœcesis, etiam si parrochiales Ecclesiæ vicariæ perpetuæ, aut simplicia beneficia seu præstimonialia aut præstimonialia portiones fuerint & ratione augendi cultum diuinum, aut numerum beneficiatorum aut alia quacunque de causa alterius diœcesis beneficio aut monasterio seu collegio vel loco etiam pio perpetuo non vniantur. Decretum huius sanctæ synodi super huiusmodi vnionibus in hoc declarando.

Canon 10.

Regularia beneficia in titulum regularibus professis prouideri cōsuetā, cū per obitum aut resignationem vel aliā illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religiosis tantū illius ordinis, vel his qui habitum omnino suscipere & professionem admittere tenentur, & non aliis. ne vstermino lanāque contextam induant, conferantur.

Canon 11.

Quia verò regulares de vno ad alium ordinem transferri faciliē à suo superiore licentiam standi extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi & apostatandi occasio tribuitur. Nemo cuiuscunque ordinis prælatus vel superior vigore cuiusvis facultatis aliquem ad habitum & professionem admittere possit, nisi vt in ordine ipso ad quam transfertur sub sui superioris obedientiam in claustro perpetuò maneat, ac taliter translatus etiam si canonicorum regularium fuerit, ad beneficia regularia etiam curata omnino incapax existat.

Canon 12.

Nemo etiam cuiusvis dignitatis Ecclesiasticæ vel secularis, quacunque ratione,

DECRETA CONCIL.

nisi ecclesiam, beneficium aut capellam de nouo fundauerit & construxerit seu iam erectam, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotauerit ius patronatus impetrare aut obtinere possit, aut debeat. In casu autem foundationis aut dotationis huiusmodi institutio episcopo & non alteri inferiori feruetur.

Canon 13.

Non liceat præterea patrono cuiusvis priuilegii prætextu, aliquem ad beneficia seu iuris patronatus, nisi episcopo loci ordinario, ad quem prouisio seu institutio ipsius beneficii, cessante priuilegio, iure pertineret, quoquo modo præsentare: aliæ præsentatio seu institutio forsam sequuta nulla sint & esse censeantur.

Declarat præterea sancta Synodus in futura sessione, quam ad vigesimam quintam diem Ianuarij subsequentis Anni Millefimi quingentesimi quinquagesimi secundi habendam esse iam decreuit, unà cum Sacrificio missæ agendum & tractandum etiam esse de Sacramento Ordinis & prosequendam esse materiam de Reformatione.

FINIS.

El Libro en que se

registra el

III

de

Elaboración de

Marz

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid